Practica seu Lilium medicinae / [Bernard].

Contributors

Bernard, de Gordon, approximately 1260-approximately 1318.
Tuppo, Francesco del.
Münzer, Hieronymus, -1508

Publication/Creation

Naples : F. del Tuppo for B. Geraldinus, 1480.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/v8ssnagx

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

wellcome collection

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

Coll. I. Cl. II.
197
1 Nov. 66

+

Hic Liber Nobilis In medicina . est mei Jeronimi monetarii de feldkirchen artium medicineque doctoris / quem mihi comparavi In preclara civitate Neapolitana anno salutis 1483 mense novembri i

Continetur Inio Practica excellentissimi sua etate medici . bernardi de gordonio in suo libro Qui est divisus in tractatus septem

Tractatus primus qui est de febribus venenis : lepra : apostematibus morbis unguinum [illegible] : [illegible] et incipit fol [illegible] per capitula 31 — fol 1

Tractatus 2us qui est de egritudinibus capitis exterioribus et interioribus habet capitula 30 — fol 42

Particula 3a que est de passionibus oculorum aurium narium et dentium habet capitula 26 — fol 70

Particula 4ta que est de passionibus membrorum spiritualium habet capitula [illegible] — fol 100

Particula 5ta que est de passionibus stomachi et intestinorum habet capitula 21 — fol 125

Particula 6ta que est de egritudinibus epatis splenis renum et vesice [illegible] — fol 151

Particula 7a que est de egritudinibus testiculorum [illegible] et de accidentibus aliorum membrorum corporis per capitula 24 — fol 175

Capitulum ultimum est de decoratione

I, VII, 14
Inc. 493

[illegible] 1483 [illegible]

6629.6

569

Inc. 493

I, VII, 14

Inc. 493

Incipit liber Lilii ſuper practica medici/
nali editus per magiſtruꝫ Bernardum de
gordonio Lege feliciter.

INterrogatus a quibuſdã Socra/
tes quomodo poſſet optime di
cere. Reſpondit. Si nihil dixeris
niſi ꝙ optime ſcieris. nihil aũt
optime ſcimus niſi qđ a nobis frequẽter
dictum eſt. qđ cõmune eſt. & qđ ab om
nibus receptum eſt. ¶ Et ꝙ paupertas in
genii difficilia et extrema non ſubſtinet.
Ideo confidens de dño ſcientiaꝝ quedam
utilia cõmunia et facilia intendo ad utili/
tatem humiliũ ꝑtractare librum. ſ. de pra
ctica compilare. ¶ Et ꝙ humilibus ſcri/
bo ex hoc ſuperbi abiecti ſint. ſeparatũ eſt
enim cõuiuium coꝝ. ſuperbi enim non ſe
dent in cõmuni mẽſa cum aliis ſcripta cõ
munia contemnetes. imo erubeſcunt dice
re aliquid ex quo ſemel dictum eſt. & tñ
dicit Seneca Nunq̃ bene dictũ niſi ꝙ ſa
tis dicit̃. ¶ Et Oratius decies repetita pla
cebũt. ¶ Quia igitur memoria hois labi
lis eſt ꝙ cõmuniter dicit̃ de practica hu/
milibus repetere nõ erubeſco. ¶ Qm̃ ſm
Galie. vii° de ingenio. Nullus poteſt deo
melius approximari q̃ in ueritate ſtuden/
do et pro ueritate ad honoreꝫ. igit̃ agnus
celeſtis qui eſt ſplendor et gloria dei pris.
hunc libruꝫ intitulo lilium medicine. In
lilio enim ſunt multi flores. in quolibet
flore ſunt tria folia candida et ſex genera
quaſi aurea. ¶ Similiter iſte liber cõtinet
ſeptem partes. quaꝝ prima erit aurea ruti
lans et clara. tractabit eniꝫ de morbis ma
terialibus. aſs uniuerſalibus. icipiẽs a febri
bus. alie auteꝫ tres erunt candide et tranſ
parentes propter grandem eaꝝ manifeſtati
onem. ¶ Inchoatus fuit liber iſte cuꝫ au
xilio magni dei in preclari ſtudio mõtis
peſulani. poſt annum lecture noſtre. xx°.
Anno dñi. M°. CCC°. 3° menſe Iulii.
Particula prima huius libri cõtinet. xxxi.
capitula.

Capitulum primũ de fe. in generali.
Ca. ſecundum de effimera.
Ca. tercium de cauſone.
Ca. quartum de terciana co.
Ca. v. de quartana.
Ca. vi. de ſanguinea.
Ca. vii. de cotidiana.
Ca. viii. de fe. compoſitis.
Ca. ix. de ethica. fe.
Ca. x. de fe. peſtilentialibus.
Ca. xi. de ſudore.
Ca. xii. de uariolis.
Ca. xiii. de uenenis.
Ca. xiiii. de morſu ſerpentum.
Ca. xv. de morſu animaliuꝫ reptiliũ uene
noſorum.
Ca. xvi. de punctura apum.
Ca. xvii. de morſu canis rabioſi. & ydro
forbia.
Ca. xviii. de apoſtematibus generatis per
viam adhuſtionis cum ſuis appẽdiculis.
Ca. xix. de impetigine et ſerpigine
Ca. xx. de porris et verrucis acrocordini/
bus et lupinis.
Ca. xxi. de apoſtematibus frigidis
Ca. xxii. de lepra.
Ca. xxiii. de morphea.
Ca. xxiiii. de ſcabie.
Ca. xxv. de puſtulis.
Ca. xxvi. de ſolutionibus. vulneribus pla
gis. et ſolutione continuitatis.
Ca. xxvii. de fluxu ſanguinis imoderato
Ca. xxviii. de morbis vnguium ſicut eſt
panariciũ. ſpaſmus. leproſitas. albedo ma
culata. feda citrinitas. fixura et ſiſſa
Ca. xxix. de incendio ignis & aque bul/
lientis.
Ca. xxx. de ragadiis et vlceribus manuũ
et pedum.
Ca. xxxi. de itinerantibus et iter agenti/
bus.

¶ Ca. primū. de diffinitione febrium.

Febris eſt calor innaturalis muta
tus in igneum. Calor eſt ibi loco
generis. quia omnes fe. conueni
unt in calore. Innaturalis dicitur ad diffe
rentiaꝫ naturalis qui eſt conſeruatiuus. fe
brilis aūt eſt corruptiuus mutatus in igne
um. illud eſt loco alterius differentie con
ſtitutiue. quoniã quelibet mutatio que eſt
incenſio caloris non facit fe. ſicut eſt mu/
tatio caloris per iram aut exercitium par
uum. Sed qñ mutatio eſt magna ꝛ ledun
tur operationes ſenſibilit̃ ꝛ pro tanto dice
bam mutatus i igneū. Bene ergo dicebat
Ga. fe. eſt calor innaturalis mutatus in ig
neum. Nunc autem cum fe. ſit ꝓpria paſ
ſio cordis corde ſupaccenſo et inflato ſpi/
ritus qui a corde procedunt vna cum ſan
guine tranſeunt ad totū corpus et calefaci
unt ipſum vniuerſalit̃ ſuperius et inferius
ante et retro extra ꝛ intra niſi accidentali
ter impediat̃ vt patet in lipparia. et ſimili
bus. ¶ Et ꝗ fe. eſt omnibus morbis mo
leſtior. ſicut ſcribit̃ a. G. in fine. viii. de in
genio. ideo a fe. digne diximus inchoari.
Nunc aūt triplex eſt fe. in genere. effime
ra cuius ſubiectum ſunt ſpūs. putrida cu
ius ſubiectum ſunt hu. ꝛ ethica cuius ſub
iectum ſunt mēbra ſolida. Febriū autem
ſicut et alioꝝ morborum quatuor ſunt tē
pora. ſ. principiū. augmentuꝫ. ſtatus. et de
clinatio. ¶ Qui aūt differentias cōtinuas
generum et ſpecieꝝ febrium ſcire uoluerit
et cognitionem tempoꝝ morborum ꝓut
diſtinguuntur a parte digeſtionis et paroxiſ
morum. vadat ad librum de pronoſticatō
ne. ibi enim cum auxilio dei fideliter ag/
gregabimus dicta. Y. G. et Auic. et alio
rum. nunc autem intentio noſtra eſt a fe.
effimera inchoare.

¶ De fe. effimera.

Effimera eſt fe. ex diſtempantia
ſpirituum ꝓcedens ultra diem
tercium ſm ſui naturam mini
me ſe extendens. ¶ Circa iſtam materiã
quinqꝫ ſunt attendenda. Primū eſt de cau
ſis effimere. ſecundū de ſignis. tercium de
pronoſticatione. quartū de curatione. quin
tum de dictoꝝ clarificatione. Licet enim
ſm Auic. cauſe effimere ſint multe. ſicut
eſt fluxus ſupfluus. vſus coytus. ira. crapu
la. fames. vigilie. ſincopis et multa alia cō
ſimilia. oēs tñ ad quatuor cauſas poſſunt
reduci. Cauſa. ¶ Prima igit̃ cauſa effime
re ſumitur a cauſis extrinſecis actu uel po
tentia calefacientibus uel poros claudenti
bus. actu calefacientibus ut eſt caliditas ſo
lis vel ignis aut balnei aut ſtuphe cum re
bus calidis. aut balneū ſulphureū aut cum
aqua frigida. et breuiter oē illud qđ clau/
dit poros et intus retinet uapores. ¶ Nūc
autem intelligendū eſt ſm diuerſitates ua
porum et corpoꝝ diuerſe fe. generant̃ qm̃
ſi corpus eſt calidū et ſiccū et uapores ſunt
calidi et ſicci retinent̃ ꝓpter poroꝝ clau/
ſionem et ſimilium tunc de facili fe. effi/
mera generat̃. Si aūt corpus ſit calidum et
humidū et uapores calidi et humidi reti/
nentur tunc de facili fe. putrida generatur
¶ Secūda aūt cauſa effimere eſt cibi et po
tus materia calida. ſicut eſt vinū purū for
te antiquum. allia et cepe et piper euforb. ꝛ
ſimilia. potiſſime nō cōſueta. ¶ Tercia cau
ſa eſt motus aialis et corporal̃. ſicut eſt ex
ercitiū ira. et huiuſmodi alia ſiſia. Quar
ta cauſa eſt apoſtema inguinuꝫ ꝛ aſcellarū
et ſimilium. ſi ſunt alie cauſe ad iſtas redu
ci poſſunt. Signa. ¶ Signoꝝ effimerarum
quedã ſunt generalia quedã ſpecialia. gene
ralia ſunt iſta. non enim uenit a cauſis añ
cedentibus ſed ꝓmitiuis. et ut plurimū nō
uenit cum rigore. et pulſus et urina modi
cum diſtant a naturali colore in tactu nō
eſt pungitiuus nec mordicatiuus. qñqꝫ eſt
ſicut calor laſſi. aut illius qui multum

laborauit. et ut plurimũ terminatur cũ ſu
dore naturali humoroſo. Et dicit Auic.
ꝙ ſi ponatᷣ in balneo z nõ euenerit aliqua
oxripilatio ꝙ tunc ẽ ſignũ effimere. ¶ Si
gna aũt ſpecialia ſunt iſta ſi eueniat ꝓpter
ſolem et ſiſia. tunc ſunt caput et oculi cali
di ſi tangunt̃ etiam facies et cutis. & pul
ſus accedit ad uelocitatẽ. Si aũt ꝓpter fri⸗
giditatem ꝓueniat mutatur pulchritudo
coloris faciei z tranſit in liuorẽ. ¶ Si autẽ
ex ſtiſticis et oppilationibus ꝓuenerit tũc
cutis ſicca inuenitur z quaſi tenſa. & ſi cu
tis tangatᷣ inuenitᷣ calor obtuſus. et ſi diu
teneatur ſentitᷣ calor acutus. ¶ Si aũt eue
nerit ex cibis et potibus calidis ſentitᷣ cali
ditas in regione epatis & vrina eſt tincta
Si aũt ex labore fatigatio et debilitas eſt
in toto corpore et dolor in iuncturis. Et
ſi ex ira oculi eminent z facies rubicunda
Si ex triſticia oculi ſunt concaui. Si ex ue
nereis inueniuntᷣ interiora calida tenſa et
deſiccata. & ſi iſta ſpecialia ſigna nõ ſuffi⸗
ciant recurramus ad indicia pacientis. De
cauſis primitiuis nõ eſt multũ curandum
q̃m ingenia curandi morbos nõ habemus
ex cauſis primitiuis ſed ex morbi eſſentia
et membri natura. et ſiſibus. Sicut teſtatᷣ
princeps methaphiſicoꝝ. G. ix°. et. x°. de
inge. c. iii°. licet aliqui credãt magnã phi
loſophiaȝ inueniſſe ſi ꝑ ſigna corporis poſ
ſint ad cauſas ꝓmitiuas deuenire. et tñ ad
curationem nõ faciunt ſed bñ faciunt ad
noticiam. ꝑ. g̃. Ponamus nos ꝙ cutis paci
entis effimerã eſt dura et aſpera et rigida.
et oppilata morbo ergo cognito oportet
medicum calefacerᷣ ſubtiliare z aperire ex
quacũꝗ enim re factũ fuerit ſiue ſumach.
ſiue gallas ſiue alumẽ habeat in ſe aut bal
neum aque frigide aut niuis aut cõſimiliũ
¶ Poſtq̃ igitur morbum cognoſco curare
poſſum quecũꝗ fuerit cauſa primitiua. nõ
igitur ualent ad curanduȝ licet ualeant ad
cognoſcendũ. q̃m poſtq̃ ſcio ꝙ aliquis bal
neatus eſt in aq̃s ſtipticis iam ſcio ꝙ pori

ſunt condenſati. fe. aũt effimera ſecundũ
Auic. eſt facilis curationis. et difficilis co
gnitionis. Pronoſticatio. ¶ Cognoſcens
ergo poterit predicerᷣ ꝙ h̃ fe. erit bone ter
minationis et cite. q̃m effimera de ſui na
tura non durat niſi ꝑ unum diem natura
lem. et ꝓpterea denoïatᷣ ab effimeron gre
ce. latine piſcis dicitur. Iſte enim piſcis ea
dem die qua oritur moritᷣ. et ita eſt d̃ fe.
iſta. de natura eni ſua nõ durat niſi xxiiii
horis et tunc terminatᷣ cum ſudore uapo
roſo non plurimo. tñ ꝓpter maliciã regi⸗
minis et naturam corporis aliq̃ñ extendi
tur uſꝗ ad quartũ diem incluſiue. ultra au
tem non. & ſi extenditᷣ ultra non eſt effi
mera. ¶ Et ideo ſi poſt quartũ diem non
quieuit z pulſus eſt diuerſus et urina indi
geſta ſignũ eſt tranſitus in putridã. potiſſi
me cum fetore eoꝝ que egrediuntᷣ a cor⸗
pore. ¶ Si aũt corpus eſt ſiccum et arridũ
in tactu timendũ eſt de ethica. Non igitᷣ
fe. effimera negliatur ꝙ propagines malas
gignit. Curatio. ¶ Pacientes aũt effime
rã quo ad curationẽ in multis cõueniunt.
In primis ꝙ detᷣ cibus facilis digeſtionis.
ſicut eſt ordeatũ vel pulla parua et vinuȝ
album cum multa aqua. et nõ utatur aliq̃
cibo donec in declinatione fe. fuerit tñ ad
uertendum ſm. G. x°. de inge. ꝙ in exte
nuatis eſt aliter operandũ. Si enim inueni
atur corpus colericũ extenuatũ qd̃ labora⸗
uerit et fuerit in ſole calido. et ſiſibus. &
incurrat fe. nullo modo triduanũ ieiuniũ
imponendũ ſed ſtatim cibus eſt tribuẽdus
aliter enim cadit in ethicã vel mortẽ. vir
tute uero conſtante nõ detur cibus niſi in
declinatione. ¶ Conueniunt etiã effimere
in balneo. q̃m in declinatione fe. poſſunt
oẽs balneari. niſi ꝙ cauẽdi ſunt qui ad fe.
putridam ſunt parati. ſicut opilati z reple
ti crapulati et pacientes catarruȝ. niſi eſſet
catarrus adhuſtus ſicut dicit Auic. q̃m in
in tali catarro poſſet fieri bal. in declinatõ
ne. ¶ Curatio autẽ ſpecialis poteſt eſſe ꝙ

aliter in colericis.aliter in frigidis.aliter in
oppilatis.et aliter in crapulatꝪ. et ita de ali
is. ¶ Si igitur aliquis incurrat effimeram
propter cauſas.ca.vtatur frigidis. potiſſi/
me in capite ſi fuerit ꝓpter ſolem ⁊ iram
et ſimilia.ſi fuerit catarrus. ℞.roſ.ru.cle
ctarum lib.ſ. omnium ſandal.℥.ſ.camo
mill.℥.ii.aque fontis.lib.ix. aque roſ.℥.
iii.aceti.℥.i. bulliant leui inundatione et
recipiat fumum per nares. ¶ Si autem fue
rit dolor capitis et inſtantia vigiliarum et
calor tunc. ℞.ſe papa.albi.℥.iii.olei roſ.
℥.iii. aceti. aque roſ.℥.i. ſuci lactucꝪ.ſuci
portulacꝪ.ana.℥.ſ.miſceantur lento igne ſi
cut decet. et panni intincti fronti et tim
poribus applicentur.aer domus infrigidetur
cum multa aqua et ſalicibus et aceto et ne
nufar.et ſimilibus.locus eius ſit ſubterra/
neus nõ reumaticus. et porte domus ſint
ex parte ſeptentrionis.In declinatione aũt
balneetur in aqua calida dulci. vbi ſint ro
ſe.camomill.et nenufar.et melilo. dein/
de ciba cum ordeato aut auenato aut ami
do.aut prunis.et ſimilibus.aut pulla.vtatur
uino debiliſſimo cum multa aqua. ⁊ ſit to
tum infrigidatum in medio profundi pu
tei.aqua hauſibili. deinde dormiat et qui
eſcat.Si autem ueniat ꝓpter frigiditatem
et pororum clauſionẽ ponatur in domo tẽ
perate caliditatis et temperato modo co/
operiatur et ſuauiter fricetur.¶ Et in decli/
natione ſi eſt cum oppilatione fricetur.et
ſudet in aere calido. ponatur in aqua vbi
ſit camomill.melilotꝪ. deinde cibetur ex
auiculis minutꝪ et pullis et vino.niſi eſſet
timendum de forti oppilatione cum pleni
tudine corporis. ¶ Et intelligendũ ꝙ ubi
eſt fortis oppilatio et plenitudo timemus
de fe.putrida.tunc facienda eſt flemotho
mia. Aliter autem in aliqua effimera non
cõuenit euacuatio niſi in crapulato aut for
titer oppilato.aut repleto.¶ Et ſi fuerit effi
mera ꝓpter cibos calidos. ponantur frigi
da ſupra regionem epatis. Si autem cauſa
fuerit frigida et cum catarro. tunc ſufficienter vngatur caput cum thure in plus et
reſina in minus. ¶ Et ſi ex ira.inducatur
manſuetudo.Et ſi ex triſticia leticia. et ſi
milia reducantur. Si ex fame detur cibus
temperatus ſicut oportet. Si ex ſincopi cõ
fortentur membra principalia.⁊ ita de ali
is per contrarium reducantur.¶ Sed quia
frequenter effimera ex oppilatione ducit
ad putridam. ideo fumentetur deinde ſtu/
phetur. et fricenẽ cum farina ordei et tri
tici.fabarum et nitri.et ſi acciderit ꝙ pate
retur aliquam orripilationẽ in balneo nõ
ſtet in ictu oculi. ſicut dicit AuicꝪ. ¶ Si
autem aliquis fuerit crapulatus et poſtea
exercitetur fortiter. aut ſtet ad ſolem cali
dum et ſint uene ſtricte et euõ fumoſa.ti
mendum eſt de fe.putrida. ſed raro acci/
dit in eructuatione acetoſa . tamẽ ſi cibus
eſt in ſtomacho fiat uomitus. et poſtea ſi
venter nõ lapſus fuerit fiant ſuppoſitoria.
aut criſteria. Deinde in declinatione bal/
neetur.poſtea cibetur.quoniã longa abſti
nentia conuenit ei in crapula nauſeatiua.
materia digeſta poteſt fieri flomia.fe.au/
tem abſente confortetur diga ſtomachi cum
dyatrion.pipereõ. dentur ſibi piſces petri
ni et pulli.¶ Crapulato autem et nauſeato
melius ẽ ſi ſupueniat fluxus uentris ſpon
taneus. Si autem fuerit propter apoſtema
emũtorioꝝ principalium membrorum.aut
propter cancrenas aut ſcabiem. et ſimilia.
precipiatur abſtinẽtia flomia et farmacia.
et curentur iſta ſicut debent curari. Cura/
tio autem ponetur in ſuis locis. Et quia ra
riſſime vocatur medicus ꝓpter effimeras.
ideo de curatione eius amplius non curo.
Clarificatio. ¶ De clarificatione eorum
que dicta ſunt et dicenda oportet breuiter
multa intelligere.et ideo intelligendum eſt
ſecundũ intentionem. Ga.in libro ſuo de
differentiis.ꝙ in corpore humano nõ ſunt
niſi tria membra.ſ.ſolida. humores.et ſpi
ritus.et ſm hec ſufficiẽt a fe.ſumitur.qm

ſi membra ſolida calefiant primo et ſubie
ctiue ſic eſt ethica et aſſimulatur calori pa
rietis in balneo ſm̃ Auic̄. Si autẽ humo
res primo et ſubiectiue calefiãt ſic erit pu
trida. et aſſimulatur aque balnei. ¶ Si aũt
ſpiritus primo ⁊ principaliter ſupcalefiant
ſic erit effimera. & quia non ſunt niſi tria
ſubſtantialia. ideo omnes fe. non ſunt niſi
tres. & ex hͦ ꝙ nulla fe. poteſt poſt ſe di
mittere effimerã. licet fiat econuerſo pro
tanto quoniã cum in qualibet quodlibet
calefiat non tamen ſubiectiue. et ideo una
non eſt alia. Si ergo ceſſet quod eſt in ſoli
diori. ceſſabit q̄d eſt in ſubtiliori. Si ergo
ceſſabit calefactio membroꝝ et humorũ
cito ceſſabit et ſpirituum. et ideo nulla di
mittit poſt ſe effimerã. ecõuerſo poteſt be
ne fieri. licet ergo ceſſet calefactio ſpiritus
ut ſubiectiue. non ꝓpter hoc alioꝝ. ¶ Re
linquitur ergo ꝙ omnes fe. poſſunt ſequi
effimeram. effimere autem nullam. Secũ
do intelligendum. quoniam licet fe. dicat̃
calor innaturalis. non ꝓpter hoc erit cauſa
et effectus cum cauſetur a naturali. quoni
am calor qui eſt in minera eſt cauſa. et ca
lor qui ẽ in actu inflãmatus in corde eſt
effectus. ⁊ per illum diffinitur. ¶ Tercio
notandum ꝙ calor naturalis et innaturaľ
et fe. poſſunt eſſe idẽ ſubſtinentibus hanc
viam et per hunc modum. quoniã ſunt
idem ſpecie vtrobiq; enĩ eſt calor. et idẽ
numero quoniã in eodem ſubiecto ſicut
in calore influente qui a corde procedit ac
cenſo. quoniam nihil aliud eſt fe. niſi calõ
innaturalis mutatus in igneum. erunt igi
tur idem numero qꝛ in eodem ſubiecto.
nec pro tanto ſunt cõtraria in eodem quia
confracta ſunt uel q̃ſi & ita bene poſſunt
eſſe ſicut ſunt in quolibet mixto. ⁊ ꝓ tan
to alia contraria ꝯfracta ſimul ex una ge
nerant nouam ſpeciẽ ſicut eſt fe. Alii au
tem dicunt ꝙ differunt in ſe ⁊ in radice.
quia vnus viuificat et alter mortificat. &
ita poſſunt ſtare. qꝛ inquantum trahit ad
diſpoſitionem naturalem viuificat et diri
git materiam cibi et materiam morbi. in
quantum enim trahit ad diſpoſitionẽ in
naturalem corrumpit et mortificat. ¶ Et
eſt tercio notandũ quoniam ſuppoſito ꝙ
calor et ſpiritus differant quoniã forte nõ
differunt. ſed ſupponamus gratia materie
ꝙ differant. non tamen ꝓpter hoc aliqua
fe. erit in calore naturali. quoniam quocũ
q; modo ſit vtrumq; eſt tenendũ ꝙ ſit la
tor virtutis. & ita non erunt due fe. cum
ſint ſimul. et ſimul inſtrumenta nature in
flãment̃ et ſimul ſint delatores. ¶ Quar
to intelligendum. ꝙ effimera ſequitur fre
quenter apoſtema inguinũ et aſſellarũ &
ſimilium q̃ alia pro tanto qꝛ ſunt emun
ctoria membri nobiľ. et ideo de facili in
flãmantur ſpiritus et cum h̄ fit effimera.
qꝛ illa materia non eſt ſic putrefacta. alia
autem apoſtemata vt ſunt furunculi. ſca
bies. et ſimilia que generant̃ magis d̄ ma
teria corrupta et putrefacta et potiſſime
quando eſt in interioribus putrefacta. &
ideo talia ſequitur fe. putrida. & pro tãto
dicit. Y. in bubonibus. omnes fe. male p̃
ter effimeras qꝛ materia tunc quando eſt
effimera videt̃ peccare magis ratione quã
titatis q̃ ratione qualitatis. ¶ Quinto vi
dendum eſt quomodo ad nauſeam triſti
ciam. ſomnum ſincopim et alia multa cõ
ſimilia ſequitur fe. cum habeant infrigida
re. Dico ꝙ hoc eſt per accidẽs. nauſea enĩ
potiſſime fit ꝓpter coleram vbi fumi acu
ti et calidi et ſicci' reſoluunt̃ qꝛ ſupercalefi
unt. In aliis aũt ꝓpter ſpirituũ cõculcatio
nem poroꝝ clauſionẽ. et ſimilia. ¶ Sexto
notandum ꝙ ut plurimũ effimera nõ eſt
cum rigore pro tanto quia non eſt ibi ma
teria orribiľ putrida infecta. ¶ Septimo
intelligendũ ꝙ cum dicit̃ ꝙ in effimera
ex calore ponuntur flores frigidi in lecto
Intelligendũ eſt quantũ eſt de preſenti ad
alterandum aerem circa lectum nõ ꝙ tan
gat carnẽ nudam. qꝛ tunc eſſet timendũ

de clauſione pororum. et ita de putredine
¶ Sed octauo notanduz eſt ꝙ in curatiōe
effimere non cōpetit coytus. ꝙꝛ timenduz
eſſet de ſpirituū inflāmatione. ſed de iſta
materia nolo ratiocinari timēs ꝓlixitatē.

¶ De cauſone.

Cauſon eſt fe. continua de colera
intra vaſa exiſtens in mēbro no
bili vel loco proximo cordi. fe.
cauſon cauſatur. aut de colera rubea pura.
aut de fſ͞ate ſalſo. ita ꝙ colera aliquando
peccat plus racione ſue quantitatis. aliquan
do ratione ſue qualitatis. aliquando ratiōe
vtriuſqꝫ. Inflāmatur ergo fortiter cuz co
lera rubea ſit inflāmabilis. et plus. quia eſt
in ſtomacho aut epate aut locis proximis
cordi. & in hoc differt a terciana cōtinua
quia terciana cōtinua eſt de materia putre
facta in uenis remotis a corde. ſed cauſon
in proximis. & ideo cauſon interpretatur
incendium. & ideo raro uenit in ſenibus.
et ſi uenit eſt ſignum perditionis. In iuue
nibus autem uenit ut plurimū. et ſi conue
niant alia particularia tanto fortius fit eti
am de fſ͞ate ſalſo ſ͞m Auic. putrefacto ꝫ
inflāmato in eiſdem locis. ¶ Et tūc ſigna
ſunt calor ninidom incendium ꝫ infāma
tio in toto corpore cum inquietudine et
malicia anhelandi aſ͞s tollerandi. et multꝭ
pernecabilibus accidentibus. ſicut eſt frena
ſis. aſ͞s extaſis. inſtantia uigiliaꝝ. aliquādo
ſomnus ꝓfundus. nigredo et arriditas lin
gue. ſincopis. yctericia. tremō. fluxus uen
tris. et aliquando retentio egeſtionis. pul
ſus paruus er uelociſſimus. vrina rubea et
ſubtilis. tamen urina multiplicat̄. diuerſifi
catur. quoniam aliquando eſt a principio
cruda ꝑpter oppillationis multitudinem.
aliquando tincta ꝑpter reſolutionē colere
aliquando liuens et turbata ꝑpter multi
tudinez putrefactionis. ¶ Et ſi ſit cauſon
de colera citrina aut ex fſ͞ate ſalſo omnia
erunt remiſſiora. et afflictio ꝫ alia omnia
particularia ꝑporcionabiliter fſ͞ati. & quia
affligit. xv. horis. et aliquando uidetur in
terponere ſex & quia tempus eſt yemale
et dieta ſibi conueniens preceſſit. ꝫ talia ſi
milia. ¶ Pronoſticatio. ¶ Hec egritudo
eſt breuis curationis aſ͞s afflictionis et cuz
ſeuiſſimis accidentibus. et ſi omnia bona
ſigna appareant a principio mōbi liberabi
tur in die quarta aut infra. et ſi mala tunc
morietur in quarta aut infra. aliquādo au
tem extendit ſe uſqꝫ ad ſeptimaz. Iſta au
tem egritudo non poteſt prolongari. quia
natura non patitur morbi ꝓlixitatem et
moleſtationem accidentium. ¶ Signa au
tem mala et bona nō oportet hic apponer̄
alibi enim a nobis poſita ſunt. Y. autē uo
luit pronoſticari quibuſcumqꝫ in cauſioni
bus tremores fiunt alienatio ſoluit. Cu
ratio. ¶ In curatione autez oportet ibi cō
uenire cauſam morbi et morbuz et eſſen
tiam morbi et naturā accidentium. Quia
igitur cauſa huius eſt putrefactio cuz for
ti oppilatione. In primis remoueatur oppi
latio fricando pectus uentrem et latera. ꝫ
partem que magis dolet cuz aceto albo et
oleo de camomilla. et aqua roſ. et hoc cuz
ſuauibus fricationibus et longis ſ͞m ipſuz
morbum oportet infrigidari et in flāma
ignis extinguere et nimiam ſubtilitatem
materie ad quandā mediocritatem addu
cere. & hoc eſt contra maleficos ꝫ faſcina
tos qui nō opinantur ingroſſationez ſubti
libus cōpetere. tunc. ¶ ℞. lentiginis aque
fontis portulacꝭ. ungule caballiē. an̄. ℥. iii.
roſ. ru. electaꝝ. ſandal̄ magazir. ſpodii flo
rum nenufar̄. an̄. ℥. i. aque roſ. lib. ſ. aque
fontis. lib. i. et. ſ. panis zuccari. libr. i. vini
maloꝝ granatoꝝ. ℥. ii. fiat ſirupus clarifica
tus & cōdiatur lento igne ſicut decet. Di

geſta materia purgetur cum caſſiafi. aut ta
marindi. mirobalai. et ſimilibus. ¶ Et ſi
eſſet de fl'ate ſalſo addatur apium. bruſti.
ſpagi. et in ſcirupo et in laxatiuo addatur
rebuli. ordinetur enim cura ſm tempora
morbi. ¶ Si eniȝ egritudo terminetur in
quarta aut infra nullus cibus penitus det.
ſi virtus tollerare queat. Si autem egritu-
do terminetur ante quartũ aut vltra. aut
virtus non poſſet tollerar detur cibus ſibi
ſecundum conuenientiam particularium.
¶ Materialia autem ſunt iſta. ſ. ſucus ma
lorum granatoꝝ. ſcirupus iulep. ptiſantia
ordei colata aut non colata. lac amigdal.
brodium cicerum. lactuc. portu. panis lo
tus in aqua frigida. brodium parue pulle.
cum multitudine lactucaꝝ. ordeatuȝ. aue
natum. amidum. aut hoc vel illud indu-
ſtrie medici relinquatur. quoniam aliqui
ſunt fortes plus et minus ſm naturaȝ eta
tis complexionis tempoꝝ et regionis et cõ
ſtitutionis et officii qd exercet. ¶ Ex his
autem et aliis ingenium dietandi et regẽ
di elicit a medico regenti ſapienti. & for
ma totius regiminis ſm doctrinam. Ga.
in regimento acutoruȝ. ſm illam partem
quo ſumpto ſi dolor loco inicecit. et dicit.
& non ſolum cibus ordinatur ſecundum
tempora morbi. ſed etiã medicina. Quo
niam aut iſta egritudo eſt periculoſa et cũ
terribilibus accidẽtibus et timemus ne au
geatur malicia accidentium in ſtatu. ideo
bonum eſt ut in principio euacues. ¶ Rx.
floꝝ. bor. viol. añ. ʒ. i. prunoꝝ. xxx. fiat
decoctio. et in decoctiõe reſoluatur caſſia
fina mirobalſi. tamari. añ. ʒ. i. et detur ali
quantulum ante aurorã. in ſtatu uero vel
aliquantuluȝ ante ſtatum nihil fiat nec ci
bus nec potus nec medicĩa nec aliquid ali
ud. in fine autem ſtatus ſi uidetur ꝙ natu
ra eſſet ſopita in expellendo. bonum eſſet
ipſam excitare. et hoc diuerſimode ſecun-
dum ꝙ natura ad diuerſa mouerur emun
ctoria. ¶ Si autem moueret natura mate
riam ad ſuperiora. tũc adiuuemus naturaȝ
cum ſetis porcinis circa nares ſubito intro
intromiſſis. Si autem ad ſtomachum cuȝ
uomitu. Si autem ad inteſtina cum ſuppo
ſitoriis et criſteriis circa illas partes. Si au
tem ad uias vrinales cum diureticis et fri
cationibus circa illas partes. Si autẽ ad to
tum corpus cuȝ temperitate ca'lis. fl'omia
autem numq̃ fiat. et ſi debeat fieri hoc eſt
de raro contingentibus. videlicet ratione
complexionis uel aliorum particularium.
¶ Viſo ergo de cauſa morbi et tempori-
bus. videamus de accidentibus. et primo
de freneſi. quoniam freneſis eſt morbus ꝑ
necabilis in omni genere ſuo ſm G. ¶ In
principio ergo ponantur ſtupe cãnapine
carminate a maiori cõmiſſa capitis uſq;
ad oculos et aures intincte i ſuco maurel
le. lactuc. et aq̃ roſ. et aceto. et ſicut actu
tepida. et poſtq̃ xxiiii. horas trãſiuerit po
natur catulus ſciſſus uiuus ſupra caput per
ſpinam dorſi vel pulmo ueruicis. ꝛ ſi non
habetur tanta copia calefiat in aqua. extra
hatur pulmo ab ariete ſubito viuo ꝑ dor
ſum et capiti applicetur. Si autem freneſis
aſs fe. ceſſauerit et alienatio permanſerit
propter incuneationem materie. fomente
tur caput frequenter ex alto cum aqua de
coctionis camomil. melil. ordeum. viol
et ſimilibus. ¶ Et ſi aſſit ſtupor ꝓpter mł
titudinem vaporum aſcendentium ad ca
put. fricentur fortiter extrema et fiant li-
gature doloroſe in extremitatibus. Si aũt
aſſint uigilie. Accipe ſemen papaueꝝ albi
et diſtemperẽtur cum albumine ouorum
et aqua roſ. et pãni intincti fronti et tim
poribus applicentur. Apponatur ergo em
plaſtrum cum rubea trociſcata circa fron-
tem et timpora. ¶ Contra ſitim et ardo-
rem ꝛ ariditatẽ lingue fiant ſacculi de pſil
lio et ſemine citonioꝝ et ponanẽ in aq̃ et
et teneantur ſuper linguã. aut folia portul

infrigidata in aqua. vel fruſtuꝫ latū tenue
pomi in aqua infrigidatuꝫ et poſitum ſu
pra linguam ⁊ frequens ablutio oris cum
aqua frigida cum modico aceto valde cō
fert. etiaꝫ mundare linguā aut os cum aq̄
calida aſs candula. aut cum manutergiis.
et ꝙ abluat̄ cum multa aqua et pauco ace
to et melle. et confert etiam multū ſiti et
febri aerem frigiduꝫ attrahere. infrigidet̄
aer et humectet̄ cum multa aqua. aceto.
aſperſis et foliis vitis albe. et cānaꝝ et ſali
cis et nenufar̄. et ordinet̄ amphora cadēs
de alto que cotidie aquā ꝑ ſe habeat ſicut
ſcitis cum calamo ſic ꝑforato. pars autem
longior ponat̄ in aqua et per aliaꝫ fiat for
tis tractus. ⁊ poſt non ceſſabit et caſus aq̄
ſupra peluim reddat pacienti dulcoratam
melodiam. ¶ Si aūt yctericia uenerit an̄
ſeptimum diem cōmēdes ipſum ad dn̄m
et ſi poſt curet̄ ſicut inferius dicetur. et ab
luatur facies cuꝫ aceto albo et tepido et vi
no maloꝝ granatoꝝ tepido ſupra oculis ſe
pe inroretur. ¶ Si aūt uenerit ſincopis in
roretur cum aqua roſ. et odoret cāphor̄.
ſandal. et aqua roſ. illa etiā ponatur circa
pectus. et detur ſibi panis intinctus in ui
no cuꝫ aqua roſ. multa. aut ſuco citonioꝝ
aut acetoſitate citri. aut lardet̄ et aſſet̄ gal
lina et aſpergatur aqua ro. vbi fuerit am/
bra. et gariofal et odoret eam poſt ſolum
modicum tranſeundo. cauendo ne ex his
ſupercalefieri poſſit. odoret etiaꝫ ſandalos
magazir. et fricent̄ extrema. et multa con
ſimilia fiant. ¶ Si aūt uenter nimis fuerit
laxus detur ſcirupus mirtinus vl ſcirupus
de citoniis. ¶ Si uero conſtipatus fuerit fi
at criſtire aut ſuppoſitoriū. detur ſibi ſciru
pus iulep. uel viol. et ſiſia.   Clarificatio.
¶ Mirabilis videt̄ quō in cauſone vbi ē
vltima inflamatio quō poteſt eſſe mate/
ria cruda. Dico ꝙ poteſt eſſe aliquo iſtoꝝ
modoꝝ. aut ꝗꝛ colera eſt citrina aut ꝗꝛ fle
gma eſt ſalſum. aut ꝗꝛ ratione crapule no
uelle pōt eſſe materia cruda circa p̄mas ue
nas. ita ꝙ iſta materia nō eſt ſubiectū fe.
Sed colera rubea pura putrefacta in locis
proximis cordi et cruditas eſt circa epar.
de flate ſalſo aut colera citrina. dico ꝙ po
teſt eſſe magna putrefactio ⁊ ita fortis ca
lor. aut quia oppilatio magna. aut quia in
uenis pulmonis aut epatꝭ aut ſtomaci. aut
in locis uicinis cordi. et ita eſt inflāmatio
magna. cruditas autem eſt ex parte mate
rie. ¶ Secundo poſſet aliquis dubitare de
vuis yemalibus quomodo poſſunt cōpete
re. Dicendo ꝙ poſſunt cōpetere ratione ſi
tis. cui pertinet frigiduꝫ. aut ratione fortis
appetitus. Iuxta illud paruꝫ deterior cibus
et potus. ¶ Tercio poſſet aliquis dubitare
ſi colera poſſet inflamari in ſe. ſine putre/
factione. ſicut ſanguis in ſinocha. dico ꝙ
opiniones ſunt. tamen mihi uidet̄ ꝙ mul
tum diſtet coſa a temperamento. ideo dū
accenditur de facili corrumpit̄ ⁊ putrefit.
Sanguis tamen dum excedit poteſt facer̄
fe. ſine putredine cum nō diſtet multum
a temperamento. ¶ Quarto intelligendū
ꝙ cauſon eſt egritudo magis periculoſa in
ſenibus ꝗꝛ fortis eſt ignis qui in aqua non
extinguitur. ſed in iuuenibus minus q̄ in
ſenibus. et plus q̄ in pueꝛ ſm Auic. quia
licet ſit in iuuenibus cum cōuenientia par
ticularium. ſ. ex conuenientia cauſe et par
ticularium et accidentium. tamen quantū
eſt de particularibus ſubſequentibus et cō
comitantibus diſſoluitur corpus et uirtus
et egritudo eſt multum periculoſa. ¶ In
pueris autem eſt humiditas que reſiſtit ca
lori vehementi diſſoluēti. qđ quidem nō
eſt in iuuenibus. ¶ Quinto notandū eſt.
ꝙ bolismus poteſt eſſe in cauſone quantū
eſt ex ſtomachi debilitate et corpis diſſo/
lutione. ¶ Sexto aduertēdum eſt ꝙ aqua
frigida mirabiliſſime poteſt cōpere in cau
ſone cum iſtis particularibus ꝙ virtus ſit
fortis et materia digeſta et ꝙ morbus ſit
in declinatione. & ꝙ non ſit oppilatio.
nec etiam ſit cruditas materie. nec ſit

apoſtematio. et ꝙ uehementiſſime ſitiat. et ꝙ aqua ſit frigida dulcis. et ꝙ conſueuerit ꝙ una uice potet tantū quantum attrahere poſſit una uice ſine attractione anhelitus. ¶ Et h̄ ſunt que eligunt̄ a. G. in regimento ſuper illam ꝑtem. hiis autē cum ꝑletici ſunt. ¶ Septimo aduertendum ꝙ flomia conſilio meo nō debet fieri ut uidetur q̄m auferretur frenum cole et igniretur materia multum et inflamatur et redditur magis curſibilis. niſi forte corpus eſſet plectoricū et oppilo fortis. et ſimilia Etiaꝫ retineas conſilium Auic̄. qui dicit de flomia ꝙ tardetur quantum eſt poſſibile.

¶ De febre terciana.

Terciana eſt fe. putrida de inceſione colere generata. Intelligendum ꝙ duplex eſt cauſa. quedaꝫ eſt cora ru. pura. quedam non pura ꝓpter flatis admixtionem. ꝫ appellatur cora ru. notha. Preterea aut cora putrefit intra uenas et arterias. et generat continuā. aut ex̄ et generat interpolatā. ¶ Terciana igit̄ generatur de rubea putrefacta in uenis ꝫ arteriis totius corporis. & in h̄ differt a cauſone. q̄m cauſon vt dictum eſt cauſatur a cora putrefacta in uenis pulmonis vel epatis aut ſtomachi. aut locis ꝓximis cordi. ꝙ tunc generatur cauſon et oīa ſunt intenſiora in cauſone q̄ in terciana continua & ideo curatio fere eſt eadem utrobiq̄. ¶ Terciana autem interpolata de cora putrefacta extra fit. et ideo pyodos et interpolationes habet. putrefit autem materia quando cōculcatur et caret euentatione et deſtituitur et ſupercalefit cor. aut quia fumus putridus petit cor. aut ꝙ calefit pars poſt partē donec ueniat a minera vſq̄ ad cor aut utroq̄ modo. calefacto aūt corde ſimul cum toto corpore generatur febris. ¶ Terciana igitur cōtinua ſub cauſone reponatur quoniā hic magis intēdimus agere d̄ inꝑpolata. Signa. ¶ Signa terciane ſumuntur ex naturalibus. ut ꝙ iuuenis colericus. et ſic de aliis. et ſumunt̄ a non naturalibus vt quia eſtas et euenit et antecedit calor. et ita de aliis. & ſumuntur a rebus contra naturam vt ꝙ incipiat cuꝫ rigore. ſicut ſi cum acubus pungeret̄ corpus & eſt differentia conſtitutiua. et a principio rigoris pulſus eſt occultus et poſtea uelox et ſemper equalis. vt urina citrina et tenuis. et terminatur cum ſudore ut plurimum. Signa autem terciane nothe. ſunt alia et alia iuxta naturam flatis āmixti. et naturam particulariū. Pronoſticatio. ¶ Terciana uera terminat̄ in ſeptem pyodis. aut infra. et terminatur in. xiiii°. die. aut infra. et affligit. xiiii. horis. aut infra. et interpellatur. xxxvi. horis. primus aūt peryodus eſt debilis. et ſecundus fortior. et tercius fortiſſimus. et quartus ī ultimo Ibi enim eſt ſtatus et nequiſſima accidentia. quintus autez incipit debilitari. ſextus autem plus. ſeptimus autem modicus aut nullus. In principio ꝑoxiſmi uenit uomitus et in fine ſudor. & ꝙ iſta egritudo uenit cum terribilibus accidentibus et nō patitur ignorantiam medici nec ſtulticiā infirmi. ideo ut ſcias melius futuris periculis obuiare. et ut honeſtitas medici conſeruetur. melius eſt ſemper futura pericula predicere. Curatio. ¶ Ponamus igitur ꝙ medicus poſt tercium paroxiſmū ſit uocatus. & videtur ſibi ꝙ flomia debet fieri. ſcirupus āminiſtrari. et fiat totum per uiā rationis. ſed tamen nihil ꝓnoſticatus fuit tunc eueniens quartus ꝑoxiſmus fortiſſimus. vere tunc aſtantes dicent ꝙ flomia interficit. aut poſtq̄ ſumpſit ſciripum ſemper eſt deterioratus. et ita factus erit ignominioſus. ¶ Sed ſi ꝑticularia in quolibet morbo predixerit medicus cōmendabitur et nihil ſibi imputabitur. ¶ Sit regula igitur generalis. ꝙ numquam operetur in

aliquo morbo niſi p̀us p̄noſticatus fueris
non igitur pronoſticatio eſt negligenda.
Curatio. ¶ In curatione igitur oportet
conſiderare morbū.et cauſaꝫ morbi.et na
turam accidentiū.et tempora anni. et na/
turam medicaminū.z naturam ciboꝶ.In
tentio igiť nō eſt vna ſed multiplex. qm̄
in curando oportet cōſiderare cauſam.et
materiam morbi.et diſcraſiā.zc̄. non eſt
igitur intentio ſimplex ſed cōpoſita. ratio
ne igitur putrefactionis oportet ſubtiliar̄
et aperire.ratione aūt materie cōpetūt me
diocriter ingroſſantia.ratione aūt diſcraſie
competunt frigida et humida.Sed ꝙ ac/
cidentia ſunt multiplicia.ſicut eſt inquie/
tudo et vigilie et malicia tollerādi egritu
dinem.ideo talibus quodāmodo ꝯpetunt
ſtupefactō.& ideo ſolum unum iſta non
poteſt cōplere. Igitur in ſcir°.huiuſmodi
oportet multa ponere ꝓpter mixtionē &
multitudinem eoꝶ que dicta ſunt in ter/
ciana uera. ¶ ℞.end.ſtano.lactucꝫ nouel
larum et ſe.pp̄. an̄.℥.ii. quatuor ſe.frōꝶ.
maioꝶ et minoꝶ mundorum et nō mun
doꝶ. an̄.℥.i.roſ.rub. floꝶ nenuifar̄.floꝶ
violꝭ. an̄.℥.i.z.ʃ.oim ſand.℥.ii.aceti albi
℥.iii.panis zuccari.lib.i. fiat ſcirupus clari
ficatus.iiii.qr̄. ¶ Materia digeſta purgeť
ſic. ℞.floꝶ boꝶ.violꝭ.an̄.℥.i.prunoꝶ. ſ°
fiat decoctio. et in decoctione reſoluatur
caſſiaſi. mūde tamar̄.an̄.℥.i. et deť in au
rora.Ratione aūt accidentium quantū eſt
de uigiliis incipimus a leuioribus.℞.olei
roſ.nenufar̄.aque roſ.aceti.albumē ouoꝶ
an̄.℥.i.lactis mulieris quantū oim.et pan
ni madefacti fronti et timporibus appli/
centur.¶ Si aūt iſta non iuuant paulatim
eſt accedendum ad forciora.quare poſſu/
mus addere pap̄. qm̄ cuꝫ ſua narcoticitate
domeſticuꝫ eſt vt dicit Auicꝫ. deinde ac
cedas ad ſuccum lactucꝫ.marelle.mandra
gor̄.iuſquiami.et ſiſiuꝫ. & finaliter adda
tur opium cum ſuco et requie informeť
trociſcus.et rubea trociſcata.et ſi fuerit vi
gilie cuꝫ capitis grauedine. oportet odora
re camphoram.acetum.aquā roſ.ſandalos
camoillꝭ.et ſimilia humectantia. Si auteꝫ
fuerit ſtupor fiant fricationes extremita/
tum doloroſe.Et ſi fuerit motus inquie/
tudo et clamor z reuolutio de latere in la
tus et malicia tollerandi ſuffumigetur cuꝫ
narcoticis.¶ Sed gratia oppilationis z pu
trefactionis fricetur uēter cum uino albo
et oleo de camomilla et aqua ro.de reliqs
autem accidētibus fiat ſicut in cauſone di
ctuꝫ eſt. ¶ Electuria aūt poſſunt eſſe zuc
cari roſ.violꝭ.dyadramenti fruꝫ.triaſan/
dalꝭ.dyapapaꝫ.et ſiſia.¶ Si aūt fuerit ter
ciana non uera addatur cuꝫ predictis.api
um bruſti.ſpagi.et ſimilia. iuxta conueni
entiam particulariū. & ſi eſſet mulier aut
ſſaticus.aut tempus yemale aut oppilatio
multa.aut cōplexio meſica. addatur rad.
feni.petro.ſpice.ſcolope.lupuli.& in eua/
cuatione poſſumus addere. mirob. reub.
dyaḡdium.et ſimilia iuxta cōuenientiam
particularium. que nō conuenit pertracta
re gracia breuitatis.¶ Si aūt loquamur de
cura cuiuſdam gratia tpōꝶ morbi tunc in
telligendum qm̄ de natura medicaminū
eſt ꝙ a principio dentur aliqua leuia laxa/
tiua ſicut caſſiaſi.et tamar̄.cum decoctiōe
prunoꝶ et violꝭ.et poſt terciam acceptio/
nem aſs.acceſſioneꝫ poteſt fieri ſſomia. ſi
alia particularia conueniant.vt fortitudo
uirtutis et plenitudo corporis. In ſtatu au
tem nihil fiat.ſ.nec cibale nec medicinale
niſi aliqd aliud obuiaret vt ſincop.et for
titudo ſintōatis vel multitudo reſolutiōis
et ſimilia. ¶ De cibis autem des plus vel
minus ſm̄ qđ ſtatus diſtat plus uel mi/
nus.ſed per cōparationem ad paroxiſmuꝫ
ante acceſſioneꝫ per tres horas.zc̄. nullus
detur cibus in acceſſione donec ueniat ad
materie declinationē niſi corporis lique/
factio impediret.¶ Et prohibeatur ſom
nus in prin° ꝑoxiſmi uſ acceſſionis et po
tus. niſi moleſtatio accidentiū impediret

Cibus autem qui eis competit dictus eſt
in cauſone.ſ.ordeatum.auenatum.amidũ
portul'.ſpinag.panis.mica lota.lactuce.
melo.cucu.pruna.mora.pira.poma cocta
brodium.cicerũ.et pullis.lac amigd.pulla
parua.piſces petrini.et ſimilia.Intelligen/
dum cuz hoc ꝙ cum oſa et fructus habe
ant humiditates aq̃ſas putrefactas vtile
eſt abſtiner.Sed ꝗꝛ raro inuenitur aliquis
ita obediens.ideo oportet multa cõcedere
et cum diuerſis operari ſm diuerſitatẽ par
ticularium. Accedamus igitur ad ea que
ſunt artis quantum erit poſſibile.quia for
ma regiminis ex concurſu pticularium cõ
ſurgit. Clarificatio. ¶ Si dubitaret ali/
quis in qua febre putrefactio eſt maior.
Dic ꝙ ſi loquamur de putrefactione ma
iori quo ad intenſionem accidentiũ et fu/
riam et accumen.tunc maior eſt in coleri
ca.Sed ſi loquamur đ maioritate quantũ
ad continuitatez et nullã interpollationẽ.
tunc eſt maior in fe.ſanguinea.Sed ſi loq̃
mur de maioritate quo ad continuationẽ
et difficilez eradicationẽ eſt maior in flec
matica et meſica. ¶ Secundo poſſet aliqs
dubitare ſi competat uomitus in terciana
dic ꝙ in terciana et in omni fe.interpola
ta in principio pxoi.cõpetit uomitus.qm̃
ſenſibiliter alleuiatur totus pxoi.& potiſ/
ſime ſi fuerit ſpontaneus.vel ex modo fa
cili ꝓuocatus.& aliquid purgatur de ma
teria antecedenti et natura fit potẽs ſupra
coniunctam.& hec videtur eſſe intentio
Auicen.ca°.de quartana.& h̃ uidetur uel
le.y.vbi.continue rigores fiunt cõtinue ꝛ
fe.ſoluunt.ꝗꝛ ad rigorem conſueuit ſudor
ſequi.vomitus.egeſtio.et ſimilia.& tunc
mundificabit corpus et fe.ceſſat. ¶ Et ui
demus hoc ſenſibiliter ꝙ cum aliquis pa/
titur interpolatam et in paroxi°.nulla eſt
euacuatio.tunc in tempore inẽpolationis
eſt totus grauis et ponderoſus ſeu doloro
ſus et cum modica alleuiatione. ¶ Si autẽ
fuerit mundificatus in tempore inẽpolatõ
nis videtur ſibi ꝙ oino ſit euacuatus.vti
le eſt ergo in prin° rigoris moderate uo/
mitum ꝓuocare ſicut multũ utile eſt in fi
ne paroxi.prouocare ſudorem. ¶ Tercio
poſſet aliquis dubitar ſi oxizaccara et ſiru
pus acetoſus competant in terciana poſtq̃
ſubtiliant et materia terciane eſt ſubtilis.
¶ Intelligendũ ꝙ iſta materia fuit ſubti
liter declarata a nobis per intentionez ſup
illo afforiſmo quibuſcũq; in cauſone.bre/
uiter tñ dico rationes tñ obmittẽdo ꝙ in
materia ſubtili non cõpetunt ſubtilia quo
ad ſui digeſtionem.ſm qđ dicit Auic.
ca°.đ cura putridaꝝ in generali.imo com
petunt in groſſantia.Et dicit Auic.ꝙ il/
le qui dicit cõtrarium nõ eſt audiendus.h̃
etiam dicit.G.in.ii°.de inge ſa. ¶ In ter
ciana igit quantuz eſt ratione digeſtionis
materie et diſcraſie non cõpetunt fr̃a ſicca
ſed magis fr̃a humida.ſed ratione opilo
nis et putredinis poſſunt cõpetere oxizac/
cara.et ſcirupus acetoſus.et ꝗꝛ cuz iſtis po
nuntur ſpodium et roſ.et ſiſia alia.ſicut
dictum eſt in ca°.de cauſone. ¶ Et ideo
conſuetudo mea eſt ꝙ in talibus ego addã
ſcirupũ violateum.gr̃a igitur etatis aut ſe
xus aut temporis.aut cõplexionis aut duri
ciei ſplenis et oppilonis.et ſiſiuz.Actores
concedunt oxiaccara et ſcirupũ acetoſum.
Sed quantũ eſt ex parte materie et diſcra
ſie ſimpliciẽ nõ uidetur cõpetere.Opiniões
tamen ſunt de iſta materia.et ideo conſci
entie operantis dimitto. ¶ Quarto poſſet
aliquis dubitare de chilo ſi putrefiat vtruz
cauſet fe.cum actores nõ faciant mentio
nem niſi de fe.putrida humorali.Dico ꝙ
quantũ in preſenti cibus et hũiditates ter
ciane digeſtionis poſſunt putrefieri cũ pu
trefactio ſit in humidis et liquidis cũ diſ
ſolutione currũt et tranſeant in naturã ali
cuius humoris innaturalis p uiam alicuius
ebullitionis ſup calefactionis et aduſtiõis
facere poſſunt fe.et iſte fe.putride ſemp
erunt humorales. ¶ Quinto poſſet queri

ſi vno hūore corrupto aliī corrumpantur. poſtq̄ ſunt ſimul et generanť ſimul. et ſiľ corrumpenť. Dico ꝙ nō eſt neceſſarium. qm̄ humores ſunt diſtincti ꝓpter ꝓprias formas et ꝓprios ſitus et proprios motus et ita quilibet habet ſuū regimen et ꝓprie tatem et temꝑamentum. et ita pōt amit/ ti caliditas temperata unius nō ꝓpter hoc amittitur temperamētū alterius. quare nō eſt neceſſarium ꝙ uno humore corrupto aliī corrumpunť. ¶ Secundo intelligendo ꝙ ſi iuxta p̄dicta aliqs dubitaret ꝙ ſi me lenconia corrupta oēs aliī corrumpanť cuꝫ reſiſtat utraq; qualitas et ita cum ſit fortis qualitas ex parte meſie et tñ corrumpiť. ergo et oēs aliī. Dico ꝙ hoc ſolutū eſt qm̄ h̄ victo. temperamēto licet fortiſſime re pugnaret non tamen ꝓpter hoc alia tem/ peramenta. qm̄ particularia que concurrūt cum iſta non eſt neceſſariū ꝙ cōcurrāt cū aliis. ergo zc̄. Septimo poſſumus notare ꝙ cuꝫ humor corrumpitur et putreſcit in carne et inteſtino et in epate et pulmone. et uentre. & breuiter in quacumq; cōcaui tate fuerit preter naturam ſi ibidem caret euentatione et deſtituať a regimine ibidē corrumpitur et ibidem erit minera. ¶ Et iuxta hoc intelligendu; ꝙ colera ꝑſſina et eruginoſa ſunt tante pernecabilitatis ꝙ pu trefieri nō poſſunt añ enim ueniret mors. ¶ Et iuxta hoc intelligenduꝫ ꝙ terciana uera de colera ru. naturali generata magis in regionibus frigidis generať. Sed tamē nota de colera innaturali generata. magis in regionibus calidis generať. quia ab agē te preter naturam cauſata eſt. ¶ Et iuxta hoc intelligendū eſt ꝙ bene poteſt cōpetē ffomia in terciana poſt tercium uel quar tum poxiſmum ante uero numq̄. ꝙ red deretur materia curſibilꝭ & fieret de ſim/ plici duplex. et de duplici cōtinua ſicut ui demus frequenter. & licet nō euacuet ma teriam coniunctam antecedentem tamē euacuat.

¶ De febre ſanguinis.

SInochus eſt fe. continua de ſan/ guine putrefacto intra vaſa. Si/ nocha uero eſt continua que effi mere ꝓporcionatur de ſanguine peccante ratione ſue quantitatis. Intelligendum eſt ꝙ cum aliquis cōſuetus eſt exercitari et ſu bito dimittit exercitiuꝫ & vtitur multis cibis et potiſſime ſanguinem generātibus aut ſanguinem aquoſum ſicut eſt ſanguis generatus ex fructibus. tunc ex aliis z ali is ſibi cōformibus generať et multiplicať ſanguis. & ſi peccet parū ratione ſue quan titatis generat fe. effimerā continuam ꝓ porcionatā ex ſanguine nō putrefacto in quo ſi fiat ffomia non cadit in putridā. ſi cut ſcribit. G. in. ix°. ¶ Si autem habun/ det ſanguis et peccet ratione ſue quātitatꝭ vel in male qualitatis generat cōtinuā ex ſanguine putrefacto qui ſinochus dicitur Vnde. ꝓ. Sinocha de multo. ſed ſinochus de putrefacto. ¶ Et habet tres ſpēs. ſ. Au gmaſticam. que ſenſibiliter ꝓcedit aſcen/ dendo et augmentando. in qua maior eſt diſſolutio q̄ reſolutio & deteriō inter om nes. Secunda ſpecies epimaſtica que ſenſi/ biliter procedit diminuēdo. & eſt aliis ſa lubrior. ꝙ eſt maior reſolutio et cōſump tio q̄ diſſolutio. Tercia autem ſpecies uo catur homena. vbi oīa ſunt equalia. equalis eniꝫ eſt diſſolutio reſolutioni. Et iſte tres ſpecies ſunt in qualibet dictarum fe. ſicut declarauimus ſup̄ librū de differentiis fe. ¶ De fe. autē ſanguinea opinatus eſt. G. ii°. de criſi. ꝙ non poteſt facere ſimplicē fe. ſingularem. ſemper enim eſt cōpoſita. quoniam qñ putreſcit altera pars eius con uertitur in coſam et altera in meſiam. & ideo fe. ſolas ſimplices ſingulares non po nit niſi tres. ſ. fe. que ꝓporcionatur ffati. & fe. que ꝓporcionatur melanconie. z fe. que ꝓporcionatur coſe. Signa. ¶ Signoꝝ quedā ſunt añcedētia. quedā cōcomitātia

et quedaꝫ ſubſequentia. antecedentia ſunt
grauitas capitis inflatio ſpatularum. reple
tio uenarum. rubedo afaciei. inflāmatio to
tius corporis. z ſimilia. ¶ Concomitantia
ſunt dolor frontis. appenti alampaduꝫ ar
dentium. parafreneſis. turbatio mentis. te
nebroſitas oculoꝝ. plenitudo pulſus et vn
doſitas et diuerſitas dulcedo oris. urina ru
bea et ſpiſſa liuens et fetida. ¶ Subſequen
tia autem ſunt tumor faciei. mollicies to/
tius corporis. et aliquādo ſuperueniūt mō
billi et uariole et carbunculi. et ſunt mala
ſigna ualde que conſueuerunt in tempori
bus peſtilentialibus euenire. Iſta igitur de
clarant ſanguinem putrefactū. iſta etiam
remiſſa declarant omnia que ſunt in ſan/
guine nō putrefacto. qm̄ effimeris ꝓpor
cionantur. ¶ Pronoſticatio. ¶ Si autem
appareant puſtule aut nigre aut liuide mō
tem ſignant. ſimiliter ſi audiat ſonitus in
uentre ſicut tonitruū dicit Auic. lacrime
ſi appareant ꝓpter maliciam morbi. diffi/
cultas ābelitus. et ſſocatio et apoſtema in
uiis anhelitus. et ſi poſt ſomnuꝫ ſentiat ſe
grauatum. iſta oia ſunt mortem ſignifican
tia. apparitio autē uelox uel tarda digionis
uel indigiois. ſignificat criſim longam. vl
breuem ſalutem vel mortē. relata ad uir/
tutem. qm̄ in omni morbo ſunt iſta dili
gentiſſime conſiderāda. q2 ſm̄ ea ſciet hō
pronoſticari et dietare. ¶ Curatio. ¶ To
ta fere huius morbi curatio ꝯſiſtit i flebo
thomia. Intentio igitur. G. fuit. ix. de in
ge. ſa. ꝙ fiat fl'omia uſq3 ad ſincopim. et
redarguit homines q formidoloſi in hoc
ſunt. ¶ Et uidetur mihi ꝙ tutius eſt face
re fl'omiam multis uicibus donec deficiat
materia nō paciens. magis enim diligo ꝙ
egritudo aliquātulū prolonget q̄ ſi mors
mihi imputaretur. q2 ſigna fortitudis vir
tutis aliquando fallunt. virtute igitur for
ticum cōuenientia alioꝝ particularium fle
bothomia fiat mane et ſero. et multis uici
bus. et ita ꝙ ſi fuerit negligentia non ſolū

in ſexta die ſed quacumq3 hora euenerit.
ſm̄. G. ix°. tere. ¶ Si uero particularia nō
conueniant fiant uentoſe inter ſpatulas. Si
aſſit crapula fiant fricationes uerſus extre
ma et fortis abſtinentia et fiant ſuppoſito
ria et criſteria. q2 talia multum cōpetunt
in hoc caſu. et cuꝫ crapula erit digeſta fiat
fl'omia. vtatur igit̄ iſto ſcirupo. ¶ R℞. en
diuie ſto'o cicorce añ. ℥. iii. iiii. ſe. frigido
rum. añ. ℥. i. floꝝ nenufar. viol'. añ. ℥. ii.
vini granatoꝝ añ. ℥. iii. zuccari libr. i. fiat
ſcirupus. & ſi pateretur inſomnietateꝫ po
natur in ſcirupo ſemen pap̄. albi. et ſi tuſ
ſis adeſſet tollatur vinum granatoꝝ et ad
dantur vue paſſe mūdate iuiub. ſebeſten.
¶ Et ſi paciat̄ cardiacam paſſionē addan
tur ro' ſandal'. ſpodii. coriandrū. Et ſi pa
ciatur conſtipationē. addantur pruna cum
caſſiafi. et ita multa et diuerſa debēt appo
ni ſm̄ diuerſitatem cōpoſitionum acciden
tium. In vigiliis fiant que dicta ſunt ſu
perius. et in ſtupore ſicut dictuꝫ eſt. & in
ſiti magna fiant ſacculi parui de ſillio. vel
pil'e fiāt tales. ¶ R℞. vue acerbe ſuci aceto
ſe. ſe. lactuc. vini malorum granatoꝝ. ace
ti albi. añ. ℥. i. condiatur lento igne cuꝫ pa
ne de zuccaro. et fiant pil'e et teneant̄ ſub
lingua et ſupra linguaꝫ. laxetur uenter cū
caſſiafi. magna. tamara. prunis. vel cū oxi
laxatiuo. dyaprunis. triferaſarraceicam. pa
retur aer domus et locus vt eſt dictuꝫ ſu
perius. Cibus detur multus ul' paucus ſm̄
longitudinem vel breuitatē morbi. ¶ Sic
igitur ordinet̄ dieta. mica ordeacea panis
ter lota amigdal' cuꝫ mica panis. malagra
na. et poteſt adminiſtrari oxizaccara z ſci
rupus aceto. et ſcirupus iulep. ydōmel ſi/
cut aliqui uoluerunt. et ſic ydromel aqua
ticum. ¶ Sed in iſtis temporibus inueniū
tur viri et mulie'ſ ita delicati ꝙ nihil ho
rum ſumere poſſunt. et cuꝫ ſint in naufra
gio oportet concedere brodium pulle par
ue ſit igitur cocta in multa aqua cum fa
ſciculo lactuce. aut ſeminibus cōmunibus

frigidis. & eadem ratione cõcedatur uinũ
Accipiantur due amphore parue z imple
antur vna uino et alia aqua & cõiungantᷓ
in ſuis orificiis et aqua tingatᷓ et cum erit
aliquantulum tincta detur pacienti. et ap
pellabitur vinum franctum. vel frangatᷓ
cum multa aqua bullienti vel detur talis
potus. ¶ ℞. aque fontis libr. v. aceti albi
lib. ſ. panis zuccari puluerizati. ℥. iii. et. ſ.
vel quaſi tantũ quantum ad quantitatez
aceti miſceãtur fortiter videbis gallicanũ
album. vel ſit talis cõmixtionis ꝙ ſit ni-
mis acetoſum. nec etiaz parum ex experi
mento probatᷓ. ¶ Clarificatio. ¶ Si autez
aliquis dubitaret ꝙ ingeniũ curãdi ſit for
tius vel ſumptum a morbo vel ſumptuz
a uirtute. Dico ꝙ ingeniũ curãdi ſumptũ
a morbo aliquando eſt fortius. aliquãdo
a uirtute ſ̃m diuerſas intentiones. Vnde
intelligendum eſt ꝙ iugenia curandi ſunt
multa. quedam enim ſunt ad dirigenduz
quedam ad conſeruandũ. quedã ad curan
dum. et quedam ad dandũ ſimilia. et que
dam ad contraria. tunc ponas ꝙ gratia eta
tis et uirtutis et conſuetudinis ſimilia de
beant dari in fe. ſed ſola fe. ꝑ̃cipit dari cõ
traria. Dico ꝙ in hoc caſu ingenium ſum
ptum a morbo eſt fortius. quoniaz nõ ob
ſtantibus omnibus aliis particularibus cõ
traria dabuntᷓ. & ꝑ̃terea dicebat. G. viii°.
de inge. ſa. ꝙ cõſideratio ſumpta a morbo
omnes alias cõſiderationes deſtruit et an-
nullat. ¶ Si autez nos loquamur de inge
nio ſumpto ex parte euacuationis. ita ꝙ
morbus precipiat euacuationẽ et uirtus ꝑ̃
cipiat contrariũ. in hoc caſu magis eſt cre
dendum virtuti q̃ morbo. & ſ̃m hoc di
cebat. Ga. in regimento ꝙ ſublimior oĩm
eſt conſideratio ſumpta a uirtute. ꝓ. g̃. fe.
ſanguinea ſemper eſt cum ſanguinis mul
titudine. et ideo quantũ eſt de natura ſua
ſemper cõpetit fl̃omia. ſed ſi uirtus eſt de
bilis et non poſſit ſubſtẽtare. in hoc caſu
magis eſt credendum virtuti q̃ morbo.

¶ Tabulam ingenioꝝ ſanitatis ordinaui
mus quam oportet cum magno ſtudio ꝑ
tranſire. ¶ Secundo poſſet aliquis dubita
re vtrum ſanguis putrefiat et ſi ſolus. Di
co ꝙ putrefit cum habeat duas cauſas. ſ.
humiditatem que eſt mater putrefactiõis
et caliditatem que eſt cauſa. ¶ Ad ſecun
dum dico ꝙ ſolus putrefit in ſuo princi°
et fieri. ſed poſtea ratione ſui temperamẽ
ti additur cõpoſitio ꝓpter alteram partem
conuerſam in colerã et alteraz in mel̃iam
al̃s fecimus longiſſimos ſermones de hac
queſtione. ¶ Tercio poſſet aliquis dubita
re. ſi fe. interpolata poſſit ex ſanguine cau
ſari. Dicendum ꝙ opiniones ſunt. de hoc
inuenio tñ. G. ix°. de inge. ſa. ponentem
interpolatam de ſanguine. & viaticus po
nit hoc idem. et ſatis rationabile ꝙ poſſi
bile ꝙ putrefiat ſanguis in tanta diſtantia
a corde ꝙ calefactio nõ poterit continue
uenire ad cor. et ita non erit cõtinua etiaz
non eſt ita in remota quin poſſit aliquã-
do uenire et ita erit interpolata. ¶ Quar
to poſſet aliq̃s dubitare quõ tempora mor
bi diſtinguuntᷓ penes diuerſitatem ſpecie
rum. Dico ꝙ licet nõ diſtinguantur quo
ad accidentia diſtinguuntur tñ quo ad di
geſtionem z indigeſtionẽ. ¶ Quinto no
tandum ꝙ ſi fl̃omia fuit a ꝑ̃ncipio negle
cta fiat poſt uirtute conſtante non obſtã
te opinione ſrapionis. ꝙ. G. vult hoc ex
preſſe et Auicenna.

¶ De quartana febre.

QVartana eſt fe. putrida de mate
ria mel̃ica generata. Cauſa eius ẽ
omne illud qđ multiplicat mate
riam mel̃icam et putrefacit illaz. ſicut di
cit Auic̃. ¶ Intelligendũ tamen ꝙ que-
dam eſt quartana cõtinua. quedã interpo-
lata. et quedam uera. et quedaz non uera.
Vera autem quartana generatᷓ de melen-
conia naturali cum conuenientia aliorum

particularíũ.ſ. ꝙ ſit meľicus et tempus au
tumpnale. et ꝙ comederit cibaria multi/
plicantia meľiam & ſimilia. ¶ Et quarta
na notha eſt ex meľia cauſata ꝑ viam ad
buſtionis. et ita poteſt adburi meľia natu
ralis et fľa et coľa et ſanguis ꝓpter nimi/
os labores et comeſtioneꝫ ciboꝝ nimis ca
lidorum. et ꝓpter egritudiuem incenſiuaꝫ
et ſimilia. ¶ Signa. Incipit cum frigidi
tate congelante et orripilatione et contri/
tione. et eſt pulſus occultus paruus et tar/
dus. et poſtea efficitur velox et terminaẽ
cum ſudore paruo aľs plurimo. qꝛ meľia
eſt ſicca et ita neqꝫ fumoſuꝫ neqꝫ ſemiuſtũ
remanet poſt paroxiſmum ſed cõplete era
dicatur ſm. G. in libro de differentiis fe.
vrina remiſſa et tenuis in ꝓncipio ſed po
ſtea poſt paroxiſmos multos inſpiſſaẽ ad
huc et coľatur et faciunt ad h quia vene
ſunt ſtricte et habitudo extenuata ꝫ tem
pus autumpnale naturaliter et alia ſimilia
que preceſſerunt. et durat acceſſio xxiiii.
horis. et interpellatio xxviii. ¶ Signa au
tem nothe remiſſa et uaria ſm varietateꝫ
humoꝝ quoniam ſi quartana fit ex ſagui/
ne adbuſto uergit pulſus ad plenitudinem
et vnduoſitatem et vrina ad rubedinem.
et ſpiſſitudinẽ et tempus eſt vernale et ꝓ
ceſſerunt ẽgritudines ſanguinee. & huiuſ
modi ſimiliter in coľica ſunt ſigna que ꝑ
tinent coľe quoniam preceſſit egritudo co
lerica et pulſus eſt uelox et vrina eſt cole
rica et tenuis ꝫ preceſſit tempus eſtiuum.
et comedit res calidas et laborauit in ſole
et ſimilia. ¶ Quartana autem de fľate ad
buſto habet vrinam remiſſam et ſpiſſam
et habet mollicieꝫ in pulſu. et paroxiſmi
longitudinem et paruitatẽ ſudoris. & ſm
diuerſitatem colere et fľatis diuerſificanẽ
ſigna. et ita etiam de meľia conſiderãtur.
ſm diuerſitatem ſpecieꝝ humoꝝ. ¶ Pro
noſticatio. ¶ Quartana de ſanguine eſt ſa
lubrior et eſt breuior aliaꝝ. deinde ex cole
ra. deinde ex fľate. deinde ex melẽconia.

¶ Quartana autem regulariter durat per
vnum annum. qm̃ ſicut acute ſecunẽ mo
tum lune. ita et cronice ſecunẽ motum ſo
lis. Aliquando auteꝫ durat per. xii. annos
ſicut dicit Auic. ¶ Omnes autem quarta
ne ut plurimuꝫ ſunt ſalubres. & quartana
multas habet dignitates. qꝛ raro incurrit
meľiam. maniam. lepram. ſpaſmum de re
pletione qꝛ purgatur et mundificatur tota
materia in quolibet paroxiſmo. ¶ Quar/
tana autem meľica cum duricie ſplenis et
epatis. aut apoſtemate hoꝝ membroꝝ eſt
peſſima. ꝫ ducit ad ydropiſim. erit igitur
egritudo longa dato ꝙ bono regimĩe uta
tur. et ſi malo regimine erit lõgiſſima aut
mortalis. ¶ Curatio. ¶ In curatione hu/
ius morbi oportet multa conſiderare. Pri
mo ꝙ nõ dentur multum calida quoniaꝫ
adhurunt multũ ſanguinem. & ita errant
qui dant praſſium et piper. niſi eſſent aliq̃
liter repreſſa. ¶ Secũdo ꝙ nõ denẽ nimis
frigida. qꝛ materiã congelant. et ita errant
qui dant ſucũ lactuce et narcotica. ¶ Ter
cio ꝙ non dentur multum ſicca. de ſe eni
eſt talis materia ſicca. et ita magis indu/
raretur. et ita errant qui dant aſſa et frixa
acetoſa et ſtiptica. & omnia hec intelligã
tur niſi cetera aliis. cum omnia fuerint ꝓ
porcionata bene. ¶ Quarto ꝙ a principio
non nimis euacuetur. qꝛ materia non põt
eſſe digeſta. qꝛ in digeſtione quartane fre
quenter ſumus decepti. quia homines qui
vtuntur modico cibo et potu ꝫ bene dor
miunt habent in principio quartane vri/
nam ſatis colorataꝫ. et cum hoc yppoſtaſia
tam. et videẽ ꝙ ſit ex materia morbi. ſed
non eſt ſed cibi. Cognoſcimus ergo ma/
terie morbi digeſtionẽ ex mitigatione pa
roxiſmi et alleuiatione eorundẽ. ¶ Quin
to oportet conſideraꝛ ꝙ cibus nõ detur ni
mis ſubtilis in parua quãtitate. qm̃ ſtatus
eſt multum remotus a principio. & ideo
videntur errare oẽs illi qui auferũt carnes
a principio et vinum uſqꝫ ad. xx. dies. uel

xv. quoniam uere nimis debilitatur et nõ
poteſt reſiſtere morbo. oportet ergo conſi
derare ꝙ nullum ingroſſans vel incrudãs
materiam debet exhiberi ſicut olera cruda
et fructus et carnes groſſe et ea que ſunt
dure digeſtiõis aut nimia quãtitate ſump
ta ꝛ ſimilia. ¶ Secundo eſt aduertendum
diligenter ꝙ in die acceſſionis cibet̃ et pa
rum ante cibum per tres horas ad minus
aut quinqꝫ. et poſtea cibetur in fine paro/
xiſmi cum eradicatus fuerit. in toto autẽ
ꝑoxiſmo nihil detur cibale. ¶ Tercio de
bes conſiderare ꝙ ante paroxiſmũ ꝓuoce
tur uomitus facilis et in fine ſudor. Quar
to eſt intelligẽdum ꝙ fortia digeſtiua uł
euacuatiua non debent a principio ãmini
ſtrari ſed gradatim a debilibus ad fortia
aſcendere. ¶ Et primo dirigatur materia
cum oximelł ſimplici. et poſtea euacuet̃
cum euacuatione ſibi ꝓportionabili. et po
ſtea digeratur cum oximelł dyureticꝗ. &
poſtea euacuet̃ cuꝫ fortiori. ¶ Deinde di/
geratur cum oximelł ſquilliticꝗ. et euacue
tur cum fortiſſimo. In primis euacuetur
cum dyaſene. dyaboꝝ. et addatur in hiis
aliqua portio yereruſi. 2° yeꝛſi. iterum.
¶ Quinto aduertendum ꝙ nõ dent̃ opia
ta niſi corpore mundificato et in declina/
tione. ¶ Sexto aduertendũ ꝙ oppilatiões
et apoſtemata ſplenis et epatis cum diligẽ
tia tranſeamus. quia magne ꝑtractationes
eſſent. ¶ Viſis igitur vniuerſalibus obſer
uandis ad particularia ueniamus. fe. igit̃
quartana una ſola ſimplex ſingularis cum
conuenientia particulariũ per hunc modũ
pertractemus. digeratur ergo ſic. ¶ ℞. fe
ni. radicꝗ petroſilł. bruſti. ſpagi. graminis
apii. mediane corticis. ſanbuci. et ebuli. et
fraxi. geneſtre añ. ℥. i. confringunt̃ uel cõ
terantur fortiter et imponant̃ per dieꝫ et
noctem in aceto fortiſſimo. circa mane.
tunc. ℞. germãdree utriuſqꝫ ſticados utri
uſqꝫ calamẽti. eupator. cappar̃. añ. ℥. iiii. foł
abſinth. ℥. iii. endł. ſcario. cicoree. ſtolopen

drie. añ. ℥. ii. iiii. ſe. coim f̃roꝝ. lactucꝗ cap
pa. ſpice. nar. ꝛ celtice. añ. ℥. i. melł roſ. lib
i. et. ſ. zuccari. lib. ſ. fiant ſcirupi lib. ii. ſu/
matur igitur cum decoctione boꝝ. et fu/
miterre. mane et ſero tria coclearia parua
et xiiii. de decoctione. Iſte auteꝫ ſcirupus
ſumatur ratione oppilatiõis ſplenis et epa
tis. et ideo ualet in multis. ¶ Euacuet̃ igi
tur materia per hunc modum ℞. florum
boꝝ viol. ſene. epithi liquir̃ mũde paſſu/
laꝝ enucle. añ. ℥. i. fiat decoctio cum ſero
capño lento igne. et in decoctione tempe
rentur cortices mirob. indoꝝ. belł icoꝝ et
emblicoꝝ. añ. ℥. ſ. fricentur et colentur et
detur in aurora ante acceſſionem ꝑ unum
diem vel quaſi. et cum multis vicibus et
paulatiue et in parua quantitate. cum erit
exhibitum digeſtiuum. et tunc poſſumus
fortius euacuare. ¶ ℞. igitur dyaſene dya
boꝝ. yeꝛſi. añ. ℥. iii. lap̃. ar. nouies abluti.
ʒ. i. miſceantur et fiant pilłe et exhibeant̃
eunti dormitum ſtomacho uacuo in ſecũ
do die ał's nocte poſt acceſſionẽ. ¶ Poſtꝗ̃
autem vides egritudineꝫ declinare ſtuphe
tur. et in ſtupha ponantur ea que ponunt̃
in ſcirupo cum multa aqua preter zuccarũ
et mel. ſed in maiori quantitate et excun
ti a ſtupha qualibet uice offeramus auree.
alex̃. tyriacã. añ. ℈. i. ¶ Sed quia multum
conꝗ̃ritur de frigore et orripilatione ideo
in principio ponamus pedes et manus in
aqua calida. uel applicentur lateres calidi.
vel fiant fortes fricationes vel calefiãt ex
trema cum pannis calidis. et ponant̃ iſta
in collo manuũ et pedum. ¶ ℞. fuliginis
ſalis cõmunis. vrticaꝝ et terantur fortiter
et diſtemperẽtur cum aceto. et quãdo cor
pus incipit calefieri iſtud remoueat̃ et po
natur in balneo aque ca. ita ꝙ non ſit ni/
mis ca. aqua. et ſtet ibi tantum ꝙ ſudet.
vel ungatur ſpina dorſi ex medicina cum
arogon. marciadon. vel ꝙ accipiatur tyria
ca cum vino calido vel tyriaca cum ſuco
mente. Et ſucus calamẽti ante acceſſionẽ

ſumptus cum vino curat quartanã. Qui-
es igitur et omnia humectantia cõpetunt
in quartana. ſed calefacientia z infrigidan
tia ſm diuerſitatem ſpecierꝝ diuerſificãtur
¶ Ad quartanã igitur ſanguineam acce-
dam. In quartana de ſanguine fiat flbomia
de baſilica et materia digeratur cum ſciru
po de borꝝ et fumo terre. et mundificetur
cum decoctione bor. et polipo. et ani. et
caſſiafi. et tama. hec enim ſpecies eſt facil
curationis. ¶ Quartana de colera curatur
ſic. ℞. oxizaccara ſcirupi uiol. ſcirupi de
fumoterre. añ. lib. i. miſceantur. et purget
ſic. ℞. florꝝ borꝝ. liquir munde. epithi. añ
ʒ. i. fiat decoctio cum ſero capno. et in de
coctione temperetur cortices mirabalſorꝝ
citrinorꝝ et indorꝝ bene gũmoſorꝝ. añ. ʒ. i.
conficiantur lento igne et fricentur et co-
lentur et detur in aurora. ¶ Si autem fue
rit de flate digeratur ſic. ℞. oxizaccare cõ
poſite oximell diureticꝗ. ſcirupi de fumo
terre. añ. lib. ii. miſceantur. purgetur ſic. ℞
florꝝ borꝝ viol. polipo. turbit ãi. liquir mũ
de paſſularꝝ enu. abſinthii. agari lactucꝗ. eu
pato. añ. ʒ. 5. fiat decoctio in ſero caprino
et in decoctione temperent cortices mira
ball. Kebulorꝝ indorꝝ añ. ʒ. i. fricentur len
to igne et coletur et detur ĩ aurora. ¶ Pil
lule que valẽt in omni quartana. ℞. quin
ꝙ generum mirobalſorꝝ bene gũboſorum
agarici. turbit. yerf. añ. ʒ. i. ſuci mente. ſu
ci eupa. ſuci abſinthii. ſeminis lactucꝗ. ani.
ſpicꝗ nar. martri. añ. ʒ. ii. conficiantur cum
oximell ſquillitico et fiant pille. & poſſũt
exhiberi. ʒ. iii. et plus et minus ſm conue
nientiaꝫ particularium. Vtatur pullis par
uis et auibus campeſtribus et piſcibus ſca-
moſis et ouibus ſorbilibus et extremitati
bus porcorꝝ et arietum et edulorꝝ. et vtatꝰ
ordeato z auenato. et breuiter omnibus il
lis que ſunt facilis digeſtionis et que non
crudificant materiaꝫ nec ingroſſant nec cõ
ſtipant. ſed magis utatur que ſubtiliant z
laxant. diuerſificentur tamẽ iſta ſm tem-
pora morbi et qualitateꝫ et quantitatem
et ordinem. cõpetũt ergo borꝝ feni. petro-
brodium cicerum. pruna matura ſpinacꝗ.
blete ortol. et ſimilia. & Auicꝗ. mirabiliꝰ
cõmendat uomitum ante cibum et poſt.
¶ Clarificatio. Intelligendum ꝙ forti
egritudini fortis cõpetit medicina. et ſm
hoc in quartana fortis medicina debet cõ
petere. ¶ Et ideo intelligendũ ꝙ quedam
eſt medicina fortis ratione ſue quãtitatis.
ſed non ratione ſue qualitatis. vt oximill
z mirobal lai. & quedã eſt medicina fortꝗ
ratione ſue qualitatis. ut oximel ſquilliti-
cum z yerf. Vnde in quartana non com
petunt in principio medicamina fortia ra
tione ſue quantitatis et qualitatis. ꝙ tunc
ſolueretur quod ſubtilius eſt et remaneret
quod groſſum eſt. ſed bene poteſt cõpeterꝰ
ex altera parte tantum. vt ſi eſt debilis q̄
litatis ꝙ detur in quantitate parua multa.
et ſi eſt fortis qualitatis ꝙ detur in parua
quãtitate. et hoc in princiᵒ et in fine utrũ
ꝙ. ¶ Secũdo poſſet aliquis dubitare ſi me
lenconia poſſit putrefieri cuꝫ repugnet pu
trefactioni vtraꝗ ſui qualitate. Dicendũ
ꝙ licet melia ſit frigida et ſicca uirtute ta
men actualiter eſt fluida et liquida. et ꝑ
ter hoc cum coartatur ſupcalefit et hume
ctatur ꝑpter uapores retentos. et ideo pu
trefactio ſua multum moratꝰ. et ideo flu
unt. xxiiiii. hore anteꝗ̄ ſue quãtitates ſint
victe. cum materia eſt extra uaſa. ¶ Ter
cio poſſet aliquis dubitare. ſi flla adhuratꝰ
cum repugnet adbuſtioni utraꝗ ſua quali
tate. Dico ꝙ adburitur quando frigiditas
et humiditas non eſt abſoluta. et ideo po
teſt ſupcalefieri et adburi ꝑpter adbuſtio-
nem partium calidarꝝ adbuſtarum ſicut ẽ
colera. ¶ Quarto poſſet aliquis dubitare
de inpolatione z afflictione longiori ſeu
breuiori iſtaruꝫ fe. Dico ꝙ afflictio eſt lõ
gior vel breuior ſm ꝙ materia eſt aptior
reſolutioni. et interpellatio longior uł bre
uior ſm q̄d materia reſiſtit putrefactioni

parum vel multum. melía igitur longo tempore affligit. quia materia eſt groſſa z non eſt apta reſolutioni. & multum inter polat. q2 utraqз qualitate reſiſtit putrefac/ tioni. Flegma autem multum affligit q2 materia eſt uiſcoſa et non de facili reſolui tur et parum interpolat quia humor para tus eſt putrefieri ratione humiditatis. et ideo non interpolat. aut non eſt ſine falſa quiete. ¶ Terciana autem parum q2 citiſ/ ſime reſoluitur. et interpolatio ſua eſt iux ta quartanaз ex eo q tarde putrefiat ratio ne ſiccitatis ſue. Vnde intelligendú q bal nea competút in quartana in fine ratione morbi. ſed non in principio ratione acci/ dentium.

¶ De febre cotidiana.

Cotidiana eſt fe. de flegmate pu/ trefacto. Si autem putrefiat ma teria intra vaſa generat continuā Si extra interpolatam. & ſi fuerit ex flati bus puris incipit cum frigiditate congelan te. potiſſime ſi eſt flegma vitreum. Si aút eſt flegma ſalſum eſt magna ſitis. In fleg mate autem naturali eſt modicú frigus et modica ſitis. ¶ Cauſa. ¶ Cauſa huius eſt otium et repletio nauſatiua. et ideo libenť venit in yeme et ſene et in plectoricis. et hoc etiam in mulieribus et in habentibus eructationes acetoſas. et habentibus catar rum deſcendenté ad ſtomachum. et breui ter omnia alia que generant chinú flaticú & ſicut alie fe. generantur ex multitudine ſuarum ſpecieꝝ. ita et hec. ¶ Incipit eniз cotidiana uera cum modica frigiditate ex tremitatuз et cum pulſu paruo et occulto et cum uenit ad ſtatum calidior eſt. nó eſt inteſus ſз remiſſus. occultus z pulſus ſenſi bilť diuerſus. et terminať cuз ſudore mo dico. et vrina in principio eſt remiſſa. Si gna auté aliaꝝ ſpecierum induſtrie lectio nis relinquamus. ¶ Pronoſticatio. ¶ Fe. enim flatica de difficili eradicatur ꝓpter multitudinem materie cum groſſicie z ui ſcoſitate. et ſicut de difficili eradicať et de difficili inuenitur flatica interpolata. ſicut continua raro inuenitur colica. ¶ Clauſio enim poroꝝ eſt fortis humiditas multa. z ideo fit putrefactio ut plurimú in conti/ nua. Si aút in principio uideamus ſponta/ neum uomitum. et in fine ſudorem pluri mum eſt bonú ſignum. q2 egitudiné bre/ uem et ſalubreз ſignificat q2 ex hoc ſigni ficatur q materia non eſt multum groſſa nec uiſcoſa nec pori multú denſi. Iſta eni febris libentiſſime uenit cum oſſitationi/ bus multis et cum quodā ſtupoř et parua ſiti et tumore faciei et liuore. et đ facili ca dunt in ſubet. et ſunt cú dolore ſtomachi continuo. ¶ Medicus igitur ut de eo có fidentia habeatur dicat aliquando aliquid de preteritis. aliquid de futuris. et aliquid de preſentibus. ¶ Curatio. ¶ Curatio igi tur eſt ſm diuerſitatem ſpecieꝝ. Sed cog/ nito ſimplici ſtatim de facili cognoſcit có poſitum. et curato morbo ſimplici nó de facili curať morbus nothο. & ideo ad ue ram continuaз principaliter intendamus. In cotidiana igitur de flate uitreo multú ualet ptiſina cum modico piperis et quia materia eſt frigida ideo omnia adhibeanť iuxta ꝓportionem materie. In cotidiana autem de flate ſalſo valet mirabiliť aqua dulcis potata quanto calidius poteſt. ſicut diximus in ca° de ſiti. propter fla ſalſum numq̄ potui couenire remediú in flegma te ſalſo cum diu et frequenter laborauerіз niſi in potu aque dulc̨ calidiſſime. Fiant igitur omnia ſm ꝓporcionem caloris q2 non eſſet decens omnia particularia nomi nare. Si autem cotidiana fuerit đ flate na turali tunc oportet aduertere. In ṗmis igi tur et in hoc et in quolibet morbo intédi mus ad cauſam. quoniam qui cauſaз igno rat quomodo curat. Secúdo ad morbum propter hoc. G. vi. de inge. ſa. ſemp enim

mentis actum ad egritudinis cognitioné
habeas. ¶ Tercio aduertere oportet ad ac
cidentia. In primis cotidiane continue et
omnes fe. putride cum q̄ oppilantibus po
ros et ſubtiliantibus interius et extra. Fi/
ant igitur fricationes circa ventreȝ et late
ra aliquando fortiter. aliquando ſuauiter.
aliquando cum manibus. aliquando cum
pannis aſperſis ſm̄ diuerſitatem partium.
¶ ℞. aque dulcis. lib. i. vini albi. ℥. iii. ol'i
camomill'. ℥. i. et. ſ. bulliant ſimul et fricé
tur ex inde uenter et latera et dorſuȝ qm̄
eſt mirabile in deoppilando. fiat frequent̄
et multis vicibus. et ſemper ſit calidum.
Secundo veniamus ad morbū. digeratur
igitur in primis materia cum yſopo bulli
to in ſcirupo acetoſo et poſt. cum iſta de/
coctione. ℞. floruȝ boꝝ polipodii. turbit.
agarici. ani. martri. ameos. paſſu. enucl'. liq
re. munde. an̄. ℥. ſ. fiat decoctio. et in de/
coctione ponatur corticꝗ mirobal'. ℥. i. fri
centur et colentur et dent̄ in aurora. ¶ Se
cundo digeratur materia cum oxizaccara.
compoſita cuȝ oximel' diureticꝗ. et purge
tur cum yer̄. p̄. ¶ Tercio digeratur ſic. ℞
radicꝗ feni. petro. apii. ſpagi. bruſti. an̄. ℥. i.
yſopi. ℥. ii. capilloꝝ ue. lib. ſ. fol'. mente.
fol'. abſcin. an̄. ʒ. iii. end̄. ſcario. ariſtol'. lac
tuce nouelle. an̄. ʒ. ii. iiii. ſe. froruȝ. ſe. boꝝ
ſe. ſpagi. ſe. endi. ſe. ſta. an̄. ʒ. i. lacce. ſpicꝗ.
nar. ſquinai. an̄. ʒ. ii. mel'. ro. et panis zuc/
cari. an̄. lib. i. fiat ſcirupus. ¶ Materia di/
geſta purgetur cum iſtis pillulis. ſunt eniȝ
tante virtutis ꝙ nulla fe. audet ſtare cótra
conſpectuȝ eaꝝ. ℞. turbit. ʒ. i. agarici. aloe
reubarba. corticū mirob. citri. ⁊ Kebuloꝝ
bene gūboſoꝝ. an̄. ʒ. i. ſe. fol'. mente. fol'.
abſcinth. eupatorii an̄. ʒ. ii. zinzi. lacce. ani.
maſticꝗ. pipis. ſpicꝗ. nar. paſſul'. enucl'. liquir
mu. an̄. ʒ. i. conficiatur cum oximel'. ſquil
liticꝗ. ⁊ fiant pillule. Ex iſtis autem poteſt
vti. an̄. ʒ. i. et. ſ. uſqꝫ ad. iii. et poſſunt acui
cum eſula. aut dyagdio. aut utroqꝫ. & den
tur poſt vnum menſem ſue cófectionis.

doſ' autem ſue exhibitionis addat̄ et mi/
nuatur iuxta conuenientiam particulariū.
Purgatione facta in declinatióe p̄oxiſmi
poſſunt ſtuphari. & in ſtupha ponātur ea
que in ſcirupo ponuntur. ⁊ in magna quā
titate. preter zuccarum et mel. cum multa
aqua exeunte a ſtupha detur qualibet uice
tyriace probate. ʒ. i. et i ultimis poteſt bal
neari. quando auté in cotidiana uidemus
vrinam bene coloratam et ſpiſſam. ſi fiat
fl'omia virtute forti non eſt malū. De
cura accidentium. ¶ Viſo de cauſa et mō
bo videamus de accidentibus. In princi°
paroxiſmi ponant̄ extrema i aqua calida.
vbi ſint camo. et melilotꝗ. et prouocet̄ uo
mitus facilis cum decoctione raphani aut
ydromel'. aut ſcirupo acetoſo. aut oximel
le. diur̄. aut detur ſibi. ʒ. i. zuccari media
corticꝗ ſambuci. In fine autem paroxiſmi
ꝓuocetur ſudor. ponatur igitur conca ple
na aqua calida iuxta plantas peduȝ et aer
domus ſit temperatus. Si autem uomitus
erit nimius. confortetur ſtomachus cum
menta et ſimilibus. Si auté paciatur ſtupo
rem odoret ſtoracem calamitam et fiant
fortes fricationes in extremitatibus. & ꝙ
dolor ſtomachi eſt cótinuus. emplſetur cū
menta. abſcinthio. et pane aſſo et madefa
cto in aqua ro. moderate calida et omni/
bus ſimul tritis. Si autem fuerit conſtipa
tus fiat ſuppoſitoriuȝ aut criſtere et ponat̄
ſucus blete et yerap̄. ¶ Viſo de his vide
amus de dieta. & quia parum interpolat
non poſſumus perfecte cibum ordinare.
Nullus enim cibus detur ante acceſſioneȝ
paroxiſmi per quatuor horas. et cibet̄ in
maiori tranquillitate fe. Cibi enim qui có
petunt eſt brodium cicerum. ordeatu. aue
natum. lac amigdal'. parue pulle cuȝ lactu
cis. et petroſill'i cocte. et cóſimilia. paulati
et gradatim uſqꝫ ad declinationeȝ accedat
ad fortiora. ita ꝙ paulatim ueniat ad con
ſueta. ſicut in oī morbo debet fieri. Cla
rificatio. ¶ Intelligēdū ꝙ facilis uomitus

in principio cotidiane poteſt ſignificar̄ di
geſtionem zc̄.ad bonum non inquantuꝫ
digeſtionem ꝯpletam ſed occultam.et ꝓ
tanto dicitur ſignificare digeſtionem quo
niam manifeſtam indigeſtioné non ſigni
ficat.quoniam materia nó eſt multú groſ
ſa.nec uiſcoſa.nec frigida.nec meatus con
ſtricti.aliter enim non uenirent in princi
pio paroxiſmi cum uomitu facili et ſpon
taneo et in fine nó eſſet ſudor.zc̄.ſed ual
de bonum eſt. quoniaꝫ totus paroxiſmus
alleuiatur cum materia aliqualiter minua
tur.et poteſt eſſe ſuo modo loquendi que
dam criſis particularis.et eſt materia dige
ſta ſuo modo in tantum ꝙ eſt obediens
uirtuti expulſiue. ꝓuocetur igit̄ uomitus
cum facilitate in omni fe. interpolata in
principio paroxiſmi. ¶ Secundo aduerté
dum ꝙ licet in fe. ffatica debeat eſſe ſu/
dor multus poſtq̄ materia eſt humida. ni
hilominus modicus ſudor eſt in fine paro
xiſmi. imo eſt differétia conſtitutiua ſm̄
Ga.in ſuo de differentiis fe. & ratio hu/
ius eſt quia ffa naturaliter frigidum groſ
ſum et uiſcoſum.et ideo non eſt materia
apta ut conuertatur in ſudorem. ſi igitur
aliquando conuertatur eſt ſignú remiſſio/
nis eoruꝫ que dicta ſunt.et ideo bonum.
¶ Tercio conſiderandú. ꝙ vrina eſt a p̄n
cipio tenuis.licet materia ſit húida z mul
ta pro tanto quia materia eſt indigeſta et
meatus ſunt oppilati.et materia groſſa nó
eſt apta expulſioni. Sed cum incipit dige
ri et natura incipit preualere. deinde in/
ſpiſſatur.et ideo ſignum primú digeſtióis
licet occultum. ¶ Quarto intelligendum
ꝙ in cotidiana de ffate ſalſo aut dulci eſt
ſitis.in aliis autem non. ¶ Quinto notan
dum quantú eſt d̄ preſenti ꝙ in omni co
tidiana expedit vinum. cum materia ſit
groſſa et viſcoſa et quamq̄ ſic fuerit licet
ſm̄ plus et minus ſit groſſior. tamé opor
tet ꝙ vinum ſit debile et cum multitudi
ne aque.et ꝙ detur poſt cibuꝫ ſiue cum ci

bo in menſa loco potus cum habeat dige
rere.confortare.ſubtiliar̄. et non poteſt fe
brē intendere.ꝙ fe. in ſe non eſt multuꝫ
intenſa.et cum hoc eſt vinuꝫ debile et cú
multa quantitate aque.et licet digerat nó
tamen debet ante cibum áminiſtrari quia
cum ſit penetratiuum timendú eſt de le/
xione neruoꝝ et mentis. ¶ Sexto aduer
tendú.ꝙ licet materia ſit groſſa.et ita ma
gis parata euacuationi inferioꝝ. tamen ꝙ
particula ſtomachi eſt patiens et ut pluri/
mum materia in ſtomacho continet̄.faci
liter per uomitum euacuat̄. et ideo in p̄n
cipio paroxiſmi melior eſt uomitus q̄ ſe/
ceſſus. ¶ Septimo declarandum eſt ꝙ bal
neum aque ducis competit in declinatióe
uera totius morbi ad mundificandum in
aliis autem temporibus non.quoniam ni
mis humectat. etiaꝫ materia eſt humida
et viſcoſa que diſſoluitur ꝑ balneú. ¶ Et
iuxta hoc intelligendú. quoniaꝫ aqua bul
lita in uia potus melió eſt.quonia in ebul
litione rarificantur partes. et ita partes ter
reſtres cadunt ad fundum et poſtea colat̄
et iſta eſt melior in omni fe. quecúq; fue
rit aqua. ¶ Octauo declaranduꝫ ꝙ panis
fermentatus cuꝫ parua quátitate ſalis me
lior eſt ſm̄.G.de cibis. quia non fermen
tatus eſt multum uiſcoſus.Si igit̄ talis pa
nis melior.ſimiliter aqua que quidem de
bet adhiberi nó ut potus. quátúcumq; aſr
panis neq; ſal retineat.Iuuat eniꝫ aqua ad
penetrandum neq; habet acumen de quo
ſit curandum. ¶ Nono intelligendum ꝙ
humores mouentur in diuerſis horis rati
one radicis ſuperioris et inferioꝝ.Sanguis
enim mouetur de mane ſequens motum
ſolis ratione cóformitatis z ipſe eſt in ori
ente.ratione autem inferioris radicis.qm̄
de nocte natura ſagax ratione ſomni ge/
nerauit multum ſanguiné mouet eum in
iſta hora poſt generationé ſui vt ab infici
entibus emundetur. ¶ Colera autem mo
uetur in terciis ſequens quadram calidam

& ſic ratione cõformitatis et cauſaꝝ ſuperiorum. ratione inferioris vt ſanguinẽ nõ inficiat. ¶ Melenconia autem mouet̃ in nonis ſequens quadram frigidam et ſiccã et ratione inferioꝝ vt ſanguis emundetur a ſuperfluitatibus melẽconicis. ¶ Flegma enim in veſperis ſequens quadraꝫ frigidã et humidaꝫ. et ratione inferioꝝ natura ſagax in cuius ſagacitate non eſt finis ſecũdum. G. de creticis. vt ſanguis remaneat purus et mundus. et ita eſt ꝺ ſequentibus intelligendum. ¶ Quarto notandũ ꝙ humores groſſi magis mouentur de nocte. ꝓpter fortiorem calorem et quia fortiori motore indigent ideo tunc mouent̃. ſubtiles autem de die ratione conformitatis.

¶ Capitulũ de fe. cõpoſitis et de emitriteo.

POſtq̃ egimus de febribus ſimplicibus. hic agitur de compoſitis. et inueniunt̃ quinq̃ ſpecies fe. compoſitaꝝ quantum eſt de p̃ſenti quarũ prima vocatur ſeptena ꝛ ſextenena et ſic de aliis. ſecunda vocatur erratica. tercia vocat̃ empiala. quarta cauſonides. quinta emitriteus. Breuit̃ intelligo in ſumma ꝙ flegma et melenconia cõponũtur et faciunt fe. hec autem cõpoſitio fit aliquãdo ex acetoſo. et ita de aliis ſm diuerſitatem compoſitionum. aliquãdo interpolat plus aliquando minus. aliquãdo enim affligũt de ſexto in ſegtum. aliquãdo de ſeptimo in ſeptimõ. aliquando de nono in nonum aliquando ꝺ menſe in menſem. aliquãdo de anno in annum. Et quia curãtur ſicut ſue relatiue. ideo non plus dico. ¶ Erratica autem fe. cauſatur ex hu. in diuerſis locis putrefactis et adhuſtis. et quãdo ſimul conueniũt generatur fe. quartana. ſm. Y. potiſſime verſus autumnum. in ſe autem non errant. ſed quelibet ſequitur motum ſue materie. nobis autem ꝓpter diuerſitatem ſuoruꝫ paraxiſmoꝝ videntur ad motum planetarum moueri. Curent̃ autem compoſita ſm naturam ſimplicium.

¶ De febre empiala.

FEbris empiala cauſat̃ ex flegmate vitreo cuius vna pars putrefit intra vaſa ꝛ calefacit exteriora ꝛ interiora frigent. ¶ Lipparia contraria illi ſcilicet empiale. Aliqui tamen volunt ꝙ hec compoſitio ſit ex colera. Curant̃ autẽ ſicut ſue ſimplices.

¶ De febre cauſonides.

CAuſonides eſt febris cõpoſita ex colera ꝛ ſanguine putrefactis intra vaſa. ſi mixtio ſit equalis appellatur cauſon ſinochus. & ſi colera plus cauſon ſinochides. & ſi ſãguis ſinocha cauſonides. Et curantur ſicut ſue relatiue.

¶ DE EMITRITEO. Emitriteus eſt fe. compoſita ex cotidiana continua et terciana interpolata. et cõpoſite poſſunt eſſe multe valde. omnes tamẽ poſſunt̃ reduci ad tres ſpecies tamq̃ ad magis notas Prima igitur ſpecies erit ex cotidiana continua et tercianain terpolata. Secunda ex terciana continua ꝛ cotidiana interpolata Tercia ſpecies ex quartana continua ꝛ terciana interpolata. Vnde. ꝟ. Paruus emitriteus in vaſis flegma recõdit. econtra. Medius coleraꝫ ſibi collocat intus. In magno colera foris eſt fex ſanguis intus. ¶ Et ꝙ omnes iſte ſpecies raro accidunt. & cuꝫ accidunt curantur ratione ſimplicium. ideo nolo me plus dilatare.

¶ De ethica.

EThica eſt fe. cõtinua vniformis. ſine hu. vicio. cuius ſubiectum ẽ

cor et membra ſolida. ¶ Intelligēdum ꝙ duplex eſt ethica. quedam eſt cum fe. quedam ſine fe. et iſta appellatur ethica ſenectutis eo ꝙ ſiccitas eſt multum intenſa. ꝫ caliditas multum equalis uel quaſi equal̄. et frigiditas etiam ita ꝙ iſta duo nō multum excedunt ſicut in ſenibus. ita ꝙ etiaꝫ aliquando accidit talis ethica in iuuenibus aut pueris. Ethica autē cum fe. habet tres ſpecies. Prima eſt cum conſumit̄ humiditas cordis et membroꝝ roral̄. et eſt ſimile de oleo in lampade. Secunda eſt quando conſumitur cambiuꝫ. et eſt ſimile de oleo in licinio. Tercia eſt quādo conſumit̄ gluten. et eſt ſimile de humor̄ ſubſtantiali ipſius licinii. Cauſa. ¶ Cauſa autem iſtius fe. ſunt omnia illa que calefaciunt et deſiccant et inflāmant cor et membra ſolida. Prouenit etiam fe. ethica a fe. precedentibus. ut ab effimera ꝫ cauſone. et ſimilibus et precipue quādo precipitur eis abſtinentia et non ſuo loco. et quando aufertur potus aque frigide vbi debet dari. tales eniꝫ de facili conſumūtur. potiſſime calidi ſicci et extenuati. qꝛ pingues et carnoſi non de facili ueniunt ad talem cōſumptionem Venit etiam ex ethica ſine fe. precedente et nimia triſticia ira et anguſtia. labore et fatigatione corporis et anime et ex carcer̄ et ex omnibus illis que corpus extenuant venit etiam ꝓpter vicia epatis et ſplenis. et cordis et pulmonis et pectoris. ſicut in ptiſi et in ēpimate. ¶ Signa. ¶ Signa eni fe. ethice ſunt. qꝛ maior eſt in locis arteriarum q̄ venaꝝ. Quando igitur fe. eſt equalis vniformis nulla cadit in ea diuerſitas. quantum eſt d̄ ratione ſui. nec prima die nec ſecunda nec tercia. & cutis vergit ad quandam arriditatē tunc eſt ſignū ꝙ iam eſt in prima ſpecie ethice. Prima autē ſpecies ſm̄ Auic̄. eſt difficilis cognitionis et facilis curationis. Et ratio dictoꝝ eſt. qm̄ prima ſpecies poteſt eſſe ſine ſiccitate. ſicut dicit ꝫ declarat. G. in de differentiis fe. et in ſecunda ſpecie apparet ſiccitas notabilit̄ & ſm̄ eum cum hō cibatur magis inflāmatur et pulſus uelocitatur. ſicut apparet in calce viua cum aſpergitur aqua. In tercia autem ſpecie ſunt oculi concaui et cutis tenſa et uenter adheret dorſo. et pulſus eſt calidus uacuus durus ad moduꝫ corde tenſe. & vrina eſt ſicut oleum. ſi cadat ſuper lapidem ſonat rauce. ¶ Signum autē ethic̄ ſenectutis eſt pulſus paruus et tardus et vrina tenuis et remiſſa. ¶ Pronoſticatio. ¶ Prima ſpecies de facili curatur. Tercia autē nullo modo. niſi deus uellet. quoniam ſicut in licinio prima et ſubſtantialis humiditas conſumpta eſt quantumcumꝙ oleum apponatur nūq̄ poſtea rectificat̄. ſic in hac tercia ſpecie ethice. qm̄ ſubſtantiales humiditates cordis et membrorum cōſumpte ſunt ultima cōſumptione. ¶ Media aūt ſpecies medio modo ſe habet. ita ꝙ ſi curatur cum magna difficultate curatur. quando auteꝫ vngues curuant̄ tunc eſt in ſtatu. quādo capilli cadunt iaꝫ vicinatur morti et ſi uenit fluxus uentris iam eſt proximus mōti. h enim citiſſime deicit virtutem coꝝ. qn̄ tibie inflant̄ iam vlterius viuere nō poteſt. ita ꝙ infra tres dies moriuntur. & pacientes ethicaꝫ non bene diſcernunt de colore. qꝛ mala cognitio diuerſa facta eſt equalis. et non ſentit̄ & quando fe. ethica cōponitur cum putrida ē difficilis cognitiōis. ¶ Curatio. ¶ Si venerit ethica ex calore vel calefactione epatis vel apoſtematibus et ſimilibus. curentur ea prius. ¶ In ethica ergo cōpetūt frigida ꝫ humida. nec cōpetūt infrigidantia ſolū ita ꝙ ſit cum humiditate. nec nimis frigida. qꝛ deſiccant ſm̄ ꝙ dicit Auicenna. et non humectant. nec calida quia nimis calefacerent et ſiccarent ad inuiceꝫ. ergo frigida et humida cōpetunt. ſicut eſt ptiſina. zuccaꝝ etiam cōpetit. et lac vnde

extactum eſt butyrum. Lac igiť cõpetit
ptiſicis ſm̃. G. ď inge. dum tñ fe. putrida
non ſit admixta. vnde lac qď magis cõ/
petit eſt lac mulieris. poſtea aſine. deinde
capraꝝ. poſtea vaccaꝝ. Lac autem quantũ
eſt poſſibile ſumať recens ab ubere ſugen
do. et ſi non eſt poſſibile habeatur uas ple
num aqua calida. et aliud vas calidum ab
lutum cuꝫ aqua calida deſuper apponatur
et ibidem colligatur et uelociter hauriať.
quia citiſſime corrumpiť ſicut ſemen. &
ſi times corruptionem lactis in ſtomacho
bulliat una inundatione et ponať ibi mo
dicum aque et modicũ ſalis. aut mellis et
calculi. fluuiales candentes. aut fruſtum ca
libis. et ideo ꝓpter uelocem corruptionem
eius cum magna cautela ſumatur. Balnea
autem cõpetunt. Ponatur igitur in tinabis
in die cibo digeſto ĩ ſtomacho et aqua nõ
ſit multum calida. ſed parum plus q̃ tepi
da et non ſudet. nec diu ſtet nec vngatur
donec in exitu. et ſubito aqua frigida vel
quaſi frigida aſpergatur. qm̃ balneuꝫ aque
frigide niſi ſequatur calida nihil ualet. nec
aqua frigida cõpetit niſi preceſſerit calida
et quia iſta duo. ſ. lac et balneum dulce in
uenies facere magnum iuuamentũ. et ani
malia bonis paſcuis debent nutriri vergẽ
tibus ad ſiccitatem. ſicut dicit Auic. caº.
de ptiſi. ¶ Cancri fluuiales multum cõpe
tunt. ſed extrema debent ab ci et reſiduũ
fortiter lauetur cum lixiuio facto de cine
ribus uitium donec grauitas odoris ceſſa/
uerit. et poſtea ſumať ordeatum auenatũ.
et amidum cõpetunt enim hec ſi coquan
tur in lacte vaccino butyro extracto. mi
ca panis tritici abluta multis uicibus. z po
ſtea mica panis cum lacte multum ualet.
¶ Piſces ſquamoſi de aquis mundis ualẽt
et oua ſorbilia. et brodium carnium. cõpe
tunt etiam carnes uolatilium cõmunium
vſualium non tamẽ degentium in aquis
et coquitur cum multa aqua ordeo et co

riandro recenti et lacte. aut cuꝫ fructibus
frigidis. ſicut ſunt melones et ſimilia. vi/
num clarum cuꝫ multa aqua competit eis
& vngatur pectus cum iſto vnguento.
¶ ℞. medulle cruris vituli et cerui butirí
ſine ſale. auſungia gallię. re. auſungie porci
re. draga. gũmi arabici. infuſoꝝ. olei vioł.
olei de cucumeribus. olei de ſalicibus. añ.
℥. i. cere albe quantum ſufficit. et fiat vn/
guentum. ¶ Item vtatur iſto electuario.
℞. dyapapa. dyadragrãti frigidi. dyapen
dion. ſine cinamomo electuarii reſumpti
ui. añ. ℥. ii. carnium teſtudinum bene ꝑpa
ratarum. lib. ſ. recepte triaſandali meſue.
roſ. et vioł. añ. ℥. i. zuccari quod ſufficit.
fiat electuarium. ¶ Item vtatur iſto ſci/
rupo. ℞. quatuor ſe. frigidoꝝ mundatoꝝ
et non mundatoꝝ maioruꝫ et minoꝝ. ſe.
pap. albi. ſe. malue. pineaꝝ. piſtataꝝ. amig
dolaꝝ dul. iuiube. ſebeſten. caricaꝝ. paſſulł
enndę. liquiť. mũde z ſuci eius. ordei mũ
di. añ. ℥. i. floꝝ nenufar. floꝝ uioł. añ. lib.
ſ. panis zuccari qď ſufficit. et condiať cum
aqua fontis. et iuxta ignem lentiſſimum.
& ſi febris putrida eſſet poſſunt miſceri
cum iſtis. endiuie. ſtarioł. lactuc. acoř. et
ſimilia. et purgetur parum cum caſſiaſi. et
ſimilibus. ¶ Gualterius addit in tali ſciru
po. vngulam caballinam. lentiginis aque
umbilici ueneris. lactuc. endiuie. roſtrum
porcinum. ¶ In ethica autem ſenectutis
competit lac et mel. brodium carniũ. mel
autem in ethica confert. et eſt multuꝫ nu
tritiuum. ¶ Si autem eſſet in ethica febri
li fluxus ventris detur lac coctuꝫ cum la
pidibus fluuialibus candentibus. vł milio
torrefacto. aut lentes excorticate et cocte
eliſſate aut vitc. citonioꝝ. aut ſumac. aut
mirtilli. ¶ De declaratione huius me ex/
cuſo. quia aliquid diximus ſuper librũ de
differentiis fe. et ſuper. x. de inge. ſa.
Sequitur capitulũ de fe. peſtilentiali.

¶ De febre peſtilentiali.

Febres peſtilentiales ſunt ille que adueniunt in temporibus corruptis et ſterilibus et etiam quibus corrumpuntur ſegetes aer et aqua. ¶ Item intelligendum ꝙ quedam ſunt egritudies que appellantur varie et diuerſe. que ꝓueniunt ex inepta adminiſtratione ſex rerū non naturalium. et iſte ſunt cōmunes omnibus. & ſunt quedam egritudines regionales ſicut ptiſis et empiala. alī empima. in mōtibus. et fluxus uentris. et ydropiſ. in vallibus. & in quibuſdam regionibus ſunt quedam arbores quaꝝ fructus ſi comedantur generant̄ a ꝓprietate bociū gule et in quibuſdam a ꝓprietate aquaꝝ generatur oppilatio ſplenis. & ita fedus color. Et ſunt quedam egritudines epidimiales ſeu peſtilenciales. et ſunt iſte que generantur in temporibus corruptꝭ ꝓpter lexionē principalium in radice. Cauſa. ¶ Aut cauſantur vel efficiūt̄ ab inferioribus materialiter aut a ſuperioribus. quoniaꝫ licet aer ꝫ aqua et corpora ſimplicia non corrūpantur in naturis ſuis inquātum huiuſmodi corrumpuntur tamen ratione vaporuꝫ corruptoꝝ ſibi āmixtorum. qui poſtea corrumpunt corpora humana. q: aer corruptus vadit ad cor et ambit totū cor. et nutritur ex potibus et cibis corruptis. ¶ Reſoluuntur ergo vapores uirtute ſtellarū et portantur a uentis ad magnā diſtantiam. et ſtrages magne fiunt in aliqua parte mūdi. & ſm diuerſitatem corporis diuerſe febres generant̄. in aliquibus colerice. & ita de aliis ſm diuerſitatem diſpoſitionuꝫ. et aliqui non leduntur et aliqui euadūt et aliqui moriuntur. nō agat agens ſm diuerſitatem materie. Signa. ¶ Signoꝝ quedā ſunt ſigna peſtilentie future. quedam ſunt ꝓprie febris. Signa autem peſtilentie future eſt cuꝫ apparet ſtella cometa candela rotunda. et aſſub. et cuꝫ modo eſt calor modo frigus ſiue in uno ꝫ eodem die ſiue in multis. & cum aer eſt caliginoſus ſpiſſus. et videtur ꝙ debeat pluere et nō pluit. & cum eſtas eſt calida et humida. et cū aues dimittunt oua ꝫ nidos. et cū reptilia multa appareant ſuper terram. Iſta autem animalia ſunt ſigna epidimie future. ¶ Propria autem ſigna. ſ. ꝙ fe. peſtilentialis ſit. ſunt quia calor eſt lentus extra et intus fōtis cum ſiti et arriditate lingue et cuꝫ malicia tollerandi egritudinem. et eſt difficil̄ anhelitus. et dolō precordioꝝ. et fetor omnium eorum que egrediuntur de corpore ſicut eſt anhelitus et ſudō et egeſtio et urina. Pronoſticatio. ¶ Omnes ſunt male determinationis. et cum terribilibus accidentibus ꝫ fraudulentis ad quas conſueuerunt ſequi variole et morbilli et egritudines venenoſe. & ut plurimū deludūt medicos. quoniaꝫ vrine uidentur laudabiles. et ypoſtaſiate. et non eſt ex materia morbi ſed cibi. q: natura non audet morbū inuadere ꝓpter maliciam eius. et cum expectatur criſis ad bonum tunc uenit mors. ¶ Aduertas igitur diligen̄t quia acutoruꝫ morboꝝ non oīno certe pronoſticationes. neqꝫ vite neqꝫ mortꝭ. Preſeruari poſſumus a peſtilentia ſi tempus eſt frididū. odorando muſtum. lignum aloe. gariofal̄. ſtoracem. calamitam. et ambrā. & ſimilia aromatica. ſiue comedendo ſiue bibendo. ſiue odorando. & ſi tempus eſt calidū. fiat cuꝫ aromaticis frigidis roſ. camphore. et acetoſitate citri. Curatio. ¶ Curatio vero poteſt eſſe talis in fe. ꝙ rectificet̄ aer iuxta ipſuꝫ tempus infrigidando in eſtate cū foliis ſalicis et vitis albe. et cucurbide. et cum multitudine aque frigide. et aceto. et aqua roſ. et ſimilibus. odoret igitur camphoram roſ. ſandal̄. et nenufar̄. omnia acetoſa competunt. Sicut eſt lac acetoſum. herba acetoſa. et mala granata. ſucus

uue acerbe et acetoſitas citri et limonum. et citrangulorum et acetum. Et vitet uniuerſaliter repletionem cibi et potus. & in tempore peſtilenti coytus vniuerſaliter debet vitari. ¶ Si autem egritudo fuerit ſanguinea fiat fl'omia cum conuenientia particularium alicuius. Et ſi colerica digeratur colera et euacuetur. et ſic de aliis. poteſt igitur fieri talis ſirupus. ¶ R. ſuci bor. ſuci bu/gloſſe. acetoſe end. ſuci ſtario. an. lib. i. et ʒ. roſ. flor. nenufar. an. ℥. iii. ſandal' ma/gazir. ʒ. ii. camphore. ʒ. i. aceti albi. ℥. iiii. conficiantur al's coquant omnia cum aqua ro. optima. panis zuccari lib. i. fiat ſirupus quinq; quart;. et clarificent. ¶ Item vtatur iſto el'o. R. zuccari roſ. triaſandal'. dyadragranti frigidi. an. ℥. iiii. panellorum auri partes. xx. margaritarum. hyacinctorum. oſſis de corde cerui. an. ℈. i. miſceantur. Si autem infrigidantur extrema fiant fricatiões fortes in extremitatibus incipiẽdo ab interioribus et trahẽdo verſus exteriora. ¶ Et ſi adeſſet debilitas appetitus confortet cum aromaticis ſtipticis et acetoſis. ¶ Clarificatio habet locum in primo regiminis acu/torum.

¶ De ſudore.

SVdor eſt vapor humidus ab interioribus corporis reſolutus et iuxta corporis ſuperficiẽ condenſatus. Cauſa. ¶ Cauſa ſudoris eſt omne illud quod fumum reſoluit in vaporem. ¶ Et pro tanto ſciendum q duplex eſt vapor. quidam ſiccus. et iſte eſt materia capillorum ſicut dicetur inferius. et alter eſt humidus. et iſte eſt materia ſudoris. Et ideo ſudor aliquãdo prouenit ab exterioribus. ſicut ex calore ſolis vel ignis et uento meridionalis. aut labore nimio ſiue animali ſiue corporali. aut propter nimia cohoperimẽta. aut propter balneum. et ſimilia. Aliquando prouenit ratione caloris diſſoluentis. et ex hoc elicitur q quidam eſt ſudor naturalis. & iſte eſt qui fit ex bonitate regitiue virtutis. qui eſt ſemper cum alleuiatiõe et bona tollerantia. Alius eſt ſudor nõ naturalis. qui fit aere non naturali et preter naturam cum anguſtia et mala tollerantia. ¶ Signa. ¶ Signorum quedam ſumũtur a parte quantitatis. et quedam a parte qualitatis. A parte quantitatis quoddã eſt multum quoddam paucum. Sudor multus fit a parte efficientis reſoluentis fortiter. vel quia materia eſt multum aquoſa et ſubtilis calida vaporoſa humida. vel pori rari vel quia contentiua eſt debilis et expulſiua fortis. ¶ Paruus ſudor fit aut quia reſol/uens eſt debile. aut materia pauca groſſa. et pori debiles et denſi et retentiua fortis et expulſiua debilis. et ita ueniemus in noticiam ſudoris ex parte quantitatis. & in eius etiam cognitionẽ ex parte ſue quali/tatis. et hoc multipliciter. ¶ Primo a parte coloris. quia ſi panni intincti in ſudore uergunt ad rubedinem ſignum eſt ſanguinis. et ſi ad citrinitatem ſignum eſt cole. ſi ad liuedinem vel nigredinem ſignum eſt melenconie. ¶ Secundo ſumitur ſignum ex odore. quia grauis et fetidus ſignificat corruptionem. ſumitur etiam ex ſapore quia aliquando cadit una gutta et paciens ſen/tit dulcedinem. et ſic ſupra ſanguinem. et aliquando ſentit amaritudinem. et ita ſupra coleram. et aliquando ſalſedinẽ. et ita ſupra flegma ſalſum. & ita de aliis humoribus. ¶ Pronoſticatio. ¶ Omnis ſudor qui venit poſt ſignum digeſtionis et die cretica et fit in toto corpore cum alleuia/tione bonus. & quecumq; iſtarum cõditionum deficiat ſemper malus. quia materia non eſt digeſta. venit igitur vi ſinthomatis. et non vi nature. iuxta illud. Sed nunq in principio naturalis eſt euacuatio. debet igitur apparere poſt ſignum digeſtionis complete. & hoc in fine ſtatus. quia in declinatione virtutem deicit. quoniam criſis

non fit in declinatiõe ſed in nequiore bo/
rarum. ¶ Si autem criſis fuerit vera cum
omnibus ſuis conditionibus. ſ. ꝙ ſit certa
ſalua. completa. et indicata. ¶ Secunda cõ
ditio eſt neceſſaria. ſ. ꝙ ſit in die cretica.
quoniam in omni bona criſi ſm. G. cõcur
rit radix ſuperior et inferior. et tunc opor
tet ꝙ ſit in die vbi natura expectauit be/
neficium orbis. quoniã criſis fit ſemper in
fine quadre. vel in ſemi quadre. & ſi iſta
ſigna non ſunt quo ad lunaꝫ. ſunt tamen
quo ad ſigna zodiaci. ¶ Tercia conditio ẽ
neceſſaria ꝙ ſit in toto corpore. qꝛ ex hoc
fortitudo virtutis ſignificatur potens ex/
pellere ad omnes dyametros. et ideo ſi in
una parte fuerit tantum debilitas ſignifica
tur ſiue calidus ſiue frigidus. ſiue incĩſus.
ſiue continuus. et ideo ſudor calidus in ca
pite tantum in fe. continuis malum. & ſi
ſit frigidus mortem ſignificat. ſi febris ſit
acuta. & ſi ſit lenta ſignificat longitudinẽ
egritudinis. ¶ Sudor autem cõſurgit plus
in loco vbi eſt minera. iuxta illud vbi eſt
ſudor ibi eſt egritudo. Sudor autem qui
modo uenit et mõ nõ eſt malus. ¶ Quar
ta etiam conditio eſt neceſſaria. ſ. ꝙ ſit cũ
alleuiatione. quoniam dato ꝙ omnia par
ticularia conueniant et paciens non poſſit
tollerare non eſt bonus ſudor ſed malus.
& ideo uniuerſalit̃ ſudor cum debilitate
virtutis eſt malus. Breuiter igitur d̃ ſudo
re poterimus per hunc modũ pronoſticari
Curatio. ¶ Aut enim intendimus ſu/
dorem prouocare. aut auferre. Si auferre.
tunc intelligendum ꝙ nulla euacuatio na
turalis ſiue innaturaꝉ debet auferri verſus
terciam diem ſi uirtus tollerare poſſit. ti/
mendum eniꝫ eſſet ꝙ iret ad cor et mem
bra nobilia. paulatine igitur auferamus et
remoueatur. panni igitur remoueantur et
euentent̃ cum flabellis et cito deſinet. aut
aſpergatur aqua frigida in facie. aut aceto
et aqua roſ. aut vngatur pectus cum oꝉis
frigidis. ſicut eſt oleum roſ. et ſaliq̃ et ne
nuphar̃. et ſimilia. aut empletur cuꝫ ſand.
et camphora et ſimilibus. & videt̃ mihi
facere ſi poſſumus auferre ſolum cum fla
bellis. niſi forte eſſet ſincopalis tunc opor/
tet fugere. ¶ Si autem volumus ꝓuocare
aut eſt fe. aut non. ſi non eſt fe. vngat̃ cuꝫ
vnguento. marciadon. agrippa. dialtea. &
fiat ſtupha et cohoperimẽta et ignis et cõ
ſimilia. ¶ Si uero adeſt fe. Accipe camo/
milꝉ. et melilot. et ſe. fra. añ. et ponant̃ in
ſacculo. deinde in aqua calida et exprima
tur et lateribus applicentur. aut in pedibus
et manibus. aut fiat ſuffumigatio cum his
aut veſica enea plena cum aqua calida ĩ ex
tremis apponatur. et ſimilia leuia. ¶ Clari
ficatio. ¶ Intelligendum eſt ꝙ poſtq̃ de
febre ſub cõpendio eſt determinatuꝫ et fe
bris ut plurimum terminat̃ cum ſudore.
ideo vt nos ſciremus quis ſudor vtilis &
quis inutilis. ideo capitulũ de ſudore fuit
hic appoſitum. & ideo intelligendum eſt
auctoritate dyoclis. ſicut narrauit. G. ſup
illum affom ¶. ventres yeme et vere. ꝙ
omnis ſudor eſt preter naturã. aut ex par
te efficientis aut ex parte materiei. aut ali
cuius particularis. ¶ Si enim virtus eſſet
fortis et materia obediens ⁊ pori ⁊ aer in
debita ꝓportione. tũc euaporaret materia
inſenſibiliter. ꝙ igitur appareat ſudor ali/
quis repugnat reſolutioni ſenſibili. et ideo
omnis ſudor aliquo modo eſt preter natu
ram. nihilominus tñ compando ad mor/
bum qꝛ virtus preualet et purgatur mate/
ria morbi et alleuiatur paciens. ideo dicit̃
naturaꝉ cõmuniter. alter uero ſinthomati/
cus et innaturaꝉ. & ideo malus ſicut prece
dens dicitur bonus. ¶ Secundo intelligen
dum ꝙ ſudor materialiter ex ſecunda ꝓ
uenit digeſtione. aꝉs digeſtiua. efficient̃ au
tem aꝉs efficitur autem in tercia digeſtiua
quoniam vapores contenti in poroſitati/
bus membroꝝ expellunt̃. & ita ſudor põt
eſſe ſuperfluitas ſecunde ⁊ tercie digeſtiue
iux̃ diuerſos modos loquẽdi ⁊ intelligẽdi

¶ Tercio intelligenduꝫ ꝙ ſi ſudor ueniat a cauſis intrinſecis cõmuniter et ut plurimum magis uenit de nocte et yeme et magis dormiẽte. Si autem uenit ex cauſis extrinſecis magis uenit in uigilus et ĩ eſtate et in die. ¶ De pinguibus et macillentis eſt intelligendũ ꝙ pingues magis ſudant niſi groſſicies et poꝝ denſitas impediat. et ideo magis uenit in anteriori parte q̃ in poſteriori cum pars anterior ſit calidior et rarior et magis in motu q̃ ĩ quiete. Quarto notandum ꝙ ſi medicus uideat uerſus finem ſtatus naturam negligentẽ et ſopitam et nõ potentem expellere per ſudorẽ ꝙ tunc non eſt ſudor prouocandus niſi cũ temperato. vnde excitanda eſt natura cuꝫ medicus ſit miniſter eius. ¶ Quinto notanduꝫ ꝙ in cõtinuis ſudor eſt manifeſtior q̃ in interpolatis cõſiderato unico ſudore tantum. Sed ſi conſideremus ſudorem omnium pyodorum maiõ eſt in interpolatis. qꝛ ḃ pluries. ¶ Sexto intelligendum ꝙ ſi uolumus ꝓuocare ſudorem abſtergamus ſudorem. et ita precipiebat. G. quoniam quãdo ſudor diu moratꝰ ⁊ non abſtergitur oppilat poros et claudit. et ita temperata abſterſio ſudoris ſine euentatione prouocat ſudorẽ. Sanies autem ſemper debet abſtergi qꝛ corrumperet membra.

¶ De variolis et morbillis.

VAriole et morbilli ſunt quedaꝫ apoſtemata ſeu puſtule parue infectionũ ſupra totam carnẽ apparentia de genere infectionũ et corruptiõe ſanguinis et humoꝝ. ita ꝙ variole generãtur magis de ſanguine et morbilli de colera. ¶ Iſta paſſio generatꝰ ex ſanguine mẽſtruo retento in poroſitatibus fetus. & natura fortificata mũdificat corpus et expellit infantia aut pueritia aut adoleſcẽtia. raro uero in iuuẽtute. rariſſime in ſenectute ¶ Et iſte modus euacuandi eſt cõis omnibus. accidentaliter auteꝫ uenit ex aliis cauſis. aut ſi aliquis eſſet generatus in tempore menſtruoꝝ. & iſte modus ẽ ualde malus. qꝛ tales ſic generati raro effugiũt leprã vel aliquam aliam egritudinem terribileꝫ generantur etiam iſta ex malo regimine. et potiſſime cum utuntꝰ cibis de facili corrumpentibus. ſicut ſunt lac et piſces. et in eadem menſa potiſſime. et potiſſime calida et humida. aꝪs a calidis et humidis negligentibus flũmiam. Quarto generãtur iſta apoſtemata ex corporibus corruptꝭ peſtilentibus. Quinto cõſueuit malas ſequi criſes. fe. ſanguinee quinqꝫ igitur poſſunt eſſe cauſe. Et q̃tuor ſunt eius ſpecies. quoniam quedaꝫ veniunt de ſanguine. quedã de colera. quedã de melia.

Signa. ¶ Signorum quedam ſunt que ꝑdicunt futuras variolas. ſicut eſt pruritus nariuꝫ. apperitio lampadum. timõ in ſomno. rubedo in facie. punctio ueniens in toto corpore. & cum incipiunt apparere ſunt ſicut capita acuum. aut ſicut caput milii. aut ſicut caput formice. deinde incipiũt multiplicari et augeri. deinde faciunt cruſtam et ſaniẽ deinde deſiccantur et cadunt. et ſi fuerint ex ſanguine uergunt ad rubedinẽ. ſi ex colera ad citrinitatem. ſi ex flate ad albedinem. ſi ex melia ad fuſcedineꝫ et terreſtritatem. ¶ Pronoſticatio ſi fuerint pauce et cito apparentes et ꝙ cito maturentꝰ ſignuꝫ eſt bone criſis. qꝛ aliquando per modum criſis ueniunt. Si autem uergant ad colorẽ violꝫ. aut liuidum aut viridem aut nigrũ omnes peſſime et mortales. Si autem appareat ſanies virulenta. mortale. Si modo appareant et modo occultẽtur peſſima eſt ¶ Si autem fuerit cum debilitate anhelitus et alleuiatione fe. bonum ſignũ eſt. Si autem in variola. fe. facta fuerit. et anguſtia magna. ſitis uehemens. virtus debilis. anhelitus cõſtrictus. ſignũ eſt mortis peſſime. ut plurimum enim moriuntur ſuffocati. ¶ Si ſuperuenerit ſincopis ſignum

eſt peſſimuꝫ. & ſi urina fuerit viridis. aut
nigra. et ſi egeſtio fuerit uiridis. illa ſunt
peſſima et mortalia. fluxus enim uentris
in uariolis eſt malus. Curatio. ¶ In pri
mis ſi corpus eſt plectoricum. aut ſanguis
dominatur ꝫ uirtus eſt fortis fiat fl'omia
de mediana poſtea de ſumitate naſi. cauē
dum eſt in hoc morbo ꝙ ponātur repcuſ
ſiua. qꝛ materia repercuteretur ad menbra
nobilia niſi in oculis ꝓpter debilitateꝫ eo
rum. ¶ Secundo aduertendum eſt ꝙ cuꝫ
oleo non vngatur. ¶ Tercio ꝙ frigida ab
extra nō applicent̄. nec aer ſit ita frigidus
ꝙ poros claudat nec detur aqua frigida et
caueāt ea que ſunt infrigidata in niue. aut
in puteo. omnia acetoſa vident̄ competer̄
ſm Auicꝫ. ꝫ pro tanto cōpetit ſucus aceto
ſe. et ſucus malagranati et ſucus vue acer/
be et ſucus citranguloꝝ et ſucus omnium
fructuuꝫ acetoſoꝝ. et competit coriandrū
nenufar. candi. et ſandali. et ſimilia. & ci/
bus eorum ſit ordeatum. auenatum. ami/
dal'. vua paſſa. carice. iuiube. ſebeſten. len
tes cocte in tribus aquis et poſtea coquan
tur in alia aqua. ¶ Si igitur fuerit materia
ſanguinea. digerat̄ cum oxizaccara in plus
in ſcirupo viol'. in minus et ſcirupo de fu
mo terre. ¶ Et ſi materia fuerit fl'atica cū
oxizaccara cōpoſita. ꝫ ſcirupo de fumoter
re et d̄ borra. ¶ Et eſt aduertendū in mū
dificatiuis et laxatiuis ꝙ ſint multū debi/
lia ſi exhibeantur. qꝛ iſta egritudo libēter
concordat cum fluxu. et hoc eſt ꝙ multū
timemus aſs aborremus. deinde inuoluat̄
in pſico rubeo. deinde fiant iſta ut trahat̄
materia ad exteriora. ¶ ℞. ani. feni. apii.
an̄. faſciculum. i. coquantur in aqua cū'len
tibus multis et cum tepidum fuerit linte
amen intingatur in aqua illa et exprimat̄
et paciens inuoluatur. ¶ Cum uero matu
ratur perforetur cum acu de auro. deinde
totum corpus de iſto puluere aſpergatur.
℞. farine fabaꝝ. cicerum. lentium. lupino
ruꝫ. orobi. litargiri. ceruſe. aloe. fiat puluis.

iſte eniꝫ puluis deſiccat et cicatrizat et car/
nem generat. et ſi fricetur culcitra ex iſtis
pulueribus bonum eſt. ¶ Ad cuſtodiam
oculoꝝ. ℞. ſucum coriandri. aque ro. albu
men ouoꝝ. fiat col'ium ꝫ frequenter ocu
lis inſtilletur. ¶ Ad cuſtodiā narium vn
gatur guttur et gargarizet frequent̄ vinuꝫ
mororum cum aqua ordei calida. ¶ Ad
cuſtodiam pulmonis vtatur dyapapauer.
¶ Ad cuſtodiam inteſtinoꝝ utatur troci
ſcis factis de ſuamcꝫ. coriandro. et ſpodio
conditis cum ſuco acetoſe. ¶ Ad remouē
dum mala ueſtigia que i facie poſt vario
las remanſerunt. ℞. litargiri. ceruſe lote. ca
thimie. pulueꝝ cannaꝝ adhuſtarum. cocl'a
rum minoruꝫ. cum oleo de lilio et cera ꝙ
ſufficit. fiat vnguentū. Clarificatō. ¶ Si
dubitaret aliquis d̄ caricis quomodo com
petunt poſtꝗ̄ uergūt ad calidum et humi
dum. dico ꝙ medicamen bonū conſueuit
fieri de caricis. et de dragan̄to infuſo in
lacte et ſemie feni. et croco et lentibus ex
corticatis. et iſtis ſimul coctis et tritis et ſi
mul piſtatis et confectis. ¶ Iſtud eni me
dicamen ualet in principio et cōfortat uir
tutem et facit ad facilem expuitionē. ibi
eniꝫ ſunt carice et dragan̄ti ꝓpter pectus
leniendum. et ad precauendum ſtricturā
pectoris. que libenter uenit in paſſionibus
iſtis. & ibi ponitur ſe. feni. ad aperienduꝫ
oppilationē epatis. et crocus ad confortan
dum cor. ¶ Et ꝓpterea vetule ex quodaꝫ
inſtinctu nature dant cottidie in tali caſu
aquam vbi eſt crocus et lentes ad confor
tandum cor et inteſtina. patet igit̄ ꝙ talis
mixtio eſt vtilis. valent igitur carice ꝓpt̄
vias anhelitus conſeruādas ꝫ ad membra
alia. ¶ Secundo poſſet aliquis dubitare ꝗ̄
re nō competit fluxus uentris poſtꝗ̄ ꝑ il/
las partes fit fluxus creticus et cuꝫ hoc illa
membra ſint apta ad recipiendum ſuper/
fluitates. ¶ Dico ꝙ nō cōpetit poſtꝗ̄ iam
manifeſte apparent ex̄. et potiſſime ſi fiat
natura. cuius ratio ē qm̄ poſtꝗ̄ natura inci

pit hanc materiam venenoſam expellere ad exteriora ſi poſtea reuerterent̄ ad inte/riora erit timendū ꝙ erit vi ſinthomatis et ita erit timendū ꝙ iret hec materia venenoſa ad aliquod membrū nobile. Preterea hec materia eſt acuta et pūgitiua et eſſet timendum ď excoriatione inteſtinoꝝ Sed fluxus uentris ꝓhibeatur quantum erit poſſibile. ¶ Tercio intelligendū ꝙ uariole fiunt magis cum ſanguis purus reci/pit ebullitionez. & ſi ſanguis colericus bulliat uocātur morbilli mag. et ſunt minoris quantitatis et maioris acuminis. Et ſi ſanguis cum ff̄ate erunt variole ff̄atice. & ita de me°ia. ¶ Quarto notandum ꝙ ex parte puriori ſanguis nutritur fetus. et quedaz pars impura et immunda remanet in poroſitatibus membroꝝ. et hec eſt pars ſeu cauſa uariole. ¶ Quinto notandū ꝙ ad hoc ut variole generēt̄ oportet duo cōcurrere. ſ. ebullitio. et fortitudo caloris expellentis. et ꝓpter hoc non generantur in matrice qꝛ eſt membrū frigidum. niſi eſ/ſet per accidens ꝙ ſequeretur morbos ſanguineos. nec ex fetu exiſtēte in utero. nec ſtatim poſt uterum. ſed potius cum calor incipit vigorari et fortificari. ¶ Sexto intelligendum ꝙ variole et morbilli poſſūt generari in membris interioribus. ſicut in pulmone et inteſtinis. ⁊ ſimilibus ſicut dicit Auicꝗ. et eſt ualde malum. qꝛ debilitas uirtutis expulſiue ſignificatur. ¶ Septimo notandum ꝙ iſta paſſio magis generatur in vere. et quia ſanguis mag habundat et quia uirtus fortior eſt. Secūdo in autum/no ratione corruptionis. in eſtate autē minus qꝛ materia exalat. in yeme longe minus quia pori clauſi. ¶ Octauo intelligendum ꝙ poſtꝗ variole apparent et expanſe ſunt per totuz corpus non cōpetit ff̄omia quia traheretur materia ab extra ad interiora. Sed quādo materia eſt adhuc in interioribus bene cōpetit. et hoc eſt in princi°. Et hec videtur fuiſſe intentio Auicēne.

¶ Capitulū de venenis.

Venenum eſt materia ſubtilis aquea horribiliſſime qualitatꝭ a tota ſpecie permutās corpus humanum. ¶ Intelligendum eſt ſ̄m rationē Auicꝗ. ꝙ eoꝝ que ingrediuntur corpus humanū. quedam ſunt que agunt a parte materie ſicut cibus. quedam a parte qualitatis ſicut medicina. et quedā ſunt que agunt ratione ſubſtantie. Et ipſius quedam ſunt que habent aſpectū beniuolum et conſeruant ſicut pioia. aurum ⁊ ſimilia. quedam ſunt que habent aſpectū maliuolum corruptiōis et deſtructiuum. ſicut vniuerſaliter habent venena. & ideo quod tranſmuttat corpus humanuz et nō tranſmutatur venenū eſt. Cauſa autez eſt quia venenū eſt contrarietatis totius ſub/ſtantie penetrabilis ad corpus humanum ¶ Venenoꝝ quedam interficiūt ridere faciendo. ſicut crocus ratione ſue qualitatis que ad hoc determinata eſt. et ideo poſtꝗ interficit de gr̄a ponatur ſub genere uenenum. Et quedā ſunt que interficiunt oppilando ſicut plumbū. et quedam mortificādo ſicut opium. et quedaz calefaciendo ſicut euforbium. quedam corrodendo ſicut cantarides. quedā putrefaciendo ſicut vermis pini. quedā tota ſubſtātia ſicut nappellus quā totam ſubſtantiā aliqui appellant formam rei per quam res eſt id quod eſt aliqui appellant virtutē orbis. aliqui appellant totā ſubſtantiā illam ꝓportionem et armoniam oīm quatuor qualitatum que reſultat ex unione forme cum materia. ¶ Signa. Qd̄ ſi aliquis ſumpſit vene/num. ſunt cum aliquis ſentit odorē horribilem. aut ſaporē mordacem. ant arſuram aut fluxum ſaliue. aut ꝑmutationē coloꝝ. ut modo apparet vnus mō alius. nauſea et inquietudo. Et ſi ſumpſit venenū friz patit̄ ſtuporē. ſi ca°m arſurā et inff̄ationē

¶ Et quandoqꝫ color manifeſtat. ſicut ce
ruſa vergit ad albedinem. quandoqꝫ odor
vt opium odorem horribilē. & ſic de ali
is iuxta naturam uenenoꝝ. ¶ Signa mor
talia. ¶ Signa mortalia hiis qui venenum
ſumpſerunt ſunt iſta videlicet cum occul
tatur oculoꝝ pupilla et ſola alba appareant
tumor faciei et gule. mutatio coloris in li
uorem vniuerſalē et nigredinem uel liuidi
tatem. nigredo lingue et exitus eius. mul/
titudo ſaliue. precordioꝝ dolor. ſpaſmus.
ſincopis. Iſta inquā mortē ſignificant in
ianuis. ¶ Preſeruatur autē aliquis a vene
nis cum eſt conuitatus. aut a domeſticis.
aut ab aliis. Si cum domeſticis recordetur
verbū ſeu conſiliū Saluſtii. vbi maior ami
citia ibi maior fallendi copia. Non come
dat nec bibat ſubito et uoracit̄ ſed diu in
ore tenendo. quoniā venenū eſt tante or
ribilitatis ꝙ percipiet per guſtum uel ode
ratum. et ideo caueat omnia ultime acuta
et dulcia acetoſa et ſalſa. et nō ſic auide ſu
mens cibum ſuum. ¶ Si uero ſit conuita
tus et uadit ad alienā menſam et habeat
eam in ſuſpecto anteꝗ̄ uadat ſumat nuces
aut auellanas aut ficus aut rutam aut tyria
cam aut mitridatum. Si ſentit mordicati
onem ſtatim ſurgat et uerecundia poſtpo
ſita euomat. faciendo criſteria ſtomia et
balneum. Finaliter accipiat tyriacam quia
tyriaca ſi ſumatur ante uenenū cor confor
tat et expellit venenum. et ſi poſt confor
tat cor et expellit. et ſic q̊cunqꝫ mō ſumat
valet. nec poſſumus dicere ꝙ eius ſint ope
rationes contrarie. vtrumqꝫ enim ſaluatū
eſt. ſiue faciat hoc modo attrahendo mō
expellendo modo vtrumqꝫ faciendo. na/
tura enī et uirtus potuit ei dare ſimul vir
tutes contrarias quēadmodū uidemus ꝙ
per ſe facit natura. attrahit enī cibum ad
nutriendum membrum tempore ſanitatꝭ
et medicinā ad euacuandum et alterandū
tempore infirmitatis. Forma igitur tyria
ce firmatione ſimplicium una eſt adiutorio

nature. ⁊ regimine eius poteſt facer̄ opera
tiones contrarias. vnde et frigida ⁊ calida
uenena ualet liberare ⁊ ſoluere. ¶ Medici
ne igitur que ualent contra venenū ſunt
multe. ſicut eſt ariſtoĺo. gēciana. ſaliua. ru
ta. baccaꝝ lauri. terbentina. et herba turicii
que aput dyaſcorides vocatur palaóaron.
¶ Preterea cauendum eſt ne aliquis incul
petur ſine culpa. nā multotiens accidit ꝙ
arance et ſcorpiones ⁊ alia ſimilit̄ veneno
ſa cadunt in ollam ſeu ſcutellā aut in do
lium. & hoc poteſt accidere ꝓpter inmun
diciam locoꝝ aut ꝙ cibus fuit abſconſus
inter paleas aut ſub terra que obliuioni tra
dere non debemus. et ut caueamus. et ut
alios iniuſte non accuſemus. ¶ Curatio.
¶ Curatio poteſt eſſe ut inmediate ꝙ ſen
tit nocumentū euomat cum oleo ſiſanino
et ſimilibus. et ꝙ accipiat lac et butirū et
cibum multū et poſtea uomat. & dato ꝙ
non euomat adhuc eſt bonū. ¶ Et contra
uenenū ualent criſteria et ſumat bolum
armenum cum uino ⁊ caueat a ſomno oī
bus modis quibus poterit. & ſi conſidera
tur ꝙ uenenū ſit frigidum ſumat allia. et
ſi calidum ſumat coriandrum et cāphorā
et ſi ſunt đ illis que interficiunt a tota ſpe
cie ſumat tyriacam. agaricum. ſemen urti
ce. pulpam coloquindite. et ſemen iunipri
Et ſerapinō et caſtoꝛ̄ ſunt medicina bona
contra uenenū quoniam faciunt euomere
et educunt per ſeceſſum ⁊ ualent a uirtute
ſpecifica. ¶ Intelligendū autem ꝙ ſi os ab
luatur cum aqua frigida aut etiā ſi pona
tur in os valet ad diſcernendū qualitates
venenoꝝ ꝙ ſine ſapore eſt. et ſi lingua eſ
ſet infecta aliquo ſapore non poſſet bene
diſcernere. vt igit̄ lingua os et ſtomachus
bene mundificentur et nō ſint infecti ali
quo ſapore bonum eſt ſumere aquā frigi
dam. ¶ Sciendū ꝙ auellane et huiuſmo
di vnctuoſa cōpetunt. ꝙ oppilant. etiam
valet terra ſigillata. ¶ In principio enim
iſta nō permittūt qualitatē veneni venire

ad cor. lac etiam poteſt cõpetere licet de fa
cili corrumpat̃. ꝓpter hoc euomatur. repri
mit enim maliciam veneni. ¶ Secũdo in
telligenduz ꝙ nõ omne illud quod eſt ca
lidum in quarto gradu eſt uenenum. ſicut
ſunt allia piper & ſimilia. niſi cum h° ha
beant aſpectuz a forma. ſicut euforbium.
Et tamen omnia frigida in q̃rto ſunt ue
nenoſa. ꝙ frigiditas nõ ita conuenit cum
corpore humano ſicut caliditas. nec ſic per
ſe poſſunt eſſe venena ea que inficiunt a
qualitatibus. ¶ Et iuxta h° de uenenis ca
lidis et frigidis querit̃ que ſunt peiora et
nequiora. Dico ꝙ quo ad ꝑuentionẽ cito
ad cor peiora ſunt calida. ſed poſtq̃ perue
nerint ad cor peiora ſunt frigida. tanq̃ vi
te principiis magis reſiſtentia. ¶ Quarto
intelligendũ ꝙ habens cor calidũ citius in
ficitur q̃ habens cor frigidum. qm̃ habẽs
cor caliduz habet uenas amplas et meatus
latos. et cum uenenum a tota ſpecie habe
at penetrare ad cor. ideo facilius penetrat
per meatus latos q̃ ꝑ ſtrictos. Sed ex ſtri
ctis diu moratur in via. & tunc eſt poſſi
bile ꝙ alteratur et digerit̃. ¶ Et ꝓpter h°
turdi nutriuntur ex ell'o. et conſimilia ex
quibuſdã aliis venenoſis. qm̃ habent mea
tus ſtrictos et ſtat tãto tempore donec ſit
digeſtum. ¶ In hoĩe autem meatus ſunt
ita ſtricti. & ideo ex uenenis acutis mori
tur cito habens cor calidum. & licet vir
tus ſit fortis. tñ cito moritur ꝙ venenuz
attrahitur ratione caliditat̃ et penetrat ci
to ratione amplitudinis. ¶ Quinto notã
dum ꝙ licet omnis operatio ꝓcedat a cõ
plexione. non tamen ꝓpter hoc uenenuz
quod interficit a tota ſubſtantia operatur
mediante cõplexione qm̃ a cõplexione ꝓ
cedit opatio mediate vel imediate. at tñ
venenum qđ interficit a tota ſpecie in ſui
generatione ratione ſue cõmixtionis vel
ex qualitatibus el'aribus ul' ex aliquo aſpe
ctu orbis acquirit virtutẽ occultaz ꝑ quã
operatur. In cognitionẽ autez huiuſmodi
non poſſumus deuenir̃ niſi per experimẽti
viam. ſm̃. Ga. v°. de ſimplici medicina.
¶ Et intelligendũ ꝙ venenum qđ inter
ficit a tota ſubſtantia põt eſſe cibus et hoc
ſi continuetur. et ſi nõ primo in maxima
quantitate ſumat̃. ſicut patet đ puella que
habitantes cum ea interficiebat. at tñ illud
nutrimentũ non erat bonum nec cõueni
ens nec ex omni parte bene aſſimilatũ &
ſemꝑ retinebat malas q̃litates. et h° patet
qm̃ galline fugiebant ſputuz eius. Nutrit̃
cõpus humanũ ex ueneno ſicut famelicus
nutriretur ex medicina. ¶ Et iuxta h° in
telligendum ꝙ medicine liberantes a ue
nenis ſm Auic. et Auer. li° ſuo de tyri
aca. ſunt medie int̃ medicinas et venena.
& ꝓpter hoc valet tyriaca in qua labora
uit andromachus. Tyriaca tamen nõ com
petit corporibus temperatis ſed lapſis. nec
quibuſcunq; lapſis. ſed in magnis. et nõ in
quibuſcunq; magnis. ſed in magnis lapſi
bus materialibus. et nõ in quibuſcũq;. ſed
in illis que ꝑueniunt ex fl'ate et melanco
lia. In ſanguine et colera nõ niſi uehemen
ter exirent terminũ naturalem. in iſtis eti
am omnibus cuz magna cautela. In febri
bus etiam non competit. Iſta ſunt uerba
Auer. in ſuo de tyriaca

¶ De morſu venenoſoꝝ.

MOrſus eſt ſolutio continuitat̃ fa
cta ab aliquo venenoſo animali
ſicut ſunt ſerpentes aranee veſpe
canis ſymia et alia venenoſa aput nos in
habitantia. ¶ Intelligendũ ꝙ hoĩes mor
dentur a ſerpentibus gratia loci vel gratia
tempoꝝ. aut ꝙ excitantur et tunc ſerpẽtes
ruinoſe ruunt in homines et mordent &
vulnerant. Aduertendũ tamen ꝙ ſerpen
tes ſunt diuerſaꝝ ſpecierum et modoꝝ ſe
cundum diuerſitatẽ regionum ſicut patet
habitantibus yeĩes et in climatibus calidis
quoniam quidam uocantur tyri. quidam

dracones·quidam aſpides·quidam baſili-
ſcus· & hoc genus eſt peius inter omnia.
alia quia viſu et tactu interficit etiaꝫ aues
volantes & plãtas que ꝓpe ſunt. Nos au-
tem non habemus tales diuerſitates. Di-
uerficantur autem ſerpentes ſecundum ali
um modum·quidam ſunt maſculi· qui-
dam femine· maſculi ſunt deteriores· Et
quidam ſunt de locis ſiccis· et iſti ſunt de
teriores q̄ de locis humidis·& quidã ſunt
iuuenes·et iſti ſunt deteriores q̄ ſenes· &
quidam ſunt famelici et hi ſunt deterio-
res q̄ ſaturi· Et quidam ſunt in eſtate· et
iſti ſunt deteriores q̄ in aliis temporibus·
Et quidam ſunt cõmoti et ſtimulati· et
iſti ſunt peiores q̄ quieti· Aliquo igr̃ acci
dente ſuperueniente mordent homines et
venenant. ¶ Signa. Signa aũt ſunt
ſatis manifeſta· patent enim ſenſibiliter·
Eſt igitur in loco dolor mordicatio et in
flatio·Et modo in albedinẽ quando capi
tur reuertitur ad interiora·modo in liuo-
rem viriditatem et nigredineꝫ quãdo ad
exteriora mouetur·& eſt calor uehemens
et arſura· quia ſerpentes ſunt calidi vt di
cit Auic· vomitus ſtrangwĩnea et tortio
uentris·Cum apparet ſudõ frigidus et fri
giditas extremitatum et ſtupor ſpaſmus·
et ſincopis·et color corporis mutatur in li
uorem viriditatem aut nigredinem tunc
iam mors ſedet ſupra pedes·quia mõs in
cipit a pedibus ſecundũ Ga· in pronoſtic
¶ Curatio In primis ligentur extrema
ligationibus fortibus et doloroſis·Secun-
do accipiatur gallina et deplumet̃· et ap-
ponatur ſupra locum morſure· Et ſi galli
na moritur bonum ſignum eſt·quia uene
num eſt attractum ad locum morſure·et
ideo multociens applicent̃ galline· Secun
do accipiatur ſpongia vel lana·vel aliq̄d
aliud ſimile·et ponatur ſupra locum mor
ſure· et hoc fiat multis vicibus· Tercio ſi
ex his non repellatur ponatur ventoſa ſu
pra locum morſure ſine ſcarificatione vel
cum ſcarificatione ſi neceſſarium fuerit·
Quarto emplaſtretur locus cum tyriaca·
Quinto emplaſtretur cum tali catapl̃ato
¶ ℞·ſerapinum·mirram·aſaferi· opopo·
piper·ſulfur puluerizata· miſceantur cum
vino·vi° accipiãtur frondes maligranati
et piſtentur cum ficubus·& deſuper appo
natur·Septimo utatur iſta potiõe· ℞·ma
ligranati et ſummitates eius· mirtum &
ſummitates eius·coriandruꝫ et folia eius·
et cribentur et decoquantur in aqua·et ſu
matur·Octauo habeatur perſona vilis et
ſugat fortiter locuꝫ morſure et caueat ſibi
tamen ꝙ ſtomachus ſit repletus·uino·alle
is·et ruta et nucibus ⁊ ficubus·et abluat ſi
bi os frequenter cum uino vel oleo·Vlti
mo vero ſi non habeatur aliud ingenium
abſcindatur membrum ſi illud ſit paruuꝫ
¶ Notandũ eſt hic ꝙ licet ſerpentes ſint
calidi et venenum ſit calidum· poteſt ta-
men inducere ſudorẽ frigidũ et congelar̃
ſanguinem cordis mortificando calorem
naturalem et corrumpendo virutem cor
dis et membrorum principalium· & pro
pter hoc ualet tyriaca·quia calefacit et ſub
tiliat·et calorem naturalem confortat· &
maliciam ueneni cõpeſcit· et ipſum vene
num exterius ſubſtantialr̃ expellit· ¶ Se
cundo poſſet aliquis dubitare de ſerpenti
bus ꝙ non ſunt calidi ex eo ꝙ accũbũt in
yeme in antris ſine ſenſu et motu· quo-
modo igitur erit uenenum caliduꝫ poſtq̄
ſerpentes ſunt ſic·¶ Dico ꝙ ſerpẽtes ſunt
calidi q̄d declarat motus et furia· et ſunt
tante raritatis ꝙ frigiditas penetrat ad in
teriora·et ideo morãtur quaſi mortui·Et
poſito ꝙ ſerpentes eſſent frigidi·tamẽ ve
nenum poſſet eſſe calidum· ſicut patet in
aſpide qui eſt frigide nature·et ſanitate ca
ret· tamen eius venenum calidum eſt·Et
ſicut venenum ſerpentum eſt caliduꝫ· ita
venenum ſcorpionũ eſt frigidum· ſecun-
dum Ga· ¶ Tercio intelligẽdum ut ſupe
rius dictum eſt· q̄m tyriaca ualet contra

venenum contrahendo et expellẽdo. ſiue
ſumatur ante ſiue poſt. ſiue intus ſiue ex-
tra. ¶ Quarto aduertendū ꝙ aliquibus ui-
detur ꝙ tyriaca non operetur a tota ſub-
ſtantia. quia illaꝫ dat natura. et tyriaca cō-
ficitur ab arte. Dico ꝙ quedam ſunt quo-
rum natura dat materialia et preparat et
diſponit et vltimo natura complet vt in
vino et blado. et quedam ſunt quoruꝫ na-
tura dat materialia ſed ars preparat et diſ-
ponit et complet formam. ſicut patet in
mitridato et tyriaca. et rutus quinqꝫ ānos
ſue confectionis vel circiter habet formā
perfectam quaꝫ acquiſiuit et ſimſtare mi-
ſcibilia propter quam operatur et contra
venena calida et frigida. quatuor enī eta-
tes habet ſicut homines. ¶ Quinto no-
tandum ſicut dictum eſt ſuperius ꝙ licet
uenenum nutriat a parte materie ſue et cō-
uertatur ad naturā corporis nihilominus
in poroſitatibus membroꝝ remanet que-
dam mala qualitas que magis in corpus
agit q̃ agatur a corpore et per iſtaꝫ agit et
per iſtum modum alterant̃ ſirupi et me-
dicine. ¶ Mirabile uidetur đ baſiliſco ꝙ
ſolo uiſu venenat cum ſimus intus ſuſci-
pientes et non extra mittentes. Et mirabi-
lius eſt ꝙ ſi reſpiciat ſe in ſpeculo morit̃.
cum ſuum venenuꝫ ſit ſibi amicabile. Et
adhuc eſt mirabilius cum homo ſit tem-
peratus ac digeſtiua procedat ulterius ſpe-
cificando quō ſaliua hominis ieiuni cum
ſit ſuperfluitas tercie digeſtiōis poſſit eſſe
venenum. Dicendum ꝙ ad receptionem
ſpecierum ſumus intus ſuſcipientes. nihil-
ominus multa poſſūt ab animalibus emit-
ti mala et corrupta. ſicut mulier menſtrua-
ta inficit ſpeculum. et lupus facit hominē
raucum. Alii ſunt qui inficiunt fixe intu-
endo aues pueros paruos et equos tanq̃ ſi
eſſent faſcinatores. Et ideo nō eſt mirabi-
le cum baſilicus ſit animal uenenoſum ꝙ
corrumpat aerem et interficiat ad maiorē
diſtantiam. Et ideo moriuntur aues uolā-
tes & miles qui cum lancea pungit. Infi-
ciuntur enim partes medie aeris donec ſit
in termino. & ex reflexiōe in ſpeculo mo-
ritur. qꝛ eſt alterius nature cuꝫ eſt reflexus
ſicut ſanguis cum eſt extra venas. ¶ Sali-
ua etiam poteſt acquirere aliquam uenoſi-
tatem nō ratione digeſtionis. ſed ratione
contrarietatis. Eſt igitur ſaliua venenum
quibuſdam animalibus. & propterea dicit
Ga. ꝙ homo et uipera perimunt ſe ſe ad
inuicem ratione cōtrarietatis. poſt cibum
autem non interficit ꝓpter mixtionē eius
cum cibo.

¶ De morſu ſcorpionis.

Scorpiones ſunt quedam anima-
lia ad modum ſcarabeoꝝ preter
qđ habent caudas. quidam tamē
non eleuant caudas. et illi non ſunt ita ve-
nenoſi. & quidam uolant. et ſic mutant ſe
de regione ad regionem. et inueniūtur iu-
xta locum vbi Alexander incluſit got et
magot. et inueniuntur ꝓpe nos in auinio-
ne. et in multiſ aliis regionibus. Et dicunt
indigene ꝙ ſcorpiones diligunt multum
pannos albos. et ideo cū aliquis habet mū-
da femoralia et camiſias cōponunt ſe iux-
ta carnem et lambunt cum lingua ꝙ ſi cō-
primantur pungunt cum cauda foramen
puncture eſt tā paruum quaſi inſenſibilit̃
Et licet quantitas veneni ſit paruiſſima.
effectus tamen eſt ualde magnus. qꝛ uene-
num eſt frigidiſſimum ſecundū. G. ideo
in loco puncture ſentitur magna frigidi-
tas. & in extremitatibus dolor et punctu-
ra tremor et inflatio. et quandoqꝫ eſt calō
in toto. Et dicit. Ga. ꝙ ſi punctura eſt in
arteria ſentitur ſincopis. ¶ Curatio.

¶ Curatur cum tyriaca ſiue interius acce-
pta ſiue ſuperpoſita. qꝛ calefacit et exiccat
attrahit et expellit et confortat et qualita-
tem ueneni deſtruit. et contraria poteſt fa-
cere per ſe cum adiutorio caloris naturalis
Hoc idem facit mitridatū. tyriaca. dyace

ſeron.et carigione. et eſt confectio facta de bacis lauri.et ariſtol' rotũde.piretro.pipere.et maiorana.et genciana in equali ꝓportione.et agarico in maiori.et pulpa colloquin.in minori conficiantur cum butyro et mell'.et ſumatur interius uſqꝫ ad.ʒ.i etiam empl'etur deſuper.et allia etiaꝫ ſumpta cum uino puro in parua quantitate ualet.Et qđ plus ualet omnibus eſt ꝙ ſumãtur ſcorpiones et bulliant̄ in oleo et vngatur particula paciens.ſtatim curat.Et ualet hoc in dolore auriũ ſi inſtillatur in aurem.

¶De ape et veſpe.

APes et veſpe habent aculeum et pungunt et cauterizant et ſentit̄ in loco tumor dolor et arſura. veſpes uero nõ dimittũt aculeos.ſed apes fortiter adherent et dimittunt aculeuꝫ & poſt parum viuunt.Et licet ſint animalia carentia ſanguine venenum tamen habẽt calidum et vritiuum.natura enim prouida dedit aculeum loco armoꝝ.ſed tamen raro aut nunq̃ ledunt niſi ledant̄.et ideo faciunt exercitium cõtra illos qui eos impugnant.Sunt quidem animalia multum fructifera et venenũ uel aculeum non dimittunt niſi ſtimulata.Rex apum nõ habet aculeum.Ex ꝓprietate preter cõplexionem habent uenenum calidũ.Supra puncturam ponantur non ſimpliciter repercucientia.ſed partim reſoluẽtia.uidelicet ferrum deſuper appoſitum.aut plumbum infrigidatum in aceto.aut malue cõtrite. ordeum et coriandruꝫ piſtatum cũ aceto.

¶De ydroforbia.

YDroforbia dicitur paſſio melancolica illius videlicet qui abhorret aquam multam.et etiam ſonum eius. Intelligenduꝫ ꝙ multa animalia mordẽt homines que ſunt ſana.et que daꝫ ſunt corrupta.ſicut homo mordet hominem.et canis et lupus muſtela et ſimilia. Et ſi nõ ſunt rabioſa curãtur ſicut vulnera.preſeruando ut locus non apoſtemetur. Abluatur igitur vulnus cum aqua et ſale. & fabe fracte maſticate deſuper poſite multum ualent. et oleum de orobo.& cõfectio facta de cepis orobo et fabis fractis melle et uino dulci.¶Si autem fuerint rabioſa oportet aliter conſiderare.Et exemplificemus in cane in quo frequentius accidit.Canes ſunt frigide et ſicce complexionis cum icurrũt rabioſitateꝫ in fine eſtatis et principio autumni ꝓpter maximam caliditatem adurentem.et in yeme propter nimiam frigiditatem.et in uere propter malos cibos. vt quia cõmedũt cadauera mortuorum et aquas potant corruptas. ¶Signa. Signoꝝ quedam ſignificant canem rabioſum.quedam ſignificant leſionem factam in morſu a cane rabioſo.Si non ſit canis rabioſus fiat ut dictum eſt. Si autem ſit rabioſus ad hoc vt cognoſcatur.Primum ſignum eſt ꝙ non cognoſcit domum ſuam et incedit ſolitarius capite inclinato et aures ſunt pendentes.et oculi rubent.et ſaliua exit ab ore & latrat vmbre ſue.et habet latratũ raucum et portat caudam plicatam ⁊ alii canes fugiunt ab eo et latrant ei. Et ſi buccella panis intingatur a ſanguine exeunte a loco morſure et detur aliis canibus et cõmedãt non erit rabioſus.Signa que ſignificant leſionem venenoſitatis factam in corpore ſunt.quoniam habet ſomnia timoroſa et terribilia.et eſt ſtupidus et ſentit puncturas ⁊ mordicationem in corpore.et habet ſingultũ ſitim et ſiccitatem oris et ꝑmixtionem rationis et abhorret aquã et moritur. ¶Pronoſticatio. Morſus a cane rabioſo dato ꝙ nihil ſentiret non reputet ſe curatum.aliquando enim occultant̄ iſta ſigna per.xv.dies.aliqñ per ſex menſes.aliqñ per unum annum.aliqñ ꝑ ſepteꝫ

annos. Et diuerſi ſunt termini ſm̄ diuer-
ſitatem corporis ſuſcipient;. & ſm̄ naturā
veneni et regionis. et alioꝝ. ¶ Peſſimum
igitur ſignum et mortale eſt ꝑmixtio ra-
tionis et formidatio aque munde. ita ꝙ
vix aut nunq̄ euadit aliquis poſtq̄ incipit
aquaꝫ abhorrere. ¶ Cura. Recta uia
curationis eſt ꝙ trahat̄ materia uenenoſa
ad exteriora ꝑ locum morſum qꝛ ſanum
conſiliū eſt ꝙ non fiat fl̄omia. nec farma
cia. nec criſtere nec balneum anteq̄ tranſe
ant ad minus tres dies. qꝛ traherent vene
num ad interiora. In primis igit̄ ponatur
ventoſa ſuper locum morſure cum ſcarifi
catione. Et ſanguiſuge ſunt utiles. & non
permittat̄ morſura claudi. Et empl̄etur
cum his. ſ. oppo. temperato cum aceto &
eruca et cepe et alleis et ruta et butiro &
etiam fiat cauteriū ſupra locuꝫ. Poſt uero
tres dies fiat fl̄omia et nō reſpiciat ſangui
nem ſuum. et detur ſibi yeraruſi. acuta cū
pulpa coloquindite. Et fiat balneū et utat̄
cepis et alleis et ruta et aqua vbi ferruꝫ ſit
extinctum. Et utatur tyriaca. & deſuper
empl̄entur cancri fluuiales. Cōpetit etiaꝫ
pullus deſuper appoſitus. Vtatur ꝑ annū
integrum de iſta confectione uſq; ad. ʒ. i.
in mane. ℞. radicū ariſto. rotunde gencia
ne cancroꝝ fluuialium aduſtoꝝ origani ca
lamenti rute baccaꝝ lauri. an̄. ʒ. i. piretri.
oppo. boli armenici. an̄. ℈. ſ. caricaꝝ. ℈. ii.
bulliant in uino cocto. et cuꝫ melle et bu
tyro cōdiant̄. Si aūt omnia iſta neglecta
fuerint cadent iu maniam demoniacā &
in mortem. Si aūt uenerint ad diſpoſitio
nem ꝙ abhorreant aquā videt̄ egritudo
confirmata. ¶ Tunc ingeniandū eſt ꝙ oc
culte per canalem e longinquo detur ſibi
aqua cum magna cautela ꝙ nō poſſit vi-
dere aquam nec audire ſonitū eius nec vi
dere picturas nec ſpeculū nec vitrum. Et
breuiter regatur cura maniaci. ¶ Mirabi
le igitur eſt ꝙ canis rabioſus ꝛ hō morſus
a cane rabioſo cum confirmatur egritudo

abhoīatur aquam cum magis deberet ap-
petere ratione contrarietat;. Dico de facili
fit impreſſio i hu°. & ideo ſicut uidemus
ad ſenſum. & G. vult in de motibus liq
dis ꝙ cuꝫ aliquis uideat obſcitare obſcitat
Et cum uideat alitare alitet qꝛ iſta fiunt i
humido ſicut uidemus ad ſenſum. cuꝫ ali
quis magis q̄ alter vult mingere cum ab-
luitur anus vel tangere in humido. igitur
de facili fit impreſſio. Cum igitur rabio-
ſus ſit intus imundiſſimus et melancolia
ſit aduſta ita ꝙ manēte uita iam ulterius
corrumpi nō poteſt cum uidet aquaꝫ ſta
tim mouetur imaginatiua in qđ habet et
aliquo modo ratio uiget. Et tunc ſi petat̄
ab eo ſicut dicit raſis quar̄ abhorreat aquā
Reſpondet et dicit ꝙ in aqua ſunt ſterco
ra et inteſtina et uiſcera canum. Et qꝛ iſta
naturaliter abhorrent̄. ideo ꝓpter paruum
lumen rationis abhorret iſta putans ibi eſ
ſe illa ꝓpter corruptam imaginatiuā. Secū
do modo poſſumus dicere ꝙ hoc eſt a ꝓ
prietate. Tercio dico ſi hec egritudo eſt cō
firmata et mala cōplexio eſt equata ſicut
in ethica nō odit contrariū ut curans imo
obedit tanq̄ contrariū corrumpens. ſimile
quidem apparet in eo ꝙ uolunt uoluptari
in terra coitu in locis ſiccis. Gaudent etiā
puluere ratione ſimilitudinis. cōtrariuꝫ au
tem nihil appetunt qꝛ totum eſt eis natu
rale vel quaſi naturale. ¶ Secūdo cadit ali
ud mirabile vnde canes habent uelocita-
tem in motu et audaciā poſtq̄ ſunt aīalia
frigida et ſicca. et tn̄ audacia uenit a calor̄
et calidum eſt bonū naturale. Dico ꝙ au-
daciam habent ex eo ꝙ camerulas cordis
habēt anguſtas. et ideo ebullit ibi ſanguis
et calefit et iraſcitur et conquerit̄. Et ſic ꝑ
accidens habent audaciam qꝛ ratione ſtri
cture cameruląꝝ inflāmantur et mouent̄
cum furore. Lepores uero habent cameru
las cordis amplas. et ideo de facili exit ille
modicus calor cuꝫ ſint cōplexionis frigide
et ideo ſunt multum timentes. Iſta tamē

duo aīalia cōueniunt in vnum ꝙ uelociſ
ſime currunt. & hoc nō eſt a parte cōple-
xionis. ſed ex habitudine corporis qm̄ ha
bent neruos ſiccos. nerui aūt quanto ſiccio
res tanto meliores ad motū. niſi eſſet tan
ta ſiccitas ꝙ rumperētur. ſicut teſtaṫ. Ga.
vi°. de accidēti et morbo. ¶ Tercio intel
ligendū ꝙ in vrinis talium apparent fru-
ſtra carnium et eſt ſanguis coagulatus. Vl
timo notandū vt dicaṫ in ſumma ꝙ bal
neum nō cōpetit donec corpus fuerit mū
dificatum. ꝙ hu. permiſcerentur. nec fflo
mia nec farmacia niſi poſt tres dies. aliter
magis traheret intrinſecus. Poſt uero tres
dies venenū per totum corpus eſt expan
ſum. et tunc bene poſſunt cōpeter. In pn
cipio igitur cum attractiuis et cum ſcari
ficationibus inſiſtere debemus. Sed poſt
tres dies amplius ꝑ illum modū non mo
leſtemus. Illud aūt quod fortiter attrahit
eſt cauterium.

¶ DE DOLORE.

Dolor eſt ſenſus rei cōtrarie. aut
dolor eſt mutatio cum corrupte
la qn̄ ſenſus apprehendit rem cōtrariam.
tunc eſt dolō. ¶ Cauſa aūt doloris eſt du
plex. ſ. mala cōplexio diuerſa et ſolutio cō
tinuitatꝫ. Iſta enim qn̄ ueniunt fortiter z
ſubito ſunt cauſa dolorꝫ. Si aūt paulatine.
non ſentitur. Et ſi ita fortiter ueniant ꝙ
ſtupefaciant menbrū non ſentiuntur. Et
ſi ſunt adequata nō ſentiuntur. Calidū igi
tur et frigidum ſunt cauſa dolorꝫ ꝙ ſunt
actiua et fortiter imprimūt. Siccum autē
non inducit dolorē niſi ꝑ accidens inquā
tum ſoluit continuū. humidum aūt nec
per ſe nec ꝑ accidens ſed gratia materie re
ducitur ad faciendū ſolutionem cōtinuita
tis. Calidum uero et frigidū qn̄ multum
excedunt ſoluunt continuū. et ideo anto
nomaſice loquendo dolores non ſunt niſi
vlcera ſint. Solutio aūt totius nō inducit
dolorez niſi dum eſt in fieri. ſm qd̄ vult
G. de morbo. Et ſi dolor ſit ī vulnere po
teſt eſſe hoc ꝓpter humores qui currunt.
aut ratioue male cōplexionis diuerſe. Do
lores igitur aut proueniūt ex cauſis extrin
ſecis. ſicut eſt exercitiū flagellum caſus et
obuiatio et durus decubitus et cum aliqs
dormit diſcopertus. et multa alia conſiſia
Aut dolor ꝓuenit ab intus. et tunc ſunt
diuerſe ſpecies doloris ſm diuerſitatez hu
morum et particule pacientis. et ſm natu
ram multitudinis et paucitatꝫ. Et ſm hoc
dolor in menbro ſenſibili eſt multuz acu
tus. In menbro uero obtuſi ſenſus eſt pau
cus et eſt dolor agrauatiuus. Et ſi eſt ma-
teria acuta facit dolorē acutum pungitiuū
et frigida obtuſa facit dolorem grauatiuū
ſi eſt uentoſa extenſiuum. ¶ Species autē
dolorꝫ ſm Auicꝫ. ſunt multe. Sed ſm. G.
poſſunt reduci ad tres ſpecies. ſicut dicit ī
illo affō. labores ſpontanei. et in li° de re
gimine ſa. Eſt enim quidez dolor acutus
pūgitiuus ulceratiuus. Alter eſt dolor gra
uatiuus ſiue apoſtemoſus. alter eſt inflati-
uus. et ſi ſunt alie ſpecies ad iſtas poſſunt
reduci. ¶ Signa particularia ſunt iſta. Si
alicui ueniat quaſſatio et agrauetur. ſicut
ſi cum acubus pungereṫ aut cum urtica. z
ſentit motum deambulatiuū inter cutem
et carnem pruritum pungitiuū et ꝑforati
uum. ſignum eſt ꝙ ſunt hu. colerici z acu
ti aut ſalſi aduſti dominantes in corpore.
qui diſſoluti in uapores cum uadunt ad
menbra ſenſibilia inducūt dolores acutos
Si aūt ſentiāt extenſionē in menbro tāq̄
ſi eſſent rigida et tenſa ſicut corda tunc
ſunt hu. melancolici quos natura non pōt
reſoluere aut ſunt ventoſi. Et ſi dolor ſit
affixus humores ſunt. et ſi deābulant uen
tus eſt. ¶ Si dolor fuerit grauatiuus ſicut
ſi ſentiret magnū pondus ita etiam ꝙ nō
audet ſe expandidare. tunc eſt ſignum ꝙ
hu. ſit melancolicus et male qualitatꝫ. per
prius aūt dolor ſignificat hu. malos. ſecun
do multos. tercio utrunqꝫ. ¶ Quarta aūt
ſpecies doloris pōt uocari dolō inflatiuus

videtur enim ꝙ homo ſit in quadá flam
ma caloris qui tranſeat ꝑ ſpatulas ut in pa
ratis ad fe. putridas et maxime de ſangui
ne. In tali dolore ſit grauatio ſit cófractó
ſit inflámatio. Et tunc cópetit ſtatim ffo
mia ꝙ ſi non fiat ffomia et incurrat fe.
magnum infortuniū habebit. aut forte ñ
euadet. Et ſi cótingat ꝙ euadat cum terri
bilibus accidentibus euadet. ſicut dicit. G.
de re. ſa. ¶ Pronoſticatio. Magna ps
pronoſticationis dicta eſt ꝙ oés iſte con/
quaſſationes et dolores ꝓnoſticant mor/
bos futuros. Et ideo ps iſta ualet in regíe
preſeruato. Pronoſticemus igiẗ cum .Y.
labores ſpo. narrāt mōbos. i. ſine cauſa ma
nifeſta. vel poſſumus dicere ꝙ hic agitur
de dolore ꝓut dolor eſt mōbus vel tenet
locum morbi ꝓ tanto ꝙ querimus cauſá
ſignum et curá. Et ſm hoc poſſumus pro
noſticari ꝙ oés dolores ſunt mali. ꝙ' dolo
res ꝯſternunt virtutez. & ſunt cauſa apo
ſtematū et ſincopis. nam oís dolor qui in
ducit ſincopiz eſt peſſimus ꝙ deſtruit na
turalia. Et ubicūꝗ permiſcetur eſt ſimiliẗ
malus. ſed dolor oés operationes deſtruit
ꝙ nihil uel q̄ſi nihil pót fieri dolore ma/
nente. qd̄ ſatis declarauimus in tabula no
ſtra ingenioꝝ. Cura. ¶ Dolores curanẗ
tribus modis ſm doctriná. G. de ſimpli.
medicina. Primo ꝑ euacuátia ſi fuerint cū
hu. uicioſis iuxta qualitaté hu. et plenitu/
dinem. Secundo cum anodinis calefacto
riis et euapatoriis cum corpus ñ eſt plecto
ricum. Tercio cum narcoticis qñ dolor é
vehemens. ut qñ alia nó proficiunt. & qñ
adeſt deſperatio ut in forti dolore oculoꝝ
aut in colica. aut in fortibus doloribus iun
ctarum. et ſiſibus. Et tñ ſit cautela in nar
coticis ꝙ nó ſtet ibi longo tépore. ſed mó
ſint et modo nó. & ꝙ fuerit bene repreſ/
ſum. ſicut opiū cuz croco et caſſiaẗ. Quar
to debemus cóſiderare ſi corpus eſt plecto
ricum uel nó. et aliqua euacuatio cóſueta.
ſicut méſtrua et emōroyd̄. et modo non

ſit ꝙ tales indigent forti euacuatióe. Qui
to conſiderandū eſt naturas doloꝝ ſi fue/
rit vlceratiuus et expectauerit. ſufficit ab
ſtinentia et fricatio. Et ſi multuz oportet
ut mundificeẗ ab hu. acutis ut plurimum
tunc fiant fricationes fortes abſtinetia &
balneū. Si aūt fuerit plenitudo magna fi/
at ffomia. ¶ Si autez dolor fuerit grauati
uus tunc cópetit ffomia. et fricatio et bal.
et mundificatio. Et ſi fuerit inflatiuus ſta
tim fiat ffomia magna. ꝙ iſte dolor eſt
ualde periculoſus. Eſt materia iſta multū
in uia preſeruatiua. & oportet ſic fundare
multū in iſtis radicibus ſicut manifeſtabi
tur. G. cum de re. ſa. ſcribemus cū auxilio
dei. ¶ Sexto ſciendū ꝙ qñ alicui fortiẗ z
ſubito et ſine cauſa manifeſta uenit dolor
nimius. tunc melior medicina q̄ poſſit eſ
ſe eſt ffomia. ſicut eſt dictuz ſuper illum
affō. que egerunẗ multotiens ſi fuerit de
ſanguine. aut corpus eſt plectoricū et vir/
tus poſſit tollerare. tunc directe et ꝑ ſe có
petit. Si aūt fuerit de aliis cauſis et uirtus
poſſit tollerare adhuc pót cópetere ffomia
per accidens. qm̄ fortiſſimus dolor eſt cau
ſa trahédi materiá ad locū. dato ꝙ corpus
non ſit plectoricū. ſicut dr̄. 13°. d̄ inge. ſa.
¶ Septimo intelligendum ꝙ tria ſunt in
ſtrumenta cū quibus medicus operaẗ. que
ſi applicentur debite et ſicut oportet uideẗ
mirabilia facere in fortibus doloribus et
egritudinibus ſubitis. Primū eſt ffomia.
ſtatim eniz facit ceſſare morbū ſicut in ſi
nocha patet. Secundū inſtrumentū eſt cri
ſtere. ſtatim eniz facit ceſſare morbū. ſicut
in colica. Tercium eſt calefactoriū qm̄ ſta
tim curat fortes dolores. ſi corpus non eſt
plectoricū. aut ſaltim docet quid ſit agen
dum. In doloribus igiẗ et quaſſationibus
et fuſtigatióibus vtamur calefactoriis té
peratis. Accipiaẗ igitur ſpongia et ponaẗ
in aq̄ calida et exprimatur et ꝑticule paci
enti applicétur. aut fiat de furfure appoſito
in ſaculo. Et ſi cá eſt frigida ponaẗ i vino

calido puro. & ſi cã eſt ca. ponaẽ in aq̃ ca. vel fiãt ſacculi de camomilla melilot. vł de ſale et milio vel de auena uel de teguł et conſiſibus q̃ non hñt fortem uirtutem in attrahendo. Sed ſi cõfidimus ꝙ corpus nõ ſit plectoricũ poſſumus accedere ad calefactoria facta de aniſo feni. ruta. canopo ał cimio. fenugreco. et ſiſibus. Et poſt vniuerſalẽ purgationeʒ in iſtis doloribus mirabiliẽ extinguiẽ dolor ex balneo aque dulcis calide. Si aũt dolor ꝛ cõfractio fuerit a cauſis extrinſecis vt a flagello et ſiſibus. tunc ualet ut in primis fiat flſomia et poſtea bal. et ungaẽ cum melle et dyaltea ¶ Et ꝯ liuores fiat hoc. ℞. ſuci abſinth. aniſii mirtillorum baccaꝝ lauri. ex his fiat oleum. unguentũ. Item auſungia porcina recens bulliat in uino. et ibidẽ ſtupe intincte loco appliceẽ. ¶ Clarificatio. Intelligendũ ſicut dicit Auic̃. ꝙ dolor eſt aliqñ cauſa morbi. ſicut fortis dolõ eſt cauſa ſincopis et apoſtematꝗ. Aliqñ dolor eſt morbus. ſicut dolor antiquus capitꝗ galleatus. Aliqñ eſt accidens morbi. ſicut dolõ capitis qui ſequiẽ ſe. Et ideo intelligendũ hic ꝙ Auic̃. large accipit dolorẽ. nam exquiſite loquendo dolor nõ põt eſſe morbus ꝑ ſe. ſemꝑ enĩ eſt accidens morbi. et accidẽs eſt qualitas morbi. Semꝑ enĩ ſequiẽ ad id qđ imediate et per ſe ledit operationeʒ ſicut ẽ mala cõplexio diuerſa aut ſolutio cõtinuitatis. Materia aũt iſta dilucidata eſt nobis ſupra q̃rtum de morbo. et in multꝗ aliis locis. et ideo breuiẽ ꝑtranſeo. ¶ Secũdo notandũ de doloribus et deliciis. ꝙ ꝓprie loquẽdo ſolũ ſunt in ſenſu tactus. ꝗꝛ hic ſenſus cõis eſt oĩbus ſenſibus. iõ conſequenẽ pñt eſſe in q̃libet ſenſu. qm̃ delectatur oĩa in obiecto ꝓporcionato ſenſui. ꝛ triſtaẽ in obiecto incõueniẽti. ¶ Si dicat aliquis ꝙ calefactoria ñ cõpetunt ꝓ eo ꝙ trahunt materiã ad locũ ꝛ ſoluũt continuum. Dico ꝙ ñ trahunt niſi cõpus eſſet plenum. et ñ cõpetũt niſi poſt uniuerſalẽ purgationẽ. nec ſoluunt cõtinuũ de q̃ ſit curãdum. hoc. n. fit dilatando ꝛ poros ratificãdo. Et de ſomniferis debemus intelligere ꝙ cõpetunt ĩ doloribus uehemẽtiſſimis. & ſi genereẽ dolor ĩ capite. ñ tñ in eadẽ ꝑte ſpiritus ingroſſando generãt dolorẽ aliũ. cum dolorẽ curent ad tẽpus. aliqñ tñ ſoluitur ſpũs ingroſſando. hoc. n. minus calefactũ eſt. niſi ſomnifera excederẽt ꝗꝛ dolores proſternunt uirtutem.

¶ DE APOSTEMATIBVS.

Apoſtema eſt inflatio ſeu tumor ꝓpreẽ naturã. diuiſiones apoſtematum ſunt multiplices. ꝗꝛ q̃dã ſunt de materia calida. q̃dã de frigida et de ſanguine uocaẽ flſon. Si de coľa eriſipila. ſi de flſate zimia. ſi de meľia cancer et ſclirrus. q̃dam de aq̃ſitate. et cauſant ydropiſim. & q̃daʒ de uentoſitate. et cauſant cacociã et tumorem mollẽ. ¶ Apoſtematũ q̃daʒ cauſanẽ per viã cõgeſtionis. ſicut illa q̃ generantur ex ſupfluitate nutrimẽti et debilitate mẽbri. & q̃dã generanẽ ꝑ viã deriuatiõis ex reumatica materia ad locũ. hoc aũt fit ꝓpter debilitatẽ mẽbri pacientꝗ uel recipientꝗ et ꝓpter fortitudinẽ menbri ĩpellentꝗ vel tranſmittentꝗ. et hꝰ ex multitudine materie et eius mala q̃litate vel utraq; etiã ꝓpẽ largitatẽ viaꝝ. Iteʒ apoſtematũ q̃dã ſunt exterius apparentia. et q̃dã interius latent. ſicut pleureſis pypꝰnia et ſiſia. Apoſtematum q̃dã ſunt ſimplicia. et q̃dã ſunt cõpoſita. Itẽ quedã ſunt ĩ menbro nobili. q̃dã ignobili. Itẽ q̃dã ſunt in oſſibus. quedã ĩ ſubſtãtia cerebri medul'ari. et q̃dã in aliis partibus. hoc dr̃ ꝗꝛ quidaʒ negarunt hoc. Itẽ apoſtematũ quedã ſunt in diuitibus. et iſta tardius curanẽ ex eoꝝ inobediẽtia. ſm. G. ꝗꝛ nolũt facere flſomiã nec alia vt oportet. & q̃dã in pauperibus. ꝛ tale forte ex obedientia citius curareẽ. ſed vbi eſt in

digentia ñ oportet laborar̃. ¶ Apoſtema
tum q̃dam ſunt de materia aduſta cõrup
ta alterãte ꝛ corrodẽte carnẽ et oſſa ꝛ alia
& iſta ſunt multiplicia ſicut eſt ignis pſi/
cus ſeu ignis infernalis ſeu ignis ſci Anto
nii qd̃ idẽ eſt & carbunculus et antrax et
nolimetangere. et lupus et herpeshestio/
menus impetigo ſerpigo. formica miliaris
formica deãbulatiua. cancrema fiſtula can
cer. Iſta aũt generant̃ ſm duos modos. ali
qñ ex ſanguine ſubtili. aliqñ ex groſſo. ali
qñ ex colera ſubtili. aliqñ ex groſſa. aliqñ
ſanguis eſt in plus. et aliqñ colera citrina.
et aliqñ melã. ſiue ſit natural' aduſta ſiue
innaturalis. Et ſm diuerſitatẽ cõmeſtiõis
et uite diuerſe ſpecies generant̃ ad q̃ nar/
randũ non ſufficit pſens dies. Apoſtema
tum q̃dã ſunt cum fe. quedã ſine. & q̃ cũ
fe. q̃dã eſt cum fe. abſolute. et q̃dã cũ fe.
peſtilentiali. Et ita apoſtematũ q̃daꝫ ſunt
morbus p ſe. et q̃dã per accidens. ut qñ ali
quos morbos ſequit̃ p ſe. ut qñ primo et
inmediate ledit opationes. & ita diuiſiões
apoſtematũ ſunt. xiii. quantũ eſt d̃ pſenti
¶ Intelligendũ ſm intentionẽ Auic. ꝙ
oĩs puſtula ulcerãs ꝛ corrodẽs et denigrãs
et cauterizans faciẽ ſicut cauteriũ põt uoca
ri ignis pſicus ſeu carbo ſeu carbunculus.
ꝙ ſi bene pſcrutetur ſub iſtis cõprehendit̃
formica et q̃dã alia. ¶ Nolimetanger eſt
vlcus corroſiuũ calidũ ſequẽs apoſtema et
puſtulas de colera intenſa corrodens et ca
uernam faciens. & põt dici nolimetangẽ
ꝙ inficit tangentẽ. & accidit vtplurimuꝫ
circa oculos et nares. ¶ Antrax et carbun
culus ſunt apoſtemata pua ſeu puſtule ue/
nenoſe. ita ꝙ in carbũculo eſt maior adu/
ſtio. et iõ locus eſt niger ſicut carbo. In an
trace colera magis decernitur dñari. Et di
ſcernũtur iſta ꝙ in circuitu apparẽt puſtu
le multi coloris. quidã citrinus qdã liuidus
quidã rubeus qdã niger i circuitu ad mo
dum circuli. Cauſantur. n. ex ſanguine et

colera aduſtis tranſmutatꝫ in naturã uene
ni et melãam aduſtã. et ideo corrodũt et
vlcerant. Et pro tanto dr̃ antrax ꝙ facit
antrum. et carbũculus. ꝙ cõburit ſicut car
bo ignitus qui poſtea denigrãtur. ¶ Herpeſ
eſtiomenus eſt vlcus corroſiuuꝫ de colera
groſſa aduſta. ſed ñ ignita ut eriſipila. ſed
plus mẽbrum mortificãs q̃ cancer. ſicut di
cetur inferius. et albeſcit. al's accidit plus i
partibus inferioribus. et uocatur alio noĩe
lupus. Interptat̃ quidẽ herpeſeſtiomenus
id eſt p ſe vlcus cõmedens et corrodens.
¶ Cancrena ſunt diſpoſitiões male de co
lera et melã aduſtis cum colore mortifi/
cato. et cum quadã inſenſibilitate menbri
veniẽt utplurimũ in ptibus inferioribus.
vt dicetur inferius et melius. ¶ Eriſipila
eſt apoſtema de colera groſſa ignita. et cũ
ulceratur corrodit. et corroſa denigrat. et
eſtaraꝫ facit. et tunc põt uocari ſacer ignis
aut ignis pſicus. ¶ Cancer eſt vlcus corro
ſiuum de melã aduſta et cõrupta. ¶ Im
petigo ſerpigo formica miliaris et formi/
ca deambulatiua ſunt parue puſtule corrũ
pentes et inficientes cutem de colera adu/
ſta magis ſubtili. Et pro tanto ſm princi
piuꝫ prurit mouetur et ulcerat et deambu
lat p cutem. & quia aliquãdo uidetur uo
litare. aliquando quiſcere in uno loco. et
aliquando occupat parum de cute. et ali/
quando multuꝫ. et uocatur vulgariter ale
nedebers. aliquando eſt ignis uolatilis cuꝫ
rubore et ſqualore et dolore et infectione
et aliquando ulcerant et corrodunt. ¶ Et
inter infectiones et corroſiones cutis poſ
ſunt reponi. Iſta enim apoſtemata et reli
qua aut proueniũt ab exterioribus aut ab
interioribus. ab extra. ſicut a caſu pcuſſio/
ne obuiatiõe. et ſimilibus. Si ab intus aut
proueniunt a multitudine et malicia eius
aut ex bonitate nature mũdificantꝫ cõpus
et talia ſimiliter ſunt facilioris curationis.
¶ De apoſtematibus aũt frigidis tracta/

bimus infra magꝭ ſm intentionē. cum lo
quemur de glandulis ꝛ nodis. ¶ Signa
apoſtematis ſanguinei ſunt rubedo molli
tus dolor et pulſatio. Si ḋ colera,ſignū eſt
citrinitas duricies dolor punctura mordi
catio. Et ſi de fl̄ate eſt ibi albedo mollici
es et paruitas dolorꝭ. Et ſi apoſtemata cō/
ponanẗ erit ſignoꝝ cōpoſitio ſm diuerſita
tem cōponentiū. Si uero apoſtemata fue/
rint de hu. aduſtis corruptꝭ tranſmutatꝭ in
naturam ueneni. tunc eſt ibi fetor. dolor.
pruritus deābulatio vlceratio liuor deni/
gratio cauterizatio mōtificatio. Et ſi in cō
poſitione dn̄etur magꝭ colera corrupta,uer
git magis ad rubedinē clarā. & ſi ſanguis
ad rubedineꝫ non claram. & ſi fl̄a ſalſum
ad albedinē cū quadā citrinitate. & ſi me
lancolia ad nigredinē. et quāto mel̄ia ma
ior tanto magꝭ denigrat cauterizat et eſta
ram generat. ¶ Pronoſticatio. Apo/
ſtematū quedā terminanẗ ꝑ inſenſibilem
reſolutionē. & hoc ē ualde bonū. Et q̄dā
per ſtiroſitatē et duriciē et hoc eſt malū.
¶ Apoſtematū quedā ſunt de materia ca
lida. et terminātur in die. xx. & quedā ḋ
materia frigida. et t̄minātur in. xl. et que
dam de materia media et terminantur in
xxxi. ¶ Apoſtematū quedā ſunt cuꝫ fe.
continuis in quibus ſi expuat̄ ſanies an̄ ſe
ptimū diem impoſſibile ē ꝙ euadat. nam
ꝙ ita cito poſſit natura generare ſaniē nō
inuenio uiam. et uirtus eſt debilis et ſic ci
to oportet mori. Et ſi multa bona ſigna
apparent dicit. Y. uitā ſunt pollicētia. ſꝫ. i.
tardantia ſunt ad mortē ſicut eligiẗ ex di
ctis. G. .°. ꝓnoſticoꝝ. et eſt uerbū notabi
le. Oē apoſtema de materia aduſta. ſicut
antrax et carbunculus. formica. et ſie ḋ ali
is ſunt peſſima et mortalia. ꝙ ſi erunt cū
fe. raro aliquis euadit. Qꝫ ſi fuerint in lo/
cis ex directo cordis aut ꝓpe mortale. Si
reuertatur materia ad interiora. iam mōs
ſupra pedes quieſcit. ¶ De apoſtematibus
aūt in particulari loquemur inferius ſm

qḋ ſunt indiuerſis mēbris. et tunc ꝓnoſti
catio erit ſm naturaꝫ apoſtematū et mem
broꝝ. ¶ Cura apoſtematū in generali.
¶ Curatio apoſtematū in generali hec eſt
In primis apponātur repcuſſiua. niſi aliud
impediat. Illud autē qḋ impedit eſt cum
materia eſt uenenoſa. ſicut in antrace. et ſi
milibus. Secūdo qn̄ corpus eſt plectoricū
Tercio qn̄ apoſtema eſt in mēbro nobili.
Quarto qn̄ apoſtema eſt creticū. Quinto
qn̄ apoſtema eſt cauſatū per uiā cōieſtiōis.
Sexto qn̄ materia eſt frigida groſſa. ¶ In
his eni et conſiſibus nō cōpetunt repcuſſi/
ua. aliquando uero ponuntur repercuſſiua
ſed diuerſimode. qm̄ frigida cōpetunt in
apoſtematibus calidis. et calida in frigidis
¶ Exemplū eni repercuſſiuoꝝ pōt eſſe aq̄
frigida. acetū. aqua roſ. ſuci frigidorum.
olea frigida vt roſ uiol. cerotum de cera
infrigidata in aqua roſ. oleum roſ. ſucus
portulace. ſucus ſolatri coriandri. et ſil̄ia.
¶ Repercuſſiua aūt in materiis poſſunt eſ
ſe ſpica nar. abſinth. folia cauliū. nux cipſ
ſi. cum quibuſdā frigidis ſicut eſt corian/
drum portulacꝭ. ꝛ ſil̄ia. ¶ In augm̄to aūt
ponanẗ repcuſſiua cum maturatis. In ſta/
tu uero maturatiua. Exemplū maturatiuo
rum eſt malua biſmalua coriandrū. auſun
gia porcina rece. auſungia galline. oleū oli
uaꝝ. farina tritici. ordeum ſtrameticatū. et
h° in materiis calidis. In materiis aūt fri
gidis ſunt iſta. ſ. apium. fenugēū. iuiube.
carice. vue paſſe. liquiꝛ. et ſil̄ia. In declina
tione ponanẗ diſſolutiua. et pōt eſſe camo
milla. melilotū. cocta in aqua ſalſa cuꝫ ace
to. vinū albū calidū. ¶ Et ſic intelligendū
in iſta materia ſecundū intentionem. Ga.
v°. de ſimplici medicia. ꝙ illud qḋ matu
rat taliter naturaſ eſt. qḋ aūt reſoluit aut
mortificat. nō mortificat inq̄tū huiuſmōi
Applicatio igiẗ tēperatoꝝ ſup apoſtemata
maturat. Sed qꝛ hoc eſſet difficile applicē
tur,ea q̄ calorē ꝯſeruant. Iſta aūt ſunt fari
na tritici aq̄ et oleuꝫ ſimul cōfecta. in apo

ſtematibus igitur calidis coquaẽ farina tri
tici in aqua et oleo ad ſpiſſitudinẽ conde
centem et fiat emplaſtrũ. & ſi eſſet mate/
ria frigida addatur ſinẽʒ et ſal. & ita cum
diuerſis ꝓportionibus apoſtemata omnia
poterunt maturari. ¶ Notandũ ꝙ in om
ni apoſtemate poſtq̃ uenit ad ſanieẽ ſi ꝑ ſe
natura nõ rumpat. artificialiter aperiatur.
aut cum ſtomo. aut cum ruptorio qđ fit
de calce viua et ſapone. ¶ Intelligendum
etiam ꝙ in apoſtematibus cauſatꝭ ex cau/
ſis exterioribus niſi corpus fuerit plectori
cum ſufficiunt ſola repcuſſiua. In apoſte/
matibus autẽ que ueniunt ꝓpter cauſas in
trinſecas non eſt poſſibile quin ſit repletõ
uniuerſalis vel particularꝭ ¶ Intelligendũ
igitur ꝙ tunc eſt principiũ apoſtematꝭ cuʒ
iam apparet. & augmentum cuʒ iam ma
nifeſte magnificatur et dilatatur. Status
aũt quando amplius non magnificaẽ. De
clinatio quando manifeſte incipit minui.
¶ Intelligendũ ꝙ in apoſtematibus mẽ/
brorum interioꝝ non debent apponi ma
turatiua. ſed debet fieri ſtomia purgatõ et
reſolutio. Intelligendũ etiam ꝙ poſtq̃ in
principio applicamus repcuſſiua ꝙ poſtea
debemus trahere materiã ad oppoſitũ. In
telligendum ꝙ in ſimplicibus apoſtemati
bus ſimplicia debent apponi. & in cõpoſi
tis cõpoſita etꝭ altera pars cõpoſitionis licet
ita notabilis nõ ſit ſicut et altera tñ non ẽ
negligenda. ¶ Cura apoſtematum in ſpe
ciali. Dicto de curationibus apoſtematuʒ
in generali. veniamus ad particularia. Si
fuerit de ſanguine virtus ſit fortis et alia
particularia cõueniant. fiat ſtomia de pte
oppoſita. deinde ſi neceſſe fuerit de eadeʒ.
Et ſi uirtus nõ eſt fortꝭ fiat ventoſatio de
parte oppoſita cum ſcarificatione et ponã/
tur repcuſſiua deſuper. niſi aliud impediat
Materia aũt calida purgatur cum manna
caſſiafi. prunis viol. et ſimi ibus. Poſtea
ponantur iſta repcuſſiua. ℞. ſuci morell.
lactuce. portulacꝭ. uirge paſtorꝭ lentiginis.

aque mucillaginis pſilliũ añ. et panni intin
cti deſuper apponãtur. et tam diu cõtinue
tur donec locus albeſcat. Si autẽ ex nimia
appoſitione frigidoꝝ locus fuerit mortifi/
catus aut denigratus. tunc fomenteẽ locus
cum aqua calida aut cum aqua ſalſa pauca
¶ In augmento aũt fiat tale empl̄m. ℞.
ordeum et coriandrũ et bulliat in oleo et
cera ibidem malaxetur et deſuper appona
tur. Deinde apponãtur maturantia vide
licet malua et farina tritici ordeum et ole
um. ¶ Et ſi uolumus reſoluere materiam
ſanguinis addamus cum illis mel ſucum
apii coriandrũ. Curam apoſtematũ frigi/
doruʒ tangemus inferius. ¶ Sanctus An
tonius corpus ſanctũ. In iſta eniʒ oĩa apo
ſtemata ſeu puſtule ſeu infectiones cõue/
niunt in multꝭ ex eo ꝙ oĩm talium mate
ria eſt calida pungitiua aduſta dolorẽ in/
ducens. et ulcerans iam tranſit in naturaʒ
ueneni. Ideo in his oĩbus a principio ante
q̃ ſit facta ulceratio ſi uideatur plus de ge
nere colere inſiſtamus cum refrigeratiuis
& ſi de genere ſanguinis cum euacuatiuis
In materia ſanguinea fiat ſtomia ex par
te magꝭ proxima ut materia uenenoſa tra
hatur ad ipſam partem. fiat etiam ſtomia
in materia colerica ſi uidetur expedire. &
purgetur cuʒ caſſiafi. magna. ʒc. aut aqua
caſei et ſcamonea. In principio aũt anteq̃
cutis ulceretur cum in loco appareat mag
nus dolor punctura et rubedo ſiue citrini
tas. infrigideẽ locus cuʒ ſpongia infuſa in
aqua frigida et aceto. aut cum ſuco portu
lace et nenufar. aut ex ſuco cãpoloꝝ uitis.
et plantaginis. teraẽ vnũ ex illis aut plura
et deſup apponaẽ. Et ſi timeaẽ ꝙ locus ul
cereẽ bulliat ſtercus uaccinũ in aceto cum
melle teraẽ et deſup apponaẽ. Et ſi ulcera
tio iam facta eſt et ñ eſt fe. admiſtreẽ ty
riaca vel mitridatum oĩbus modis admi
niſtrationis. & tunc nihil actu frigidum
deſuper apponatur. quia frigidũ vlceribus
mordax ergo ſit tepidum ſindatuʒ igitur

malum granatum per medium z bulliat
in aceto et poſtea deſup̄ tepidum appona
tur. Et locus cum aceto circūcirca inroret̄
nihil humidum vlceri applicetur ꝙ vul-
nera nō curantur niſi prius exiccētur. Ap
ponātur igitur ſupra ſtiptica cum quibuſ
dam reſolutiuis et aperientibus. ¶ Mate
rialia uero ſunt iſta. ſ. plantago. portulaca.
virga paſtor̄. coriandrum ceruſa bolus ar.
opium. nitrum. ruta. ſal. ſulfur. nux. aut
quecunq̄ uentoſa. oleum roſ. cucum ē aſi
ninum. fel yrci. piper. panis cū multo fur
fure. ſicla galle lentes alumen grana aceto
ſa vua paſſa ficus vinuȝ camphora cera al
ba vinum ponticū. ¶ Medicus igitur di
ligens et ſollicitus accipiat a'iqua ex iſtis.
aut omnia & bulliant in aceto et terantur
et deſuper apponantur Et renouetur em-
plaſtrum ter inter diem et noctem. & ꝙ
iſta poſtq̄ perueniunt ad nigrediné et aſta
tam curantur potius diuina q̄ humana. iō
experimentis utendum eſt. Accipe igitur
vitellum oui crudum et ſal tritum miſce
antur fortiter et deſuper apponātur. Et ſe
cundum eſt ꝙ accipiatur ſcabioſa et terat̄
et deſuper apponatur. & ualet ante et poſt
hoc idem facit conſolida maiō et omnes
eius ſpecies. Tormentilla potata multum
ualet. ſimilit̄ herba tuniſii. Cum igitur ad
iutorio magni z ſancti Antonii igneitas
euolauerit iam inſiſtamus cum regenerā
tibus carné qd̄ fit cum maſtic̨ thure. aloe
litargire et ariſtoſo. ¶ Digeratur igit̄ ma
teria in primis cum oximelle et ſirupo d̄
fumoterre et vtat̄ rubea trociſcata. poſtea
fiat flōmia. deinde remoueatur cruſtula.
cum dialtea et populeon. ¶ Et poſtea tal̄
puluis apponatur. ℞. licium litargiruȝ. ca
thie lote. eris vſti. aloes aluminis. cortic̨
maligranati. ceruſe lote. an̄. ℥. iii. atramēti
tartari. calcis uiue. ſalis gēme. an̄. ʒ. i. fiat
puluis et in ulcere ponatur. vel de eis cuȝ
cera et oleo roſ. fiat vnguentum. hoc enī
vnguentum mortificat et curat apoſtema

ta antiqua ſanioſa que ſunt difficile cura-
bilia. & ideo ipſoꝝ curam cirugie relinq̄-
mus. Qꝛ cum ferro et realgar curabitur ſi
deus uoluerit. ¶ Intelligendum tamen ꝙ
aliquando corrumpitur cōplexio membri
vt uirtus animalis ſenſibilis deinde corrū
pitur et putrefit locus et profundatur. Et
tunc in principio quando apparet feditas
dolor et quedaȝ inſenſibilitas tunc iſta ac
cidentia uocantur nomine cancrema. Et
quando illa accidentia iam ueniunt ad pu
trefactionem et cutis vlcerationeȝ et ma
iorem inſenſibilitatem et humectationeȝ
et virulentiā tunc talia accidentia poſſunt
appellari herpes eſtiomenus. ¶ In primis
igitur rectificet̄ dieta et utet calida adu-
rentia et frigida mortificantia et ſic in re
gimine medio temperetur. ¶ Euacuetur
corpus cum flōmia farmacia ſicut debet
fieri in humoribus corruptis poſtea ſcarifi
cetur locus et ponātur ſanguiſuge et inun
gatur locus cum tali vnguento. ℞. orobi
farine fabarum ſalis cōmunis ariſtoſo. ro.
melſ. an̄. ʒ. i. puluerizentur et bulliant in
ſirupo acetoſo donec ueniant ad ſpiſſitudi
nem mellis. et liniatur locus. ¶ Vel iſtud
probatum et laudatum multum in cancre
mis et in omnibus diſpoſitionibus cum
membri cōplexio incipit corrumpi et de
ſtrui et mutari in citrinitatem et liuoreȝ.
et uiriditatem et in quandā fuſcedinem
mortificatam ſicut apparet frequenter de
tibiis et apoſtematibus male curatis. ℞.
olei recent̨ cere albe an̄. ℥. vi. ſuci fructus
vue lupine. ℥. iiii. ceruſe. ℥. i. plumbi uſti.
lompoſiculos. i. illius fumi qui habetur in
fornacibus fabrorum vbi funduntur me
talla omnium. an̄. ℥. i. ¶ Modus confici
endi eſt iſte. liquefiat cera et oleum et de
ponantur ab igne. et alia ſubtilit̄ pulueri-
ȝata et cribata ſimul omnia in mortario.
diutius cōmiſceas. et ita deinde ſucum in
fundas. & cū ſine intmiſſione agitatū fue
rit pmitte coagulari et p̄dictū ſucū ꝓice.

Et reſultat quedam confectio ſi bene con
ficiatur·ſicut ſi eſſet dyaquilon de quo ex
tendatur ſupra allutaꝫ et apponatᷣ ſupra lo
cum Et eſt mirabile ualde in omnibus ul
ceribus calidis fraudulentiꝗ ſanioſis recenti
bus. quoniam in antiquatiꝗ oportet ad for
tiora conſurgeᷣ·Cum aūt cantrema cadit
in experientiam et iam locus incipit hu/
mectari et corrumpi·tūc melius eſt aufer
ri qđ humectatum eſt et putrefactū cum
medicinis putrefacientibus et carnem ca/
dere facientibus. cuꝫ cauterio et ſimilibus
melius q̃ cum inciſione·¶ Apponatur igi
tur tale unguentum.℞.radicum ariſtoſ.
aluminis floris eris uitrioli gallaꝝ eris uſti
ceruſe lote aloe ſuci cucumeris aſinini. an̄.
℥.ii.bulliant in aceto et melſ qđ ſufficit.
Et inungatur locus donec appareat caro ſa
na.Et ſi locus eſt uilis cauterizetur. Et ꝙ
talia cuꝫ ſunt antiquata ſunt difficilia aut
impoſſibilia ad curandū.ideo curaꝫ reſtau
ratori relinq̃mus.¶ Vnguentum ad ulce
ra putrida et plus ſanioſa difficilis eradica
tionis corpore mundificato.ita ꝙ deus uo
luit melius reuelaᷣ.℞.antimonii eris uſti
litargiri cathimie argēti marchaſite.ceruſe
lote balauſtie aluminis ſarcocolle thuriꝗ pa
nifuliginis. ideſt illius fumi qui adheret i
fornacibus vbi funduntᷣ metalla.an̄.℥.i.
pulverizentur et conficiantur cuꝫ fece olei
antiqui et cera. et fiat vnguentum. Iſtud
enim mirabiliter deſiccat ſine mordicatio
ne. & ꝓpter hoc eſt utile in membro ſen
ſibili et viro delicato. ¶ Vnguentū ad ci
catrizandum et ad decorandum loca ſordi
da plena quaſi humoribus ꝓpter ulcera cō
rumpentia coloreꝫ cutis. ℞.gallarum cor
ticum maligranati ſandali. an̄.ʒ.ii. ceruſe
aloes ſarcocolle.litargiri cathimie lote alu
minis eris uſti et abluti mirre corticis thu
ris panifuliginis.an̄.ʒ.iii.pulverizentur et
conficiantur cum cera et oleo ro.et fiat vn
guentum.Conſiderentur igitur medicina
lia que poſita ſunt in hoc capitulo.mirabi
lia ſunt in caſibus ſuis.

¶ De impetigine et ſerpigine.

IMpetigo et ſerpigo ſunt infectio/
nes cutis de colera ſubtili mixta cuꝫ
humore groſſo terreo. ita ꝙ colera
ſubtilis aliquando eſt in plus aliquādo eſt
groſſa plus.aliquādo equaliter. Quando
autem eſt ibi plus de colera de facili curatᷣ
quando autē eſt humor groſſus plus tar/
de curatur.Et quando equaliᷣ medio mo
do. ¶ Curatio. Mundificetur colera
iuxta naturam ſue cōplexionis.corpoᷣ au
tem mundificato et bono regimine obſer
uato fiat bal.quoniam balneum ſubtiliat.
et aperit et iuuat ad euacuandū humorem
¶ Impetigo recens in pueris curatur cum
ſaliua ieiuni ſi illiniatur vel fiat tale medi
camen . ℞.farine rizi farine ordei farine
fabarum farine lupinorum. an̄.℥.i.gallaꝝ
oſſium mirob.melſ an̄.℥.ſ. bulliant om
nia cum aceto.et ſuco blete uſqꝫ ad ſpiſſi/
tudinem et illiniatur locus.¶ Si autē fue
rit antiqua inungatur cum oleo de frumē
to.vel fiat tale vnguentum.℞.litargiri.
ſtercoris ſuricis.folioꝝ agni caſti.eris uſti.
an̄.ʒ.i.vitrioli.ſulfuris. omnium an̄.ʒ.iii
bulliant in aceto uſqꝫ ad ſpiſſitudinem et
illiniatur.¶Si auteꝫ adueniat pruritus ſqua
me et quaſi quedam excoriatio. illiniatur
locus cum iſto medicamine.℞.anacardi.
coſti.elſi nigri.atramenti.ariſtoſo.ꝯbuſta
rum an̄.ʒ.vi.terantur et cribellentur et cō
ficiantur cum aqua.& omnia iſta que di
cta ſunt conficiantur cum modica quan/
titate cere et olei.& melius adherebit.
¶ Vnguentum mirabile ad omnes rubo
res et infectiones cutis đ colera aut ſangui
ne aut vtriuſqꝫ inficientibus cutem vbicū
ꝙ fuerit. ℞. ſulfuris viui. auripigmenti
ru.an̄.℥.ii. pulverizentur et cribellētur vl
time. & conficiantur cuꝫ ſirupo de fumo
terre.& fiāt trociſci ⁊ deſiccentᷣ in umbra

cumq; vti uolueris miſceantur cum vng/
uento et vngatur locus. et cuz aqua calida
abluatur. & hoc totiens fiat donec curetur
⁋ Oleum de ſinapi. valet ad impetiginez
ſicut oleum de frumento. hoc idem facit
acetoſitas citri et ſinapi cũ aceto. et cortex
maligranati. ⁋ Vnguentum bonũ ad idẽ
℞. vnguenti citrini. vnguenti fuſci. litar
giri. añ. partes equales et miſceantur.

⁋ De formica.

FOrmica miliaris eſt puſtula par/
ua acuti capitis et calida. aliquan
do ſunt multe puſtule. et uidenẽ
ambulare et mutari. et aliqñ vlcerãt et ali
quando non. ⁋ Curantur enim ſicut eriſi
pila. q̄ʒ ante vlcerationem poſſunt apponi
humida. ſed poſtea non. in principio igĩẽ
ponantur magis frigida cum ſtipticis. &
in declinatione magᷓ reſolutiua. in medio
media. In principio igitur ponatur ſupra
locum lactuca trita cum portulaca et mu
tillagine pſillii. in medio ordeum et panis
furfureus et plantago et cortex maligrana
ti. et ſimilia. Quia igitur in omnibus iſtis
eſt materia uenenoſa. magnum ſtudiũ in
eis et magna cautela adhibeatur.

⁋ De fiſtula.

FIſtula eſt vlcus concauum ſordi
dum amplum interius z ſtrictũ
exterius qđ modo clauditur mo
do aperitur. ⁋ Curatõ. Digeratur igi
tur materia in primis cum mellicrato diu
retic̄. et ſirupo đ fumoterre. et poſtea pur
getur cum yerapig̃. et yeraruſi. et ſtuphẽ
et utatur tyriaca et bona dieta et bono re
gimine. Iſta paſſio eſt difficilis curationis
valde et potiſſime quando antiquaẽ. quo
niam oportet cum nouacula aut cum cau
terio per omnem ambitum remoueri. Sʒ
multi ſunt qui magis diligunt ſic eſſe q̃ ꝑ
inciſionem ſint curati. ⁋ Si autem fiſtula
eſt in carne ſanies eſt alba. ſi in oſſe eſt ſi/
cut lotura carnis. ſi in neruo ẽ color niger
Corpore igitur mundificato elargetur cuz
genciana aut medulla ſambuci et poſtea ĩ
genietur quomodo pulueres imittantur.
aut cum tẽpta aut cum vnguentis. ita ꝙ
profundius mortificetur. Et poſtea caute
la adhibenda eſt in carnis regeneratione.
Nam dato ꝙ ſit curatus. caro non genera
tur vniformiter. Et iterum in profundo
generabitur ſanies. Sed ſecundum totum
ambitum nõ adhibeantur medicamina.
⁋ Hoc igitur medicamen confert fiſtulis
℞. ſinciberi. ʒ. iii. uiridi eris. ʒ. i. aloes. ʒ. ii.
pulueriʒentur et buliant in aceto. et addaẽ
mellꝭ. ℥. ſ. conficiantur. et fiat vnguentuz
et fiſtule applicetur. ⁋ Alia mortificantia
fiſtulam ſunt iſta. ſ. ariſtolꝭ. mirra. aloes. ce
ruſe. litargiri. es vſtum uiride es vitriolũ
oua cõbuſta in furno figuli. nitrum ſpu/
ma maris. ſtercus humanum cõbuſtum.
argentum viuum extinctũ. limatura fer
ri. calx viua. ſulfur viuum. ſal armoniacũ
auripigmentum. alumen. realgar. repreſſuz
cantarides. ſapo gallicuz. centaurea. orobus
elleborus. opopo. plumbum uſtum. ſal cõ
mune. ſucus titimallus. hermodattulꝭ. affo
dilli. mel. aqua rute. aqua celidonie diſtil
lata per alẽbicuz. agrimonia. acetum. aſſun
gia porcina ad dexterã. Iſta ſunt materia
lia cum quibus omnia vlcera fraudulenta
curari poſſunt et mirabilia ſunt. ⁋ Intelli
gendum ꝙ nec in his. nec in multis aliis
pono metam nec eligo ex materialibus q̃
ſunt magis ꝓpria et q̃ minus. nec in mul
tis pono doſes. Cuius ratio eſt quia poniẽ
ars et doctrina. & multa relinquunẽ me
dico particulariter operanti. quoniam in
particularibus eſt magna diuerſitas. Nam
aliquando paſſio eſt noua. aliquando anti
qua. aliquando in ſuperficie. aliquando in
profundo. aliquando in mẽbro nobili uel
iuxta. aliqñ in membro ignobili. aliqñ in

carne. aliquãdo in oſſe. aliquãdo in neruo
Et ſecundū hō omnia oportet medicinas
diuerſificari. Preterea quedam ſunt medi-
camina debilis uirtutis. quedam fort; que
dam ſunt magni iuuamenti quedam pui
Et ſecundū his diuerſificantur doſes. Cō
perentur igitur vnū alteri et accipiantur
aliqua ex iſtis et conficiant̄ & ut dictum
eſt fiſtule applicent̄. ¶ Quando aūt fiſtu
la antiquata eſt in profundo fiat talis aq̄.
℞. ſal armo. uitrioli. auripigmenti. ru. et
citrini. uiride eris. an̄. puluerizent̄ et ſubli
mentur per alēbiccum bene lutatum. et ta
lis aqua ſublimata ſeruetur in uaſe uitreo
obdurato. aſr exalaret tante uirtutis eſt aq̄
iſta. Tante quidē uirtutis eſt ꝙ oſſa pene
trat et omnia metalla. et ideo in omni cō
cauo fiſtule ponatur vna modica gutta.
ſtatim cauterizat ſicut ignis. Et tunc remo
ueatur dolor et arſura cum albumine oui
aut butiro et adhibeatur cautela qꝫ in ulti
mo fortis eſt. ¶ Sed pro timidis ꝫ pueris
fiat iſta multum iuuatiua. ℞. fol' rute. celi
donie. fol' agrimonie an̄. ꝫ ponantur inte
gre in aqua uite. id eſt in uino albo diſtil
lato per alēbiccum. et una gutta in fiſtula
diſtilletur. ¶ Vel fiat talis potio que curat
omnem fiſtulam a principio. ℞. agrimo-
nie. fol' oliue. ceterac. an̄. ʒ. i. incidant̄ mi
nutim et ponantur in uino albo et colēt̄.
et in aurora potetur ciphus unus. et conti
nuetur donec curetur. Radix elſi poſita in
fiſtula curat eam. ¶ Intelligendū ꝙ expe
rimenta ſunt multa poſtq̄ lux rationis pre
ceſſerit. & qꝫ omnia materialia que dicta
ſunt ſunt abſterſiua et mundificatiua. Et
ex illis quedam fortiſſima. quedam debi-
lia. quedam mediocria. ideo experimenta
tor debet accipere aliqua ex fortiſſimis in
parua quātitate. et in magna de debilibus
et in media de mediocribus. Et cōponat
et vtatur eis modo per modum pulueris
uel unguenti. modo ꝑ uiam emplaſtri aq̄
diſtillante ſeu infuſe. Et quia nō proſunt
ſingula multa iuuant. ¶ Et inferius dice-
mus aliquid de fiſtula caº de egritudini-
bus in lacrimali. Et qꝫ hec paſſio eſt diffi
cilima ad curandum poſtq̄ antiquata eſt.
reſtauratoribus relinquamus.

¶ Capitulū de Cancro.

CAncer eſt apoſtema melancolicū
aduſtum. & eſt in principio pue
quantitat; ad modum fabe durū
rotundum ſtrictum cum paruo calore. et
aliquando cum magno dolore et aliquan
do cum paruo. & aliqñ vlcerat. et aliquā
do non. Et hoc eſt qñ cum melancolia ge
nerata eſt ex aduſtione ſanguinis aut cole
re pure ſolius. ¶ Et dicit̄ cancer ꝓpter tri
plicem ꝓprietatem. Primo qꝫ habet figu
ram rotundam ſicut cancer. Secundo qꝫ ſi
cut cancer tenet firmiter qđ tenet cum ci-
bum uenatur. ita iſta paſſio fortiter adhe
ret. Tercio qꝫ ſicut cancer habet multas ti
bias longas et tortuoſas. ita iſta paſſio ha-
bet multas venas et diuerſas repletas cir-
cumquaq; ſanguine nigro. ¶ Cancer autē
diſcernitur ſic. qꝫ corrodit circūquaq; ſicut
canis cum alboſitate et duricie cum rubor̄
et calor a principio. Sed cum inueteratur
liuet et viret et fuſcedit. A principio aūt
eſt difficilis cognitionis valde. ¶ Cancer
autē aut eſt recens. et ſic curabilis. aut an
tiquus et ſic non curabilis. Et ꝓpterea di-
xit. Y. in affo. Quibuſcunq; cancer. zc̄.
Et forte intellexit de cura per inciſionem
et incenſionem. ¶ Curatio. Ad cu-
ram igitur poſſem intendamus. In p̄mis
ſi videtur indigerere fiat ffomia. poſtea
purgetur cum thimo. epithiō. aqua caſei.
et yerā. Et ſi eſt fortis dietetur cum frigi
dis et humidis. ſicut eſt aqua ordei. piſces
ſquamoſi. vitella ouoꝝ mollia. atriplices.
borrago. Competit etiā lac vaccinū poſtq̄
extractū eſt butirū. Si igit̄ locus ſit talis
ꝙ poſſit abſcindi ſicut i mamill' et ſilibus

incidatur circũcirca locus canceratus. & ꝑ
mittatur exire multum de ſanguine. hoc
tamen fiat cum magna cautela qꝛ pericu/
loſum eſt. Qꝫ ſi iſto modo nõ poteſt fieri
propter timorem apponatur talis medici/
na ad refrenandum calorem. ℞. tuthie lo
te. ceruſe lote. plumbi uſti loti et abluti.
corticꝫ maloꝝ granatoꝝ. endi. aloe abluti.
boli armeniaci. añ. ʒ. i. conficiantur cum
oleo ro. et cera qđ ſufficit et fiat vnguen/
tum. ¶ Et ſi locus eſſet in ultimo calidus
cũ agreſta et coriandro et mucillagine pſil
lii infrigideť. Sucus celidonie et ſucus fol
oliue curant cancrum in principio inguis.
et in ſummitatibus mãmillaruꝫ. Ceterac
portatum ſine dubio curat oẽm cancrum
¶ Si aliqualiter magis particulariter uolu
mus procedere. digeratur materia ſic. ℞.
ſuci borra. ſuci fumiterre. ſuci ſcabioſe. añ
℥. ſ. ſuci endi. ſuci ſcarioľ. añ. ℥. ii. fiat ſiru/
pus. et condiatur cum parum piperis. Po/
ſtea dentur due ptes rubee trociſcatꝫ et ter
cia tyriace. ¶ Poſtea infrigideť locus cuꝫ
his. ℞. ſuci plantaginis. ſuci coriãdri. ſuci
portuľ. ſuci uermicularis. añ. ʒ. iii. aceti al/
bi. aque roſ. olei roſ. ſeri caprini. añ. ʒ. iii.
miſceantur et bulliant vna inundatione.
et panni intincti deſuꝑ ponantur. ¶ De
ſuper uero apponatur talis puluis. ℞. ema
thitis coralli cathie argenti et auri lote fu
liginis tele aranee plũbi uſti ſpodii loti. oſ
ſium mirobalľ. citri. fiat puluis iſtoꝝ vel
vnguentũ cum cera et oleo roſ. ¶ Et ab
luatur locus continue cum ſero caprino et
aceto albo et aqua roſ. tepedis. vel fiat ſic.
℞. filtri plaui. ſtercorꝫ columbi. corticꝫ ma
lorum granatoꝝ. gallarum. adurantur ſu/
pra teſtam. et pulueriẑentur. et talis puluis
ſupra locũ canceratum apponatur. ¶ Poſ/
ſunt etiam addi cum ſuperiori medicine
vel cũ iſto ſed in parua quantitate de iſto
℞. radicum ariſtol̄e ro. aloe. mirre. nitri.
vitrioli. tartari. attramenti. utriuſꝗ auripi
gmenti. ¶ Abluatur locus cum decoctio
ne iſtarum herbaꝝ. ℞. borra. ſcabioſ. lupu
li fumiterre. lãpatii acuti. centauree. bulli/
ant in ſero caprino in plus et aceto albo ꝛ
vino in minus. & ſemp abſtergatur locus
cum panno lini antiquo et mundo. ¶ Sꝫ
quia iſta paſſio eſt difficilis curationis aut
impoſſibilis poſtꝗ eſt in interioribus. aut
poſtꝗ antiquatur. ideo deinceps deo et re
ſtauratoribus relinquatur.

¶ Sermo epilogatiuus de apoſtematibus
et de verruca acrocodinibus et lippia.

NOtandum ꝙ in omni apoſtema
te eſt triplex morbus. ſ. conſimi
lis. officialis. et cois. conſimilis ra
tione male cõplexionis. officialis ratione
tumoris. cois ratione ſolutionis continui.
¶ At tamen intelligendũ ꝙ morbus con
ſimilis eſt ibi morbus per ſe. et officialis
et cois eſt morbus per accidens. qꝛ prius le
ditur membrum ratione male cõplexiõis
ꝗ ex aliis. ſicut declarauimus in de morbo
et accñti. ¶ Secundo intelligendũ ꝙ nul
lum apoſtema fit cõmune ex humore et
ſpiritu. Et ſi aliquis diceret. dico ꝙ per ſpi
ritum intellexit ventum et timpanitateꝫ
¶ Tercio notandũ ꝙ nulluꝫ apoſtema fit
ſine materia cum ſit ibi tumor. qꝛ aut eſt
ibi humor aut uentoſitas aut aquoſitas.
¶ Quarto notandũ ꝙ cuꝫ interius fuerit
apoſtema. digerimus et alteramus modo
cum frigidis modo cum humidis modo
cum calidis modo cuꝫ ſiccis. Quando au
tem apoſtema eſt exterius. tñ digerimus
et maturamus. ex teſtimonio. Ga. v°. de
ſimplici medicina. Dico ꝙ cum interius
digerimus aut facimus vt reſoluať ſemp
fit cum contrario. extra enim ſemp inten
dimus maturare. Et illud fit cum his que
conſeruant calorem naturalẽ. et talia ſunt
calida et humida tempate. ¶ Quinto no
tandum circa impetigines qm̃ licet balne
um aque dulcis non cõpetat in lepra. ſicut

dícemus infra. tamen cópetit ímpetígíní.
et ſerpigini. q: materia magis eſt in exte
rioribus. inde eſt ſemiaduſta & pro táto
per balneum aque dulcis bene poteſt eua/
porari. ¶ Sexto intelligendú quoniaz ut
dictum eſt impetigo et ſerpigo ſunt de
materia ſubtili mixta cum groſſa. Et quá
do plus habundat ſubtilis calíditas dr̃ im
petigo quaſi ſcabies impetuoſa. et q: uelo
citer mouetur et occupat maioré locum.
Sí autem plus habundat materia groſſa.
tunc dicitur ſerpigo miliaris vel ſerpigo
granoſa. Aliquádo iſta ſunt cum calidíta
te et ardore vulnere et ſanie. & aliqñ non
ita q impetigo magis uergit ad ruborem
et ſerpigo ad nigredinem. et ita medicina
aliquo modo eſt diuerſa. ¶ Septimo no/
tandú q frumentum debet poni int̃ du
as laminas ferreas candentes. et extrahat̃
oleum. Et licet illud oleum ſit calidum ta
men habet mirabilem ꝓprietaté cótra im
petiginem et ſerpíginé. et ſimiles infectó
nes q: ſatis uelociter delet. ¶ Octauo no
tandú q impetigo et ſerpigo poſſunt cau
ſari a colera et melancolia inquantú ex na
turali cauſata ꝑ uiam aduſtionis colere uł
ſanguinis. & talis aduſtio non eſt cópleta
ſed modica. & q: materia eſt in parte ſub
tilis ideo expandit̃ ad cutem. & q: partiz
groſſa ideo remanet iuxta cutem. ¶ No
no intelligendú. q cómedétes pané tarrac
impetiginem incurrunt ratione infectio/
nis cremſus. habet enim aliquam naturalé
venenoſitatez. & ideo pauperibus talis pa
nis non eſt dandus. ¶ Decimo intelligé
dum. q licet ſerpigo et impetigo ſint ex
tra venas. nihilominus bene pót cópetere
fl̃omia ꝓpter materiam exiſtentez in ve
nis. ¶ XI. intelligendú q contra carbun
culum aliqui ponunt in curatione frumé
tum maſticatum et fermentuz et ſal et ſi
milia calida. et tamen carbunculus eſt de
materia calida. Dico q carbúculus eſt apo
ſtema de ſanguine aduſto et colera incéſa

ita q plus dñatur ſanguis. et dr̃ carbuncu
culus a carbone uiuo. ſicut dictum eſt. q:
ſicut carbo calet et rubet. ita illud apoſte/
ma. & ideo in ꝑncipio fiat fl̃omia ex ea
dem parte. Et in circuitu apoſtemat; rep
cutiatur cum frigidis. et deſuꝑ apponatur
frumentum maſticatuz. q: maturat et at
trahit temperate. Et ratione temperatióis
apponatur frumentum q: habet duplicez
naturam. ſ. calidam et frigidaz. Et ſal q:
calefacit attrahit et reſoluit et confortat.
ratione ſtipticitat;. Poſtq̃ aút uenit ad rup
turam tunc apponant̃ reſoluentia vt non
conuertat̃ in ſacrum ignem. ut in antracé
¶ Duodecimo notandú circa carbunculú
ſicut frequenter dictú eſt q nec in carbun
culo nec in aliq̃ apoſtemate uenenoſo có/
petunt repercuſſiua. et tñ auctores iubent
apponere frigida. Dico q uerum eſt quia
materia uenenoſa iret ad cor z uiſcera. Q:
autem ponant̃ frigida hoc non ſupra ſed
in circuitu. Preterea ſi apponátur frigida.
non eſt ut repcutiant ſed ut ardorem re
frenent. preterea illa frigida poſt ulceratio
nem non ſint humida ſed ſicca ut múdi
ficent. ¶ Et iuxta h° intelligendú q nec
maturantia nec calida cum exceſſu nec fri
gida ꝯpetunt in carbunculo. ſed magis re
ſoluentia et maturantia. et ideo nó debét
eſſe ita calida q adurant. ¶ Vltimo dicé
dum de cancro. q in ſui nouitate poteſt
curari. ſed cum antiquat̃ non poteſt. et po
tiſſime i interioribus. Et ideo dicebat. Y.
quibuſcunq; cancri abſconditi ſunt verru
ca. Iſta aút ſunt officialia in numero addi
to. ¶ Verruca autem eſt caro dura et ſpiſ
ſa per totum corpus nata. maxime tñ in
pedibus et manibus de materia fl̃atica et
melácolica. ¶ Idem ſunt porri niſi q por
ri ſunt uerruca minutatim fixa ad modú
porri habenti multas barbas. et hoc eſt ꝓp
ter maius dominium meſie ſicce terree.
¶ Acrocordines ſunt quedã excreſcentie
ad modũ capitis uberú molles de materia

flegmatica. ¶ Lippie ſunt quedam excre/
ſcentie que maxime generant̃ in palpebris
et etiam in aliis partibus corporis de ma
teria flegmatica. ¶ Et differunt a ſcrofuł
et porris et glanduł et ſcrofule ſunt magl
intus.ſ. inter cutem et carnem circumuo
lute folliculo. alia autem magis extra.

¶ Curatio verrucarum et porrorum.

¶ Curario verrucarũ eſt abſtinere ab om
nibus melancolicis. deinde incidantur vel
cum ungue excarnentur vel cum filo ligẽ
tur ut extirpentur. et poſtea de lacte ficus
frequenter apponatur quia proculdubio cu
rat. Lac titimalli aut ficcid̃ cum caſſula ap
poſita valet. ¶ Vel fiat hoc. ℞. viridi eris
a ripigm̃ti pulpe colloquintide ſal ar. añ.
ʒ. i. et paſtentur cum lacte titimalli et ce/
ra et fiat caſſula. vel ꝙ truncentur cuꝫ for
fice et dimittantur fortiter exanguinari.
et poſtea ꝓiciatur deſuper lac ficus ant lac
titimalli vel pulũis litargiri et auripigmẽ
ti diſtemperata cum forti aceto. ¶ Lippia
autem et accrocordines omnino abſcinda
tur. ſed lippia utplurimum eſt in palpebra
ſuperiori. cuius cura eſt abſciſio per ligatu
ram vel inciſioneꝫ. ¶ In excreſcentiis au
tem extrinſecis fiat hoc. terantur allia cuꝫ
ſale et deſuper apponãtur et ſepe ſepius in
ter diem et noctem reiterentur continuã
do vſqꝫ ad perfectam curam. Item nodi
et huius excreſcentie remouentur cum cõ
preſſione lamine plũbi. ¶ Clarificatio.
¶ Si quis dubitaret quomodo cõpetunt ĩ
talibus omnino ſicca. nõne talia indurant.
et materia eſt dura. Dico ꝙ ſicca ſtiptica.
et frigida indurant. ſed hec ponũtur ſicca
que reſoluunt ſicut acetuꝫ. aut ſicca que cõ
ſumunt et euaporant et eradicant et rum
punt et cauterizãt. ſicut auripigmentuꝫ. et
conſimilia. et iſta cõpetunt. ¶ Secũdo no
tandum. ꝙ huiuſmodi excreſcẽtie nõ poſ
ſunt cauſari de colera. quoniam colera eua
porat et euaneſcit. et nõ poteſt uenire ad
tantam conglobationem. ſicut cum fiunt
de flegmate uitreo et conglobato et caſea
to aut gipſeo et melancolia. ¶ Tercio ad
uertendum et conſideranduꝫ. vtrum una
magna ſcrofula poſſit generar̃ multas par
uas cum extra ſe nihil emittant in genera
to. ¶ Dico ꝙ magna verruca multum at
trahit de ſanguine melancolico quo attra/
cto multe alie parue inde generant̃. et ita
de ſcrofulis. ¶ Quarto intelligendũ ꝙ li/
cet ſanguis manuum et pedum ſit multũ
ſubtilis. nihilominus plures generãtur uer
ruce in eis q̃ in aliis partibus. nõ ꝙ ex iſto
ſanguine ſubtili generentur. ſed quia vir/
tus fortis mundificans emittit ſuperflua
ad extrema. ¶ Quinto notanduꝫ ꝙ licet
inquantũ huiuſmodi non cõpetat. tamen
inquantũ ex uniuerſali purgatione poteſt
cõpetere.

¶ CAPITVLVM DE APO ¶ STEMATIBVS FRIGIDIS.

POſtq̃ determinatuꝫ eſt ſuperius.
de apoſtematibus calidis ſecun/
dum omnem ambitum. hic agi
mus de apoſtematibus frigidis. Frigido
rum autem apoſtematum quedam ſunt
de flegmate. quedam de melancolia. que
dam de uentoſitate. quedam de aquoſita
te. ¶ Illa autem que ſunt de flegmate di
cta ſunt mollia tractabilia ſine calore. Et
quedam ſunt ſolida dura et quãto durio
ra tanto frigidiora. ¶ Curatio. ¶ Sup
poſito ꝙ uniuerſalia preceſſerint ſi cuꝫ bo
na dieta et bonum regimẽ. materia ſit di
geſta et euacuata. et ita de aliis. ſicut decet
per ordinem ad regimen particuł̃e venia
mus. ¶ Repercutiatur igitur materia in ꝑ
mis cum ſiccis et reſolutoriis. Accipe lixi
uium et reſoluatur ibi mirra et acetum ꝛ
cum ſpõgia ibi intincta et calida loco ap
poſita repercutiatur. Aut ſit pãnus lineus
aut lana ſucida aut filtrum et ſibi ſimile.
cum talibus fomentetur locus deſuper ap
ponendo et fiat cotidie. poſtea fiat fortis

in loco. Quando autem videmus ꝙ apo
ſtema non refrenatur ſed augmentando
procedit. tunc adiuuemus ſic naturam in
maturando. ℞. radicum lilii. fenugreci.
ſeminis lilii. an̄. ℥. i. bulliant in aqua. dein
de fortiter conterantur et miſceantur cū
fermento. conficiatur emplaſtrum. ¶ In
declinatione autem apponantur olea cali/
da reſolutiua ſicut eſt oleuꝫ nardinum. lau
rinum. et ſimilia. vel in predicta decocti
one lixiuii addatur ſulfur extinctum et
oleum roſ. et ſal. et cum ſpongia vel cum
aliquo alio fiat fomētatio. ¶ Si autem cō
queratur de magno dolore pro tanto quia
apoſtema erat in neruo aut corda. tunc ac
cipe lanam ſucidam et vinum coctum.
et appellatur ſapa. et modicum de ſpica
nar. et camomilla. et uiole. et fiat fomen/
tatio cum lana deſup apposita. ¶ Iſta apo
ſtemata cauſantur de flegmate caſeato du
ro coagulato. quorum cura triplex eſt. Pri
ma ut comprimatur fortit̄ et fricetur. vel
accipiatur tabula et ligetur deſuper. & ſit
totum ſtudium in fortiter comprimēdo.
¶ Secundo poteſt curari cum medicinis
cauterizantibus. ℞. elſi. ni. auripigmenti
rubei. viride eris. calcis viue. atramēti. ſul
furꝭ uiui. an̄. ʒ. i. litargiri. eris uſti. an̄. ʒ. iii.
ex his fiat vnguentum cum oleo et cera.
Aut fiat emplaſtrum. ex bdellio galbano
an̄. mollificatis in uino. ¶ Tercio curatur
ſic. extendatur cutis ex utroqꝫ latere et fin
datur et diſcarnetur vndiqꝫ et extrahatur
tota burſicula vbi continetur. deinde cure
tur ſicut vulnera. ¶ Item conſideretur ſi
iſta fuerit ꝓpe neruos et uenas magnas ꝙ
non ledantur.

¶ DE SCROFVLIS.

SCrofule generantur ex flegmate
vitreo et melācolia. et aſſimilan
tur crudis. ¶ Et generant̄ utplu
rimum in carne molli. & ideo multiplicā
tur in collo et aſtellis. Raro inuenitur ſola
ſed ſunt multe. aliquando eſt vna groſſa.
et magna. aliquando coadunantur nodi.
verum ſaluiores ſunt in pueris grauiores i
iuuenibus. ¶ Curatio. In primis ſub
tiliemus regimen. vitet repletionem cibi
et potus et potiſſime nauſeatiuam. et om
nino illa uitet que replēt caput uaporibus.
ſicut ſunt allia cepe uinum forte vociferа
tionem. iram ſollicitudinem. et tenere ca
put inclinatuꝫ. et multa conſimilia. ¶ In
primis fiat flomia ſi particularia cōueniāt
digeſta materia cum oximelle diuretico.
euacuetur cuꝫ dyaturbit. ¶ Q. ℞. turbit
ʒ. x. ſinciberꝭ. ʒ. v. zuccari ad condiendum
ꝙ ſufficit. Et vtat̄ eo donec materia groſ
ſa flegmatica an̄s fuerit ſufficienter euacu
ata. ¶ Poſtea reſoluamus. quoniam reper
cuſſiua non competunt hic nec in magnis
ſcrufulis competunt frigida. vt dicit Aui
cenna. Id auteꝫ ꝙ ſufficienter reſoluit eſt
applicatio cum dyaquilon. ¶ Materialia
autem medicaminum reſoluentium ſcru
fulas ſunt iſta ſcilicꝫ ſimplicia. ſcilet radix
lilii. ſtercus caprarum. cucumer aſininus. fi
cus que ceciderunt ante maturitatem. fari
ne fabarum. amigdale amare. radix colo/
quintide. alumē ſinap̄. ſeminis vrtice. ſul
fur. ſpuma maris. ariſtol. ſquilia. fenugre
cum. calx. naſturcium. ſtercus columbinuꝫ
orobus. nitrum. mel. Et alique gūme ſcili
cet bdellium armoniacum galbanum pix
naualis reſina alkytran. tamen medicus
unum ex illis vel plura. aut omnia confi/
ciat cum aceto et oleo antiquo. Et poteſt
fieri vnguentum aut emplaſtrum d̄ gum
bis in maiori ꝓportione. Vel ꝙ ſerpēs po
natur in olla z lutetur cum fimo decoqua
tur et caro cum aceto et melle fortiter mi
ſceatur et illiniatur. ¶ Si autem cum illis
magis calor fuerit ſcrofulis addatur ma/
gna quantitas coriandri cuꝫ predictis me

dicaminibus. finaliter oportet recurrere ad
manum cirugicam. ¶ Sed caueat ſibi re/
ſtauratoꝝ a uenis arteriis et neruis. Et ſi nõ
vadant ad reges. quia reges conſueuerunt
curare ſolo tactu. & potiſſime excellentiſ
ſimus Rex francorum. Aliqui ſunt timi
di quia timent inciſionem et longitudi/
nem viaruꝫ. vnde rumpatur locus ſcrofu
le cum cantaridibus et ſepo hircino et ace
to. Sed quia iſta cura eſt turpis et diſſimi
lis totalitẽ reſtauratoribus dimitto. ¶ Eſt
etiam curatio quedã alia ad ſcrofulas. illa
videlicet. ℞. ciclamen fixum et ſub cine
ribus calidis coctum. deinde ſuper ſcrofu
lam poſitum calidum quantum ſufficere
poterit curat. ꝓbatum eſt. ¶ Dyaturbit.
uel targea ponitur hic. et ponitur a Dama
ſceno. capitulo de turbit. ¶ Limacie bulli
te cum capitello trite et ſuperpoſite ſcrofu
las molliunt et diſſoluunt. theſaurus pau/
perum.

CAPITVLVM DE APOSTEMATIBVS DVRIS.

Iſta apoſtemata cauſantur ex ma
teria flegmatica aut melãcolica.
aut vtriſqꝫ flegma ſcilicet et me
lancolia. & pro tanto uergit ad fuſcitateꝫ.
ſi eſt de melancolia. et ad coloreꝫ cutis na
turalem ſi eſt de flegmate. et medio mo/
do ſi compoſitio eſt media et caliditas &
duricies. et ſimilia. ¶ Et conſueuerunt ge
nerari in iuncturꝭ et potiſſime in pedibus
ita ꝙ frequenter impediunt egreſſum. &
ideo talia ſunt attendenda et curãda. quia
frequenter cadunt in cancrum. ¶ In apo
ſtematibus igitur duris cauendum eſt vt
non ponantur fortiter reſoluẽtia quia ma
ior fieret induratio. ponantur igitur leniẽ
tia cum reſoluentibus. Caue ne apponatur
ſal. etiam in auſungiis nec in aliis. & caue
atur acetum. et ſi debet apponi apponatur
in modica quantitate et maxime cum lo
cus eſt neruoſus. In carnoſo auteꝫ plus po
teſt apponi. et in principio magꝭ debemus
uitare acetum q̃ in fine. ¶ Curatio.
¶ In p̃mis igitur ſuppoſito bono regimi
ne in ſex rebus non naturalibus. et in illis
que reducuntur ad illa. ſicut eſt balneum.
fricatio et conſimilia. Accipe lapideꝫ mo
larem candentem aut marchaſitam. aſper
gatur aceto et fumigetur locus donec ſu/
det. ¶ Materialia auteꝫ vnguentorum et
emplaſtrorum que reſoluunt huiuſmodi
materias duras ⁊ ipſas mollificãt ſunt iſta
videlicet auſungia porci et anatis et vulpi
na. et lupi. leonis. uulturis. et aquile et me
dulla uituli et cerui. et talium conſimiliuꝫ
ſine ſale. ¶ Item fenugrecum ſemen lini.
Item iſte gumbe. ſcilicet opoponacuꝫ. gal
banum. ſerapinum. bdellium. ſtoꝛ caꝉ. mã
na laudanum. pix nauaꝉ. Et de omnibus
iſtis quanto recentiora tanto meliora. gun
be temperenẽ in aceto aut fece eius. Quã
do uero fuerit in loco neruoſo fiat compo
ſitio ex uno aut multis. ſm qđ uidetur ex
pedire vel per modum olei vel ungnenti
uel emplaſtri. tue induſtrie derelinquo.
¶ Clarificatio. Intelligendum ꝙ ſcro/
fule non multiplicantur in neruis aut car
ne dura. licet habeant maiorem conueniẽ
tiam cum eis pro tanto quia non generan
tur per uiaꝫ congeſtionis. ſed per uiam de
riuationis. et cum hᵒ illa menbra nõ ſunt
parata ad receptionem materie ꝓpter con
ſoliditateꝫ. ſed caro mollis eſt et ſpongio
ſa. et ideo de facili recipit ſuperfluitates ⁊
pro tanto multiplicatur plus in collo &
aſcellis. et quia caro mollis et quia emun/
ctoria. ¶ Secundo notandum ꝙ licet ſe/
nes habundent magis in materia flegma
tica accidentaliter et melancolia naturalitẽ
et cum hoc licet ſint debiles magis natura
liter q̃ pueri. tamen magis multiplicantur
ſcrofule in pueris. quia ſunt magis guloſi

et peioris regiminis cõmuniter et menbra
ſunt ſolida et non ita cito recipiunt ſuper
fluitates quare ſcrofule multiplicãtur ma
gis in pueris q̄ in ſenibus.. ¶ Terco conſi
derandum ꝙ ſcrofule ſunt plures q̄ verru
ce z glandule ꝙ materia eſt peior & ideo
plus multiplicat ſibi ſimile. vel poſſumus
dicere ꝙ nihil aliud eſt ſcrofula q̄ glandu
la multiplicata. Vnde quando videmus
vnam ſolam glandulam appellamus. quã
do autem multas ſcrofulas. ¶ Quarto in
telligendum ꝙ repercuſſiua nõ competũt
in ſcrofulis. nec in conſimilibus apoſtema
tibus duris. Cuius ratio eſt. quia materia
eſt ita groſſa compacta ꝙ nõ poſſet intra
retrocedere. nec competit ſcarificatio quia
ratione doloris magis traheretur materia
ad locum. Sed vomitus bene competit. z
licet non euacuet materiam coniunctã an
tecedentem tamen euacuat. Vltimo poſ/
ſumus hic addere ꝙ poſſet aliquis dubita
re de ordine noſtrarum receptarum quia
aliquando ponimus materialia et non po
nimus doſes. ¶ Dico ꝙ hic traditur do/
ctrina operandi vtplurimuz ſecundũ mo
dum vniuerſalem. Sed modum particula
rem operandi ꝓpter conuenientiam et diſ
conuenientiam particularium oprtet fre/
quenter addere minuere mutare. ſicut di/
ctum eſt ſuperius. cum loquebamur de fi
ſtula. ¶ Et ideo hic ponimus canonez he
bel meſue. ſcilicet quando aliqua ſimplex
materia eſt fortis uirtutis tunc debemus
apponere in minori quantitate. quia time
mus effectum eius nimium. ſicut in ſca/
monea. elſo. et pulpa coloquintide. & ita
poſſumus intelligere de alterantibus. ¶ Si
autem ſit debilis virtutis debemus ponerẽ
in magna quantitate. quia aliter non habe
ret effectum. ſicut caſſiafi. et ſimilia. ¶ Si
autem res fuerit magni iuuamenti debe/
mus multum apponere. ſicut eſt pyonia.
ruta et yſopus. in epydimia. ¶ Si autem
eſt debilis iuuamenti debemus ponere in
parua quantitate. ſicut eſt endiuia in febre
colerica. Componamus igitur ſic. Si eniz
res magni iuuamenti et paruę uirtutis cõ/
ueniant debemus apponere ualde in quan
titate. quia utrunq; conuenit. Si autem eſ
ſet iuuamentum magnum et virtutis for
tis apponamus in quãtitate mediocri quia
vnum precipit alterum negat. Si autem
fuerit magne uirtutis et parui iuuamenti
ponamus in modiciſſima quantitate quia
vtrunq; negat. Si autem eſſet parui iuua/
menti et uirtutis debilis. ponamus medio
criter. quia parum debemus apponere rati
one iuuamẽti. Sed quia virtus eſt debilis
non haberet effectuz ſi quantitas eſſet par
ua. ſit igitur mediocris. Et ita diligẽs me
dicus poterit ſe in doſibus informare.
¶ Nõ bonum ad inueniẽdum doſes ſim
plicium ponendorum in quacunq; recep/
ta ſiue ſirupi. ſiue emplaſtri. ſiue aliorum.

CAPITVLVM DE LEPRA.

LEpra eſt morbus conſimilis cor
rumpens figuram et formam et
compoſitionem menbrorum. et
finaliter ſoluens continuum ꝓueniens de
materia melancolica ſparſa ad totum cor
pus. ¶ Intelligenduz ꝙ materia melanco
lica aut ſpargitur ad totum corpus. ad par
tem. Si ad totum. aut putrefit aut non. Si
putrefit tunc generatur febris melancolica
Si non putrefit tunc aut mittitur ad car/
nem aut ad cutem. Si ad carnem generat
lepram. Si ad cutem morpheam. ¶ Si au
tem mittatur ad partem cutis. tunc ſi coa

dunatur quaſi extra cutem et non aduratꝰ
generat verrucas et nodos. Si autem ſub/
tus carnem et non aduratur. tunc generat
ſcliroſim. id eſt duriciem. ¶ Si autem ad
uratur. aut materia eſt groſſa aut ſubtilis.
Si groſſa. ſic generat cancrum. Si ſubtilis.
generat herpetemheſtiomenū. & ita plu/
ra poſſunt generari ex melancolia aduſta.
et ex aduſtione humorum calidorum. vt
ſuperius dictum eſt. ¶ Patet ergo ex his
ꝙ lepra eſt morbus conſimilis. quia utrun
ꝙ poteſt dici ſuo modo loquēdi. ſicut ma
nifeſtabitur infra. ¶ Et ita lepra eſt tri/
plex morbus. ſcilicet conſimilis. officialis.
et cōmunis. Conſimilis ꝓpter malam cō/
plexionem ſui. Communis ꝓpter cauſam
que eſt immediata et per ſe. quia errat uir
tus aſſimilatiua. Vnde dicebat Galienus.
Qꝫ lepra eſt morbus virtutis aſſimilatiue
in carne. Et ideo dicebat Galienus de uir
tutibus naturalibus. Qđ virtus digeſtiua
quando errat ad apponendum tunc cauſa
tur ethica. et quando errat in aſſimilando
tunc cauſatur ydropis. ¶ Mala igitur cō
plexio frigida et ſicca exiſtens in carne
propter materiam melancolicam non po/
terat hanc materiam corruptam et inep/
tam aſſimilarꝰ carni. ita ꝙ ſit rubea et caro
uera. Sed generat carnem flegmaticaꝫ qua
ſi ſeparatam granuloſam. & ita generatur
lepra. ¶ Patet igitur ꝙ lepra eſt morbus
conſimilis. & eſt etiam morbus officialis
propter corruptionem figure. quoniaꝫ tan
ta eſt malicia complexionis ꝙ et figuram
corrumpit. & ideo corruptio forme et fi/
gure eſt ſua differentia conſtitutiua. ſicut
patebit infra. ¶ Eſt etiam morbus cōmu
nis. quia finaliter ſoluitur continuuꝫ. niſi
preueniat mors. ¶ Bene igitur proponeba
tur in notificatione. ꝙ lepra eſt morbus cō
ſimilis corrumpens formam et figuram.

et compoſitionem menbrorum. et finalitꝰ
ſoluens continuum. proueniēs de materia
melancolica ſparſa ad totum corpus. Le/
pra igitur eſt error nimius uirtutis aſſimi
latiue in carne. ¶ CAVSA. Lepra
enim aut introducitur ab utero. aut poſt.
Si ab utero illud eſt quia generatur tem/
pore menſtruorū. aut quia eſt filius leproſi
aut quia leproſus concubuit cum muliere
pregnante. et ita baccalarius erit leproſus.
aut ex his corruptionibus emergētibus ge
neratur lepra. ¶ Qđ ſi generatur poſt vte
rum. hoc poteſt eſſe quia aer eſt malus. pe
ſtilentialis. aut quia multum continuauit
cibaria melācolica. ſicut lentes et alia legu
mina. etiam carnes melācolicas. ſicut ſunt
vulpes vrſi capre lepores. et quadrupedia.
ſicut aſini et ſimilia. quia in quibuſdaꝫ re
gionibus omnia talia feralia comeduntur
Prouenit etiam ex multa confabulatione
cum leproſis. et ex coitu cum leproſa. &
quia coit cum muliere cum qua iacuit le/
proſus. ſemine adhuc exiſtente in matri
ce neceſſario erit epr oſus. quia pori ſunt
rari in maſculo. et ſic infectio ſtatim tran
ſit ad totum corpus. quare mirabiliter eſt
cauendum. ¶ Et ſi aliqua importunitas.
aut melancolia cogeretur. ingenietur ꝙ ſe
men exeat de matrice ſaltando ſternutan
do. balneando. ꝛ matricem cum aliquibus
mundificatiuis abſtergendo. Et ꝙ tunc ꝓ
cedat longum tempus quantum erit poſſi
bile. Et multi alii modi ſunt quos non
oportet recitare in expellendo ſemen in/
mundum receptum. Caueat igitur quili/
bet coire cum muliere leproſa. Recitabo
modo quid accidit quadam vice. ¶ Que
dam comitiſſa uenit leproſa ad montem
peſulanum. et fuit finaliter in cura mea.
Et quidam baccalarius in medicina mini
ſtrauit ei. & iacuit cuꝫ ea et impregnauit

eaꝫ. perfectiſſime factus eſt leproſus. Igi
tur felix quem faciunt aliena pericula cau
tum. ¶ Cōmedere etiam in eadem men
ſa lac et piſces inducit lepraꝫ. Repletio nau
ſeatiua cibi calidi ſanguineꝫ adurentis aut
frigidi et melancolici vt dictum eſt gene
rat lepram. Homines igitur colerici in ex
tremitate habentes multum colere aduſte
et habentes epar calidū cau eant ſibi quia
ipſi ſunt medcia. Et licet cauſa immedia
ta lepre ſit materia mala colerica et mala
complexio frigida et ſicca. et ſic uon ſit ni
ſi vna ſpecies. tamen conſiderando cauſas
antecedentes ſunt quatuor. quoniam ali
quando aduritur colera et tranſit in melā
coliam et generatur lepra que vocatur leo
nina. que citiſſime uenit ad augmentū. Et
quādo aduritur ſanguis ſuccedit allopicia
et eſt ſaluior inter omnes. nihilominus co
lerica a principio citius curatur. Item adu
ritur ipſa melancolia et cauſat lepram &
tardius uenit ad augmētum. et tardius cu
ratur. ¶ Iteꝫ aduritur flegma et cauſat ty
riam. & in cura habet ſe medio modo in
ter iſtas. ¶ SIGNA. ¶ Signa infal
libilia ſunt iſta. ſcilicet depilatio ſupercilio
rum et groſſicies eorum. et rotunditas ocu
lorum. et dilatatio narium exterius et eo
rum coartatio interius cum difficultate an
helitus. ut quaſi cum naribus loquatur. Co
lor faciei liuidus vergens ad fuſcedinem
mortificanteꝫ. terribilis ſeu diſplicius aſpe
ctus faciei. cum fixo intuitu et cum gracil
litate et contractione pulparum aurium.
¶ Verum tamen per vnum ſignum non
debemus abſolute ſignificare et iudicare.
quia frequenter ſunt equiuoca ſed per duo
vel tria vel plura. tamen que dicta ſunt.
ſunt certiora. ¶ Iteꝫ multa alia ſigna ſunt
ſicut ſunt puſtule et excreſcentie et cōſum
ptio muſculorum. et potiſſime illius qui ē
inter pollicem et indicem. Inſenſibilitas
extremitatum et fixure et infectio cutis.
¶ Item ſanguis cum eſt ablutus ſicut de
cet habet grana magna terrea aſpera areno
ſa. et multa alia valde que ponunt autores
mihi tamen ſufficiunt illa que in facie po
ſita ſunt. ſicut manifeſtabitur in declarati
one dictorum. ¶ Quedam uero alia ſunt
ſigna detecta ꝫ maxima quibus apparenti
bus eſt paciens ſequeſtrandus. ¶ Signa oc
culta que ſignificant lepram in principio.
ſunt iſta. ſcilicet color. Iſta autem ſunt ſi
gna detecta manifeſta quibus apparētibus
paciens a populo ē ſequeſtrādus. ¶ Signa
autem occulta que ſignificāt lepram in ꝑn
cipio ſunt iſta. ſcilicet color faciei rubeus.
uergens in nigredinem. et incipit anheli
tus mutari. et vox aliquo modo rauceſcit
et capilli incipiunt gracillari et paruificari.
& eſt ſudō eius et anhelitus decliuis ad fe
torem. et apparent mores melancolici &
mali ꝫ doloſi. et multiplicantur in ſomno
ſomnia melancolica terribilia. et ſentit in
ſomno grauedinem maximam ſupra cor
pus ſuum. et in quibuſdam apparent ſcabi
es et puſtule et morphea per totuꝫ corpus.
et incipit fieri feda corporis diſpoſitio. Et
cum tamen non corrumpatur forma vel
figura nōdum eſt iudicandus ad ſeparatio
nem, ſed eſt fortiſſime iudicandus. ¶ Sig
na autem que ſignificant naufragium &
approximationem ad terminuꝫ ſunt iſta.
corroſio cartillaginum que eſt inter fora
mina narium et caſus eiuſdem. fixura ma
nuum et pedum ꝫ caſus eorundem. groſ
ſicies labiorum. et diſpoſitio corporis glan
duloſa diſma et difficultas āhelitus. ꝫ uox
raucoſa catulina. et terribil' aſpectus faciei
et color niger ꝫ pulſus occultus paruus.
¶ Signa humoris peccātis ſunt iſta. Si fu
erit lepra ex ſanguine colō uergit ad rube

dinem obſcuram faciem habet ſubtumi/
dam cum tuberis multis vlceroſis et cum
uirulentia. oculi ſunt rubei. et palpebre in
uerſantur. z ex qualibet leui cauſa exit ſan
guis ex naribus odor grauis et fetidus in
toto corpore. vrina uergit ad rubedinem.
et ſpiſſitudinem. ¶ Si autem fuerit ex co
lera vergit ad citrinitatẽ nigram. punctu
ra et mordicatio eſt in facie & palpebris
naſcitur uelociter z eſt tyrannus moribus
vrina uergit ad citrinitatem et tenuitatẽ.
¶ Aliquando eſt ibi impetigo et ſerpigo
et citiſſime uenit ad augmentum. Si autẽ
fuerit ex flegmate color erit albus vergẽs
ad nigredinem. faciem habet ſubtumidã
& extremitatem cum reſolutionibus fur/
fureis et ſquamis albis. Vrina eſt alba uer
gens ad ſpiſſitudinem cum quadam glo/
boſitate ſanioſa. ¶ Si autem fuerit de me
lancolia. facies vergit ad nigredinem tur/
batam. Ita ꝙ ſi aer fuerit nimis calidus.
aut moueatur aut iraſcitur color erit rube
us turbatus vergens ad nigredinem. & ſi
aer infrigidetur aut timet color erit liui/
dus et turbatus vergens ad nigredinem.
nodoſitates multe in toto corpore. mores
ſunt melancolici. ſtupor et inſenſibilitas.
vrina tenuis et remiſſa. ¶ Si fuerit de ſan
guine uocatur allopicia. Si de colera leoni
na. & ſi de flegmate tyria. Si de melanco
lia allopicia. ¶ PRONOSTICA/
TIO. Pronoſticare pro certo poſſumus
quia in ſempiternuȝ lepra poſtq̄ uenit ad
manifeſtam corruptioneȝ figure et forme
non curabitur. Sed vitam prolongare poſ
ſumus et impedire cum medicaminibus.
ne materia venenoſa melancolica incinera
ta non uadat ad cor et membra principa/
lia. quia intelligendum eſt ꝙ lepra incipit
primo ab interioribus z poſtea maturatur
in facie et extremitatibus. et iterato reuer
titur ad interiora. & tunc ideo eſt mors.
quia membra debilia tantam ruinam ſub
ſtinere non poſſunt. tum ꝓpter horribili/
tatem materie. tum ꝓpter malam comple
xionem frigidam et ſiccam contrariam
principiis uite. et ꝓpter hoc innuebat Aui
cenna. quomodo curatur lepra qđ eſt can
cer vniuerſalis. iam non poteſt curari can/
cer particularis. ¶ Allopicia autem minus
periculoſa eſt et facilioris curationis a prin
cipio. Leonina autem facilius uenit ad au
gmentum. Elefancia tardius uenit ad au/
gmentum. ut dictum eſt et tardius curat
Tyria medio modo ſe habet.
¶ CVRATIO. In primis incipia/
mus a ffomia. Intelligenduȝ eſt igitur ꝙ
poſtq̄ egritudo eſt confirmata qđ cogno/
ſcitur per corruptionem figure non mul/
tum prodeſt ffomia nec fortis medicina
cõmouent enim et non euacuant et infri/
gidant et deſiccant. et de materia morbi
aut modicum aut nihil euacuant. quoniaȝ
iam non eſt in uenis ſed in membris. Si
autem competat ffomia in lepra cõfirma
ta hoc eſt quia eſt de ſanguine & quia ſan
guis multum habundat. aut fuerit in mu
liere propter retentionem menſtruorum.
aut ꝓpter retentionem emorroydarum in
ſolitam. aut ſi ueniret paciens ad magnã
difficultatem anhelitus. ita ꝙ timemus de
ſuffocatione. Aliter non uidetur compete
re ſcilicet ffomia et farmacia. Et eſſet mi
nus malum ꝙ fieret de paruis venis q̄ de
magnis. vel ꝙ fieret uentoſa cum ſcarifica
tione inter ſpatulas. aut ſcarificationes in
tibiis. a principio autem melius et directi
us poteſt competere ffomia quoniam ma
teria eſt in venis. Fiat ergo ut oportet &
ſicut oportet. Et tamen uideo cõmuniter
errare operantes. quoniam indifferenter
faciunt multas valde. vigilemus igitur.

¶SECVNDO. oportet conſiderare de
farmaciis et digeſtione materie. In princi
pio tamen dum eſt curabilis. quia de con
firmata non debemus nos intromittere.
quantum ad curam niſi ad prolongandū
et qd̄ predicatur ſi medicus fortiter fuerit
rogatus. ¶ In primis igitur digeratur ma
teria per hunc moduꝫ. ℞. ſuci borraginis.
ſuci fumiterre. ſuci ſcabioſe. ſuci lapacii acu
ti. an̄. ℥. iii. floꝝ borraginis viol̄. follicul̄.
ſene. epithi. cuſtute polipodii liquiri aniſii
an̄. ℥. i. mell̄. roſ̄. et panis zuccari. an̄. ꝙ ſuf
ficit fiat ſirupus. ¶ Si autem humores me
lancolici calidi dominentur. addatur ſuci
endiuie. ſcariol̄. lactuce. et acetum. Si au-
tem materie frigide dominentur addan-
tur iſta origanum. calamētum. anthos. ſti
cados. aniſum. martrum. Et ſi fuerit mu
lier cum retentione mēſtruorum addatur
arthemiſia. et ſauina. & ſerpillus. et ſecun-
dum diuerſitatem temporum anni. et ali
orum particularium oportet aliquid adde
re vel diminuere. quoniaꝫ ſi pauper fuerit
et materia calida. digeratur cuꝫ oxizaccara
et ſirupo de fumoterre. & ſi cauſa eſt frigi
da. cum oximell̄. diur̄. et ſquill̄. et ſirupo
de fumoterre. ¶ Si auteꝫ fuerit delicatus
et diues digeratur cum electuariis iſtis. ℞.
dyambre. dyacamerō. dyarodon. iuliī. dia
margariton. Si autem fuerit pauper. cum
dyanthos. dyaniſon. & ſi cauſa ſit calida.
addatur zuccaruꝫ roſ̄. et ſandal̄ ſeu triaſan
dal̄. Materia digeſta opōtet venir̄ ad me
dicinas. ¶ Medicine fortes elſ̄ice. nō den
tur niſi in medio ueris ſemel. et in medio
autumni ſemel. faciles enim dentur mul
tis et multis uicibus non vna. imo forte.
et cotidie vſq; ad unam bonam aſſellam
vel duas vel parum plus. iuxta cōuenienti
am particularium. ℞. florum borra. viol̄
roſ̄. ſene. epithi. polipodii. an̄. vuaꝝ paſſaꝝ

mundaꝝ abariſ̄. liqr̄ mū. an̄. ℥. i. fiat deco
ctio cum ſero caprino. et in decoctione
temperentur cortices mirrobal̄. indorum
bellircoꝝ. et enblicorum bene gūboſoruꝫ.
an̄. ℥. ſ. fricentur lento igne et colentur &
dentur uſq; ad mediam lib. in aurora. Iſta
decoctio multum eſt utilis. ideo ſeruetur
diligenter. ¶ Si autem in materia domi-
netur humor calidus. addantur mirobalſ̄i
citri. vel dyagdium. cum maſticꝗ. bulliti
in ſacculo. Et ſi materia eſſet flegmatica.
addantur mirobalſ̄i. kebuli vel turbit. cuꝫ
eſula zinziber. ꝛ maſticꝗ. bullitis in ſacculo
et in decoctione. ¶ Medicine autem for
tes ſunt. yeraſi. yeralogꝗ. theodoriton. em-
periſton. acuat̄ cum pulpa coloquintide in
parua quantitate. Et ſi dominatur colera.
addatur electuarium de ſuco roſ̄. Et ſi fle
gma addatur yer̄. ¶ In materia calida de
tur talis medicina. ℞. electuariuꝫ de ſuco
roſ̄. oxilati. yeraſi. an̄. ʒ. ii. interioris colo-
quin. bdellii. an̄. ʒ. ſ. fiant pillule. ¶ Si au-
tem flegmatica ſit materia. ℞. yer̄p̄. ℥. ſ.
yeraſi. ʒ. iii. eſule maſticꝗ. an̄. ʒ. ſ. fiāt pill̄e.
¶ Si autem melancolia dominetur. ℞.
dyaſene. dyaborraginati. yeraſi. an̄. ʒ. iii.
pulpe coloquin. bdellii. an̄. ʒ. ſ. fiant pill̄e.
Iſte tamen doſes uariantur iuxta cōuenien
tiam particulariuꝫ. quia aliqui ſunt fortes
aliqui debiles. aliqui morantur in climate
calido. aliqui in frigido. Iſta igitur indu-
ſtrie medici derelinquo. qꝛ periculoſe ſunt
omnes medicine elſ̄ice. et omnis coloquin
tida. quia inter fortes iſte ſole conueniunt
Vt igitur ex his periculum aduenire non
poſſit. Eatis ad ortum vbi ſit multitudo
rafani. feniculi. petroſilſ̄i. et extrahant̄ ra-
dices ſed non omnino. et perforētur cum
ſubula. et lardetur cuꝫ elſ̄o. nigro. et coope
riatur ſicut decet. et ſtet ad minus ſub ter
ra. xl. diebus. et cuꝫ uti uoluerꝫ remoueant̄
omnes lardones. et de reſiduo fiat oximel

et erit mirabile digeſtiuū z euacuatiuum
¶ Vel euacuetur ſic per totum annum &
forte ſufficeret. ℞. pulueris epithimi. &
quolibet die ſumatur coclear vnum cum
ſero caprino. & eſt tante uirtutis ꝙ nullus
paratus ad lepram incurret ipſam. ſi iſto
medicamine aſſueſcat. De modo autem
laxatiuo tractabimus cum de ſerpentibus
loquemur. de laxatiuis autē ſufficiat quā
tum eſt de pſenti. ¶ QVARTO loque
mur de caputpurgiis et cauteriis. Corpore
igitur mundificato purgetur caput ſic. ℞.
celidonie. tapſie. naſturcii. agnicaſti. pule/
gii. origani. an̄. aꝺ. ʒ. matropiperꝫ. nuc. mu
ſcate. an̄. ʒ. iii. conquaſſentur. et bulliant in
vino albo. et addatur olei ſiſamini. ℥. ii. et
bulliant ſimul et colentur. et tunc intinga
tur lana ſucida. aut bonbix aut ſtupe cāno
pine. et paciens ſit reſupinus et comprima
tur in naribus vna gutta uel due. & hoc
fiat ante cibum de mane. et hoc faciet euꝫ
ſternutare aut mingere z purgabit cerebri
ſuperfluitates et aquoſitates. et ſimilia. et
iniciatur ſucus maiorane vel mediane cor
ticis ſambuci. Vel fiat ſternutatorium cuꝫ
puluere caſtorei et piperis et elſi. ¶ Vel fi
at maſticatorium ſic. ℞. euforbii. piretri.
piperis. caſtorei. ſinapis. an̄. ʒ. i. miſceantur
cum oximelle ſquillitico et modico cere.
et fiat cerotum et inter dentes ſuauiter cō
quaſſetur pars huius ceroti vſꝗ ad quanti
tatem fabe. Purgetur igitur caput aliquo
iſtorum modorum. ¶ Deinde fiant caute
ria in utriſꝗ tibiis ſubtus genu in concaui
tate que eſt ſupra muſtulum. eodem mo/
do fiat in brachiis. z fiant ſetones in collo
et uentoſe inter ſpatulas cum ſcarificatiōe.
et fiant cauteria in capite in quatuor parti
bus ſupra cōmiſſuras ſi paciens poſſet tol/
lerare. teneātur iſta ad minus quadraginta
diebus. ¶ QVINTO veniamus ad bal

neum. paciēs ſtuphetur in ſtupha. ſint iſta
ſcilicet fumus terre ſcabioſe lampaciū acu
tum. anthos flores. ſticados. camomilla.
melilote. et ſint iſta in habundantia. et ra/
datur caput et ſupercilia et abluatur totus.
quia caput et totum cum iſta decoctione
ꝙ. ℞. piretri. ſcafiſagie. euforbii. macropi/
peris. nuc. muſcate. ſulfuris viui. auripig/
menti rubei. ſinapis. aloe. an̄ puluerizentur
et bulliant in aceto multo. et poſtea cum
panno aſperſo intincto totus fortiter fri/
cetur a capite uſꝗ ad pedes. ante et retro.
et poſtea cum aqua dulci calida. et poſtea
detur ſibi tyriaca. ʒ. i. cum vino decoctio
nis fumiterre. ¶ MODVS autem om/
nium iſtorum ſit talis. De mane cum ſur
rexerit exercitetur temperate et conetur ex
pellere omnes corporis ſuperfuitates et po
ſtea intret ſtuphaꝫ et ibidem fricetur per
totum corpus. et poſtea abluatur ſicut di/
ctum eſt. et hoc fiat multis diebus et mē
ſibus continue vel interpolate. ſicut paciēs
poterit tollerare. Et in exitu a balneo poſt
q̄ omnia predicta facta fuerint ante exhi
bitionem tyriace inungatur oleo roſato.
ut humiditates corporis conſeruentur. bul
liant galle et mirobollani et oleum ſiſani/
num in aceto et totum corpus inungatur
Poſt hec omnia fiat iterū ſtupha cum pre
dictis herbis et inungatur corpus cum ty
riaca. Poſt hec omnia inungatur totus cuꝫ
aqua. ſic ꝙ. ℞. radicuꝫ lilii yari dragontee
conquaſſentur et diſtillentur per alenbicū
et addatur aqua de floribus fabarum. &
aqua roſ. ultramarina optima. et paruꝫ ga
riofali z nucemuſcata. et cum iſta aqua ab
luatur cotidie facies et totum caput. Iſta
enim ſunt que decorant et palliant.
¶ Idem facit ſanguis leporis calidus ſi
facies et totum corpus illiniatur. ¶ SEX
TO cōſequenẽ loco veniamus ad ſerpētes

de locis ſicciſſimis cum dorſo nigro. & li
gentur verſus caput et caudaꝫ cum virgis
minutis flagelletur. et ſubito duo viri ab
ſcindāt caput et caudam. vnus caput alter
caudam et ambo uno inſtanti. z permitta
tur uolutari per terram. et quanto plus
mouebitur et plus exibit de ſanguine tan
to melius. & tunc excorietur et abluatur
cum aqua ſalſa et calida et poſtea cum vi
no puro. & iſtis ſerpentibus vtatur omni
modo quo poterit. quia breuiter loquēdo
in leproſis poſt corporis mundificationeꝫ
aliam uiam non habemus. ❡ Decoquantᷣ
igitur in aqua uſqꝫ ad oſſium ſeparationē
cum ſumitate feni. aneti et pane biſcocto
et modico ſalis. et poſtea ſorbeat brodiuꝫ
et comedat carnes. Vel aliter carnes ſic pa
rate terantur cuꝫ ala galline et modico ſin
ciberis. et pane de zuccaro et fiat comeſtio
alba. Vel aliter ꝙ carnes ſic parate cuꝫ pul
uere zinciberꝭ et coriandri et croci ponantᷣ
in artocreata. Vel aliter ꝙ carnes parate te
rantur fortiter et cum puluere zinciberis.
et nuc. muſcata. et panis zuccari fiat elec‐
tuarium. Vel aliter ſerpentes viui ponan
tur in vino optimo cum epithio ſene. &
polipodii aniſii et ſemini feniculi et aneti
et potet illud uinum cum temperata quā
titate aque. vel ꝙ omnia iſta tempoꝛ uin
demiarum ponantur in muſto. et uas qua
ſi non ſit plenum. et cuꝫ vinum fuerit cla
rum ponatur in alio uaſe. et ibi conſeruetᷣ
❡ Iſtud vinum laxat cotidie bis uel ter.
& eſt cibus et potus et medicina. Ablua‐
tur totus cum aqua decoctionis ſerpentuꝫ
& quando videmus poſt multum vſum
ſerpentum ipſum ſquamari et pati ſcoto‐
miam et ſincopim et tumorē in toto cor
pore optimum ſignum eſt. Et quoniam
ſerpentes ualent quocūqꝫ modo. Et aliter
nullus curabitur nec preſeruatur. ideo mul
tum valet tyriaca. omnia autem iſta de‐
bent fieri corpore mundificato. ❡ Septi‐
mo ueniamus ad remotionem tuboroſita
tum. Multi enim ſunt modi eleuādi has
eminentias. quidam findunt in cruce. alii
deuaſtant cum corroſiuis. alii cauterizant.
❡ Sed melior modus eleuandi eſt iſte ꝙ
nodus ille ſeu tuboroſitas eleuetur cuꝫ un
cino et poſtea cuꝫ raſorio radicitus abſcin
datur. et ita fiat de omnibus ſi ſubſtinere
poſſit. et totus ſanguis qui fluit colligatur
et cum litargiro bene puluerizato fortiter
cōmiſceatur. et tota facies ſeu locus empla
ſtretur. et ſtet ita tribus diebus et poſtea
abluatur cum aqua furfuris. et ita fiat de
omnibus eminentiis. poſtea inungatur cū
iſto vnguento. ❡ ℞. vnguenti citrini li‐
bram. ʒ. vnguenti fuſti. vnguenti ad ſca‐
biem. litargiri. an̄. ℥. ii. miſceatur et tota
facies. aut loca omnia inungantur. et ſtet
ita die et nocte. et cum comedere uolue‐
rit abluatur cum aqua reſolutionis furfurꝭ
❡ Si autem fuerit delicatus. ſuffomigetur
prius facies cum aqua decoctionis malue
biſmalue. lapacii. fumiterre. deinde inun‐
gatur locus cum lardone. et poſtea abſcin
datur. ❡ Si autem timet inciſionem cōro
datur locus et cauterizetur cuꝫ puluere tar
tari. uiride eris ſalis armoniaci. et calcis vi
ue. puluerizentur et miſceantur cum aceto
et ponatur in capſa de terra. aꝰs cera. et ſu
perponatur loco queꝫ uolumus corrodere
et ciccarizare ne loca uicina corrumpātur.
❡ Octauo veniamus ad narium oppilatō
nem. fiat tenta et inungatur vnguento ci
trino et aſpergatur puluere litargiri et ari‐
ſtolo. ro. et tartaro. Aut fiat ſtuellus đ au
rea alexandrina. et abluātur nares cotidie
cum vino tepido trahendo per nares.
❡ Nono conſideranduꝫ et attendedū eſt.
de regeneratione piloꝝ in ſuperciliis. ſcari

ficentur ſupercilia et ſanguiſuge apponant
¶ Deinde cum iſto oleo vngatur. q℞.
capillorum ueneris recentium laudani par
tes equales. bulliant in oleo laurino. et ſup
cilia inungantur. ¶ Vel fiat tale vnguen/
tum. ℞. talpam cobuſtam. corticum auel
lanarum et nucum et caſtanearuz. et cum
hoc apes et muſcas. et omnia cóburantur.
& tunc. ℞. capillorum uener recentiú. ſpi
ce. nardi. laudani. bulliant omnia in oleo
laurino. et addatur cera et fiat unguentuz.
et poſt ſcarificationem ſupercilia inungan
tur. ¶ Decimo aduertendum ad illuz qui
iacuit cum muliere cum qua iacuit lepro/
ſus. ſentit eniz puncturas inter corium &
carnem. et modo calefactiones in toto. &
poſtea frigus et inſomnietates. ſtatim ſſo
metur de multis partibus z multi uicibus
& tunc fiant omnia que dicta ſunt ſupe/
rius. ſcilicet digerat materia et poſtea eua
cuetur. et poſtea ſtuphetur et poſtea fiant
cauteria. & regatur ut ſuperius dictuz eſt
per totuz. ¶ Vndecimo tractemus de di
eta. In primis vitet coitum ſiue fuerit coi
tus temperatus ſiue diſtemperatus et que
cunq fuerit cauſa lepre. quia in nullo caſu
competit coitus leproſis. Vitet etiam om
nes res calidas. ſicut cepe. allia. porri. piper
et vinum forte. vitet etiaz omnes res me
lancolicas ſicut ligumia omnia preter bro
dium ciceruz. vitet carnes leporinas et ſil
ueſtres. et omnia ſale indurata. vitet etiaz
omnia putrefactibilia. ſicut ſunt lac et pi
ſces et carnes porcine. de lacte tamen dice
mus adhuc. vitet iram et ſollicitudinem.
nimium laborem nimium calorem et ni
mium frigus. vitet aerem peſtilentialem.
et loca ſordida. et breuiter omnia que cor
pus exterminant et humores adurunt &
corpus infrigidát et deſiccant. Item uitet
omnes fructus. et omnia frixa et aſſa. et
decocta in paſta. ¶ De aere. aer ſit mun/
dus clarus longe a lacubus et a ſuperfluita
tibus et ſemper contrarius cauſe z morbi.
¶ In leonina z allopicia. eligatur frigidus
In tyria et elefantia ſi uergens ad calidi/
tatem. Panis ſit ex duabus partibus tritici
mundi nati in terra alta leui non firma z
ex tercia ordei mundi. tunc d una die ad
alteraz vinum ſit clarum mundum odori
ferum citrinum. aqua ſit munda fontane
clara in terra libera et currés uerſus orien/
tem. ¶ Carnes ſint vtplurimum et quan
tum erit poſſibile volatilia tam domeſti/
ca q̄ ſilueſtria vſualia. preterq̄ illa que de
gūnt in lacubus uel aquis. De quadrupedi
bus domeſticis vtatur edulinis montoni/
nis vitulinis lactantibus. extremitatibus
porcorum incolentium montana. ¶ Sed
raro d ſilueſtribus vtatur cuniculo iuuene
et tenero fere vſq ad ſex menſes ſue nati
uitatis quadam coniectura proxima ueri
tati. & de capriolis eadem regula. et de cer
uinis eadé regula. omnes alias carnes uitet
¶ De oleribus utatur borragi. ſpinagi. feni
culo nouello. petro. ſparagi. orto. bletis. ali
quando cum lactucis et herbis frigidis in
cauſa calida. ſerpillo autem et herbis cali/
dis i cauſis frigidis. ¶ De ouis poteſt uti
ouis gallinarum ſorbilibus. ¶ De piſcibus
ſi contingat ipſum vti ſquamoſis d aquis
mundis currentibus longe a lacubus. et ſu
perfluitatibus. ¶ De caſeo niſi d lacte po
teſt vti. quando anhelitus eſt difficilis ual
de. hoc ſuppoſito q non corrumpatur in
ſtomacho. et q eſſet contentus illo cibo ſi
eſſet poſſibile. vtatur exercitio temperato
ante cibum. et in aere temperato a multis
manibus fricetur. de balneis et accidenti/
bus anime dictum eſt ſuperius.
¶ Clarificatio. ¶ Iſta materia eſt ita
ſordida q magna clarificatione indiget.

et ideo ſi aliqualiter prolongemus nullus habeat ꝑ malo. ¶ In primis mihi occurrit dubium ꝓpter ea que uidi in quodam viro. Vtrum eſſet poſſibile ꝙ aliquis ſit perfecte leproſus ſigno nullo lepre i facie apparente. et uidetur ꝙ ſic. quia poſſibile eſt ꝙ menbra faciei ſint fortia et extrema debilia. et cum uenit materia ad faciez ꝙ mittatur ad extrema. et ita apparebunt ſigna in extremis in facie nihil. et uidemus vnam partem ſpaſmari aliaz non. et uidemus digeſtiuam corrumpi in una parte et non in alia. ¶ Poſſibile eſt igitur ꝙ extrema ſint leproſa et totum corpus. et tamen in facie nihil apparebit. ¶ Et ecce quid accidit fuit quidam qui omnes digitos manuum et pedum habuit ita corruptos in forma figura et ſolutione cõtinui ꝙ de tribus iuncturis non apparebat niſi una. nec erant ibi vngues. et erat ibi ultimuz enormitatis et feditatis. & tamen cum tanta enormitate nihil i facie penitus apparebat ¶ Videtur igitur ex hoc exemplo ꝙ aliquis ſit leproſus confirmatus poſtq̃ cadũt et deformantur pedes et manus. omnino nullo ſigno lepre in facie penitus apparẽte ¶ Oppoſitum videtur ſentire. Ga. Auic. et alii omnes qui ponentes ſigna lepre incipiunt a ſignis repertis in facie. quare. zc̃ ¶ De iſta queſtione ego neſcio. deus ſcit. Sed tamen qđ occurrit mihi dico ſine preiudicio hic. ꝙ non eſt poſſibile aliquem eſſe perfecte leproſum niſi ſigna lepre notabiliter et manifeſte appareant in facie. ſed forte bene eſt poſſibile ꝙ in facie erunt ſigna lepre debilia. z in aliis partibus corporis erunt multum manifeſta. ſed ꝙ penitus in facie nullum ſignum appareat. non uidetur. ¶ Et ratio dictorum eſt quoniã menbra interiora nobilia mittunt materiam melancolicam ad exteriora. tunc đ facili recipitur in menbro raro molli z tenero et concauo. quoniaz in extremitatibus propter diſpoſitionem receptaculi facilius ſuperflua recipiuntur. Nunc autem membra faciei ſunt talia mollia rara multarum concauitatum et potiſſime uerſus oculum et ideo fortiſſima ſigna ſumuntur ab oculo ſiue mortis ſiue uite ſiue in moribus et phiſonomia. Et ꝓpter hoc dicebat. Ga. in de criſi. ꝙ oculus iudicat diſpoſitionez anime in tempore ſanitatꝫ. nedum in tempore egritudinis. Cum igitur materia melãcolica cõrupta recipitur in concauitate nerui optici truncat et corrodit materiam ex qua generabantur capilli ſuperciliorum. et ita cadunt. ¶ Depilantur igitur in primis ſupercilia. & quia materia eſt groſſa terrea non poteſt natura aſſimilare et deinde ingroſſat ſupcilia et generat nodos et puſtulas circumquaq;. deinde ratione malicie que eſt in complexiõe. et malicie que eſt in materia corrupta aduſta contrahit lacertos qui mouent oculuz. et ita ſpaſmus generatur quare oculus rotundatur. Iam igitur habemus quatuor et caſum capilloruz qui ſunt in ſuperciliis et groſſiciem ſuperciliorum et nodos et excreſcentias circumquaq; z rotunditatem oculorum. ¶ Deinde materia cuz uadit ad neruum auditus et timpani exterioris contrahit eum et debilitat. et ita apparet in pulpis aurium contractio et macies et frigiditas. ¶ Deinde cum recipitur in caruncilis narium et pulmone et cãnalibus ſuis contrahit illa menbra et corrumpit formam et figuram. & coartat interius. & quia materia multiplicatur exterius ideo exterius dilatat nares. ideo habet aſpectum horribilẽ. ſicut illud animal quod appellatur ſaron. Vox igitur paruificatur et rauceſcit et anhelitus anguſtatur. et in fine findũt mẽbra et cadunt ¶ Signa igitur lepre utplurimũ et in plus apparent in facie ꝓpter diſpoſitionez loci. que in aliis partibus non inueniũtur. ſicut ſunt concauitates z receptacula multa rari

tas ſubtilitas et teneritas./non videtur igi
tur poſſibile ꝙ lepra ſit cófirmata & ꝙ ni
hil penitus in facie appareat. imo ibi ut in
plus. et ut in pluribus. ¶ Intelligendū igi
tur iuxta hec ſicut dictum eſt ꝙ in lepra
eſt triplex morbus. conſimilis. officialis. ꝛ
cómunis. & tamen conſimilis eſt morbus
per ſe. quia lepra eſt error aſſimilatiue in
carne. & uide ꝙ per aliquod ſignum qđ
debeatur morbo conſimili non cognoſci/
mus lepram nec iudicamus. ſed per ea que
debentur officiali. ſicut eſt corruptio for/
me et figure. ¶ Cum autem uidemus for
mam manifeſte corruptam. ſtatim iudica
mus lepram eſſe. et eſſe quodāmodo ſimi
le in hoc. quoniaꝫ in apoſtematibus eſt tri
plex morbus. ſcilicet conſimilis. officialis.
et cómunis. & tamen conſimilis eſt mor
bus per ſe. et tamen in exterioribus nunq̄
dicimus apoſtema niſi ſit ibi tumor. et ta
men tumor debetur morbo officiali. Et
cum volumus ſcire naturam apoſtematú
dicimus ꝙ apoſtema eſt tumor preter na
turam. non igitur uenimus ad cognitioné
eius per ſimilia. ſed ꝑ officilia. & ideo. G.
cum ponebat ſigna lepre. in ſecundo de ac
cidente et morbo. accipiebat ſigna ſúpta a
corruptione forme et figure. Littera. Ga.
talis eſt. Leproſi auteꝫ naſus dilatatur. an
helitus coanguſtatur. aures ſubtiliantur. et
fit quaſi animal quod ſaron uocatur. & in
fine tercie particule de morbo dicit. Item
mala digeſtio non generat maciem ſed
mutat ſpecieꝫ. ſicut uidemus in morphea
et lepra. Ex quibus uerbis concluditur ꝙ
nullus debet iudicari leproſus niſi manife
ſte appareat corruptio figure. Et dico uo/
bis quare totiens repeto de corruptione fi
gure. quoniam peſſime iudicanť vt mihi
videtur hodie leproſi. Qui igiť habet au/
res aduertat ſi vult. ¶ Et tunc cum argui
tur ad primuꝫ dico ꝙ bene eſt poſſibile ꝙ
ſigna lepre ſint magis detecta in aliis par

tibus q̄ in facie ꝓpter fortitudinem men
brorum faciei. ſed ꝙ nullum ſignum ꝓpa
reat in facie. non uidetur poſſibile ꝓpter
dictas cauſas. ¶ Ad exemplú dico quan
tum occurrit mihi ꝙ non erat lepra. ſed
erat quedam ſpecies aretice. et quedam le
proſitas et ſcabies et ulcus unguium quať
corrumpebatur forma et figura pedum ꝛ
manuum. ſicut de iſta materia tangemus
inferius capitulo de egritudinibus ungui/
um. Et ideo dico uobis ꝙ illum uolui ab
ſoluere. et frequenť interrogaui ſi aliquod
ſignum apparebat in facie ꝛ ſteterat ſic be
ne. xx. annis. & adhuc uiuit cum illa fedi
tate extremoruꝫ. ſed nihil apparet in facie
& ideo coniecturo cóiectura proxima ue
ritati ꝙ non erat lepra. nec uidetur poſſibi
le tanto tempore ſtetiſſe quin facies fuiſſꝫ
corrupta. & ꝓpterea licet fuiſſem alterius
opinionis. modo tamen cuꝫ in iſto opere
diligenter laborauerimus ſum alterius. nec
modo aliquo leproſum iudicareꝫ. deus ta
men ſcit ueritatem ego neſcio. ¶ Secúda
dubitatio que occurrit eſt h̄. vtrum lepra
ſit morbus totius. ꝛ eſt mirabile ſi eſt mō
bus totius ꝓpter tria. Primo ꝓpter mate/
riam melancolicam aduſtam et corruptaꝫ
et valde nature odioſam & cum hoc rati
one male complexionis frigide. et ſic. con
trarie in ultimo uite ꝑncipiis. et cum hoc
róe corruptionis aróníe conſiſtuꝫ officiali
um et utroruꝗ que omnia contingunt in
lepra. Quomodo igitur tante corruptio/
nes et ita intenſe poſſunt eſſe in toto cor/
pore vita manente nó uidetur rationabile
¶ Oppoſitum tamen uidetur ſentiř Aui
cenna qui dicit ꝙ eſt cancer totius. quare
zč. Dicenduꝫ ꝙ lepa poteſt dici morbus
totius et morbus partis ſuo modo loquen
di. ¶ Intelligendum tamen ꝙ ſi per le/
pram intelligamus malam complexioneꝫ
frigidam et ſiccam in carne corrumpen/
te aſſimilatiuam. tunc lepra poteſt dici

morbus.¶ Si aũt intelligamus per lepraȝ
illud quod cõſequitur malam cõplexionẽ
ſic erit accidens.et ita diuerſis reſpectibus
poteſt dici morbus et accidens.& ita poſ
ſumus dicere de ſpaſmo et quibuſdã aliis
appelletur igitur morbus uel accidens mõ
bi non curo. ¶ Intelligendũ etiam ꝙ cui
libet actioni ſuperueniunt tria accidentia.
quorum cauſa eſt morbus. aſſimilare igiẽ
nutrimentum eſt quedã actio. hec igitur
actio aliquando aufertur aliquãdo mino
ratur aliquando corrumpitur. quando igi
tur actio aſſimilandi nutrimentũ in car/
nem rorrumpitur.tunc eſt lepra.Caro enĩ
recipit materiam melancolicã fri.et ſic.&
ex tunc non poteſt aſſiſare ſibi nutrimen
tum et conuertere in carnẽ rubeam calidã
et humidam.ſed generat carnem frigidaȝ
ſ ſaticam.granuloſam ſeparatam que non
eſt uera caro. & ſic inde generatur ita hor
ribilis infirmitas ſicut eſt lepra.ſicut tãgit
Ga.vi°.de morbo. ¶ Lepra eſt igitur er
ror aſſimilatiue in carne.Iſta igitur paſſio
poteſt dici totius. ꝙꝫ materia mittitur ad
totum ſecundũ Auic.̧ poteſt etiam dici
totius pro tanto quia manifeſtatur in pti
bus integralibus conſtituentibus ſuum to
tum.ſicut ſunt mẽbra conſimilia et offici
alia et debita vnitas utrorũqꝫ. cũȝ lepra ſit
morbus conſimilis per ſe officialis et com
munis ſecũdario.Quia igitur iſta conſti/
tuunt totũ et lepra aut eſt aut manifeſtaẽ
in illis. ideo dicitur totius. Tercio poteſt
dici totius quoniaȝ incipit ab interioribus
et poſtea manifeſtatur ab exterioribus &
poſtea reuertitur ad interiora. et tunc eſt
mors.quia igitur occupat interiora et ex/
teriora ideo dicitur morbus totius.Quar
to poteſt dici totius. quia omnes uirtutes
corrumpit de animali patet quia falſaȝ ha
bet ymaginationem et ſomnia terribilia.
et inſenſibilitatem extremorum.De vita
li patet in uoce et difficultate anhelitus.
De naturali patet de fedo colore ꝛ terribi
li aſpectu.et uniuerſali defedatione men/
broruȝ. Quinto dicitur totius quia finali
ter totum cõrumpit.His igitur modis et
quibuſdam aliis dicitur morbus totius.
¶ Poteſt etiaȝ dici morbus partꝗ ſuo mo
do loquendi.Cum enim menbra nõ ſint
equaliter fõtia.ſed ſecundũ plus et minus
tunc quedam menbra recipiunt materiaȝ.
et quedam non.et ideo in quibuſdaȝ ma
nifeſtatur. Primo in naribus et in oculo
non.et in quibuſdam in oculo et in nari/
bus non. et in quibuſdam in muſtulis et
in ſuperciliis non.Quia igitur quedam ꝑ
tes recipiunt.ꝛ quedam nõ.ideo poteſt di
ci partis alterius.quoniam nõ eſt intelligẽ
dum ꝙ hec uirtus aſſimilatiua corrumpa
tur in corde et epate ꝛ menbris principali
bus.nec in menbris ſolidis et radicalibus.
ſicut ſunt nerui arterie et oſſa.quoniaȝ an
teꝗ̃ poſſent pati tantam corruptioneȝ cen
ties prius aduenirет mors. pro tanto quia
nobilia ſunt et fortia et mittunt ſuperflui
tates ad debiliora.ꝛ pro tanto dicitur inci
pere ab interioribus.quia uirtus menbro/
rũm interiorum mittit materiam ad exte
riora.¶ Preterea uene arterie nerui et oſſa
propter ſoliditatem eoruȝ materiam groſ
ſam non ſunt apta ſuſcipere.Preterea cum
iſta menbra ſint naturaliter frigida.et ſic.
non poſſunt pati tantum lapſum propter
elongationem eorum a temperamẽto. an
tea longe aduenire t mõs.Caro igitur que
fluit et refluit et eſt menbruȝ calidum et
humidum poteſt recipere multas alteratio
nes et corruptiones transmutationes vita
manente.videns igitur lepra ꝙ nullũ mẽ
brum corporis uolebat ipſam ſuſcipere.ni
ſi caro ſolum.ideo requieuit et habitauit i
ea. Eſt igiẽ lepra morbus carnis et nõ cor
dis nec oſſis.et ita ꝺ aliis. ideo poteſt dici
morbus partꝗ. Rationes igiẽ ſoluunẽ hinc
inde diuerſis viis.¶ Tercia dubitatio que
occurrit nũc eſt.ſ. vtrȝ in lepra ſit mala cõ
plexio eq̃lis vel diuerſa. & vĩ ꝙ ſit eq̃lis

cóplexio enim menbri naturalis videtur
uicta et facta ſimilis tranſmutāti. et non
poteſt reſiſtere notabiliter nec ſenſibilič al
teranti. imo videtur menbrū informatuʒ
mala cóplexione ſupueniente. ita ꝙ natu
ralis eſt totaliter uicta ita ꝙ quantum ad
noſtrū iudicium amplius reſiſtere non po
teſt. eſt igitur equal̃. ¶ Et ſigna que decla
rant hoc. ſunt iſta. Primum ꝙ lepra cōfir
mata amplius curari nō poteſt. Secunduʒ
eſt corruptio forme ⁊ figure. Tercium eſt
ꝙ alia caro in ſpecie uidet̃ eſſe cum gene/
ratur et q꞉ ſſatica et quia granuloſa ſepara
ta. Quartum eſt menbroꝝ inſenſibilitas.
Iſta enim et ſimilia declarant malam cō
plexionem equalem. Contrariuʒ videtur
ſapere. G. verſus principiū de malicia cō/
plexionis diuerſe. dicens ſic ꝙ quedaʒ eſt
mala complexio diuerſa in toto. ſicut eſt
ydrop̄. carnoſa. quedā in parte ſicut lepra
et cancrene. & ita duo dicit. et ꝙ lepra ſit
morbus partis. et ꝙ ſit ibi mala cóplexio
diuerſa. & littera. Ga. eſt iſta. lepra quoq꞉
huius generis eſt. Dico quantū eſt de pre
ſenti ꝙ in lepra eſt mala cóplexio diuerſā
et nullo modo poteſt eſſe equalis. et ſi ali
quo modo equaretur ſtatim eſſet mors.
¶ Vnde in iſta materia debemus quatu/
or conſiderare. Primo cóplexionem natu
ralem. Secundo malam ſupuenientē. Ter
cio diuerſitatē et diſtantiā huiuſmodi ma
le a naturali. Quarto terminū male com
plexionis ſuperuenientꝭ. qui terminus eius
eſt equatio et uictoria ſupra naturaleʒ. ſic
ꝙ naturalis facta ſit ſimilis tranſmutanti
et ꝙ menbruʒ ſit informatū hac mala cō
plexione ſuperueniēte. et tunc dicitur ma
la cóplexio ſuperueniens equalis. Et tunc
cum queritur vtrum mala cóplexio equa
ta poſſit eſſe in lepra. Dico ꝙ nō. duo eni
ueniunt impedire. et malicia cóplexionis.
que frigida eſt. et ſic eſt oppoſita p̄ncipiis
uite. et ꝑeccabilitas materie meſſice corrup
te aduſte et quaſi incinerate. Cum eniʒ ui
ta ſtet per calidum et humiduʒ. et iſta in
ultimo contrarientur nō uidetur poſſibile
vita manente ꝙ iſta informarent mēbra
prius enim eſſet ſuffocatus ꝓpter hanelitū
aut membra fuiſſent diſſoluta ꝓpter ſolu
tionem cōtinuitatis. Eſt igit̃ in lepra ſem
per mala cóplexio diuerſa nunq̄ equalis.
Et cum dicebat. G. lepra quoq꞉ huius ge
neris eſt. dico ꝙ eſt huius generꝭ cum can
cro. q꞉ utrobiq꞉ eſt mala cóplexio diuerſa.
et utrobiq꞉ mala cóplexio cum materia. ⁊
utrobiq꞉ eſt ꝑ uiam nō cōgeſtionis ſed de
riuationis. et utrobiq꞉ materia meſica cor
rupta aduſta. omnibus enim iſtis modis
eſt huius generis. Sed in hoc nō eſt huius
generis ꝙ ſit morbus partꝭ ſicut cancer. ni
ſi forte a p̄ncipio. q꞉ aliqua pars carnis re
cipit corruptionē in lepra ⁊ non tota caro
nec eſt neceſſariuʒ ad hoc ꝙ ſit morbus to
tius ꝙ ſit in toto. ſicut patet in ydropiſi.
qui eſt morbus totius. et tamen nō eſt in
oſſe. et in paraliſi vniuerſali. que nō eſt ni
ſi in medietate corporꝭ. Si eniʒ eſſet in to
to corpore eſſet apoplexia. et inſtantie nō
ſunt ſufficientes. ¶ Ad primam dico ꝙ
multe ſunt egritudi̅es incurabiles. ſicut fe
bris acuta que inficit in primo ꝑydo. aut
infra. et tamen mala cóplexio nō eſt equa
ta. ¶ Ad ſecundā inſtantiam dico ꝙ cor
ruptio figure non ſignificat equationē ſed
lepre cóplementū et perfectionem. ſic eni
in ethica eſſet a principio figura corrupta
et ita eſſent oculi rotundi. et ita de aliis. ⁊
ita in lepra nulla differentia eſt cōſtitutiua
diſcretiua. ¶ Ad terciuʒ dico ꝙ remanet
ſpecies carnis. licet alteratio ſit magna. cō/
plexio eniʒ carnis eſt calida et humida. et
natur̃ tranſmutabilis. et ita poteſt alterari
et uariari per uiam multitudinis et pauci
tatis. alie autem cóplexiones nō ſic. ¶ Ad
vltimum dico ꝙ inſenſibilitas nō eſt acci
dens virtutis naturalis ſed animalis ꝑ ſe.
ſicut demacratio nō eſt accidēs aſſi̅latiue
per ſe. ſed magis diſſeminatiue. & ideo

macies corporis non eſt de differentiis cõ
ſtituentibus lepram. Preterea leproſus nõ
amiſit ſenſum omnino niſi aliquando in
extremitatibus imo ſentit ſe grauatuʒ de
bilem. Sed mirabile eſt ꝙ in ethica ubi e
gritudo cõfirmata ẽ ꝙ habeant ſenſũ ex/
teriorum et non habeant ſenſum proprie
paſſionis cum contrarium accidat in lepra
ubi eſt mala complexio ubi ſenſus exteri/
orum non eſt perfectꝰ imo ſi tangať cuʒ
acu non ſentiet et tamen aliquo modo ha
bet ſenſum ſue proprie paſſionis. Dico ꝙ
mala complexio in ethica eſt calida et nõ
aufert ſenſum exteriorum cum calor poſ
ſit penetrare ſed ſue paſſionis aufert ſenſũ
quia nulla contrarietas nec paſſio põt fieri
In lepra autem frigidum claudit poros et
ita impedit aduentum ſpiritus et ita im/
peditur ſenſus exteriorum zc̄. ¶ Quarto
poſſet aliquis dubitare ſi competeret flebo
thomia poſtq̄ apparet corrupta figura. di
co ꝙ in ſententia eſt illud explanatum q̄
niam quãdo figura eſt notabiliter corrup
ta tunc materia eſt delegata ab interiori/
bus ad exteriora. et ſi fieret flebothomia
traheretur materia corrupta ad interiora.
nunc autem melius eſt ꝙ materia corrup
ta ſit in exterioribus q̄ interius iux̄ mem
bra nobilia quoniaʒ cito interficeret et iõ
non competit flebothomia poſtq̄ figura ẽ
corrupta. Vnde directe et per ſe nõ com
petit niſi per accidens ut dictum ẽ. aut ſi
ſanguis nimis dominaretur et eſſet cauſa
lepre aut nimia repletio ubi eſſet timẽdũ
de ſuffocatione aut niſi timeremus putre
dinem in uenis et alia que dicta ſunt ſu/
perius in ſententia. tamẽ bene dico uobis
ꝙ turpiter uideo nunc homines errare in
flebothomia leproſorum multotiens uidi
ꝙ ad nihil aliud intendebant medici niſi
ꝙ totum ſanguineʒ traherent. uigilate igi
tur. ¶ Quinto poſſet aliquis dubitare de
balneo aque dulcis utrum competat in le/
pra. dico ꝙ ſi aliquis auctorum dicat ꝙ

non competit uerum eſt ſolum ꝙ balneũ
non mundificat. niſi quod ẽ iuxta cutim
et pro tanto competit in ipetigine et ſerpi
gine ſed in lepra materia eſt magis ꝓfun
data et balneum aque dulcis non ſufficeret
Indigemus igitur fortioribus ſicut eſt ſtu
pha cuʒ herbis et ſimilibus et poſtea ꝙ ab
luatur cum aqua dulci et per hunc modũ
bene competit. ¶ Sexto intelligenduʒ ꝙ
cauſa immediata lepre eſt humiditas cau/
ſata ex humore melancolico retinens pro
prietatem et diſpoſitionem humoris que
humiditas ſiue humor eſt ita horribilis ꝙ
natura carnis non poteſt perfecte aſſimi/
lare ſibi. ideo corrumpitur aſſimilatiua et
generatur lepra. Et licet quilibet aliorum
humorum poſſet eſſe cauſa lepre nullo ta
men modo cauſa immediata poſſunt eſſe
ꝙ nullus habet tantam contrarietateʒ ad
naturam humanã ſicut melancolia quoni
am oportet ꝙ aduratur et in melancoliaʒ
tranſmutetur et illa melancolia tranſit ul
terius in humiditatem licet non perfecte
digeſtam et dealbatam nec mundatã ſed
ẽ humiditas feculenta terrea horribilis in
tantum ꝙ non ẽ in poteſtate nature ꝙ il/
la membris perfecte aſſimiletur ¶ Septi
mo notãdum ꝙ putrefactio materie cau
ſantis lepram non ẽ putrefactio fluidorũ
et liquidorum ſicut in febribus nec eſt pu
trefactio ex qua cauſatur ſanies nec uiru/
lentia ſicut in apoſtematibus. Sed ſi aliqs
dicat ibi putrefactionem eſſe hoc ẽ dictũ
aduſtionem et incinerationem et ita ma
teria lepre eſt putrefacta. ¶ Octauo aduer
tendum ꝙ error ſecunde digeſtiue in epa
te poteſt eſſe cauſa lepre remota. ſed error
uirtutis immutatiue in carne ẽ cauſa ime
diata. ¶ Nono intelligendũ ꝙ cum mate
ria lepre ſit humor melancolicus innatura
lis aduſtus et incineratus ideo diuerſa idu
cit ſinthomata quia aliqua pars uadit ad ui
as urinales et ideo apparent ibi arenule. al
tera uadit ad muſculos et conſumit eos et

maxime illum qui eſt inter indicez et pol
licem ratione ſubtilitatꝫ .et altera uadit ad
pulmonem et cannā pulmonis et lacertos
uiarum hanelitus et oculorum et iō ſpaſ/
mat et contrahit omnes illas partes ut di
ctum eſt ſuperius .et cum uapor ille mul
tiplicat ſe ad ſupercilia et nares et faciez in
groſſat et inflat illas partes .et ita diuerſa
ſupplicia conſumunt corpus humanum .
¶ Decimo notandū ꝙ materia lepre licet
nō ſit in membris principalibus tamē tan
te ē pernetrabilitatis ꝙ in matrice corrigi
non poteſt. et ideo eſt morbus hereditari
us et podagra ſimiliter .et tamen ſi habēs
epar calefactum generet non dimittet he
reditatez generato licet ſit in membro ꝓn
cipali et alia nō qm̄ materia ē magis corri
gibilis. Omnis igitur materia incorrigibi
lis et intrāſmutabilis generat morbū here
ditarium et inficit ſe et uicinū ſuum ſicut
iſta.ſ.fe. acuta ptiſis pedicon ſcabies ſacer
ignis . Antrax lippa lepra nobis contagia
prebent. ¶ Vndecimo occurrit unū mira
bile quomodo hoc ē poſſibile ꝙ leproſus
generat et ſi generet quo maſculū cū ſper/
ma ſit corruptū et diſtemperatū in ſubſtā
tia et in pulmone et talia impediant gene
rationem et potiſſime filiorū. Dico ꝙ li
cet iſta impediant plus tn̄ impeditur gene
ratio propter peccatū cōplexionis q̄ ſubſtā
tie ſpermatis .Et ideo licet ſperma lepro/
ſi ſit corruptum in ſubſtantia corruptione
irreuocabili.corruptio ſeu alteratio cōplexi
onis aliquo modo alterabilis ē qm̄ poſſibi
le ē ꝙ leproſus ſit boni regiminis et tp̄us
temperatū et ita corrigitur leproſus lapſus
complexionis .et qđ inueniat in matrice
ꝙ ip̄m rectificat et ita poterit generare eti
az filios ut uidemus negare nō poſſumus
ꝙ igitur lapſus cōplexionis aliquo modo
corrigibilis ē et ille plus facit iō zc̄. Vel
poſſem dicere ꝙ nō quicunq̧ leproſus ge/
nerat .ſed ille ubi nōdum uehemens cor/
ruptio facta ē et iſte habet membra inte/
riora ſana licet exteriora ſint infecta. Et
quia ſperma deciditur a mēbris principa/
libus ideo poteſt generare et maſculum et
feminā ſed ſanum ſimpliciter nō ꝙ ſemē
infectum ē licet nō corruptū .et ideo ge
nerat ſibi ſimile ſicut podagricus dato eti/
am ꝙ materia non decideretur nec a pede
nec a carne. ¶ Duodecimo et ultimo no
tandum hic ꝙ nullo modo nulla uia com
petit coitus in lepra niſi in materia ſangui
nea ante eius confirmationē qm̄ infrigi/
dat ſicut flebothomia et nō competit fle/
bothomia in confirmata quia nimis infri
gidaretur et ipſe magis indiget calefacien
tibus et humectantibus temperate q̄tum
eſt de natura rei .Et ſi dicatur et iam cō/
petit coitus i mania .dico ꝙ in mania nō
eſt tanta corruptio nec incineratio ſicut in
lepra in qua non ſolum ē corrupta ſed eti
am uenenoſa. et ideo cum materia uene/
noſa mouetur inficit partes uicinas ꝙ igi
tur coitus commouet humores et materi
am uenenoſaz cōmiſcet cū humoribus et
quia infrigidat et deſiccat.et omnes lepro
ſi ſunt frigidi et ſicci in radice q̄tum ē de
natura egritudinis ideo in lepra coitus nō
competit licet ſit uulgaris opinio erronea
ꝙ non ſolum confert ſed iuuat.

¶ Capitulum de morphea

MOrphea eſt cutis defedatio macu
loſa. CAVSA. Intelligēdū
ꝙ omnia illa q̄ ſunt cā lepre ſunt
cauſa morphee Vnde quod ē lepra in car
ne eſt morphea in cute. Aduertendū igiē
eſt ꝙ morphea habet cōuenientiā cum le
pra .qm̄ ſicut in lepra errat uirtus aſſimila
tiua ita in morphea .ſed in hoc differunt
quoniam lepra ē in carne et morphea i cu
te . Morphea etiā habet conuenientiā cuz
ictericia qm̄ utrobiq̧ ē cutis maculata. ſꝫ
differunt qm̄ in morphea ē infectio i cu
te maculoſa partim ſic et partim non .ſed

in ictericia ē uniuerſalis uel quaſi uniuer/
ſalis cutis defedatio. ſcḋa differentia ē qm̄
in ictericia non errat uirtus aſſimilatiua.
in morphea autem errat. Concluditur er
go ꝙ morphea eſt error uirtutis aſſimila
tiue in cute. ¶ Conſiderandum igitur cir
ca iſtam materiā ꝙ auctores cōmuniter lo
quendo non ponūt niſi duas ſpecies mor
phee. ſ. albam et nigram de quo ſūme mi
ror quoniam poſtq̄ morphea et lepra non
differunt niſi ꝙ hec in carne et hec in cute
et ſpeties lepre ſunt q̄tuor ita et morphee
Et forte non poſuerunt auctores quia nō
erant famoſe et raro accidunt. quoniaꝫ ſi
ſit de ſanguine et ſit in facie appellabit̄ gut
ta roſacea et ſi in reſiduo corporis appella
buntur rubores. Et ſi infectiones ſint de
colera appellabitur empetigo et ſerpigo et
ita ille due ſpeties ſunt a ſorte ſed ſcientia
medicine eſt ſcientia rerum et non uocuꝫ
ſicut ſcribitur tertio ḋ morbo et ideo nec
de numero nec de nominibus curo dū ta
men res intelligamus. Supponamus igit̄
ꝙ quatuor ſunt ſpecies morphee quedam
de ſanguine aduſto. et quedam de colera
aduſta. quedam de flegmate ſalſo. et que
dam de melancolia aduſta. ¶ SIHNA.
Si autem color corporis fuerit rubeus fuſ
cus maculoſus tunc eſt de ſanguine. Et ſi
fuerit citrinus fuſcus maculoſus tunc ē de
flegmate Iſta ſpeties ē famoſa. De nomi
nibus ergo nulla contentio dum tamē res
telligamus. ¶ PRONOSTICATIO
Si morphea fuerit nouella curabilis eſt. ſi
antiqua incurabilis eſt uel cum magna dif
ficultate. Si morphea occupauerit modi/
cum ſpacium curabilis eſt. ſi magnum dif
ficilis eſt. Si locus morpheatus pungat̄ cū
acu in ſuperficie cutis tantum ita ꝙ nō ꝑ
fundetur ultra cutem ſi ſanguis exierit cu
rabilis ē. ſi autem aquoſitas incurabilis eſt
aut cū magna difficultate ualde. CVRA
TIO. Supponamus bonā dietā et bonuꝫ
regimē ſicut in lepra et digeſtionē et eua/
cuatioēē iuxta conuenientiā particulariuꝫ
et hu. peccantis ſicut dictū ē in lepra. tunc
ueniamus ad localia remedia. Imprimis
fricetur fortiter locus cū panno aſpero et
tunc ſi cutis infectio fuerit de cā ca. non
curo. ſed appellatur morphea uel infectio
cutis dū tn̄ locus ſit rubeus uł citrinus ma
culoſus tunc corpore purgato uel mundfi
cato ſicut decet et bona dieta ſuppoſita. re
cipe auripigmentū rubeū et pulueriʒet̄ for
titer et cū ſuco de fumo terre paſtetur et ī
formentur trociſci et deſiccētur in umbra
et cū uti uolueris diſtemperetur unus vel
plures cuꝫ ſirupo de fumo terre et fiat ad
modū unguenti et locus maculatus inūga
tur et in craſtinuꝫ abluatur cū aqua furfurꝫ
calida. et hec ſit regula generał in quacūq̄
infectione ru. aut citrina in quacunq̄ par
te corporis fuerit ꝙ nunq̄ locus abluatur
cū aqua frigiḋa ſed ſemper cū calida quia
frigida colore ru. colorat et calida diſcolo
rat. Et ſit etiam regula ꝙ in omnibus in
fectionibus apponatur fumus terre. Si au
tē morphea ſit de cā frigida corpore pur/
gato tunc fricetur locus fortiter cuꝫ foliis
ficuū et poſtea ungatur cum oleo de tarta
ro. Oleum autem de tartaro ſic fit. tabu
le tartari calcinentur in furno calcinatiois
et ponantur ſupra marmorem et ꝙ diſtil
labit per filtrū erit oleū clariſſimū et reſer
uetur in uaſe uitreo et locus inde ungatur
et curat ꝓculdubio. Sed iſte modus nō eſt
notus archimiſtis ꝙ modus archimicus ī
multis ē utilis in medicina. ſed in aliis ē
ita triſtabilis ꝙ ī eius uia infinitiſſimi pe
rierunt. Vel ſic ſi infectio fuerit de cā ca.
inungatur locus cū unguento citrino acua
to cuꝫ litargiro. Et ſi fuerit de cā frigida
addatur unguētū fuſcū unguentū ad ſcabi
em et acuatur cū ſulfure uiuo uel fiat un/
guentū ex iſtis cuius materialia ſunt hec.
Calx abluta ſulfur calcantū attramentuꝫ
auripigmētū ru. et citrinū ſal armo. uiride
es alumē es uſtū litargirū cathimia aurea

et argentea marcaſita radix ariſtologie ra-
dix cucumeris aſinini radix lilii et gentia
ne et yari ſanguis lepor affodil tartari cā
tarides aloes mirra ſtafiſagria ſpuma mar
radix uitis albe ſemen ſinapi ſemen rafa-
ni eruca flos papaueris rufi gummi rute a
greſtis euforbiū acetū enula ſquilla folia
ficus cantarides uipera piper mel et ſimilia
Accipiantur igitur aliqua ex iſtis aut plu
ra aut oīa ſm certas doſes iuxta cōuenien
tiā particulariū et puluerizentur et buliant
in oleo et locus inungatur aut cū tota ſub
ſtantia et cera et oleo fiat unguentū et poſ
ſunt fieri empl'a et pulueres et multa con
ſimilia iuxta arbitriū operātis et etiā aque
et ſi locus ueſticetur et fluat aquoſitas et ſā
guis bonum ē quia materia euacuat . ſi au
tem ex his morphea nō curetur curetur cu
ra lepre . Et ita ē intelligendū de omni in
fectione qm̄ in lepra magis tractauimus
particulariter . hic aūt et in multis ſimili-
bus multū breuiter tractamus et iō ad cō
plementū recurramus qđ ē in capitulo de
lepra. ¶CLARIFICATIO . Intelli-
gendū ꝙ in morphea ſicut dicūt ſapientes
non competit flebothomia et uerū ē qm̄
ipſi non ponebāt niſi duas ſpeties et queli
bet erat de cā frigida . Poſſumus etiā dice
re ꝙ in aliqua ſpetie ſicut ē in lepra nō cō
petit flebothomia et potiſſime qn̄ egritu
do ē confirmata quia materia traheret ab
exterius ad interiora . Attamē ſi nos po-
namus morpheā de ſanguine ſeu rubores
tunc in principio competit flebothomia.
Si aūt ponamus morpheā de colera et cor
pus ſit plectoricū a principio pōt compete
re flebothomia . Nec uidetur ꝓcedere ra-
tio quā ponit Auic. et quidā ſequaces ei-
us ꝙ ubi eſt ſanguis malus multus et pau
cus bonus flebothomia bonū rapit et ma
lū dimittit. tunc ponamus ſanguinē putre
fieri intra uaſa ſicut i ſinocho et nōne plus
ē de ſāguine malo q̄ de bono et tn̄ fit fle
bothomia nec ualet rō quia natura retinet
bonū quia indiget eo et dimittit abire ma
lū ſicut uidemus in farmacia cū ſuperfluit
qꝛ ultimo euacuat ſanguinē. bene igit̄ pōt
competere flebothomia in morphea a p̄n
cipio ſanguine domināte aut corpore ple-
ctorico exiſtente. ¶ Scdo debemus intelli
gere ꝙ cā immediata in morphea ē error
uirtutis digeſtiue tertie quia morbus cutis
cā antecedens pōt eē error aliarū digeſtiua
rū et potiſſime epatis materiā corruptam
generantis qua expulſa ad cutē uirtus dige
ſtiue tertie aſſimilare non pōt. et ideo nō
errat expulſiua niſi p accidens. eo ꝙ virtꝰ
expulſiua interioꝝ mittit ad exteriora et
uirtus cutis expulſiua debilis a ſe expellere
non poteſt. digeſtiua ergo errat p ſe et ex
pulſiua per accidens. ¶Tertio notandum
ꝙ cū naturalia perfecte ſe habent et nō na
turalia perfecte āminiſtrātur circa hu. qua
tuor ſunt obediētes tanq̄ nō peccantes nec
q̄titatiue nec q̄litatiue ſed ordine turbato
cū ſunt peccantes qualitatiue et q̄titatiue
tunc ſunt inobedientes. Qua igitur ratiōe
flegma et melancolia cū non ſunt ſub na
turali diſpoſitione ſunt inobedientes et ge
nerant morpheā. ita ſanguis et colera met
ſicut etiā cauſant lepram quod ꝓfortius eſt
¶Quarto aduertēdū ꝙ icteria defedat
totā cutē et in morphea nō ſed ē defeda-
tio maculoſa cuius rō eſt . qm̄ in icteria
materia nō ē ita malicioſa nec ita corrup-
ta et iō omnes partes cutis recipiūt ipſam
equaliter . In morphea aūt ē mag corrup
ta et iō omnes partes cutis fortiores expel
lunt ipſā a ſe et debiliores recipiūt eam
¶Quinto intelligendū ꝙ morphea q̄to
plures partes occupat tanto difficilius cura
tur qꝛ materia maior et uirtus debilior. ſꝫ
in idropiſi in qua totū corpus inflatur fa-
cilior ē curatio a principio q̄ in illa in qua
totū corpus nō inflatur ꝓ tāto qꝛ due ſūt
ſpeties et ex alia ꝫ alia materia ſicut ē tim
panites et aſclites. In morphea aūt ē eadē
materia in parte et in toto Sexto aduer

tenduꝫ ꝙ materia morphee adhuc exiſtē
te in uenis poteſt bene fieri flebothomia
ſed poſtq̄ notabiliter ē extra nō competit
q̄tū ē ex hoc ut dictū ē ī ſententia. ¶ Sep
timo notandū ꝙ a principio morphee po
teſt dari medicina fortis debilis ita ꝙ ſit
fortis in ſe ſed ꝙ detur in parua q̄titate q̄
niaꝫ licet morbus ſit cronicus q̄tuꝫ ex hoc
debilis medicina debet dari utroqꝫ mō ta
men ſi egritudo eſſet confirmata periculū
eſſet et ideo pro acuta reputať quo ad for
titudinem medicine ſed non quo ad q̄ti/
tatem iuxta illud Ipo. ad ultimas egritu/
dines ultime cure ꝛc̄.

¶ De ſcabie

Scabies ē infectio cutis aliquando
ſquamoſa pruriginoſa aliquādo ſic
ca aliquando humida aliquādo ſa
nioſa ut plurimū in extremitatibus aliq̄ñ
magnā partē corporis corrūpens. CAV
SA. Cauſa huius paſſionis ſunt humoreſ
corrupti in epate generati qui cōuerſi in fu
rioſitatē et uaporē a uirtute regitiua ī cor/
poris ſuperficiē expellūtur. vñ ſi uapor fu
erit multū ſubtilis euaporat inſenſibiliter.
Si aūt fuerit nō in tāta ſubtilitate et pori
fuerint denſi cōuertūtur in ſudorem. ſi au
tē groſſi generať ſcabies. Si mediocres ge/
nerať pruritus et ſm maiorē uel minoreꝫ
corruptionē generanť infectiones diuerſe
Sudor igiť grauatiuus grauis odoris ante/
cedit et ſi corruptio augmenteť cātur pru
ritus. et ſi plus fortificeť generať ſcabies ꝛ
ſi plus ſcabies feda. et ſi plus empetigo et
ſerpigo ubi ē maior aduſtio et nō ē ibi ſa
nies et ſi plus morphea. deinde lepra. Len
tigines igiť et pāni et alie infectiones mľ
te generātur ex ſuperfluitatibus ad cutem
delegatis qm̄ materia ē multa et uirtus ex
pulſiua cutis ē debilis remanēt iux̄ cutim
et faciūt diuerſa genera infectionū ſm di
uerſitatē hu. peccātis. Scabiei igitur ſunt q̄
tuor ſpecies. ſ. ex ſāguine colera et melāco
lia et flegmate ſalſo. aduritur aūt ſanguis
qñ in cibis et potibus ſpēs aromatice in q̄
titate nimia apponūtur. et ita de aliis hu.
ſicut ē piper et aleū et uinū purū et ſtare ī
ſole et labor fatigatorius. et ita de aliis q̄
adurunt ſāguinē et hu. SIGNA. Si ſca
bies fuerit ex ſanguine tūc locus uergit ad
ruborē cū humiditate et pruritu magno ꝛ
delectatione magna in pruritu licet ī fine
ſit dolor. Si aūt fuerit de flegmate ſunt
ibi ſquame et ſanies et pruritus uehemenſ
et delectatio in ſcalpendo ſed in fine ē ue
hemens dolor. Si aūt fuerit de melancolia
locus totus in circuitu uergit ad nigredinē
et puſtule et ſcabies ſūt ſicce cū modica ſa
nie et uirulētia. Si aūt fuerit đ colera locus
uergit ad citrinitatē cū magno pruritu et
ſiccitate et fiſſuris. ¶ PRONOSTICA
TIO. Scabies in decrepitis ē difficiľ aut
impoſſibilis curationis. ſufficit eni blandi
ri et ꝙ bono regimie inducať. Scabies fe
da ulcerosa fetida multas ptes corpis occu
pās hꝫ malā radicē et approximatū ad ma
las egritudines et ē difficilis curatiōis ual
de. Et ſi fuerit parua modicā ptē corporiſ
ocrupās nō anguſtioſa nō ſomnū auferens
ē facilis curationis et ī contrario contrarie
¶ CVRATIO. Si fuerit ex ſāguine fi/
at flebothomia et mūdificetur corpus cū
māna caſſiafi. et tamarin. ꝓcedēte uſu oxi
ʒaccari et ſirupo de fumo terre et ſirupo đ
borra. Si aūt fuerit de colera et corpus eſt
plectoricū fiat flebothomia deinde utatur
ſirupo acetoſo et uiolato et de fumo terre
et purgetur cū miroba. citri. et indis et caſ
ſiafi. paratis ſicut decet. et ſi fuerit forti ſca
bies et nō curetur purgeť cū eſio de ſuco
ro. et trifera ſarrace. et ierarufi. Si aūt fue
rit de flegmate et corpus eſt plectoricū et
uirtus fortis fiat flebothomia. deīde utať
oximel. diure. oxizaccar̄ cōpoſita et ſirupo
de fu. terre. Deinde purgetur cū miroba.
Kebulis et indis et p hūc modū. ℞. florū
bora. uiol. folliculorū ſene epithimi liqui.

mũde uuarũ paſſa ·enucle·añ·℥·ſ·agarici
turbit zinzi·añ·ʒ·iii·Fiat decoctio cũ ſero
caprino et in decoctione tẽperentur corti
ces mirobalani Kebuli indorũ·℥·i·fricen-
tur lento igne et colẽtur et detur in auro-
ra uſq̧ ad lib·ſ· Et ſi fortius purgare uolu
mus tunc ·℞·aloe agarici turbit añ·ʒ·ii·
et·ſ·pulpe coloquintide grana·vi·foliorũ
mente foliorũ abſinthii añ·ʒ·ſ·zinzi· ma-
ſticis aniſi bdellii añ·℈·i·conficiantur cũ
oximelle ſquillitico et fiant pillule et den
tur in ſero ſtomaco uacuo poſt·vii· dies
ſue confectionis· Si autẽ adhuc fortius
purgare uolumus purgemus ſic·℞·ierepi·
℥·ſ·iereruf·ʒ·iii·eſule maſticis añ·℈·i·miſ
ceantur et fiãt pillule· Si aũt fuerit melan
colia utatur oximelle diure·et ſqllitico et
ſirupo de fumo terre añ·lib·ſ· miſceãtur
et materia digeſta tũc purgetur cũ miroba
lanis indis belliricis et embli·et epithimo
paratis ſicut decẽ·Et fortius ſic·℞·diabor
ra·diaſene ieraruf· añ·ʒ·iii·lapidis lazuli a
liias lapi·ar·nonies abluti aniſi añ·ʒ·i·miſ-
ceãtur et fiãt pillule· Corpe aũt mũdifica
to fiat ſtufa et tũc ſi fuerit materia ca·po-
nãtur iſta in ſtufa·℞·flor borra·uiola·ne
nufari epithi· camoill·meliloti fumiterre
añ·lib·ſ·miſceãtur et exeũti a ſtufa dẽtur
rubee trociſ·ʒ·ii· et deĩde inũgatur cũ iſto
unguẽto·℞·unguẽti citri·lib·ſ·litargi·℥·
ii·ſulfuris·ʒ·iii·miſceãtur cũ ſirupo de fu·
terre et inungãtur ·Si aũt cã fuerit fra po
nãtur in ſtufa q̃ dicta ſunt et plus·ſ· ſcabi
oſe lapacii acuti aniſi añ·lib·i· et exeunti a
ſtufa q̃libet uice detur aurea alex·ʒ·ſ· deĩ
de ungatur cũ iſto unguẽto·℞·unguẽti ci
trini ungẽti fuſci ungẽti ad ſcabiẽ añ·lib·
ſ·calcis extincte ſulfuri litargi·añ·℥·ſ· cõfi
ciãtur cũ ſirupo de fu·terre et miſceantur
Materialia unguẽtorũ ualentia ad omnẽ
ſcabiẽ ſm tñ plus et minus ſunt iſta ſucus
borragi·ſucus fumiterre ſucus ſcabioſe ſu-
cus lapacii acuti ſucus enule cãpane ſucus
rafani et ſquille et ſicle et radices iſtarũ et

flores et folia fuligo aloe litargirum cathi
mia panfiligos ceruſa calx lota ſulfur exti
ctum utrũq̧ elleborus tartarũ oleũ ãtiquũ
aſſungia antiqua acetum argentũ uiuũ ex
tinctũ oleũ de ſinapio ariſtologia ſal ar·
flos eris et radix cucu·aſinini· Valet etiã
balneũ aque marine ſulfuree et aluminoſe
ſiue fuerint naturalia ſiue artificialia· Acci
pe igitur unum ex iſtis aut multa et miſce
antur cum oleo roſ·aut cum oleo nucum
aut cum butiro aut oleo ſiſamino aut cũ
aſſungia aut cũ aceto et cera et fiat uel ole
um uel unguentũ· Si autem aliquis fuerit
debilitatus nimis·℞·ſucum radi·enule cã
pane aſſungie porcine re·miſceantur lento
igne ·vel iſtud·℞·fuliginis olei ro· facti
cum oleo nucum miſceantur et fiat ungẽ
tũ · Vel iſtud qd non ſolũ ualet in ſcabie
ſed in ulceribus ſcabioſis et ſanioſis fraudu
lentis fedis·℞·antimonii eris uſti litargi·
climie argenti marcaſite ceruſe balauſtie a
luminis ſarcocolle corticũ thuris paniſſili
ginis añ·℥·ſ·conficiãtur cũ fece olei antiq
et cera q̃ ſufficit et fiat unguentũ· Iſtud
etiã ualet in cancrenis ſicut dictũ ẽ ſupe-
rius · In fortibus aũt corpore mundificato
℞·radicũ ellebori albi recẽtũ contũdãtur
fortiter et cũ aſſungia porcina re· miſcean
tur et fiat unguentũ ad omnẽ ſcabiẽ anti
quã delet etiã malum mortuum·

De ſcabie ſicca cũ ulcere et ſquamis ita q̃
uidetur mẽbrũ contrahi et indurari et de
turpari et de pruritu·

Iſta frequẽter ueniũt in manibus et
iõ in corpe mundificato et bona di
eta ſuppoſita madefiãt manus cotti
die in aqua decoctionis malue biſmalue
palee ordei et auene ·deinde inungãtur cũ
aſſungia porcina re·uel gallinacea re· Vel
fiat iſtud unguentum·℞· ſuci apii ſuci fo
liorum lilii ſuci papa·albi aque ro·añ·℥·i·
aceti albi·℥·ſ·aloes·ʒ·iii·olei ſiſamini et ce
ra q̃ ſufficit et fiat unguentũ· Inungatur

etiã locus pruriginoſus. Vel iſtud in ſcabie ſicca. ℞. drag. gũmi ara. infuſoꝝ ſemi. malue biſmal. añ. ℨ. S. aloe ſarcocol. añ. ʒ. i. conficiãtur cũ aſſungia porcina re. uł cuʒ gallinacea uel oleo ſiſamino uel oleo amigda. dul. et cera ꝙ ſufficit et fiat unguentuʒ

De malo mortuo tibiarum

MAlũ mortuum ẽ quedã ſpẽs ſcabiei que oritur ex melãcolia naturali aduſta et ex ãmixtione flegmatis ſalſi cũ liuore et nigredine et puſtulis cruſtoſis magnis fedis ſine ſanie cũ erugine et cũ quadã inſenſibilitate et cum turpi aſpectu in coxis et tibiis frequentius eueniẽs. CAVSA autem huius ſcabiei eſt multa comeſtio ciborũ melancolicorũ oppilatio ſplenis et retentio menſtruorum et emorroidarũ preter conſuetudinẽ et ſimilia. Digeratur igitur materia imprimis ſic. ℞. radicum feniculi petroſilii bruſci ſparagi graminis corticũ cappar) fraxini tamarin. añ. ℨ. ii. conquaſſentur et temperentur in aceto albo per diẽ et noctẽ tunc. ℞. borragi. ſcabioſe fumitre lãpacii acuti bugloſ. melliſſ. utriuſqꝫ ſticados añ. lib. S. folliculorũ ſene epithimi polipodii anthos florũ borra. uiolarũ añ. ℨ. iii. aniſi. ℨ. S. mellis ro. panis zuccari añ. lib. i. fiat ſirupus. Materia digeſta purgetur cũ ieraruf. aut cum ieralogo. aut theodoriton emperiſton et doſſit iuxta conuenientiã particulariũ tres enĩ ʒ. poſſunt dari ſine periculo corpore ꝑgato. Stuphetur multis diebus ſtomaco uacuo et in ſtupha ponãtur ea que ponuntur in ſirupo et in exitu a ſtupha qualibet uice accipiat auree alex. tiriace añ. ℈. i. cum uino decoctionis fumiterre. In muliere aũt detur aurea alex. ſola et poſtea fiat unguentũ et unguẽta q̃ ſuperius dicta ſunt. Vel iſtud. ℞. ſuci rafani ſpatule fetide ariſtologie cucu. aſinini borra. fumiterre ſcabioſe lapacii acuti añ. quartã. i. utriuſqꝫ ellebori ſulfuris uiui calcis uiue añ. ʒ. iii. argẽti uiui extincti añ. ʒ. ii. tunc iſta pulverizata cũ predictiſ ſucis et oleo nucũ ꝛ cera incorporentur et fiat unguentũ. Et aduertẽduʒ ẽ ꝙ ſi uenerit ex reumate uel ſcrophulis uel glanduł uel ſplene uel menſtruis uł emorroidibus tunc illa prius debent curari et potiſſime ſplen.

Capitulum. xxiiii. de puſtulis.

PVſtule ſunt quedã ueſticule parue ad modũ granorũ milii uel granorum ficus ſicut ſordities ſudoris et poſſunt uocari in uulgari prouincialiũ brol badura. CAVSA. Quãdoqꝫ proueniunt iſta ab exterioribus ſicut a caſu ꝑcuſſione labore et exercicio et propter negligẽtiã abluendi et mundificandi corpus et ueſtes et propter unguenta et alia fortia que corpori applicantur. ſicut eſt tapſia uiride eris et alia cõſimilia. Si ab interioribus hoc erit ꝑpter habundãtiã humoꝝ et malã q̃litatẽ eorũ. quare ueniunt frequenter poſt ſomnũ et ſudorẽ cum pruritu. ita ꝙ aliqñ ſunt de ſanguine aliquãdo de colera aliqñ de flegmate ſalſo. aliquando de melãcolia SIGNA. Si aũt uenerit a cãis exterioribus iudicio patientis cognoſcitur. Si ab interioribus et fuerit de ſanguine color ẽ rubeus cũ pruritu et calore et dolor̃. Si ex colera tunc ẽ citrinitas et pũctura et acumẽ. ſi ex flegmate albedo et ſquame et pruritus. ſi ex melancolia liuor nigredo et modica pũctura. PRONOSTICATIO Omnes iſte puſtule ſi negligantur et non mũdificẽtur in ſcabiẽ cõuertũtur. Et ſi fuerit de cã ca. iterius ĩ empetiginẽ et ſerpiginẽ et alia mala accidentia. Si aũt fuerit de fflatꝫ poſt ſcabiẽ in fiſtulã cõuertunt̃. ſi de melancolia iſte ſũt duriores ad curandum et ſi negligãtur cõuertunt̃ in cancrũ. CVRATIO. Si fuerit ex ſanguine fiat flebotomia et mundificetur corpus cũ caſſi

aſiſtula et tamarin. et ſimilibus. Si ex cole
ra et corpus eſt plectoricum fiat flebotho
mia. Deinde digeratur materia cū oxizac
cara et ſirupo uiolato. deinde purgetur cuʒ
oxilaxatiuo et electuario de ſuco ro. uſq̧
competit balneū et inunctio cum popule
on aut cum unguēto citrino acuato cuʒ li
targiro. Si aūt fuerit de flegmate digera/
tur materia cuʒ oximelle diuretico et ſiru/
po de fumoterre et oxizaccara compoſita.
et purgetur cum ierapi. et ierarū. Si auteʒ
de melancolia purgetur cum oximelle ſql
litico et ſirupo de borragi. et fumoterre et
purgetur cum dyaſene et dyabor. ierarū.
Iſtis aūt ambobus cōpetunt ſtuphe et bal
nea et ꝙ inungantur cum iſtis unguentis
℞. unguenti fuſci unguenti ad ſcabiē añ.
lib. ſ. litargiri. ℥. iii. tartari. ʒ. ii. utriuſq̧ el
lebori añ. ʒ. ii. argēti uiui extincti. ʒ. i. mi
ſceantur cum aceto et fece olei antiq. Vel
cū iſto. ℞. ſuci celidonie fumiter. borrag.
ſcabioſe lapacii acuti añ. quartā. i. litargiri
ceruſe lote eris uſti añ. ℥. ſ. miſceantur cuʒ
fece aceti et aſſungia antiqua et fiat quaſi
unguentum. Iſtud poteſt ualere nō ſoluʒ
hic ſed in omni ſcabie et in omni genere
infectionis et iō cū aliquis ignorat quid p
ticulariter agendū ē utatur iſto unguēto ⁊
nō decipietur et appellatur ueni uecū.
Clarificatio. Intelligēduʒ qñ iſte puſtule
ueniunt a cāis exterioribus ut plurimum
corpus nō ē plectoricū et tūc cōpetit aqua
frigida deſuper aſperſa uel ꝙ balneet in a
qua frigida et natet in ea et ꝙ aſpergatur
poſtea farina fabarū lentiū et ordei uel in
ungatur cū litargiro et aceto et ſandal. et
ro. et oleo ro. et ſi materia habūdaret mū/
dificet corpus. Si aūt fuerit cā fra balneet
corpus in aqua dulci et poſtea aſpergat pul
uere orobi et riʒi et lentiū et ordei et lupi
norū. In omni igit' cā ualet balneū aque
dulcis corp' mundificato ſi indiguerit et
tūc nihil trahit et ita nocumentū induce/
re nō poterit et tñ euaporabit et r̄ſoluit et

iuuamētū inducet. Scdo notādū qm̄ ſi pu
ſtule ueniūt a cāis intrinſecis ut a uirtute
mūdificatiua corpis tunc plus ueniunt in
uere. Si aūt a cāis extrinſecis ut labore et
calore tunc ueniūt in eſtate.

Capitulū. xxv. de uulneribus et plagis. et de ſolutione cōtinuitatis

Vulnus ē ſolutio cōtinuitatꝭ facta in
mēbro cōſilī et official' et ita ē mo
tus cōis utriſq̧. Solo cōtinuitatꝭ aut ꝓue/
nit ab exterioribus aut interiorioribus. Si
ab interioribus tūc aut ꝓuenit a ſanguine
aduſto corrupto cutē ulcerāte et rumpente
aut ex colera aduſta. aut ex melia aduſta
aut ex uēcoſitate rūpente aut ex caliditate
ſolis aut ignis aut ex frigidate ulcerante ⁊
iſte ſolutiones pñt magis appellari ulcus q̄
niā ois ſolutio uirulenta ſanioſa ſordita po
teſt appellari ulcus ſm Auic. Si aūt ꝓue
niat ab exterioribus ſicut a caſu percuſſiōe
et ſiſibus tūc ſi ē in carne appellatur plaga
aut uulnus. ſi in oſſe fractura. Si aūt fue/
rit in muſculis et neruis cū re cōprimente
contuſſio appellatur. de noibus ergo nulla
ē contentio. ſed ad res reuertamur ꝗꝛ cō/
plementū medicine rerū ē noticia et non
nocum ſicut habetur. iii. de morbo. Spēs
ergo ſolutionis continuitatis ꝗtū ē de pre
ſenti ſūt quatuor. Eſt eni ſolutio continui
tatis ſimplex ſiue deperditionis ſubſtātie.
Scda ſpēs ē cum deperditione ſubſtātie q̄
concauitas appellatur. Tertia ſpēs ē uulnꝰ
ꝓfundū ita ꝙ ſuperficies et ꝓfunditas cō
ſtituūt tertiā ſpetiē. Quarta aūt ſpēs con
tuſſio appellatur que prouenit cum corpus
cum baculo aut lapide comprimitur et cō
quaſſatur et flagellatur et talis ſolutio ap/
pellatur contuſſio. Et curatio huius ſpetiei
differt ab omnibus aliis ſm Ga. in de ſa.
quoniam in omni ſpetie uulneris cōpetūt
abſterſiua et mūdificatiua. Sed in contuſ/
ſione a principio competunt putrefactiua

Nunc aũt iſtas ſpeties aliquãdo cõcomitã tur accidentia multa ſicut ẽ magnitudo ⁊ paruitas rotunditas triangulatio ſordities ſanies calor et frigus caro addita uerruca a poſtema fluxus ſanguinis fluxus humorũ corroſio liuor et rubedo recẽtia et uetuſtas et multa conſimilia. Iſta enim ſunt acci/dentia et compoſitiones et concomitantia et non ſunt differentie conſtitute q̃ addi/te ſolutionẽ conſtituant nouã ſicut declara uimus .iii. de inge. ſa. Solutio igitur con tinuitatis fit in cute ĩ carne et muſculo ar teria uena neruo et corda et ligamento et panniculo et in oſſibus et iuncturis q̃ diſ/locatio appellatur et in membris principa/libus et non principalibus ĩ quibus omni bus oportꝫ medicum eſſe ſollicitum et di ligenteꝫ ſi uulnus eſt magnum aut paruuꝫ ſi eſt in ſuperficie aut profundo .ſi ẽ cum deperditione ſubſtantie aut ſine ſi in mẽ/bro radicali aut fluente .ſi in membro ꝓn cipali aut non principali. ſi in membro ſẽ ſibili aut non ſenſibili aut parui ſenſus .ſi ẽ cum dolore aut ſine. ſi cũ dolore aut mag no aut paruo. et ſi cum fluxu humorum aut ſanie .ſi cum ſorditie aut ſine. ſi ẽ ſim plex aut compoſitum ¶ Et aduertendum ad multitudinem compoſitõnum ſi labia uulneris diſtant multum aut non. ſi fra/ctura oſſis eſt cum dentibus aut ſine den/tibus. ſi neruus eſt punctus aut inciſus. ſi cor eſt uulneratum aut capſula. ſi cerebruꝫ aut pia mater aut dura mater aut ſubſtan tia cerebralis ſi eſt cum contuſſione aut ſi/ne. Conſideretur igitur genus et q̃tuor ſpe cies et multitudo accidentium et compo/ſitionum et concomitantium et ſuperue/nientium. ſi peruenerit iſta ex malicia hu morum aut uulneris aut imperitia reſtau ratoris aut omniũ eorum que extrinſecus ſunt que omnia ſollerti ingenio conſiderã da ſunt ſi ad finem curatõnis deuenire cu ramus. SIGNA. Si autem ſolutio con tinuitatis ꝑuenerit ab interioribus ſi ẽ ex ſanguine tunc eſt cum rubore et calore et punctura et ſanie. Si ex colera eſt cum ci trinitate et ardore. ſi ex flegmate ẽ cuꝫ al bedine et humiditate. ſi ex melancolia eſt cum liuore et ita de aliis ſignis que ſingu/los humores concomitantur. Si autem fu erit de cauſis extrinſecis ex noticia patien tis habetur aut aſſiſtentiũ aut cuꝫ oculo et digito et ſimilibus que perfectius ĩ libris cyrugie continẽtur. PRONOSTICA TIO. Omnis ſolutio facta in membro bone complexionis de facili curatur ſꝫ cũ eſt in corpore male complexionato diffici liter curatur et ideo ulcera idropicoruꝫ aut leproſorum aut nunq̃ curãtur aut cũ mag na difficultate. Vulnera cordis non curã/tur. uulnera capitis ſtomaci et epatis aut ſplenis aut renum aut ueſice aut matricis. aut inteſtinoruꝫ ſi ſint parua poſſunt cura ri .ſi magna aut nunq̃ aut de raro contin gentibus. uulnera pulmonis non curantur uulnera membrorũ radicaliũ ſine deperdi tione ſubſtãtie uere poſſunt uniri in pueri tia. in aliis aũt etatibus non ſed fit porus ĩ circuitu. uulnera membrorũ radicaliũ cuꝫ deperditione ſubſtantie nunq̃ perfecte re ſtaurantur. Si uene minute et capillares de perdantur in magnis muſculis .tunc natu ra generat loco illarum poros et meatus cã noſos. Solutio continuitatis in neruo ſi ẽ inciſio aut punctura tunc ſpaſmum et ali enationem ſignificat et mortem inducit. niſi ei diligentiſſime ſuccurratur .et ſi om nino incidatur non eſt periculum niſi qa membrũ ſuppoſituꝫ caret ſenſu aut utroqꝫ ſecundum diuerſitatẽ neruorum. uulnera inteſtinorum cum nauſea et fluxu uẽtris ſunt peſſima .fractura oſſium cum denti bus cum periculo magno conſolidatur ſed poſtea cum difficultate frangitur. Fractu ra oſſis ſecundum rotunduꝫ de facili uni tur ſꝫ poſtea de facili rũpit. Omne uulnus tranſiens a ſuperficie in ſuperficiẽ ẽ malũ

quía natura non ínuenít radícem unde ſu
mat príncipium . Sí autem in uulneríbus
propter nímíum fluxum ſanguínis uene/
rit alíenatio malum et ſi ſpaſmus ut plurí
mũ moríuntur. Et ſi ſincopis cuȝ ſingultu
mors eſt in íanuis. CVRATIO. Imprí
mis fundemus nos in dictis Ipo. vulnera
non curantur niſi prius deſiccentur Ga. ex
ponit illum cauo. ín. ííí. de ingenio ſanita
tis per totũ . Intellígendũ ꝙ ín omni uul
nere cuȝ membrum eſt debilitatũ adunaẽ
duplex ſuperfluitas . cum natura omnino
nutrimentũ aſſimilare nó poterit. ſ. ſubtí
lis groſſa quare indiget duplici medicami
ne abſtergente et mundificante. In omní
ígitur uulnere cópetunt medicamína ſicca
alíq̃tulũ ſupra cóplexionem mẽbri et ꝙ ca
lor non excedat temperamentũ. In omní
ígiẽ uulnere cópetunt ſicca ſed díuerſimo/
de qm̃ cóplexio naturalis mẽbrí dȝ cóſer/
uari . Si igitur mẽbrũ ſiccũ et humidũ pa
tiatur ſolutioné continuitatis í mẽbro ſic/
co debemus apponere magis ſicca et í mẽ/
bro humido minus ſicca ꝙ ſi in membro
humido ponerentur multũ ſicca tunc cor
rumperetur cóplexio naturalis . ſed illa de
bet ſeruari in tp̃e morbi q̃tum é de preſen
ti intentione . Multitudo autem humídí
tatis é conſideranda quía ſi ſordities uulne
ris eſt multa multum ſicca ſũt apponenda
et ſi modica parum ſicca. Et tũc debemus
comparare ſi mẽbrum ſit ſiccum et ſordí
ties multa multum ſicca competunt. et ſi
mẽbrũ é humidũ et ſordities modica paȝ
ſicca competũt. et ſi mẽbrũ é ſiccũ et ſordí
tíes pauca mínus ſicca. et ſi membrũ é hu
midũ et ſordities multa multũ plus ſicca.
et ita de aliis. Patet igiẽ ꝙ reſtaurator mẽ
brorũ cóplexioné et naturá medicaminuȝ
ſcire debet . In ſimplicibus igiẽ uulneribꝰ
ſimplicia medicamía ſũt ponẽda ſolũ ab/
ſtergẽtía et mũdiſicãtia. Si aũt eſſet ulcus
ſanioſũ cũ ſordítie multa tunc fortiſſima
medicamía ſũt apponẽda ſicut é calx attra
mentum ſulfur uiride erís et ſimilia. et íõ
ex uiridi eris et cera et oleo ſm̃ Ga. in de
inge. ſa. poſſunt curari. uiride enim es ni/
mis penetrat et diſſoluit et pungit et urit
ſed cera et oleum obtundunt acumen qd̃
eſt in uiride eris . et uiride eris rep̃mit pu
trefactionem aliorum . quare poſſet fierí
medicina temperata ſm̃ naturam compo
ſitionum . ſ. compoſitionum uulnerum et
naturam membrorum. Sed in hoc opor/
teret ꝙ medicus eſſet multum diligens ad
alia igitur recurrendum eſt . In omni igí
tur ſolutione continuitatis oportet tria cõ
ſiderare primo ꝙ intercipiatur fluxus. ſe/
cundo ꝙ preſeruemus uulnus a putrefactí
one. Tertio ꝙ uulnus curemus cum medí
cinis et cibis conuenientibus et bono regí
míne in. vi. rebus non naturalibus. Pona
mus igitur ꝙ uulnera ſint a cauſis interio
ribus tunc purgemus uniuerſaliter corpus
et deinde mũdificemus particulariter ſm̃
exigentiam hu. et iſta ita frequẽter dicta
ſunt ꝙ nó oportet repetere tunc utaẽ iſto
medicamine. ℞. litargiri ceruſe lote cathi
mie argenti eris uſti et abluti . an̄. ℥. i. aloe
ſarcocolle radi. ariſtolo. tartari an̄. ℈. i. fiat
puluis ſubtiliſſimus et ulceri applicetur . et
cum uino et melle calidis abluatur aut ap
ponatur modicum de cera et oleo . et fiat
unguentum. Et in ulceribus ca. apponatur
unguentũ citrinũ acuatũ cũ litargirio. et í
frigidis unguentũ fuſcũ acuatuȝ cũ puluerẽ
alóes et ariſto. Et ſi eſſet ulceratio cũ calo
re magno aut róe hu. calidi aut róe combu
ſtionis facte ex igne et ex aqua calida aut
ſale tũc inungatur locus cũ populeó aut cũ
duabus partibus populeon et tertia unguẽ
ti citrini. Aut fiat unguẽtum ex his. ſ. ex
muciliagíe pſilii et cãpho. et ſandal̄. et ro.
et ſuco portula. et plantagi. papaue. et corí
andro. Si autẽ fuerit uulnus ex nimia fra
te ínũgãẽ cum aſſungia uulpina aut cũ un
guẽto ad ſcabiẽ acuato cũ aſa feti. et galba
no et ſapi. et ſiſtibus. Sufficiunt igitur iſta

cauſa breuitatis ¶ Si autem inciſio aut pla
ga aut contuſſio aut fractura aut ꝑforatio
aut punctura corpori aduenerit ꝓpter cau
ſas extrinſecas . Canonibus uniuerſalibus
obſeruatis ad unguem nihil de contingen
tibus obmittentes cum dei auxilio breui/
ter ſic incipiamus operari ¶ Vulnus aut
ē magnum aut paruum . ſi paruum natu/
ra ſufficit per ſe ad curandum aut ꝙ pona
tur raſura lardi in panno lineo deſuꝑ . aut
apponatur tela aranee uel raſura camiſie et
ſimilia. Si aūt fuerit magnū aut ē cum de
perditione ſubſtantie aut non . ſi non tunc
permittatur fluere ſanguis qm̄ ut p̄rimū
iuuat qm̄ preſeruat ab apoſtemate et hoc
eſt quod multū timemus . Si autem uolu
mus ſanguinē reſtringere . Accipiāt̄ ſtup
pe canapine et madefiant in aqua frigida
deinde in albumine ouorum et deſuꝑ ap/
ponantur. Deinde coniungamus labia uul
neris cauendo ꝙ in uulnere non ſit oleum
nec puluis nec aliqua res contra naturā. de
inde ſuamus et filum ſit planum et equale
de ſerico et acus quadrata et in quolibꝫ pū
cto fiat nodus et ita ſemper nodando in
quolibet puncto uſqꝫ ad finem. deinde li/
getur et plumaceoli duplicati deſuꝑ appo/
nātur et cauenduꝫ eſt ne aqua approximet̄
uulneribus. Si aūt eſſemus coacti balneare
rōe alicuius accidētis tūc uulnus empl̄etur
et liget̄ et inungat̄ taliter ꝙ aq̄ uulnus tā
gere nō poſſit et ī omni magno uulnere ē
ingeniādū ꝙ illud qđ colligitur mūdifice
tur ita ꝙ ſit foramē in parte inferiori aut
mēbrū taliter ſituetur ꝙ locus mūdificet̄
Si aūt uulnus fuerit magnū cū deꝑditione
ſubſtātie tūc nō cōiungātur labia ſꝫ inſiſta
mus ī mundificando uulnus et cauēdo ꝙ
hu. nō poſſint fluere ad locuꝫ et alia omīa
q̄ dicta ſūt ꝙ corpus nō ſit plenū et ſi̅ſ̅ia.
et tūc dētur cibi q̄ generāt carnē deperdi/
tā materialiter ſicut ſūt galline et perdices
et agnus ānualis et ſi̅ſ̅ia . Materialia autē
carnē in uulneribus effectiue generātia ſūt
ſſta. ſ. aloes thus radix ariſto. es uſtū cathi
mia lota ceruſa lota mirra ſandaraca ſarco
colla orobus radix lilii farina ordei et fa/
barū et ſi̅ſ̅ia. Vl̄ iſtud accipe galbanū et li
q̄fiat in oleo mirtino. deinde apponat̄ pā
nus lineus antiquus mundus minutiſſime
tritus et carpinatus et aſpergatur puluere
olibani et aloes et ariſto. et fiat empl̄m et
deſuper apponatur . Cū aūt caro uenit ad
ſuperficiē tunc induretur et ſtet loco cutis
et hoc fit cū his. ſ. mirra aloe ere uſto uitri
olo uſto galla et balauſtia ſangui. draco.
dragan. uſto et ſimilibus. Et ē intelligēdū
ꝙ illud qđ generat carn in uno membro
non generat in alio qm̄ quedā ſunt mem
bra humida et quedā ſicca. Et uulnera q̄
dam ſunt cū ſordicie multa et quedā cum
pauca . quare medicamina q̄ ſunt in pudi
bundis debent eſſe ſiciſſima et ī ocul̄ mi
nus. Alia igitur ſunt q̄ debentur neruo ⁊
alia carni et alia arterie et ita de aliis quare
reſtaurator debꝫ eſſe ſollicitus in cognoſcē
do complexionem membrorum et ſenſu
um et nobilitatem et materiam medica/
minum Et ita poteſt eligere ex his medi
caminibus que competunt iſti et que com
petunt illi et ita ratō procedere debet et ni
ſi totum poſtea experimēto probetur ora
tiones ſunt rethoruꝫ qui propoſitiones ha
bent decoratiſſimas rei ſubſtantiam nō tā
gentes . Si autem fuerit contuſſio attritō
ſeu flagellatio tunc fiat a principio flebo/
thomia dato ꝙ corpus non eſſet plenum
deinde apponātur frigida ſtiptica deſuper
ut non fiat fluxus ad locum. Deinde fe/
ſtinemus euacuare et ab intus et ab extra
quia cito fieret apoſtema aut ſanies aut cā
cer aut fiſtula. Ab intus igitur diſſoluatur
ſic decoquatur centaurea maior et coſtus ī
ſirupo acetoſo et ſumatur mane et ſero. ab
extra etiam ponatur lana ſucida cum fari
na ordei. Apponantur igitur calida reſol
uentia et ſubtiliantia . Fomentetur igitur
locus cū aq̄ decoctionis camomil. et ſi̅ſ̅iū

Et ſi neceſſarium fuerit apponantur uento
ſe cum ſcarificatione putrefacto igitur et
corrupto remoto curentur ſicut alia uulne
ra curantur. Curatio igitur iſtius ſm̄ Ga.
ab aliis ſolutionibus continuitatis eſt diui
ſa . Si autem uulnus fuerit profunduꝫ po
natur tenta uſqꝫ ad profundum et mun/
dificetur cottidie bis aliter fiſtulatur locꝰ
Si autem uena aut arteria fuerit inciſa et
fluxus nimius diſtrahatur cū fricatonibus
et ligaturis et ſimilibus et iſtud emplaſtrū
deſuper ponatur. Accipe aloes thus minu
tum ſangui. draconis bolum arme. pilos le
poris minutiſſime contritos et conficianẽ
iſta cum albumine ouorum . et ē ultimuꝫ
in iuuamēto . Si aūt uulnus uel punctura
fuerit in neruo tūc in pueris et mulieribus
ponātur minus fortia ſicut ē reſina pix na
ualis ſordities aluearis apū ſordities q̄ ad/
heret parietibus balneorū ſed ꝙ ſint ablu/
ta et mundificata cum lixiuio . et compo
nantur cum fece olei antiqui et uino et fi
at emplaſtrum aut oleum aut unguētum
Si autem fuerit in corporibus duris adda
tur euforbium ſtercus columbinuꝫ ſulfur
calcinatum calx extincta aſa opoponacuꝫ
ſerapinum lac titimalli quoniam punctu
ra nerui duri ſicciſſimis indiget . et potiſſi
me quando eſt in profundo et ultimo fi/
at cauterium . Supponimus enim ꝙ cor/
pus ſit mundificatum cum flebothomia
et farmacia et abſtinentia et ſimilibus. ali/
ter de facili incurrūt ſpaſmū aut apoſtema
et ſimilia. Non fiāt igitur particularia ni
ſi uniuerſalia precesserint ſicut cristeria et ſi
milia. Si aūt fuerit apa in neruo tūc ualēt
orobus farina fabarū et ordei et ꝙ confici
antur cū aqua reſolutionis ſerapini et in fi
ne abluantur cum uino cocto . Si autē fu
erit diſlocatio ꝙ cognoſcitur ꝙ eſt ibi ele/
uatio aut profunditas et quia moueri non
poteſt et quia differt a ſuo ſimili quoniaꝫ
ſi ad omnes partes poſſet moueri nulla eſt
diſlocatio. raro accidit ſimplex ſingularis

quia ſit ibi uulnus aut fractura aut attri/
tio aut apoſtema aut putrefactio et ſimi/
lia et tunc curatio debet eſſe compoſita. ali
quando enim eſt tantus dolor ꝙ reponere
non audemus in locum ſuum . et ſtamus
tunc uſqꝫ ad tres dies deinde os diſlocatū
reponatur in locum ſuum et ponatur i ꝓ
prio ſitu et in reponendo aliquando audi
tur ſonus et fomentetur cum uino ponti/
co et ligetur . Si autem fuerit diſlocatō ex
nimia humiditate lubricante iūcturas tūc
fiat cauterium et emplaſtrum deſuper ap/
ponatur qd̄ fit ex galla et acatia et balau/
ſtia et nuce cipreſſi et gummi iuniperi et
modico caſtoreo . Si autem fractura fue/
rit in oſſe raro accidit ſine aliqua compoſi
tione quoniam ibi ē aliquādo attritio uul
nus dentatio apoſtema fluxus humorum
putredo et multa conſimilia q̄ omnia de
bent diligenter conſiderari . Hoc auteꝫ fa
cto partes fracture uniantur quia in pueri
tia conſolidantur . ſed cum indurata ſunt
natura generat in circuitu porū. Ponamus
igit̄ exēpli gr̄a ꝙ ſit in tibia tūc debemus
patientē in lecto ponere reſupinū et extē
dere tibias ambas et equare et fractā aliq̄/
tulū lōgiorē. Oſſa eni fracta nō debemus
omino unire q̄m̄ ſeq̄retur dolor et fe. nec
nimis prolongare ꝙ ſeq̄retur claudicatio.
Fiat ergo unitio mediocris et in uniendo
reddatur pars p̄ti et dens dēti cauendo ꝙ
de oſſe cōminuto nihil remaneat . nec re/
maneat aliq̄ cōcauitas ꝙ ibi generaret pu
tredo corrūpēs totū mēbrū. Hoc facto li
get̄ et ligamētū ſit de pāno lineo mūdo la
to iux̄ mēbri diſpōneꝫ et icipiat ligatio in
medio fracture et t̄hatur hinc inde ꝑ mo
dū cruc̄ una p̄s ꝯ aliā ꝙ optie ſtrīgit locū
i pāno ſeu ligatura non ſit aliq̄ ruga et du
ret t̄m̄ ꝙ occupet aliq̄d de p̄te ſana hinc
inde. et ſi fractura ſit magꝭ ſtricta i p̄te ſa
na minus ut ſuperfluitates poſſint exteriꝰ
currere . et ſit ligatura aliquātuluꝫ doloro
ſa ut ſit firma et nō t̄m̄ ꝙ ex hoc humo.

poſſint fluere ad locum. deinde omni die
tertia ſeu quarta remoueatur ad uidendũ
locum. et ſi eſſet pruritus ꝙ fomentaretur
cum aqua calida donec incipiat rubeſcere.
Et ſi indigeremus medicamine conſolida
tiuo ponatur nux cipreſſi cum uitello oui
deinde ligẽtur et ponãtur plumaceoli du
plicati ut ligamentũ ſit fortius. deĩde aſſel
las aut ponatur tibia aut brachiũ in uaſe li
gato ad modũ nauicule ne propter aliquẽ
motum repentinũ frangatur qm̃ inde dor
miendo contingit ſomniare et aliquando
repente ſe mouere et tunc niſi membrum
eſſet bene appodiatũ eſſet timendũ de fra/
ctura tibiarũ. ſupra lectũ ſit corda pendẽs
ut cũ uult aliquã partem corporis mouere
ꝙ ibi ſe appodiet et ꝙ lectus ſit perforatꝰ
cum uoluerit aſſellare quia tunc eſſet peri
culum magnum cũ oporteat ipſuꝫ iacere
xl. diebus et amplius. Detur cibus q̃ gene
rat porum ſicut eſt uitulus lactans et aſſa
ture frumentũ coctum et faba fracta et ſi
milia. Sed quia iſta conſtipant' oportꝫ alia
aminiſtrare. et ideo r̃oe accidentiũ frequẽ
ter oportet multa facere contra naturam
morbi. Operemur igitur iux̃ naturã mor
bi et accidentiũ et particule patientis ¶ Si
aũt eſſet fractura cranei aut ẽ cum uulnẽr
aut ſine uulnere. et cum hoc aut ẽ cum le
ſione dure matris aut pie matris et cũ hoc
aut eſt concuſſio aut inciſio aut perforatio
et cuꝫ hoc aut ẽ magnum aut paruũ et ita
de aliis differentiis accidentalibus. Et cog
noſcitur occulta fractura q̃ grauiter dor/
mit et grauiter egerit et grauiter mingit.
et cum grauitate frangit auellanã et cũ gra
uitate maſticat cruſtam. et ſi corda lire te
neatur inter dentes et teneatur et percucia
tur cum grauitate ſuſtinet et ſemꝑ fractu
ram cranei concomitatur fe. et nauſea. et
ſi dura mater aut pia mater fuerit leſa tũc
eſt parafreneſis rubor faciei eductio oculo
rum debilitas totius uirtutis aĩalis. Impri
mis igitur fiat potio que ualet in uulneri
bus et plagis et fiſtula et conſimilibus. ℞.
agrimonie pinpinelle bectonice berbene.
centauree maioris ſticados saluie piloſelle
trium conſolidarũ plantaginis ſane mun/
de rubee ma. caulium rubeorũ pedis colũ
bini gallitrici abſinthii tanaceti ligue auis
edere terre fragarie bugloſſe gentiane. añ.
omnia iſta uel maior pars conterantur et
buliant in uino albo et addatur modicum
mellis et potet cottidie. et ſi febris ẽ fortꝗ
accipiat in parua q̃titate et ſi debilis ĩ mag
na quia mirabilia facit ĩ omni uulnere ſeu
ulcere ſordido ſeu non ſordido ¶ Deinde
apponatur iſtud emplaſtrum ſupra craneũ
fractum et ſupra piã matrẽ et duram ma
trem cũ leſe ſunt. ℞. picis liquide cere ter
bentine añ. lib. ſ. liquefiant ſimul et infũ
dantur in aceto et fortiter ſimul malaxen
tur. ſcđo iterũ liquefiant et proiciantur in
lacte mulieris aut uacce et malaxẽtur for
titer. Tertio iterũ liquefiant et proiciãtur
in ſucco bectonice et malaxetur fortiter.
Quarto iterũ liquefiãt et proiciãtur in ſu
co cẽtauree maioris et malaxetur fortiter
et tunc accipiatur una pars et ſupra craneũ
fractum apponatur et noli reuelare niſi di
lectis ¶ Emplaſtrum magiſtri Anſelmi
ianuenſis quo ſolidatur cerebrum et om̃e
uulnus capitis. ℞. terbentine partes duas
cere albe partem unam liquefiat ad igneꝫ
proice ſuper colatorium et inferius ſit ace
tum in quo iſta cadant cum fuerit infri/
gidatum comprime bene de aceto. ſecun
do liquefiat ut ſupra et cadat per colatori
um ſupra ſucum herbarum bectonice par
tes duas uerbene partem unam millefolii
partem unam Incorpora cum ſuco ut me
lius poteris. Iterum liquefiat et cadat ut
ſupra in lac mulieris uel uacce ita ꝙ lac co
operiat totum. et incorpora ut melius po
teris. Si non potes habere ſucum habeas
de pluribus et fiat ut ſupra. Potes ponere
lucidariam et centauream et puluerem cẽ
tauree. et potes ponere ſupra emplaſtrum

pannū perforatū in multis locis cum forfi
cibus et ſuper pannū empl'm ſubtiliter po
nēt per uinū calidū tranſeat leuiter et poſt
tertiū diem amoueat . Si fetet ſignū cure
eſt amoue et iterum repone eundē uel de
recenti et quia iſtud opus ē difficile et pe/
riculoſum et ꝓlixū et maiori ſolemnitate
indiget .ideo reſtauratoribus derelinquo.
¶CLARIFICATIO. Intelligenduꝫ
circa materias ꝓcedentes ꝙ in fracturis cō
petit ſubtilis dieta et fomētationes ſꝫ die/
ta ſubtilis ē duplex.ſ. ſubtilis in paſtu ſi/
cut olera et pull'. ſubtilis etiam rōe parue q̄
titatis ſicut ſunt aſſature frumētū coctum
tñ datur i parua q̄titate. iō aucto. ſi dicāt
ꝙ ſubtilis dieta cōpetit uerū ē q̄tū ad q̄ti/
tatē qm̄ q̄tū ad qualitatē in fracturis cō/
petunt groſſa et ea q̄ generāt chimū groſ/
ſū et uiſcoſū. Subtilis autem in paſtu com
petit per accidēs ut ꝙ eſt conſtipatus aut
ꝙ non pōt digerere groſſa rōe ocii et qui
etis. et propter hoc etiā groſſa competunt
in parua q̄titate. Scđo notandū ꝙ mem
brorū licet ab utero quedā reſtaurentur ſi
cut caro et quedā nō ſicut alia. Et tñ poſt
uterū utrobiq deficit agens et materia ꝙ
poſt uterū nec matrix nec didimi nec ſe/
men nec ſanguis mēſtruus . Dico ꝙ caro
ē ſicut ſuperfluitas et ꝙ ſuperflua pñt re/
ſtaurari ſicut apparet in caudis ſtellionū iō
pñt reſtaurari et cuꝫ hoc ſāguis inuenitur
ſufficienter in corpore et ꝙ raro ex ſāgui
ne et ibi ſanguis et hic ſāguis et iō reſtau/
rari pōt. Semē aūt nō ſic inuenitur ꝙ ſal/
tim in uiris deficit locus generationis qđ
ē matrix et in mulieribus deficit ſemē vi
ri. Et quia radicalia loquēdo medicinalit̄
nō inueniūtur cū omnibus conditionibus
poſt uterū ꝙ ex ſeminibus generant̄ ideo
in etate puerili ſi diſcontinuētur bene uni
untur ſed ſi ſubſtātia deperdatur nunq̄ et
tñ etiā ꝙ radicalia ut plurimuꝫ ſunt ſe. et
ſic ꝓter principalia et nobilia ſi eorū ſubſtā
tia depdatur ꝓpter eorū neceſſitatē et no
bilitatē anteq̄ eēnt reſtaurata ꝑus eēt mors
Si aūt alia cū ſunt frigida et ſic. deficit at
tractiua q̄ uiget p calidū et diſſeminatiua
q̄ requirit poros largos. et digeſtiua q̄ ui/
get per calidum et hu. et ita non fit reſtau
ratio et ita omnia deficiūt eis ſed raro ha
bet omnia. eſt enim calida et hu. et ita ni
hil ſibi deficit. quare omni tempore poſſꝫ
reſtaurari. et forte etiaꝫ dato ꝙ eſſet ex ſe
minibus primis ſm̄ cōditiones datas. ¶Ter
tio notandū ꝙ membroꝝ q̄dā ſunt humi
da humiditatē naturali. et quedā accidēta
li .tunc ſi uulnus in mēbro humido natu
raliter faciliter curatur q̄ in ſicco. ſed i hu
mido accidentaliter tardius .ſicut in idro
piſi . Facilius igitur curant̄ uulnera in mē
bro humido naturaliter q̄ in ſicco propter
copiā nutrimenti. ¶Quarto debemus ad
uertere ꝙ in ſolutione continuitatis paula
tina ſicut ſi aliquis continue pungeret̄ ma
ior ē dolor q̄ ſi fieret ſubito etiā ſi totum
mēbrū truncaretur .et ratio ē ꝙ ſm̄ Ga
lie. de morbo in ſolutione cōtinuitatꝫ nō ē
dolor niſi in fieri et qñ fit ſubito cito tran
ſit illud fieri. et iō nō ē dolor q̄tū ē ex illo
ſed i illis q̄ fiūt paulatie et cōtinuātur con
tinue ē fieri et actio et paſſio et iō maior
dolor.

¶Capitulū de fluxu ſanguinis imoderato.

FLuxus ſāguinis imoderatus uenit
aliquando ꝓpter uulnus et ſiſ'ia ex
trinſeca licet ſit dictū tñ breuit̄ trā
ſeamus. Aliqñ fluxus ſāguinis ē modera
tus ita ꝙ ſufficit digitū apponere uł pānū
lineū intictū in aq̄ fr̄a aut i aceto et aqua
fr̄a uł i aq̄ ro. aut ſtuppe canapine intićte
in albumie ouoꝝ aut raſura pāni linei aut
tela aranea aut mica panis. aliqñ tñ uulnꝰ
ē magnū aut ꝙ uena magna et arterie in
ciſe ſūt ut dictū ē et tūc teneatur ibi digi
tus aut pānus lineus intinctus in aqua fri
gida. aut obduretur aliquo ingenio dicto
donec medicamen ſit compoſitum . quia

raro inuenit ꝙ medicamina ſint prompta et cum ſanguis ē nimius ita ꝙ ſi ē de arteria ſanguis ē ſubtilis et clarus et uenit ſaltitudo et cum impetu modo ſuperius modo inferius modo dextrorſum modo ſiniſtrorſum . in uena non ſic eſt groſſus. Apponatur igitur medicameꝫ qđ dictum ē.ſ. de aloe thure et maſtice et ſanguine draconis et bolo ar. et pilis leporinis minutiſſime tritis et conficiantur cum albumine ouorum et deſuper apponatur et in ſecūda appoſitione non remoueatur primū qa timendū eſſet de apertōne et ſi fiat fiat paulatine et cum cautela . Si autem nō poſſet reſtringi ſic cauterizetur locus cuꝫ ferro ignito et ſi timeat ignem patiens cauterizet cum mirra aloe et attramento et calce uiua et ſanguine draconis. de aliis aūt fluxibus ſanguinis loquemur in capitulis ſuis . Intelligenduꝫ ꝙ cibus temperatus ſit ut caro agni annualis que generāt carnē materialiter ut dictuꝫ eſt et pili leporini et alia medicamina effectiue abſtergendo deſiccādo mundificando ſuperfluum remouēdo cōplexionem temperando fluxui reſiſtendo confortando cauterizando conſtringendo oppilando et ita de aliis. Item nota ꝙ inciſione facta nō eodem inſtanti fluit ſāguis quia calor et ſpiritus refugiunt ad interiora et ideo multi uulnerati nō credunt eſſe uulnerati quia non ſentiunt ſed aliqua modica mora facta calor et ſāguis currūt ad cutem apertam et fit fluxus. Nota ꝙ calida in quarto poſſunt reſtringere ſanguinem in cauterizando.

Capitulum. xxvii. de panaricio et de egritudinibus unguiū ſicut eſt ſpaſmus leproſitas albedo maculoſa et ſimilia

Panariciū ē apoſtema calidū doloroſū in radice unguis. aliquando cū ulcere aliquando ſine ulcere ſed cuꝫ ſanie uirulenta et tunc nō caret digitus periculo. Dieta igitur ſubtilis exhibeatur. deinde flebothomia poſt farmaciā. Corpore igitur mundificato a principio fiat emplaſtrum cum mucillagine pſilii facta ī aqua roſata et opio et camphora et farina ordei et aceto. In augmento autem illiniatur locus cum ſorditie auris et in ſtatu cum mucillagine pſilii facta cum lacte . et in fine ſtatus perforetur cum acu. Et in declinatione medicetur cum farina lupinorum et melle. Et ſi eſſet ibi ulcus curetur cuꝫ aloe et thure et arſenico. et ſi eſſet fiſſura in unguibus liniatur cum maſtice diſſoluta in oleo ſiſamino. Et ſi eſſet ſpaſmus curuitas et leproſitas in unguibus corpore mundificato a melancolia inūgatur cum adipe galline et oleo ſiſamino. deinde radantur cū uitro. deinde emplaſtretur cum ſemine lini et gummi cipreſſi. Et ſi uolumus ꝙ ungues cadant inungantur cum oleo et aleis aut cum ſulfure arſenico et aceto . Et ſi ex attritione ſanguis niger mortificatus fuerit ſubtus unguem perforetur ſuauiter cuꝫ acu et permittatur ſanguis fluere . deinde fomentetur cum uino albo et claro . Et ſi in unguibus fuerit albedo enormis maculoſa liniatur cum nuce cipreſſi et farina lupinorum et aceto . Et ſi eſſet citrinitas fiat cuꝫ aceto et oleo de eruca. CLARIFICATIO . Intelligendum ꝙ ungues fiunt ex ſuperfluitatibus cordis et ideo ungues ſunt quaſi emunctuoriū cordis et nihilominus in panaricio cōpetunt repercuſſiua ſicut in aliis apoſtematibus et plus . qa ſunt in loco multum ſenſibili et ideo ē ibi magnus dolor. quare etiā nō ſolū frigida cōpetūt ſꝫ etiā narcotica. nec materia ē ita uenenoſa licet calida. multū tñ competunt repercuſſiua. licet igiē uergat ad liuorē uel ad uirorē et ad nigredinem plus tñ fit hoc ex diſpoſitione loci q̄ ex malicia materie. quantuꝫ igitur eſt de natura panaricii materia non eſt ita aduſta quin repercuſſiua poſſint competere nec quia emunctuorium quia tanta eſt diſtantia uſque ad cor

ꝙ materia poteſt eſſe conſūpta euaporata
expulſa et ita ꝙ nocumentum non ueni/
ret ad cor .non eſt igitur timenduƷ de ma
licia materie in tantū quin a principio poſ
ſit competere flebothomia de parte oppo
ſita et quin repercuſſiua apponantur. uerū
eſt hoc ꝙ cum male regitur efficitur uiru
lentia et tunc timendum ē de digiti amiſ
ſione. ¶ Secundo intelligendum ꝙ dētes
et oſſa ſunt ex ſūmis oſſium non quo ad
materiam primā radicalem ſed ſimilitudi
narie quia generātur ex materia groſſa ter
rea. ¶ Iuxta hoc ſciendū ꝙ ungues gene
rantur in extremitatibus manuū et peduƷ
ꝙ ibi uene et arterie terminātur et ſic ſūt
in extremitatibus in quibuſdā loco armo
rum ut in auibus et in hominibus ut poſ
ſint ſe ſcalpere et minuta poſſint capere et
ut digiti ſint fortiores et ideo quando un
gues ſunt groſſi et rudes hominem rudeƷ
et indigeſtuƷ ſignāt quoniā humores groſ
ſi in corporibus eorum habūdant et ſi ſint
ſubtiles contrarium ſignificabūt.

¶ De incendio ignis et aque calide

CORpus humanum aduritur et cō/
buritur aliquādo cum igne aliquā
do cū oleo feruēti .aliquādo cum
aqua bulienti et ita de aliis. Dieta igiť ſit
ſubtilis et fiat flebothomia ſi particularia
conueniūt. deinde inungatur cū frigidis ſi
cut ē unguentum populeon aut unguentū
citrinum qm̄ aliquando nō ſunt ueſtuce a
liquādo ſunt .aliquādo ſūt cū uulnere .ali
quādo nō .et quādo non eſt uulnus ponā
tur frigida et humida et quādo ē uulnus
ponantur frigida et ſicca. Materialia aūt
iſtorum poſſunt eſſe bombix ſtuppa cana
pina pannus lineus lana abluta pannus de
ſerico et ſimilia cuƷ intingūtur in liquidis
et iſta ſunt huiuſmōi aqua frigida acetum
aqua ro. oleum ro. ſucus ſemperuiue et la/
ctuce et endiuie et plantaginis et portula.
ſemen mirti ceruſa bolus ar. cimolea cam
phora albumen ouorum et ſimilia. Intin
gatur pannus in uno ex iſtis aut in pluri/
bus et deſuper apponatur et frequenter in
nouetur. ¶ CLARIFICATIO. Cir
ca iſtam materiam ē intelligenduƷ ꝙ cuƷ
aliquis combuſſit ſibi digitum cum cāde/
dela et ſimilibus tunc docuit experimētū
ꝙ ſi digitus ponatur in aqua frigida quia
tunc dolor augmentatur quia partes adu
ſte retinentur et ſi ponatur ad ignem tem
perate ſedatur paulatine dolor qm̄ partes
ignee exalant. Ex his poſſumus elicere cau
telam ita ꝙ populeon et alia frigida non
apponantur actu frigida ſed tepida et tūc
frigida ſint anodina. Anodina autē ſunt
illa que ſūme mitigant dolorem .et ideo
talia ſunt iuuatiua quia ratione ſue actua
lis caliditatis reſoluūt et ratione ſue uirtu
tis alterant et ita remouent igneitatem.
¶ Secundo intelligendū ꝙ calidū habƷ tri
plicem effectum cum enim agit tempera
te calefaciendo digerendo tunc dealbat et
ſi ulterius augmētetur et fortificetur et ad
uratur tunc mortificat et denigrat et ſi ul
terius fortificetur tunc incinerādo dealbat
¶ Tertio notandum ꝙ licet oleum nō cō
peteret in antrace ꝙ inflāmaretur ex hoc
q̄a abintus calor afficitur et nihilominus
in combuſtione poſſunt competere potiſ/
ſime roſatū et non inflāmaretur quia taliſ
ignis uolatilis ē et ab extra quaſi. ¶ Quar
to aduertendum quoniaƷ calida bene poſ
ſunt competere potiſſime quando locus ē
ulceratus. et ideo calx abluta cū aquis mul
tis frigidis et dulcibus et poſtea mixta cuƷ
oleo ro. ualet.

¶ De ragadiis et ulceribus manuū et pedū.

VLcera et fiſſure aliquādo ueniūt ī
extremitatibus ex nimia frigidi
tate uel aliqua attritione uľ ex ſo/
tularibus et ſimilibus et de facili curanť cū
unguēto fuſco et citrino et cuƷ aſſūgiis et

aqua calida. Sī autez fuerit ab interioribus
aut ex colera aduſta uel melancolia tunc
oportet mundificare corpus et dietam cō
gruam ordinare. Hoc facto ad particula
ria ueniamus ex quacūq; cā fuerint. Fiāt
igitur fomentationes cum aqua calida fre
quenter et multis uicibus. Materialia aūt
unguentorum ſunt medulla uituli et cer/
ui aſſungia galline porci anſeris arietina ce
ruſa abluta litargiri cathimia lota corticis
maligranati ſumac acatia oleū ro. dragan.
gūmi ara. infuſorū oleum ſiſaminū oleuz
amig. dul. ſepum ircinum liqueſactū cera
alba et ſucus liquiritie et ſimilia. ¶CLA
RIFICATIO. Intelligendum ꝙ aca/
tia ē frigida et ſicca et ē multum conſtri
ctiua et conglutinatiua et deſiccatiua. et
ideo ſi ragadie fuerint cū calore multū ua
let quia infrigidat et ita ualet contra acci/
dens et deſiccat et conglutinat et ita ua/
let contra ulcus. Si autem iſte fiſſure ſint
cū magna frigiditate tūc per ſe nō compe
teret niſi cū aliis poneretur. et ita diuerſis
modis utrobiq; poteſt poni. Secundo no
tandum ꝙ melācolia de ſe non ulcerat q2
nō penetrat nec ſeparat nec rōe ſue ſubſtā
tie nec ratione qualitatum ſed per accidēs
quia aduritur aut quia comprimit et extē
dit aut priuat oppilando. quare in talibus
multum confert ipſum euacuare cum thi
mo et ſero caprino. Poſtea queritur de un
guibus utrū ſint ex materia oſſium quod
uidetur per Auic. Contrarium tamē ſic
probatur. Oſſa ſunt orta ex ſpermate qua
re ſi deperdantur non reſtaurantur. ſed un
gues deperditi reſtaurantur ergo non erūt
ex ſpermate. Dico ꝙ eſſe ex materia oſſi
um triplex ē uel eſſe ex eadez materia ex
qua oſſa. uel eſſe ex ſuperfluo nutrimento
oſſium. uel eſſe ex conſimili et uniformi
nutrimento. ſ. groſſo ex quo oſſa nutriun
tur. Iſto ultimo mō dicit Auic. ungues
et dentes eſſe ex materia oſſium ſi deper/
dātur bene reſtaurātur uł regenerātur. Ite
ruz queritur ſi ungues habeant aliquod re
gimen uidetur ꝙ ſic. quoniam omne qđ
augmentatur et nutritur habet uirtutez ꝑ
quam attrahit nutrimentum ungues ſunt
huiuſmodi quaꝛ zc. Contrarium habetur
a Galie. in tegni quod concedo. Ad argu
mentum dicendum ꝙ augmētari dicitur
tripliciter ſm̄. ſ. longū latū et profūdū ſm̄
ſ. trinā dimenſionem et quod ſic augmen
tatur habet uirtutem regentem. ſꝫ ungues
non augmentantur niſi ſm̄ longum unde
eſt ibi augmentū aggregationis ſicut in a/
ceruo lapidum et ideo non exigitur ꝙ ſit
ibi regimen. Item queritur quare ungues
habent eſſe in extremitatibus. Item quaꝛ
ſunt magis exterius q̄ interius. Itē quare
per ungues apprehendimus ſubtilitatez in
genii uel groſſitiē ſicut dicit. Ad primū
queſituz dico ꝙ ungues in extremitatibus
ꝓut dicit Auic. ſunt et collocantur in ex
tremitatibus quatuor de cauſis. vna eſt ut
ſint fortiores. ſecunda ut ipſis medianti/
bus ſubtilia ut pili fili et ſiłia poſſint apꝑ
hendi. tertia ē ut cum ipſis poſſint ſe ho/
mines ſcalpere. quarta ē ut ſint defenſori
um ſicut patet in auibus. Ad aliud dico
ꝙ ſunt exterius quia pars exterior magꝰ ē
paſſibilis q̄ interior ideo magis indiguit đ
fenſorio aliquo. Ad tertium dico ꝙ ung
ues cāntur a ſuperfluitatibus cordis et hu
mores ſubtiles cauſa ſunt ingenii ſubtilis
et groſſi humores cauſa ſunt ingenii groſ
ſi. vnde ſi ungues ſint groſſi ſignant groſ/
ſos humores. ſi ſunt ſubtiles ſignificāt ſub
tiles eſſe humores. et ita per ungues ex cō/
ſequenti apprehendimus alicuius ingeniuz
eſſe groſſum uel ſubtile. Si autem in ex/
tremitatibus manuuz et pedum potius q̄
niam arterie ibi exiſtentes a corde ibi ter
minantur ipſos ungues ſiquidem generan
tes ¶Conſequenter queritur de panaricio
quod eſt apoſtema accidens in ipſis ungui
bus utrum debeat medicari ſicut alia apo/
ſtemata primo apponendo repercuſſiua et

ſic deinceps. Ad hoc reſpódeo et dico ꝙ
ſic cum ſit apoſtema ualde calidū inferens
magnum doloré propter temperantiā car
nis que ibi eſt quare magis ſenſibilis eſt
Quarto queritur quare epar et caro adu/
ſtioné habeant dealbari quia dicit Auicé.
ꝙ calor agens in humidū ipſum denigrat
agens in ſiccum dealbat ergo cum caro ſit
hu. potius deberet denigrari a calido q̃ de
albari. Dico hic ꝙ ipſius ignis triplex eſt
effectus. primus ē dealbare. ſecundus ure
re. tertius incinerare. vnde dico ꝙ poſtq̃
caro decoquitur remanet alba. Ad argu/
mentum dico ꝙ uerum eſt ſi calidū agat
adurendo ſed ſi decoquendo dealbat. Itē
q̄ritur quod iſtorum faciat maiorem im/
preſſionem aut aqua calida aut ignis car/
bo ꝙ ignis carbo uidetur cum calidum ex
iſtens ī groſſa materia ut in ferro uehemē
tius imprimat ſed carbo groſſius eſt q̃ ſit
aqua calida ergo calor ī igne magis et for
tius imprimit q̃ in aqua contrariū tamen
patet. Dico hic ꝙ de impreſſione facta a
calido poſſumus loqui dupliciter aut qua/
litatiue et ſic maior fit in igne. aut q̃tita/
tiue et ſic maior fit ab aqua qꝫ ſubtilior ē
et fortius penetrat. Item queritur de cu
ra et primo utrū competat oleū ro. qđ nō
uidetur qꝫ habet inflāmare et ꝑpterea nō
competit in membro eriſipilato contrariū
uidetur in littera. dico ꝙ competit. Ad
argumentum dico ꝙ non ē ſimile. qa in
eriſipilato calor ē adunatus vnde oleū ap
poſitum magis inflāmaret ſed a cōbuſtio
ne calor iam receſſit et ideo ibi non inflā
mat ſed mitigat. Itē dicit. A. ꝙ calx cō
petit contra ꝙ habet magis ulcerare nō cō
petit calx ē huiuſmodi quare ꝛc̄. Dico ꝙ
calx dupliciter accipitur aut ꝑut non ē ex
tincta aut ꝑut ē extincta et abluta et iſto
ultimo modo competit mixta cum oleo
nō primo mō Quinto queritur de raga
diis ſiue fiſſuris et qꝫ primo ſi certe agen/
tibus competat ablutio pedū cū aq̄ calida
et poſt inungere et uidetur ꝙ ſic ꝑ auicē.
contrariū uidetur qꝫ nihil qđ remollit ner
uos cōpetit ablutio et inunctio ſūt huiuſ/
modi quare ꝛc̄. Dico ad hoc ꝙ inunctio
et ablutio duobus modis conſiderātᷣ. aut q̃
tum ad modū et ſic non competit qꝫ re/
mollit neruos. aut q̃tū ad infrigidationē
aut frigiditaté aeris et ſic competit qꝫ ab
lutio pedum cū aq̄ calida trahit calorē et
ſpiritus ad extremitates et poſtmodū cū
unguentis oppilatur calor naturalis interiꝰ
et ſic prohibetur introitus ipſius aeris frigi
di. Item q̄ritur de ſtupore pedum facto
a frigiditate ſi competat ablutio cum aq̄
frigida uel ca. dic ꝙ competit in aq̄ frigi
da ablutio. ſi natura fuerit fortis eo ꝙ ca
lor naturalis interius confortatur et cōfor
tatus humorem congelatū diſſoluit. ſicut
patet in fructibus congelatis q poſiti in a
qua frigida degelantur rōe predicta ſed in
aqua calida poſiti illa caliditas naturaˡ ex
alaret quare ꝛc̄. Itē q̄ritur ſi ignis nocet
in ſtupore manuū et pedum qꝫ uidetur ꝙ
debeat iuuare qꝫ cura fit per contrariū. di
co ꝙ ignis noceret qꝫ humorē congelatū
diſſolueret et maiorē dolorē faceret qꝫ fri
giditas intenderetur ſicut patꝫ in decōgela
tione gelu uel niuis et iō melius ē ꝙ a lon
ge paulatim mēbra a ſtupido frō calefiāt
ut ſic paulatim et non ſubito illi hu. conge
lati diſſoluātᷣ et calefiāt. Itē q̄ritur qbus
cōpetat in eſtate ablutio manuū et pedum
cū aq̄ fra. dico ꝙ habentibus rarā habitu
dinē competit abluere cū aq̄ fra ut calor ī
terius includatur et retineatᷣ qđ qdē ſatis
a calore extraneo exalat. habentibus uero
ſpiſſā habitudinē et compactā cōpetit ab
luere cū calida ut ſic calor incluſus exalet ꝛ
euaporet. Sed tūc q̄ritur q̄re ſi aliqs adu
ratur competit calefactio mēbri aduſti ꝙ
nō uidetᷣ qꝫ qđ ē cā doloris nō ē cura eiuſ
dē cōtrariū pꝫ ꝑ uulgares. dico ꝙ cōpetit
calefactio qꝫ ꝑpter calorē ſiue aduſtionē
cutis indurata ē. et calor faciens dolorem

ĩncluſus eſt ꝛ ꝑ calefactõnẽ cutis rarefit et
ſic calor cutis exalat. Vnde põt dici et me
lius ꝙ attrabit tanq̃ a ſuo ſimili. Vltimo
queritur de ragadiis q̃uo a frigido babeãt
generari et uidetur ꝙ nõ ꝙꝫ nibil q̄d babꝫ
conſtringere babet facere ſolutionẽ conti
nuitatis fras ẽ buiuſmõi ergo ꝛc̃. Contra
riũ tñ ponit uiaticus. Dico ꝙ fras babet
duos effectus inducere. vnus ẽ reſtringere
partes intermedias et quo ad boc nõ facit
ragadias ſiue ſolutionẽ continuitatis. et ita
alia uia facit ſolutionẽ cõtinuitatis ſiue ra
gadias ſm̃ circumferentiã uel ſus centrũ cõ
primendo.

Capitulũ. xxx. de iter agentibus

INtelligendũ ꝙ quicunꝗ ẽ facturuſ
longas itinerationes aut trãſire ma
ria aut ire ad bella aut q̊cũꝗ mõ ſe
debeat exercere in motibus uiolentis ago
niſticis ſicut ſũt motus bellicoſi debet ſe ꝑ̀
mo purgare et corpus mũdificarẽ cũ flebo
thoĩa et farmacia et balneis et abſtinentia
et ſiſibus ut exerciciũ inueniat ipm̃ mun
dũ alr̃ timẽdũ ẽ de fe. de apate de nimio
fluxu de ruptura uene. Scd̃o debet ſibi ꝑ́
munire cũ bis q̀ aeri et ſiti et accidẽtibus
repugnãt. In tp̄e enĩ calido et in regione
calida ſitis bominẽ multũ aggrauat. Fiãt
igitur pillule quas tenet ſub lingua. ℞. ſu
ci uue acerbe ſuci acetoſe ſuci maligranati
ſuci ſumitatũ papa. albi ſuci portula. añ.
lib. ʒ. miſceãtur et ponãtur in uaſe donec
faciãt reſidẽtiã et tũc aqua aq̃ ſupnatat po
natur ad partẽ et q̄d reſidet conficiatẽ cuꝫ
modico de zuccaro ad ſolẽ uel ſupra cine
res calidos et fiant pillule et teneãtur ſub
lingua et alia pars liq̄da ſirupetẽ cũ zuccaro
et in tp̄e magni eſtus cũ aq̃ fr̃a ſorbeat. uel
põt uti iſtis el̃ṕiis. ℞. diadragã. fr̃i diapap̄.
zucca. ro. zucca. uiol. triaſandal̃ añ. ℥. iii. et
ʒ. miſceãtur et fiant pillule tales. ℞. q̃tuor
ſe. frigi. munda. ſe. papa. albi ſuci liquiritꝗ
dragã. infuſi ſe. portula. añ. conficiãtur cũ

ſirupo nenufari. et fiant pillule. utatur etiã
ſirupo limonũ cũ aq̃ fr̃a aut cũ ſirupo ne
nufarino aut uiola. aut ro. aut acetoſis aut
ſirupo ribes ſi ribes inueniatur in regione
illa ſicut inuenitur in regione acori. aut ſi
rupo facto de citrãgulis et ita de aliis fru
ctibus acetoſis aromaticꝗ. Illud aũt q̄d ſũ
me ſedat ſitim ẽ ꝙ accipiat aquã fontꝗ fri
gidã et ponatur ibi parũ aceti mundi clari
aut uinũ malorũ granatorũ et modicuꝫ de
zuccaro et fr̃m cũ magnis bauſtibus ſor
beatur et ꝙꝫ pectus et caput ſupercaleſiũt.
Tunc recipe oleũ de ſalicibus oleũ nenufa.
oleũ ro. oleũ de papa. oleuꝫ de mucillagine
pſilii miſceantur et inungatur caput et pe
ctus aut cera alba noua malaxata in bis o
leis et fiat empl̃m pectori aut ſup parteꝫ
anteriorẽ capitis apponatur. Cooperiatur
igitur caput et alia ſicut decet. Si quis au
tem itinerare debet in yeme per loca niuo
ſa uentoſa tunc inungatur pectus et iũctu
re cum arogon et marciadon. et comedat
aſſa cum forti aleata et uino puro. et uta
tur iſtis electuariis. ſ. diatrion pipereõ dia
menta dantos cum muſco pliris duplica
tum cum muſco diambra. et ſimilia aro
matica calida. Et ſi ſit pauper quolibꝫ ma
ne tranſglutiat tria grana piperis integra.
aut tria grana thuris. aut ſex folia mente
aut abſinthii et odoret propter. reuma lau
danuꝫ ambrã tbus maſticẽ aut fiat pomũ
aut ponantur in aqua et recipiat fumum.
aut ſupra carbones. Et pelles ſint uulpine
et ſi incedat peditando tunc de nocte ab
luat pedes cum aqua ſalſa calida et teneat
diu ibidem et cum deſiccati fuerint inun
gat pedes et iuncturas et peritoneon cum
mixtura facta d̄ ſepo ircino uaccino et aſ
ſungia gallinacea liquefacta et modico o
leo de caſtoreo. Si autem nimis cenauerit
incedat in craſtinum paulatine et non co
medat niſi crapula ſit digeſta. Si auteꝫ de
mane c̄pulauerit euomat et dormiat mul
tum. Si auteꝫ nimis potauerit et non põt

dormire fricentur pedes et teſticuli cū ſa
le et aceto et ſumat folia caulium aut trun
cum.i. turȝum quod uocatur magudrim
aut ſucuȝ. Et ſi iuerit equitādo talis poteſt
melius dietam ſeruare. Nullo igitur mo/
do ſtomaco ingurgiato audeat aliquis eq
tare quoniam timendum eſt de dolore ca
pitis nauſea fluxu uētris et torſionibus et
dolore ſtomaci et indignatione et ſimili/
bus. De mane igitur cum ſurrexerit ua/
dat paulatine donec ſuperfluitates digeſti/
uarum ſint expulſe et poſtea equitet et po
ſtea parum cibi et potus ſumat. Et cum
hoſpitatus fuerit ſumat cibum neceſſariū
ſibi ꝙ etiam naturaliter maior ꝗtitas cibi
deberet ſumi de ſero. Si autem itineran/
tes fuerint conſtipati utantur iſtis electua/
riis uno aut pluribus. ℞. diaborra. diaſene
catarticum imperial' trifera ſarrace. diapa/
pauer. oxilaxatiuū diaturbit. Itinerantes
etiam cōiter loquendo iſto puluere poſſūt
uti in ſalſamentis. ℞. zinziberis albiſſimi
lib. ſ. cinamomi optimi. ℥. iiii. gariofalorū
nucis muſcate ſpi. nardi añ. ℥. i. panis zuc
cari. ℥. i. fiat puluis et ponatur ī ſacculo de
aluta. Si autem laxatiuum facere uolueri
mus addamus puluerem folliculorum ſe
ne epithimi polipodii. Si autem eſſet ni
mis laxatiuus comedat pira ante cibuȝ uel
cotana et alios fructus ſtipticos aut utatur
caſeo recenti ſine ſale. aut aliquo coagulo
aut caſeus buliat in aqua dulci multis uici
bus donec ſalſedo fuerit amota et fortiſſi
me conſtringit. Si autem fuerit in mari
eligat locum ꝗ̄tuȝ erit poſſibile longinquū
a ſentina et ab omni ſorde et ſtet in ſupe
riori et altiori ꝗ̄tum erit poſſibile et ſi de
facili nauſeat teneat ſe ad columnā et odo
ret panem azimum alias aſſum cum aceto
Et ſi aqua eſt corrupta euentetur et cū ace
to ſumatur. et ſi deficiat aqua marina trā
ſeat per arenam multis multis uicibus et
efficiatur dulcis aut buliat in caccabo et lin
theamen munduȝ ponatur ſupra fumum

et poſtea exprimatur et erit dulcis aut di/
ſtilletur per elambicum ſuauiter. et fiat
dulcis. Carnes ſalſe ſint bis cocte in aqua
dulci aquam remouēdo dimittat legumi
na et utatur brodio ſumat ualde paruȝ de
cibo et potu et dominus iheſus omnia di
rigat in tranquillitate. Si autem fuerit ī
exercitu tunc tentorium reguȝ et medico
rum et reſtauratorum. i. cyrugicoruȝ ſem
per ſit in altiori loco et in eminentiori et
ex parte uenti melioris et nullo modo po
nat ſe in parte inferiori exercitus quoni/
am ibi currunt ſuperfluitates. Eligatur igi
tur bonus aer ſine omni fetore cadaueruȝ
aut alicuius alterius rei. In eſtate igitur uer
tatur tentorium uerſus ſeptētrionem et ī
yeme uerſus meridiem. et medicus debȝ
eſſe diligens ad conſiderandum omnia il
la propter que ueniūt egritudines in exer
citu et illa aduertere debet ꝗ̄tum pōt. Illa
autem ſunt ut quia tempus eſt epidimale
calidum et humiduȝ pluuioſum multitu
do cadaueruȝ antiquorum multitudo nu/
cum et caulium et malarum arborū et plā
tarum multitudo reptilium et paludum
et ſimilia. Dominus autem det pacem in
diebus noſtris zc̄. De multis auteȝ gene
ralibus pretermittimus quoniam intendi
mus per dei gratiam ſanitatis regimen or
dinare. et illa que dimiſimus apponemus
CLARIFICATIO. Intelligendū
ꝙ balneū aque dulcis ca. nec in toto nec ī
parte nec ablutio peduȝ competit iter agē
tibus qm̄ omnia iſta mollificant neruos z
ita impediunt motuȝ et preparāt ut pedes
recipiant ſuperfluitates. ſed ablutio peduȝ
in aqua multū ſalſa bene competit et etiā
ſi iuuenis carnoſus fatigatus ex uia et labo
re et calore in eſtate inueniat flumē mun
dū et clarū ſi proiceret ſe in flumē et nata
ret tunc infrigidaretur et mitigaretur ſitis
et fatigatio et calor naturalis fortificarēt
ſicut declarauimus. x. de in ge. ſa. Scd̄o
notandum ꝙ cum aliquis tranſiuit ꝑ loca

nivoſa aliquando patitur ſtuporem in extremitatibus et quandam inſenſibilitatem et tunc cauendū eſt ne approximet ſubito aque calide aut igni qm̄ magnus dolor cāretur in radicibus unguium cū mala complexio equalis fiat diuerſa et cāꝫ huius oſtēdimus in de malicia complexionis diuerſe. Tunc igitur melius ē ut ponātur in aq̄ quaſi frigida uel tepori uicina uel in ſinu uel longe ab igne ut non fiat ſubita tranſmutatio. ¶ Tertio notādū ꝙ licet ī eſtate debeamus abluere manus ī aqua frigida ī yeme cū calida nihilominus homines rarī debent abluere cū aqua frigida et habētes poros denſos cū calida ¶ Explicit prima particula

Incipit ſecunda particula huius libri et cōtinet.xxx. capitula

Capitulum primū de allopicia.
¶ Capitulum.ii.de caſu capillorum
¶ Capitulum.iii.de aſperitate capilloruꝫ.
¶ Capituluꝫ.v.de canicie et applanatu capillorum
¶ Capitulum.v.de furfuribus capilloruꝫ
¶ Capitulum.vi.de puſtulis capitis
¶ Capitulum.vii.de fauo
¶ Capitulum.viii.de tinea
¶ Capitulum.ix.de pediculis
¶ Capitulum.x.de dolore capitis
¶ Capitulū.xi.de uertigine et ſcotomia.
¶ Capitulum.xii.de litargia
¶ Capitulum.xiii.de memoria corrupta
¶ Capitulum.xiiii.de congelatione
¶ Capitulum.xv.de ſomno innaturali
¶ Capitulum.xvi.de ſtupore
¶ Capitulum.xvii.de uigiliis
¶ Capitulū.xviii.de mania et melācolia.
¶ Capitulū.xix.de amore q̄ dicit̄ hereos
¶ Capitulum.xx.de ebrietate
¶ Capitulum.xxi.de freneſi
¶ Capitulum.xxii.de ſternutatione
¶ Capitulum.xxiii.de incubo
¶ Capitulum.xxiiii.de epilenſia
¶ Capitulum.xxv.de apoplexia
¶ Capitulum.xxvi.de paraliſi
¶ Capitulum.xxvii.de ſpaſmo
¶ Capitulum.xxviii. de tremore
¶ Capitulum.xxix.de iectigatione
¶ Capitulum.xxx.de tortura

¶ Capitulum primum de allopicia

Allopicia ē caſus capillorū cū ulceribus ſine ſquamis et furfuribus.

CAVSA. Humores corrupti infecti ſunt cā huius paſſionis qm̄ trūcāt uaporē ex quo capillus debꝫ generari ſicut ē ſanguis flegma colera et melancolia .et iō inſeramus hic de generatione capillorū et natura eorundē. ¶ Capillus igitur ē uapor ſiccus a corpore reſolutus et cū p̄ poros egreditur in longū et rotundū ē protenſꝰ et aere deſiccatus. Cauſe aūt capillorū ſūt quatuor uidelicet cā efficiens et hec eſt calor reſoluens materiā in uaporē et iō homines frigidi ſunt inberbes et cum paucitate piloruꝫ et ꝓpter hoc etiā de facili cadunt in ſenibus qn̄ etiā caliditas nimis exuberat facit ad caſū capilloruꝫ qm̄ caliduꝫ forte conſumit uaporeꝫ et exalare facit et dilatat poros in tm̄ ꝙ uapor cōdenſari nō pōt et iō homines colerici qui habent partē anteriorē cerebri calidā et ſiccā de facili incurrunt caluiciē in iuuentute. Cauſa igitur efficiens ē calor non nimis excedens. Cauſa materialis ē uapor ſiccus.ſ.et nō humidus .humidus aūt eſt materia ſudoris. Siccus aūt quidā ē multum ſubtilis et talis exalat inſenſibiliter.et quidā groſſus et talis ē materia unguiū.et quidā ē mediocris et iſte eſt materia capilloruꝫ et iō inter omnes homines colerici ſunt magis piloſi ꝙ concordat cā calor efficiens cū materiali. Cū aūt deficit uapor ſiccus deficiunt capilli et cadunt et nō regenerātur ſicut ī ptiſicis ethicis et conſumptis et ſenibus. Cauſa aūt formalis ē porus .qm̄ qn̄ pori cutis ſunt mediocres tūc uapor ibidē retinetur

et condenſatur et tranſit in naturam pili. Modus aūt ſue generationis ē iſte cuꝫ vapor retentus ē in poro et condenſatus tūc uenit ſcdus uapor et percutit primū et coadunatur cū eo. et tercius percutit ſecūdū et expellit ad extra et ideo fit piloruꝫ quedā concatenatio et ideo capillorū ſola ē generatio ſine omni alio regimine. Informatur igitur uapor ſm naturā pori qm̄ ſi porus eſt rectus et uapor erit rectus q̄tum ē de hoc. ſi tortuoſus et capillus erit tortuoſus et ita efficitur criſpus. ſm Gali. enim de cōplexionibus nō ē deuenire a tortuoſitate ad rectitudinē niſi mollificetur. alie aūt ſūt cāe criſpitudinis ſicut ē caliditas et ſiccitas nimis excedentes et debilitas uirtutis uaporē debiliter impellētis et oppilatio pori et tortuoſitas ut dictū ē. Mediocritas igitur pori ē cā formalis capillorū. nimia enī raritas aut nimia denſitas ē cā priuationis capillorū et iō in uolis manuum nō creſcunt pili ꝑpter nimiā raritatē qm̄ exalat uapor inſenſibiliter et retineri nō poteſt nec in plantis pedū ꝑpter nimiā denſitateꝫ. et iō in animalibus ſquamantibus aut teſteis non creſcunt capilli ꝑpter nimiam pororū denſitatē ſicut teſtat Galie. in de cōplexionibus. Cauſa igitur finalis eſt neceſſitas utilitatis et decor. neceſſitas fuit ut diſtingueretur ſexus ut nobile ab ignobili diſtinguatur et ad hoc ē barba et pili palpebrarū ſūt ad oculi defenſionē. ſunt enī pili in palpebris ſicut ſepes in ortis utilitas fuit ut mūdificareē corpus a uaporibus ſiccis. aliter enī poſſent inducere nocumentū et ad hoc fiūt pili inguiū et aſſellarū et reliquarū et iō nō approbo ſententiaꝫ illorū qui impediūt in puellis generationē pilorū in pudibundis cū narcotic̄ et cauterio aut quocunq̄ alio mō. ꝙ illi uapores retenti poſſunt inducere nocumētū. Fuerūt etiā illi capilli ad decorē et honeſtateꝫ ſicut in ſuperciliis et capite et iō cū ꝑter naturā amiſſi ſūt nos intendimus ad eorum generationē qm̄ decor a corpore ē ablatus et cū hec cā q̄ uaporē truncat poſſet inducere nocumēta quare ſalubre ē cām remouere cuꝫ cā ipſius allopicie ē malicia ipſius humoris uaporē truncantis. SIGNA. Cūm uidemus pilos a capite fluere ſine cā manifeſta tūc uideamus ſi ſunt ſquame uł reſolutiones furfuree et ſi nō cōſideremus ſi ī radicibus capillorū ſint ulcera et ſi ſint ulcera et ñ alia tūc ē allopicia et ſi color ꝓgit ad rubedinē de ſanguīe infecto ē et ſi ad citrinitatē de colera ē. et ſi ad albedinē ſanioſā uel quaſi ē de flegmate. et ſi ad nigredinē uel liuorē de melācolia ē. PRONOSTICATIO. Omnis caſus aut ꝓuatio capillorū ꝑpter priuationē cauſaruꝫ naturaliū ē irreſtaurabilis. et ideo fruſtra laboramus in caluicie naturali et ī enuchis et in homine inberbi et in ſenibus et ī pti ſicis et ethicis et conſumptis et in cicatricibus et locis cauterizatis. Et ſi fuerit accidētalis cā et ſit recens remediari pōt et ſi antiqua aut ē impoſſibile aut ſūme difficile qm̄ mala complexio eſt equata. Ipo etiaꝫ uoluit pronoſticare qm̄ uarices cū innaſcūtur cā ſunt ꝙ rurſus capillati fiant cuius ratio ē. qm̄ mala materia q̄ truncabat capillos iam remota ē ad inferiora et iō hic ſcimus quid agendū. vtile igitur ē pronoſticare ne impoſſibilia ꝓmittamus. CVRATIO. Imprimis purgetur materia peccans. Si igiē ſanguis ē in cā fiat flebothomia et purgeē corpus cū māna et caſſia fiſtula tamarin. dyaprunis et ſi̇̄ibus. vtatur dieta tenui et infrigidatia. Et ſi colera eſt ī cauſa utatur dieta dicta. et digeratur materia cū oxizaccara et ſirupo uiola. et nenufari. de borra. et fumoterre et euacuetur cū miroba. citri. et indis tpatis in lacte et paſſulis et liquiri. qm̄ iſta r̄gulat. in mirobа. dꝫ attēdi ꝙ ſemp dn̄t tempari ī lacte aut ſero ubi ſunt uue paſſe aut liquiri. aſr enī corrugāt ſtomacū. et dimittūt poſt ſe mala ueſtigia. Recordemur igiē qm̄ eſt

nobilis medicina miroba. cũ ex locis ꝓxi
mis purgent omnes hu. citrini colerã Ke
buli flegma indi melãcoliã bellirici et em
blici aduſtã et ita poſſumus purgare oĩs
hu. quare deinceps ipſos in reuerentia habe
amus. Si aũt cã fuerit antiquata colerica
et patiens fortis tunc purgetur cũ el'io de
ſuco ro. et ieraruf. deinde radatur caput et
ſtufetur et in ſtupha ponatur multitudo
fumiterre. deinde utaẽ rubea trociſca. et ti
riaca et recte fiat ſicut in morbis infectis
Si aũt fuerit flegma utaẽ cibis calidis tpa
tis et digeratur materia cũ oximelle diure
ti. et ſirupo de fu. ter. et euacuetur cũ miro
ba. Kebulis aut cũ ierapi. aut cũ ieraruf. ⁊
fiat ſtupha cũ herbis diureti. et detur ſibi
aurea alex. et tiriaca. Si aũt fuerit mate/
ria melancolica digeratur cũ oximelle diu
reti. et ſquillitico et de fumoter. et purgeẽ
cũ miroba. indis et lapi. ar. aut cũ ieraruf.
et dyaſene et fiant ſtuphe. et dentur ſibi
opiata et alia ſicut decet. Corpe aũt mũdi
ficato ad localia remedia ueniamus. Si au
tẽ cã fuerit ca. ungatur cuꝫ iſto unguento
cuius materialia ſunt huiuſmodi cortex
caſtanearum amigdalarum auellanaruꝫ et
nucum ſtercus caprarũ mel et acetum iſta
enim debẽt aſſari et puluerizari et cũ ace/
to et melle miſceri ad modum unguenti
Capite tñ prius raſo fricato et ſcarificato
poſtea debet ungi. Si aũt cã fuerit fra fi/
at ſicut prius poſtea ungatur cũ iſto unguẽ
to cuius materialia ſunt hec. ſ. uterqꝫ elle/
borus ſtercus colũbinũ euforbium ſtafiſa
gria tapſia gũmi ruta agreſtis ſinapiuꝫ na/
ſturcium eruca colloquintida ſtercus muriꝫ
nitrum ſpuma maris thus laudanum ſpi.
nardi radix canne folia ficus accipiantur
aliqua ex iſtis uel multa et puluerizentur
et cum oleo laurino aut oleo amigdalaruꝫ
amararum et cera ꝙ ſufficit miſceantur ⁊
fiat unguentũ et poſtea lauetur cũ aqua dẽ
coctionis fabarũ et ſicle et iſta totiens re/
iterentur donec habeat intentũ. CLA

RIFICATIO. Poſſet aliquis dubitaẽ
cuius complexionis eſſent capilli. dicendũ
ꝙ capilli quantũ ẽ in ſe et ex parte ſue ma
terie ſunt frigidi et ſicci. et ideo dicebat
Auic. ꝙ frigidius quod ſit in corpore hu
mano poſt flegma ſunt capilli et ideo for
te nullum animal nutritur ex eis. quãtum
eſt igitur ex parte materie capillus ẽ uapor
frigidus et ſiccus ¶ Si uero nos loquamur
de complexione capillorum quãtũ ẽ ex ꝑ
te agentis tunc ſm diuerſitatem coloris di
uerſificanẽ capilli et in multitudine et pau
citate criſpitudine et coloratione quoniaꝫ
multitudo capillorũ ſeu pilorũ atteſtaẽ ſu
pra caliditatem et paucitas ſupra frigidita
tẽ in quacunqꝫ parte corporis fuerit ſiue in
capite ſiue in pectore ſiue in ipocũdriis et
uentre ſeu inguine et ita de aliis. Cõplexio
igitur calida multiplicat et frigida mino/
rat et ſicut diuerſificantur capilli ex parte
complexionis ita ex parte etatis et climatiꝫ
In cõplexione igitur melancolica uergunt
capilli ad glaucedinẽ. et in flegmatica ad
albedinem ſeu flauedinẽ. Et ſi flegma fu
erit putrefactũ et ſi colera dñetur uergunt
ad citrinitatẽ. et ſi ſanguis ad rubedinem
et ſi temperies fuerit ad rufedinẽ. et ſi fiat
humorũ aduſtio uergũt ad nigredinẽ. et ſi
cut ẽ de cõplexionibus ita de etatibus. qa
in infantia uergunt ad flauedineꝫ. deinde
ad rufedinẽ deinde ad citrinitatẽ deinde
ad rubedinẽ deinde ad nigredinẽ deinde
ad canitiem et ita de regionibus et clima/
tibus. qm̃ Indi et ethiopes hñt nigros et
criſpos et anglici. et teothonici flauos et
planos et medii mediocriter. Et licet ca/
pilli et multitudo eorũ atteſtetur ſupra ca
liditatẽ taꝗ̃ ſupra cãm efficientẽ tñ ꝓpter
hoc in natura ſua nõ erũt calidi qm̃ glaci
es a calido diſſoluiẽ et lateres aduruntur a
calido et tñ iſta ſunt frigida in ſe et q̊ ad
materialia ita ẽ de capillis. pꝫ igitur cuius
cõplexionis ſint in ſe et q̊ ad materialia et
cuius ſint quo ad efficientia. Scd̃o note

mus de caluicie. Caluicies quedã ẽ natura
lis et quedã accidentalis. Naturalis fit a ca
lido exiſtente licet eñi ca. multiplicet capil
los et plantas tñ qñ multũ excedit totum
deſtruit et corrũpit. Ca. eñi cũ excedit con
ſumit huidũ et conſequẽter humidũ cõſu
mit ſeipm̃. primo igitur deficit agens qđ
erat cã efficiẽs capillorũ. ſcđo deficit mate
ria cũ per calidũ ſit conſũpta. tercio calidũ
conſtituit ſibi heredẽ. ſ. frigidũ. Nũc autẽ
frm claudit poros et ita ſi uapor aliquis eſ
ſet non haberet exitũ. Patet igĩ ꝙ coleri
ci de facili calueſcũt. ſꝫ pueri et ſenes enu
chi et mulieres nõ calueſcũt cũ calidũ non
ſit tm̃ ꝙ poſſet materiã cõſumere capilloꝝ
hoc aũt fit potiſſime in pte anteriori capi
tis cũ illa ps ſit calidior et ſubſtãtia cerebel
laris ſubtilior et ſit etiã a craneo elongata
ſm. A. iii. de hiſto. aĩaliũ. et iõ talis calui
cies nõ recipit curationẽ. Eſt et alia caluici
es accidentalis in qua fluunt capilli ſicut ĩ
conualeſcentibus et famelicis et incarcera
tis et in utentibus nimio coitu. In iſtis e
nim deficit materia et iõ cũ ocio et mul
to nutrimẽto et balneis curantur necnon
etiã cadũt capilli et generaĩ caluicies ꝓpt
hu. corruptionẽ. et de iſta cã partiꝫ dictũ
ẽ et partim dicetur. ¶ Tertio intelligendũ
ꝙ materia antecedẽs capillorũ ſunt hu. q
in epate generãĩ. ſed materia immediata
a tercia digeſtiua ꝓcedit per quã fit euapo
ratio et fumorũ expulſio. Et iõ iuxta hoc
intelligendũ ꝙ ex ſupfluitatibus prime et
ſcđe digeſtiue mẽbra aliq̃ nõ generãĩ ꝓpt
eorũ puritatẽ licet aliq̃ aĩalia generẽtur per
uiã putrefactionis. materialis aũt ſuperflu
itas tertie digeſtie ẽ magĩ pura. et iõ gene
rãtur ex inde quedã mẽbra ſicut ſunt pili
et ungues et cornua et ſolee Quarto no
tandũ ꝙ ĩ allopicia cõpetit aliqñ flebotho
mia et farmacia. et iõ notãdũ ẽ gr̃a mate
rie ꝙ cũ flebothomia et farmacia cõpetũt
tũc aut ẽ in ſanis lapſis aut egris ſi in ſanis
ꝓcedat farmacia cũ nõ timeamus hu. cor
ruptionẽ et poſtea ſeq̃tur flebothomia et
ita fiat euacuatio fumoꝝ derelictorũ a far
macia. ſi aũt fiat in egris tũc flebothomia
debet ꝓcedere cũ tũc putrefactio ſit ueloci
or et flebothomia ẽ purgatio uniuerſalior
et farmacia debet ſeq. In tali igitur caſu ñ
debet ꝓcedere farmacia niſi forte eſſet ual
de facilis ſicut ẽ caſſiafiſtula et ſimilia

¶ De caſu capillorum

CAſus capillorũ eſt fluxus capillorũ
paulatinus ſine humoris uicio.
CAVSA. Poſtq̃ dictum eſt de
fluxu nimio et repentino et cum humoꝝ
uicio. hic agitur de fluxu paulatio ſine hu
moris uicio cuius duplex ẽ cauſa priuatio
materie et inepta pororũ diſpoſitio. Priua
tio materie fit ſicut in nimis ieiunantibꝫ
et extenuatis et in fine febrium acutaruꝫ
et cronicarũ et ſimilibus. pori aũt reddun
tur inepti ut ꝙ nimis dilatati. dilatantur
aũt ꝓpter malã complexionẽ calidaꝫ aut
ꝓpter ſolem et laborẽ et bal. et unguenta
calida et ſimilia et ita uapor nõ põt condẽ
ſari. pori aũt aliqñ condenſãtur et uapor
nõ habet exitũ. vñ aliqñ cõſtringũtur ꝓp
ter aeris frigiditateꝫ aut niuis aut propter
unguẽta fr̃a et ſĩlia. ¶ SIGNA. Priuatõ
hu. cognoſcitur ꝑ extenuatã habitudinẽ ꝫ
ꝙ fe. ꝓceſſerũt et ꝑ indicia patiẽtis. Rari
tas cognoſciĩ ꝑ continuũ fluxũ ſed denſi
tas ꝙ uix oriũtur et ſũt exiles et per iudi
cia patientis. PRONOSTICA°. Pro
noſticare põt medicus ꝙ ſatis de facili cu
rabitur ſi uelit medico obedire. CVRA
TIO. Si ẽ ꝓpter priuationẽ iniungatur ſi
bi ociũ et dieta humida et reſũptiua et in
ungatur caput de oleo đ laudano et maſti
ce. Si aũt fuerit propter nimiã raritatẽ un
gatur cũ oleo onfancino et mirtino et ſiſa
mino et cũ oleo de citoniis. et cũ oleo de
cortice nucũ auellanarũ caſtanearũ aſſarum
et cũ oleo cãne aſſe. et cũ oleo de gallis et
de capillis ueneris. Si aũt fuerit ꝓpter op

pilationē inungatur cū oleo de amig. aſſis et cū oleo laurino et cuꝫ oleo de abſinthio et cum oleo de ſpica nar. et cū nigella aſſa et cum ſimilibus oleis calidis et aperitiuis habētibus quādā ſtipticitateꝫ et quādo nō poſſunt haberi ſimplicia fiāt compoſita et poſſunt fieri unguēta et empl'a et pulueres et ſimilia. ¶CLARIFICA°. Intelli/gendum ꝙ ut plurimum citius cadunt 'ca pilli a capite ꝙ̄ ab aliis partibus corpori nō obſtante frigiditate cerebri et pororū clau ſione propter quā deberent conſeruari . dico etiam ꝙ plus habundant in capite ꝙ̄ in aliis partibus corporis ſub naturali diſpoſitione ſe habente corpore quoniam cerebrū eſt ſicut caminū toti corpori et ideo mul/tiplicantur capilli . Si igitur ſit corpus preter naturā cicius ibi deficiunt aut propter longitudineꝫ uie aut ꝙ fumus ꝑpter ſui paruitatem aſcendere non poteſt aut ſi aſcendat corrūpitur uel conſumitur propter maliciā humorū et his ſimilibus . Cū igi/tur calor cicius deficiat in extremis ꝙ̄ in medio iō cicius deficiunt capilli ꝑpter deſtitutionē caloris naturalis et uirtutis regitiue et ideo mors cicius incipit et apparet in pedibus ſcḋm Galie. in ꝓnoſticis. In barba aūt et facie nō cadunt ita cito niſi eſſet cauſa fortis ualde pro tanto quia natura ē ualde ſollicita in regimine ꝑpter nobilitatē ſenſuū qui ibi ſunt et ꝙ fuit neceſſaria barba propter diſtinctionē ſexus utilis fuit in natura ut habitus naturalis et artificialis uiroruꝫ et mulierū eſſet diſtinctus ut ſolo uiſu diſcernerentur . aliter aūt diſtin/ctio ſeu diſcretio poſſet eē ignominioſa natura autem pilos barbe propter hunc fi/nē abire nō permittit . Nec etiā cadūt ab aſſellis et inguibus cū ſint emūctuoria . et iō ſatis uadit de uapore. nec etiā cadunt a pectore ꝑpter cor. nec a uētre ꝑpter epar nec a coxis ꝑpter teſtic'os et ꝙ natura nō facit niſi cōſeruare ſolū. Illi enī ꝙ a principio nati ſūt illi cōſeruātur et nō cadūt ꝑpter fortitudinē ꝓtutis cōtentiue . nec in cerebro uirtus contentiua ē ita fortis cuꝫ eſt preter naturā qm̄ omne mēbrū infrigidatum habet operationes laxas de neceſſitate ſicut dicit Galie. i primo affo. quibuſcūqꝫ iuuenibus ꝛc̄. Fluunt igitur capilli cōiter loquendo citius a capite ꝙ̄ ab aliis partibꝰ corporis. Secūdo intelligendum ꝙ pili nō ſunt in toto corpore licet ſudor poſſit eſſe in toto. et ratio huius quoniam ſudor eſt uapor humidus et ſubtilior et pili ſunt ex groſſiori materia uaporis . Alia cauſa ē ꝙ rarum et denſum impediunt generationē pilorum. humidū aūt poteſt reſudando facilius exire. ¶Tertio notādū ꝙ uiri habuerunt barbam et quia calidiores et propter diſtinctionem ſexus . Enuchi aūt ſi ante pubeſcentiam fiant nunꝙ̄ barbeſcunt et ſi poſt illa barba que īnata erat conſeruatur. Quarto aduertendū ꝙ i regione calida citius fiūt pili ꝙ citius mouent uapores et aperiūtur pori . In regione aūt frā tardius ꝑpter cām cōtrariā. Quito nō ꝙ i lepros̄ citius cadūt pili a ſupciliis ꝑpt̄ uaporē corruptū latitātem i cōcauitate nerui optici ſicut dictū ē i pmo li. de lepra

¶De aſperitate et ſciſſura capillorum

Aſperitas ē trūcatio ſeu ſciſſura capillorū adueniēs uiris et mulieribus calide cōplexionis in iuuētute exiſtētibus . Intelligendū etiā ꝙ i capillis aduenīunt fetide diſpōnes ꝙ̄ uulgariter appellātur ſpigines al's rancones aut pole aut racaton qm̄ racari uidētur et trūcari et mutilari et cū hoc aliqñ bifurcātur . et talis diſpoſitio appellat̄ aſperitas capillorū et cātur ex colera aduſta trūcante uapores et iō unus capillus uidet̄ longior altero et alter breuior ſicut ſi mures ineq̄liter comediſſēt et hᵒ ꝙ calidū affixū uapori cōſumit i pte uaporeꝫ et adurit et iō nō pōt ulterius ꝓlōgari. tuꝫ ꝙ deficit materia tū ꝙ ineq̄liter aduritur capita aūt ineq̄lia apparēt . nō igitur capita ſūt truncata ſed uidētur truncata cum ul

terius nó creſcát capilli . Vel etiá poſſ; di ci ꝙ etiá ex̄ truncátur ꝓpter aduſtionem et hoc potiſſime ꝓpter negligentiá cultus ſcindútur etiá quia uapor ē multú groſſus aduſtus ⁊ ió in capitibus geminátur nó obſtante ſuo nexu forti ꝓpter ſiccú fortiter incorporatú et non obſtante ſua forti catena et non obſtante ſua figura gracili et rotunda capilli trúcantur exaſperátur racantur et ſcindútur qm̄ colera adurés criſi; naturalē permutat . Signa igitur ſút manifeſta detecta .et poſtq̄ cám cognoſcimus ſcimus quid agendú ē. ¶CVRATIO Quia igitur iſta diſpoſitio i iuuenibus latinis feda ē .et quia ulterius nocere poteſt ió iniungatur dieta tenuis et infrigidatiua et poſtea euacuetur et qa talia ſepiſſime dicta ſunt et etiá dicentur ió non oportet in quolibet loco digeſtiuú hu. nec euacuatiuú ponere .ad localia igit̄ remedia ueniamus Imprimis ungantur capilli et caput et pánus lineus intinctus per totá noctē applicetur capillis .olea aút ſunt iſta.ſ. oleú ſiſaminú oleú ro.uiola.nenufa.de ſalicibus d̄ cotanis de cucur.aqua pſilii aqua ordei aq̄ cucurbi.madefiant igitur capilli per tota; noctē et de mane cú aqua calida abluátur Si autem habuerit caput debile aút de facili incurrit reuma et emicraneá cum cautela fiant iſta .¶CLARIFICATIO Iſta materia nó indiget alia clarificatione quia in ſentēciádo clarificata ē niſi ꝓpter cōtrarietates diſſoluédas qm̄ cá antecedés huius paſſionis calida ē cóiuncta uero frigida.

¶De canicie capillorum

CAnicies ē infectio alba capillorum ad quádá uergens fuſcediné. Intelligendú ꝙ duplex ē canicies quedá ē naturalis ſicut in ſenectute .et quedá innaturalis ſicut in iuuētute. de innaturali agitur hic. ¶CAVSA. Cauſa aút immediata ē flegma aquoſú putrefactú. cauſa aút remota ē oīne illud qd̄ debilitat caput et facit exalare calorem naturalé .nimia igitur coopertura capitis accelerat caniciē .et nimis frequenter lauare caput et paſſiones ſtomaci nauſeatiue et conſimilia q̄ in ſtomaco aut in capite aggregant flegma. ¶SIGNA.Canicies ē manifeſta ſed diſtinctio inter naturalé et innaturalé hec ē qñ pili primo ſunt cani in capite et in radice nigri túc ē canicies naturalis cú mors incipiat ab extremis.qñ aút canicies ē inaturalis túc pili ſút nigri in capite et cani i radice. De canicie ſunt quedá ſigna rmemoratiua et quedá demonſtratiua et q̄dá pronoſtica . Rememoratiua ſunt quoniá aut ipſe habet caput debile naturaliter aut frigidú aut fuit homo mali regiminis aut fuit generatus in tp̄e ſenectutis. Demonſtratiua ſunt quia caput corrupto flegmate plenú habet. Pronoſtica ſunt qñ mors uirtutis capitis uexillum ꝓpriú applicauit CVRATIO .Imprimis utat̄ exercicio ante cibú dieta ſit ſubtilis et diure.et uitet oía q̄ flegma cóſueuerút multiplicare.vtatur fricationibus fortibus et ſiſibus .dein de digeratur materia cú oximel.diure. et purgetur cú yera .aut cú medicinis in quibus ē elleborus theodoricó emperiſton yeralogo.et ſilia . Vel utatur iſto medicamine.℞.aloes aga.turbit aā.ʒ.ii.cologn.ʒ.ii.maſtic̄ bdellii zinzi.ani.cinamo.folioꝝ ab̄ſin.fol.mēte aā.ʒ.i. cóficiátur cú oximel.ſqlli.et fiát pillule et détur poſt.vii. dies ſue cófectionis.ʒ.iii.uel.iiii.iux̄ cóuenientiá particulariú. et ē medicamē mirabilit̄ bonú .ſiue materia fuerit i ꝓxis ſiue i remot; et ē medicamé ubi nó pót cadere piculú niſi q̄titas eēt magna aut patiés debilis aut error nimius accideret .aut forte aſpectus orbis cótrarius qd̄ non ptinet ad ꝓpoſitú declarar̄. Supponimus eni i oībus medicinis ꝙ materia ſit bene digeſta .et meatus aperti et ꝙ non ſit cóſtipatus et ꝙ non ſit debilis .et ꝙ habeat omnia uictui neceſſaria cum omnibus ſuis appendiculis

et ꝙ medicina ſit bene confecta et repreſ
ſa et ꝙ ſimplicia ſint optima et bene pro/
porcionata et fermẽtata et forte ſi doctor
talis eſſet ꝙ eſſet ſub planeta beniuolo con
fecta. Sed iſtud dimitto quia directe nõ cõ
petit medico. tunc dico ꝙ iſta medicina
nõ ẽ periculoſa et potiſſime quia non intrat
ibi elleborus. Conſidera igitur iſtã medici
nã quia cum q̃titatẽ ſue exhibitionis exper/
tus fueris in materia flegmatica gaudebis
et bene tibi erit. Corpore igitur mundifi
cato accedamus ad tincturas et potiſſime
in mulieribus ut placeant uiris et ꝙ ipſas
non reputent uetulas nec antiquas. Mate
rialia aũt q̃ capillos tingunt ſunt hec galla
contrita et in oleo frixa nux cipreſſi cor/
tex nucum exterior q nõ induratur ſtipes
fabarũ limatura ferri agrimonia cortex a/
uellanarũ combuſtarũ lacerta uiridis abſci
ſo capite et cauda cortex malorũ granato
rũ dulciũ alumen uſtũ dragan. uſtuꝫ terra
ut calx uiua cum ſapone ſarracenico oleuꝫ
nucũ et ſimiliũ. Modus aũt eſt iſte ꝙ ac
cipiantur aliqua ex iſtis cum aqua pluuiali
et liniantur capilli aut ꝙ fiat cũ oleo nucũ
et ita poterit fieri paſta aut aqua aut aliq̃d
aliud et inungantur capilli et erunt ualde
nigri. Attñ ſũmo opere cauendum ẽ de
capite cum iſta ſint ut plurimum frigida
ſtiptica et melius eſſet habere modicuꝫ de
uerecundia fatua q̃ dolorẽ perpetuuꝫ in ca
pite inducere aut forte poſtea ab intus ma
iorẽ caniciem generare. Et notandum ꝙ
alcanna eſt talis uirtutis ꝙ ſi diſtemperẽ
cum oleo nucum denigrabit. ſi cum uino
rubeo rubefiẽt. ſi cũ urina pueri facit capil
los rubeos et ſi cuꝫ albo uino flauos faciet
capillos. Fiat lixiuiũ de cinere truncorum
caulium et apponatur alumen et abluatur
caput multis uicibus. hec enim ablutio rõe
aluminis preparat capillos ad recipienduꝫ
omnẽ colorẽ tũc in iſto lixiuio diſtempe
retur camphora et erunt albi. Si aũt ſuffu/
migentur cũ ſulfure idẽ facit qm̃ ſuffumi
gatio facta cũ ſulfure dealbat capillos. Et
hoc patet in flore papauerꝫ rubeo et in ro
ſa rubea ſi cũ ſulfure ſuffumigentur. Si uis
facere rubeos in predicto lixiuio apponã/
tur folia buxi et raſura eius celidoia palea
ordei et auene lupini nitri et farina ciceris
Si uis flauos facere in predicto lixiuio ap
nantur flores ſticados et geneſtre. Si uis
auferre capillos fiat primo ſtufa et poſtea
emplaſtrẽtur loca cũ pſilotro facto de cal
ce uiua et auripigmento et bulïant tantuꝫ
in aqua donec pluma apposita deplumetur
et ſi nimis eſſet ſpiſſum addatur urina et
poſtea abluatur locus cum aqua calida et ſi
ſit diues addatur muſcus. Si uis ut pili nõ
creſcant tunc pilis euulſis inungatur locus
cum oleo de iuſquiamo aut de mandrago
ra aut de opio aut ſanguĩe pediculi aut ra
ne uiridis aut ueſpertilionis. Si autem uis
ſubtiliare et mollificare fiat hoc cuꝫ aqua
decoctionis orobi et lupinorum. et felle
thauri ſpume maris nitri coloquintide et
aloes. Si uis criſpare capillos. ℞. calcis ui/
ue litargiri embli. galle añ. ℥. ii. fiat puluis
et temperetur cum ſuco mirti et inungan
tur capilli et ligentur. Si uis facere ſaponẽ
et ꝙ caput frequenter abluitur cuꝫ ſapone
bonum ut ſciamus facere ſaponem. Imp̃
mis faciamus capitelluꝫ ꝙ ex duabus par/
tibus cineris ſtipitum fabaruꝫ et tercia cal
cis uiue et infundatur ibi aqua ad moduꝫ
lixiuii et coletur et quod diſtillat eſt capi
tellum. Sapo autẽ ſarracenicus fit ex dua
bus partibus huius capitelli et tercia olei o
liuarum. Sapo autem gallicus fit ex dua/
bus partibus huius capitelli et tercia ſepi a
rietum. Non eſt igitur mirum ſi ſapo ab
ſtergit et mundificat et propter hoc fiunt
ſuppoſitoria de ſapone gallico. CLARI
FICATIO. Intelligendum ꝙ canici/
es non atteſtatur ſupra digeſtionem quo/
niam talis albedo eſt albedo mortificata.
et propterea non omnis albedo uenit a ca
lido digerẽte ſicut apparet i niue et i glacie

et in urina alba lactea Karops et in ſpu/
to albo et ſubtili aut albo uiſcoſo in pleure
ſi et patet in uiris et mulieribus ĩ toto cor
pore q̃ꝛ q̃to albiores tanto frigidiores cũ
albedo ſit filia frigiditatis. Canicies igitur
nullã digeſtioné ſignificat ſed corruptio/
né et mortificationé. vnde canities ꝓueit
ex calore naturali quaſi in cerebro mortifi
cato. cum calor deberet attrahere unctuo
ſum ſanguinis ꝓpter ſui impotentiam tra
hit aquoſum flegmatis et ita generat albe
dinem mortificatã in capillis que canicies
appellatur. Et hoc é q̃d teſtatur auicen. iii.
d̃ hiſtoriis animaliũ. et licet flegma ſit hu
midũ et capillus ille canꝰ ſit generatus ex
flegmate non tñ propter hoc ex humido
uapore ſed ex parte ſiccioris illius aquoſita
tis cum omnis capillus generetur per uiaꝫ
cuiuſdam aduſtionis. Hec tamen non eſt
tanta aduſtio ꝙ poſſit capillus denigra/
ri quoniam generatur ex flegmate aquo
ſo putrefacto non putrefactione que eſt
ebulitio ſed putrefactione que eſt corrup
tio et deſtructio. Capilli igitur qui gene
rantur ex flegmate naturali trahũt ad fla/
uedinem et qui ex innaturali ad canicieꝫ
et qui ex melancolia ad glaucediné et qui
ex ſanguine ad rubediné. et qui ex colera
ad citrinitatem. et qui ex temperamento
ad rufediné. et qui per aduſtioneꝫ uergũt
ad nigrediné. et ideo quia capilli generan/
tur per uiaꝫ aduſtionis ut plurimum oĩs
uergunt ad nigrediné. Vapor tñ ex quo
generantur ungues nõ põt per groſſitié ita
aduri ꝙ ſint nigri. licet igitur ungues ge/
nerentur per uiam cuiuſdaꝫ aduſtionis ni
hilominus ſemper naturaliter ſunt albi et
ſicut eſt de humoribus ita é de complexi/
onibus et etatibus et regionibus quoniam
iſta proportionantur in coloribus capillo
ruꝫ. licet igitur ſanies alba et ypoſtaſis ſig
nificent digeſtioné nõ tñ propter hoc cani
cies. nullũ igitur bonũ naturale ſignificat
licet moraliter ſignificẽt iuxta illud cani/
cies ueneranda patrum ꝛc. ¶ Secundo no
tandũ ꝙ licet tertia digeſtio ꝓcedat deal/
bando et capillus ſit ex tertia digeſtione
tñ naturaliter nõ é albus ſed magis niger
q̃ꝛ cãtur ꝑ uiã cuiuſdã aduſtiõis. Tertio
intelligendũ q̃ꝛ ꝓprie ꝓpriũ ineſt homi
ni caneſcere in ſenectute. ſolus eni homo
habet capillos. et iõ ſi canicies inueniat̃ in
aliis animalibus nõ é in capillis ſed ĩ pilis
aut nõ é ꝓprie canicies ſed q̃dã dealbatio
pilorũ. licet igitur canicies ſit a ꝓprietate
hoc tñ nõ ſolũ é ex ꝓprietate ſed ꝙ taleꝫ
ꝓprietateꝫ ſemꝑ concomitat̃ cõplexio fr̃a
et hu. cũ debilitate uirtutũ. et ꝙ talia ſem
per ſunt ĩ ſenectute iõ conſurgit ꝓprietas
ꝗ̃ é ſemꝑ caneſcere in ſenectute. ꝙ cãe ca
nicici ſemꝑ ſũt in ſenectute licet ſc̃m plus
et minus

¶ Capitulũ. v. de furfuribus capillorũ

FVrfura ſunt q̃dã ſquame in cutis
ſuperficie ſine ulcere capillos euellés
et fedã in capite diſpoſitioné addu
cens. CAVSA aũt furfurũ ſunt uapores
corrupti ab hu. reſolutis conuertentia cuté
in ſquamas et furfures et é tanta corrupti
bilitas ꝙ etiã pilos educit ubicunq̃ fuerit.
Hoc aũt fit ex flegmate ſalſo aut ſanguie
corrupto aut colera aduſta aut melancolia
¶ SIGNA huius paſſionis per predicta
ſũt ſatis manifeſta. PRONOSTICA
TIO. Caueat patiens ſibi ꝙ niſi bene fe
cerit in leprã é uenturus. CVRATIO
Si corpus non eſt plectoricuꝫ ſufficiũt gar
gariſmata ſtufe et uẽtoſe fricatões et un
guẽta. et ſi corpus é plenũ fiat fleboethoia
et farmacia iux̃ cõueniẽtiã hu. et ſi eſt ſim
plex euacuatio. et ſi é hu. cõpoſitio medica
mia ſint cõpoſita. Digerat̃ igit̃ unuſq̃ſq̃
iux̃ naturã ſuã et poſt euacuet̃ et poſt ſtu
fet̃. et dẽtur opiata et ita de aliis. et ꝙ de
iſtis humoribꝰ frequẽter dictũ é nõ opor
tet repetere. tũc igit̃ ad localia remedia ue
niamꝰ. materialia aũt medicamia ſũt iſta

farina cicerum et lupinorū orobi et fenu/
greci ſucus blete folia ſiſamini mirtus mal
ua furfur oſſa miroba. aqua mole fabrorū
et fex huiuſ. uel eius ſtafiſagria nitrum et
omnia fella. Ex iſtis igitur pōt fieri aqua
aut oleū aut unguentū aut empl̄m et pn̄t
confici cū aqua aut aceto aut uino aut cuꝫ
fece olei antiqui aut cū oleo nucū aut cera.
arbitrio igitur medici introductionē for/
me derelinquo et numerū et doſiꝫ uniuſ/
cuiuſqꝫ. ¶ CLARIFICATIO. Intel
ligendū ꝙ duplex ē ſolutio continuitatis
quedā magna et manifeſta ubi apparēt q̄/
dā fiſſure et rimule et tales apparent in al
lopicia ſine ſquamis. Eſt alia modica ſolu
tio continuitatꝫ in qua caro non ē ſepara/
ta nec tota cutis etiā a ſuperficie ad ſuper/
ficiē ſed ſunt quedā reſolutiones quaruꝫ q̄
dā ſunt ad modū ſquamarū piſciū aut ſi/
cut furfur ſicut nos uidemus in decrepitis
in capite cū ſcalpunt ſe aut in toto corpor̄
cū ſunt in ſole aut iuxta ignē et ſcalpūt ex
eunt q̄dam reſolutōnes farinoſe et ſi inſuf
flentur uolant hinc inde talis inquā ſolu/
tio continui modica bene ē hec q̄ nō tran
ſit cutem ē tn̄ cā euulſionis capillorū. Se
cundo notanduꝫ ꝙ reſolutiones ſquamoſe
pn̄t predicere leprā futurā et leprā curati/
ciā ſeu curatā. qn̄ eni apparent in principio
tunc ſunt ſigna lepre occulta nō manifeſta
nec detecta nō enim ſunt differentie cōſti
tutiue ſed ſigna ſunt cuiuſdā diſpoſitionis
et preparationis. qm̄ lepra cātur ex hu. cor
ruptis aduſtis et iſte ſquame etiā cāntur ex
hu. corruptis aduſtis quare ſi malū regimē
ulterius continuet̄ poterit eē cā lepre et ita
ꝑdicunt leprā. pn̄t etiā ꝑdicere curationeꝫ
ꝑ aliū modū. ſ. cū ſunt in toto corꝑe poſt
corꝑis mundificationē et poſt longū uſuꝫ
ſerpentū qm̄ uenenū expellit uenenū ergo
ſi materia lepre uenenoſa expellat̄ ſignū ē
curationis eius. ¶ Tertio notādū ꝙ furfu
ra ſeu ſquame ē primo et ꝑ ſe egritudo cu
tis qm̄ quaſi eam excoriat reddēdo ipſam
ſquamoſā et per conſequēs ē paſſio capillo
rū cum cadant ꝑpter ſquamationē cutis.
Quarto notandū ꝙ licet capilli non habe
ant uirtutē innatā nec influentē nec iſſux
am ſed ſolū generationē. operationem tn̄
habent finaleꝫ que eſt utilitas neceſſitas et
decor. Nunc aūt ita eſt ꝙ ſi loquamur d̄
furfuriſca per relationem ad capillorum e
miſſionē ſic poteſt eſſe morbus et accidens
morbus quoniam ſi per furfures intelli/
gamus qualitatem malam cutis euellentis
capillos ſicut eſt morbus cum ſit qualitas
membri et ita compoſitionis morbus eſt
ſi autem per furfura intelligamus illam e
miſſionem iam factam. ſic eſt accidens
ſicut eſt ſpaſmus et cecitas. in capillis igit̄
euulſis actio eſt leſa quia habebant operati
onem finaleꝫ ſicut eſt neceſſitas utilitas et
decor. ¶ Quinto notandum ꝙ licet acetū
ſit inimicum neruorum tamen bene repſ
ſum et cum aliis appoſitum in his paſſio
nibus et in aliis poteſt competere

¶ De puſtulis capitis.

PVſtule ſunt quedam parua apo/
ſtemata et in capite naſcētia ſicut
ſi eſſent quedam ampulle parue.
aut capita uberum ac ſi aliquis fuiſſet pun
ctus ab urticis. aut ſi pediculus famelicus
alienus momordiſſet eū. ¶ CAVSA. hu
mores autem mali habundantes in corpo
re ſunt cauſa huius paſſionis. Signa auteꝫ
humorum frequenter dicta ſunt prono/
ſticare non oportet. ¶ CVRATIO. Cu
ra generalis fiat ſicut frequenter dictuꝫ ē
ſm̄ exigentiā hu. Particularis aūt ē h. ſ. ꝙ
ſumātur iſta ꝑticularia. Nux ciprſſi et fo/
lia eius litargiruꝫ ceruſa acatia gallia muſ.
nitrū cortex malīgna. oleū ro. acetū cera a
qua uinū fiat igit̄ cōpoſitio diuerſa ſm̄ di
uerſitatē ꝑticulariū. In iſta aūt cōpoſitione
tria debemꝰ aduertere. ꝑmū. ſ. ꝙ i cāis ca.
ungēta fīa ex his facta applicemꝰ z i frī

gidis contrariū. ſecundum quod debes cō ſiderare ē ꝙ in puſtulis antiquis ponamus acetum et in recentibus aquā. tertiū ꝙ fri gida ſtiptica narcotica in parua quantitate apponamus ut pori non claudantur et ma teria ab intus nō repercutiatur. uigilate igi tur. Vel fiat iſtud. Rx. ſumitates ficus recē tes palmites et folia et conterantur ſicut ſi eſſent pultes et illiniatur caput et non ſolū curat iſtas puſtulas ſed etiam uerrucas. qui etiam gaudent in multitudine compoſitō nū cū iſto unguento poſſet addi aſſungia porcina antiqua fex aceti fuligo litargiruꝫ et fiat unguentū et cū iſto ſolo unguento poſſet uiuere in mundo. ¶ CLARIFI CATIO. Quatuor ſunt que indigent clarificatione. ſ. quō ceruſa pōt competere in puſtulis capitis poſtq̄ frigida ledūt ner uos et oſſa et etiam fetoré hanelitus eſt in ducens. ſcḋm ē de ſulfure poſtq̄ ē calidꝫ in quarto attractiuū et aduſtiuū. tertium ē de aceto poſtq̄ inimicatur neruis et egri tudo eſt cronica. quartū ē quō oleū ro. et albugo ouorū cōpetunt ī uulneribus poſtq̄ ſunt frigida putrefactiua. Dico ꝙ compe tunt primo. qꝛ deſiccatiua mundificatiua cōſumptiua et qꝛ corpus mūdificatū eſt et ꝙ ſunt repreſſa et in parua q̄titate qꝛ unū reprimit maliciā alterius. de ceruſa dico ꝙ reprimit maliciā ſulfuris et ecōuerſo et frā giẗ malicia eius ſi pulueriꝫetur et ponatur in patella uitrea ſup ignē et agitetur. dein de abluatur et tūc nullū facit nocumentuꝫ et iuuamenta ſūt magna. De ſulfure dico ꝙ ponatur in parua q̄titate et ꝙ ponat̄ ab ex̄ et in corpe mundificato et iūgitur cuꝫ aliis et iō nō nocet. De aceto dico ꝙ pona tur in parua q̄titate et ut penetret et pene trare faciat uirtutē aliorū medicaminum De aliis dico ꝙ pn̄t competere aut qꝛ ulce ra ſunt de materia ca. aut qꝛ medicamina nimis ca. pceſſerūt. aut qꝛ timemus aper turam uene et cū hoc oleū ro. et albumen oui conglutinat quare in tali caſu bene poſ ſunt exhiberi. et ſi addet̄ ceruſa parata nō minus ualet.

¶ Rubrica de fauo capitis

Fauus eſt lues a cute capitis exiēs ſi ne tumore. flegma eni ſalſū corrup tū aggregatū ſubtus cutē et nō egre ditur nec facit tumorē de quo ſit curandū ſed mollificat cutē et ſi comprimatur ex it uirulentia multa cū pruritu et quadā de lectatione ſicut mel ex fauo cū ſit flegma putrefactum in cauernis ſubtus cutē. Sig na igitur non oportet ponere nec etiam ꝓ noſticatōnem. ¶ CVRATIO. Mundi ficetur primo corpus et precedant uniuer ſalia omnia ſicut decet tunc in particulari operandum eſt ſic. Radatur caput et ablu atur et abſtergatur. Materialia autē ſunt iſta. ſ. litargirum ceruſa aloes agaricum ari ſtologia chamolea nitrum arſenicum calx cortices auellanarum nucum caſtanearum uſtarum cornu cerui uſti mirra cathimia. tbus maſtix ſtercus columbinū ſemen ru te ſinapii fella oleū laurinū acetū oleū nu cū. Eligantur igitur aliqua ex iſtis ſm̄ exi gentiā hu. et etatis et alioruꝫ particulariuꝫ et pōt fieri puluis et deſup aſpgatur uł ole um uel unguētū et ſiſ̄ia. In pueris tn̄ la ctantibus ſufficit litargirū ceruſa fuligo a cetū et oleū nucū. In aliqbus eni excreſcē tiis lactātiū nō dn̄t apponi nimis ſtiptica ut galla et acatia. nec nimis ca. ut calx ſul fur et arſe. ſꝫ q̄ deſiccāt ſine uiolentia mag na ſicut ſūt ea q̄ dicta ſūt. CLARIFI CA°. Intelligendū ē ꝙ fl̄a ſalſū facit pu ſtulas huidas ſanioſas uirulētas cuꝫ aq̄ſitate multa et magno pruritu et dolore. cū eni fl̄a ſalſū cāetur ex ptibus ca. aduſtis mixtꝫ cū inſipidis iō licet fl̄a ſalſū ſit ca. et ſiccuꝫ nō tn̄ totū qm̄ multū hꝫ d̄ huiditate ſicut aq̄ maris et iō rōe huiditatis aquoſe ē uiru lētia multa et rōe partiuꝫ aduſtaꝝ ē dolor calor et pruritus ſꝫ ī h° differt a ſāguie qꝛ in ſanguine eſt rubor et minor punctura

et differt a melancolia et colera quia ibi ē
modica aquoſitas et uirulentia rōe ſicci do
minantis. non igitur eſt ibi tanta ſiccitas
quin humiditas multa ſit concomitans et
uadit ita negocium ſuum qm̄ humiditas
et frigiditas non temperant caliditatez et
ſiccitatem partium aduſtarum nec ecōuer
ſo utrunq̧ enim eſt corruptum. ¶ Secūdo
debemus notare q̄ theodoritō emperiſtō
et medicine elſice bene poſſunt competer
licet egritudo in ſe q̄tum eſt ex parte for
me non ſit fortis. et forti egritudini for/
tis correſpōdeat medicia nihilominus po
teſt competere quia datur in parua q̄titate
et quia materia eſt groſſa uiſcoſa corrupta
parata facere magnum morbum et nō eſ
ſet eradicabilis a quocunq̧ medicamie ni/
ſi eſſet ibi elleborus aut colloquitida et cū
hoc eſt quia eſt in parte multum remota
Medicine igitur elleborice competunt in
hoc caſu cum temperamento ſi etas pmi/
ſerit. ¶ Tertio notandū q̄ mirra et roſe z
ſimilia ſtiptica bene poſſunt competere in
iſtis paſſionibus capiti nec oportet timere
de concluſione materie quia corpus mun
dificatum eſt et ſcarificatio facta eſt et iō
abſtergunt deſiccant et mūdificāt. Nullus
igitur deinceps propter talia terreatur niſi
ſtiptica nimis excederent et etas eſſet infā
tie. ¶ Quarto notandū q̄ acetū pōt cōpe/
tere in flegmate ſalſo quoniam pars adu/
ſta deſtruitur propter frigiditatem et pars
humida ꝓpter ſiccitatē et quia cuz aliis ad
miſcetur.

¶ De tinea

TInea ē ſcabies capitis cum ſquamis
et cruſtis et pilorū euulſione et colo
re cinericio et odore fetido et aſpectu ab/
hominabili. CAVSA huius hu. ſūt hu
mores corrupti q aliqñ ſunt ab utero. ali
qñ poſt ꝓpter malū regimē infantis aut
nutricꝭ aut uiri aut mulierꝭ tineoſi exiſtētꝭ
ita q̄ aliqñ ē cū ſanie et fauo uirulentia a

liqñ ſine imo ut plurimuz ē magis ſicca q̄
humida ꝓpter uehementē hu. corruptōnē
et aduſtionē. SIGNA. Signa huius paſ
ſionis dicta ſunt in deſcriptione qm̄ uide
mus ī capite ſcabiē ſpiſſā cruſtoſā cū ſqua
mis multis et pilorū euulſione uel bifurca
tione et colore cinericio ſicut terra fornaciſ
et odore fetidiſſimo tunc tineā iudicabit.
PRONOSTICATIO. Tinea aut eſt
recens aut antiqua ſi recens cum difficulta
te ſanatur. ſi antiqua aut nunq̄ aut cū dif
ficultate magna et in longiſſimo tp̄e qm̄
mala cōplexio uenit ad equationē q̄ quaſi
nō recipit curationem et iō ſi curetur raro
ibi naſcunē pili et illa pars ſemper erit de/
bilior et dato q̄ curetur ſemper erit obꝓ
briū ſempiternū q̄ raſcaſi uocantur. CV
RATIO. In etate lactanti et infantie
cū debilibus intendere debemus rectificetē
igitur regimen nutritionis et poſtea unga
tur cū iſto unguēto. ℞. litargiri ceruſe ca/
thimie argenti fuliginis gallarum antiq̄/
rum perforatarum añ. ʒ. i. conficiantur cū
aceto et fece olei antiqui et cere q̄ ſufficit
et fiat unguentum. Vel cum iſto. ℞. ſuci
fumiterre ſuci ſcabioſe ſuci lapacii acuti ſu
ci enule campane. añ. lib. ſ. litargiri. ʒ. ii.
miſceātur cū aſſungia porci. antiq̄ et miſ/
ceātur ſi neceſſe fuerit ibi oleū nucū et ce/
ra q̄ apponātur. Iſta eniz ſunt ſine piculo
in omni tp̄e. Si aūt ſit in maiori etate di
geratur materia et euacuetē ſm̄ exigentiaz
hu. peccātis ſiue hu. ſit calidus ſiue frigidꝰ
deinde ſtuphetur deinde opiata dentur. de
inde radatē caput et ungatur cū unguentis
frigidis et ſiccis ſi cā ē calida ſicut ſūt teſte
auellanarū uſtarū et ſiſiū cū additiōe ceru/
ſe lote et ſiſiū. Si cā fuerit fri͡a inungatur
cū arogon et marciadō acutis cum calce et
ſulfure. In cauſa igitur ātiqua fiat tale un
guentum. ℞. ellebori albi et ni. ſulfuris ui
ui attramenti auripigmenti litargiri calcis
uiue uitrioli aluminis gallaruz fuliginis ci
neris auellane añ. ʒ. ſ. argenti uiui extictī

uiride eris an̄.℥.ii.fiat puluis tunc.℞.ſu
ci borra.ſuci ſcabioſe fumiterre lapacii acu
ti an̄.℥.iii.buliant ſimul lento igne cuꝫ fe
ce olei antiqui et cum aceto et puluis p̄di
ctus in fine decoctionis apponatur et ad
datur picis liquide.℥.ſ.cere ꝙ ſufficit et fi
at unguentū.Iſtud unguentum proculdu
bio tante uirtutis ē ꝙ in corpore mūdifica
to omnem remouet infectionem per ſciē
tiam humanā curabilem ſiue fuerit tinea
ſiue ſcabies ſiue malum mortuuꝫ ſiue mor
phea zc̄.quare in honore et reuerentia ha
beatur.Sed in tineoſis cum pice nauali po
teſt fieri capellus et ꝙ capiti imponatur et
frequenter omnia innouentur et freqēter
caput abluatur aut cum urina propria aut
cum lixiuio facto cum cineribus clauella
tis.¶CLARIFICATIO.Intelligē
dum circa iſtam materiam ꝙ aliqui in cu
ratione tinee faciunt flebothomiam de ue
nis que ſunt poſt aures et aliqui imponūt
medicamina in auribus.et aliqui querunt
gallas uirides et aliqui dant cathimiam ꝑ
os et aliqui dant terrā ſigillatam.Breuiter
ſine diſputatnōe ad iſta dico de primo ꝙ
flebothomia non debet fieri de uenis capi
tis quando ſunt poſt aures quia ibi ſūt ve
ne iuueniles et ſterilizantes.ſed de uenis q̄
ſunt in pupis aurium ē tollerabile poſt ſep
tem annos donec ſint in etate in qua poſ
ſit fieri flebothomia de brachio.Vltramō
tani tamen iſtam minutionem plus con
ſueuerunt facere q̄ nos.De ſecundo dico
quod occurrit mihi de preſenti ꝙ non ap
probo ꝙ propter tineaꝫ aliquid in auribus
inſtilletur cum multi alii modi curationis
inueniantur et iniecta poſſint auribus no
cere.De tertio dico ſine preiudicio ꝙ gal
le antique in tm̄ ꝙ perforentur ſunt meli
ores quia recentes et uirides nimis coartāt
et conſtringunt et potiſſime in pueris.De
quarto dico q̄tum eſt de preſenti ꝙ i hoc
caſu materialia ab iqtus āminiſtrentur nō
uidetur rationabile cum talia ſint quaſi ue
nenoſa et leproſa quantuꝫ ē de genere mi
neralium et hoc manifeſtum illi qui ali
quid in archimicis conſiderauerit.Ad ul
timum dico ꝙ rationabile ē dum tamen
ponatur i parua q̄titate et cum aliis miſce
antur.¶Secundo notandum ꝙ in tinea ē
magnus fetor et cā huius eſt quia ut pluri
mum cauſatur ex humoribus calidis cor
ruptis et potiſſime ex ſanguine corrupto
et pro tanto aliqui uocant hanc paſſioneꝫ
carbunculum quia ſicut carbunculus cauſa
tur ex ſanguine corrupto ita et hec paſſio
alii autem uocant ſemotim quia multas ꝑ
tes capitis ſemotas et remotas uarias et di
uerſas tenet.Aliqui appellant tineam qua
ſi totum tenens et hoc fit maxime in ma
iori etate.Et ē intelligendum etiam ꝙ ti
neoſi quando ſcalpunt ſe in principio ſen
tiunt magnam delectationem quia ſepa
ratur diſconueniens a cōuenienti et poſtea
ſentiunt magnum dolorem et quia trahū
tur humores corrupti et pungitiui et prop
ter ſolutionem cōtinuitatis.¶Tertio no
tandum ꝙ aliqui dubitāt facere flebotho
miam in tinea confirmata hoc ē in mani
feſta et detecta.licet etas et alia particula
ria conueniunt.et mouentur ex hoc quia
in uariola confirmata non competit flebo
thomia dico ꝙ inſufficienter mouentur q̄
niā in uariola non competit flebothomia
ſicut dictum ē in primo libro cuꝫ corrup
tio ſit magna ualde et eſſet timēdū ꝙ ma
teria corrupta traheretur ad interiora.ſed
in tinea nō eſt ſic qm̄ licet ſit corrupta nō
tamen in tantum nec etiaꝫ uenenoſa ſicut
in uariolis confirmatis.flebothomiā igiē
in tinea confirmata cum conueniētia par
ticularium non oportet formidare.

¶Capitulum.ix.de pediculis

PEdiculi lentes et peſſolate ſunt que
dam animalia parua per uiam putre
factionis iuxta cutem generata in

capite et in toto corpore et in aſſellis et pe
ctine ſed iſta uocantur uulgariter peſſolate
ex parte aūt materie magis humide gene
rantur pediculi et ex parte magis ſicca len
tes et ex parte media generantur peſſolate
que adherent pectini et aſſellis generantur
aūt ex quatuor humoribus. Quando igi
tur hu. ſunt in toto corpore quos non om
nino natura pōt regere nec omnino dimit
tere tunc propellit ad cutem per uiam cu/
iuſdā deſudationis et quia materia ē groſ
ſa circa cutem cū calor agit quodaꝫ modo
deſiccat illam materiam et generatur que/
dam pellicula includitur igitur in pelle ille
uapor cum aliquali calore .et cum agit in
materiam ebuliendo quia trahit ad calidū
humidum ideo ſuſcipit ſpirituꝫ uite et ge
nerantur inde animalia in capite aſſellis ꝛ
in toto corpore et pectine . Cauſa autem
antecedens poteſt eſſe malicia regiminis ſi
cut eſt crapula et multa comeſtio ficuum
et caſtanearum et aliorum fructuuꝫ et ma
licia culture capitis et totius corporis et tar
da mutatio ueſtimentorum et ſimilia.
SIGNA. Quando autem iſta animalia
et potiſſime pediculi generantur ex ſāgui
ne trahunt ad rubedinem .et quando ex
colera trahunt ad citrinitatem et quando
ex flegmate ad albedinem .et quando ex
melancolia ad nigredinem . ¶PRONO
STICATIO. Quando multiplicantur
pediculi potiſſime propter cauſas intrinſe/
cas ſignificant morpheā uel lepram qꝛ ca/
lor naturalis ē diminutus non pōt regere
materiā ut oportet et cū hoc calor extrane
us incipit ebulire. Si aūt uenerit ꝓpter cāſ
extrinſecas ſignificat paupertaté et uite ig
nauiam . Pauperes eni et religioſi qꝫ mul/
tiplicant cibaria flegmatica et melancolica
habundant in pediculis ſimiliter homines
ferales qui de cultu ſui corporis modicuꝫ
curāt CVRATIO. Curātur aūt pedicu
li per mutationem uite et regiminis. vta
tur igitur cibis laudabilibus et purgeť cor

pus ſm exigentiā hu. utatur exercicio tem
perato et utatur balneis aque ſalſe .et mu/
tet ueſtes et ornet corpus ſuum et ſimilia
deinde ſi corpus eſt calide cōplexionis un/
gatur iſto unguento . Extinguatur argen
tum uiuum et cū litargiro et aceto et ol'o
miſceantur et inungatur caput et totū cor
pus .aut ungatur corrigia et circumcingať
caro et interficientur omnes pediculi . Si
autem eſſet frigide cōplexionis fiat mix/
tura de auripigmento et ſtafiſagria et ol'o
amigdalarum amararū et aceto et inunga
tur corpus aut corrigia et carni applicetur.
et hoc eſt congruum religioſis. Staphiſa/
gria autem uocatur herba pediculis quia a
tota ſpetie interficit pediculos etiam ĩ aui
bus et ideo teritur et puluerizatur et ſupra
carnes crudas aſpergitur et datur auibus et
occidit pediculos . Si autem uolueris bene
aues a corruptionibus mundificare tūc pul
uerizetur aloes et aſpergatur ſupra carnes
et dentur uolatilibus uiuentibus de rapina
et ſūme liberat a malo qđ habent in gōba
¶CLARIFICATIO . Mirabile vi/
detur ꝙ pediculi ſignificāt lepram cuꝫ pe/
diculi generētur ꝑ uiā mundificationis et
cū hoc qꝛ materia talis ē ꝙ ſuſcipit ſpiritū
uite . In lepra aūt ē corruptio et mortifi/
catio. Dico ſicut dictū ē ꝙ multitudo pe
diculorū ſigna ſūt preuia ad leprā ꝓ tanto
qꝛ ſicut lepra generatur ex quolibet humo
re corrupto cū pauperie caloris naturalis et
ebulitione extranei caloris ita ex hu. cor/
ruptis ubi incipit fieri ebulitio generātur
pediculi licet non ſit corruptio tanta quia
igitur incompletū ꝓcedit cōpletū iō pedi/
culi ubi ē corruptio incōpleta ꝓcedūt aliqñ
leprā ubi ē corruptio cōpleta nō tñ ē neceſ
ſariū quia ſignū ē remotū et pōt multiꝫ mo
dis impediri ut dictū ē in curatione. non
igitur ueniūt pediculi per uiā mūdificatio
nis cōplete qꝛ ſpūs uite ſuſceptus ex putre
dine traxit originē quare ꝛc̄. ¶Secundo
intelligendū ꝙ pediculi generātur primo

a calore naturali materiam expellentis ad exteriora que circa cutem expulſa propter ſui diſpoſitionem putrefit et corrumpitur et ita concipit calorem extraneū et ita materia ſuſcipit ſpiritū uite ſicut in aliis generatis per uiam putrefactionis ¶ Tertio intelligendum ꝙ que proſunt ſanguini proſunt colere uerū ē in alterando ſed non in euacuando et ita ē de flegmate et melancolia. Quarto intelligendū breuiter et ē uerbum notabile ꝙ alique egritudines aliquando manifeſtantur in aliis membris q̄ in illis unde contraxerunt originē ſicut patet in egritudinibus ſtomaci et matricis

¶ Tractatus de dolore capitis cuius ſūt plura capitula.

DOlor capitis eſt accidens male cōplexionis ſecutiuum. CAVSA. Cauſe doloris ſunt tres.ſ.mala cōplexio diuerſa.ſolutio continui aut utrūq; Diuiſiones aut particulares cauſarū dolorꝫ capitis ſunt.xii. Dolorum capitis quidaꝫ ſunt a cā intrinſeca et quidam ab extrinſeca.et quidam ſunt cum materia et quidaꝫ ſine materia.et quidā ē dolor qui ē morbus per ſe et quidam per accidens.et qdā eſt dolor qui uenit a cauſa priuata cerebri et quidā a cauſa remota.et quidam eſt dolor abintus et quidam ab extra.et quidaꝫ eſt qui continet totum.et quidam qui cōtinet partem.et quidaꝫ eſt fortis et quidā debilis.et quidam qui uenit ſubito tēpore ſanitatis et quidam non. et quidam ē ad quē ſecuntur alii morbi et quidam nō. et quidā ē recens et quidā antiquus. et qdaꝫ cum reumate et quidā ſine. ¶ Modo ꝓſequamur de primo dolorū quidā ē a cā intrinſeca et quidā ab extriſeca. Cauſe enim extrinſece ſunt multe ualde ſed ut reducātur ad numerū poſſunt eſſe.xiii. Prima ē caſus et ꝑcuſſio obuiatio et huiuſmōi. Secūda ē caliditas ſolis aut ignis aut aeris ut dieꝝ canicularium aut unguētū calidū et alia huiuſmodi. Tertia cā extrinſeca pōt eē frigiditas niuis aut aeris aut aquaruꝫ aut unguentorū zc̄. Quarta ē nimia ſiccitas aeris aut unguentorū et ſimilia. Quinta eſt nimia humiditas aquarū pluuiarū aut lacuum aut unguētorū et alia huiuſmōi. Sexta cā extrinſeca pōt eſſe exufflatio uentoruꝫ et potiſſime meridionaliū et ſeptentrionaliū poſt meridionales. Septima ē uapores extrinſeci eleuati ex rebus fetidis ſicut ſūt cadauera et aſa fetida aut ex aromatibus ſicut ē liliū aut muſcus.aut cū aliquis reſpicit puteos antiquos aut cauernas profūdas mineraliū et ſimilium. Octaua cā ē nimius motus ſiue aīalis.ſicut impetus ire aut furoris et ſimiliū ſiue corporalis ſicut ē curſus labor coitus ſuꝑfluus et alia huiuſmōi. Nona cā ē nimius ſōnus et ꝓfundus et īordinatus et in tp̄e nō ſuo et uigilie ſuperflue. Decima cā ē balnea ſuperflua et inordinata ſulfurea et ſimilia. Vndecima inanitio nimia aut repletio nimia et crapule et ebrietas et acceptio ciborū fumoſorū ſicut ſunt alea cepe et uinuꝫ forte fructus et ſimilia. Duodecima pōt eē ſonus terribilis ſicut ē tonitruū aut magnarū rotarū. Tredecima cā pōt eē nimia capitis coopertura debilitat ſi continuetur. Iſta enī extrinſeca et alia eis ꝓporcionata cōſueuerūt dolorē capitis generare. Si aūt fuerit a cā intrīſeca hoc ē aut ꝙ ſāguis dominatur aut colera aut flegma aut melācolia.aut uentoſitas aut ſimplicia aut cōpoſita.aut uermes q pn̄t interius ī capite generari.ſicut dicit Auic.auctoritate indorū licet ſit de raro cōtigētibus. Scd̄a diuiſio ꝑncipal̄ ē h̄ Dolorū quidā ſunt cū materia.et quidā ſine. Sine materia ſicut qn̄ ē ex mala cōplexiōe frā ſolū aut humida aut ſicca ſimplicibus aut cōpoſitis. Si cū materia ſicut qn̄ ibi peccat ſāguis aut colera aut flegma aut mel̄ia aut uētoſitas aut aquoſitas ſimplicibꝫ aut cōpoſitis. ¶ Tertia diuiſio principalis. Dolorū capitis quidā ē morbus per ſe. quidaꝫ

per accidens. per ſe appellatur morbus qñ
aliquis notabilis morbus nó preceſſit licet
ſm ueritaté pceſſerit mala cóplexio diuer-
ſa aut ſolutio continui et iſta denominató
uulgaris é et non realis. Sed morbus p ac
cidens appellatur qñ dolor capitis ſequitur
fe. et alios morbos. Quarta diuiſio princi
palis. Quidá dolor é qui prouenit a cauſa
priuata cerebri et quidá a cá remota. Cau
ſa priuata appellatur qñ cá immediata et á
tecedens é in cerebro nó aliunde eueniens
Cá remota é qñ uapores et fumi aſcédút
a ſtomaco uel ab epate. uel a ſplene. uel a
matrice et ita de aliis. Quinta diuiſio pn
cipalis é qm̃ quidá é dolor ab intus quidá
ab extra. Dolor ab intus appellatur qñ eſt
motus ſub craneo ſicut é in panniculis aut
aliis partibus ppter oppilationé factá i ve
nis et arteriis qm̃ ſanguis et colera oppilát
rõe multitudinis. flegma uero et melácó-
lia róe groſſitiei. viſcoſitas aút flegmati at
tribuitur ſolú. Ab extra aút é qñ é in par
tibus cooperientibus craneú et locis uiciniſ
exterioribus. Sexta diuiſio principalis eſt
iſta. Dolorú quidá é qui continet totú. et
quidá parté. qñ dolor cóprehédit totú ap
pellatur cephalea aut ouú. Et qñ é in par-
te aut é i medietate aut nó. ſi i medietate
appellatur emicranea. ſi in aliqua parte ap-
pellatur clauus et túc uulgares dicút q fa-
ſtinati ſunt qm̃ uidetur eis q cú clauibus
aut acubus pungátur. Septima diuiſio fu
it talis. quidá é dolor fortis quidá debilis
Debilis é ſicut in litargia. fortis é aliquan
do in tm̃ q ſi ueniat in pueris frágit crane
um ſicut dicit Auic. ſi in uiris ducit ad
ſpaſmú. Octaua diuiſio fuit talis quidá é
dolor q uenit ſubito et repente in tpe ſa-
nitatis nullo morbo precedente. et hoc eſt
ppter multitudiné materie aut uentoſita-
tis et ſimiliú. Si aút ueniat paulatine hoc
é ppter paruitaté diſcraſie. Nona diuiſio
quidá é dolor qui ſignificat criſim et qdá
nó ſi éni i die cretico uenit dolor in capite
cú rubore faciei et apparitionibus lápaduz
criſim p fluxú ſanguinis ſignificat et ſi ue
niat cú titillatione labii oris et dolore pre-
cordiorú criſim p uomitú ſignificat. Deci
ma diuiſio quidá é dolor ad qué ſequútur
alii morbi et quidá nó. Iſta tñ diuiſio poſ
ſet contineri ſub forti et debili qm̃ aliqñ
dolor é ita fortis q ad eú ſequitur fe. alie-
natio uigilie ſpaſmus apa et ita de aliis. ali
quádo aút nullú iſtorú ſequitur et hoc eſt
q é debilis et corpus nó é paratú. Vndeci
ma diuiſio dolorú quidá é recens et quidá
é antiquus. Et appellatur recés qñ modi-
cú pterit tps. antiquus aút quádo multa
pceſſerút tpa q aliquádo é ita forti et ma
licioſus q dolor galleatus appellat. et é ita
fortis et habituatus q patiens nó pót tolle
rare magná claritaté nec altá uocé. Iſte au
té dolor fortis átiquus galleatus uenit pp
ter quaſdá diſpoſitiones intrinſecas et pp
ter qſdá extrinſecas. Intrinſece ſunt due
fortis et intenſus ſenſus cerebri et cuz hoc
debilitas naturalis. Cáe aút extrinſece ſút
due frequés et multa comeſtio rerú fumo
ſarú ſicut ſunt alea cepe uinú forte et ſimi
lia. Alia cá é nimia coopertura capitis. ali
qui eni aſſueſcút in pueritia portare pelles
in caputio poſtea addút almutiam. poſtea
duo capucia et ita deinceps et ita rarificát
caput et mortificant ſicut illi etiá q nimiſ
frequenter abluere uolút. et ita quádo iſte
cáe concurrút et eis cópares túc accidit do
lor fortis antiquus galleatus i ſempiternuz
incurabilis cáis manentibus. Duodecima
diuiſio cárú doloris capitis fuit iſta qdam
é cú reumate et qdá ſine reumate. cú reu
mate quádo aliqs humor runioſe et diſtil
latorie cadit uerſus partes ſubiectas. ſicut
aures aut oculi aut nares aut palatú aut pe-
ctus aut ſtomacú zc. ſine reumate quádo
nullú iſtorú adeſt. SIGNA. Cáe aút ex
trinſece poſſunt diſcerni per iudicia patien
tis et aſſiſtentiú et per uiſú et tactú et per
iuuantia et ledentia. Conſideremus igitur

ſi color faciei uergat ad rubedinē et inflā/
mationē aut ad citrinitatē aut liuorem et
tangatur locus ad conſiderandū ſi eſſet ca/
lidus uł frigidus et applicētur ca. et ſi iuuāt
cā fuit frigida et ſi noceāt tunc fuit calida
et ſic de aliis. Diligens igitur conſiderator
ꝑ hunc modū ueniet in cognitionē cauſa
rū extrinſecarū. Si aūt fuerint cāe intrin/
ſece ſtatim debemus conſiderare ſi eſt cuꝫ
materia aut ſine et diſcernitur ſic. qm̄ quā
docunqꝫ adeſt materia ē grauitas in mem
bro et ſi inclinetur caput uelut ſi oraret et
ſubito eleuet ſi tūc ſentiat ſe ꝑturbatū gra
uē et ponderoſum et magis doloroſum ꝓ
culdubio diſcraſia ē cum materia. Tertiuꝫ
ſignum. qm̄ ſuperfluitates plures uadunt
ſubito aut ad nares aut ad oculos aut pala
tum. Signa autem priuationis materie ꝑ
contraria ſignificantur. Signa igitur calidi
tatis cognoſcūtur ex calore et inflāmatiōe
Signa aūt frigiditatis ſunt paruitas colorꝫ
et inflāmationis et ex malicia cogitatōnis
et eſt uerbū notabile. Siccitas diſcernitur
quia res euacuatiue et inanimentes preceſ
ſerunt. Signa aūt humiditatis ſunt ſtupor
Signa aūt ſanguinis ſunt calor et rubor ⁊
apparitio uenarum inuiſibiliū in albo ocu/
lorū. Signa aūt colere ſunt pūctura mor
dicatio et ſitis. Signa flegmatis ſūt parui
tas ſitis et inflāmatōnis et color uergit ad
albedinē. ſomnus grauis multitudo ſuper
fluitatis. Signa aūt melancolie ſunt parui
tas caloris liuor ſomnia terribilia grauitas
et pondus et alia conſimilia ſicut ē etas tē
pus cōſuctudo cōplexio ita ꝙ in uerificatō
nibus ſignoꝝ debemus ꝑmo currere ꝑ oīa
naturalia et poſtea per res nō naturales et
poſt per res preter naturā. Et deinde debe
mus ad ſigna ſpecialia deuenire. et ſic dili
gens medici inſpectio non errabit. Signa
aūt uentoſitatis ſunt tinnitus motus d̄ lo/
co ad locū et ſtrepitus. Signa aūt uermiuꝫ
ſunt corroſio et dolor acutus pungitiuus ⁊
quia minus dolet cū quieſcit. Signa autē

nimii ſenſus et debilitatis ſunt quia pro q̄
cunqꝫ facili cā leditur et frequenter. Signa
aūt reumatis cognoſcuntur per ea q̄ diſtil
lant ꝑ nares palatū aūt oculos aut ꝑ tuſſim
et ſimilia. Signa aūt ꝙ a cā priuata cerebri
quia dolor ē continuus et ſine interpolatō
ne. Quādo aūt uenit ab aliis membris et
cū interpolatione et ſi a ſtomaco cognoſci
tur per grauitateꝫ ſtomaci et nauſeā et uo
mitum et faſtidium et per maliciam dige
ſtionis. Et ſi ē ex colera magis moleſtatē
ante cibū. Et ſi ex flegmate et melancolia
magis poſt. Attamen intelligendum ꝙ
omnis dolor capitis ueniens a ſtomaco ex
quacunqꝫ cā fuerit minor eſt immediate
poſt cibū ꝓ tanto quia cibus impedit aſcē
ſum uaporū ſed negocium uadit ita qm̄ ſi
humor flegmaticus uel melancolia ē in cā
poſt ſatis breue tempus magis moleſtabitē
et ſi ex inanitione longo tp̄e durabit iuua
mentū. et ſi ex colera mediocriter. et ideo
multos uidi deceptos qui de dolore capitꝫ
conquerebantur et habebant habitudinem
repletā et ſigna plenitudinis apparebant et
dicebant ꝙ poſtq̄ comederant alleuiaban/
tur et ex hoc credebant ex inanitione eſſe
et erat alleuiatio mendoſa quoniaꝫ poſtea
maior inſurgebat. Et ſi ex epate diſcernitē
per grauitatem in dextro ypocondrio et ī
parte capitis dextra quia pars illa ſibi pro/
porcionabatur. Et ſi a ſplene per grauedi/
nem ſiniſtri ypocondrii et grauedinē ſini
ſtrā capitis. Et ſi ex uentre per doloreꝫ in
parte anteriori capitis. Et ſi ex matrice ꝑ
dolorē ī circūferētia occipicii et ita ubi do
lor ibi egritudo. alie diuiſiones iudicio pa
tientis diſcernantur et ſi aliqua omiſimus
per iſta que dicta ſunt haberi pn̄t. PRO
NOSTICATIO. Vrina uelut ſubiu/
galiū dolorē capitis preſentē aut futurum
ſignificat. Vrina in fe. acutis que ſine criſi
ſubito efficitur alba et tenuis dolorē capitꝫ
et alienationem et raptum materie ad ſu
periora ſignificat. Vrina cū circulo groſſo

opaco dolorem capitis ſignificat. Vrina granuloſa reuma et doloré capitis ſignifi/cat. Omnis dolor et potiſſime capitis auferens ſomnū et cibum peſſimus ē et mortalis. Omnis dolor acutiſſimus in fe. cuꝫ aliis ſignis malis ſignū ē pernicioſū valde Dolor capitis in fe. frequenter criſim ſignificat ſicut dictum fuit ſupra. Omnis do/lor fortis et acutus et potiſſime capitis omnem operationē medicinaleꝫ impedit donec fuerit remediatus aut aliqualiter mitigatus qꝛ dolores proſternunt uirtutes et iō ꝓpter maliciā ſint hō matū morbus aliquo modo obliuioni eſt tradendus. Dolor antiquus galleatus inter omnes eſt peſſimus et difficilioris curationis. Dolor capitis repentinus acutiſſimus cū uoce peſſimus. qꝛ apoſtema ſignificat. Omnis dolor cū reumate malus qꝛ reuma omnē rectā opera/tionē ipedit. Omnis dolor capitis ad quē ſequitur ſpaſmus apa fe. et oculoꝝ eductō aut nimia ſubmerſio peſſimus ē et mortalis. Priuatio doloris in fe. acutis peſſimuꝫ ē qꝛ ſtuporē ſignificat. ¶ CVRATIO

Dolor capitis de mala cōplexione ca. ſi fuerit ſine materia curatur cū alterātibus frigidis et ſimiliter ſi fuerit cū materia poſt corporis mundificationem cū eiſdem pōt reduci. Materialia aūt ſunt .ſ. oleum de oliuis immaturis ſine ſale et ꝙ ſit illius anni et in illo oleo poteſt aliquod iſtorū bulire cū contritū fuerit .ſ. ſūmitates ſalicis ꝛ uitis albe aut portulace aut cucurbite aut lactuce aut roſe aut nenufar. aut agreſta aut mala granata acetoſa et ſimilia. Et ſi for/tius infrigidare uoluerimus addamus opium iuſquiamum mandrago. papauer et ſimilia. Cauendum tamē ꝙ iſta narcotica non exhibeantur niſi in magna neceſſita/te et quaſi in deſperatione. Intelligenduꝫ etiā ꝙ quando uolumus ꝙ olea fortiter infrigident tunc tepefiat oleū et ponatur in fundo putei prope aquā et iſta infrigidatō equipollet infrigidationi niuis et qa actu calidum in puteo ponitur tunc aque frigi/ditas melius ſubintrabit. etiam qꝛ in loco profundo iuxta aquā cum iſto oleo inun/gatur caput quoniam repercutit fumos et alterat fortiſſime. et non intelligo ꝙ iſtud oleum ſit de narcoticis ſed de predictis Intelligendum etiam ꝙ quando uolumuſ ꝙ frigiditas olei penetret ad interiora ad/datur ſibi tantum de aceto. q̄tum de oleo et tepefiat et inungatur caput. et iſtud infrigidat in profundo. Aduertendū tamē ꝙ quedam ſunt capita ſenum et mulieruꝫ et eunuchorum et puerorum et humidoruꝫ et aliorum et illorum omnium qui habēt debile caput et illorum qui de facili incur/runt litargiam et paſſiones capitis et ocu/lorum et ſimilium. Iſti enim omnes a nimis infrigidantibus cuſtodiantur. licet caput actualiter nimis eſſet calefactum. paulatine igitur et cū parū infrigidantibus reducantur. Si aūt corpus eſſet plectoricum et plenitudo eſſet de ſanguine et particularia conueniunt. tunc fiat flebothomia de cephalica et ſi non ſaltim fiant uentoſe ſcarificationes et ſimilia. et fiant in principio de parte oppoſita. Si autem materia colerica dominetur et reuma non affuerit digeratur materia cum oxizaccara et ſirupo de fumoterre et ſi non fuerit melancolica ſꝫ fuerit colerica digeratur cum ſirupo roſ. et uiola. et nenufa. et purgetur cum caſſiafi. manna et tamarin. aut cum modico dya/gridii cocto in maſtice et cotonio aut cuꝫ electuario de ſuco ro. et ita de aliis electuariis que in antidotario ponuntur que co/lerā mundificant ſicut ē dyaprunis et multa alia conſimilia. et fiat talis decoctō que frequenter dicta eſt et dicetur et poteſt dari in quocunqꝫ caſu uolueris leuiter coleraꝫ purgare ex partibus proximis et iō frequēter remittemus ad iſtud colacogum ne totiens oporteat repetere. ℞. floruꝫ borragi. uiola. añ. ʒ. i. fiat decoctio in ſero caprino et in decoctione temperentur ꝑ diē et no

ctem cortices mirobalanorũ citrinoruꝫ be
ne gũmoſorum·℥·i·fricentur lento igne ꝛ
colentur et colature addatur caſſiefi· mun
de·℥·i·maſticis diagridii añ·ʒ·ſ· miſcean
tur et dentur in aurora· In iſta decoctiõe
q̃tum eſt de ſe nullum ẽ periculum et iõ
iuuenes medici cum indigent purgatione
colere ſecure poſſunt eam dare niſi nimia
corporis debilitas aut uentris laxitas aut i
teſtinorum conſtipatio aut materie indi/
geſtio aut oppilatio aut apoſtema ·aut in/
pregnatio aut alia huiuſmõi impedirẽt· In
fine autem poſſumus facere fomẽtationes
et embrocationes cum aqua decoctiõis or
dei et uiolarum ſiccarum et nenufar̃· et ca
momillarũ et fumitatum papaueris potiſ
ſime ſi dormire non poſſit · Et dicit Da/
maſcenus ꝙ in dolore capitis ſi adeſt fe·ꝛ
caput eſt debile tunc lac apponere nõ debe
mus qꝛ claudendo poros euaporationẽ im
pediret ·et tñ cõis uſus ẽ in contrarium et
nullus aliorũ hic dicit zc̃ · Si autẽ dolor
capitis fuerit ex mala complexione frigi/
da ſine materia inungatur caput et potiſſi
me uerſus cõmiſſam anteriorẽ quia per il
lam parteꝫ melior fit penetratio ſiue olea
fuerint calida ſiue frigida· cum oleis dico
calidis ſicut oleum de caſtoreo de coſto ru
ta et de lilio et ita de aliis calidis· Et ſi for
tioribus calidis indigemus ·fiat cum oleo
de euforbio · Dicit enim Damaſ·auctori
tate Gali· ꝙ Ga·expertus eſt oleum de bal
ſamo ubi calefactio eſt neceſſaria et non in
uenitur iuuamentum et eſt mirabile cum
ſit ualde calidum et eſt precioſum et cum
multum ab auctoribus cõmendetur ·ueri
tati igitur experimẽti relinquatur · In do
loribus tamen antiquis oleum de lilio ob/
tinet principatum ·Si autem fuerit cũ ma
teria et fuerit melancolica digeratur cum
oximelle ſquillitico et purgetur cum dya
ſene et dyaborra·yeraruf·acuatis cuꝫ lapi/
de ar·uel cum lapide lazuli abluꝶ · Vel fi
at talis decoctio·℞·florum borraginis ui

olarum folliculo·ſene polipodii epithimi
aniſi paſſularum enucleatarum liquiri·mũ
de añ·℥·ſ·fiat decoctio in ſero caprino et
in decoctione temperentur cortices miro
balanorum indorum belliricorũ emblicoꝝ
bene gũmoſorum añ·℥·i· per diem et no
ctem·deinde fricentur lento igne et colẽ
tur et colatura detur in aurora · Si autem
fuerit flegmatica digeratur cum oximelle
diuretico et purgetur cum yerapigra· Vel
ſic·℞ aloe agarici turbit añ·ʒ·ii·pulpe col
loquintide·ʒ·i·foliorum abſinthii foliorũ
mente maſticis aniſi zinziberis cinamomi
bdellii añ·ʒ·ii·conficiantur cum oximelle
ſquillitico et fiant pillule et dentur a·ʒ·iii·
uſqꝫ ad·iiii·iuxta conuenientiam particu/
larium ·vel detur iſta decoctio·℞· florũ
borraginis uiolarum polipodii aniſi turbit
paſſularum enucleatarum liquiritie mũde
añ·℥·ſ·fiat decoctio in ſero caprino et in
decoctione temperentur cortices miroba/
lanorum Kebuli bene gũmoſorum·℥·ii·
per diem et noctem· deinde fricentur et
colentur et colatura detur in aurora· dein
de poſſumus uenire ad alia calida ꝓ̃dicta·
et poſſunt fieri fomentationes de aqua de
coctionis camomillaruꝫ melliloti anthos
utriuſqꝫ ſticados baccarum lauri et foliorũ
eius maiorane baſilico et ſimilium· Et hic
eſt intelligendum quoniam licet dolor ca
pitis ueniat propter cauſas extriſecas nihilo
minus poteſt eſſe cũ peccato materiali quã
do corpus eſt plectoricum et ad hoc diſpo
ſitum ut ſi a ſole ſupercalefiat caput coleri
ci repleti ·aut ſi infrigidetur caput flegma
tici repleti et ita alteratur humor et effici
tur preter naturã ꝓpter cãs extriſecas· Im
primere igitur poſſunt cãe extrinſece i tm̃
ꝙ corpus indigebit mũdificatione et poſt
corpis mũdificatiõnẽ dẽtur opiate·et ſi cã
ẽ ca·utatur rubea trociſcata et ſi frigida au
rea alexandrina ·Si autem dolor capitis fi
at cũ reumate et reuma ẽ de cã ca· odoret
frigida ſtiptica aromatica qm̃ odores ma

gis ualent q̃ ſuffumigationes ſicut ſunt ro
ſe et ſandali camphora et ſimilia. Et ſi cã
eſt frigida odoret ſtoracem calamitã am
bram lauda. nucem cipreſſi et ſimilia et fi
ant capitis fricationes et extremitatum et
laxetur et ſacelletur caput cum milio et ſa
le torrefactꝭ. et ſi cauſa eſſet frigida et cꝫ
reuma et dolor capitis ceſſare non poſſet.
tunc fiant iſta. ſ. unguentuꝫ ſeu emplaſtrũ
aut inunctio cum iſtis. ℞. ſtercoris colũ
bini nemoralis piretri mirre ſtafiſagrie ca
ſtorei gummi rute agreſtis euforbii pulue
rizentur et miſceantur cum uino et illinia
tur caput. Si autem dolor capitis uenerit
in febre propter pororum clauſionem ꝑp
ter frigida applicata tunc trahat acetum et
aquam roſatam per nares. Si autẽ uene
rit dolor propter oppilatõnem cerebri tũc
mundificetur caput cũ gargariſmis et ma
ſticatoriis et iniectõnibus factis per nares
deinde fiant euaporationes. Et ẽ intelligẽ
dum ꝙ ſi dolor capitis fuerit ex cauſa cali
da et uergit corpus ad inanitionem iniun
gatur ſomnus et ocium et dieta humecta
tiua et enutriens ſicut ſunt oua ſorbilia et
brodium carnium et iuſcella et ſimilia. Et
ſi cauſa fuerit frigida et uergat ad repletio
nem tunc iniungantur uigilie et fricatõneſ
et paruitas cibi et potus et ſimilia. Si autẽ
dolor capitis uenerit propter uentum aut
uapores et odoramina extriſeca ſiue bona
ſiue mala tũc quicunqꝫ uapor fuerit ſiue uẽ
ti ſiue cuiuſcunqꝫ alterius rei calidi. ſicut ẽ
uentus meridionalis. aut odor aſe fetide.
aut muſci aut lilii aut croci et ſimiliũ. ab
omnibus iſtis et aliis oportet abſtinere et
a uaporoſis ſicut ſunt alea cepe porri uinuꝫ
forte et nouũ et nuces et dactili. deinde ſi
indiget mundificatõne corporis ꝙ fiat. de
inde odoret roſas nenufar uiolas ſiccas. et
oleũ de ſalicibus ſandalũ camphorã et inũ
gat caput cũ oleo ro. et mirtino et diſtillet
in naribus et auribus. Si uentus fuerit re
cluſus oleũ de camomilla et utatur zuccaro
ro. cum coriandro preparato cum aceto. ſi
autem omnia iſta frigida fuerint. odoret
muſcum ambra lignum aloe et inungatur
caput cum oleo de laudano et de nuce ci
preſſi et utatur ciminata alexãdrina et dia
niſuꝫ. Et ſi uentus eſſet intus retentus ſuf
fumigetur cum aniſo cimino ſpica nar. fo
liis lauri bulitis in uino albo et hoc per au
res et nares uel oleum ex iſtis iniciatur

De dolore capitis ex ebrietate

EBrietas cauſatur ex uapore uini po
tati. Nũc autem ebrietatis duplex
eſt remedium. ſ. preſeruatio et cura
tio. Preſeruatio qñ cum aliquis comedit
in conuiuio et habet caput debile et cõſue
uit de facili inebriari et non poteſt potare
uinum limphatum ex malicia conſuetudi
nis ſaltim comedat caules et truncuꝫ eius
quoniam a proprietate preſeruat et curat.
et accipiat pira aut cotana et ſimilia ſtipti
ca aut portet ſecũ iſtum puluereꝫ. ℞. cori
andri ſicci preparati ſemac berberis ſemi
num citoniorum ſe. caulium ſpodii cãpho
re añ. ʒ. i. fiat puluis et utatur iſto puluere
cum aqua et aceto. aut cum aqua et uino
granatorum aut cum aqua et ſuco limonũ
aut citrangulorum aut ſuco acetoſe aut ſu
co uue acerbe et ſimilibus. Iſtud enĩ valet
ante ebrietatẽ et poſt. Cum autem aliquis
incurreret ebrietatem tunc ſtatim fiat uo
mitus cuꝫ aqua calida et oleo et intromiſ
ſione digitorum. aut ꝙ accipiatur aqua ra
fani et atriplicis et buliant in oximelle et
ſorbeat et euomat. Si autẽ non poſſit vo
mere ꝙ dormiat tutus a calore et frigore
per q̃titatem noctis integre. qꝛ ſomnus ẽ
maior pars curationis. Et ſi nõ poſſit dor
mire fricentur pedes et manus fortiter cũ
ſale et aceto et teſticuli in uiris et mamille
in mulieribus. et ſi ex iſtis non curetur fi
ant criſteria ubi ponatur yerapi. et inunga
tur caput cum oleo ro. et mirtino. et ſi ex

bis non curetur iniungatur exercicium lõ
gum temperatuȝ per loca decliuia. et ſi ex
bis non curetur detur ſibi yerapigra et po
ſtea ſtuphe et balnea et poſtea aurea alexã
drin a et cibus ſit ſubtilis et facilis digeſtio
nis et in temperata q̃titate ſicut ſunt pulli
et piſces petroſi ordeatum auenatũ et ami
dum et utatur fructibus ſtipticis fiant fo/
mentatões circa caput de camomilla me
liloto uiolis ſiccis .et ordeo et utatur pul/
uere predicto.et iſta totiens reiterẽtur do
nec perfecte curetur. Et ſi dolor antiqua/
tur multum ualet oleum de lilio

¶De dolore capitis ex coitu et multis aliis

SI autem dolor capitis fuerit ex ſu
perfluo coitu tunc inungatur caput
cum oleo roſato et mirtino et uta/
tur brodiis et iuſcellis et uitellis ouorum ⁊
ſi per infortunium non poteſt abſtinere ñ
coeat ſaltim cum eſt famelicus et ſi nimis
debilitatus fuerit ex coitu frangantur oua
et ponantur uitella in aliquo uaſe et ano
diſcooperto ſuperſedeat quoniaȝ uirtus ex
inde confortatur quia natura carens nutri
mento propter coitus exiccatõnem illa tra
bit et quia facilis ſunt conuerſionis cito cõ
uertuntur quamuis ſit nutricatio non uera
quia attrabuntur indigeſta. Si autem do
lor fuerit ex capitis debilitate et corpus fu
erit immundũ et potiſſime ſtomacus mũ
dificetur et utatur cibis facilis digeſtionis
et poſt cibum utatur oliuis conditis et ma
ne et ſero utatur iſto electuario ſcilicet pli
ris cum muſco dyanthos cum muſco.
Quando autem aliquis babet caput mul/
tum ſenſibile utatur frumento candaruſio
ordeo lactucis portulacꝗ carnibus bouinis

¶De dolore capitis in febribus

SI autem dolor capitis fuerit per fe
brem inungatur caput raſum cum
oleo roſato mirtino coriãdro et camomil
la. et ſi indigemus narcotizantibus amini
ſtrentur cum magna cautela. Si autem do
lor fuerit creticus nibil fiat i capite ut nõ
impediatur ordo nature ſed iuuetur natu
ra per partem illam ad quam nititur ex/
pellere materiam ut ſi expellat per ſeceſſũ
fiant ſuppoſitoria uel criſteria. et ſi per ui
as urinales ꝙ iuuetur cum diureticis .et ſi
per uomitum cum uomitiuis. Et ſi per ſu
dorem iuuetur cum bis que aperiunt po/
ros. et ſi per fluxum ſanguinis nariuȝ ꝙ
iuuetur natura cum ſetis porcinis intromiſ
ſis in naribus. et ſi natura intendat facere
criſim per apoſtema retro aures ponantur
ibi calida que attrabant ſicut eſt apiuȝ mẽ
ta et butirum .aut fiant uentoſe aut appo
nantur ſanguiſuge.et ita de inguinibus et
de aſſellis .et per banc modum dolor cre
ticus remediabitur. Si autem dolor capi
tis fuerit propter uermes .purgetur caput
frequenter cuȝ yerapigra et fiant caputpur
gia et inicíantur per nares amara .ſicut eſt
oleum de abſinthio de amigdalis amaris
et aloe.

¶De dolore capitis ex percuſſione

ILlud quod nos timemus in dolo/
re capitis ex percuſſione et caſu et
obuiatione eſt apoſtema quare uti
le eſt impedire generationem cum euacua
tiuis ⁊ diſtractiuis ſimilibus q̃niam poſtq̃
apparet febris et perturbatio mentis iaȝ in
cipit apoſtema. Imprimis igitur inunga
tur locus doloroſus cuȝ oleo roſato et mir
tino .deinde fiat flebotbomia .et ſi parti
cularia non conueniant in flebotbomia fi
at criſtere et ſi non conueniant particula/
ria detur medicina laxatiua.et ſi apparent
ſigna apoſtematis emplaſtretur locus cum
p̃ſidia et balauſtia mirtillis et roſis.et ſi eſt
ibi uulnus alteretur mala complexio aliter

non generaretur caro. et ſi fluxus nimius
fuerit ſanguinis reſtringatur et dentur ce
rebella multarum gallinarum et quia in ta
libus obuiationibus diuerſa fiunt uulnera
et contuſſiones et fracture et leſiones di-
uerſe ualde ideo illam latam longitudinē
reſtauratoribus derelinquo tamen poſt fri
gida ſtiptica appoſita diſſolutiua ponātur
ſicut ſunt camomilla ordeum mellilotum
anthos et ſticados . et uitet omnia calida
fumoſa ſicut eſt uinum et ſimilia et potiſ
ſime ſi cum febre fuerit . Auic̄. tamen di
cit ꝙ ſi fiat ſirupus ex ſticados et melle et
aqua ꝙ multum ualet

De dolore capitis propter fumos aſcendē tes.

SI uero dolor fuerit propter fumos
aſcendentes ab aliqua particula ad
caput . Imprimis curetur membrū
mandans euacuando alterando mūdificā-
do confortando etiam dictum membrū
cui mandatur . Si igitur mala materia cali
da uel frigida fuerit in ſtomaco . ita ꝙ ex
illo aſcendat fumus ad caput mundifice-
tur ſtomacus et ita de epate et ſplene ,reni
bus et matrice et arteriis et tibiis et pedi-
bus . partibus autem illis mundificatis fi-
ant ligamenta fortia in extremitatibus et
cauteria in loco unde aſcendit fumus ſi eſt
poſſibile et arteria conſtringatur cum fri-
gidis ſtipticis deinde conforterur ſtoma
cus ſi fumi ſunt calidi cum citoniis roſis ꝛ
coriandro et intus et extra. et ſi cauſa eſt
frigida addatur cum iſtis nux cipreſſi et
cortex thuris . deinde confortetur cerebrū
ſi cauſa eſt calida cum oleo roſato et mir-
tino . et ſi eſt frigida addatur nux cip̄ſſi.

De ouo et curatione eius.

INtelligendum ꝙ dolor fortis acu
tus aliquando accidit in toto capi-
te et appellatur cephalea ſeu ouum aut do
lor galleatus quoniam ē cum malleatione
et diſciſione et ſimilibus et in tantū ꝙ nō
poteſt tollerare uocem altam et claritatem
et ideo diligit ſilentium et ocium et tene
bras . Imprimis ergo ſi cauſa eſt calida fi-
at flebothomia. deinde detur caſſiafiſtula
multis uicibus Inungatur caput cum oleo
roſato et mirtino . et ſi fuerit dolor et pul
ſatio in tantum ꝙ auferat ſomnum tunc
ungatur frons et timpora cum opio et ace
to ſandalo et galla et odoret camphoram
ſandalum et roſas . et utatur triaſandalo ꝛ
zuccaro roſato et utatur brodio cauliū et
fabarum et lentium. et vitet omnia uapo
roſa . Si antem cauſa fuerit frigida inun
gatur caput cum oleo roſato et nuce cipreſ
ſi et purgetur frequenter cum aloe et ma-
ſtice et confectis cū ſuco abſinthii et mē
te et utatur cliſteriis et caputpurgiis et fri
cationibus et ligationibus extremitatum
et euaporetur caput cum decoctione ſqui
nanti mente et camomilla . et ſi frigiditas
fuerit uehemens inungatur cum euforbio
et mirra et caſtoreo et odoret muſcum et
ambram lignum aloe et gariofalos et nu-
cem cipreſſi et ſtoracē calamentum et lau-
danum et utatur iſto electuario. ℞. dyā-
bre cum muſco an̄. ʒ. iiii. potionis muſca-
te pliris cum muſco dyanthos cū muſco
an̄. ʒ. iii. miſceantur.

De emicranea

EMicranea ē dolor ſm̄ medietatē
capitis ſiue exterius ſiue interius et ē
ut plurimū peryodalis et curat̄ ſicut
dolor precedens dictus galleatus . ſic ꝙ ſi
cauſa eſt calida fiat flebothomia et purge
tur cū aloe in plus et dyagridio et maſtice
Conficiantur cum ſuco endiuie et inde

fiant criſteria et caputpurgia et apponatur
olea ſtiptica frigida . Et ſi neceſſitas coge/
ret inungatur frons et timpora cū opio et
croco et ſarcocolla cortice mandragore et
iuſquiamo et ſupra arteriā ponatur tabula
de plumbo . Et ſi cā fuerit frigida fiat ut
dictum ē et inungatur cū oleo laurino et
oleo de ruta . et ſi fortioribus indigemus
addatur euforbium piretrū et ueſſicetur lo
cus cum cantaridibus et gūmi ruta agreſtꝗ
et fomentetur cū decoctione radicū cucu/
meris aſinini et abſinthii et oleo et aqua.
et ſeruentur canones iam dicti et ita cura/
bitur. ¶CLARIFICATIO. Intelli
gendum . ꝙ continuitas doloris ſignificat
materiā in capite et interpolatio ſignificat
materiam uenire aliūde. Iſtud enī ē ueruꝫ
ut plurimū qm̄ poſtq̄ materia eſt in capi/
te agens enim tūc approximetur paſſo . et
ideo continua ē actio . quando enīꝫ mate
ria eſt in parte remota . tunc fumoſitas nō
pōt continue aſcendere donec fuerit aggre
gatus et ita continet ut plurimū ueritateꝫ
et non neceſſitatē. qm̄ materia exiſtens in
cerebro non ꝓpter hoc continue mouetur
ſicut in epilenſia de cā priuata ubi paroxiſ
mus non eſt continuus et in uertigine . et
pōt eſſe impedimētū ex parte materie et
quādo ē modica interpolat et qn̄ ē multa
continue mouetur. ſicut patet in continuis
et interpolatis. Pōt etiā eē impedimentuꝫ
ex parte motus materie quoniam aliquan
do mouetur naturaliter aliquādo nō . qm̄
ſanguis mouetur de mane et in uere et co
lera in tertiis et in eſtate et melancolia in
nonis et in autūno . et flegma in ueſperis
et in hyeme . Impeditur etiā continuitas
motuꝫ ex parte debilitatis uirtutis . ꝙ vir
tus fortis continue mouet materiā. debilis
aūt nō. et ita continuitas doloris pōt eſſe
ſignū materie in capite exiſtentis nō tn̄ ne
ceſſario . Verū poſſibile enī ē ꝙ materia q
eſcat in cerebro et nō ꝓpter hoc continue
affligit . ¶ Scđo notandū ꝙ caputpurgia

uniuerſalibus ꝓcedentibus ualent in dolorē
capitis ſi materia ibidē contineatur et rōe
antecedētis et rōe coniuncte . ſed ſi mate/
ria contineatur alibi uidelicet rōe cōiuncte
¶Tertio intelligendum ꝙ Auic̄. dicit et
Girardus ſupra uiaticū ꝙ dolor ē morbus
et ē cā morbi et eſt accidens. Sed mouenē
aliqui ad credendum ꝙ dolor ſit morbus
per ſe et licet ſupra uiaticum et alibi mul/
ta dixerim de iſta materia tamen breuiter
aliqua dicam . Notandum igitur ſm̄ intē
tionem Aly. vi. theologice libri regum ꝙ
ſubſiſtentia rerum naturalium q̄tum ē de
preſenti conſiſtit in tribus. ſ. i temperamē
to humorum et coequalitate membroruꝫ
et in perfectione actionis et bene operati
onis membrorum et ſicut ſunt iſta tria. ſe
cundum numerū ita ſunt alia tria ꝑter na
turam. ſ. morbus cā morbi et accidēs mor
bi ita ꝙ cā morbi conſiſtit in diſtemperā
tia humorū et morbus in diſtemperantia
coequalitatis membrorum . et accidens in
qualitate actionis . Nunc aūt ſm̄ doctri/
nā Auic̄. vi° de naturalibus. Illa uis ani
me que per ſe et immediate ordinata ē ad
aliquā actionem nūq̄ per ſe ordinatur ad
aliam. vnde uirtus uiſiua nūq̄ fit auditiua
Nūc aūt per ſe et proprie temperamentū
humorum non eſt temperamentuꝫ mem
bri nec actionis nec econuerſo. Aliud igiē
eſt quod debetur actioni et aliud cōpoſitō
ni et aliud cauſe. Nunc aūt dolor attribui
tur per ſe et proprie actō ī nullo ergo mo
do proprie et per ſe cōpoſitioni nec cauſe.
Sed ꝙ morbus ē qualitas mēbri ſeu com
poſitionis. ideo dolor nullo modo poterit
eſſe proprie et per ſe morbus . ſꝫ cū dolor
ſit in actione et ōme qđ ē in actione ē ac
cidēs iō ꝓprie loquēdo ſemꝑ erit accidens
et ſi cā uel morbus h° erit ꝑ accidēs. ꝙ aūt
dolor ſit in actione hoc pꝫ qm̄ dolor ē ſē
ſus laxiuus actionis. cū enī leditur actō et
uirtus tactuꝫ ap̄phēdit hoc tal' apparitio et
talis ſēſus appellaē dolor. qđ ideo dicebat

Galie. in de morbo . Dolor eſt mutatio
cum corruptela .et Auic̃. dolor eſt ſenſus
rei contrarie .Cum ergo dolor ſequatur q̃
litatem ledentē actionē ſicut ē mala com
plexio diuerſa aut ſolutio continuitatis. iõ
cum ſecutum ſit accidens .ideo dico ꝙ do
lor proprie et per ſe ē accidens . Et ꝗꝛ diſ
putauimus iſtam materiā ſupra uiaticū iõ
derelinquo . ¶ Quarto notādū ꝙ aliq̃ ſūt
ſenſibilia. i. ſenſum efficientia ſicut idoluꝫ
coloris parietis multiplicatum uſ ꝗ ad ocu
lum . vel ſic. quedā enim ſunt ſenſibilia ꝓ
mo et immediate ꝑ ſe ſicut qualitates pri/
me ſecūdarie. et quedā ſunt ſicut effectus
illarum qualitatū . Et ſi tunc dubitaret ali
quis quomodo dolor ē ſēſibilis dico ꝙ nō
eſt ſenſibilis ſicut efficiens ſenſū .ſed ſicut
informans ſenſū. vel ſic dicendo ꝙ dolor
non ē ſenſibilis ſicut cā prima ſed ſicut ef
fectus cāe prime .et iõ dolor nō ē ſenſibi
le cōe ꝗꝛ nō ē q̃titas nec numerus nec figu
ra nec motus nec quies nec ē ſenſibile pro
priuꝫ ꝗꝛ nec color nec odor nec ſapor nec
ſonus nec aliqua de qualitatibus tangibili
bus nec primariis nec ſecūdariis . Eſt igiē
effectus derelictus tam ex primis q̃ ex ſe
cūdis qualitatibus tangibilibus. Reliq̃tur
igiē ꝙ dolor ē ſenſibilis ſicut ſenſū infor/
mans aut ſicut effectus qualitatū. Et ideo
poſſet aliquis dubitare quomodo apphen
deretur ſolutio continuitatꝭ a ſenſu tactus
poſtq̃ ſolutio continui n̄ ē de obiectis ſen
ſus tactus nec de primis nec de ſecūdariis
qualitatibus .nec ſequitur in aliquo ꝓprie
tates eius .Dico ſm ꝙ dicit Auic̃. vi° de
naturalibus li°. ii°. ca°. iii°. virtus eni ta/
ctiua nō ſolū apphendit qđ corrumpit de
cōplexione ſed qđ corrumpit de cōpoſitio
ne ſed ꝗꝛ ſolutio continuitatꝭ et flagellum
et ſiſia corrūpūt corpus. iõ ꝑꝑus tactiua il
lud apphendit et ita ē dolor .Omīs enim
diſpoſitio cōtraria corpori humano q̃ diu
ē paſſio et motus tā diu ſentitur. ſꝫ poſtq̃
ceſſat paſſio et alteratio et motus et quies
eſt ibi et motus introduciē naturale iſtru
mentū ſimile trāſmutanti iõ non ē dolor
ꝗꝛ non ē ibi motus nec fieri nec paſſio et
ideo ethicus non dolet. Poſſum igiē dice
re ꝗꝛ quaſſatio et contritio et ſimilia ſunt
de obiectis ſenſus tactus inq̃tū ꝑleditur cō
poſitio quā leſionē apphēdit ſenſus tactus
¶ Quinto aduertendū ꝙ in quolibet ſen
ſu poſſūt eſſe dolores et delicie qm̄ duplex
ē dolor animalis et naturalis ſeu materialꝭ
tūc aūt dolor animalis poſſet eſſe in quoli
bet ſenſu et delicia ſimiliter. ſed ſm obie/
ctum ē ꝓportionale uel improportionale
Cū enim anima apphendit obiectū ꝓpor
tionale delectatur .ſicut ē color uiridis in
oculo. et cum obiectū ē improportionale
triſtatur cū color ē albus ſicut nix uiſui ſe
repreſentat. et ita de ſono terribili aut ſua
ui ꝑ cōparationē ad aurē. et ita de obiectiſ
aliorū ſenſuū proportionatis aut nō ꝓpor
tionatis. qm̄ aīa delectaē in obiecto ꝓpor
tionato et triſtatur ī cōtrario. et ita dolor
aīalis erit in quolibet ſenſu . Si aūt nos lo
quamur de dolore materiali ſeu corporali
ſic proprie loquendo non dolet niſi ſenſus
tactus cum dolor materialꝭ non ſequatur
armonia aliorum ſenſuum et proportio/
nē .tamen quia ſenſus tactus concomita/
tur omnes ſenſus iõ et omnes poſſunt do
lere ſenſu materiali iõ ꝗꝛ uiſus uel auditus
dolent poſſet ibi eſſe tactus ſenſus ſicut in
tonitruo ꝙ aer cōmoueret aerē quietuꝫ in
fra aurem ita ꝙ ſenſus tactus comprehen
deret illam agitationem nimiam et ita eſ
ſet ibi dolor tactiuus et etiam dolor ani/
malis propter improportōnem obiecti ita
ꝙ anima triſtatur per armoniam ſoni cor
ruptam que auditui debetur ¶ Sexto poſ
ſet aliquis dubitare utrum in dolore capi/
tis cum reumate competat flebothomia.
Dicendum breuiter ꝙ reuma .aut eſt de
materia calida aut frigida . ſi frigida non
competit q̃tuꝫ eſt ex hoc. ſi de materia ca.
tunc aut fluit ad exteriora aut ad interiora

ſi ad exteriora nõ competit flebothomia
ꝙ tunc traheretur materia ad interius .et
hoc eſſet ualde malũ. Si fluat ad interiora
tunc aliquando ratione concomitantiũ ut
ſi eſſet pleureſis tunc bene poſſet compete
re etiã in principio .ꝓpter timorẽ magni
apatis .et ita in dolore capitis cũ reumate
materia currẽte ad interiora .et ꝙ corpus
ſit plectoricũ et corpus calidũ bene poſſet
cõpetere flebothomia.et licet reddatur hu.
curſibilis maius tñ nocumentũ euitat.atta
mẽ utile eſſet ſemꝑ ꝙ antecederet aliqual
materie ingroſſatio et euaporatio .et cere
bri confortatio cũ ro. et ſandal cãphora et
camomil .et ita oĩa dubia erunt ſoluta.
¶ Septimo poſſet aliqs q̃rere ſi flebotho
mia cõpetat in dolore capitis ex eadẽ pte
uel oppoſita .vñ dicendum ẽ ꝙ confirma
tio parũ confert ad hoc ſed plenitudo mł
ta aut pauca qñ plenitudo ẽ multa tũc fiat
ex parte oppoſita .ſi pauca ex eadem. Ple
nitudo igitur et nõ plenitudo ẽ una d dif
ferẽtiis. Situs etiã et locus facit ad hoc .q̃
niam omnibus egritudinibus que ſunt a
dyaffate ſuperius corpore multum pleno
debet fieri ex parte oppoſita.ſi autem mo
dica fuerit plenitudo ex eadem. In omni
bus aũt egritudinibus que ſunt a dyaffate
inferius ubi competit flebothomia ſiue d
brachio ſiue de ſaphenis plenitudine mul
ta exiſtente ſiue pauca ſemper fit ex eadẽ
parte ꝓpter longitudinem uiarũ .et nunq̃
ex oppoſita. Et elicitur iſta ſentẽtia ex di
ctis Gali. in primo ꝓnoſtico. ſupra illã ptẽ
Solet quoq; huic egritudini acute accidere
et ex dictis Gal .xiii. ter. ca. vi. et. xi. ter.
ca. vii. Et ex dictis. G. in regimẽto .capi
tulo. vii. ſuper illa parte. quando dolor ad
ſpatulas . ¶ Octauo poſſet aliquis dubitare
Si balneũ et aromaticũ inciſiuũ ut uinum
et huiuſmodi diſſolutiua et aperitiua flux
um ꝓuocantia cõpetũt in monopagia ſiuẽ
dolore capitis fortiſſimo galleato et mal
leato cũ calida cõmoueãt materiã et fluxũ

augmentent . Dico ꝙ poſſunt competere
in declinatione morbi corpore mũdifica
to ꝓpter materiã coniunctã paruã que re
manſerat et poſt corporis mundificationẽ
aliter uero non. et ideo ſi materia ẽ calida
odorentur frigida ſtiptica cũ paucis diſſo
lutiuis. ſicut ſunt roſe uiole ſicce ſandal cã
phora et camomil. Et ab intus ſumantur
iſta electuaria. ſ. zuccarũ ro. triaſanda. dia
draga. frigidũ. Deinde purgetur materia
et fiant criſteria et fricationes extremita
tũ et ligationes doloroſe in extremitatibꝫ
et in fine fiat fomentatio in capite cuꝫ ro.
et uiolis ſiccis et ordeo confracto et camo
milla et melliloto et cortice papaueris buli
litis in aqua cũ pauco aceto et ꝙ ille q cõ
ſueuit multipliciter cooperire caput ꝙ pau
latine diſſueſcat . Si aũt materia fuerit fri
gida digeratur cũ odoramẽtis ſicut ſtorace
cala. ambra et ſimilibus. et utatur dyaoli
bano et purgetur corpus .et fiant criſteria
et fricationes et ligationes et ſimilia ¶ Et
tunc in fine fiant fomentatõnes ex camo
millis melliloto et anthos et ſimilibus. et
odoret muſcum et lignuꝫ aloe ſꝫm tempe
ramentum tamen et tunc competit uinũ
et ſimilia. Alia igitur competunt in prin
cipio. et alia in declinatione . ¶ Nono in
telligendum ꝙ Auic. dicit ꝙ humidum
non cãt dolorem nec per ſe nec ꝑ accidens
Et ideo aduertendũ ſꝫm Auic. vi°. de na
turalibus particula. ii. ca° de motu als de
tactu ꝙ ſenſus non apprehendit ſenſibile
ſed qualitatem derelictam in ſenſu a ſenſi
bili nec etiam illaꝫ apprehendit niſi q̃ diu
eſt ibi paſſio et motus et fieri . qm̃ ſenſus
eſt paſſio aut uicinatur paſſioni .et ĩõ quã
do qualitas derelicta nõ inducit paſſioneꝫ
ratione ſimilitudinis et paucitate contrari
etatis non ſentitur ſicut in ethica . Illa igi
tur que debiliter imprimunt non ſentiun
tur .quia ſenſus tactus non apꝓhendit ni
ſi excellentias ſenſibilium. Et ideo ſiccum
non inducit dolorem ꝙ qualitas eſt paſſi

ſna et debilis et iō per ſe non ſentitur ſed
per accidens pōt ſentiri quia ſoluit cōtinu
um . humidū autem nō ſentitur nec p ſe
nec per accidens cū ſit debiliſſima inter paſ
ſiuas et hoc de humiditate complexionali
Subſtantialis bene ſentitur accidentaliter
et per accidens quando humidū ē cuȝ ma
teria multū replente que materia ſoluit cō
tinuum rōe multitudinis et ita humiduȝ
ē cauſa doloris accidētaliter et per accidēs
gratia materie . Illa igitur que fortiter im
primūt poſſunt per ſe eſſe cauſa doloris et
ita calíduȝ et frigidū ſunt per ſe cā doloris
qa ſunt qualitates actiue et fortiter impri
munt . Similiter ſolutio continuitatis per
ſe ē cauſa doloris . cum fortiter imprimat
et ſenſus tactus cōprehendat ſuā corruptio
nē ſi fuerit in membro organico ſicut i cō
ſimili . licet igitur ſolutio continui non fu
erit de primis nec de ſecūdariis qualitati/
bus nihilominus tamen ē de his que cor/
rūpunt armoniā cōplexionis et cōpoſitio/
nis quia ſenſus tactus apphendit corrupti
onē cōpoſitionis ſicut cōplexionis iō ſenti
tur ſicut dictū ē paulo ante. ¶ Decimo in
telligendū ꝙ aromatica ledunt ſanos et cu
rant infirmos . ſanos ledūt quia diſtrahūt
eos a cōplexione naturali ſicut patet cuȝ ſa
nus odorat liliū aut muſcū ſtatim grauaẗ.
Infirmus aūt curatur qm̄ ad tpamentum
reducitur ſi per contrariū fiat reductio ut
ca. frigidis ⁊c̄ . ¶ Undecimo notādū qm̄
licet fumus aſcendat ab inferioribus equali
ter ad ſuperiora . nō tñ oms partes cerebri
equaliter reddūtur . ꝗꝛ quedā ſūt fortiores
et quedā debiliores et fortia mittūt ad de
bilia et iō aliqñ leditur pars anterior et nō
poſterior et ecōuerſo et aliqñ media et ali
qñ nō nec una leſa alie ledūtur qa tpamen
tū unius nō ē tēperamētū alterius . et ideo
nullus miretur ſi uertigo cātur propter fu
mos a capite aſcendentes et tñ nō genera/
bitur litargia et ſic de aliis. ¶ Duodecimo
notandum ꝙ ſubſtantia cranei nō ſentit ē
ſe quia oſſuoſa ſed ſentit rōe panniculoruȝ
et corū q̄ oriūtur ab eo ſicut ē dura mater
et pia mater et ita de aliis. Et ſubſtātia ce
rebralis ſentit et licet nō habeat inſtrumē/
tū ut reddens habet tamē ut mandans

¶ Capitulū . xii . de ſcotomia.

Scotomia et uertigo ſunt ꝓprie paſ
ſiones ſenſus cōis. CAUSA. Cā
immediata uertiginis et ſcotomie
ē malicia cācellationis idolorū in crucꝗ ſig
natione nerui optici et iō male redditur
ſenſui cōmuni et p conſequēs imaginatiue
quare per accidens ē paſſio uiſus ꝗꝛ corrup
tō uiſus per ſe tñ et ꝓprie ſenſus cōis et ex
cōſequēti uirtutꝗ imaginatiue male iudicā
tis . Scothomia igiẗ et uertigo cōueniūt et
differūt cōueniūt . ꝗꝛ utrobiꝗ ē corruptio
uiſus et malicia cācellationis idolorū et iō
mala apphenſio in ſenſu cōi et malū iudi/
ciū in imaginatiua. Sed differūt ꝗꝛ in uer
tigine oīa uidētur moueri in girū . qa ma
teria ē magis ſubtilis cū uētoſitate incluſa
in huido uiſcoſo q̄ nō habet exitū . et ideo
moueẗ i girū . Et ita ſi talis reſpiciat aquā
moueri impetuoſe aut rotā uelociter mo/
uētē tūc uideẗ ſibi rōe ſil̄itudinis intriſece
ꝙ moueatur cū illis et iō appodiat ſe parti
bus uicinis aut cogiẗ ſedere aut cadere . In
ſcothomia nō ē ſic quia materia eſt magis
groſſa et ſtabilis . et uidetur ſibi ꝙ uideat
muſcas et cimices et ſimilia. et ideo diciẗ
ſcotomia a ſcotos qđ ē uidere et mias qđ
eſt muſca quaſi uiſio muſcarum. Accidit
aūt hoc ꝓpter humores malos corruptos
et uapores tenebroſos exiſtētes i cerebro et
potiſſime in pte āteriori aut aſcēdētꝗ a ſto
maco et toto corpe. SIGNA. Si paſſio
ē de materia exiſtente in cerebro tunc eſt
continua grauitas cerebri et ſentitur tinni
tus in auribus et malicia olefactus et ſi ꝓ
uenit a ſtomaco eſt cum grauitate ſtoma
ci et nauſea et abhominatōne et ſimilibus

et ē interpolata .et ſi uapor ē ex ſanguine corrupto apparēt corpora rubea et ſi ex colera apparent citrina et uidetur eis in ſomnis ꝙ uolent .ſi flegma apparent corpa alba et uidetur ſibi ꝙ ſit in aqs. et ſi melancolia apparent corpora nigra et uidetur ſibi ꝙ tranſeat per loca anguſta et ſimilia. PRONOSTICA°. ¶Iſti eni ſūt cōſāguinei et amici epilenticorū et appoplēticoꝝ q̄re ſi multiplicent malū regimē in id cadent. diligentiſſime igitur cauendū. CVRATIO. Quecūꝗ igiē fuerit cā et corpus fuerit plenū fiat flebothomia ꝙ timēdū ē de corruptione humorū .deinde purgetur et mūdificetur ſm exigentiā hu. peccantis et ꝙ ut plurimū accidit de materia flegmatica iō purgetur frequenter cū yerapigra. Omis igiē uertiginoſus uitet imaginationes omniū rerū uelociter mouētiū ſe ſicut ſunt rote magne et aq̄ mouētes cū impetu et nubes q̄ uidētur uolare et omia ſimilia et uitet etiā cū erit in cacuminibꝫ altiſſimorū montiū aut turriū aut pontiū aut nauiū ꝙ nō reſpiciat inferius nec imaginetur nec intueatur locū profundū .et ſi ē coactus ꝙ tranſeat ſubclauſis palpebris ꝛ cū ymaginatione ad ſuperiora. Et ſi ē ex cauſis primitiuis ſicut ē caſus percuſſio vētus ualidus et rotatus in girū ſicut faciunt pueri tunc fac ꝙ ſit in ſilentio et loco obſcuro et ꝙ dormiat et ſi ē ꝓpter fumū ſtomaci et ſenſū et inanitionē ꝙ accipiat buccellā panis intinctā in ſuco citonioruꝫ aut fructuum ſtipticoruꝫ. et ſi fuerit ex uicio ſtomaci materiali ꝙ purgetur ſtomacus ſecundū exigentiaꝫ humoris peccantis et ꝙ uomitus iniungatur et ſi fuerit ex cerebro ꝙ purgetur ut dictum eſt ſm exigentiam hu. et fiant criſteria cū centaurea et pulpa coloqntide et fiant gargariſmata et caput purgia. deinde uentoſe in capite et collo et cauteria et ſetones et in hora paroxiſmi ꝙ fiant fricationes extremitatū doloroſe purgationes erunt humide dicte in capitulo de dolore capitis ad quem locum frequentiſſime remittemus niſi ꝙ ſi materia uideatur corrupta ꝙ addatur in omnibus fumusterre et potiſſime cum peccat colera ī digerendo ſiue euacuando. ¶CLARIFICATIO. Intelligendum ſm doctrinam Auic̄. vi. de naturalibus et ſicut declarauimus. iiii°. de morbo ad hoc ut contingat recte uidere oportet ꝙ ydolum rei uiſibilis cancelletur in crucis ſignatione nerui optici .aliter contingeret ꝙ unuꝫ uideretur duo et tunc corpus optime decipitur et male iudicat. ꝓbi gratia ponatur ꝙ q̄dratum uelociter moueatur iudicabitur figura circulꝰis ꝛ ſi gutta aque cadat uelociter iudicabitur linea recta .igiē corpus optime decipitur et male iudicat qui erit de corpore corrupto. Vbi erit mala cōplexio in capite et ſtomaco et aliis ꝑtibus et mala materia et malum regimē certe multis modis poterit iudicari corrumpi cum anima ſeqtur corpus in ſuis paſſionibus. Ad bonitatem igitur iudicii multum facit tēperamentū complexionis et humoruꝫ. homo igitur corruptus ſicut habꝫ corpus corruptum .ita frequentiſſime iudicium corruptum. quare eligendus eſt magiſter doctus bone complexionis et habitudinis et medicus operans et iudex et ſocius et omnis homo quo indigemus. q̄niam ſi corpus temperatum corrumpitur in iudicio quid erit de diſtemperato. non igitur eſt aliquid ut uidetur ꝙ ita faciat ad bonitatē ſpeculationis diuinarum et humanaruꝫ ſicut bonitas regiminis et morum.

¶De litargia

LItargia eſt apoſtema in parte poſteriori cerebri ſubtus craneuꝫ. CAVSA. Cauſa huius paſſionis eſt omne illud quod multiplicat chimuꝫ flegmaticum et replet caput multis uaporibus ſicut ſunt alea cepe porri .et multa ſimilia.

vinum forte et crapula et ebrietas et mul
ta comeſtio fructuum et piſciũ et lactis ꝛ
carnium porcinarum quies et ocium et re
pletio nauſeatiua et ſimilia. Cum igit̃ ua
pores aſcendunt ad cerebrũ uerſus partem
poſteriorẽ tunc cauſant apã ſubtus craneũ
in foraminibus et uiis et raro in ſubſtãtia
medullari poſſibile tñ ẽ et tunc eſt deteri-
us et appellatur tunc nomine accidentis q̃
niam litargia dicitur a linthos qđ obliuio
interpretatur et ideo litargia inq̃tum dicit
obliuionẽ non eſt morbus et ſi fiat in uiis
hoc apoſtema tunc ẽ morbus. Cauſatur ut
plurimũ ex flegmate et aliquando cauſat̃
ex melancolia. Et eſt intelligendum ꝙ ſi
cut apoſtemata ſimplicia cauſantur ex hu
more uno. ita et cõpoſita ex diuerſis ſicut
ex colera et flegmate. aliquando compoſi
tio ẽ inequalis ſc̃m quã uarietatem uarian-
tur ſigna ita ꝙ aliquãdo apparent ſigna co
lere uel flegmatis in plus aliquãdo equalit̃
et ſic accidentia apparent diuerſa. ¶ SIG-
NA. Litargiã aũt ſemp̱ cõcomitatur fe
bris lenta et dolor modicus obliuio et per
mixtio rõnis. et ſi fuerit de flegmate eſt
cũ oſcitatione multa a principio et multi
tudine ſputi et ꝓfundat̃ in ſomno et ſtat
oculis clauſis et ore ſed ſi aperiat obliuiſci-
tur aliquãdo claudere et os ſimiliter et ob
liuiſcitur etiam aliquando aſſellare et min
gere et egeſtio ẽ humida et urina ſicut ſub
iugaliũ et pulſus et hanelitus ſunt parui et
ſtricti et occulti et inequales. tamẽ ſi alta
uoce clamẽtur et proprio nomine appellen
tur reſpondent et loquũtur et ſi dimittan
tur ſtatim reuertuntur ad ſomnũ q non ẽ
proprie ſomnus ſed ſtupor et grauitas. Si
aũt fuerit materia melãcolica ẽ cũ rixa et
motu et tenet oculos apertos et hꝫ intuitũ
fixũ. Et ſi apãta fuerint cõpoſita et dñetur
flegma tũc multiplicat̃ ſomnus grauis et
taciturnitas et pigricia motus. ſi colera do
minetur multiplicãtur uigilie et motus et
alienationes et ſi equaliter eq̃liter. PRO
NOSTICA°. Sudor factus in capite
mortẽ ſignificat. ſi aũt ſanguiſuga fronti
applicetur et non adhereat mortem ſigni-
ficat. ſi autẽ nullũ iſtorũ affuerit et accidẽ
tia cõtinue incipiunt mitigari et uirtus for
tificari ſignũ ẽ curationis. CVRATIO
Imprimis fiat flebothomia niſi res gran-
dis impediat. deinde fricationes extremi
tatum fortes. deinde criſteria acria et mul
ta cũ yerapi. quia mirabiliter iuuant. dein
de prouocetur uomitus cũ penna. deinde
inungatur caput cum oleo roſ. et aceto et
poſt fac gargariſmata. et caputpurgia. et
poſt duos dies inungatur caput cum caſto
reo et aceto ſquillitico. et ſi in aliquo non
poſſet eſſe compaſſio ipſius digeratur ma-
teria ſecundum hunc modum. ℞. utri-
uſq; ſaluie utriuſq; mẽte utriuſq; rute utri
uſq; calamẽti bectonice añ. ℥. iii. aniſi ma
ratri cimini ſeminis rute añ. ℥. i. mellis et
zuccari. añ. lib. ſ. aceti albi. ℥. iii. fiat ſiru-
pus. et ſi febris eſſet multum fortis detur
ſirupus in parua q̃titate cum aqua decocti
onis capillorum ueneris recentium bruſci
et ſparagi et purgetur materia cuꝫ yerapi.
℞. yerepi. ℥. ſ. pulpe coloquintide bdelliũ
añ. ʒ. ſ. miſceantur et fiant pillule. vel ſic
℞. aloe. ʒ. iii. agarici turbit. añ. ʒ. ii. pulpe
coloquintide añ. ʒ. ii. bdellii aniſi cinamo
mi maſticis zinziberis añ. ʒ. i. foliorꝫ mẽ
te foliorum abſinthii añ. ʒ. ſ. confidantur
cum oximelle ſquillitico et fiant pillule et
dentur. ʒ. ii. uel. iii. iuxta conuenientiam
particularium. Corpore autem mundifi-
cato et materia diſtracta et uniuerſalibus
omnibus precedentibus ſicut decet inun-
gatur caput aut emplaſtretur cum calidis
reſolutiuis cuius materialia ſunt iſta ſcili-
cet caſtoreum mirra piretrum piper eufor
bium ſinapium ſulfur affodilli ſtercus co-
lumbinum gummi rute agreſtis origanuꝫ
calamentum ruta mentaſtruꝫ laureola pix
naualis et ſimilia. Ex iſtis enim poſſunt
fieri olea. aut emplaſtra. aut fomentati-

ones aut fumigationes aut ſternutationes
Ventoſe etiam ualent ſine ſcarificatiōe ni
ſi ſanguis uideatur habūdare ponatur i lo
co luminoſo pleno picturis et ſi eſſet mul
ta profundatio ſomni grauis ſicut ego vi/
di multos tunc trahantur pili barbe et pe
ctinis et trahātur nares et ſtrigātur digiti
cōduplicati ſtrictura uehemēti et fiat liga
tura fortiſſima extremitatū et fricationes
fortiſſime cū ſale et aceto in extremitati
bus ſine miſericordia et habeātur ſues cuꝫ
porcellis corā facie eius et cogātur clamar̄
fortiter et tube ſint ibi et cāpane magne et
timpanū et ſerra magna q̄ cōtinue ꝑcutia
tur cū martello magno .et uaſa etiaꝫ enea
t̄ribiles ſonitus emittētia et clamores for/
tiſſimos aliter eni moriūtur dormiēdo et
ꝙ cibū nō accipiūt. multi moriūtur etiam
ꝓpter aſſiſtentes credentes ꝙ hoc ſit impi
etas et malicia et nō ꝑmittūt talia fieri ſꝫ
periculo ꝓnoſticato nō permittas infirmū
qn requiras et facias qđ potes .ꝙ multos
cū tali uiolētia uidi euadere et frequēter ac
cuſaui aſſiſtentes in homicidio ꝙ nō per/
mittebāt me operari ꝓpter ignorantiā .et
multi cū his et aliis curabātur ⁊ potiſſime
illi in quibus nō poteramus operari ꝓpter
importunitatē aſſiſtentiū. Et fuit mortu/
us magiſter noſter ex litargia et erat .lx. ā
norum colericus aduſtus et erat ibi turba
magiſtrorū et oīs cōuenerūt ꝙ aperirent̄
emotroides et cyrugicus ſolus nullo magi
ſtro pn̄te aperuit et extraxit ut dicitur in
nimia q̄titate in tm̄ ꝙ ſemꝑ ꝓceſſit debi
litando donec mortuus ē et opinor ꝙ mul
tuꝫ nocuit ei ꝙ gallinis tritis replebatur a
mulieribus .ꝙ uix pōt aliqs bene dietari
ubi mulieres hn̄t ꝑtātem . cibus igitur ſit
ſubtilis et facilis digeſtionis. Si aūt obli/
uiſcātur mingere et aſſellare fricetur pectē
et ueſica et uēter et embrocetur cū aq̄ or/
dei camomil. melilo. anthos et fiāt ſuppo
ſitoria acria. ſi aūt materia ē cōpoſita cōpo
nātur medicamia et addātur fra ſi colera
excedit et calida ſi flegma. et ſi melia po
nātur ea que habent aſpectū ad melācoliā
CLARIFICA°. Intelligendū ꝙ cuꝫ
cōplexio cerebri ē temperata tūc oīs cere
bri operationes ſunt t̄pate ſeu meliores et
ſpiritus clari et mūdi et iō corpus t̄patum
quo ad actiones aīales nō inuenit̄ niſi in fi
ne iuuētutis ſm̄ Auic̄. Si aūt eſſet modi
cus lapſus in aliqua q̄litate bene faceret ad
confortationeꝫ alicuius opationis .et ideo
mollities facit ad meliorē apprehenſioneꝫ
et ſiccitas ad meliorem retentionē .iuxta
illud Galie. Facilitas uero diſcendi ē mol
lis et memoria retinēs aīs ꝑmanētes . Si
aūt eſſet magnus lapſus tūc oīs operatio
nes ledūtur et potiſſime ſi ē lapſus in fro
et humido qm̄ frigidū immobilitat ſpiri
tū et humidū ſuffocat calorē naturaleꝫ. et
iō dicebat Gali. iii. de interioribus ꝙ frigi
dū ē in cōfuſione aīe i primo gradu et hu
midū in. ii°. et ꝙ in litargia flegma dn̄at̄
et in poſteriori ꝑte ubi ē memoria .iō cor
rūpitur memoria .Nō ē igitur mirabile ſi
in ſenibus naturał corrūpatur meōria ꝓpt̄
frm naturale qđ dn̄atur et huidū acciden
tale niſi ꝑ accidēs habeat bonā memoriaꝫ
Et iō aduertēdū ꝙ tria ſunt genera homi
nū q̄ per accidēs bene memorātur. ſ. pueri
religioſi et ſenes. pueri eni bene memoran
tur ꝓpter fortē ymaginatiuā et fortē app̄
henſiuā oīs eni forme ſunt eis noue et iō
fortiſſime app̄hendūt eas quare fortiſſime
memorātur .iux̄ illud qđ noua teſta capit
inueterata ſapit. Religioſi etiā bene memo
rātur ꝓpter quietē aīe et dimiſſionē nego
ciorū ſeculariū iux̄ illud aīa ſedendo et qui
eſcendo fit prudēs .et iterū ꝓpter frequēs
ſtudiū. et iux̄ illud qui bonus eſt in ſtudio
prauus ē in foro .Senes aūt bene memorā
tur ꝑ accidēs primo ꝙ fortiter ymaginan
tur et fortiter apprehendūt cū ymaginant̄
ꝙ t̄ps nō eis ſufficeret .ſcđo ꝙ ſūt in quie
te cum nō poſſint exercere operationes ex
trinſecas et ideo fere omnes ſunt religioſi.

Tercio ꝓpter ſiccitatē naturalem q̇a ſal/
tim poſtq̄ impſſum eſt de facili ſepatur.
et ita p accidēs defectus naturalꝭ repatur
in eis. Sed ſapiētia regnat in ſenibus iux̄
illd̄ Ari. tercio thopicoꝝ. nemo iuuenes
eligit duces. et iux̄ illud Seneх fideſ pri/
ma credēdi via eſt. ¶ Secūdo notanduȝ
ꝙ litargia hȝ cauſas ꝑmitiuas ſicut eſt hu
midū frigus et hu. et cōmeſtio frigidorū
et hu. et hȝ cauſas añcedentes ſicut ē ma/
la cōplexio frigida et humor flegmaticꝰ
habūdans. et hȝ cauſas cōiunctas ſicut eſt
apoſtema flegmaticū in pte poſteriori ce
rebri. et hȝ ſigna ꝓnoſtica ſicut eſt obli/
uio. et hȝ ſigna demōſtratia ſicut cōtinua
oris apertio. et hȝ ſigna mortalia. qa ſan
guiſuga fronti applicata non adheret.

¶ Tercio intelligendū ꝙ ad memorie
bonitatē multa cōcurrūt. diſpoſitio. ſ. ce/
rebri. ca. et ſicca. auditio paucoꝝ et mira/
biliū. et quies anime et corpis. et tūc ani
ma fortiter ſe cōuertit et fortiſſime app/
hendit. et ita fortiſſime memoratꝛ. iuxta
illud Aīa ſedēdo et qeſcendo fit prudēs.
vbi igitur iſta cōueniunt ibi eſt memo/
ria. et ideo oīa cōueniūt in pueris quia
melius memorātur q̄ ſenes. ¶ Quarto
notandū q̄m lȝ flomia infrigidet in li/
targia tñ bene pt cōpetere. pmo rōne ple
nitudinis. ſecūdo rōne apoſtematis. ter/
cio rōne fe. niſi aliqd magnū pticulare i
pediret. ¶ Quīto aduertendū ꝙ in litar
gia eſt vrina velut ſubiugaliū. qa mate/
ria eſt flatica. ſed in freneſi eſt tenuis et
remiſſa. qa colera aſcendit ad ſupiora.

¶ Sexto aduertendū ꝙ memoria aliqñ
amittitꝛ ꝓpter nimiā humiditatē cuius ſi
gnū eſt qa male memorātur de preteritꝭ
et remotꝭ. ſed bñ de pñtibus et momēta/
neis. Si aūt amittatur ꝓpter nimiā ſicci
tatem male memoratꝛ de pñtibus et mo
mentaneis. et bñ de preteritꝭ et remotis
et qñ eſt de ſiccitate nō cōpetit cōfectio
anacardina. ſicut dicetur in ca° ſequenti.

¶ De corruptiōe memorie et obliuiōne.

De iſtis duabus paſſiōibus dictū
eſt in caplo īmediate dicto. et
ideo tranſire volo vt meliꝰ po
tero. et primo recapitulabo de corrupti/
one memorie. ¶ Corruptio memorie ē
paſſio partꝭ poſterioꝛꝭ. CAVSA. Cauſa
huius paſſiōis vt plurimū venit ꝓpter
malā cōplexioneȝ frigidā et humidā. tñ
aliqñ venit ꝓpter malam cōplexiōeȝ cali
dam et ſiccam. Obliuio igitꝛ et corruptio
memorie accidit aliqñ in latitudine ſani
tatꝭ et aſſiſatur ſtoliditati. Si igitꝛ corrū/
patur memoria et adueniat obliuio pro/
pter apoſtema nō eſt mirabile ſicut di/
ctū eſt in ca° de litargia. ſed hic agitꝛ de
corruptōe memorie vbi cauſe nō ſūt ita
fortes. SIGNA. Si autē cauſa ſit mala
cōplexio ſicca tunc eſt cum vigiliis. ꝛ nō
memoratur de pſentibus momentane/
is. qa de difficili fit impſſio in ſicco. tam̄
rememoratur de pteritis remotꝭ. quia de
difficili fit ſepara° a ſicco. Si aūt ſit ex hu
miditate. tunc eſt cum ſomno graui et
ꝓfundo. et bñ memoratur de pſentibus
momentaneis. qa de facili fit impreſſio
in humido. de preteritꝭ autē remotis nō
fit recordatio. qa de facili amittitur im/
preſſio facta in humido. PRONO/
STICATIO. Si ſit de mala cōplexiōe
ca. et ſic. tardius curatur. et ſi ueniat i lati
tudine ſanitatꝭ ꝓnunciat litargiā aut a/
poplexiā aut epiſiam. Si venerit propter
malam cōplexioneȝ ſiccam tūc cōpetunt
calida que humectant ſicut eſt ocium et
ſomnus et cibaria humectātia. ſicut ſunt
vitella ouoꝝ et brodia carniū et uiſtella
et inungere caput cum oleo amigda. dul
ciū. et cum oleo ſiſamino et fomētetꝛ ca
put cum decoctiōe malue. biſmalue. or/
dei. camomillꝭ. meliꝭ. anthos. lilii. et ita
ꝙ ex cōplexione reſultēt caſa vergentia
ad temperamētū et trahatur humiditas

ad caput quaſi cõpetunt exercitia tẽpera
ta et fricatiões in pte poſteriori capitꝪ et
ventoſe et eſia reſumptiua et ſiſia. Si au
tem cã fuerit frigida et humida qa fre/
quentius aduenit optet diligentius ptra
ctare. De aere. aer ſit mũdus clarꝰ ſic
cus et calidus domus ſit clara munda lu
minoſa et locus ſit altus ſiccus. ſi nõ põt
haberi p naturam fiat per artificiũ aſper/
gendo in domo origanũ calamentũ et ſi
milia. vitet flatum omniũ uentoꝝ et po
tiſſime ſi ventus eſt meridionaſ et etiaꝫ
borealis poſtq̃ auſtraſ pceſſerit. vitet q̃tũ
poſſibile eſt ablutionẽ fomentatiõem et
balneũ aque ca. et frigide. vitet ſomnuꝫ
ſupfluum et potiſſime poſt repletõeꝫ. vi
tet etiam uigilias ſuperfluas qa uirtuteꝫ
deiiciũt. vitet etiam quãtum poſſibile ẽ
offas et brodia et carnes porcinas recẽtes
et piſces omẽs et utaẽ aſſis quãtum erit
ei poſſibile. Deinde ad medicinalia ve/
niamus. digeratur igitur materia et pur/
getur ſed paulatiue ſemp aſcendendo ad
fortiora In pmis igitur digeratur mate
ria per hunc modũ. ℞. acorii ciperi yre/
os ariſtoſ. utriuſq calamẽti utriuſq na/
ſturcii ſaluie utriuſq centauree utriuſqꝫ
añ. ℥. ii. ani. mirti. ameos ſiſeleos. añ. ℥. i.
meſi lib. i. aceti albi. ℥. ii. fiat ſiropus ma
teria digeſta purgeẽ ſic. ℞. yre. ʒ. vi. pul/
pe colognitide bdellii añ. ℈. vii. miſcean
tur et fiant piſſe. Deinde fiat ſtupha et i
ſtupha ponãtur caſſa. q̃ ponãẽ in ſiropo
et exeunti a ſtupha offeratur qualibet ui
ce auree alex. tyria. añ. ʒ. i. deinde fiant
caputpurgia et fomentatões et alia ſicut
dicetur. Si aũt ex his nõ fuerit perfecte
curatus iterũ poſt paucos dies incipiamꝰ
iterũ digerere materiã p hunc modum.
cum iſto eſio. ℞. trium generũ piperis.
añ. ℥. ii. acori ciperi añ. ℥. i. mirre. ℥. ſ. cro
ci. ℥. ii. zuccari qđ ſufficit. deinde purgeẽ
ſic. ℞. yeralogo. ʒ. ii. theodoricon anacar
dini. ℥. ſ. miſceãtur et fiant piſſe. Dein/
de fiant caputpurgia et alia ſicut dictuꝫ
eſt. Si aũt ex his non curetur poſt modi
cum iterũ digeratur materia per hũc mo
dum. ℞. radicũ acori cipri ſpicenar. pipis
ani. cimmini piperꝪ longi cinamomi op
timi nuciſmu. g. riofa. cardamoni. añ. ℥.
ii. fiat puluis et ponatur in ſacculo de a/
luta et utatur iſto puluere mane et ſero
cum brodio cicerum vſq ad coclear unũ
deinde cõuetur ſic. ℞. yeralo. ʒ. iii. theodo
ricon anacardini. ʒ. v. miſceãtur et fiant
piſſe. Iſte tamẽ medicine pñt addi z mi
nui iuxta cõueniẽtiã particulariũ. dein
de fiant caputpurgia et ſtuphe et alia ſi/
cut oportet. Intelligendũ ꝙ cum egritu
do eſt cronica et non eſt obediens dige
ſtioni et indigemus euacuationibus tunc
modus operãdi mutandus eſt ut viſum
eſt aſcendendo a debilibus ad ſuperiora.
poſt hoc etiaꝫ utatur caputpurgio et ma/
ſticatoriis. maſticet igitur. ʒʒ. ſaut piretrũ
ut aquoſitas multa a capite defluat. dein
de ꝓiiciatur p nares ſuccus maiora. aut
ſambuci aut decoctio piretri in vino.
deinde vtatur ſternutatoriis cum cõdi/
to pipere et caſtoreo. deinde fomentetur
caput cum decoctione camomille aque
anthos florũ utriuſq ſticados et cẽtauree
z poſtea inungatur caput cum oleo de li
lio et caſtoreo. deinde odoret ambram.
ſtoracẽ. caſſa. et lignum aloe. poſt oĩa hec
utatur cõfectiõe anacardina que ſup oĩa
facit ad bonitatem memorie cuius ℞ta
eſt taliſ. ℞. piperꝪ macro piperꝪ mirob. ke
buli emblici belliricí indorũ añ. ʒ. ii. coſti
anacardi. ʒʒ. butiri baccarũ lauri añ. ʒ. vi.
ciperi. ʒ. iii. tere anacardos p ſe. deĩde me
dicinas alias et cõfice cum butiro uacci/
no et melle equali quãtitate pus bullitis
et detur poſt tres menſes. doſis eſt. ʒ. ii.
cum aqua feni. et apii et caueat ſibi a la/
bore ieiunio et uino coitu et ebrietate.

De litargia non vera.

Litargia non vera eſt apoſtema cõpoſitum ex colera et fl'ate per viam vicinitatis in parte poſteriori cerebri. CAVSA. Huius paſſiõis cauſa eſt crapula et multitudo ciboruꝫ et potuũ diuerſorũ caloꝝ et frigidoꝝ i eadẽ menſa que natura non põt digerere nec regere perfecte et ideo apoſtema et fe. generantur. SIGNA. Huius paſſiõis ſigna ſunt quãdo mouetur fl'a ſeu domiatur tunc apparent ſigna ſicut eſt taciturnitas et ſtupor et ſomnus ꝓfũdus et apparet quaſi ſi eſſet mortuus et oculi ſunt clauſi. quãdo autem dñatur col'a tũc mouetur et loquitur aliena et tenet oculos apertos et habet intuitum fixum et ſcdꝫ ꝙ humor dñatur vnus alteri dñatur ſigna iſtius uel illius vel equaliter. Litargia igitur non vera habet cõuenientiaꝫ cum vera quoniã utrobiqꝫ eſt apoſtema in parte poſteriori cerebri. et cum h fe. et obliuio et corruptio memorie et deſipientia. Sed differunt quoniã in litargiã uera eſt ſemper apoſtema de maťia frigida et ſimplici et tenet ſemp oculos clauſos niſi per accidens quoniã cum excicatur et tenet apertos obliuiſcitur claudere In non uera litargia ſemper eſt materia cõpoſita ex cõtrariis et tenet oculos apertos et color faciei immutatur quandoqꝫ ad litorem quãdoqꝫ ad citrinitateꝫ pulſus autem mag' eſt velox ꝗ in vera litargia et differt a ſuffocatione matricꝫ. quia hoc eſt poſſibile ꝙ reſpondeat et loquatur in ſuffocatione autem non. lꝫ intelligat ſed reſpondere non poteſt et differunt ab apopl'ia et epyl'ia quia iſta veniunt ſubito ſed litargia paulatine. Differunt etiam a ſincopi cordis quia in ſincopi aſſil'atur facies faciei mortuoꝝ. in litargia autem faciei ſanorũ. Et ſunt quedam alia ſigna cõuenientia ſicut ſunt in ordinatio ſermõnis difficultas tranſglutitiõis et anhelitus et urine. PRONOTICATIO. Omis fe. omne apoſtema et omnis compoſitio facta ex directe cõtrariis eſt peſſima quia multitudo materie et peſſimitas eius ſignificat ꝙ natura non poteſt regere ꝓpter contrarietatem ſicut in emitriteis. CVRATIO. Dieta et omia medicamia debent eſſe compoſita ſicut materia eſt compoſita et ſi appareat dñium vnius ſupra alium ꝙ tũc apponãtur medicamia ꝓ illo. et ſi equaliter equaliter. et ſi fe. ẽ fortꝫ ꝙ apponanť magis frigida rõne fe. In primis igitur fiãt cliſteria compoſita vt dictum eſt. deinde inungatur caput cum oleo ro. et aceto ſquilitico deinde fiat fl'omia. deinde digeratur materia cum oſſizacca. et ſiropo uiolato et oximell' diur. deinde purgetur cum yerap. ꝑ et eſo de ſuco ro. deinde fiant fomentatões compoſite ex roſis et violis et nenu. et camomil'. ꝛ mello. et anthos et breuiter fiant omia que dicta ſunt in litargia vera niſi ꝙ medicamina omia et cibaria et remedia cõponantur ſm compoſitiõem materie.

CLARIFICATIO. Intelligenduꝫ ꝙ vnus iſtorũ humorũ non temperat alterum, ſed uterqꝫ corrũpitur et ledit naturam et debilitat et ideo magis vnum corrumpit alterum. et ita paſſio eſt peior Et iuxta hoc ſciendum ꝙ quedam ẽ mixtio humorũ per viam mixtionis ſicut in colera citrina et in hu. aduſtis et commixtio talium ꝗtum eſt de ſe non facit diuerſa ſinthomata. Et eſt alia commixtio per viam vicinitatis ſicut eſt fl'a et colera et ita de aliis. et talis commixtio facit diuerſa ſinthomata quoniam ex iſtis comixtis non reſultat forma una. immo differunt in formis ꝓpriis et ſitibus. et ita in motibus et actionibus. qa igitur ſunt diuerſa lꝫ vicina diuerſa tam ſinthomata poſſunt inducere unum al

terum non corrigendo. Secũdo intelligendum quoniã licet in materia frigida non ſit apta de ſe ad repercutiendũ nihilominus a principio poſſunt approximari ſeu apponi rõne apoſtemat; et rõne ſc. et potiſſime in litargia non uera vbi melius poſſunt competere repcuſſiua et ſſomia q̃ in litargia uera.

De cõgelatione.

Congelatio eſt apoſtema partis poſterioris cerebri ꝓpter quam homo amittit ſenſum ⁊ motum in toto. CAVSA. Iſta paſſio ꝓuenit ex oppilatione partis poſterioris cerebri facta ex mala complexione frigida et ſicca. uł ex humore melancolico frigido et ſicco groſſo et ideo iſta eueniunt illis qui comedunt fructus infrigidatos in niue aut potant aquam frigidam aut ſimilia multum frigida quare fit oppilatio et ſpirituũ ingroſſatio et non poteſt ſpiritus ad membra ſubtilia penetrare. ⁊ ita carent ſenſu et motu. SIGNA. Signum huius eſt quoniam ſtat ocul' apertis et remanet figuratus ſm diſpoſitõem ſm quam inuenit eum quoniã ſi inueniat ipm ſtantem ſtabit totus erectus. et ſi ſcribat ſtabit ſicut ſcribens. et ſi dormiat ſicut dormiens. et ſi reſpiciat celum remanebit in eadem diſpoſitiõe. et ita d' alis. quoniam in omibus diſpoſitionibꝰ et figuratiõibus dimittit eum in quibus inuẽit. attamẽ ſtat ſicut piger et ſpaſmatus et ſi tangatur non ſentit et ſi uocet' non reſpondet. et ideo vulgares quãdo vident talem credunt ipm eſſe raptum. et ꝙ loquatur cum deo et angelis. ſed tñ celum vim patitur et violenti rapiũt id PRONOSTICATIO. Niſi calefiãt et humectẽtur ſicut coagulati ĩ niue moriuntur. CVRATIO. Primum conſilium eſt ꝙ fiant cliſteria fortia ubi ſit fumus terre et thimus et epithimus et cuſtute et yeraruf. et oleum ſiſaminũ. deinde fiant fricationes extramitatu; fortes et ligature coxaꝝ doloroſe et caputpurg. et fiant fomentatões circa caput cum anthos borrag. fumoterre. et camomil'. et aneto et inũgatur caput cum oleo de lilio et oleo ſiſamino. et ſi eſt compos ſui ipſius aliquo modo digeratur maťia cum ſirepo de fumoterre et oximel. ſquillitico et purgetur cum yeraruf. et yerap. et yeraľo. poſtq̃ igitur ſcimus cãm et materiam peccãtem agamus ſm exigentiam materie peccant; et male cõplexionis et particule patient;. Clarificatio poſita ẽ ſuperius et ponetur inferius cum hic agatur multipliciter de nocument; virtutis animate ſenſitiue et motiue. CLARIFICATIO. Intelligẽdum lz facta fuerit mentio et inferius etiam fiet ꝙ differentia eſt inter ſomnũ innaturalem et ſtuporem cõgelatiõem et litargiam. quia in omibus illis corrupta eſt uirtus tactiua et motiua omẽs iſti uident' quodammõ dormire. G. autem tractat iſtam materiam in fine quarti de morbo. et ſuper illo Aff. ſomnus et uigilia ⁊ cetera. Intelligendũ etiam ꝙ congelatio et litargia ſunt magis in parte poſteriori cerebri. Somnus autem innatural' et ſtupor ſũt magꝭ in parte anteriori. ꝑterea differt litargia a cõgelatione. quia litargia fit a frigido humore et hu. ſed cõgelatio quam G. uocat catalenſi; cauſat' a frigido et ſicco. Somnus autem longus innatural' et ꝓfundus differt a ſtupore. quia in ſomno magis patitur ſenſus cõmunis in ſtupore autem magꝭ patitur virtus tactiua que eſt in neruis. ꝑterea in alio differt. quia ſtupor eſt diminutio ſenſus et motus. et ideo poteſt eſſe ſtupor in vigiliis. ſed in ſomno eſt ablatio ſenſus et motꝰ et ideo nullo modo poſſunt eſſe uigilie in ſomno naturali et profundo. preterea

differt ſtupor a cógelatióne. quía ſtupor
eſt in virtute tactiua magis et cógelatio
in motiua mag. Preterea differt in alio.
quia in cógelatione ſemper ſunt oculí a
perti. ſed in ſtupore non ſic. Preterea dif
fert litargia a ſomno naturali. quia in li
targia eſt fe. et apoſtema. in ſomno auté
non ſed aliquãdo. vterq; tamen excitari
poteſt ſi alta voce clametur et ꝓprio no-
mine et in hoc differunt a congelatione
quia cógelatus eſt rigidus et quaſi ſpaſma
tus. et differunt in hoc etiam ab epĺia et
apopĺia et ſincopi et caſu matricis. iſti. n.
omnes excitari non poſſunt niſi per cu
ratione; poxiſmi. illi vero lz poſſint ex
citari tamen cito reuertuntur ad ꝓpriaz
paſſionem niſi cótinue excitentur.

¶ De ſomno innaturali q dicitur ſubet

SOmnus eſt reuerſio ſpũs anialiſ
ad interiora cum ꝑuatione ſen
ſus et motus niſi q̃tum eſt ne-
ceſſarium anhelitui. CAVSA. Cã huiꝰ
aut eſt frigiditas partis anterioꝝ cerebri.
aut humiditas aut utrunq;. aut fatigatio
aut diminutio caloris naturalis et ſpũs.
Intelligendũ eſt circa iſtam materia; ꝙ
qdam eſt ſomnus naturalis et quidã in
naturalis et preter naturam et qdam vi
cinatur plus ad naturalem et qda; ad ꝑ-
ter naturam. Somnus. n. naturalis é quí
es animaliũ cum intenſione naturaliu;
ꝓpter reuocatióem caloris naturalis vita
lis et animal ad interiora. Intelligendũ
eſt ſm intentióem. G. quarto de morbo
ꝙ in ſomno ligatur ſenſus cómunis quí
eſt in parte anteriori cerebri et ligatur ſo
lum ex humido ſuaui temperato reſolu-
to a triplici digã. et ideo ceſſant et quie-
ſcunt omnes operatióes animales ſenſi-
biles exterióres. imaginatiua autem nunq̃
quieſcit ſm intentióem Auic. vi. de na
turalibus. et ſm Alber. in phia ſua nec i

tempore ſomni nec in tempore vigilia-
rum quieſcit. qeſcit igitur virtus animal
et fortificat naturalis et ideo tunc fit bo
na digeſtio et virtutum totius corporis
corroboratio. virtus autem vital remãet
in diſpoſitione ſua ſm pulſum et ſm an
helitum in ipſo ſomno. Si igitur ſom-
nus naturalis fiat in debita q̃titate et q̃li
tate et ordine tunc operatióes totius cor
poris robotantur. Si autem ſit nimis ꝓ
fundus aut ꝓlixus aut tépore indebito
non eſt naturalis. Somnus igitur natu-
ralis fit ex humiditate ſola. omnis autez
ſomnus alter ab iſto innatural eſt. é igit
alter ſomnus q vicinatur naturali ut q
habuit fortem inſomnietaté et magnaz
et modo poſt xpm dormit ſomno ꝓfũ
do et ꝓlixo. talis. n. ſomnus vicinat na
turali. quoniã hic bonus eſt. ſed in tépo-
re ſanitatis non eſt bonus. idem eſt poſt
medicinam laxatiuam. Eſt etiam alter
ſomnus q vicinatur natural vt ille quí
eſt poſt labores et exercitia et fatigatióes
fortes et ſimilia. Et eſt alter ſomnus quí
eſt penitus innatural et eſt eius cã q̃dru
plex q̃tum eſt de pñti. Prima cã eſt frigi
ditas nimia exterior vel interior ſiue fu
erit ex aere ſiue ex vento ſiue niue ſiue
ex narcoticis exterius approximatis ſiue
interius bibitis ſicut eſt opium madrago
ra iuſquiamũ papauer coriãdrum recens
et ſimilia. talis. n. ſomnus aſſiſatur cóge
lationi et ſtupori. Secũda cauſa eſt humi
ditas nimia oppilans et mollificans ner
uos. et talis aſſiſatur ebrietati. Tercia cau
ſa eſt frigiditas iuncta cum humiditate
et ſi anhelitus remanet in diſpoſitóe ſua
aſſiſatur litargie et ſi aggrauat aſſimilat
epĺie et apopĺie et in omibus iſtis tribus
cauſis ſomnus eſt grauis ĩnaturalis et
ꝓfundus. et talis ꝓfundatio ſomni ap-
pellatur ſubet apud Auic. Quarta cauſa
poteſt eſſe aggrauatio cerebri ⁊ alioꝝ mé
broꝝ ſicut verbi gratia caſus et compſſio

cerebri et ſtupor et fumꝰ reſolutꝰ a pſ̄mo
ne et pſ̄eſi et cibus multus in ſtomacho.
et ꝓuenit ab epate et matrice quādo ma
le materie et corrupte aſcendūt ad cere/
brum et ſtupefaciunt eum. et poteſt pro
uenire ex vehemēti ſpiritus debilitate.
et accidit etiam ſomnus grauis et ꝓfun/
dus in ꝑncipiis poxiſ. ſe. SIGNA.
Quando ſomnus fuerit naturalis in ex
pergefactiōe ſentit ſe leuem iocundū et
hylarem. et quādo fuerit innaturalˀ ſen/
tit ſe grauem et ponderoſum. et ſi fuerit
frigiditas in cā ꝑceſſit tempus multum
frigidum et eſt corpus quaſi rigidū ſpaſ/
matum. et ſi eſt ex narcoticis apparet o/
dor in ore et mutatur color ad liuidita/
tem. et ſi eſt ex humiditate ꝯſtatica uer/
git color faciei ad albedinem. et ſi eſt ex
ſanguine ad rubeum. et ſi cōponantur
cauſe et ſigna ſimilr̄. et ſi ab aliis mem/
bris cognoſcitur ex dolore loci. quia vbi
dolor ibi eſt egritudo. Si igitur venerit
ex cerebro vel ex quacunq; alia cā ſemꝑ
ꝑceſſit grauitas i illo membro. et ſi a ſto
macho tunc eſt nauſea. et ſic de aliis. nūc
autem quia aliquādo dubitatur ſi eſt gra
uis ſomnus et ꝓfundus qui ſubet appel/
latur ut Auicen. dicit aut eſt alia paſſio.
ideo intelligendū ꝙ differt ab apopſ̄ia.
quia in apopſ̄ia vīr ſenſus et motus ſ̄t
ablati in toto corpore et nō poteſt rn̄de
re cuicunq; nec poteſt excitari et motus
ſunt leuiores. Si autem fuerit ſincopis
cordis tunc facies aſſiſatur faciei mortu
orū. hic autem non. ſed magˀ faciei ſano
rum cum facie ſubtumida. Si autem fu
erit ſuffocatio matricis licet intelligat re
ſpondere non poteſt. hic autem excitat̄
et reſpondet. et alia que dicta ſunt in ca
pitulo immediate ꝑcedenti et magˀ clare
PRONOSTICATIO. Omnis ſom/
nus qui ꝓuenit ex nimia inanitōe ⁊ ue
hementi debilitate eſt peſſimus int̄ om/
nes et magˀ vicinatur morti. Dormire
ſupͣ dorſum malum. dormire in ſole pe/
ius. dormire in radiis lune et potiſſime
quādo intrat per anguſtum meatuʒ ſeu
foramen eſt malum. quoniā facit excrea
re ſanguinem ſicut dicit Auicen. ꝓpt̄ ni/
miam humiditatem. et dicunt empyri/
ci ꝙ ſi radii lune intrauerint ꝑ feneſtraʒ
et tetigerint boucinū vlceratū eſt cauſa
mortis eiuſdem. Om̄is ſomnus cuʒ gra/
uitate et decſ̄one poxiſ. ſe. cōtinue mor
tale eſt. quia ſolentia iuuare ſuo tempo/
re ſi nō iuuant moleſta ꝓculdubio eſt eo
rū ſignifiͦ quādo ſe. cōtinue hn̄t poxiſ.
ſuo modo et in fine illius fortis acceſſi/
onis deberet iuuare et ſi noceat mortale
eſt. Omis ſomnus ꝓlixus ꝑparat et diſ/
ponit ad litargiam et apopſ̄iam. et ita d̄
aliis. et ideo Ouidius. Stulte qd eſt ſom
nus gelide niſi mortis imago. Longa qe
ſcenti tempora fata dabunt. CVRA/
TIO. Si autem ſomnus grauis et ꝓfun
dus accidat in principiis poxiſ. ſe. quia
frequenter accidit et eſt multum nociuꝰ
ideo ꝑmo de ipo videamus. Ponat̄ pati
ens in loco lumioſo et fiant ei tedia mul
ta et fiant fricatiōes extremitatū et odo/
ret acetum et inungatur caput cum oleo
roſato et aceto ſu. multo. ſm Auicen. et
agreſta aut vino maloꝝ. Si autem fiant
ꝓpter paſſiones aliorum membroꝝ cu/
rentur illa ꝑus. Si autem fuerit propter
narcotica utatur thyriaca. Si autem fue
rit ꝓpter malam cōplexionem frigidam
vtatur metridato et vtatur iſto eſo. ℞.
dyanthos cum muſco potionis muſcate
an̄. ℥. iiii. miſceātur. Item odoret muſcū
et lignū aloe. Si aūt fuerit ꝓpter humidi
taté odoret caſtoreum et nucēmuſca. et
ſquinantū et fiat ex eiſdem oleum et in
ungatur caput. Si autem fiat ꝓpt̄ utrūq;
ſ. ꝓpter frigidū et humidū tūc nō pōt eſ/
ſe ſine materia peccāte. aut valde raro. et
tunc ꝑ ordiné fiant oīa q̄ fiunt i litargia
et ideo poſt vſ̄es purgatōes fiāt fomētati

ones uerſus partem anteriorem magꝭ. ſi.
de ruta caſtoreo et euforbio et calamẽto
et ſiſ'ibꝰ. et nunciẽtur frequẽter noua tri
ſtoſa mirabilia et doloroſa animũ aggra/
uantia. Si autem fuerit ꝓpter nimiã ina
nitiõem et ſpũum exalatiõem forte non
eſt uia. detur igitur ſuccus gallinaꝝ aſſata
rum et potiſſime cũ bono uino et odo/
ret aſſa et pigmentaria et uina muſcatel
la et omne genus aromaticũ et velocit̃
nutrientiũ et requieſcat in pace. CLARI
FICATIO. Si dubitaret aliqs ꝙ iſtoꝝ
inducat maius nocumentũ in actiõibus
virtutum aĩalium an frigiditas an hu. di
co ꝙ reliquis paribus exñtibus maius no
cumentum venit ex frigido cum ſit q̃li
tas actiua et fortis. humidum autem eſt
q̃litas paſſiua et de facili rectificat̃ ſcd'm
Ga. vii. de ingenio. Sed ꝓpter illud qd'
dicitur tercio de interioribus. ꝙ huidũ
eſt in cõfuſione anime. in ſecũdo gradu.
et frigidum in p̃mo. et ita uideret̃ humi
di nocumentum maius. Dico ꝙ hoc eſt
ꝓpter humidũ quod vt frequentius ẽ cũ
materia et eſt habũdatius. et ita per acci/
dens magꝭ nocet. ſed ſi poneretur ambo
equalia uideretur ꝙ de natura rei magis
ledat frigidum q̃ humidum. et ideo ſõ/
nus ꝓfundus et ſtupor et congelatio et
ſiſ'ia que ꝓueniunt ex humido niſi ma/
teria que ut plurimum eſt cauſa ex hu/
mido impediat.

¶ De ſtupore uel dormitatione.

STupor eſt diminutio ſenſus et
motus. CAVSA. Cauſa huiꝰ
paſſionis eſt omne illud qd' im
pedit tranſitus ad neruos ſpirituũ. Intel
ligendum ꝙ aliqui appellant ablationeꝫ
ſenſus et motus in toto corpore ſtuporẽ
ſed hic non eſt ſtupor ſed apopl'ia aut e/
pil'ia. Aliqui appellant mollificatiõe ſtu
porem. et hic non eſt ꝓprie ſtupor. ſed ꝑ
aliſis. Per ſtuporem igitur intelligo di/
minutiõem ſenſus tactus in aliqua par/
te corporis. et ideo vulgarit̃ appellat̃ dor
mitatio membri ſicut aliqs tenuerit unã
tibiam ſup̃ aliaꝫ tunc nõ bene ſentit nec
bene poteſt moueri donec aliq̃tuluꝫ ſte/
terit. talis obdormitio appellatur ſtupor.
et ideo poſt cap'm de ſomno egimus de
ſtupore ꝓpter quãdam cõuenientiã. qm̃
ꝓpter diminutiõem tactus uidet̃ mem/
brum obdormitũ. Intelligendũ etiaꝫ ꝙ
ſenſus et motus aliqñ fiunt per unũ ner
uum. aliqñ per duos. ſi per unum et ſpũſ
non poſſit ſufficient̃ peruenire tunc ſtu
por eſt diminutio ſenſus et motus. ſi au
tem fiat per duos tunc ſi adueniat nocu
mentum neruo tactiuo tunc bñ mouet̃
ſed non bene ſentit. et tunc ſtupor ẽ di/
minutio ſenſus tactus. et ſi patiatur ner
uus motiuus et nõ ſenſitiuus tunc magꝭ
ꝑtinet ad paraliſim. et ita uidetur ꝙ ſtu/
por ꝓprie non eſt niſi patiatur ſenſus. ali
ter non eſſꝫ membꝝ ſtupidum ſeu ob/
dormitum. et quia leditur operatio mẽ/
bri organici ideo Auicen̄. appellat ſtupo
rem morbum officialem. Cauſe autem q̃
impediũt tranſitum ſpũs ad neruos ſũt
multe. Prima. ſ. paup̃tas caloris et ſpũs
nõ potẽtis ſe multiplicare uſqꝫ ad ner/
uos. Secũda cã poteſt eſſe nimia frigidi/
tas exterior ſeu interior cõdenſans ſpũꝫ
et oppilans neruum uel punctura alicu/
ius aĩalis venenoſi. uel tactus cuiuſdam
piſcis qui narton vocatur. Tercia eſt ni/
mia caliditas diſſoluens ſpũm ſicut ſunt
fe. ardentes. aut nimia mora in balneo.
Quarta cã eſt ſiccitas corrugans neruos.
et hec eſt ualde mala. Quinta cã eſt hũi/
ditas ſiue materia diſponẽs ad oppil'onẽ
Sexta cã eſt nimia ſtrictura cõpreſſio et
ligatura membri. Septima cã eſt oppilaº
facta a q̊libet humore ſiue ſit ſanguis op
pilans rõne ſue multitudinis. ſiue ſ'ſa
rõne viſcoſitat̃. ſiue mel'ia rõne groſſicie

ſiue colera cum admixtione alioꝝ. Vltia
cauſa eſt duricies et groſſicies nerui et ce
tera. SIGNA. Signa ſtuporis ſunt ma
nifeſta ex iudicio patient; et hu. cogno/
ſcētur per ꝓpria ſigna. hec eſt differentia
inter ſomnū innaturalem et ſtuporem.
quoniam ſtupor eſt in vigiliis. ſomnus
innaturalis non. quoniam tunc eſſet op
poſitum in obiecto. iſta enim magis cō/
plete ſunt dicta ſuperius capitulo de con
gelatione. ¶PRONOSTICATIO.
Stupor aduenięs cerebro ſi cōtinuauerit
apopl'iam aut epl'iam ſignificat. Et ſi ſtu
por fuerit in nucha paliſim aut ſpaſmuꝫ
ſignificat. et ſi fuerit in facie torturaꝫ. et
ſi in aliis partibus aut tremorem. aut pa
paliſim. Stupor igitur cōtinuatus ſemper
malus. CVRATIO. In curatiōe red/
dantur ſingula ſingulis aut ca'a curētur
per frigida et ecōuerſo et ſicca cum humi
dis et ecōuerſo purgetur humor peccans
ſ'm exigentiam humor;. Curetur igitur
ſtupor uniuerſal'r et ꝑticulaliter ſicut di
ctum eſt in capitulo immediate dicto
de ſomno ꝓfundo et graui. aut ſicut di/
cetur capitulo de tremore. et nihil aliud
ſpecialitat; eſt hic niſi ꝙ ſi eſt ex ſanguie
ꝙ fiat fl'omia et ꝙ membꝝ ſtupiduꝫ fre/
quēter et quaſi cōtinue fricetur et ꝙ ex
erceat operatiōes ſuas naturales. Intelli/
gendū ꝙ ſtupor mag; pertinet ad parteꝫ
anteriorē. cum ab illa parte mag; ꝓcedat
virtus tactiua. Cōgelatio autem magis
ad partem poſteriorem. cōgelati autem
ſemper tenent oculos apertos. ſtupidi au
tem non ſemper.

¶De vigiliis.

VIgilia eſt ꝓductio ſpūs animal'
ad inſtrumēta ſenſuū ꝓpt̄ ope/
rationes exercendas. Intelligē/
dum ꝙ quedaꝫ ſunt vigilie naturales et
quedam innaturales. Vigilia autem na/
turalis nihil aliud eſt q̄ expergefactio a
ſomno naturali. Somnus autē naturalis
vt dictum eſt fit ꝓpter humidum ſuaue
reſolutum a triplici digeſtiua. et cum hūi
ditas cōſumpta eſt tunc fiūt vigilie natu
rales. Si autem vigilie excedant in q̄ntī
tate q̄litate et ordine tunc dicūtur inna
turales. et hñt ptātem inaniendi corpus
et corrūpendi virtutem digeſtiuaꝫ et ge
nerandi hu. malos et corruptos et rōne
indigeſtionis facies ſubtumida efficitur
Somnus autem et vigilia ſunt res non
naturales ſine q̄bus durare nō pōt. et qñ
ſunt ut oportet ſanitas cōſeruatur. et qñ
ſunt ſicut non optet tunc introducitur
egritudo. CAVSA. Cauſe igitur vigili
arū ſupfluaꝝ ſunt iſte. Prima cauſa eſt ſi
cut ſunt accidentia anime ut ira triſti/
cia ſollicitudo ꝛ cetera. Secūda cā eſt flu/
xus ventris. Tercia cā fe. et carū mole/
ſtationes. Quarta cā eſt dolor. Quita cā
eſt loci nimia claritas et potiſſime i do/
mibus apparens. Sexta cā eſt nimia ina/
nitio et fames et priuatio humiditatum
Septima cā eſt nimia repletio et crapula
et indigeſtio ꝓpter aſcenſiōem fumoſita
tū indigeſtarū aggrauantiū caput. Octa/
ua cā eſt nima ſiccitas dominās in parte
anteriori cerebri. Nona cā eſt nimia ca/
liditas. Decima cā eſt caliditas et ſiccitas
Vndecima cā eſt abūdantia colere rubee
in ꝑte anteriori cerebri. Duodecima cau
ſa eſt humor multus ibidem abundans.
Decimatercia cā eſt humor fl'aticus ſal/
ſus ſicut in ſenibus. vnde ſenes vigilant
et ꝓpter accidētia aīe et ꝓpter pruritum
et ſcabiem q̄ ꝓuenit ex fl'ate ſalſo. et ſi
alie ſint cauſe credo ꝙ ad iſtas poſſunt
reduci. SIGNA. Accidentia aīe et flu/
xus et dolor et ca'itas nimia inanitio et
repletio cognoſcūtur ex cognitione ſuaꝝ
cauſaꝝ. Siccitas autem cognoſcit̄ ꝓpt̄ ca/
pit; leuitatē. et q'a non ſentit calorē neqꝫ

frigus. Caliditas autē diſcernitꝰ per inflā
matiōem et ſitim et vtrunqꝫ per utrūqꝫ
In coll'a autem rubea vergit facies ad ci/
trinitatem. et in mel'ia ad liuorē. et in
fl'ate ſalſo eſt cum quadam qete ꝛ humi
ditate ſupfluente per nares. PRONO/
STICATIO. Vigilie in ſenibus bono
modo ſunt remediabiles. omnes vigilie
ſupflue inaniūt corpus et debilitant in
digeſtionem et humoꝝ corruptōem idu
cunt. cum ſomnū naturalem ſequatꝰ bo/
na digeſtio. et ideo dicebat G. ſuper iſto
aff. ventres hieme et vere q̄tum eniꝫ na
tura iuuetur ex ſomno bonum eſt ꝓpen
dere. et dicit Auic̄. ꝙ ſi vigilie fuerint
ſupflue et ſuperuenerit tuſſis mortale ē.
CVRATIO. Si vigilie fuerint ꝓpter
accidentia anime cum leticia curētur et
ordinētur inſtrumenta muſica. et canti
lene et cōtrarium eius cuius ſunt accidē/
tia aīe. Si fuerit ex fluxu uentris fiat ſup
poſitorium de ſanguine dragonis ꝓbolo
ar. et ypoquiſtidos et utatur iſto el'o. dūꝫ
tamen fluxus non fuerit ex oppilatione
℞. dyacodion dyapapa. añ. q̄r. i. miſce/
antur. Si autem fuerit ex fe. curentur ſi/
cut ea que ſunt dicta capitulo de febri.
Si autem fuerit ex dolore mitigetꝰ euan
do anadina apponātur et narcotica ap/
plicando ſi neceſſariū fuerit. et ſi fuerit
ex nimia caliditate ponatur in loco ob/
ſcuro. et ex nimia inanitōe dentur ciba/
ria humida et reſumptiua et nutrientia.
et quies et ocium et balneum. et ſi uigi/
lie non fuerint nimie excitetur et poſt/
ea balneetur et poſtea cibetur et dormi/
at poſtea et vl'r poſt balneum ſit ſomnꝰ
niſi maius humor impediat. et ſi fuerit
ex crapula in ungatur uomitus et abſti
nentia et purgatio humoꝝ et odoret ace
tum et ſandalos. et ſi fuerit ex nimia ſic
citate humectetur cum quiete et cibis et
balneis. et ſi ex nimia inflamatiōe ifri
gidetur locus cum lactuca et maurella.
et ſi fuerit ex col'a digeratur et euētur.
idem de mel'ia et fl'ate ſalſo. Cauſis igi/
tur premiſſis et accidentibus remotis tūc
ad ſomnifera ueniamus paulatine a de/
bilibus ad fortiora aſcendēdo. Suppoſito
ꝙ ſiccitas ſit in cā aut caliditas aut utrūqꝫ
Tribus igitur modis aut quattuor poſ/
ſunt remediari. Primo ꝙ ſomnifera po
nantur in naribus et ꝙ patiēs trahat an
helitum. Secundo ꝙ panni madefacti
fronti et tporibus applicentur. Tercio ꝙ
fiāt fomētatōes circa caput et extremita/
tes. Quarto ꝙ dentur el'ia opiata et em/
plaſtra ad hoc valentia. materialia igitur
ad hoc ualentia ſunt iſta. ſ. oleum ro. ace
tuꝫ albumē oui aqua ro. lac mulieris ole
um nenufari. roſ. vio'. nenufa. folia ſa.
ſalia cāne. folia cuc. folia uitis albe lactu.
papauer. portula. maurell'. ſemperuiua
vermiculis cortex cucume. coriandri re
cens iuſquiamus. mandrag'. opium req/
es rubea troc. dyapp. camphora ſandali.
camomill'. ordeum mellilo. ſuccus medi
ane corticꝫ ſambuc. bullitus in calamo
pluicia canthaplora ſonitus aquaruꝫ mo/
tus foliorum arborum conductus aqua/
rum per domum et ſupra domum frica
tio leuis ſonitus mole ſtrepitus magnus
lumen magnum ad quod ſequitur qui/
es ſubita et tenebre et ſi omnia deficiant
incipias dicere horas dominicas et ſta/
tim dormias. CLARIFICATIO
¶ Intelligendum ꝙ virtus imagina
tiua ſicut dictum eſt nunquam qui/
eſcit nec in tempore ſomni ſi aſcen/
dat ad ſuperiora contingit ſyllogiza/
re verſus facere et ſimilia. ſi deſcen/
dat ad inferiora contingit fantaſiare
multa ſomnia et fantaſmata videre ſi
ne cauda et capite. ſed quia facilius ē
deſcendere q̄ aſcendere ideo facilius ac/
cidunt iſta q̄ illa. Et ideo quia eſt in

eſt in motu cótinuo nunq̄ qeſcit. et ido ex hoc ſumus ſm Auic̄. vi. de naturalibus in cótinuo crutiatu. et ideo ſicut uétum capere non poſſumus ita imaginationes et cogitationes auferre non ualemus. viri autem perfecti reſiſtunt malis cogitatióebus. et hoc ſufficit. Nunc autē virtutes animales qeſcunt in ſomno et potiſſime exťiores ſicut eſt viſus auditus olefactus guſtus et tactus. Opatióes autē naturales ſimplices fortificātur ſicut eſt appetitiua membroꝝ digeſtiua contentiua et expulſiua ſudorꝫ. ſed ille que ſūt cópoſite ex naturali et animali qeſcunt. ſicut eſt appetitiua ſtomachi et expulſiua egeſtionis et vrine. Secūdo intelligēduꝫ ꝙ ſenſus cómunis eſt ꝓpria paſſio ſomni q ſenſus cómunis radicaliter et originaliter eſt in corde. et ita intellexit Ari. ſed manifeſte eſt in cerebro. et ita intellexit. G. et ſi ex his poſſūt eſſe amici placet mihi. quia plura diximus ſuper dictis G. in fine quarti de morbo. Tercio notādum ꝙ frequenter rememoramur de ſómnis q idola abintus ſunt et frequentē nó recordamur qa quaſi abextra ſunt. cum nondū ſint memorie cómendata et potiſſime fit obliuio ſomniorū cum repentina fit expergefactio. Et iuxta hoc aduertendum ſm Auicen. vi. de naturalibus. ꝙ homines qui conſueuerūt verum dicere tunc tales habent ut plurimuꝫ vera ſomnia. Quarto notādum ꝙ aliquādo in ſomnio homies dormiunt et ſurgunt induunt ſe et percutiunt homines iuxta ſe. aliquādo armant ſe et aſcendūt equum. aliquādo ſagittant ceruum. aliquādo uadunt per loca invia ita ꝙ i tépore vigiliarum nullo modo auderent. vel poſſent tranſire. et de talibus multa audiuimus que non oportet hic inſerere dormiētes igitur ſunt vigilantes et faciunt opera vigiliarū et uident lumen lucerne languide et audiunt vocem galli. ſed languidē. dormientes igitur ſunt vigilantes. iſta autem accidunt illis qui habent cóplexióem cerebri calīam et humidā. qm̄ róne humiditatꝫ fit fortis oppil̄o. et róne calīitatis imaginatio. virtus igiť imaginatiua ꝑcipit virtuti motiue. et illa eſt ſibi obediēs. ſꝫ ſenſitiua nó. qa motiue ſunt magꝭ in pte poſteriori. et ſenſitiue magꝭ in pte anteriori ubi eſt ſenſus cóīs ligatus fortiť ꝓpter hu. et ita virtutes ſenſitiue nó ſunt obediētes imaginatiue. ſed motiue. et ió cum ſatꝫ fecerit reuertunť ad locum ꝓpriū. et in craſtinum pv:āt ſe ſomniaſſe tm̄. et ió malū eſt in vna camera cū talibus ſociis hitare. CVRATIO TALIVM. Fiat ergo ffomia et abſtinētia et odoret acetuꝫ et canforam et etiam in actu illius ſurrectionis eſſent utilia flagella ut a tanta et tali imaginatione diuerterētur. Quito notandū ꝙ opium et narcotica aliq̄ et potiſſime opiū nó debēt applicari corpꝰ hūano niſi tria cōcurrerēt uel quatuor. pmuꝫ ſ. magna neceſſitas et quaſi deſpatio. Secundo ꝙ opium ſit bene refractū cū caſſialignea et croco. Tercium ꝙ apponantur in parua quantitate. Quartum ꝙ in parum ſtet. ſuppoſitorium ergo de oppio inducit ſomnum. et mitigat dolorem et arſuram et ſolidat et conſtringit. et ita ſomnum inducit. Aduertamus igiť ad illud quod diximus hic et ita per dei gratiā poterimus inducere bonū ſomnū.

De mania et mel̄ia.

MAnie et melancolie ſunt corruptiones anime ſine fe. CAVSA. Cauſa eſt humor melancolicus inficiens cerebrum perturbans ſpiritus et obnubilans et animam obfuſcans et cauſa corruptionis mentis. Cum enim complexio cerebri que naturalr eſt frigida et humida ē ſicut optet

et ſpiritus ſunt clari et luminoſi tunc ac
cidit bona imaginatio cogitatio et me/
moria et in tempore ſomni et vigiliarũ
ſicut quando ꝑter naturam ſunt iſta tũc
accidunt corruptiões diuerſe in diuerſis
partibus. quoniã aliquãdo corrũpit̃ ima/
ginatiua que eſt uerſus partem anteriorẽ
cerebri et alie non. ſicut accidit. Ga. ſicut
cut ipe narrat quarto de interioribꝰ. qui
vellebat pilos de veſtimentꝭ et amici di
xerunt ꝙ moriebatur. et ipe aduertẽs cõ
ſiderauit ꝙ ratio erat ſalua et memoria ꝛ
rogauit eos ꝙ iuuarent ipſum et iuuerũt
et euaſit. Aliquãdo autem rõ leſa eſt et a
lie ſalue. ſicut narrat G. de quodam q ex
iſtens in feneſtra rogabat tranſeũtes u ꝑ
vellent vaſa vitrea et ipi illudentes ex/
tendebant manus et ipe ꝓiiciebat vaſa.
ita etiam fecit de quodam puero. in iſto
n. imaginatiua non erat leſa nec memo
ria quia bene cognoſcebat amicos et vo/
cabat ꝓprio nomine. et ita de illo qui ꝓ
iecit ſed rõ fuit leſa qa ignorabat vtrum
vaſa eſſent frangibilia vel nõ. et ignora/
bat vtrum puer eſſet leſibilis vel non. et
aliquando leditur memoria et aliquãdo
non ſicut fuit dictum ſuperius capitulo
de corruptione memorie. Scdm igit̃ di/
uerſitatem humorũ et ſcdm diuerſitatẽ
quãtitatis et ſitus ſecũdũ hoc diuerſe in
fectiones et corruptiones generantur. et
ſcdm hoc diuerſa nomina ſortiuntur ſi/
cut eſt alienatio mentis corruptio deſipi
entia ſtoliditas infãtil̃ mania melanco/
lia cucubuth ſeu capit[illegible]aque mania ypocõ
driaca ſeu mirachia a mirach dicta. et ita
de aliis. CAVSA. Iſta autẽ paſſio fre/
quentius aduenit colericꝭ et extenuatꝭ et
illis qui habent cor calidum et epar cali
dum. et in quibus humores aduſti gene
rantur. In pinguibus autem et albis ra/
ro accidit. et uenit frequenter in tempo
re autũnali et vernali. Cauſa igitur im/
mediata eſt humor melancolicus corru/
ptus et inficiens cerebrum. Cauſe autẽ
antecedentes ſunt omnia illa que multi
plicant melancoliam ſiue per ſe ſiue per
accidens ſicut per uiam aduſtionis ſiue
corruptionis. Iſta autem ſunt multa ſci/
licet timor triſticia ſollicitudo et ſimilia.
Secũda cauſa poteſt eſſe omne illud qđ
multiplicat melancoliã ſicut ſunt lentes
fabe et alia legumia et omnia grana mi/
nuta et panis opirus et uinum groſſum
turbidum et caſeus antiquus et caules et
extremitates et palmites arboꝝ ſtiptica/
rum et carnes bouine antique et potiſſi
me indurate in ſale et carnes leporum ꝛ
auicularũ et apri et omnium animaliũ
ſilueſtrium et inuſitatorum et illicitorũ
que comedunt̃ in quibuſdam regioni/
bus aut ratione male conſuetudinis aut
ratione famis ſicut ſunt uulpes hyrcus
canis urſus aſini et ſimilia. de quibus fa/
cit mentionem Galie. tercio de interi/
bus. Tercia cauſa poteſt eſſe humor cor/
ruptus malus aduſtus. et ita aduritur ſan
guis et tranſit in materiam melancoli/
cam et ſimiliter colera ſiue fuerit natu/
ralis ſiue innaturalis. et ita de melanco
lia que aduritur. et ita de flegmate cum
putreſcit et corrumpitur. ſicut dicit Aui
cen. licet raro. quia ſimile non inficit ſi/
mile. Quarta cauſa poteſt eſſe corruptio
digeſtionis in membris et maſſia mun/
dificationis et retentio ſuperfluitatum.
Materia igitur melancolica aliquãdo eſt
in cerebro. aliquando aſcendit uapor me
lancolicus a membris inferioribus. vt a
corde a ſtomacho ab ypocõdriis mirach
et ab epate et ſplene cũ ibi remanet hũor
mĩcus aut cum nõ bñ mundificat̃ epar
ab humore melancolico et ꝓuenit etiã a
retentiõe menſtruoꝝ et emorroy. et ali/
qñ uapor mĩcus aſcẽdit a pede et ꝑtibꝰ
inferioribꝰ ut dicit Aui. ꝙ aliqñ iſta paſ
ſio ꝓueit a dẽmõio et dicit ꝙ cũ ipe doce
at phiã nõ dꝫ de hoc ſe intromittere. qa

quocunq; modo uadat negocium cauſa
immediata ſemper eſt melãcolica a quo/
cunq; humore fiat tranſmutatio.
SIGN A. Signoꝝ quedam ſunt uniuer
ſalia quedam ꝑticularia et quedam occul/
ta quedam manifeſta quedam directa
et quedam indirecta uel obliqua. Signa
autem occulta future manie ſunt cuz ali
quis imaginatur aut cogitat ea que non
debet cogitare et iudicare et cuz putat bo
num quod non eſt bonum. et cuz hone
ſtum quod non eſt honeſtum. et cuz co
gitat apprehẽdere impoſſibilia aut irrati/
onabilia aut cum male iudicat de illis ſi/
ue fuerit in tempore ſomni ſiue in tem/
pore vigiliaꝝ. et cum hoc hꝫ fantaſmata
diuerſa et terribilia. et ꝙ uidetur ſibi in
ſomnis ꝙ uideat demones aut mortuos
aut monachos nigros aut ſuſpenſos et a
lia talia ſimilia et modo ridet et mõ ſtri
det et timet de non timendis. et ridet
de non ridendis. Signa autez manie de/
tecta ſunt quãdo dicit cum ore qđ con/
cipit cum corde. et ſecum ſolus loquitur.
ita ꝙ a ꝑncipio habet ſtoliditatem infan
tilem et ꝓfert verba fatua que non ha
bent caput nec caudam nec ꝓſequit̃ ver
ba incepta nec reddit rõnem de eis. Si/
gna autem completa ſunt ut quando il/
lud corruptum qđ concepit et ore ꝑ̃gu/
lit et ꝓſequitur operando et incedit ꝙ̃b/
errando modo ſuperius modo inferius.
ſicut cucubut de quo facit mentiõez Aui
cen. Cucubut autem eſt quoddam genuſ
aranee quod vadit ſuꝑ aquas fontium.
et habet longas tibias. et cum incipit ire
uerſus unam partem anteq̃ motus ſit ꝑ/
fectus ſtatim incipit alium. et ita de ſe/
cũdo. et ita de omnibus et appellat̃ ĩ vul
gari capra aque. et ideo quando vides ali
quem qui facit aut dicit aliqua fatua ille
eſt capra aque. Cum igitur deſipientia ẽ
completa motus manuum et pedum et
lingue ſunt erratici nunq̃ adherẽtes uie

vni. Signa autem generalia ſunt h̃. De
ꝓprietate enim omniũ meſticorum ẽ ha
bere odio vitam iſtam et fugere ſocieta/
tem hominum et eſſe in continua triſti
tia. et hoc eſt quod dicebat Galie. in fine
quinte particule de morboꝝ. Non eſt mi
rum ſi timent melancolici quia cauſam
timoris ſecum continue apportant. ani/
ma enim eorum eſt inuoluta in caligi/
ne tenebroſa. et quia ſequitur corpis paſ/
ſiones ideo timent ſicut pueri et fatui ti
ment in tenebris. et hoc eſt quod dice/
bat. Y. ſi timor et puſillanimitas multuz
tempus durauerit melancolicum faciũt
huiuſmodi melancolici enim ſunt timi
di et timor longus inducit melancoliaz
Cauendum eſt igitur de paſſionibus me
lancolicis. quia nec rectum agere poteſt.
nec orare nec intelligere nec legere nec
docere. Sunt etiaz alia ſigna communia
in diuerſis tamen diuerſa. de quibus fa/
cit mentionem Galie. tertio de interio/
ribus. quibuſdam enim uidetur ꝙ deus
ſeneſcat. et aliis videtur quod angelus
qui mouet orbem fatigetur et fugit con
tinue vt celum non poſſit ipſum pertin
gere. Alii timent ꝙ abſorbeantur. Alii
videtur ꝙ ſit gallus et cantat ſicut gallus
et mouet brachia loco alarum. Aliis vi/
detur quod ipſi ſint vaſa uitrea et argil/
loſa et ſi tangerentur timent quod fran
gerentur. Aliis uidetur quod ſint ma
giſtri in omni ſcibili et incipiunt le/
gere et docere et tamen nihil dicunt ra
tionabile. Aliis videtur quod ſint pro/
phete et inſpirati a ſpiritu ſancto. et in/
cipiunt prophetare et multa futura pre/
dicere ſiue de ſtatu mundi aut de ſtatu
antichriſti. et ita de aliis mille millibus.
ad que enarranduz nũ ſufficeret pñs dies
Signa utem ſpecialia ſunt iſta. ſi eſt ex
ſanguine eſt cum riſu et oculi ſunt rubei
et vene plene. et cauſe multiplicãtes ſan
guinem ꝓceſſerunt. et ſi eſt ex coſa tunc

proprie uocatur mania. et ſunt cum ſal/
tu et furore et lupinoſitate et cum terri/
bili aſpectu. et appellatur a quibuſdaꝫ de
monium lupinum. Si ex melanco. ſunt
cum triſticia ſollicitudine et timore. et
cum peruerſ cogitatióibus. Si eſt ex ſſa/
te ſunt cum ſomnietate. Intelligendū ꝙ
cum cerebrum patitur ex ſicco tunc ē ca
pitis leuitas et ſitis et vigilie et paucitas
ſupfluitatuꝫ in oculis et naribus. et ſi pa/
tiatur ex humiditate adeſt capitis graui/
tas et ſomniculoſitas et mſtitudo ſuper
fluitatum in oculis et naribus et pauci/
tas ſitis. Si autem venerit ex partibꝰ in
ferioribus tunc in membro vnde uenit
adeſt pondus et grauatio et ſigna illius
preceſſerūt. et ſi a corde tremor et cardia
ca paſſio. et ſi a ſtomacho dolor et nauſea
et ventoſitas multa et ſi a mirach et ypo
códriis inflationes et torſiones. Et ſi ab
epate dolor in ypocondrio dextro. Et ſi
a ſplene duricies dolor et aggrauatio cir/
ca ptes illas et ſi ex retentióe emorroyd.
et menſtruoꝶ. H̄ ſcimus iudicio patientꝭ
et ſiqua ſunt ſimilia. PRONOSTI/
GATIO. Deſipientia cuꝫ riſu ſunt mi/
nus moleſte ſi poſt criſim in fe. acutis ue
niat mania et cum hoc alia bona ſigna
cómunicentur ſignificat euaſióem. ſi ma
la mortem. et tamen aliquādo accidit ꝙ
euadit a fe. et non moritur et mañia re/
manet incuneata in capite. et ita rema/
net maniacus. Si ulcera veniant mania
co in facie aut in pedibus ſignificat mor
tem et incurabilitatem. Si maniacus am
mittat appetitum omino euadere nó po
teſt. tum propter maliciam morbi. tum
propter priuatióeꝫ cibi. quādiu vides ma
niacum cum torto aſpectu non reputes
ipſum ſanum uel curatum. Quādo au/
tem ſuperueniunt manie uarices aut mſ
titudo menſtruoꝶ aut fluxus emorroy:
aut ydrop. tunc curatur. CVRATIO
Primum. n. quod competit in curatione

omniū maniacoꝶ eſt gaudium et leticia
quoniā illud quod magis nocet eis ē ſol
licitudo et triſticia. et ideo domus debet
eſſe clara luminoſa ſine picturꝭ. et debet
eſſe ibi multa odorifera. et omnes habi/
tantes cum eo debent eſſe pulchri aſpe/
ctus et homines quos timeat. et de qui/
bus uerecūdetur ſi enormia egerit aut fa
tua loquatur. et ipi debent multa ꝓmit
tere et etiam multa iocalia pulcherrima
pſentare debent etiam ibi eſſe inſtrumē
ta muſicalia et breuiter oīa que letifi/
cant animū. Attamē ſi ꝓueniſſet iſta e/
gritudo ex nimio gaudio et repentino:
et quia fuit nunciatum ꝙ ipe erat in di/
gnitate maxima conſtitutus. aut aliquis
cōſanguineus uł amicus tūc bonū eēt ꝙ
de illo eodē triſticia inducatꝛ. Scōdo cō
petūt in curatióe oīa humectātia cum
paſſio ſit ꝓpter ſiccū. et ideo cōpetit ſibi
ſibi ſomnus quies et otiū et balneū aq̄ dl
bum et cibaria humectātia nó oppilātia.
Cōpetūt igiꝛ galline capóes caro annualꝭ.
agni uinū claꝝ ſubtile piſces ſquanoſi de
aqs ſubti. et mūdis oua ſorbilia et panis
triticeus bn̄ coctus et fermētatus cū tpa
ta q̄titate ſal. et breuiꝛ oīe illud qd hūe
ctat corpꝰ. qm̄ h̄ ē magna ps curationis
māie. Intelligēdū tn̄ ꝙ ſi māia ueiret ex
oppilatióne uł ſſatis corruptóe tūc iſta eſ/
ſent modificāda. et tūc amidū nó eēꝫ cō
cedendū qm̄ oppilat. Tercio cōpetit i cu
ratóe oē illud uitare ꝙ multiplicat mēliā
ſiue fuerit naturale ſiue innaturale. vitet
igiꝛ panē opirū uinū nouū et oē uinū
turbidū ſpiſſū et groſſū lentes et fabas et
oīa leguīa et caſeū antiquū et carnes boui
nas et oīa cibaria meſica et etiā ea q̄ adu
rūt. hu. et iō uitabit oīa ſalſa et oīa acuta.
et oīa q̄ ſūt uehemētꝭ acetoſitatis. uitabit
oēm laborē irā coitū et ſiſia. Quarto ad
mañialia ueniamꝰ. I māia igiꝛ d cā ca. ap
ponamus in principio repercuſſiua. et
cōfortatiua et ſomnifera et iō inūgamus

caput cum ro. et aceto viol. et nenufare.
z oleo de ſalicibus et cucurbi. et papauer.
et aceto ſquillitico camomill. et melilot.
Et ſi cauſa fuerit frigida minuamus iſta
et addamus ad iſta anthos ſticados camo
mi. et mellilo. et ſiſia et acetum ſquilliti.
et ſiſia caſa que non multum excedant
caliditatem. Deinde cõuenit ut fiant fri
cationes et ligature doloroſe. deĩde fiãt
cliſteria. et ſi eſt cã ca. addat el'm de ſucco
roſaꝝ. et ſi frigida yerap. ſticados et ani.
et alia ſm materie exigẽtiam. qa materi
alia cliſterioꝝ hic apponere nolo. Deĩde
ꝑticulariter curentur ſm exigentiaꝫ hũo
ris. et ſi eſſet inobediens ligetur ut non le
dat ſe nec alium. et colafigetur et flagel/
letur. Si igitur cã fuerit ſanguinea fiat ꝑ
mo flomia de ſaphena ut trahatur ma/
teria ad ꝑtem longinquam. deinde fiat
de epica ut plenitudo remoueatur et cuꝫ
hoc diſtrahatur. Deinde de vena que eſt
inter policem et indicem. deinde de ce/
phalica q̃ eſt incuruatura brachii ſuppoſi
to ꝙ indigeat et ꝙ uirtus poſſit tolerare
deinde purgetur ſeu mundificetur cuꝫ caſ/
ſia fiſtula manna tamaridi epithió. et aq̃
caſei. Si aũt materia fuerit colica digerat
ſic. ℞. endiuie ſcariole lactuce ãn. ℥. ii. ſuc
ci borr. ſuci fumit. ſuci bugloſ. ſuci pomo
rum dulciuꝫ ãn. lib. ʒ aceti ſquilliti. ℥. iii.
zuccari lib. i. fiat ſiropu set clarificet. De
inde purgetur cum mirob. citrini. et in
dis et thimo. et fol. ſene. et aque caſei. et
iſta fiant mult vicibus ſi indiguerint et
ſi ex his non curetur et paſſio incepit iã
indurari. tunc euetur cum elo de ſuco ro
ſa. et yeraſ. acua. cum dyagridio et ma/
ſtice. Iſta aũt fortia medicamia nõ dent
niſi poſtq̃ multa leuia ꝑceſſerunt. Si aũt
fuerit mãia melica digeratur ſic. ℞. ra/
dic feni. petroſil. bruſci. ſpagi. graminis
ãn. ℥. i. ſuci borra. ſuci ſcabioſſe. ſuci lam/
pacii acuti ſuci fuit. ſuci bugloſſ. ſuci mel
liſſ. ãn. ℥. iii. aceti albi. ℥. ii. fol. ſene. epi/

thi. ãn. ℥. iiii. mell ro. ℥. i. z. ʒ. fiat ſiropꝰ
deinde purgetur cum mirob. indis belli
ricis et emblicis et epithió. et fol. ſene. et
lapi. lazuli et lapi. armenico. parent igit
iſti ſicut decet et exhibeãtur multis vici/
bus. Poſtq̃ autem paſſio induratur detur
yeralogod. yeraruf. et ita paulatĩe accedẽ
dum eſt ad fortiora. Si aũt materia fue/
rit fflatica lꝫ raro cõtingat digeratur ſic.
℞. radi. apii bruſci graminis ſpac. ſcolop.
ani. maratri. ſpicenar. ſquinãti ciperi. ãn.
℥. i. et tunc apponãtur ſuci ꝑdicti et ace/
tum et mel et fiat ſiropus. Deinde pur/
getur cum mirob. kebuli. indis polipodii
et agarico. ꝑparatis ſicut optet et cum re
preſſiuis que optet et dentur multis uici
bus ſi oportet. et ſi paſſio ẽ indurata pur
getur cum fortioribus. ſ. cuꝫ yerap. et ye
raruf. acuatis cũ pulpa colognt ide. vel pa
retur materia per hũc modum. ſ. ꝙ lardẽ
tur radices feni. vel petroſil. cum elo. et
ſtent ſub terra diebus. xl. et fiat exinde
ꝑ modum ꝑ quem diximus ſuperius ca/
pitulo de lepra et utatur eo. Vltimo aũt
cum omĩa deficiũt radatur caput et ſcin
datur in crucem et poſtea fiat cauteriuꝫ.
aut cauteria multa. quia ꝓculdubio iſtud
facit ad fumorum exalationem. vidi. n.
melancolicum et a fortuna fuit vulnera
tus et craneum fractum vere q̃diu vul/
nus fuit apertum tandiu fuit optime cu
ratus et ſtatim cum vulnus fuerit cura/
tum et clauſum reuerſa eſt mania. et pu
to ꝙ ſi uulnus fuiſſet diu apertum et ipſe
fuiſſet remediatus ſicut oportet ꝙ fuiſſet
curatus de mania. Si autem mania fue/
rit ꝓpt cauſas extrinſecas vt propter ca
ſum et percuſſiõem et ſimilia fiant cliſte
ria flomia et capitis confortatio cũ oleo
roſa. et aceto et lacte mulieris et pꝰ cor/
poris mundificatiõem fiant fomentati/
ones circa caput cum camomi. mellilot.
anthos ſticados et ſiſibus. Si aũt ꝓuene/
rit ꝓpt aſcenſiõꝫ fũoꝝ ab inferioribꝰ ad

ſuperſora tunc fiant remedia ſixta na/
rã particule patientis. Si igitur venerit a
corde dentur iſta eſa. ℞. dyacameron
iulii dyamagariton dyambre leticie. G.
pliris cum muſco dyanthos cum muſco
añ. et ita de aliis cordialibus ſicut eſt ſpo
dium ambra muſcus lignia℞. aurum foli
atum bugloſſ. been album et rube mar/
garite os de corde cerui doromitũ ozi/
mus ſe. maior. ſe. baſiliconis crocus et ſi/
milia. Si aũt venerit a ſtomacho et ypo
cõdriis et mirach. tunc rectificetur dige/
ſtio et ventoſitas excludatur ꝓuocẽt igi
tur uomitus et detur cibus ſubtilis et fa
cilis digeſtionis et non ꝑponatur cruduꝫ
ſupra ſemicoctũ et poſtq̃ cibus corruptꝰ
fuerit in ſtomacho qḋ diſcernitur ex cõ/
uerſione eius in fumoſitatẽ aut ventoſi
tatem aut aliquem ſaporem abhomiabi/
lem tunc non dormiat donec ſtomacho
fuerit mundificatus aut ꝑ uomituꝫ aut
ꝑ cliſtere aut ꝑ medicinam ſeceſſiuam et
cõfortetur ſtomachꝰ cum iſto eſo. ℞. di
ametẽ dyaton pipeon dyanbra dyan/
thos añ. ʒ. ii. miſceãtur et ſi cã fuerit ca.
fiat ſſomia et uentoſe et ſi frigida miſce
antur ſicut dicetur caº de apoſtematibus
Et quãdoq; iſta mania cauſatur de frigi
da cã que mirachia appellatur ſeu ypocõ
driaca que aliqñ eſt cum duricie uentris
et tumore et aliqñ non. Si igitur fuerit
ſine apoſtemate et inflamatione tũc va
lent iſta quoquo mõ applicata. ſ. abſin/
theũ agnuſcaſtus ruta radices lilii deinde
fiant uentoſe et ſiſia ꝛ ceſa. Si auteꝫ fue/
rit ab epate dentur dyur. et apitiua ſicut
eſt ſpicenardi ſquinãtuꝫ et ſiſia. Si auteꝫ
venerit a ſplene a quo frequenter põt ꝓ
uenire tunc mollificetur ſplen et deoppi
letur ſicut dicetur inferius. Si autẽ a ma
trice ꝓuocentur menſtrua. Si autem ab
aliquo alio membro et poſſit cauteriza/
ri cauterizeẽ. ꝑſeruentur igitur maiaci et
meſici in vere et autũno cum longa ac/
ceptione epithimi et ſeri caprini. hoc. n.
vſr preſeruat a lepra et ab omni paſſio/
ne melancolica. CLARIFICATIO

¶ Intelligendũm ꝙ inter omia q̃ ma/
gis nocent ſenſibus eſt repletio ciborum
et humiditatũ. Siccitas autem qñ exce/
dit nocet cerebro. quia reddit ſpũs nimiſ
mobiles et ſi excedat plus ipos ꝑuificat
et reſoluit. et ſunt dicta Auicen. ¶ Se/
cũdo intelligendũ ꝙ in calidis regioni/
bus frequentiꝰ accidit mania in frigidis
aũt tardius. et licet calor naturalis ſit for
tior non tamen adurit ſed viuificat.

¶ De amore qui hereos dicitur.

AMor qui hereos dicitur eſt ſol
licitudo meſica ꝓpẽ mſier] amo
rẽ. CAVSA. Cã huius paſſio/
nis eſt corruptio eſtimatiue ꝓpter for/
mam et figuram affixam. vnde cum ali
quis eſt philocaptus amore alicuius muli
eris ita fortiter concipit formam figurã
et modum quam credit et opinatur hãc
eſſe mulierem pulchriorem magis caſtaꝫ
magis venerabilem ſpecioſam et melius
doctam in naturalibus et moralibus q̃
aliquã aliarum. et ideo ardenter concupi
ſcit eam et ſine modo et menſura opi/
nans ſi poſſet finem attingere ꝙ hoc eſ/
ſet ſua felicitas et beatitudo et intantuꝫ
corruptum eſt iudicium rõnis ꝙ conti/
nue cogitat de ea. et dimittit omnes ſu
as operatiões ita ꝙ ſi aliquis loquatur cuꝫ
eo vix intendit verba illa. et quia eſt in
cõtinua meditatiõe ideo ſollicitudo me/
lancolica appellatur. hereos dicitur quia
hereos et nobiles ꝓpter affluentiam deli
ciarum iſtam paſſionem conſueuerũt in
currere. quoniam ſicut dicit viaticus. Si
cut felicitas eſt ultimum delicationis ita
hereos eſt vltimum deliciis. et ideo intã
tũ cõcupiſcũt ꝙ inſani efficiũtur iux̃ illḋ
ouidii. a trabe ſublimi triſte depẽdꝫ onꝰ

Iudiciũ etiam ipſoꝝ eſt corruptũ.et ideo
dicebat verſificator.om̃is amor cecus nõ
eſt amor arbiter equus.nam deforme pe
cus iudicat eſſe decus.et alibi. Quiſquis
amat ranam ranam putat eſſe dianam.
Virtus igitur eſtimatiua q̃ eſt altior in/
ter ſenſibiles ꝑcipit imaginatiue et ima/
ginatiua ꝑcipit cõcupiſcibili et cõcupiſci/
bilis iraſcibili et iraſcibilis virtuti motiu/
ue lacertoꝝ.et tunc mouet̃ totum corpꝰ
ſpreto ordine rõnis et mouetur et circu
it de nocte et de die pluia et imꝑluia ſper
nendo calorem et frigus et om̃ia ꝑicula
cuiuſcunq; cõditionis fuerint. cum iam
non poteſt amplius q̇eſcere corpus. Sed
cõcupiſcentia non q̇eſcit intantũ ꝙ tri/
ſtabilia ſunt ſine cõparatõe maiora q̃ eſ/
ſent delectabilia dato ꝙ haberet ꝯtentũ
q̃uis naturalr̃ fugiantur terribilia et tri/
ſtabilia. Hic aũt ita mente ꝯcaptus eſt ꝙ
ꝓpter vnam modicam delectatiõem et
miſerrimã omne triſtabile ſeu terribile
uidetur ſibi delectabile.ita.n.faciunt ri/
baldi q ꝓpter delectatõem ludi et taber
ne in hieme incedunt nudi et in terra
decũbũt et tñ vident bñ illud qđ eſt ma
gis delectabile uel triſtabile et nõ eſt du
bium ꝙ triſtabile et tñ eligunt maxime
triſtabilia ꝓpter delectatõem modicam.
et ita faciunt iſti miſeri philocapti. SI/
GNA. Signa ſunt quoniã amittũt ſo/
mnũ cibum et potũ et maceratur totum
corpus ꝑterq̃ oculi.et habẽt cogitationes
occultas et ꝓfundas cum ſuſpiriis luctu
oſis.et ſi audiant cantilenas deſperatiõe
amoꝝ ſtatim incipiũt flere et triſtari. et
ſi audiant de cõiunctiõe amoꝝ ſtatiꝫ in/
cipiunt ridere et cantare.Pulſus.n.eoruꝫ
eſt diuerſus et inordinatus.ſed eſt uelox
frequens et altus.ſi mulier quam diligit
nomietur aut tranſeat coram ipõ. et per
hunc modum cognouit.G.paſſioneꝫ cu
iuſdã iuuenis patiens.n.erat in lecto tri
ſtis et meſticus et macilentus et pulſus e
rat occultus et inordinatus et nolebat
G.reuelare.et tunc accidit a fortuna ꝙ
illa mulier quam diligebat tranſiuit co/
ram eo ⁊ tunc pulſus fuit fortiter et ſub
ito excitatus.et cum mulier tranſiuiſſet
tunc pulſus reuerſus eſt ad naturam pri
mam.et tunc cognouit G.ꝙ philocaptꝰ
erat et dixit patienti.tu es in tali paſſio
ne q̇a talem dilig̃ mulierem.et audiens
fuit ãmiratus ꝙ cognouit paſſionẽ ꝓpri
amq; ꝑſonã. Et ido ſi aliq̇s vult ſcire no
men mulieꝝ quam q̇s diligit nominet
ſibi multas et cum nominat̃ illa quam
diligit ſtatim excitatur pulſus cum illud
audit.illa igitur eſt et fugiat; ab ea.
PRONOSTICATIO. Pronoſticaꝰ
eſt talis ꝙ niſi hereoſ ſuccurat̃ in maniã
cadunt aut moriũtur. CVRA. Patiens
iſte aut eſt obediens rõni.aut nõ. ſi ẽ ob
ediens remoueatur ab illa falſa imagina
tione ab aliquo prudẽte viro queꝫ time/
at et de quo verecũdetur cum uerbis et
cum monitõibus oñdendo pericula ſecu
li et diem iudicii et gaudia paradiſi. Et
ſi rõni non eſſꝫ obediẽs et eſt iuuenis q
eſſꝫ ſub ferula tunc frequẽter ⁊ fortiter
flagelletur donec incipiat terrẽ. Deinde
nunciẽtur ſibi triſtabilia vt maior triſti
cia minorẽ habeat obſcurare.aut ꝙ nun
cientur alta delectabilia vt q̇a factus eſt
ſeneſcalcus vl̃ comeſtabulus vt officium
grande ẽ ſibi collatum.⁊ ita reuocabitur
q̇a honores mutant mores.deinde tol/
latur ocium.de quo Ouidius.Ocia ſi tol
las periere cupidinis actus Deinde occu/
petur in aliqua actõe neceſſaria.de q̃ di/
cit Ouidius.Da vacue menti quo tenea
tur opus.Deide diſtrahatur ad longinq̃s
regiones vt videat varia et diuerſa. Et
de hoc Ouidius.Vade ꝑ urbane ſplendi
da caſtra troye.Pixides inuenies et rerũ
mille colores. Deinde hortetur ad dili/
gendũ multas vt diſtrahatur amor vni
us ꝓpt̃ amorẽ alterius.⁊ de hoc Ouidius

Hortor vt et parit̃ binas habeatis amicas.
Fortius et plures ſi quis haber̃ poteſt. Vti
le igitur eſt mutare regionez. & eſſe inter
amicos et notos. & ꝙ uadat per loca vbi
ſint prata. fontes. montes. nemora. odores
boni. pulcer aſpectus. cantus auium. inſtru
menta muſicalia. Et ſi aliqua materia fue
rit ibi aggregata mundificetur ſicut dictũ
eſt in capitulo de mania et melẽia. quia ue
re una ſpẽs eſt melẽie. ¶ Finaliter aũt cuz
aliud conſilium nõ habemus imploremus
conſilium vetularum vt ipſaz dehoneſtet
et diffamet quantũ poterit ipſam et illum
ipſe enim habẽt artem ſagacẽ ad hoc plus
q̃ viri. Vnde dicit Auic̃. Q. aliqui ſunt
qui gaudent audiendo fetida et illicita. ali
qui econuerſo. Queratur igitur vetula tur
piſſima in aſpectu cum magnis dentibus
et barba. & cuz turpi et vili habitu. et por
tet ſubtus gremiũ pannum menſtruatũ. &
aduenſens philocapto incipiat dehoneſtar̃
amaſiã ſuam dicẽdo ꝙ eſt tineoſa et ebri
oſa. et ꝙ mingit i lecto et ꝙ eſt epilentica
et impudica & ꝙ in corpore ſuo ſint excre
ſcentie enormes cum fetore anhelitus. &
aliis enormibus in quibus vetule ſunt edo
cte. ¶ Si uero ex his perſuaſionibus nolit
dimittere ſubito extrahat pannũ mẽſtrua
tum coram facie apportãdo et dicendo et
clamando talis eſt amaſia tua. Et ſi ex his
non dimiſerit eam iam nõ eſt homo. ſed
dyabolus incarnatus. Fatuitas igit̃ ſua ul
terius ſit ſecum in perditionẽ. ¶ CLA-
RIFICATIO. ¶ Intelligendũ ꝙ coi-
tus ſuperfluus deſiccat ut dicit Io. et ta-
lis non competit hereoſis. nec triſtibus nec
melancolicis. ſed quibus ꝑmiſſum eſt cõpe
tit ſm̃ temperamentum. fiat autem ſm̃ tẽ
peramentum. ſicut dicit. G. quando ſit tan
tis interuallis vt corpus ſentiat ſe alleuiatũ
et melius cõmedentez et dormientẽ. Coy
tus igitur quia letificat et calefacit et bonã
digeſtionez inducit. ideo cõpetit quibus ꝑ
miſſum eſt. dum tamen fiat ſm̃ tempera
mentum. ¶ Secundo notandũ ꝙ vinum
quia letificat et humectat ſi cum tempera
mento ſumat̃. quia digeſtionẽ confortat.
ideo bene cõpetit. Oportet igitur ꝙ vinuz
non ſumat̃ in parua quantitate. nec in tan
ta ꝙ inebriet. ſed in tali ꝙ letifice et cu-
ras tollat. Vnde Ouidius. Ebrietas nulla
vel tanta ſit vt tibi curas. eripiat. Si qua
eſt int̃ utrunqꝫ nocet. Et ideo dicebat via
ticus. Qui primo uinũ de uite ducere mo
litus eſt inter ſapientiſſimos eſt cõputãdus
¶ Tercio notanduz ꝙ in hac cura cõpetit
balneum quia humectat et letificat dum
tamen eoꝝ corpus ſit mollificatũ. ¶ Quar
to ſciendum ꝙ hereos ꝓprie loquendo ꝓ
pria paſſio eſt cerebri ꝓpter corruptionem
ymaginatiue. teſticuli autem poſſunt eſſe
ſubiectũ quo ad cauſam cõiunctaz. ſed
epar quo ad cauſam antecedentẽ. ¶ Quin
to notandum ꝙ iſta paſſio frequẽtius ad
uenit viris q̃ mulieribus ꝓ tanto. ꝙ viri
ſunt calidiores. & vniuerſalit̃ femine ſunt
frigidiores. & hoc patet in maſculis bruto
rum qui cum furia et impetu mouent̃ ad
coitum implendũ. ideo viri intenſius dele
ctatnur in coitu. mulieres autez extenſiue
plus. ꝙ in ſemine viri et proprio. ¶ Vlti
mo notandũ ꝙ hec paſſio pulchriori mo
do poteſt deſcribi ſic. Amor eſt mentꝭ in
ſania qua animus vagatur ꝑ innauia vite
crebris doloribus ꝑmiſcens gaudia.

¶ De ebrietate.

EBrietas eſt paſſio cerebri cuz ner-
uorum mollificatione ꝓpter fu-
mos groſſos a uino reſolutos pro
ueniens. ¶ CAVSA. ¶ Cũ eniz accipit̃
in magna q̃ntitate tunc virtus digiua ſto
machi et epatis nõ poſſunt ſuperare et di-
gerere. & tunc reſoluunt̃ fumi groſſi cere
brum aſcendentes qui mollificant neruos
et turbant inſtrumẽta ſenſuum in toto cor
pore & turbant omnes virtutes. ſicut eſt

ymaginatiua. cogitatiua. et memoratiua.
quoniã fumus iſte eſt caligo et tenebra ipi
anime. ſicut nubes ipſi ſoli. aſſimilatur igi
tur deſipientie in furore. ¶ SIGNA.
¶ Primum mẽbrum in quo ebrietas appa
ret eſt lingua ꝓpter multitudinez neruorũ
qui ibi ſunt. & ideo incipit loqui balbuciẽ
do. aut verba precipitando. deinde incipi
unt alia mẽbra tremere. aut deficere. & ita
de aliis. ¶ PRONOSTICATIO. Si
enim cõtinuauerit aliquis non poteſt eſſe
quin moriatur. aut apopleticus. aut epilẽti
cus. aut paraliticus aut tremuloſus. aut gut
toſus. quoniã licet vinum ſit calidũ nimis
tamẽ bibitum cauſa eſt frigidaꝝ paſſionũ
ſecundũ. Ga. ii°. de morbo. ¶ CVRA.
Curatio eſt ꝙ ſi eſt ca. cõplexionis ꝙ frigi
da capiti applicentur. ſicut oleum ro. et ace
tum nenufar. et ſimilia. Si aũt fuerit frigi
de cõplexionis. applicentur aliqua tempera
mento vicina. ſicut eſt camomill̄. mellilo.
et ſimilia capiti applicẽtur. ¶ Fiant criſte
ria et fricationes extremitatũ. et ſumat ſti
ptica. ſicut ſi fuerit frigide cõplexionis ſu
mat ſucum mente et abſinthii. ſi calide ſu
mat ſucum caulium et citonioꝝ. & qꝫ cu
ra poſita eſt ſuperius capitulo de dolore ca
pitis. ideo curam vlterius non pertracto.
¶ CLARIFICATIO. Intelligen
dum ꝙ ebrii et accidentia ebrietatũ fiunt
aliter et aliter ſm diuerſitatem cõplexiõis
et vinoꝝ. Qui enim habent ſtomachũ ca
lidum citius inebriant̄ et citius curantur.
Ecõuerſo eſt de ſtomacho frigido. Idẽ de
cõplexione cerebri ca. et frigida. vinuz au
tem groſſuz tardius inebriat et tardius cu
ratur. Si autem apponatur aqua citius ine
briat. quoniã quodãmodo ſubtiliat eum.
Ideo dicebat Auic. ꝙ vinũ limphatum
citius inebriat. vinuz uero ſubtile citius in
ebriat et citius curatur. Accidentia enim
ſunt diuerſa ſm diuerſitatẽ cõplexionum
qm̄ Sanguinei inebriati rident. et inde in
currũt quaſi ſtoliditatẽ infantilẽ. Colerici

efficiunt̄ loquaces et mobiles et quaſi quã
dam furiã incurrunt. Sed fl̄atici efficiunt̄
ſomniculoſi et ſtupidi cum ſomno graui
et moleſto. Melancolici aũt efficiunt̄ tri
ſtes et incipiunt flere peccata ſua. Sed qui
habent ſtomachũ frigidũ incurrunt dolo
rem capitꝭ uehementẽ. Sed qui tẽperatum
dormiunt magis ſomno naturali. Vinuz
purum citius inebriat et album uelociter.
ſed cito ſoluit̄. Sed qui habent ſtomachũ
calidũ et cerebrum cito inebriant̄. ¶ Secũ
do intelligendũ ꝙ multa ſunt que indu
cunt actiõnẽ ſimilẽ ebrietati. ſicut ſunt ce
reuiſia et medones z nigella cum eſt in pa
ne que reddit ipſum ſomniculoſuz et ſtu
pidum quaſi ebrium ꝓpter multitudinez
vaporum. ſed ptiſana nunq̄ ꝓpter bonita
tem ſue decoctiõis. ¶ Tercio intelligendũ
ꝙ ebrii ſeu oĩbus ebrioſis habẽtibus caput
plenum uaporibus groſſis et indigeſtis vi
detur ꝙ circa lumen candele ſit rota ma
gna diuerſis coloribus plena. & hoc eſt qꝫ
ſpiritus luminoſi ꝓpter uapores ſunt turba
ti. ¶ Quarto ſciendũ ſm intẽtiõnẽ Aui
cen. ꝙ bonũ eſt inebriari ſemel in menſe.
non ꝓpter ebrietatẽ ſed qꝫ ad ebrietatem
ſequit̄ vomitus ſudor et ſeceſſus. que cor
pus habent mundificare. et talis paſſio per
relationẽ ad finem nõ eſt morbus. & cuz
multi ſint modi purgationis. et hoc ſit ig
nominioſum. et etiã non eſt oĩno tutum
quia añ vomitũ bene poſſet incurrere apo
plexiam. ideo ab aula noſtre ſpeculationis
inebriari totaliter ſit remotũ. Vnde notã
dum ꝙ ſm G. in de cõplexionibus inter
omnia que citius cõuertunt̄ in calorem et
ſpiritum eſt vinũ. ipſum enim curat ſinco
pim. ſm. Ga. xii. thera. et multa alia iu
uamenta facit. ſ. vinũ. et hoc verum eſt
qñ ſumitur cum temperamẽto. qñ autẽ ex
cedit naturã corporis tunc facit multa no
cumẽta. vt dicit. Ga. ii°. de cõplexionibus
qꝫ primo replet caput uaporibus. et ita per
turbat aĩam et oẽs operationes eius. Scđo

quia ratione indigeſtionis cõuertit̃ in ace/
tum. & ita ꝑutit neruos. et eſt cauſa para
liſis. Tercio qꝛ materias crudas facit pene
trare ad membra. & ita eſt cauſa arthetice
cum ſit fortiſſimus penetrator. vt Auic̃.
de pulſibus. et de re. eius ꝙ cõmedit & de
re. aque et vini. Sicut igit̃ vinum eſt altiſ
ſima tyriaca cum ſumitur ſicut opõtet. ita
eſt letale venenũ cuꝫ ſumit̃ ſicut nõ opor
tet. ⸿ Vltimo intelligenduꝫ ꝙ coytus in
declinatiõe corpore mũdificato quibus da
ta eſt licentia poteſt cõpetere. dum tñ fiat
ſecundũ temperamentum.

⸿ De freneſi.

[F]Reneſis ẽ apoſtema calidũ in pã
niculis cerebri generatũ. CAV
SA. ⸿ Cauſa eſt coľa rubea pu/
ra. Aut eſt ebullitio ſanguinis ĩ corde. aut
epate. Cauſe aũt coadiuuãtes ſunt. vt quia
iuuenis colericus tempus eſtiuum. & qꝛ la
borauit in diebus canicularibus & ſtetit in
ſole calido capite diſcooperto et ieiunauit
et cõmedit et varia caľa. et alia conſimilia
que corpus calefaciunt et deſiccant. Frene
ſis aũt quedam uera. quedã non uera. Ve
ra auteꝫ fit qñ colera pura aut colera rubea
adusta. aut uapor ſanguis ebullientꝗ in epa
te et in corde coadunant̃ in panniculis ce
rebri aut ſubſtãtia medullari. et ibi faciũt
apoſtema ad qđ ſequitur fe. cõtinua et ar/
dentiſſima. tum ꝓpter menbri nobilitaté
et materie diſpoſitioné. Non uera cauſat̃
ex colera citrina. aut qꝛ ſequit̃ fe. ſicut ſunt
terciane cauſon apoſtema pulmonis laterꝗ
dyaffe matricis ſtomachi epatis. et ita de
aliis. ⸿ SIGNA Signa ſunt fe. cõtinua
alienatio vigilie ſitis. nigredo lingue mo/
tus inordinatus pedũ et manuũ et agitatõ
totius corporis. loquela continua et accidẽ
tia terribilia. In nõ uera aũt ſunt oĩa remiſ
ſa. et aliqñ quieſcunt. ⸿ PRONOSTI/
catio Ga. in ꝓnoſticis ſuꝑ illam partem

manuũ mobilitas dicit ꝙ freneſis ꝑnicioſa
eſt i oĩ generi ſuo. Freneſis que eſt in ſub
ſtantia medullari deterior eſt inter oẽs. de
inde illa que eſt ĩ pia matre. deinde illa q̃
eſt in dura. freneſis que eſt ex colera rubea
pura aduſta eſt peſſima. deinde que eſt ex
non aduſta. deinde q̃ eſt ex ſanguine. dein
de que eſt ex colera citrina. & ita de aliis.
⸿ Signa aũt mortalia ſunt iſta. Cum vri
na ꝓceſſit colorata et modo eſt alba et te/
nuis et alienatio cõtinua et vigilie cõtinue
ſimiliter ſi retineat̃ vrina et eḡo et ſi ſpaſ
metur. et ſi tibie ſint extenſe ꝫ nõ poſſit cõ
duplicare & ſi duplicatas nõ poſſit extẽde
re et ſi veſtica apparet ĩ police. et ſi accidat
ſincopis. Iſtis ſignis apparentibus iã mors
ſedet in pedibus. Medicus igit̃ confeſtim
fugere debet. ⸿ CVRA. Iſtis ſignis
mortalibus non apparẽtibus parato naufra
gio ſuccurrames. In primis igit̃ particula
ribus concurrẽtibus fiat fľomia de cephali
ca vſqꝫ ad ſincopim vel quaſi ſi virtus tol
lerare queat. deinde fiãt de uenis que ſunt
in ſumitate naris. deinde cum ſetis porci
nis ꝓuocetur fluxus ſanguinis nariũ ab in
tus. deinde fiat fľomia de uenis q̃ ſunt in
fronte. deinde fiãt fricationes et criſteria.
deinde frigida capiti applicent̃. ſicut oleuꝫ
roſ. acetũ et aqua roſ. infrigidatꝗ in ꝓfun
do putei. et ſi indigemus frigidioribus ex
trahat̃ ſucus de uno iſtoꝝ vel pluribus. ſ.
lactucꝗ. portulacꝗ. cuċ. maurella. ſemꝑuiua
papauer albũ. et ſimilibus. et bonbax intin
gatur. aut aliquid ſimile. et tepidũ fronti
et timporibus applicet̃. et. xxx. horis a ꝑn
cipio morbi cõtinuet̃. Vtatur iſto ſirupo.
℞. ſuci lactuce. ſuci cucurbide. ſuci portu/
lace. ſuci lentigis aque. añ. lib. ʒ. quatuor ſe
minum frigidoꝝ. ſemis papaueris albi. añ.
℥. i. vini maloꝝ granatoruꝫ. ℥. iii. oĩm ſan
daľ. ʒ. iii. zuccari. lib. i. fiat ſirupus clarifica
tus. Poſt vſum ſirupi purget̃ cum iſta de
coctione in prinº ante digeſtioneꝫ mate
rie. ℞. floꝝ bor. violſ. añ. ℥. i. prunoꝝ. xx.

fiat decoctio et in decoctione reſoluatur caſſiefi. magne. tamarindi. an̄. ℥. i. miſceantur et detur ante diem. cibus ſit nullus et ſi neceſſarium fuerit detur mica panis lota in aqua frigida dulci. aqua ordei colata. vel colatura quatuor ſeminū frigidoꝝ mūdatoruꝫ cum lacte amigdal. aut lac amigdolarum cum uino maligranati et pane d̄ zuccaro cum modica aqua roſ. vel ꝙ fiat talis confectio cum ſuco limonū et pane de zuccaro. & ſi aſcendamus uſq; ad ordeatum magnum quid erit. ꝙ egritudo eſt breuis et accidentia terribilia. Si aūt egritudo eſt confirmata ꝙ diſcernit quia alienatio non ceſſat & vigilie ſunt cōtinue. tūc nihil frigidum capiti applicetur. nec actu nec potentia. ⁋ Sed catuli viui ſcindant̄ per medium dorſi et ſubito applicent̄. & ſi tot non inueniantur. ponantur in aqua feruenti. hoc idem poteſt fieri de gallinis. hoc idem de pulmone ueruicis ꝙ per dorſum abſtrahat̄ animali viuēte. et iſta ſine intermiſſione applicentur. ꝙ hoc eſt ultimum remedium. ⁋ Domus auteꝫ ſit frigida et aſpergatur aqua frigida cum aceto et aqua roſ. et ponantur multe amphore ī domo. et herbe frigide. ſicut ſunt multitudo nenuphar̄. et folia uitis albe. et folia ſalicis et cānarum et roſ. et viol. & ſi non poteſt dormire vtatur dyapp̄. et fomentetur caput cum aqua decoctionis roſ. & papaueris piſtata cum lacte mulieris puellam nutrient̄. et abluatur os cum aqua frigida et aceto. et ponantur faſciculi de pſillio ſupra linguam madefacti in aqua frigida. Et mādibula inferior et gula ⁊ pectus inungātur cum iſto vnguento. ℞. dragaganti frigidi infuſi in aqua roſ. mucillaginis pſillii facte in uino maloꝝ granatoruꝫ coletur mucillago et addatur farina papaueris albi et oleum roſ. et modicum cere. & fiat vnguentum contra nigredinem et arſuram lingue. et ita inungatur ab extra

aut alia remedia que dicta ſunt ab intus. et teneat folia portulace ſupra linguaꝫ. aut fruſta pomi inciſi tenuiter ad modum lingue. Deinde cum erit in conualeſcentia regatur ſicut oportet conualeſcentes regi. Si autem fuerit parafreneſis. curetur ſicut illa a quibus prouenit debent regi. & ſi nō urinet ꝓpter defectum ſenſus. fricetur circa pectinem. et embrocetur cum aqua camomill. anthos. ſticados. mente. mentaſtri. Et ſi fuerit cuꝫ nimia inquietudine et furia. ligetur ne ledat ſe vel alios ꝓpter flebothomiam potiſſime. In conualeſcētia vtatur balneis et ſomniferiſ et rebus facilis digeſtionis. ⁋ Freneſis autem aliquando cōponitur cum mania lupina. et tunc ſunt accidentia terribilia. quoniaꝫ aſcendit per parietes et ſimilia. et compoſita uniuerſaliter curetur ſicut cōpoſita. et ſufficit dicere in generali. quia nimis eſſet longum omnia particularia pertractare. ⁋ CLARIFICATIO. Intelligendum ꝙ cerebrum et oſſa poſſunt apoſtemari. licet Damaſcenus teneat contrarium. cuius ratio ē quoniam quicquid ſuſcipit nutrimentum ſuſcipit ſuperfluitates nutrimēti. et poteſt per nutrimētum dilatari et extendi. et etiam ꝓpter eius ſuperfluitates et q̄cunq; membrum habet iſta in ſe poteſt apoſtemari. ſed cerebrum eſt huiuſmodi. ergo. ⁊c̄. Vnde licet cerebrū ſit humidum et aquoſum viſcoſum tamē eſt. et ideo extenſibile et quaſi apoſtemabile. oſſa etiaꝫ ſunt extenſibilia ſaltim in puericia. ⁊c̄. ⁋ Secundo notandum ꝙ apoſtemata cerebri ſunt curabilia repercutiendo euaporando materiam ad oppoſitum trahendo. et licet ibi eſſet ſanies. aut virulentia. tamen natura poſſet et poteſt purgare per nares. aut per aures. aut inſenſibilit̄. ⁋ Tercio notandū ꝙ in freneſi licet fiat de colera tn̄ cōpetit fl̄omia. q̄uis in materia colerica inquantū huiuſ. nō cōpetat fl̄omia. ħ tn̄ pōt cōpeter̄

aut ratione apoſtomatis aut ratóne fe. aut
ratione doloris et quia fortiter infrigidat
et qnia trahit ad oppoſitum et quia valet
contra putrediné. Attamen aduertendũ
ꝙ ſi plenitudo ẽ magna et uenerit propter
ebulitioné ſanguinis in epate bene pót cõ/
petere flebothomia de baſilica. flebothoía
tñ proprie et uere loquendo et regulariter
magis uidetur competere de cephalica in
q̃tũ freneſis ẽ qm̃ flóia debꝫ fieri de parte
illa que directius et citius euacuat plenitu/
dinem ex loco ſm̃ Galie. in regimento ſu
per illam partem quãdo dolor aſcendit ad
ſpatulas. ſed hoc facit in freneſi flebotho/
mia facta de cephalica cum illa uena pro/
cedat ex uenis que nutriunt partes capitis
intrinſecas et extrinſecas cuꝫ cephalica ori
atur a guides et cum hoc trahit ad oppoſi
tum ideo cephalica competit. Cum igitur
freneſis fit propter ebulitionem ſanguinis
in epate fiat de baſilica et nó de cephalica
et ita de aliis. ¶ Quarto notandũ ꝙ frigi
da in principio bene poſſunt applicari quia
materiã retropellunt et ꝙ confortãt mem
brum. et ió oleũ ro. bene pót competere li
cet oleũ de ſe uergat ad temperamentum
tamen cũ calidis ẽ calidũ et cũ frigidis eſt
frigidum nec in hoc caſu poteſt inflãmari
tum quia ponitur ab extra et quia frigidũ
ratione roſ. et aceti et ſimiliũ. ¶ Vltimo
notandũ ꝙ ca. in freneſi confirmata uni/
uerſalibus precedentibus nó calefaciunt. ſꝫ
magis infrigidant materiam euaporando
et ad exterius delegando quare ſucus apii
tepidus et ea q̃ dicta ſunt applicari poſſũt.

¶ De ſternutatione

STernutatio eſt motus naturalis ce/
rebri fortꝭ et ualidus propter expul
ſionem nociuorum. CAVSA
Cauſa autem huius aut eſt extrinſeca aut
intrinſeca. extrinſeca ſicut puluis fricatio
aut ſol. Intrinſeca aut eſt naturalis aut vi
olenta. naturalis eſt cuꝫ aliqua materia no
ciua eſt in cerebro tunc uirtus animalis ſen
ſibilis apprehendit illud et ſuſcitat uirtutẽ
animaleꝫ expulſiuam et illa cũ magno im
petu expellit ad extra et ideo talis expulſi
ua cerebri impetuoſa cum ſonitu appellat̃
ſternutatio de qua dicit Galie. v°. de mor
bo ꝙ non eſt motus morbi ſed nature.
Cauſa igitur naturalis eſt humores uaporo
ſi per modum reumatiſmi cerebrum ag
grauantes. aliquando aſcendunt ex pleure
ſi aliquãdo ex peripolmonia que aſcendẽ
tes ad cerebrum inducunt corrizam et tal̃
motus bene poſſet eſſe motus morbi. Sig
na iſta ita ſunt manifeſta ꝙ celari nó poſ
ſunt quoniam ibi ẽ ſonus magnus cũ trã
ſeat per loca anguſta. ¶ PRONOSTI
CATIO. Pronoſticatõnem ponit Ipo.
Sternutatio cũ reumate malũ. et idẽ ſter
nutató in omni egritudine coſte et pulmo
nis malum. Sciendũ ꝙ ſternutatio aut ẽ
in principiis morborum et cum reumate
aut in fine et ſine reumate. ſi cum reuma
te ſemper ẽ maluꝫ ubicunq; fuerit. ſi ſine
reumate. et in declinatione ſiue poſtq̃ pre
ceſſerit egritudo ſemper bonuꝫ etiã ſi egri
tudo fuerit pernicioſa ſm̃ Galie. in ꝓno
ſticis ſuper illam partem ſternutatio zc̃.
Valet etiam ad expulſioné ſecũdine et fe
tus mortui cuꝫ ſit motus ualidus concuſſi
uus inferiorũ. Si aũt in aliqua egritudine
applicentur ſternutoria et potiſſime fortia
et nó poſſit ſternutare expeditũ ẽ negociũ
ſuũ. CVRATIO. Si fuerit ex cauſis
primitiuis de facili curatur cã remota. et
ſi fuerit cũ calore inungãtur nares et tim
pora cũ oleo ro. uiola. et nenufa. et ſi fue/
rit cum frigiditate fiat cuꝫ oleo de camo
milla et nigella. Et ſi fuerit ex reumate ca
lido ſuffumigetur caput cũ roſ. et ſandaſ.
aqua ro. et aceto zc̃. Et ſi ex reumate fri
gido ſuffumigetur cuꝫ laudano et ambra.
Tamen intelligendũ ꝙ in omni reumate
melius ẽ ꝙ fiant odoramenta q̃ ſuffumi

gationes et omnia cibaria dentur actu ca
lida. Retentio hanelitus multum ualet in
ſternutatione et corriza et potiſſime in cā
frigida. ligatio extremitatū fortis et dolo
roſa ualet in ſternutatione. CLARIFI
CATIO. Intelligendum ꝙ baſilicon et
ſimilia aromatica calida reſolutiua bene
poſſunt competere in ſternutatione aut ꝙ
non ē cū reumate aut ꝙ ē mala cōplexio
frigida tm̄ aut quia ē in declinatōne et ex
cā frigida et tunc talia poſſunt ualere exa
lando confortando et calefaciendo. Inferi
us iterum pertractabitur iſta materia caº.
de egritudinibus narium gratia materie

De incubo

INcubus eſt fantaſma in ſomnis cor
pus comprimens et aggrauans mo-
tum et loquelā perturbans. CAV
SA. Incubus eſt nomē demonis et ideo
uolunt aliqui ꝙ quando ille incubus ē di-
recte ſupra corpus humanū. et potiſſime
quando iacet et dormit ſupinus ratiōe cor
rupte influentie aggrauans corpus ita ꝙ ui
detur patienti ꝙ ſuffocetur. et ſi adueniat
incubus pueris lactantibus frequenter ſuf
focantur quia tantā corruptionem ſuſtine
re non poſſunt et ē opinio theologorum.
Vulgares tamen dicunt ꝙ eſt aliqua uetu
la calcans et comprimens corpora que di-
citur ſtrega uel iana et hoc nihil ē. ſed me
dici melius opinantur. Incubus ergo aut
prouenit a cauſa extrinſeca aut intrinſeca
Si extrinſeca ut quando dormit et uenit
ſubito frigiditas capiti comprimens et op
pilans. aut quando aliquis dormit ſupra
nimiam repletionem cibi et potus. Cauſa
intrinſeca eſt uapor corruptus ab humori
bus reſolutus oppilans et aggrauans cerebꝝ
et cor ita ꝙ ſpiritus non poſſunt plenarie
ſe diffundere ad totum corpus et ita quia
primo deficiunt in extremis iō uidet̄ pati
enti ꝙ illud fantaſma incipiat aſcendere a
pedibus et deinde paulatine occupat totū
corpus ſm̄ ꝙ uapores plus aggrauant et lo
quitur mugiendo petens auxilium ſi po-
teſt loqui et eſt totus perterritus propt̄ ſar
cinam grauantem et fumū corruptū oppi
lantem ſpiritū qui fumus aliquando a ſāg
uine. aliquando a colera groſſa. aliquando
a flegmate aliquando a melancolia oritur
SIGNA Signa huius paſſionis diſcer
nuntur per iudicia patientis. Signa autem
humorum frequenter dicta ſunt. PRO
NOSTICATIO. Cuicunqꝫ frequen-
ter iſta adueniunt niſi medicetur aliquod
iſtorum neceſſario icurret uidelicꝫ aut apo
plexiam aut epilenſiā aut mortem ſubita-
neam aut ſpaſmum aut paraliſim. et ſi iſta
ueniant in uigiliis tanto deterius eſt. et ſi
poſt excitationem ſudat ſudore frigido ꝛ
fit cum tremore cordis peſſimum ē. CV
RATIO. Imprimis iſte cui conſueuit e
uenire habeat ſocium dilectum qui ſtatiꝫ
cum audit ipſum ſic uociferantem et qua-
ſi lamentantem ꝙ excitet eum et fricet pe
des et manus et caput fortiter et aſpergat
faciem eius cuꝫ aqua roſata et ꝙ procuret
uomitum et ꝙ det ſibi dyanthos cū muſ
co aut dyambrā et in tali caſu bene poteſt
dici. Semper habe piradem aliquē qui cu
ret horeſtem. Si aūt fuerit ex nimia capi
tis frigiditate inungatur caput cū oleo lau
rino coſtino et rutaceo et ſiſia. Si nimia
repletione ſtomaci fiat uomitus et fiāt cri
ſteria et abſtinentia. et ſi ex ſanguine fiat
flebothomia. et ſi ex aliis humoribus pur
getur ſm̄ exigentiam humorum et ſemꝑ
addatur yeralogodiō uel yerapi. Dieta ſit
ſubtilis uiuat in gaudio et leticia uitet om
nia triſtibilia. vtatur medicinis cordiali-
bus ſicut eſt dyacameron dyarodon iulii
ꝛc̄. uel purgetur cū euforbio et pulpa colo
quintide paratis et repreſſis ſicut decet

De epilenſia

EPilenſia ē morbus officialis auſe
rens ſenſum et erectionē toti cor
pori cū perturbatōne motus max
ime ꝓpter oppilationē factā in uentricul̄
cerebri non principalibus . ¶CAVSA.
Cauſa huius paſſionis eſt humor aut uēto
ſitas groſſa oppilans uentriculos cerebri nō
principales impediens tranſitū ſpirituum
ad membra . et ideo cogitur ſubito cadere
ad terram et penitus nihil ſentit nec aliq̄
modo poteſt ſtare erectus . ſed neceſſario
decūbit niſi epilenſia eſſet modica ualde ſi
cut dicetur . Motus autē manuum et pe
dum eſt agitatiuus et inordinatus . et mo
tus hanelitus ſemp̄ eſt in ore ſpuma . Nūc
autem ſi uentriculi principales et magni ꝗ
ſunt in cerebro eſſent oppilati . tunc eſſet
apoplexia quia eadem eſt materia utrobiq̄
et in eadem parte . niſi quia in apoplexia
oppilantur meatus magni et principales .
hic autem parui . ideo paroxiſmus epilen
ſie eſt breuis et non eſt mortalis de ſe . Pa
roxiſmus autem apoplexie eſt continuus
uſq̄ ad mortem que euenit primo perio
do et ſi contingat ꝙ euadat infra quattuor
dies liberabitur ſed per tranſitum in parali
ſim . Cum igitur materia epilenſie ſit in
meatibus cerebri non principalibus et uici
netur materia in capitibus neruorum . tūc
illa materia profundatur in neruis qui di
ſtenduntur ſecundum latum et curtantur
ſecundum longum et ita epilenſia eſt ſpaſ
mus uel eſt cum ſpaſmo repletionali toti
us corporis . Curtantur enim nerui et con
trahuntur uerſus originem ut melius poſ
ſint expellere nociua ſm̄ ꝙ dicit Auic̄ . at
tamen materia aliquādo eſt ita ſubtilis ꝙ
ſpaſmus non multum apparet . Iſta igitur
oppilatio fit ex flegmate et hoc ut pluri
mū et poſtea fit de melancolia et poſtea d̄
ſanguine licet raro fiat de puro ſanguīe et
poſtea minus fit de colera q̄ d̄ aliquo alio
hu . fit etiā de uentoſitate groſſa et uapori
bus ab humoribus reſolutis ſemper tn̄ eſt
materia ueñenoſa fetida horribilis . Cauſe
autem adiuuantes ſunt uentus meridiona
lis et ſeptemtrionalis . quando uenit poſt
meridionalem et omne illud quod ueloci
ter et ſubito calefacit caput ſicut eſt longa
mora in ſole aut in balneo aut iuxta ignē
aut frigiditas nimia . et multitudo cibi et
potus et crapula et ebrietas ꝛ multitudo ci
borum fumoſorum ſicut ſunt alea et cepe
fructus et ſimilia . et ſimiliter materialia
mali regiminis quoniam iſta egritudo nō
aduenit niſi ex malo regimine et ex mala
dieta ſicut ſcribit Galie . ſuper illum affo .
epilenticorum iuuenibus ꝛc̄ . Morbus
igitur tam horribilis non poteſt proue
nire niſi ex inordinatiſſima dieta niſi for
te in illis qui habent caput debile a natu
ra . hoc ē in prima generatione . quoniam
in talibus modica inordinatio ſufficit . In
aliis aūt oportet ꝙ ſit multa ualde . Epilē
ſia igit̄ aut ꝓuenit a cā primitia aut ab an
tecedēte et remota hoc ē dictū . qm̄ aliq̄n
prouenit a cerebro et aliquādo ab aliis par
tibus ut Galie . iii . de interioribus qm̄ fu
mus malicioſus uenenoſus aliq̄n aſcendit
a pulmone ad caput oppilans meatus ſpiri
tus animalis et ita inducit paroxiſmū epi
lenſie . aliquādo ꝓuenit a ſtomaco aliquan
do ab epate . aliquando a ſplene et a reni
bus et ab inteſtinis et a ueſica et a pedibus
et manibus et police . Epilēſia aliq̄n ſeruat
periodos aliq̄n nō ita ꝙ aliq̄n ſeq̄t̄ motuꝫ
ſol̄ et ſemel ueīt tūc de āno ī ānū . aliq̄n au
tē ſeqtur motū lune ita ꝙ aliq̄n uenit ī p̄
ma q̄dra q̄ ē multū huida et ī ſcd̄a q̄ ē hu
midior et ſi nō ſm̄ reꝫ tn̄ apparēter et ſm̄
rarificatōnē . aliq̄n ueīt ī aliis duabus q̄ ſūt
poſt plenilunium et tūc ſignificat̄ materia
frior aliq̄n trāſeūt due lunationes uel tres
ul̄ plures . aliq̄n ueīt ꝓpter uicia matric̄ ꝛ
corruptōnē ſpmatis et ſāguinis mēſtrui et
forte iſta cura nō ē rectificabil̄ . aliq̄n uenit
poſt uterū . aliq̄n paroxiſmus ē fort̄ ualde
et lōgus . aliquādo breuis et uidi frequēter

ſita breues ꝙ non oportebat niſi ꝙ appodia
ret ſe ad parietem et ꝙ fricaret ſibi faciez
et ceſſabat .aliquando autem non indige-
bat appodiatōne ſed ueniebat ſibi perturba
tio in capite et caligo in oculis et ipſe pati
ens dicebat aue maria et anteq̄ compliſſet
tranſiuerat paroxiſmus et expuebat ſemel
et totum tranſiuerat et ueniebat frequēter
in die .et aliqui ſunt qui poſt paroxiſmū
penitus non recordantur de caſu nec de af
flictione. Aliqui ſunt qui uerecundantur
et recordantur. et aliqui ſunt qui ſe defen
dunt in paroxiſmo .et aliqui euomunt et
aliqui aſſellant .et aliqui polluūt ſe et iſta
omnia proueniunt ſm̄ diuerſitatē materie
in q̄titate et qualitate et ſitu patientis .Et
aliquando uenit epilenſia propter uermes
et aliquando eſt morbus compoſitus quia
componitur cū ſincopi ſicut ī uiduis et ui-
ris cōtinentibus qn̄ vapor ſeminis corrup
ti et tranſeuntis in naturā ueneni uadit ad
cor et inducit ſincopim et tranſit ad caput
et inducit epilenſiā . Et prouenit etiā ꝓp
ter aſpectū terribilē ſicut ē aſpectus fulgu
ris aut ſoni maximi ſicut eſt tonitruū aut
campane aut timpani magni et ſimilium
Et ꝓuenit etiā ꝓpter ea q̄ inducunt epilē
ſiā a tota ſpetie et huiuſmodi ſunt multa
ſicut ſi excorietur capra et immediate ali-
quis nudus induat illam pellem erit epilē-
ticus et ſi ſuffumigetur cum unguibus eiꝰ
ſimiliter idem eſt de galbano .et idem de
mirra et idem de apio . Frequenter etiam
uenit epilenſia pueris aut propter inordina
tionem nutricis aut quando potant uinuz
infantes et ſunt in crapula .et aliquādo ue
nit ꝓpter reptilia uenenoſa. ¶SIGNA.
Signorum quedam ſunt que ſignant epi-
lenſiam et quedā que ſignant hu. peccātez
et quedā q̄ ſignant particulā patientē . Ea
aūt que predicunt epilenſiam futurā ſunt
citrinitas lingue uergens ad albedinē et cū
hoc ē uiriditas uenarū que ſunt ſub līgua
ſcotomia uertigo incubus predicunt epilē

ſiam futuram . Idem faciunt ſomnia gra
uia profunda cum falſis fantaſmatibus et
timoroſis . Signa autem humoris peccan
tis quedam ſumuntur ex paroxiſmo et q̄
dam ante et quedam poſt . In paroxiſmo
ſic quando ſpuma eſt multa groſſa uiſcoſa
alba et paroxiſmus ē prolixus cum agita-
tione multa tunc ſignificat ꝙ egritudo eſt
de flegmate. et poſt paroxiſmuz debemus
conſiderare ſi patiens eſt flegmaticus ſi ſit
in ocio ſi multiplicauit regimen flegmatꝭ
generatiuum .ſi eſt replete habitudinis .ſi
vrina eſt remiſſa ſpiſſa cum quadam reſi
dentia ad modum uitri liquefacti .et ſi h̄
aſſint et alia cōſimilia diſcurrendo ꝑ res na
turales non naturales et contra naturā tūc
certi eſſe poſſumus ꝙ materia cauſans epi
lenſiam ē flegmatica . Et ſi omnia ſūt re-
miſſa q̄ ſunt de flegmate falſo . Si autē in
paroxiſmo ſpuma uergat ad croceitatez et
facies ē rubea et poſt paroxiſmum apparēt
ſigna ſanguinis .aut rubedo uenarum que
ſunt in oculis et ꝙ ipſe ē ſanguineus et ꝙ
preceſſit regimen ſanguinis multiplicatiuū
et cum urina uergit ad luborē et quia tem
pus ē uernale .tunc uidetur ꝙ materia eſt
ſanguinea . Si autem paroxiſmus eſt leuis
et breuis et ſpuma uergit ad citrinitatem
et facies ſimiliter .et poſt paroxiſmum ap
paret colericus et calide complexionis iraſ
cibilis quaſi amens et furioſus et tempus ē
ēſtas et multiplicauit regimen generatiuū
colere et urina uergit ad citrinitatem et te
nuitatem tunc ſignificabit ꝙ ē de colera.
Si autē in paroxiſmo ſpuma fuerit modi
ca et liuens et facies uergit ad liuorez et ni
gredinem et humiditates ſunt pauce ī ocu
lis et in aliis et poſt paroxiſmum apparet
ꝙ ipſe ſit melancolicus et timidus et cum
quadam deſipientia et tempus ē autumna
le et preceſſit dieta multiplicatiua melāco
lie et quia urina ē remiſſa et tenuis tūc vi
detur de melancolia. Et ſi iſta melācolia
ſit cauſata ex aduſtione ſanguinis tūc poſt

paroxiſmum patiens eſt cum riſu quodā
qđ aſſimilatur ſtoliditati infantili. et ſi fu
erit ex colera aſſimilatur manie lupine. &
ſi ex fſate ſalſo. tunc eſt cum quadaꝫ quie
te. ¶ Et ſi meľia aduratur eſt cum quadā
triſticia et ſollicitudine ꝫ aſpectu terribili
Signa autem particule patientis ſunt iſta.
quoniam ſi ꝓuenerit a cerebro ꝑoxiſmus
adueniens non ꝑſentitur et ſemper eſt cū
dolore capitis et grauitate et cum quadaꝫ
ſenſuum perturbatione. ¶ Si autem fuerit
propter alia membra tunc ſentitur paroxi
ſmus in tantum ꝙ aliquādo abſcondunt
ſe et dolor preceſſit in loco vbi eſt mine
ra huius materie uenenoſe. Sed ſi eſt a ſto
macho cum nauſea et dolore ſtomachi et
ſi a mirach cum uentoſitate. et ſi ab epate
cuꝫ grauedine in parte dextra verſus ypo
condrium. et ita đ ſplene in parte ſiniſtra
Si materia eſt in renibus polluūt ſe in pa/
roxiſmo. et ſi in ueſica cōmingunt ſe. Et
ſi materia fuerit in inteſtinis defedat ſe to
tum in paraxiſmo. et ſi ex matrice men/
ſtrua ſunt retenta. & ſi ex corruptione ſe
minis. tunc eſt vidua continens que non
erat ante. Similiter maſculus eſt modo cō
tinens et non erat ante. et ſi in police vel
ſpatulis vel pedibus. et ita de aliis diſcerni
tur per dolores et grauedines in loco.

¶ PRONOSTICATIO. Si mulie
ri pregnanti euenerit epylenſia. fetu euacu
ato ſoluitur. Si auteꝫ paroxiſmus fuerit le
uis et breuis et poſt paroxiſmuꝫ recordaẗ
et verecundatur. Signum eſt ꝙ curari po
teſt. Si auteꝫ in capite ſuꝑueniat morphea
alba. ſignum eſt curationis. ¶ Si autē pa
roxiſmus fuerit longus et grauis et nō re
cordatur. Signum eſt difficilis curationis.
aut forte impoſſibilis. Si autē traxerit in
fans aliquid de epylentia ab utero et poſt
euomerit et ſe purgauerit. et ſuperfluitates
aquoſas multas expulerit. ſignū eſt delibe
rationis. et ſi non. nō. ¶ Qn̄ aliquis eſt ge
neratus in tempore menſtruoꝝ. aut ex in
mundis ſpermatibus. aut ꝑntes ſint epilen
tici. et deinde genitus incurrat epylentiaꝫ
talis nō uidetur curabilis. ꝙ poſtq̄ eſt ab
utero. et ex ita malis cauſis iam mala com
plexio eſt equata. Si in quarto ſeptenario
aliquis habet epylenſiam ex cauſa priuata
cerebri et ꝯtinuauerit ꝑ etates precedentes
nunq̄ curabitur. ꝙ etates que ſequūẗ ſunt
frigide. et egritudo uideẗ habituata. Si du
bitas vtruꝫ ſit curatus aliquis ab epylenſia
vel non. ſuffumiga ipſum cum cornibus
capraꝝ. et ſi nō cadat curatus eſt. Si paroxi
ſmi epylenſie frequenter et potiſſime in
ſene periculū eſt mortis. Vnde dico uobis
de epylenſia ꝙ ego habui in cura mea mľ
tos iuuenes et ſenes pauperes et diuites vi
ros et mulieres et fere de omni ſpecie epy
lenſie. et tn̄ nec per me nec per alium uidi
aliquē curatum. niſi eſſet puer. aut ꝙ ꝓue
niſſet ex malo regimine. et ꝙ non multū
duraſſet. & tn̄ fui diligentiſſimus in omi
bus et pacientes obediētiſſimi ego neſciui
tn̄ deus ſcit. Et ego dico ꝓpter hoc ꝙ cuꝫ
pacientes uenerint ad uos nolite dehone/
ſtare vos ipſos cum uanis et falſis ꝓmiſſi
onibus in curatiōe epylenſie. ꝙ forte oīs
epilenſia cum magna difficultate eradicaẗ
dato ꝙ eradicari poſſit. ¶ CVRATIO

¶ Cum aliquis eſt in paroxiſmo ſi aliquis
ponat os ſupra aures pacientꝫ. et dicat ter
iſtos verſus ſine dubio ſtatim ſurget.
¶ Caſpar fert mirram. Malchior thus.
Balthaſar aurum. Hec tria qui ſecum por
tauerit' homina regū ſoluitur a morbo do
mini pietate caduco. Qꝫ autem his ter di
ctis recte in foramine auris ꝓbatum eſt
frequenter ꝙ ſtatim ſurgit. Dicitur etiaꝫ
ꝙ ſi ſcribantur et portenẗ ad collū ꝙ ꝑfe/
cte curant. Diciẗ etiam ꝙ ſi pater et ma
ter vel paciens vel amici ieiunent tribus
diebus. ſcilicet quarta feria et ſexta feria et
ſeptima feria quatuor tempoꝝ. & poſtea

vadant ad eccleſiam et audiant miſſam. & poſtea ſacerdos fidelis dicat ſibi ſup̄ caput illud euangeliū qđ dicitur in ieiuniis quatuor tempoꝝ in vindemiis poſt feſtū ſancte crucis. ubi dicitur erat ſpuãns et ſtridens. et hoc genus demonii non eiicit̄ niſi cum ieiunio et oratione. et poſtea ꝙ ille ſacerdos poſtq̄ deuote per intentionez legerit ſupra caput ꝙ ſcribatur illud euangeliū et portet ad collū curat perfecte procul dubio. Multa etiam ſunt q̄ curant epydimiam. vnum eſt viſcus querquinū ſi portet̄ ad collum. aut quocunq; modo ſumatur. Pionia romana idem facit. Ruta frequenter et quaſi continue oderata multū valet. Corrigia facta de pelle lupi ſi portetur iuxta carnez. aut ꝙ fiat circum in carne ſiue in capite multum ualet. Si ſanguis muſtele miſceatur cum vrina et potetur multuz confert. et caro eius ſi cōmedatur idem facit. Piretrum temperatū in melle cōmixtum vel potatū uel portatum ad collum. Si cuculus ponatur in olla in furno et ꝙ olla cooperiatur et lutetur et ꝙ ſtet ibi tāto tempore ꝙ pulueriƷari poſſit non tñ ꝙ aduratur. ſed ꝙ puluerizetur et puluis epylentico exhibeat̄ curat. Coagulum leporis multum ualet. Piretrum conditū ſicut Ʒinziber multum valet. Scindatur igitur piretrum in parua fruſta ad modum fabe vel medie fabe humectet̄ in aqua multis uicibus et diebus ſicut fit de Ʒinzibere cōdito. et poſtea condiatur cum Ʒuccaro et utatur eo ꝗ multum eſt vtile. ¶ Cum igitur aliquis eſt in paroxiſmo fricentur extrema fortiter et ponatur lignum vel aliquid ſimile inter dentes. et ꝓpter anhelitum & ꝙ non deſtruātur dentes et ꝙ poſſit fricari lingua cum tyriaca. aut mitridato. aut cum ſuco rute. et ſucus rute proiciatur per nares et poſt paroxiſmū ꝙ euomat et fricetur caput ⁊ totum corpus fricatione que tendit verſus inferiora tantū et quieſcat et comedat poſtea parum et cibaria ſint facilis digeſtionis. ſicut ſunt perdices et galline. ¶ Vlterius autem materia eſt digerenda ſm̄ conditionem materie peccant; et ꝑticule pacientis. Incipiamus igitur a pueris et infantibus cuƷ eueniat frequētius ꝓpter crapulam vini potationē et ꝓpter corruptionem lactis et malum regimē nutricis. Ideo in primis rectificetur regimē nutricis & utatur dieta ſubtili et temperata et vitet omnino coitū. et puer abſtineat a uino omnino ſicut eſt poſſibile. vitetur igit̄ omnis crapula de uino. vt dicit. G. quoniam vinum eſt iuuatiuū ſenibus. ita pueris nocituum. Odoret yſopū quoniam ruta eſt nimis calida. et competit ꝑfectis magis. Si autem fuerit adulte etatis in qua poſſunt ſecure medicamina applicari. tunc ſi cauſa eſt ſanguinea aut corpus eſt plectoricum. quecunq; cauſa fuerit fiat in primis fl'omia de ſaphena. deinde de cephalica ſi indiguerit. deinde de uenis q̄ ſub lingua ſunt. deinde fiant uentoſe inter ſpatulas. deinde fiant cauteria et ſetones. ¶ In cauſis igitur calidis utatur iſto ſirupo. ℞. endiuie ſcariol. lactuce. coriandri. re. añ. ℥. iii. rute. pioie. yſopi. polii montani. abſinthii añ. ℥. i. ſuci fumiterre. lib. ſ. ſeminis rute. ſeminis pionie. ſiſel. aniſi. maratri. quatuo͞r ſeminum frigidoꝝ. añ. ℥. i. mell. Ʒuccari. añ. qr̄ iii. fiat ſirupus. ¶ Deinde purgetur cum iſto medicamie. ℞. agarici. Ʒ. iii. pulpe colloquintide. dyagridii. reubarbari. añ Ʒ. i. maſtic. bdellii. ſemis rute. ſiſel. gario. fol. abſinthii. fol. mēte. añ. Ʒ. i. yeri. Ʒ. iii. conficiantur cuƷ oximelle ſquillitico et miſceantur poſt. xv. dies ſue cōfectionis detur. ℥. ſ. et formētur pille vel plus uel minus ſecundum conuenientiam particularium. ¶ Et ſi corpus ſufficienter purgatum fuerit fiat ſtupha. et in ſtupha ponātur oīa que ī ſirupo dicta ſunt ꝑter mel et Ʒuccaꝝ & fiat ieiuno ſtomacho. et cōtinuetur. ix.

diebus ſemel in die ante cibum vel plus ſi
delectatur. Et qualibet vice exeunti a ſtu
pha vtatur iſta confectione opiata. ℞.ty
riace rubee.trociſ.añ.℈.i. exhibeatur cum
vino decoctionis abſinthii. ¶ Si aũt ma
teria fuerit flatica q̄d frequentius accidit.
digeratur ꝑ hunc moduꝫ. ℞.radicꝗ yreos
ariſtol.ro.ſquille.yſopi. pyonie romane.
viſci querquiquini.polii montani.origani
calamenti.vtriuſq; ſaluie.utriuſq; rute.añ.
ʒ.iii.ſeminis rute.ſiſel. ſeminis pionie ro
mane.aniſi.maratri.℥.ii. floꝝ ſticados ara
bicꝗ.℥.iiii.ſuci abſinthii.ſuci fumiterre.añ
lib.ſ.mel.lib.i.et.ſ.fiat ſirupus quaſi lib.
ii.¶ Si autem materia eſſet cõtenta in ſto
macho addatur menta. Et ſi in epate ſpica
nar.ſquinanti.calamus aro. Et ſi in matri
ce rubea maior. archeiſia.et ſauina. et ita
de aliis membris.addantur ea que habent
aſpectũ et ꝓprietateꝫ ad mẽbrum.¶ Ma
teria digeſta purgetur ſic.℞.agarici et tur
bit.aloe.añ.ʒ.iii. euforbii. et pulpe collo
quintide.eſule.añ.ʒ.i.yeraſo.℥.ſ.maſticꝗ.
bdellii.ſiſel.ſeminis rute.zinziberꝗ.fol.mẽ
te.fol.abſinthii.gariof. ſpice nar. añ.ʒ.i.
conficiant̃ cum oximel ſquillitico et mi
ſceantur. et poſt.xv.dies ſue confectiõis
exhibeantur. añ.ʒ.iii.uſq;.ad.iiii.¶ Dein
de ſtuphetur et in ſtupha ponãtur ea que
in ſirupo dicta ſunt. deinde vtatur quali
bet vice tyriace metridati.añ.℈.i.detur ſi
cut dictum eſt et per ordinẽ.¶ Si autem
materia fuerit melancolica. tũc digeratur
ſic. ℞. radicꝗ feni. petroſili. et ſpagi. et
bruſci.graminis.ariſtol.añ.℥.ii. yſopi.ru
te.pionie romane.polii montani.añ.℥.i.
ſuci ſcabioſ.ſuci fumiterre.añ.lib.ſ. ſemi
nis rute.iuſquiami.epithi. fol.ſene. poli
podii.aniſi.floꝝ ſticados arabici.añ.℥.iii.
mel roſ.lib.ii.fiat ſirupus.¶ Et materia
digeſta purgetur ſic.℞.agarici pulpe collo
quintide. añ.ʒ.ii.lapi. armen. nouies ab
luti.ʒ.iii.yeřã.ʒ.vi.bdellii. maſticꝗ.ſemi
nis rute.ſiſel.cinamomi.gariof.fol.mẽte

fol.abſinthii.añ.ʒ.ſ.conficiant̃ cum oxi
melle ſquillitico. et poſt.xv.dies ſue cõfe
ctionis dent̃.ʒ.iii.vel plus vel minus iux
ta conuenientiã particularium. deinde ſtu
phetur cum eis que ponunt̃ in ſirupo. &
accipiat tyriacã cum aurea allexandrina.et
ſeruetur ordo dictus. Deinde oẽs poſt mũ
dificationem vtant̃ caputpurgiis et ſternu
tationibus et fomẽtis et balneis.¶ Caput
purgia fiant cum ſuco mediane corticꝗ ſan
buci.aut cum ſuco maiorane.¶ Sternuta
tiones uero cuꝫ caſtoreo et elſo et pipere.
¶ Fomentationes cum anthos ſticados.
Et ſi cauſa eſt ca.frigideẽ caput temperate
& ſi frigida calefiat. Si ſicca humectetur.
& ſi eſt humida deſiccet̃. Et iſta oĩa fiant
per ordinẽ ter in tempore vernali.ſ.princi
pio medio et fine.et ter in autũnali. et ſel
in eſtate.et ſemel in yeme.¶ Et ſi ꝓueni
at a ſplene curetur ſicut ſplenetica paſſio.
& ita de ſtomacho epate.et aliis.Si proue
niat a police ſtringatur fortiſſime ante pa
roxiſmum.et fiat cauterium.et ita de aliis
menbris ſi eſt poſſibile.¶ Intelligendũ ꝙ
longus uſus metridati curat oẽm epidimi
am.Intelligendũ ꝙ longus vſus iſtius cõ
fectionis curat epidimiam.et potiſſime ſi
cauſa eſt frigida.℞.multas ſquillas mũda
tas et paratas ſicut oportet. terant̃ et ponã
tur in vaſe terreo vitreato et ponatur tm̃
de melle ꝙ ſquille cooperiant̃ et cooperia
tur olla cuꝫ corio groſſo.et ſtet in ſole uer
ſus meridiẽ in diebus canicularibus et con
tinue agitetur ad moduꝫ conſerue roſ.per
dies.xl.et poſtea decoquãtur in oximel.
diure.et exhibeatur ꝑ moduꝫ ſirupi. Hec
confectio primo debet dari per ſe uſq; ad
ʒ.ii.de mane cotidie.Si autem non poſſe
mus tanto tẽpore expectare.condiatur ſu
pra cineres calidos.Item fiant criſteria cũ
vtraq; centaurea.Item ꝓuocetur uomitus
cũ ſemine rafani et oximel diure.Itẽ in
cã fra vtat̃ iſto elſo ſi ẽ diues.℞.dyãbra
dyacamerõ. dyamãg. añ.℥.iiii.miſceant̃

¶ Si autem eſt pauper tūc vtatur iſto. ℞.
diamte. diatrion. pipeon. dyacitoiten. lib.
ſ. miſceātur. Si aūt cauſa fuerit calida. vta
tur iſto elīo. ℞. triaſandal. zuccari. ro. dya
rodon abbatis. an̄. ʒ. iii. & utatur coriādro
in ſalſamentis ſuis. Et ſi cauſa eſt frigida
utatur iſto puluere. ℞. trium geneꝝ piperꝗ
yſopi. mente deſiccatoꝝ. an̄. ℥. i. gariof. ci/
namomi. cubebe. nucꝗ muſ. cardamoi. ga
lange. zedoarie. ſeminis rute. pionie. ſiſel.
aniſi. maratri. cimini. an̄. ℥. ſ. puluerizent̄
et ponantur in ſacculo de aluta. & vtatur
cum omni eo qd̄ cōmedit. Item ſi cauſa ē
frigida corpore mundificato vtat̄ iſta con
fectione in qua inueni magnū iuuamen/
tum. ℞. ambre. griſee. ſtoracꝗ. calamite. an̄
℥. i. laudani puriſſimi. maſticꝗ. thurꝗ. gario.
ligal. an̄. ℥. ſ. muſci. ʒ. ii. conficiantur cum
aqua roſ. optima. Vtatur iſta confectiōe
tribus modis. Primo ꝙ fiant pilſe ad quā
titatem ciceris & ꝙ de mane tranſglutiat
eas integras. Secūdo ꝙ alias tres ponat ſu
per prunas et ꝙ recipiat fumuz. Tercio ꝙ
odoret die et nocte totam confectionez.
¶ Si autez cauſa fuerit ca. vtatur iſta con/
fectione. ℞. ambre griſee. ſemis pioie. yſo
pi piretri. blacce. biſancie. an̄. ʒ. iii. ſandal.
magacir. coriandri. an̄. ℥. i. conficiant̄ cum
aqua roſ. et aceto et modico laudani. et
vtatur modo ꝑdicto. ¶ Si aūt caſus ꝑſen
ciatur. ligentur extrema ligatione fortiſſi/
ma et doloroſa et fiant fricationes fortes ī
toto corpore. et potiſſime in extremis. et
modus fricandi ſit incipiendo a ſuperiori
bus et trahendo verſus inferiora. vitentur
omnes cauſe epydimie que dicte ſunt et
potiſſime vitet repletionē cibi ⁊ potus. vi
tet omnia fumoſa. ſicut ſunt allia cepe. et
omnia multuz calida. Et vitet omnes fru
ctus niſi fructus ſtipticos poſt cōmeſtio/
nem et parum. vitet omnia legumina et
omnia que ſunt dure digeſtiōis. vitet ſom
num diurnū. Et vitet iacere ſupra dorſuz
capite inclinato. vitet cum erit in arte na/
uium reſpicere verſus yma et ꝓfunda. vi
tet ſonum magne campane. et rugituz bo
um et leonum. et omnia terribilia. et uen
tum meridionalē. et uitet iram et omnia
accidentia anime. ſicut eſt timor et ſollici
tudo. Et vitet breuiter omnia illa que fa
ciunt ad ſubitaz reuerſionē ſpirituum uer
ſus interiora. aut ad ſubitam expanſionez
verſus exteriora. ¶ De aere. aer ſit mun/
dus clarus vergens ad ſiccitatez. et ideo cō
fert mutare ſe in regiones calidas et ſiccas
Sit autem domus et tota ſua habitatō lon
ge a lacubus et aquis inmundis. Camera
ſua ſuffumiget̄ cum yſopo et ruta et ſtor̄.
Camera et omnia eius foramina ſint clau
ſa. Et cum tota camera erit repleta illo fu
mo. aperiatur vna de feneſtris ut euentet̄
et poſtea intret camerā. et iaceat ibi capite
eleuato. et puluinar ſit plenuz de foliis yſo
pi et rute et pyoie romane. et polii mōta
ni. et cum mane ſurrexerit et ſuperfluita/
tes expulſe fuerint fricetur caput et totuz
corpus per modū dictum. et poſtea pecti
netur. et teneat pomū dictum in manu
vel confectionē. Deinde exercitetur exer
citio temperato per loca mūda et delecta
bilia. Sumat deinde cibum ſm̄ vltimum
temperamēti. et ſtudeat cibum ſuum ma
ſticare. et cibaria ſint pauca et in numero
et in quantitate. et nō abluat ſe. nec cum
aqua calida nec cuz frigida. niſi ut minus
poterit. ¶ De pane. Panis ſit de tritico na
to in terra leui de nouo culta alta nō infi/
ma non paludoſa. et panis ſit bene coctus
et bene fermentatus et cum tēpata quā
titate ſalis. et ſit de una die vel duabus ad
plus. omnē alium panē vitet. ¶ De vino
vinum ſit clarum mundū bene maturum
odoriferum. antiquū vitetur ꝓpter nimiā
caliditatem et recens ꝓpter turbiditatē. et
ſit in parua q̄ntitate et cum moderata quā
titate aque iuxta naturā ſumentium. et uī
norum et regionū et tempoꝝ anni. ¶ De
aqua. Aqua ſit fontana mūda clara. ab oī

ſapore remota et currat uerſus oriens ita
ꝙ ſol de mane percutiat hoſtiuꝫ fontis.
ꝛ currat ſupra loca mũda ꝛ accipiatur ali
quantulũ longe ab hoſtio fontis ut ſit mũ
da ex uirtutibus ſtellarũ. ¶ De carnibus.
Carnes ſint quantũ erit poſſibile uolati/
lia omnia uſualia et conſueta preter illa q̄
degunt in lacubus et aquis. et ſi nõ eſt poſ
ſibile euitare quadrupedalia vtatur car/
nibus agni annualis et uituli lactantis et
edi et caprarũ ꝛ cuniculis iuuenis. et capre
oli iuuenis. omnes alias carnes uitet. De
piſcibus. vitet omnes piſces vniuerſaliter
et ſi eſſet coactus utatur piſcibus ſ ꝗmoꝭ
de aquis mundis coctis in vino puro cũ
ſale et petroſillio. De ouis utatur ſorbili/
bus De herbis ſi cauſa eſſet calida utaẽ
lactucis. ſpinachiis. coriandro. endiuia. ſca
rioſ. atriplici. Et ſi cauſa eſſet frigida tũc
utatur borra. blitis. ortiſeñ petroſillio ſpa/
go omnia alia olera uitet ¶ De legumini
bus omnia uitet preter brodiũ cicerũ De
caſeo uitet omnem caſeũ preter butiroſuꝫ
et pinguẽ et parũ et poſt comeſtionẽ uta
tur de caſeo iſto De lacte uitet omne lac
De fructibus uitet omnes fructus niſi
ſtipticos et modicũ poſt comeſtionẽ De
coytu quibus permiſſuꝫ eſt poſſunt uti ſe
cundũ temperamentũ De exercitio. vni/
uerſaliter exercitet ſe de mane ante cibuꝫ
et fortiter et ante cenã ſed poſt cibũ parũ
De ſomno. nõ dormiat de die ut dictuꝫ
ẽ Somnus eñi profundus multũ nocet et
longus ſimiliter. multe uigilie multũ no/
cent De balneis poſt corporis mundifica
tionem poteſt uti ſed parũ De inanitione
ſicut nimia repletio eſt multũ nociua ita
nimia inanitio ꝛ potiſſime illis qui hñt
orificiũ ſtomachi multũ ſenſibile imo fa
mes nimia procurat paroxiſmũ ꝙ facit re
plere ſtomachũ malis humoribus Si autẽ
epilenſia uenerit propter cãs primitiuas.
remoueantur. et ſi propter fumos reſolu/
tos a partibus inferioribus curẽtur iuxta
conueniẽtiã ptis et hũoris peccãtis. ita ꝙ
ĩpediatur fumus ꝙ nõ aſcendat quãtũ erit
poſſibile Et qui vult ſe exercitari in his q̄
dicta ſunt ſatis via erit ſibi illuminata
¶ Clarificatio Si dubitaret aliquis q̃o
hu. ab ĩferioribus pñt aſcendere ad caput
cũ ſint groſſi et põderoſi. dico ꝙ G. R.
ſup̃ illum affo. nõ frebricitantibus ꝛc̃. ꝙ
colera euaporando aſcẽdit a ſtomacho ad
cerebrũ ita dico hoc. ꝙ hu. euaporãdo pñt
aſcendere ad cerebrũ. et potiſſime illi ex
q̄bus fit epilẽſia cũ ſint uenenoſi et horri
biles et fetidi ſicut patet in aĩalibus patiẽ
tibus morbũ caducũ cũ anothomiꝫantur.
in quibus iuenitur aquoſitas horribilis fe
tida et ꝙ talia petũt mẽbra nobilia iõ ſi
iret ad cor cãret ſincopim. et ſi a cerebro
epilẽſiaꝫ et potiſſime ꝙ euaporati ad cere
brũ in eo condenſantur et poſtea conden
ſati cadunt ĩferius et ita oppilant et ita ĩ/
pediũt trãſitũ ſpirituũ. iſte igitur ẽ modꝰ
Secundo poſſet aliq̄s dubitare q̃re in epy
lenſia ñ ẽ paroxiſmus cõtinuus cũ ẽ de cã
priuata qm̃ dolor ẽ cõtinuus cũ materia ĩ
cerebro cõtinetur Dico ꝙ modica mate/
ria ſufficit ad cãndũ dolorẽ uel etiã mo/
dica diſcraſia Sꝫ ad cãndũ epilenſiã opor
tet ꝙ ſit multa iõ lꝫ cõtineatur in cerebro
nõ tñ eſt tãta ꝙ poſſit facerẽ cõtinuũ paro
xiſmuꝫ et ſi faceret nõ eſſet epilenſia ſed
apoplexia. Tercio nõndũ ꝙ licet vinũ ſit
fortiſſimus penetrator. nihilominus tam̃
bñ cõpetit in epilenſia in illis q̄ hñt ſtoma
chũ frm dũ tñ exibeat in pua q̃titate et
tẽperata q̃litate In aliis aũt nõ detur niſi
in declinatione ꝛ corpe mũdificato cũ cõ
uertit materiã in uaporẽ. Quarto aduer/
tẽdũ ꝙ paroxiſmus epilenſie q̄ frequẽter
aduẽit ꝛ parũ durat. ſig̃t morbũ de facili
curabilẽ. q̃to aũt tardius uẽit et lõgius du/
rat tãto tardius curaẽ. Quĩto intelligẽdũ
ꝙ ſi materia contineatur in ſtomacho pa
roxiſmus erit cũ nauſea ꝛ uoitu et ſi ĩ in/
teſtinis egeſtiones in poxiſmo eueniunt

inſenſibiliter z in ueſica vrina. z ſi in re
nibus pollutio ſicut dictū ē Sexto notā
dū ꝙ luna hꝫ q̄tuor q̄dras que aſſiſanť q̄
tuor tēporibus. prima ē ca. z humida que
aſſiſatur ueri. ſecunda ē ca. z ſicca. q̄ aſſiſa
tur eſtati. tercia ē fr̄a z ſicca que aſſiſatur
autūpno. q̄rta que ē fr̄a z hu. que aſſiſať
yemi Si aūt diceretur ꝙ ſecūda quadra n̄
eſſet ca. z ſicca ſꝫ hūida ꝙ creſcente luna
creſcit hūidū ſicut pꝫ in conchilibus Dico
ꝙ duplex ē augmētū quoddā uerū z hoc
ē in prima quadra. z quoddā fantaſticuꝫ
ſiue apparens z hoc ē in ſecunda ꝓ tanto
ꝙ hūidū rarificatū occupat maiorē locū z
io om̄e hūidū creſcit creſcēte luna uł exi
ſtenter uł apparenter

De apopleſia

APopleſia ē paſſio cerebri auferēs
ſenſuꝫ z motū toti corpori repē
te z ſubito magna uoce precedē
te ꝓpter oppilationē in meatibus z uētri/
culis cerebri tā pricipalibus q̄ nō pricipali
bus Cauſa Cā huius paſſiōis aut ē exte
rior aut iterior. exte. ſicut ē caſus ꝑcuſſio
obuiatio uehemens z repentina fr̄itas ad
ueniens capiti aut ex niue z ſiſibus aut i
illis qui in eſtate capite diſcooperto itrant
tēpla ꝓfunda marmorea. ſi ab intus. aut
ē ꝓpter apoſtema. aut ꝓpter fe. aut ꝓpter
ſanguinis exuberantiā replētē uētriculos
z meatus aut arterias. aut fit hoc ꝓpť hu.
fl̄aticū. aut ꝓpter utrūq̄. aut ꝓpter coleraꝫ
groſſaꝫ. ſꝫ hoc raro accidit. z ſi accidat tā/
to deterius ē ꝙ cōtra cōueniētiā ꝑticulariū
ē. Cā aūt antecedēs eſt crapula z repletio
nimia cibi z potus. ociū z uite trāquilli/
tas z dimiſſio fl̄omie ſolite z retētio ſu/
ꝑfluitatū ꝑter ſolitū z nimius uſus fl̄oie
in iuuētute z adiuuāt ad hoc pluuie mul
te tēpus yemale. etas ſenectutis. cibus hūi
dus dimiſſio exercicii ſoliti. repletio ni/
mis ꝑter ſolitū z ita de alus foramīa cere
bri replentibus Intelligendū ꝙ apople/
ſia hꝫ tres ſpēs q̄ diſtinguūtur a ꝑte mate
rie z a ꝑte afflictiōis. a ꝑte materie q̄m q̄n
uentriculi cerebri replentur om̄s tā princi
pales q̄ nō pricipales z meatus z hoc oio
z vſr tunc ē maior. ſꝫ q̄n replentur cum
quadā raritate tunc ē media Sꝫ ſi repletio
fiat quaſi uſq̄ ad mediū tunc eſt minor.
Ex parte accidentiū diſtinguntur q̄m q̄n
reſpirat cū magna difficultate z ſpuma⁹ ē
in ore z uox eſt q̄ſi ſtrangulatoꝝ z inor/
dinatio anhelitus ē magna ualde tunc eſt
maior ſpēs. tn̄ ſi eſſet ſine omni anhelitu
z uoce z ſpuma z motu z ſenſu bn̄ eſſet
tunc deterius. In ſecunda aūt ſpecie ē ſu/
ſpiriū z difficultas reſpirationis z inordi
natio niſi ꝙ aln̄ quieſcit In tercia aūt ſpe
cie ē ſuſpiriū ſꝫ nō ē inordinatio nec ſpu
ma nec uox ſtrangulatorū Signa Qn̄
tu es uocatus ad pacientē z uides eū ſine
ſenſu z motu z ſicut dormientē ſomno
profundo ſicut ē ſomnus qui uocať ſubet
z ſtertit tūc uoca eū ꝓprio noīe z alta uo
ce z trahe eū per capillos z cōduplica di/
gitos z ſtringe fortiter z punge ipm̄ cuꝫ
acu aut ſtilo. tūc ſi nullo mō reſpōdet apo
pleticus ē potiſſime ſi ſubito ueit z cū al/
ta uoce Aln̄ tn̄ eſt magnū dubiū utrū ſit
viuus uel mortuus ꝓpter priuationē ſen/
ſus z motus z anhelitus z pulſus z tunc
claudantur oia foramina domus z follicu
lū lane minutiſſime carminatū ori eius
apponatur z ſi mouentur pili lane procul
dubio adhuc viuit. z ſi nullo mō mouea
tur mortuus ē. uel ſi accipiatur plenus cia
thus aque z ponatur ſupra pectus z tunc
precipiatur omnibus de domo ꝙ ſedeāt
z quieſcant ſi domus ē in ſolario z ꝑmit
tatur etiā aq̄ uaſis quieſcere tunc reſpicia/
mus aquā uaſis diligenter z ſi nullo mō
moueatur ꝓculdubio mortuus ē. ſi auteꝫ
moueatur adhuc viuit Intelligendū igiť
ꝙ apopleſia licet conueniat cū epileſia in
materia z in ſitu tn̄ differunt q̄m epilen
ſia cū periodis uenit. apopleſia aūt nunq̄.
q̄m aut iterficit aut in paraliſiꝫ terminabiť

Materia eni apoplexie ē ita groſſa et frā et multa et cōpacta qđ per fram criſim terminari nō pōt ſꝫ cū curatur in paliſim terminatur qm̄ materie apoplexie cū diſgḡitur per neruos cauſat paraliſiꝫ ſicut materia paraliſis cū coadunatur cāt apopleſiā ꝛ ita paraliſis terminatur in apopleſiā & apopleſia in paraliſiꝫ Preterea ſciendū eſt ꝙ apopleſia differt a ſomno graui ꝛ profundo q appellatur ſubet et differt a litargia et a ſincopi cordis A ſomno et litargia differt qm̄ iſte ueniūt paulatine ſꝫ apopleſia ſubito Et cū hoc in apopleſia nulla eſt excitatio nec ſuſpenſio ſed in illis ſaltī cū uiolentia .differt etiā a ſincopi cordis qm̄ in apopleſia facies aſſimilatur faciei viuorū in ſincopi aūt faciei mortuorū.ſincopis aūt ſtomachi ꝛ matricis ē ꝑ iodalis. ſed apopleſia cum ueniat a cerebro non eſt periodalis .Cognoſcitur autem materia peccans quia ſi ſanguis eſt tota facies eſt rubea et ſi fleuma eſt facies ſubalbida cum humiditate multa.et ſi eſt ex cauſis compoſitis cauſa erit compoſita et ſi eſſet ex ſanguine infecto.ex melancolia tunc facies uergit ad liuorem et uirorem . et ſi eſt ex colera uergit ad citrinitatē cum humiditate pauca.et ſi eſt ex apoſtemate eſt ſemper cum febre et iſta eſt peſſima inter omnes . Et ſi eſt ex cauſis primitiuis cognoſcitur ex illis et iudicio aſtantium.

¶ Pronoſticatio ypo.docet pronoſticare apopleſiam fortem curare impoſſibile eſt.debilem autem non facile.prima igitur et ſecunda ſpecies apopleſie non curātur manu humana. ſed tercia curari poteſt cum magna diligentia y.intelligit ꝙ ſi aliquis ſanus ſubito amittat ſenſum et motū et uocem ꝙ infra ſeptem dies moritur niſi febris acceperit eū Dicit eni ꝙ ſi inebriatus repente ſine uoce fiat. ſpaſmo innato moritur niſi fe.ſuperuenerit . aut fuerit ſolutus hora qua crapule ſoluuntur et dicit Auic.ꝙ aliquis aliqn̄ eſt pene ſiñ ſenſu et motu et anhelitu et eſt ſicut mortuus niſi ꝙ aliquo modo ſopito habet aliqualiter pulſuꝫ et dicit ꝙ talis mortuus reuiuiſcit uel reuiuiſcere pōt qꝛ calor innatꝰ eſt ita debilis ab intus et nullo aere exteriori indiget et debet ſtare per lxxii. horas anteq̄ ſepeliatur.omnis enim apopleticus ſtet ꝑ lxxii.horas anteq̄ ſepeliatꝰ . ſꝫ pauci aut nulli habent amicos qui eos cuſtodiūt et iō mlti ſepeliūtur viui Poſtq̄ igiẗ ypo. et Auic.pronoſticauerūt dico ꝙ ego uidi multos apopleticos et in ueritate nūq̄ uidi aliquē euadere.a mōte igitur ſubitanea et morte eterna libera nos domine Curatio Si cauſa eſt ſanguinea in primis fiat flebotomia de uena quaqꝫ cephalica.et ſi cauſa eſt fleumatica cum corpus ſit ut plurimum plectoricū tunc fiat flebotomia de utraqꝫ cephalica dum tamē uirtus poſſit tollerare.ſecundo fiat criſtere cū ſticados et aliis comunibus et diſſoluatꝰ ibi yerap̄.aut yeraruf.aut yeraſo.Deinde fiant fricationes extremitatum fortiſſime cum ſale et aceto tepidis . Deinde fiant ſternutationes ℞.eſſi albi.piperis. caſtorei.añ.ʒ.i.fiat puluis et aliqua pars per calamum et ſuffletur per nares et ſi ſternutauerit bonū ē Deinde ſuffumigetur cuꝫ alipta muſcta et galliamuſ. Deinde fomentetur caput cum decoctione iſtarum herbarum.℞.utriuſqꝫ ſaluie.utriuſqꝫ calamenti.utriuſqꝫ rute.añ.ſticados duos conquaſſentur et bulliant in vino albo et fomentetur caput ex alto .deinde caput cuꝫ pannis calidis deſiccetur Deinde tondantur capilli et caput abluatur cum vino decoctionis rute et deinde purgetur ſic.℞. euforbii.piretri.baccarum lauri.coſti.rute.agreſtis.et domeſtice.añ.ʒ.ii. bulliant in oleo muſcellino.et cum iſto oleo multum calido caput inungatur Deinde fiat tale medicamentū ℞.euforbii.piretri.caſtorei.galbani.ſerapini.opopo.triū generꝫ piperꝫ.ſulphur. viui.ſinap̄.auſungie leōis

añ.ʒ.i.conficiatur quedã maſſa z totũ fi guretur in aluta ad modũ capelli ut ſuper ficies concaua cõprehendat totũ caput & calidũ capiti applicetur Et ſi ex his nõ cu retur z excitetur habeatur capellina ferrea z calefiat z capiti applicetur z ſit in tan tum calida ꝙ quaſi adurat capillos z an teq̃ infrigidetur alia capiti apponatˀ z iſta omnia per ordinem z ſine intermiſſio ne in tantuꝫ continuentur donec reuixe rit aut ſaltim morietur ut non poſſit di ci ꝙ ex defectu medicaminum deficiat. quoniam dicit Auic. ꝙ febres ſine apo ſtemate terminantur aliquando per apo ſtema z poteſt terminari ad fe. tamen ſtat ſicut mortuus quaſi omnino et po ſtea reuiuiſcit et ideo talium ut ipſe dicit nullus debet ſepelliri donec tranſiuerint tres dies completi et eſt ſpaciuꝫ lxxii. ho rarum. Si autem per dei gratiam conua luerit fac ꝙ euomat et detur cibus ſubti lior et in minori quantitate q̃ in epilen ſia et detur cum oximell' diure. oximell' ſquilliti. et purgetur cum yer͛f. et yera͛fo. et fiant oĩa per ordinẽ que dicta ſunt in epilenſia quoniam ſicut conueniũt in caĩs ita in curatione nõ oportet igitur hic repe tere. ¶CLARIFICATIO Intelli gendũ ꝙ anhelitus oĩo exiſtenter et appa renter deficere nõ põt in apoplexia ſic enĩ ſubito fieret mors in ſuffocatis z ſtrangu latis ſꝫ ẽ ibi aliquo mõ confuſio et inordi natio. aliquando enĩ põt eſſe anhelitus ita debilis ꝙ nõ appareat nobis potiſſime in illis qui habent cor frigidũ Nunc aũt an helitus in apoplexia nõ ẽ propter uirtuteꝫ aĩalem ſꝫ propter naturalẽ mouentẽ ex de ſiderio ſm̃ G. et ſi diceres iam uirtus na turalis nõ mouetur Dico ꝙ nõ mouetur in tẽpore ſanitatis ſꝫ tẽpore magne neceſ ſitatis ſicut hic Secundo notandũ ꝙ apo plexia ut plurimũ ẽ incurabilis et hoc eſt ꝓpter nobilitatẽ mẽbri et multitudinem materie ꝙ mẽbrũ nobile nõ põt pati lon gitudinẽ morbi et moleſtationẽ acciden tiũ Si aũt curetur hoc nõ põt fieri ꝑfecte propter multitudinẽ groſſiciẽ et uiſcoſita tẽ materie Sed natura uigorata mittit ad loca uicina. et ꝙ ibidẽ oriuntur nerui iõ infunditur materia in neruis. et ita cauſa tur paraliſis ut dictũ eſt Tercio notandũ ꝙ frequentius accidit paraliſis in ꝑte dex tra ꝙ pars illa eſt rarior et meatus magis aperti. Aliquando tñ fit in parte ſiniſtra ꝓpter debilitatẽ loci et ita plus generatur in parte ad quã materia plus declinat Vl timo notandũ ꝙ in apopletico z epilenti co pila uel lignũ uel aliquod tale debet po ni inter dentes cũ uiolentia et ratione an helitus et ut dentes nõ deſtruantur

¶De paraliſi

PAraliſis eſt neruorũ mollifica tio cum ablatione ſenſus et mo tus CAVSA ¶Quedã ſunt cauſe extrinſece quedã intrinſece Extrin ſece ſicut ẽ caſus ꝑcuſſio neruoꝝ. nimia at tritio ruptura inciſio per trãſuerſuꝫ. diſlo catio. ira. timor. nimia frigiditas cõpmẽs aut claudẽs. aut nimia caliditas exalãs. cõſtri ctio. ligatura. z ſiĩa Si ab intus tũc ſunt oĩa illa q̃ oppilãt z claudũt capita et origi nẽ neruoꝝ ita ꝙ ſpũs ad ſubiecta penetra re nõ põt Iſta aũt ſũt mĩta ſicut ẽ ffa ut ꝑlimũ meſia ut minus et ſanguis adhuc minus et coſa mime. niſi addita cũ alio hu. apoſtẽa et ſiĩa ſicut ẽ criſ. vñ iiii. ſũt morbi q̃ pñt in paliſiꝫ trãſmutari ſicut ẽ apoſtẽa fe. croica. colica. et ſuffocatio ma tricis Intelligendũ igitur ꝙ duplex ẽ pali ſis q̇dã vĩis. q̇dã ꝑticĩis. ꝑticularis ẽ in pe de tm̃ aut matrice. aut ueſica. aut iteſtinis aut ſtomacho. aut lingua. aut naribus. aut manibus et ita de aliis. Aut ẽ vĩis et ap pellatur vniuerſalis qñ tenet medietateꝫ corporis ſm̃ longũ ita ꝙ aliqñ in vno la tere. aliqñ in altero. aliqñ in ambobus ꝑter q̃ i capite ſꝫ ſi eſſet i capite tũc ẽet apoſtẽa

Intelligēdū ꝙ differētia ē inter ſpaſmuꝫ
et paliſim. qm̄ in paliſi ꝓlōgatur mēbrū
qa ſanū trahit infirmū ut dicit G. de in
terioribꝫ. z cū hoc in paliſi materia ē diſ
fuſa et diſpſa ꝑ membꝝ. tercia dr̄ia eſt ꝙ
plus ē ex materia hu. z ita ꝓlōgatur ner
uus ſm̄ longū et curtatur ſm̄ latū. totuꝫ
cōtrariū eſt i ſpaſmo. ꝑmo qa membruꝫ
curtatur ſm̄ longū et ꝓlōgatur ſm̄ latuꝫ
et i ſpaſmo infirmū trahit ſanū. ſcđo qa
materia ē magꝭ coadunata et imbibita i
foraminibus neruoꝝ et ꝓpterea dilatatur
neruus in latū. vltia differētia ē qa mate
ria ſpaſmi magꝭ trahit ad ſiccū groſſū ci/
tius ītmiabile termio ꝓpō. paliſ igitur ē
mēbri mollificaº et remollicio ita ꝙ cuꝫ
manu tua poterꝭ mēbꝝ paliticum eleuare
et depmere ſicut corrigiā madefactam. i
ſpaſmo aūt nō cū neruus ſit frigidus cō/
tractus alſ cū mēbꝝ ſit rigidū cōtractuꝫ
SIGNA. Pulſus palitici ē occultus de/
bilis frequēs et inordiatus. vrina ē alba
et remiſſa. multotiēs aūt eſt multū colo/
rata ꝓpter renes nō potētes ſegregare aut
rōne dolorꝭ aut rōne fe. aut rōne alicuius
morbi cōicantꝭ. latus infirmū ē ita frigi/
dū ſicut ſi eſſet in glacie poſitū et ſanum
ſentitur ita calidū ſicut ſi eēt in igne et
oculus aliqn̄ mioratur. Signa aūt hu. pec
cantꝭ ſūt qa ſi ē ex ſanguīe pulſus eſt ple
nus et color cutis rubeus et vene replete
et totū corpus plenū. et ſigna ſanguīs ꝑ/
ceſſerūt. ſigna ex flate erit albū hu. et ſi/
gna flatis apparēt i toto corꝑe. ſi ex me/
lācolia erit liuidū et erūt alia ſigna meſīe
q̄ multotiēs dixi. ex coſa. n. ſola fieri n̄
pōt et ſi fiat hoc ē ꝑ admixtōem cū alio
hu. et raro accidit et tūc ſigna ſūt cōpoſi/
ta. ſi ex apoſtemate ē cū fe. et duricies ap
paret i loco. cauſe aūt ꝑmitiue iudiciis co
gnoſcūtur. PRONOSTICATIO. Si
in puero febricitāti vrina apꝑet viridis
ſignificat paliſim aut ſpaſmū. paliſ in ſe/
nibus de difficili aut nunq̄ curatur tre/

mor ſupueniēs paliſi bonū ē paliſis ſi ve
nerit ex diſlocatōe aut nimia neruoꝝ cō
tritōe aut ruptura aut incīſiōe ꝑ tranſuer
ſum nō recipit curatōem. ſi aūt membrū
paliticū miōretur aut color imutetur ua
de malū et ſi nō ſpēs ē in curatōe. CV/
RA. In curatōe paliſis dēmus aduertere
ꝙ a ꝑnº nō detur fortꝭ medicia. ſcđo debe
mus cōſiderare ſi eſt ibi fe. et ſi ſit detur
medicia cōpoſita ex ca. et fri. tercio debe
muſ cōſiderare ſi medicamia mltū calida
nocēt et ſi ſic remittātur cū cāomil. mel/
lilo. et anthos et ſiſibus qm̄ nimis calīa
aliqn̄ diſſoluūt. q̄rto dēmus cōſiderare ꝙ
medicamia apponātur i origīe neruoruꝫ
qa alr̄ appoſitio ſuꝑ ꝑticulā patientē parū
ualeret. qnto dēmus cōſiderare effectuꝫ
medicamīs ca. ſuꝑ membꝝ paliticatū qm̄
aliqn̄ nimis calefacit et ulcerat et mēbrū
illud nō ſentit. et iō neſcimus utrū iuuet
vl̄ noceat q̄re freq̄nter dēmus reſpicere.
et ſi color eſt rubeus et caro inflata et cū
cōprimitur dealbatur bonū ē. ſi aūt n̄ de
albatur cū cōprimitur ſꝫ remāet rubedo.
tūc ē ſignū ꝙ nimis calefecit et cū hoc ſi
vlcera appareāt q̄re medicamia ſūt mutā
da ut eſt dictū. In ꝑmis igitur dietetur
cū aqua ordei et ydromel. et tenui non
ſolū uſꝙ ad tres dies ſꝫ uſꝙ ad. vii. dies
vl̄. xi. ſi uirtus tolerare poſſit. cibaria igi
tur ſint volatilia aſſa fricta et cōdita cuꝫ
ſpēbus aromaticꝭ ab omi vino caueat uſ
ꝙ ad declinatōem et ſit cōtentus aq̄ mel
lita. aquā etiā nō potēt et ſi potet valde
parū. oēs ſex res nō naturales debēt ver/
gere ad ſiccitatē ſicut ē aer cibus et potus
ſomnus et vigilia. z ita de aliis. ſūme igi
tur paꝝ potēt et cibaria ſint ſicca. ſi auteꝫ
fuerit de ſanguīe fiat flōmia deinde ſu/
matur oxizaccara et oximel. diureti. et
purgetur cum catarti. impiali et oxilax.
et yera deinde inungatur cum oleo lau/
ri. coſti. et cāomil. et ſi materia fuerit me
lācolica digeratur et purgetur ſicut decet

illam materiã.et ſi ex fl'ate curetur ſicut
decet apoſtema et ita de cauſis ꝑmitiuis
ſimplici igitur diſcraſie ſimplex medica/
men exhibeat̃ et cõpoſitũ compoſite. ſed
qa frequẽtius accidit de fl'ate iõ hanc cu/
ram diligẽtius ꝓſequamur. In ꝑmis igi
tur fiat cliſtere. ℞.malue mercurialis ab
rotani vtriuſqꝫ centauree utriuſqꝫ ſtica/
dos vtriuſqꝫ rute añ.m.i.ſuci blete lib.ſ.
fiat decoctio et in decoctione reſoluatur
olei cõis.℥.iii.mel.ſaſ.furfuris.añ.℥.i.ye
re yeraſ'o.añ ℥.ſ.miſceãtur et colẽtur et
fiat cliſtere vſqꝫ ad lib.ſ.Si autẽ eſſet ni/
mis cõſtipatus põt ꝓcedere mollificatiuuꝫ
et poſtea iſtud.deinde fricẽtur extrema
fortiter et ꝑticula patiẽs ſuauiter. deinde
digerat̃ materia cum pipe et aſ'a aut cuꝫ
pipe et acoro aut cum pipe et tyriaca aut
cũ pipe et metridato aut cũ dyatrion pi
pereon et fricet̃ ꝑs cum radice lilii.et pur
getur cũ yerap.et yeraſ'o.acuatis cũ pulpa
colloq.et bdellio.vel digeratur materia
ꝑ hunc modũ.℞.radicũ feni. petroſilſ.
apii gencia.ariſto.ro.capitꝫ ſquille.acori.
piretri.raphani lilii.añ.℥.iii. cõquaſſẽtur
et temperẽtur in vino albo et aceto ꝑ di
em et noctẽꝫ narciſci vtriuſqꝫ ſaluie utri
uſqꝫ rute utriuſqꝫ calamẽti centauree mi.
coſti.yſopi.añ.℥.ii.ãi.marati carui.agre
ſte.ſemis rute ſpicenar.ſquinãti. añ.℥.i.
mel.lib.i.2.ſ.fiat ſiropus. Maĩa digeſta
purget̃ ſic.℞.agarici.turbit. añ.ʒ.ii. eu/
forbii.pulpe colloq.elaterides añ.ʒ.i.ma
ſti.ʒʒ.bdellii ſaſ gẽme ſpicenar.ſerapini.
ani.caſto. carui.agreſte.ſemis rute.añ.ʒ.
i.yerap.yeraſ'o.añ.ʒ.iii.miſceãtur cũ oxi
mel.ſqlliti.et fiat maſſa et cũ uti voluerꝫ
accipiat.ʒ.iii.aut.℥.ſ.aut plus aut minus
iuxta cõuenientiã ꝑticulariũ. Poſtq̃ me/
dicina cõfecta fuerit ad minus ꝑ.xv. di
es ſi patiẽs põt tm̃ expectare aut detur ſu
pradicta medicĩa.Deinde inungatur cũ
aliquo ex iſtis oleis aut ex multꝫ.ſ.coſti/
no laurino iunipino et cum o'o de nu/

ce romana aut acoro aut piretro aut eu/
forbio aut de ſpicanar.aut nigl'ſa aut ru
ta aut ſinapi aut mirra aut de cordumẽi
hoc eſt de carui agreſto aut de yſopo.et
ita de aliis oleis ſubtilibus caſ'is penetra/
tiuis reſoluentibus et cõſumentibus. ſic
cut eſt etiã o'm de balſamo et mel ana/
cardi et adeps vulpis et vulturꝫ et ſiſium
calidoꝝ.añ tamẽ iſtas inunctiões pꝰ cor
porꝫ mundificatõem bonũ eſt uti ſtuphiſ/
ſiccis et in ſtupha ponãtur oĩa queqꝫ po/
nũtur in ſiropo et poſt exitum q̃libet vi
ce ꝙ exhibeatur tyriace auree alexandrie
añ.ʒ.ſ.et cõtinuetur mult diebus ſtoma
cho uacuo.deinde apponatur iſtud em/
pl'm cum cautela ꝑdicta ſup̃.℞.gũmi ru
te agreſtis euforbii opoponaci ſerapi. gal
bani caſtorei mirre aſſe fetide bdellii pi/
retri nuciſmuſ.nuciſ roma.triũ piperuꝫ.
anacardi tapſie nigelle ſinap. carui agre/
ſte ſemis rute.añ.℥.ſ.cõficiantur cuꝫ oxi
mel.ſqlli.et fiat empl'm et ſup̃ membrũ
paliticatum apponatur.deinde poteſt bal
neari. Accipiatur vulpis et cum pelle to
ta decoquatur in aqua cum ruta et cala/
mento et carui agreſto et acoro et balne
etur in aqua iſta.vulgares tñ decipiũtur
in iſto balneo.qa faciunt añ corporꝫ mũ
dificatiõem.et iõ augmẽtatur morbus et
caputpur.etiam et vomitus competunt.
In declinatiõe aũt detur uinũ calidũ an
tiquũ ſed in parua q̃titate. ventoſe cum
ſtricto orificio ſine ſcarificatõe frequent̃
appoſite ſupra capita neruoꝝ multum iu
uant.Sternutatio facta cum elbõ multũ
valet et cũ medicamibus reſolutiuis ſem
per ſtiptica apponãtur.Cum autem fue/
rit in cõualeſcentia multum cõfert ꝙ mẽ
brum eleuetur et deꝑmatur vt ſuaꝫ poſ/
ſit operatiõem exercere ¶CLARIFI/
CATIO. Intelligendũ ꝙ paraliſ freq̃n
tius euenit cum ꝑticularia cõueniunt ut
frigidus de cõplexione et ſenes et tempꝰ
frigidum et regio frigida.et qa viuit in

ocio et in crapula et uino multo et quia artificium ſuum eſt frigidum ut qa piſcator et qa circa coria et circa aquas uerſatur et cetera. Secūdo notandū ꝙ ꝗmembrum paraliticum lȝ non ſentiat nec moueatur nihilominus nutritur quāuis debiliter et ꝙ debiliter nutriatur hoc patet quia cōtinue maceratur et areſcit. et licet ſpūs animalis non poſſit penetrare nutrimentū tamen penetrat quoniam modica nubes impedit radium. ſed attractō ſpecifica attrahit etiam qđ de difficili ē attrahibile ſicut patet in follibus fabrorū ubi non attrahitur ſolum aer ſed grauia et ſimilia. Tercio notandū ꝙ ꝗvinuȝ nō competit in aliqua egritudie neruali frigida. nec etiam in paſſionibus iuncturarum et quia facit materias penetrare. et quia conuertitur in acetum niſi in declinatione corpore mundificato et qđ adminiſtretur ſicut oportet.

De ſpaſmo.

SPaſmus eſt egritudo neruaľ cōtrahens neruum ad ſuam originem cum ablatione motus.

CAVSA. Quedam .n. eſt cauſa exterior quedam interior. Exteriores eni ſunt cauſe multe ſicut eſt nimia frigiditas cōprimens aut caliditas diſſolués et ad neruos delegans. aut ſicut eſt punctura nerui cum ſtilo aut acu et ſimilibus aut punctura ſcorpionū aut morſus reptiliū aut labor nimius aut coitus ſuperfluus aut fluxus uentris nimius aut fluxus ſanguinis nimius aut aliqua alia res cogens reuerti membrum ad ſuam origineȝ ſicut eſt caſus inciſio. et ita de aliis. Si autem cauſa fuerit interior ſunt etiam multe ſicut eſt apoſtema ubi materia eſt coadunata in uno loco nerui ſeu originis eius In aliis cauſis materia magis comprehēdit neruum et cum etiaȝ uentoſitas groſſa que non habet exitum. aliquando tamen ventoſitas eſt ita modica ꝙ cito recedit per ſe aut cum modica fricatione et ideo quando venit in tibia vulgariter appellatur trāpa. Aliquando cauſa eſt ſanguinea aliquādo melancolica aliquando flegmatica et iſta venit vt plurimum aliquando fe. eſt in cauſa et crapula et ocium et ſomnus nimius et profundus et ſimilia. Intelligendum ꝙ ſpaſmus quaſdam recipit ſectiones omnis enim ſpaſmus aut eſt de repletione aut de inanitione et ſique ſunt alie cauſe ad iſtas duas poſſunt reduci. Secunda diuiſio erit talis. ſpaſmus aut eſt vniuerſalis aut particularis. ꝗvniuerſalis qñ non eſt in una parte tantū ſicut ſi contrahitur membrum interius. aut tantū poſterius aut vtroqȝ modo. et ſic vocatur propriis nominibus ꝓſtotonus epyſtotonus et tetanus quaſi totum tenens. quoniam tunc equaliter contrahūtur nerui anteriores et poſteriores et iſte de difficili cognoſcitur quia remanet figura in diſpoſitione ſua. hoc intellecto ꝙ ille ſpaſmus non attingat caput. quia tunc eſſet epyſia quoniam epyſia eſt ſpaſmus totius corporis. Sed particularis eſt cuȝ eſt in aliqua parte tantum faciei aut in pedibus. aut in manibus aut in veſica. et ita de aliis. Tercia diuiſio eſt quoniam ſpaſmus quidam eſt in pueris et ille de facili venit et de facili curatur. et quidā venit in aliis etatibus a ſeptem annis ultra et tunc de difficili venit et de difficili curatur. Spaſmus quidam eſt qui antecedit et eſt vt plurimum de repletione. et quidam eſt qui ſequitur fe. et eſt ut plurimum de inanitione. Spaſmus quidam eſt cum dolore magno ſicut ille qui eſt de repletione et quidā ubi nō eſt tātus dolor ſicut ille qui eſt de inani-

tione niſi eſſet ratione inordinationis et
ſimilium ſicut in ſpaſmo ſtomachi prop/
ter coleram praſſiuam & uermes etiam
ſunt aliquando cauſa ſpaſmi & epilen/
tie ¶ SIGNA ¶ Quuando enim uides
membrum contractum rigidum et non
poteſt reduci ad diſpoſitionem ſuam na/
turalem tunc illud membrum eſt ſpaſma
tum et ſi ſanis ſubito euenerit tunc ſigni
ficatur ꝙ eſſꝫ de repletiõe. qm̃ neruus tũc
diminutus eſt ſm̃ longũ et magnificat̃
ſm̃ latũ ſicut corrigia in hieme. Si autem
paulatine euenerit. aut poſt fe. et labores
et inanitiões. tũc talis ſpaſmus eſt de ina
nitiõe vbi eſt curtatio nerui ſm̃ latuꝫ et
ſm̃ longum ſicut videmus in corrigiis i
eſtate de coriis. et qñ ſpaſmus cito reuer
titur ad ſuã naturã nõ eſt vere ſpaſmus.
ſicut pꝫ in oſſitatiõe et ſingultu. Pulſus
ſpaſmatoꝝ eſt debil̃ durus vndoſus ⁊ in
ordiatus. vrina aliqñ eſt colorata ꝓpt̃ fe.
et aliqñ remiſſa ꝓpt̃ aſcenſũ hu. ad caput
et ſi fuerit ex ſanguie apparet rubedo in
mẽbro et apparẽt dñia ſanguinis in toto
corpe. ita eſt de melia. ita de fſate de q̃ꝝ
ſignis frequẽter dictũ eſt. Cauſe aũt pri/
mitiue cognoſcũtur iudicio patientꝫ. de
ſignis aũt apoſtematũ aut vermiũ et ſil̃i
um aut dictũ eſt aut dicet̃. PRONO/
STICATIO. Spaſmus de repletiõe eſt
curabil̃. qa facilius eſt rẽ humidã exicca/
re q̃ ſiccã hũectare. ſicut ſcribitur. vii. de
ingenio ſani. Spaſmus ex cl̃o mortale.
qa ſpaſmus ex inanitõe mortal̃. ſpaſm9
poſt fe. mortale. Si aũt aliqs fuerit mul/
tũ inanitus ꝓpt̃ aliquã cauſaꝫ ſi ſupuene/
rit ei fe. et fe. ſupueniat ſpaſm9. ꝓe talis
ſpaſmus eſt incurabil̃. qa ꝓ certo de ina/
nitiõe eſt. et hoc dicitur ꝓ tanto. qa ſpaſ
mus de repletõe aliqñ venit poſt fe. cum
corpus eſt plenũ. et qa talis ſpaſmus ẽ de
repletõe iõ eſt curabil̃. et ꝓ tãto ſpaſmus
in puerĩ eſt de facili curabil̃. qa nerui ſũt
molles. et iõ ꝓ q̃libet facili cã venit ſicut
ꝓ fletu et cõſtipatõe et fe. et ſicut de faci
li venit ita de facili recedit. qm̃ ſpaſmus
in puerĩ cũ febricitãt ut plurimũ eſt d̃ re
pletiõe. qm̃ pueri nullis ex rebus inten/
dũt niſi ſoli comeſtiõi ſicut ſcribit G. uer
ſus finẽ ꝓnoſticoꝝ cũ loqtur de ſpaſmo
pueroꝝ. Spaſm9 ꝓpt̃ pũcturã neruoꝝ ẽ
peſſimo iux̃ illã G. i tegni. nerui et tenã
tõs pũctura ⁊ cetẽ. CVRA. Si ſpaſmus
fuerit de fſate detur caſa reſolutia ſicut
ẽ oleũ de lilio de coſto de caſtoreo de nu
ce indica. ſi fuerit ex ca. inungant̃ nerui
cũ oleo nenuf. et ſali. et ro. Et itelligẽdũ
ꝙ i ſpaſmo facici debẽt poni medicami
na ſup̃ occipitiũ. et ſi fuerit i aliis ptibus
corpis inferiorib9 ponãtur ſup̃ dorſum.
ſi aũt fuerit pũctura nerui tũc ponat̃ de/
ſup q̃ſi feruẽs oleũ de euforbio et fiat em
pl̃ꝫ de euforbio et opoponaco et piretro
et caſtoreo et apiatur locus et cauterizet̃
purgatiõe uſi pcedẽte. qa iſte ſpaſmus ẽ
multũ piculoſus et de ſe. et qd erit ſi cõ/
tingat error. vigilate igit̃ ĩ. Si aũt ſpaſ/
mus fuerit ex ſcorpiõibus et aĩalibus ve
nenoſ̃ detur tyriaca et metdatũ aut me
dicamĩa q̃ ualẽt 9 uenenũ ſicut ſũt ſaluia
ariſto. ro. gentia. baccaꝝ lauri. et ſiſ̃ia. Et
ſi fuerit ĩ infãtibus ſufficiũt olea reſoluti
ua ſicut ẽ oleũ coſtinũ lauri. cãomil. mel/
lilo. et ſiſ̃ia. Si aũt fuerit ꝓpt̃ apoſtẽa curẽ
tur apoſtẽata ſicut dicetur. Si aũt fuerit
ꝓpt̃ uermes inficiãtur cũ amaris ſicut ẽ
abſinthi. cẽtaure. pſica aloe agari. et fella
et ſemẽ zedoarie et amigd. amare ⁊ pñt
fieri ẽplaſtra ex̃. aut aliq̃ iſtoruꝫ pñt dari
cũ lacte et ſiſ̃ia q̃ dicẽtur i loco ſuo. et ita
de aliis cauſ̃ q̃ reducũtur ad ſuã naturã p
ſuũ ỹrium. ſi aũt fuerit ex ſanguie fiat fl̃o
mia deide cliſteria deide ponãtur reſolu/
tiua oĩa q̃ dicta ſũt ſup̃ originẽ neruoꝝ
Et ſi cã fuerit melica digerat̃ et eũetur.
ut dictũ ẽ. idẽ de fſatica. In cauſ̃ igitur
frigidis det̃ iſta potio q̃ digerit et pfecte
curat ſi cõtinuet̃. Rx. aſſe feti. opopõaci ca

ſtorei.añ.ʒ.5. miſceantur z exhibeantur
cotidie ʒ.ii.uel digeratur materia cũ oxi/
mell' diure.z oximell' ſquillitico purgẽ
cũ yeraf.z yeraſo.acuatis cũ euforbio. &
pulpa colo͡qn.uel fiat ſiropus z medicine
et ſtuphe et alia omnia que dicta ſunt in
paraliſi ¶Balnea eniꝫ ſulphurea multum
conferunt et ſi non habentur naturaliter
habeãtur artificialiter cum multitudine
ſulphuris et ſalis non tamen debent mul
tum morari ¶STVPHA.SICCA
Stupha ſicca multum confert et magis q̃
balnea aque Inungatur igitur membruꝫ
cum oleo de euforbio.piretro et ſpica nar
di.et caſtore.et aſa.et opoponaco et ſerapi
no et cũ auxũgia vulpina lupi.et vulturi/
na. et ex iſtis eidem poteſt fieri empla/
ſtrum et portet pelles vulpinas et vultu/
rinas et uentoſe etiam ualent Si autem
cauſa fuerit inaniens et cum febre detur
ordeatum.auenatum.lac amigdalarum et
dyadragantum frigidum et inungatur
cum oleo uiol'.et nenufarino.et oleo ſali
cis.et domus ſit frigida et aſpergatur to/
ta rebus frigidis.et aſcelle.et inguina . et
ſpina dorſi inungantur frequenter cum
oleo uiolato. Si autem non febricitet de/
tur ſibi lac ad potandum et inroretur to/
tum caput cum lacte et balneetur totus
ſi eſt poſſibile et inungatur cum oleo ſi/
ſamino et cum oleo amigdalarum dulciũ
ymo balneetur totus ſi eſt poſſibile . et
dentur uitella ouorum et alia reſumptiua
et nutrientia. et ocium. et quies. et taci/
turnitas. ¶In tetano autem competit ꝙ
balneetur in aqua frigida ſicut dicit Ypo
cras. Si fuerit iuuenis carnoſus media eſta
te quia tunc reuocatur calor ad interiora.
qui reuocatus et fortificatus curat et di/
cit Auicenna ꝙ ſi ren cum pinguedine
ſua conteratur et ſupra origenem neruo/
rum ſpaſmati reponatur quod multũ ua
let et ibi dimittatur z deinde per ordineꝫ
alter apponatur ¶CLARIFICATIO
Intelligendum ꝙ febris ſuperueniens
ſpaſmo poteſt curare ſpaſmum.et egritu
dines neruales.dum tamen tres conditio
nes apponantur ¶Primo ꝙ morbus ſit
materialis et de cauſa frigida.quia ſi eſſet
de inanitione magis augmentaretur . Se
cundo ꝙ corpus ſit mundificatum. quia
aliter eſſet timendum de putrida aut de
apoſtemate. aut de augmentatione mor/
bi materiam liquefaciendo. et ad particu/
lam patientem delegando. aut de morte
propter afflictionem morbi principalis.et
febris ſuperuenientis. Tercia ꝙ illa febris
ſit effimera.et cum iſtis conditionibus ſe
cure inungantur arterie cum auxungia le
onis aut cum ſuco ffamule et ita prouo/
cabitur febris. ¶Secundo notandum ꝙ
membrum ſpaſmatum non mouetur et
tamen ſentit cuius ratio eſt . quoniaꝫ plu
ra ſunt neceſſaria ad motum quam ad
ſenſum et ideo multitudo ſpiritus po/
teſt amitti qui erat neceſſarius motui ſed
parum poteſt remanere ꝙ ſufficiat ad
ſenſum et potiſſime ſi fiant per vnum
neruum . Modicus autem ſpiritus poteſt
ſufficere ſenſui cũ ſit uirtus paſſiua multꝯ
autem eſt neceſſarius motui cum ſit uir/
tus actiua ¶Tercio notandum ꝙ ſpaſ/
mus citius uenit in pueris propter mol
liciem neruorum et citius recedit . In
ſenibus autem uenit tardius quia ſolidio/
res z fleuma eſt magis groſſum z non
poteſt penetrare tardius tamen curatur .
¶Quarto aduertendum ꝙ citius cauſa/
tur ſpaſmus de ſanguine.ſecundo de fleu
mate.tercio de melancolia z licet melan
colia magis aſſimiletur neruo & ſecun/
dum hoc citius deberet cauſari ſpaſmus

ab ea tamen propter groſſiciem penetrare
non poteſt rariſſime tamen accidit de co
lera ¶ Quinto intelligendum quoniam
licet paraliſis accidat in dextra et ſiniſtra
non tamen ſpaſmus quoniam in paraliſi
eſt prolongatio membri mollificatio in/
ſenſibilitas et immobilitas ¶ In ſpaſmo
autem eſt contractio z retractio. pars au
tem dextra et ſiniſtra poſſunt incurtari.
pars enim lata citius inflectitur q̃ ſtricta
nunc autem latera ſunt ſtrictiora z ideo
non ita poſſunt curuari quia torax z co/
ſte z ſpondilia impediunt & ideo non
ſunt niſi tres ſpecies ſpaſmi. Anterior &
poſterior et tethanus. uel poſſet dici ꝙ li/
cet non fiat ſpaſmus in toto latere fit ta/
men in parte quoniam manus aut bra/
chium poteſt curtari et ad ſuam originez
reduci per uiam ſpaſmi. ſicut poteſt pro/
longari per uiam paraliſis. cum cauſa ſit
eadē et particula patiens eadem niſi quia
in ſpaſmo materia eſt magis groſſa z ma
gis adunata ſed in paraliſi magis humi/
da z magis diſperſa.

¶ De tremore

Tremor eſt diminutio uirtutis
motiue ſicut ſtupor eſt diminu/
tio uirtutis tactiue Vel tremor
eſt bellum continuum uirtutis uolupta/
rie ad ſuperiora mouentis z morbi uolun
tarie ad inferiora deprimentis ¶ Motus
igitur tremoris eſt compoſitus ex motu
nature z motu morbi ſecundum Galie/
num quinto de morbo. Si enim uirtus
non eſſet impedita membrum poſſet ele/
uare z eleuatum regere z conſeruare ſed
impedita eſt propter morbum ideo mor
bus deprimit ibi igitur eſt motus conti/
nuus aut iſtius aut uirtutis CAVSA
Huius paſſionis cauſa eſt. omne illud qd
debilitat uirtutem. aut inſtrumentum.
aut utrumqꝫ Illa autem que uirtutem de
bilitant ſunt ſicut ymaginationes timo/
roſe ſicut cum aliquis uadit per altum pa
rietem aut ſupra ſtrictum pontem aque
profunde. aut cum eſt ī cacumibus mon/
tium aut in arce turrium z reſpicit infe/
rius tunc enim ymaginatur ꝙ caſus eſſet
malus z timet z ita incurrit tremorem
z aliquando caſum Similiter cum aliquis
eſt coram principe terribili ſicut dicit Ga
lienus aut cum eſt in conſpectu leonis &
ſimiliū. Hoc idem facit gaudiū et ira z
ſimilia. z omnia breuiter que debilitant
uirtutem animalem ¶ Secunda cauſa eſt
que debilitat inſtrumentum z hoc eſt fri
giditas mortificās z paraliticans. aut cali
ditas reſoluens z debilitās. aut humiditas
mollificans. aut ſiccitas inaniens z conſu
mens reddens inſtrumentum ineptum
motui z ita nocet ocium z dimiſſio exer
cicii z crapula z ſuper omnia vinum ni/
mis bibitum z potus nimius aque fri/
gide z omne illud quod debilitat z mol
lificat inſtrumentum quoniam licet ſpi/
ritus animalis eſſet bonus clarus z ſuffici/
ens inſtrumentum tamen eſt ineptum.
Diuiditur autem tremor quoniam qui/
dam eſt vniuerſalis in omnibus mem/
bris z quidam particularis vnde quidam
in capite. quidam in manu dextra tantū
z cetera Signa habentur ex ſuis cauſis
PRONOSTICATIO Tremor eſt
via ad ſpaſmū z paraliſim. tremor in ſe/
nibus non curatur. z tremor eſt deterior
i pte ſiniſtra q̃ in dextra ſm Aui. tremō i
labio iferiori uoitū ſigt Y. docꝫ pnoſticař

In cauſone tremor et alienatio ſupueniens ſoluit G. tñ nó tenet iſtud affo. ſꝫ Auic. tenet G. nó tenet quo ad modú qm̃ alienus modus loquédi é ꝙ egritudo ſoluatur et peior cétur Auic. tenet et ípoſſibile eſt ꝙ ſic fiat et ita quo ad ré Curó Si eſt ex accidétibus aíe remoueantur et utatur odoriferis z ſpũz cófortãtibus Si é ex calore infrec̃ ſi ex fritate calefiat. Si ex hũiditate cóſumatur et deſiccetur Si ex ſiccitate hũectetur Curetur igitur in omnibus z ꝑ oía ſicut dictú é in ca° de paliſi z de ſpaſmo z ꝙ eadé é cura Si aút fuerit cã fra z hu. q̃ frequentius aduēit tunc curetur ſic ℞. carui. folioꝝ ſticados. eupatorii. añ. lib. ſ. caſtorei. ℥. ii. melſ. lib. ſ. fiat ſiropus q̃ſi lib. ii. z utatur eo mane z ſero z ꝙ iſta hñt aſpectú ad tremorem ex iſtis pót fieri oleú z invngatur tota ps leſa Aut ꝙ fiat códitú. aut electuariú z ꝙ utatur eis aut ꝙ fiat empl'm z deſup appo natur. deiñ purget̃ cú yera. acuata. cú pulpa cologn. z bdellio. Deiñ fiát ſtuphe z i ſtupha ponãtur iſta q̃ in ſiro° z plus ſulphur z ſal nitrú. z poſtea utatur tiriaca z aurea alex̃. aut balneetur z ſtuphetur i balneis ſulphureis naturalibus aut aq̃ maris calſa. aut in aqua ſalſa ꝑ artificiú Et dicit Auic. ꝙ cerebrú leporis aut aſini multuz vꝫ Clarificatio Intelligendú ꝙ vinuz z multitudo aq̃ fr̃e multú nocet neruis. ſꝫ aq̃ pluuialis minus nocet Sꝫ poſſet aliquis dubitare ṗmo ſi medicina laxatia debeat ꝑcedere balnea uel ecóuerſo ꝓpter dicta viatici in fine capl'i de tremore q poſt q̃ locutus é de medicinis laxatiuis z oleis ipe dicit iſta aút fiant poſt balnea ſulphurea zc̃. z ita uŕ ꝙ balnea ꝑcedát z alia ſubſequãtur qd́ é cótra rõné ꝙ vl'ia debent ꝑcedere particularia Dico ꝙ cú dicit poſt balnea nó facit reſoné ad medicinas ſed ad olea ita ꝙ intellexerit ꝙ medicine laxatie debét ꝑcedere z poſtea balnea z poſtea olea z vnguenta

¶ De iectica[t]ione

Iectícatio é motus deambulatiuꝰ ꝓpter uentoſitaté incluſã nó hñté exitú z ió motus é morbi z nó nature ſm G. quito de morbo Fit aút in mébro dilatabili z ꝯſtrigibili ſicut é caro lacertoſa z ió ut plurimú fit in facie ſub cute q̃ſi inter cuté z carné z ió nó fit in mébro nimis duro ſicut ſunt oſſa. nec in mébro nimis molli. in oi tñ mébro potenti dilatari z cóſtringiꝰ pót fieri. z ió pót fieri in capſula cordis z in multiſ aliis ꝑtibus potiſſime tñ fit in ꝑtibus exterioribus iux̃ cutiꝫ Qꝫ aút fiat ex uentoſitate pꝫ ꝙ cito uēit z cito recedit. aut cú modica fricatióe Cauſa Cauſe aút huius paſſionis ſunt oía illa q̃ materiã cóuertunt in uaporé z uétú ſꝫ generatú nó conſumút z ió uétus facit ſaltú z iecticatioés z mouetur ad modú motus uermicularis Iſta aút ſunt calor debilis potens reſoluere z nó conſumere z fr̃iditas z hũiditas z cauſe coadiuuantes ſunt ociú z qes. z uite ſuauitas z multitudo cibi z potus z accidétia aíe ſicq́ ira. triſticia. gaudiú zc̃ Signa ſunt ſatis maĩfeſta Pronoſticatio Si ſaltus ſeu iectic[a]tio cótinuétur ꝓnoſticãt futurã epiléſiã aut apoplexiaꝫ aut ſtuporé. paliſiꝫ aut ſpaſmú aut ſaltú Cura° Maior ps curationis huius morbi é rectificatio digeſtionis z ꝙ cibus nó ſit uentoſus z ꝙ detur in tali q̃titate q̃litate z ordine z ꝙ nó cóuertatur in uaporé z ió ſi é ex cãis calſis détur fr̃a tꝑata. z ſi ex cãis fr̃is détur calſa tꝑata q̃ magis cóſumãt q̃ diſſoluãt ſicq́ é ruta. agnus caſtus. z caſtoreú. purgetur igitur corpus ſm exigentiã

ꝑticlariuꝫ deiñ exhibeātur ſtuphe ſicce ſicꝗ
dictū ē ca° de paliſi ꝛ balnea ſulphurea ꝛ
marina ꝛ ſalſa ſiue naturalit̄ ſiue artificia
lit̄ mſtū ualēt et uētoſe ſine ſcarificatione
ꝛ cū fricatiōe ꝛ cauteria ꝛ icīſio arteriarū
amiſtrātiū materiā et iō ſi fuerit in fa/
cie cōfert aliq̄ incidere arterias tipoꝝ poſtq̄
vſia ꝓceſſerūt ſicut oꝫ ſaltus igitur ſeu iec
ticatio curātur ſicut tremor Clarifica°.
¶ Cōtrarietas uiꝫ eſſe iter G. vi° de mor/
bo et Viaticū. qm̄ viaticus dicit ꝙ ē mo
tus nature et morbi ſꝫ G. dicit ꝙ ē motꝰ
morbi. Dico ꝙ iectīcatio nō ē motus na
ture ſꝫ ē motus mōbi. qm̄ uētoſitas mo/
uetur cū nō hēat exitū ꝛ iō mouetur ſicꝗ
neruus aut formica. aut ad moduꝫ ſaltus
cuiuſdā deābulationis ſub cute. Sꝫ ꝙ uiꝫ
moueri ꝑ modū dilatatiōis et cōſtrictiōis
ꝛ ꝙ hēt magnā cōueniētiā cū tremore iō
q̄tū ad hāc apparētiā iudicās viaticus dice
bat eſſe motuꝫ nature et morbi. Scdo no
tādū ꝙ lꝫ cor ſit calidiſſimū. nihilominus
gr̄a materie fre groſſe uiſcoſe pōt iectica
tionē pati aut in ſe aut in ſua capſula.

¶ De tortura

TOrtura ē morbus officialis figu/
rā ꝛ diſpōnē faciei cōrūpēs Cā
Cā huius paſſiōis ē paliſis aut ſpaſmus ue
niēs neruis et lacertis faciei aut apoſtema
colli Ita de aliis q̄ ledūt neruos ſicꝗ dictū
ē ca° de paliſi et ca° de ſpaſmo ¶ Signa.
¶ Signa ꝙ ſit tortura qm̄ labia nō poſſūt
bñ cōiūgi Si igitur in aliq̄ ꝑte ſit tortura
ꝑs ſana cū maibus bñ pōt taccari ꝛ ad ſuaꝫ
naturalē diſpōnē reduci. ꝑs aūt īfirma nō
Si igitur torture ē multitudo ſputi ꝛ ſali
ue. aut retētio eius Signū aūt ꝙ ſit paliſis
ē ꝑtis relaxatio mollificatio et hūditas ꝛ
ſaliua multa Signū aūt ſpaſmi ē duricies
ꝛ cōtractio et dolor illius ꝑtis et dolō ca
pitis. et ſi ē de repſone ueit ſubito. et ſi eſt
de inanitione ueit ꝑbulatine et ꝑceſſerunt
ca q̄ corpus ſicut ē fe. uigilie. inanitio &
ſitia ꝛ cū facies ē corrugata Pronoſtica°

¶ Pronoſtica° ē talis ſi tortura ꝑ ſex mē
es durauerit aut nūq̄. aut cum difficultate
curabitur. ſaltus predicit torturā ꝛ tortu/
ra ſpaſmū aut paliſiꝫ. aut apopliaꝫ aut epi/
lētiā Si aūt tortura fortis aduenat īfra iiii.
dies iterficit et ſi illos tranſiuerit euadere
pōt Curō ¶ Curō huius morbi directe
in farmatia et flōia et aliis fit ſicut in pa
liſi et ſpaſmo Spālia tñ ad torturam ſunt
iſta. ſ. ytra hermetis. ſi cōtinuet lōgo tpe
cotidie uſqꝫ ad ʒ. i. Acorus ualet ex ꝓprie
tate et nuxmuſc. et ʒʒ. et iō ex iſtis tribus
pōt fieri ſirep̄ cū mell̄. aut electuariuꝫ. aut
oleū. aut empl̄m. et ꝙ appōatur i occipicio
et collo et ſup̄ tipora et mādibulas et ſup
ꝑtē leſā. aut ꝙ ex iſtis tribus cū piret° fiat
gargariſmus aut caputpurgia. aut maſtica
toriū ſinglare ꝓſidiū ꝛ ē illud ℞. auricule
muris. ciclamis. nucis idice. cucumeris aſi
nini. nuciſmuſca. acori. piretri. añ. cōquaſ
ſentur et buliāt in vino. et deiñ itingat
bōbix in vino colato et patiēs reſupinet
ꝛ coprimatur bibax et vna gutta uel due
tepide in naribus inſtillentur et hoc fi/
at multis uicibus ſtomacho ieiuno. qm̄
iſta purgāt caput mirabilr̄ et cōfortāt ner
uos et iō ex iſtis pōt fieri oleū. aut empl̄m
et ꝙ apponatur ſup̄ originē neruoꝝ. Iſta
aūt hñt locū in egritudie materiali corpor̄
mūdificato. valet etiā ad h° fricatio capis
et occipicii et colli et totius ꝑtis leſe et vꝫ
etiā ꝙ cotidie ſe ſpeculet in ſpeclo ꝛ ſi ſpe
culū eſſet de calibe eſſet melius et ꝙ ſtude
at cōtigere labia et cōfigurare faciē ſuā et
ꝑ ſe et cū maibus. et vꝫ ad hoc tibicinare
cū tuba aut cornu frequēter qm̄ hoc facit
ad rectificationē figure. vꝫ etiā ſternuta°
facta cū nigella et caſtoreo et pipe. vꝫ etiā
ſuffumigatio facta aut fomēta° aut utrū
ꝙ cū oibus noiatis et ꝙ addatur ſinapis. et
opoponacū. vltimū aūt remediū ē caute/
riū in uenis que ſunt retro aures ſicut di
cit Auic. uel fiat in collo

¶ Explicit ſecūda ꝑticula lilii

INcipit particula tercia que trac-
tat de paſſionibus oculoꝝ. auriū.
nariū & dentiū. Et ſunt xxvi.
capitula.

Capitulū primū de anothomia oculoꝝ.
Capitulū ſecundū de paſſionibus cornu eſti
ue. ꝫ ſunt in numero xxii. ſicut ē ob al-
mia Vnguis Macula rubea Panniculus.
Caſus Puluis Tumor Duricies Pruritus.
Apoſtema Granuloſa. Vlcus & Sanies
Excreſcentia carnis ꝫ diminutio eius Fi
ſtula Lacrima
Capitulū terciū de vlceribus cornee
Capitu. q̄rtū de paſſionibus vuee ſicut eſt
Dilatatio & conſtrictio pupille & uocat
dilatatio alintiſar.
Capi. quintū de debilitate viſus
Capi. ſextū de paſſionibus que ꝑtinent ad
totū oculū & primo de ſtranboſitate
Capi. ſeptimū de paſſionibus palpebrarū.
Capi. octauū de paſſionibus auriū
Capi. nonū de tinnitu & ſibilo auriū
Capi. x. de dolore auris & apoſtemate in
trinſeco
Capi. xi. de vlcere auriū & ſanie
Capi. xii. de ſanguine exeunte ab auribus
& aquoſitate fluente ab auribus
Capi. xiii. de re cadente in auribus & op
pilatione auris & de curatione eius
Capi. xiiii. de apoſtematibus que accidūt
in radice auris ab extra & de cura ipſorū.
Capi. xv. de paſſionibus nariū
Capi. xvi. de reumate & coriza
Capi. xvii. de fluxu ſanguinis nariū
Capi. xviii. de ſternutatione
Capi. xix de paſſionibus oris & primo de
fixuris
Capi. xx. de paſſionibus lingue
Capi. xxi. de fluxu ſaliue ꝫ ablatiōe odoꝝ
Capi. xxii. de fetore oris
Capitu. xxiii. de paſſionibus uocis
Capi. xxiiii. de lentiginibus faciei
Capi. xxv. de paſſionibus dentiū
Capi. xxvi. de perforatione & uermibus
dentiū ꝫ multis aliis paſſionibus dentiū.

¶ Capitulū primū de anothomia oculorū

SIcut ſcribit Ga. de iuuamentis
mēbrorū. cerebrū creatū eſt ꝓpter
oculos ut oculi eſſent in eminen
cieri ꝑte corporis ſicut ſpeculator. Nūc
aūt a cerebro ꝓcedunt duo nerui ſm G.
q̄rto de morbo. qui ſoli ſunt cōcaui. anto
nomatice loquendo qui appellantur nerui
optici per quos tranſit ſpūs aīalis uiſibilis
uſq; ad oculos qui diffundunt ſe ꝑ oculos
ꝑ omnē ꝑtē eorū uſq; ad humorē criſtalli
nū ¶ Deiñ ſpūs ille aīalis uiſibilis multi
plicat ſe ab intus uſq; ad ſuperficiē oculi ꝫ
tūc recipit ſpēm rei uiſibilis que actracta
erat uſq; ad humorē criſtallinū vbi ē ꝑmi
imutatio colorū. ꝫ deinde reportat ſimula
crū uſq; ad ſenſū comunē ubi recipiūtur
ſpēs recepte in aliis ſenſibus oībus. ¶ Ad
hoc eni ſeruit neruus opticus. ſ. ut portet
ſpūꝫ uiſibilē ꝫ reportet ſimulacrū uſq; ad
ſenſuꝫ comunē ¶ Iſti aūt duo nerui optici
cū protendunē ex dextro ꝫ ſiniſtro cōiū
gūē ꝑ modū crucis ꝫ efficitur in crucis ſig
tione foramen vnū tm̄ in quo foramine
caucellanē ydola reꝝ uiſibiliū. al' eni uide
reē vnū duo Deinde bifurcatur iteꝝ poſt
crucē ꝫ diuidiē in duas partes q̄rū vna ui
dit ad oculū dextrū ꝫ altera ad ſiniſtrum
¶ Poſtea aūt oriē tunica ſclirotica que ori
tur a dura matre ꝫ facit ſemicirculū cuius
iuuamentū ē defendere oculū a duricie cra
nei ¶ Deinde uenit retina ꝫ ꝓtendiē per
eundē modū ꝫ ē plena uenis ꝫ arteriis ut
ex inde oculus ꝫ humor criſtallinus nutri
atur ¶ Deinde uenit humor uitreus cuius
color ē albus uergens ad rubeū in cuius cō
cauo ē humor criſtallinus Deinde uenit al
bugineus ſeu glaciali qui ē in medio oculi
ꝫ ibi ē ꝑ ſe ꝫ alia omnia ſunt per iuuamē
ta ꝫ ea eni ē prim9 coloꝝ imutatio ꝫ ē na
ture dyafane ut recipiat om̄s colores ꝫ eſt

figure rotunde ut nó aggregentur ſuperflu
itates & a parte inferiori habet figurá eli
ſam ut ſimulachrú rei uiſibilis melius poſ
ſit recipi ¶ Deinde uenit tunica aranea.
que oritur a retina ubi apparet forma z fi
gura cú aliquis recte oculú intueť & fuit
ante criſtallinú ut nó lederetur ab humoř
albugineo ¶ Deinde uenit hu.albu.& eſt
fex & ſuperfluitas criſtallini & cú hoc eſt
ibi ut defendat criſtallinā a nocumétis ex
trinſecis ¶ Deiñ uenit tunica vuea cuius
color naturalis é medius inter nigrú z ui
ridé & ut fortificetur uirtus uiſiua Alñ
tamé é diuerſoꝝ coloꝝ.& ſecundú hoc di
uerſificatur color oculi & de iſta coloratio
ne nó facit mentioné.G.in tegni ſed de il
la que uenit ſecundú diſpoſitioné hu. cri
ſtallini aut albuginei aut ſpús. núc aút tu
nica vuea é in medio perforata ut ſpús z
ſimulacrú poſſit penetrare recte ad modú
vue cú ſuſpéſoriú é remotú ¶ Deinde ue
nit tunica cornea que é alba & ſolida ſi
cut cornu ut tueretur oculus a nocumétis
extrinſecis & continet in ſe quatuor tuni
cas ſi vna lederetur alie lederentur ¶ De
inde uenit tunica cóiunctiua .ſ. quá uide
mus albá que ābit z ligat vndiqꝫ totú ocu
lú niſi quantú é neceſſariú uiſui. ¶ Deiñ
ueniút muſculi ligátes z ſolidantes z mo
uentes oculú ſiue ſuperius ſiue inferius ſiū
latitudinaliter ¶ Deinde ueniút due pal
pebre in quolibet oculo vna ſuperior z a
lia inferior ut melius cohoperiatur oculus
z defendatur quař ſuperior potiſſime mo
uetur ut ſunt muſculi mouentes ſecunduꝫ
omnes dimenſiones neceſſarias.z ſunt ibi
pili ut defendant oculú a puluere z ſudoř
z nocumentis extrinſecis z ſunt nigri ut
fortificetur uiſus Hanc aút anothomiam
poſſumus breuiter multú dicere quátú eſt
poſſibile ut melius oculoꝝ egritudines ui
deamus. qm̀ oculus patitur oía gña mor
boꝝ ſicut é morbus conſimilis officialis z
cois z qꝫ egritudines cóiunctiue citius ad
ueniút iō de iſpis in primis dicemus ¶ De
inde de morbis q ueniút in lacrimaľ. De
inde de illis qui ueniunt in cornea . De
inde de illis q ueniút in tunica vuea. De
inde de illis q ueniút in hu. albugineo z
criſtallino z ſpú uiſibili z neruo optico .
¶ Deinde de morbis qui ueniút in lacer
tis mouentibus oculú. Hoc aút faciemus
per dei graciam breuiť z plane quoniaꝫ
paſſiones oculoꝝ ſunt multú difficiles ad
cognoſcendú z curandú

¶ De optalmia

OPtalmia é apoſtema calm̄ in có
iūctiua ¶ Cauſa huius paſſionis
é exterior aut interior . exterior
ſicut caľitas nimia aut fřitas aeris. aut bal
neū aut puluis.aut uentus turbatus z ſiſia
¶ Cé itrinſece ſunt ſicut ſanguis aut coľa
fľa aut meľia aut uentoſitas.tamé uapores
alñ aſcendút ab inferioribus ad ſuperiora
alñ aút deſcendút a capite .alñ a uenis ex
trinſecis.alñ ab intrinſecis z túc eſt ualde
maluꝫ. ¶ Signa ¶ Si cá fuerit exte
rior diſcerniť iudicio patientis z cá exteri
ori remota de facili fit curatio.niſi corpus
eſſet ualde diſpoſitú z patú z plenú ¶ Si
aút fuerit ex ſanguine.é dolor z tumor z
pulſatio z lippa claudens palpebras in ſop
no z ſimilia ſigna ſanguinis q̀ pluries di
ximus ¶ Si aút fuerit ex coľa.adeſt dolor
uehemens púgitiuus z citritas z paucitas
lippe.z reliqua alia ſigna coľe ¶ Et ſi fue
rit ex fľate adeſt tumor z lippa multa z
albedo vicit ruboré cú grauitate.z ſi a ſtó
é nauſea.z ſi a capie exteriori é cú grauita
te capitis partis exterioris.z ſi é ab intus é
cú ſternutatione z omnis talis fluxus eſt
ualde malus cú nó poſſint directe řmedia
adhiberi ¶ Pronoſticatio ¶ Qñádiu
lippa é aquoſa ſubtilis egřtudo é in pricipi
o ſcḋm .G. de téporibus morbi uľibus z
cú icipit igroſſari z dealbari é in augm̄to
z cú é mľta claudés túc é ſtatus z cú icipit

minui tunc ē declinatio z lippa q̄ habet
frustra ꝑua mala ē sic dicit Auic. ¶ Ob
talmia in yeme z cū ꝑticularibus cōcurrē
tibus tardius aduenit z tardius recedit. z
ē magis periculosa ꝓpter clausurā pororū
illa aūt q̄ ē in estate z medio ueris citius
aduenit z citius recedit ¶ Obtalmia nō
ē negligenda ꝙ si male curetur malas re
liquias dimittit sicut ē macula. pānus &
tela z ita de aliis ¶ Obtalmia que antiq̄ ē
in qua nō proficiūt medicine ē pessima.
qm̄ significatur hu. corruptus inuiscatus
corrūpens nutrimentū. aut ꝙ uene intrin
sece āministrāt materiā. dolō acutissimus
oculoꝝ ē multū periculosus ꝙ timet̄ de
ruptura cornee aut corrosione. ſꝫ in his ta
libus ē cautius uigilandū Curatio
¶ In primis ponatur patiens in loco ob
scuro tuto a fumo z puluere z omni ex
trinseco nocumento z nō dormiat i die
teneat caput eleuatū nec sit aliquid quod
stringat collū. Vitet irā z coytū z oēm
sollicitudinē z sit in silentio z quiete. ui
tet lactucas z pisces. z omnes fructus. z
omnia aquosa omnia acetosa. oīa salsa. oīa
acuta ¶ Dieta igitur tota uergat ad subtili
tatē ¶ Vtatur igitur gallinis ꝑdicibus z
auibus cāpestribus z aliis ꝑpatis ¶ Si autē
fuerit cū reumate. z reuma fuerit de cā
calida in ꝑmis succurramus reumati qm̄
omnē debitā operationē īpedit z ē mater
omniū egritudinū ¶ Odoret igit̄ sando
les. cāphorā. z rof. aquā rof. z ex istis cū
acatia. bolo. z sanguīe dra. z albumē oui
Fiat empl̄m. z fronti z tēporibus applice
tur z stet ibi per vnā horā uel per duas z
postea remoueatur ¶ Et si cā esset fra cō
stringatur cū thure mastic. z camomilla.
z mellilo. z rof. ¶ Capite aūt cōfortato
si sanguis dn̄etur aut corpus ē plectoricū
fiat fl̄oīa de cephalica. ꝑtis opposite. z si
plus īdiguerit postea decephalica eiusdē la
teris. aut d̄ saphena eiusdē lateris. Aliā ēt
ī tm̄ ē dn̄iū sanguinis. z alioꝝ hu. ꝙ expe

dit etiā fieri fl̄oīaꝫ de uenis que sunt in
frōte. aut timporibus. aut capite. aut scin
dere arterias z de uenis que sunt in angu
lis oculoꝝ z confert uētosas ponere in spa
tulis z collo aut sanguisugas. z expedit
in forti reumate facere cauteriū in capite
z aliā ponere fortiter resoluentia. cū sulfu
re. castore. z camomille. zc̄. qm̄ cū apos
tema antiquatur z reuma ē forte z ꝓue
nit ab īterioribus z medicine nō ꝓficiūt
tunc ē diligentissime aduertēdū ¶ Si aūt
dolor ē uehemens purgetur materia cole
rica nō expectādo digestionē cū oxi laxa
tiuo. z electuario de suco rof. aut cū miro
ball. citrinis. z cassia fist. ¶ Si aūt nō ē tā
tus dolor digeratur materia cū sir° rof.
aut uiol. aut nenufari° deiā purgetur nō
administretur oxizaccara nec diuretica
¶ Si aūt materia sit fl̄atica digeratur cuꝫ
oximell ubi bulliat ysopus. postea purge
tur cū. yera uel cum polipo z turbit ¶ Et
si melācolica post digestionē. addatur si
ropus de borra. z purgetur cū dya sene.
z dyaborragiato z medico de yera ruf.
uel cū decoctione miroballi. indi. z epi
th ¶ Si aūt fuerit constipatus. fiant criste
ria fricationes etiā extremitatū ualent
¶ Intelligendū circa curationē obtalmie
ꝙ i corporibus hūidis nullū euaporatoriū
dēt iponi oculis donec corpus fuerit suffi
cienter mūdificatū ¶ Preterea nullū na
tura coticū debet apponi nisi in dolore ue
hemētissimo de cosa acuta subtili et tūc
directe cōpetunt ea que infrigidant et in
grossant ¶ Pretea a principio nullū colli
riū apponatur usq; ad tres dies nisi uehe
mentia doloris hoc facere contingeret
¶ Preterea nō abluantur oculi cū aq̄ frigi
da nec aliq̄d frigidū actu apponat̄ nisi do
lor coartaret ꝙ fra claudunt poros et co
artant materiā In obtalmia igitur de cā
calida vīibus oibus ꝑcedentibus utatur
tali collirio. Rx. psilliū et fiat mucillago in
aq̄ rof. Idē fiat de semine ciconioꝝ. et

de dragga° z tūc mucillagines exprimāť
z cū albugie oui fortiter agitato miſceáť
z addatur lac mulieris z fiat colĺiuz. hoc
eni colĺiuz repercutit materiá z ſedat do
loré ¶ Et ſi uellemus inducere ſopnū z ſe
dare doloré. fiant iſte mucillagines cū aq̄
decoctionis papaueris albi. z erit mirabile
¶ Si aút uehemētia doloris cogat nos ad
damus cū his opiū in pua q̄titate z adda
mus ceruſaz. ablutá z mūdatá z ſucū cori
andri. ex oibus igiť iſtis fiat colĺiuz. Vñ
in materiis calidis corꝑe mundificato in
pricipio morbi ad ſedandū doloré z ſop
nū inducendū nó pót melius inueniri qd̄
reuelatū é Vtatur igiť iſto uſq; ad augmé
tū egritudinis in augmēto aūt addatur cū
iſtis .mucillago. fenugre. qm̄ maturat In
ſtatu aút ponatur iſtud. fiat mucillago. d̄
dragg. z gūmi arac° . z fenugreco. z exp̄
māťur z cū lacte mulieris miſceantur &
oculis iponať z lac mulieris cotidie z fre
quenter oculis inſtilletur qm̄ maturat. ab
ſtergit mūdificat z ſedat doloré. z lippa
cotidie mūdificetur cū pāno antiquo in/
tincto in albugine oui z lacte mulieris .
¶ In declinatione iſto utatur col. io. ℞.
tuchie. extiĉte ſicut opz. ſarcocollo nutri
te in lacte mulieris. amidi. licii . añ. ℈ .ii.
conficiantur cū aq̄ roſ. z albugine oui. et
lacte mulieris ¶ Si aūt fortiori medicina
īdigemus addamus cū his aloes uſtū mū
datū et ablutū. memithe. marcaſite. cathi
mie auree. et ꝑparentur ſicut oz et ponať
ſub duplū Iſtud eni abſtergit et mundifi
cat et delet albugines et malas reliquias í
oculis derelictas ¶ Nunc aūt oēs ſapié
tes côueniunt in hoc ꝙ ſarcocolla nó com
petit in obtalmia donec nó uenerit; ad d̄
clinationé ¶ Si aūt fuerit ꝙ dolor nó ue
nerit in tantá exuberantiá et potiſſime í
yeme et in hoīe pticulari ubi pori poſſūt
claudi corpore mūdificato ponatur ſpon
gia in aqua calida et ponatur ſup̄ oculum
ad euaporandū. poſſunt poi in aq̄ roſ. uel
coriandrū. uel papau. uel oia ſimul. et ſpō
gia intincta et expreſſa calida oculis applí
cetur et ita fiat infrigidatio repercuſſio
et reſolutio ¶ In augmento aūt et in ſta
tu addantur iſtis dragag. fenugrec. et gū
mi ara. ¶ In declinatione aūt remouean
tur iſta et ponatur in aq̄ camomil. melli
lo. ordeū. et uiole. deiñ bulliant parū et po
natur in aqua ſpongia uel lana abluta uel
bombix uel pānus aliquis duplicatus z ex
preſſus ſup̄ oculū apponať In oībus tñ opí
bus pticlibus oz ꝙ añ corpus ſit bñ mūdí
ficatu. aliter malus accideret nocumētū q̄
iuuamenti ¶ Si aút cá eſſet frigida corꝑe
mundificato et vſibus precedētibus fiāt
iſta remedia localia. ponantur roſe ru. in
ſacculo et tēperētur in uino ablato fumo
et ſacculus oculis applicetur et poſt vnam
horá ponantur iſta in ſacculo. ſ. roſ. camo
mil. mellilot. eq̄libus partibus et apponá
tur in aqua calida et exprimatur et ſuper
oculuz apponatur et vna hora apponatur
iſtud et alia aliud ¶ Deiñ cū ꝓcedit egrí
tudo fiat iſtud colliuz . fiat mucillago in
aqua ro. de gūmi ara. fenugre. ſe. lini. ma
lue. et exprimātur tunc. ℞. ſarcocolle. nu
trite in lacte muli. uel aſine. ſpice. nardi.
mirre cynamomi. aloes. caſto. añ. ʒ. ß. pul
uerizentur ſicut decet colĺus et tunc accí
piatur duplum mutillaginis ad iſta et fiat
colĺiuz ¶ Iſtud eni colĺiuz parti repcutit
parti reſoluit et partiz maturat et iō cōpe
tit in fine principii obtalmie de cá frigi/
da et augmento et ſtatu ¶ In declinatiōe
fiant; iſta eadé niſi ꝙ mutentur ꝓportio
nes qm̄ mutillagines debent poni in ſub
duplo et in declinatione ponatur in bal
neo et detur vinū purū ſed in pua q̄tita
te et dieta ſit ſubtilis .In cōpoſitis aūt cō
ponantur remedia ¶Clarificatio ¶ In
telligendū hic et in q̄libet materia et po
tiſſime in iſta ꝓpter nobilitaté mēbri et
periculū cure Concurrunt eni alñ pticula/
ria que lingua explicari nó poſſunt ;quare

induſtrie medici ꝑticulariter operãtis re
linquãtur ¶ In medicaminibus eñi aliqñ
aliquid ẽ addendũ ⁊ aliqd diminuendũ
iuxta naturã ſimpliciũ ⁊ cõpoſitaꝝ ⁊ iux̃
naturã temporũ morboꝝ ⁊ tẽporũ anni.
⁊ iuxta naturã cõplexionũ ⁊ alioꝝ ꝑticu
lariũ. ⁊ iõ medicus operãs ꝑticulariẽ poſtq̃
hẽt noticiã materialiũ cõponat ⁊ ordinet
iuxta formã regiminis dietã ex cõcurſu
ꝑticulariũ ¶ Si aũt obtalmia fuerit de uẽ
toſitate euaporetur cũ milio ſacellando.

¶ De vngue

Unguis ẽ ſecundus morbus con
iũctiue Vñ vnguis ẽ excreſcẽtia
media inter diſpõnẽ neruoſam
⁊ carnoſaꝫ creſcens ſup cõiũctiuã. ⁊ inci
pit alñ ab vno lacrimali. ⁊ alñ ab altero.
⁊ alñ coopit cõiũctiuã ⁊ alñ extẽdit uſq̧
ad corneã. ⁊ alñ ẽ vnius coloris alñ alteri
us ¶ Curatio ¶ Suppoſito ꝙ corpus
ſit mũdificatũ. ſuffumigetur oculus cũ aq̃
decoctionis maluc. ⁊ bis malue. ⁊ deinđ
utatur tali colł'io. ℞. uitrioli. uiridi eris.
uſti. ſalis armo. fell' tauri. añ. ℈. ſ. cynamo
mi. ʒʒ. triũ piperũ. framẽtoꝝ. ſarcocoll'. ẽre
uiridis. añ. ℈. i. puluerizentur ſicq decet in
coll'iis. ⁊ cũ ſuco feñ. maiurane. ⁊ modico
melle miſceãtur ¶ Si aũt ex his nõ curetẽ
recurramus ad manus cirugici ⁊ aperian
tur palpebre ⁊ trahatur unguis cũ uncino
⁊ cũ excorietur cũ extremitate pẽne ſubti
li ⁊ ſcidatur. alr̃ eñi cito reuertetur. ¶ Se
cundo notãdũ ꝙ nullo mõ tãgatur aliqd
de carne naturalis ipius lacrimalis alr̃ eñi
eſſẽt ibi lacrime ſempiterne. deiñ ponatẽ
ibi ſal cũ cimino maſticatũ ne palpebre cũ
oculo incarnentur ⁊ iõ oculus q̃ſi cõtinue
moueatur ⁊ iõ parũ dormiat ⁊ empł'etur
cũ uitello oui. ⁊ modico olei ⁊ ea cõtinue
preparentur

¶ De ſanguine in oculo uel i cõiunctiua

Iste ẽ tercius morbus coniũctiue
Vñ intelligendũ ꝙ ſupra cõiũc
tiuã apparet alñ punctus ſangui
neus ſicut ſanguis aggregatus ad moduꝫ
gutte ſanguinis uel ſicut macula adherẽs
coniũctiue ¶ Hec paſſio aliquãdo ꝓuenit
ab exterioribus ſicq ẽ caſus. ꝑcuſſio. ⁊ rup
tura coniũctiue ⁊ ſimilia ⁊ aliquãdo reſu
dat ſanguis ꝓpter exuberãtiã. uel rũpitur
orificiũ alicuius uene ⁊ aggregatur ſãguis
in coniũctiua ⁊ aggregatur macula ſãgui
nea. ⁊ aliquãdo ẽ ſicut ſanguis rubeus. ⁊
aliquãdo ſicut ſanguis mortificatus
¶ Curatio ¶ In pricipio ſue apparitio
nis ꝓpter timorẽ opationis fiat fl'omia.
đ cephalica ⁊ iniũgatur dieta tenuis ⁊ agi
tetur albumẽ oui cũ aqua roſ. ⁊ ſanguine
dra. ⁊ liniatur ibi. aut ſuper oculũ iſtilletẽ
¶ Deinde ſi coniũctiua ẽ rupta ponatur
ſal maſticatũ an nõ. deĩde contra illã ma
culã lac mulieris frequentẽ oculis in ſtilletẽ
d eide ſi nõ curetur infũdatur ſanguis co
lũbinus calidus ſub ala exterius ⁊ ſi ex his
nõ curetur diſtilletur aq̃ rafani diſtillata.
¶ Et ſi ẽ antiquus corpore mũdificato.
ſuffumigetur cũ aq̃ decoctionis yſopi. ⁊
calamẽti. deinde inſtilletur oculis ſtercus
colũbinũ diſſolutuꝫ in aceto albo. ⁊ vino
albo. ⁊ coletur ¶ Et ſi ex his nõ curetur
ponatur ibi aq̃ diſſoluticis nitri. ⁊ ſalis ar
moiaci. Et ſi ex his nõ curetur fiat tale
coll'iuꝫ. ℞. uitrioli. ſal armõi. ſarcocoll'. alo
es pip'iſ. thuris. eris uſti. coralli. margarita
rũ. drag. gũbi ara. ceruſe lote. amidi. ſãguis
dra. añ. ℈. i. puluerizenẽ ⁊ cũ ſanguie colũ
bi informẽtur trociſci ꝑui. ⁊ deſiccentur
⁊ cũ uti uolueris diſſoluatur bene cũ lac
te mulieris. ⁊ oculis inſtilletur

¶ De pãno in coniunctiua.

Pannus in cõiunctiua eſt q̃rtus
morbus qui accit in cõiunctiua.
cũ eñi corpus repletũ ẽ ⁊ potiſſi
me caput tunc replentur uene que ſunt i
cõiunctiua ⁊ texuntur ad inuicẽ ⁊ conſti
tuũt quẽdã panniculũ ad modũ fumi &
cooperit coniũctiuã ⁊ aliquãdo corneam
¶ Signa ¶ Eſt quãdoq̧ ⁊ frequẽtẽ

cũ pruritu ꝫ lacrimis ꝫ rubore ꝫ habet ui
ſuꝫ caliginoſuꝫ ¶ Curatio ¶ In pͥis
fiat ffomia de utraq̧ cephalica. deiñ ſi in
diguerit de uenis que ſunt in fronte ꝫ ti
poribus. deiñ de uenis q̃ ſunt in utriſq̧
angulis oculoꝝ. deinde purgetur cũ yera
pp̃. ¶ Vtatur dieta ſubtili. ꝫ uitet oĩa fu
moſa. deiñ in principio utatur iſto colſ̃io
repercuſſiuo. ℞. acacie ablute. gummi ara.
eris uſti. miſceantur cũ aq̃ pluuiali. ꝫ fiat
colſ̃iuꝫ ¶ Cũ aũt prolongatur morbus cor
pe bñ mũdificato utaẽ iſto colſ̃io. ℞. teſ
tas ouoꝝ recenẽ fractoꝝ et ꝑpenẽ i aceto
fortiſſimo per ix dies. deiñ deſiccetur in
ũbra. ꝫ poſtea puluerizentur ꝫ tũc. ℞. ſar
cocolle nutrite. aloe. gũmi ara. in eq̃ por
tione cũ puluere ouoꝝ. ꝫ miſceãtur in aq̃
eufraxie. uere diſtillata. ꝫ fiat colſ̃iuꝫ &
põt uti iſtis per modũ pulueris aut ꝙ ſit
liquidũ aut ſpiſſuꝫ. cũ additione auxũgie
porcine recentis. aut ꝙ iformẽtur tꝰ ocuſ.
ꝫ cũ uti uolueris diſtẽpentur cũ lacte mu
lieris ꝫ ſuco celidonie. ꝫ ita diuerſimode
poſſumus operari in paſſionibus oculoꝝ.
iuxta moduꝫ et conuenientiã ꝑticulariũ
¶ Si aũt cũ his nõ curatur recurramus ad
cirugicũ litteratũ ꝫ expertũ. ꝫ tunc eleue
tur panniculus cũ uncino uel ueruſ ſicut
dictũ eſt in ungue. ꝫ diſcarnetur cũ capi
te penne ſubtili. ꝫ ſcindatur cũ capite for
ficũ. ꝫ iponatur ſal ꝫ ciminũ maſticatũ ꝫ
uitellũ oui cũ oleo. ponatur ſupra pannũ
ꝫ deinde ſuper oculũ ꝫ ligetur ꝫ mouea
tur oculus ne incarnetur ꝫ in craſtinuꝫ
abluatur cũ aqua calida ubi ſint roſe

¶ De puluere qui cadit in coniunctiua.

Puluis cadens in cõiunctiua eſt
quita paſſio cõiũctiue ſeu totius
oculi cũ ceciderit in oculo puluis
ſeu fruſtra ꝫ ſiſ̃ia ¶ Curatio ¶ Prio
abluatur oculus cũ aq̃ dulci ꝫ ꝓiciatur lac
mulieris ab ubere et ſi adhereat et occulte
tur inuerſetur palpebra ſuperior et remo
ueatur cũ corrigia gracili. aut tenaculis ꝑ
uis

¶ De tremore in coniũctiua

Tremor in coniunctiua ẽ ſexta
paſſio in coniũctiua ¶ Cauſa
¶ Cauſa tremoꝛ in coniũctiua
accidit ex uentoſitate et aquoſitate et ffa
te aquoſo et meſ̃ia ¶ Curatio ¶ Cu
ratio taliũ ẽ dieta ſubtili purgare caput cũ
yerapp̃. et balnea. et fomentatio oculorũ
cũ aqua calida frequenter ubi ſit camoilſ̃.
meliloẽ. abſintiũ. añ. et utatur iſto colſ̃io
℞. eris. uſti. ʒ. ii. margaritarũ coralli. ſpice
nardi. muſci. añ. ʒ. i ſandara. ʒ. ſ. incorpo
rentur cũ aqua ro. et fiat colſ̃ium

¶ De duricie coniunctiue

Septima paſſio cõiunctiue ẽ du
ricies. ita ꝙ oculi nõ poſſunt bñ
claudi & aperiri & curatio eius
exiſtit in mollificãtibus et diſſoluẽtibus.
corpore mũdificato. Bulliat in aqua ma
lua. biſmalua. et palea ordei. et auena. &
ſpongia intingatur et oculo applicetur. ſi
at igitur frequenter fomentatio cũ iſta
aqua calida. et impleatur oculus cũ uitello
oui. et oleo. exiccentur lacrime cum aqua
agreſte

¶ De pruritu qui accidit in coniunctiua

Pruritus coniunctiue. et palpe
brarũ et oculi. eſt octaua paſſio
oculoꝝ que cãtur ex hu. acutis.
ſalſis et uiſcoſis. purgetur corpus ab his
humoribus deinde balneetur in ſtupha.
deinde fomẽtetur oculus cũ aq̃ calida fre
quenter. deiñ abluatur cũ aq̃ feñ. celidoĩe
uerbene et eufraxie

¶ De apoſtematibus cõiunctiue

Nona paſſio cõiũctiue ẽ qñ in ipa
apparent apoſtemata ꝑua granu
loſa ad modũ milii. et aliquãdo

maiora aliꝫ minora. aliꝫ alba. aliꝫ rubea
¶ Purgetur corpus ſꝫ exigētiā hu. ꝫ ſi cā ē ca. fiat colliriū de ceruſa ꝫ albumie ouorū. ꝫ ſi ſra aſpergatur locus puluere margaritaꝝ. coralli ꝫ teſtaꝝ ouoꝝ.

¶ De ulcere in cōiunctiua

Decima paſſio in cōiunctiua ē ulcus qđ aliꝫ ē ſanioſuꝫ ¶ Purgetur igitur corpus ſſomia. ꝫ farmacia. ꝫ ſubtili dieta. deīn utatur tali colliro. ℞. cathiēe aure. eris uſti. ceruſe ablute. plūbi uſti. draganti. gūmi ara. aā. ʒ. ii. aloe. mirre. muſci. oliba. ſarcocoll. mirre. opii. aā. ʒ. s. cōficiantur cū aq̄ ro. optima et fiat collirium

¶ De carne addita in cōiunctiua

Vndecima paſſio coniūctiue ē excreſcentia carnis aut diminutio eius in cōiunctiua ¶ Cura.
¶ Cura ē ſi caro augmentetur in coniūctiua nō ē aliud conſiliū niſi ꝙ ꝑ optimuꝫ cyrugicū extirpetur. ſicut dictū ē ca° de vngue ꝫ ca° de pāniculo coniunctiue ꝫ hoc corpore mūdificato fiat ¶ Si aūt caro ſit diminuta. i. ablata ꝑ optimū cyrugicū. ſicut in curōne vnguis ꝫ carnis addite ꝫ pāniculi ꝫ cancri ꝫ fiſtule tunc nō ē curatio ꝙ radicalis ē quare in curatione taliū magna cautela ē adhibenda ¶ Si autē caro aliter eſt diminuta fiat tale colliriū ℞. aloe. olibani. aā. ʒ. ii. ſan. dra. ſumac. aā. ʒ. s. fiat colliriū cū aqua roſ. ubi gūmi arabi. ſit infuſuꝫ

¶ De fiſtula lacrimaliū

Duodecima paſſio in coniūctiua ē fiſtula nata in lacrimali. ¶ Intelligendū etiam ꝙ apoſtemata mollia generantur aliꝫ in lacrimali oculi. uerſus naſuꝫ ꝫ ut plurimū termināt ī fiſtulā ¶ Curatio In primis igitur diligētiſſime mūdificetur corpus deīn fomētetur locus cū ſpongia infuſa in aqua decoctionis galla. ſumac. ꝫ modici mell. deinde cū aqua decoctionis mali granati. ꝫ foliōꝝ rute. deīn fiat tale colliriū. ℞. uiridis eris. atramenti. ſal ar. uitrioli. calcis uiue. auripigmēti. cantarides. alumis. aā. ʒ. i. fiat puluis ꝫ puluis īponatur in puiſſima q̄titate uel miſceatur cū uiride eris. & fece olei antiqui. fiat vnguentū ꝫ tenta iungatur ꝫ fiſtule applicetur ¶ Deinde fiat vnguentū poſt mortificationē fiſtule. ſ. de aloe ꝫ olibani. ſarcocoll. nutrita. ſumac ꝫ cortice maloꝝ granatorū ad carnis regenerationē. deīn ſumatur tal potio. ℞. fol agrimonie fol oliue. conquaſſentur ꝫ tēperentur in vino albo ꝫ accipiatur vinū proculdubio ſi corpus ē mundificatū & patiens ē boni regiminis Iſta potio continuata curat omnē fiſtulam ut plurimū ¶ Si autē ex his nō curetur ad manuꝫ cirugicaꝫ rerurramus finaliter ¶ Cauterizetur igitur locus ꝫ fiant talia per ordinem, ſicut decet. de iſta aūt materia ſumus locuti libro primo

¶ De lacrimis oculorū

Tercia decima paſſio coniunctiue ſunt lacrime currentes ad caudam oculi ¶ Cauſa ¶ Lacrime currentes proueniunt a cauſis primitiuis extrinſecis. ſicut eſt caſus percuſſio. calor. frigus. accidentia anime. iſtis autem remotis lacrimaruꝫ fit remotio. Veniunt etiam aliquando propter remotionem uel euulſionem carnis que eſt in lacrimali propter indoctū cirugicuꝫ ꝫ non recipit curationem tamen ſi uideatur uia intus eſſe fiat collirium de aloe. ſarcocoll. nutrita. ꝫ ſumac. aliquando ueniunt lacrime propter oculi debilitatem naturalem quod patet quia moll huiuſmodi ſubalbidus ꝫ non recipit curationem cū uideatur tibi. apponatur olibanū. cum predicto collirio. ꝫ utatur eo. Aliquando ueniunt lacrime propter fluxū hu. a pte intriſeca cerebri ¶ Cuius ſignū ē ꝙ ueniūt cōtinue ꝫ cū ſternutatione ꝫ iſte lacrime pñt curari ſed cum difficultate magna ualde

¶ Confortetur in p̄mis cerebꝝ cū ambra
ſtorace. cala. ſi cā ē fra. ꝫ in cauſa calida.
cū cāfora. ꝫ roſ. ꝫ purgetur cū yerap. i cā
fra. ꝫ in calida cū eſo de ſuco roſ. ꝫ poſ
tea uentoſe in collo apponātur. deiñ ſecu
re uitet replectionē ꝫ ſemp nū diuinū. &
odoret confortantia iuxta conuenientiā
pticulariū ¶ Si aūt uenerit ꝑpter cās extri
ſecas confortetur cerebrū ꝫ ponātur ſtip
tica ſupra frontē ꝫ timpora iuxta conue
nientiā pticularū. de ſanguie dra. acacia.
mirra. ꝫ olibani. et albumē ouoꝝ. et ſimi
libus iuxta naturā cauſe ¶ Fiant fricatio
nes fortes in uertice capitis. et ſi aliaꝫ uiā
nō habebimus incidantur arterie q̄ ſunt
in timporibus. deinde confortetur ocu
lus ſi cauſa eſt calida cū tali colľio. ℞. roſ
margaritarū perforatarū et nō perforataꝝ.
oſſium miroba. coralli albi. et rubei. cam
fore. añ. ℈. ii. acacie. ſangu. dra. ſumac. cor
ticū maligranati. opii. olibani. añ. ℈. vi.
conficiatur cum aqua infuſionis drag̃. et
gummi arabi. et fiat colliriū ¶ Si autem
cauſa fuerit frigida tūc utatur iſto colľio
℞. tuchie parate ſicut decet. ſarcocolle nu
trite. olibani. aloe. maſtic. calamite. am
bre. añ. ℈. i. roſ. ſumac. ſangui. dra. añ. g̃.
vi. conficiatur cum mucillagine drag̃. ꝫ
gum. arabi. et fiat colľium ¶ Si autem ē
compoſita componantur medicine iuxta
induſtriā medici ¶ Clarificatio In
telligendū iuxta materiā iſtā ꝙ G. uide
tur contrarius ſibi ipi. quarta particula đ
morbo uerſus principiū ad quatuor colūp
nas dicit Si in coniunctiua fuerit apoſte
ma de ſāguie uiſui accñľr nocebit ꝫ ſtati
ſequitur illa regľa aľ littera ¶ Si aūt ob
talmiā patitur uel ungulā p ſe faciet uiſui
obſcuritatē p amorē nōne obtalmia fit đ
ſanguine. aliñ ergo tunc apoſtema de ſan
guine nocebit per ſe uiſui. igitur quid eſt
dictū ꝙ apoſtēa ſanguinis nocebit uiſui p
accñs et obtalmia p ſe cū obtalmia ſit apoſ
tēa de ſanguine ut plurimū. Dicendū ad
h° ꝙ ego nō uideo niſi ſub quedā nubilo
ſi lr̃a ē uera ſicut iacꝫ. dicamus ergo ſic q̄
tū ē de preſenti ꝙ hūor criſtallinus eſt in
oculo per ſe ꝫ alia ſunt ꝑpter iuuamēta.
¶ Si ergo oīa que ſunt in oculo patiātur
et uiſus nō ledatur nō erit morbus ſed cā
morbi ſꝫ G. in primo de morbo tūc aūt
apoſtema ſanguineū per ſe eſt morbus cō
iunctiue cū in coniunctiua ſint multe ue
ne et ita pōt ibi cauſari apoſtema de ſan
guine et nō erit per ſe morbus oculi cuꝫ
nō de neceſſitate ledat uiſuꝫ licet ergo ſit
morbus coniūctiue per ſe nō tamē p hoc
erit morbus totius per ſe cū nō ledat ope
rationē totius inq̄tū huiuſmodi Nūc au
tē obtalmia q̄tū ē de uirtute uocabili nō
dr̃ tm̄ et ꝓprie apoſtēa oculi. niſi cū hoc
ponatur pupilla oculi et uiſus et ita opera
tio totius oculi. et ita obtalmia dicit̃ mor
bus totius oculi per ſe et pro tāto Auic.
in tercio poſt q̄ dixit ꝙ obtalmia uera eſt
apoſtema in coniūctiua poſt xii. lineas.
dicit obtalmia uere ē apoſtema in pupilla
ſequens coniunctiuā et ita uidetur ſonar̃
ꝙ obtalmia de uirtute uocabuli nō ē tm̄
apoſtema coniūctiue ſed etiā pupille et ꝙ
nocumētū pupille imediate nocet uiſui.
et ideo obtalmia poteſt p ſe uel imediate
ꝙ idē eſt uiſui nocere ¶ Intelligendū ꝙ
quocūqꝫ ſe habeat negociū ꝑpter iſta uer
ba nō mutatur cauſa nec ſignū nec opera
tio et ideo uidetur ꝙ diſputatio ſit de no
minibus ꝫc̃. ¶ Secūdo intelligēdū ꝙ ob
talmia frequentius uenit in uere q̄ i aliis
tpibus et ſi ſic frequētius uēit de ſanguie
et ſi ueniat in eſtate frequētius uēit de co
lera. et in autūpno frequētius uēit de me
lācolia. et in yeme fit freq̄ntius de fľate
¶ Tercio notādū ꝙ in obtalmia corpore
pleno p̄mo dēt fieri fľomia de cephalica
ptis oppoſite poſtea de latere eodē ſi indi
geat poſtea debemus ponere repercuſſiua
corpore mundificato in principio exñte
egritudine. tūc aūt cognoſcitur obtalmiā

eſſe in principio cū apparet tumor oculoꝝ et ꝙ expellitur ē ſubtile et cū lippa et cū īcipit ingroſſari ē augmētū et cū ē digeſta ē ſtatus et cū diminuitur ē declinatio ¶ Quarto intelligendū ꝙ exibitione aq̄ ī obtalmia qm̄ aut miniſtratur intus aut extra. ſi intus et tēpus ē frm̄. et materia frigida debet calida āminiſtrari ut digeratur et euaporetur. ſi extra ut oculū fom̄tando tūc debet calida amminiſtrari ſemper niſi uehementia doloris impediat

¶ Quinto intelligendum ꝙ fenugrecuꝫ directe competit in obtalmia frigida et uentoſa quia digerit et reſoluit ſed ſi materia ē calida poſſet competere cuꝫ āmixtione frigidorum ſicut eſt dragtū et mucillago pſillii. ad maturandū in fine augmenti et principio ſtatus licet ſit calide complexionis. ¶ Sexto notandum eſt hic ꝙ licet ſanguis fluens ad cutem non inficit eam nec remaneat infectio ipſi coniunctiue tamen adueniens remanet infectio quia propter ſui teneritatem penetrat et ideo in principio apparet aliqn̄ ad modum puncti et aliquando ad modū macule et ideo recte in principio nō competit ſanguis colūbe quia tunc ratione ſue caliditatis magis faceret fluere ſanguinem ſed poſtq̄ conſtrictiua et reſtrictiua preceſſerunt ¶ Vltimo notandum eſt hic ꝙ aliquando cauſa antecedens lacrimaruꝫ poteſt prouenire a ſtomaco et a toto corpore licet cauſa coniuncta procedat a capite

¶ De paſſionibus cornee

QVinta cornea eſt illa tunica que apparet diſcooperta in oculo que eſt alba clara ad modum corni et eſt ſupra pupillam et patitur egritudines multas ſcd̄m G. de morbo ¶ Morbi igitur eius ſunt ſicut eſt ulcus. plaga ueſica. ſeu uariola. albugo. ruptura. tela. ſeu pannus ſeu macula. cicatrix mutatio coloris. groſſicies et ſimilia. ſicut uidebimus ꝑticulariter in proceſſu. et ſunt paſſiones octo.

¶ De ulceribus cornee

QVinta cornea eſt tunica corticalis comprehendens in ſe quatuor tunicas Nunc autem aliquando ulcerantur iſte tunice. et hoc propter humores acutos et diuerſificantur ulcera ſeu plage ſecundū diuerſitatem ſicut dextri et ſiniſtri ſuperficiei et profundi et ſecundū diuerſitatē cauſe et ita ſunt ſpecies multe. omnes tamen conueniunt in curatione et ideo de diſtinctione ſpecieruꝫ nō curo ¶ Curatio ¶ Infirmus ſit q̄etus et tacitus et dicta ſit ſubtilis et nō iaceat ſupra partem oculi leſi et fiant fere omnia quaſi in obtalmia ¶ Fiat igitur fle̅omia et purgetur corpus cum mirobolā̄. citri. et uiole. corpore igitur mūdificato ſufficienter. Vtatur in primis iſto collirio. ℞. ceruſe ablute ℈. ii. dragti. gūmi arab. an̄. ℈. iii. opii. ℈. i. fiat colliriuꝫ cū albumine ouoruꝫ. poſtq̄ uſus fuerit iſto proiciat̄ ī oculo lac mulieris ¶ Si aūt clauderetur ulcus aperiatur propter ſanguinē cū aqua decoctionis fen̄. et corone regie. deinde proiciatur in oculo iſtud collīiuꝫ ſ. ꝙ predicto collīio addatur iſta tria. ſ. tucia parata. cathimia abluta. et es uſtū. et ſi uolumus carnem regenerare in iſtis ulceribus omnibus addantur alia tria. ſ. aloe. ſarcocolle nutrite. et olibani. nūc auteꝫ in omni plaga ſeu ulcere eſt magnus dolor quare oportet ꝙ corpus ſit bene mundificatum et ꝙ colliria nō ſint mordacia. et abluatur oculus cotidie cum aqua calida pluuiali bis in die ubi ſit crocū et mel.

¶ De ueſica cornee

SEcūda paſſio cornee ē ueſica et diuerſificat̄ in colore odore. leuitate et mollicie. ſꝫ ꝙ aq̄ſitas ē

aggregata inter cortices exteriores cornee
aut interiores. aut medias. et ſecundũ di-
uerſitatẽ hu. peccãtis rõne ſue q̃litatis. aut
utriuſq;. nũc aũt ueſice aut uariole in p̃n
cipio ſunt ſicut punctus uergentia ad ru
beũ. ſed vulnera magis uergũt ad album
¶ Curatio ¶ Curãtur cũ ffomia et far
matia. et colľio dicto in ca° p̃cedẽti de
ulceribus cornee. uł fiat tale colľiũ. ℞. tu
cie pate ſicut decꝫ. cathimie lote. antiõnii
abluti. ſcorie eris abluti. ceruſe ablute. añ.
℈. i. opii. ʒ. vi. conficiãtur cũ mucillagine
fenugreci ¶ Intelligendũ aũt tuchiã patã
q̃ igniatur decies et in qualꝫ uice extigua
tur. p̃mo quiq; uicibus in urina pueri uir
ginis. et quiq; in aq̃ roſ. poſtea puluerizẽt
ultie deiñ ꝙ terat̃ in ſuco maiurane. deiñ
remoueat̃ ſucus z tucia deſiccetur in ũbra

¶ De ruptura cornee.

TErcia paſſio cornee. ẽ ruptura z
apparꝫ alñ ad modũ capitis vuce
alñ ad modũ claui. Rũpitur alñ
ꝑpter cãs extrinſecas ſicut ẽ caſus z pcuſ
ſio. alñ ꝑpter intriſecas ſicut eſt hũor acu
tus. aut apoſtema z diuerſificãt ſpẽs rup
ture. ſcd̃m diuerſitatẽ cãrũ ita ꝙ alñ exit
v..a extra cũ magna difformitate ¶ Spe
cies curabiles in pricipio curantur ſicut ea
q̃ dicta ſunt in ca° de ulceribus z ca° de
ueſicis ¶ In p̃mis igit̃ mũdificetur cor
pus cũ ffomia z farmacia. deiñ ponãtur
repcuſſiua. z fiat empl'm de citoniis &
acatia. z ſanguie dra. z bolo armo. z lige
tur oculus z iaceat reſupinus z fomẽtẽt
cũ aq̃ decoctionis roſ. plantaginis. burſe
paſtoris. z poſſent uti colľio tali poſt iſta
℞. antimonii abluti. z uſti ceruſe uſte z
ablute. dimie aduſte z ablute. añ. ℈. ii. ſpi
ce nar. aloe. tuchie nutrite. ſarcocolle nu-
te añ. ʒ. vi. conficiantur cũ mucillagine
drag̃. z gũmi arabici. z fiat colľiũ ¶ In
eminentia aũt enormi nõ conſulo ꝙ ab-
ſcindatur ꝙꝛ timendũ ẽ ꝙ totus oculus li
queſieret

¶ De cancro cornee

QVarta paſſio cornee eſt cancer.
Cancer aũt cãtur alñ in cornea
ex colera aduſta z inducit ulcus
z corroſionẽ. z cauernas. dolorẽ capitis.
z uigilias z caſuꝫ appetitus. z ſi nõ curet̃
a principio poſtea nõ recipit curõnẽ. aliq̃ñ
aũt cancer cãtur a meľia. z ẽ dolor remiſ
ſus cũ duricie ¶ In primis igitur fiat ffo
mia. z ſi eſt de coľa aduſta purgetur cũ
oxi laxatiuo z electuario de ſuco roſ. &
yera ruf. ¶ Cancer aũt de coľa mitigatur
in primis cũ iſto colľio. ℞. ceruſe ablute.
amidi añ ℈. i. opii. ℈. ſ. ꝯficiantur cũ albu
mine ouoꝝ. z mucillagie facta de drag̃.
z aq̃ roſ. uel apponatur empl'm facto de
uitello oui. olo roſ. z lacte mulieris. uel
fiat iſtud ꝑ modũ colľii. ¶ Cũ aũt nõ eſt
ita dolor horribilis utatur tali colľio. ſ. ex
tuchie pate amidi. memithe. coralli rubei.
terre ſigillate. margaritarũ. añ. ℈. i. confici
antur cũ mucillagine drag̃n. z gũmi ara.
z fiat colľiuꝫ.

¶ De mutatiõe colorꝫ cornee z totius oculi

QVinta paſſio cornee z totius ocu
li ẽ mutatio coloris naturalis in
nõ natutalẽ. oculo ſano exiſtẽte
¶ Intelligẽdũ ꝙ ꝑpter paſſiones ep̃is z
ſplenis ſicut in ictericia z ſiſibus. mutat̃
color naturalis oculoꝝ inruborẽ. aut cro
ceitatẽ. nigredinẽ aut uiriditatẽ in tantũ
alñ ꝙ hõi uidetur ꝙ oĩa ſint crocea muta
tur etiã color z figura. ſicut in lepra. mu
tatur etiã color ſm diuerſitatẽ hu. criſtal
lini z albuginei z uiſus ſm diuerſitatem
hu. ¶ Curõ huius conſiſtit in remotione
cãe z ꝙ fomẽtetur oculus cũ aq̃ decoctio
nis roſ. nenufar. camoill. et ſi uolueris co
lorare oculũ colore nigro fiat ſic. ℞. galle
z oſſa mirobal'oꝝ. puluerizentur in oleo
ſiſamino. aut in oleo nucũ. z ponatur in
uaſe uitreo ad ſolẽ. deinde ſicut colľium
oculis inſtilletur

De nebula z panno in oculo

SExta paſſio cornee alñ enĩ hũidi
tas fluit ad corneã z gñat ibi fu
mũ z nebulã z caligatur uiſus z
curó cõſtituti purgatiõe corpis cũ piliſis au
reis z colliɜetur oculus felle accipitris

De corrugatione cornee z puificatione.

SEptima paſſio cornee ẽ corruga
tio. puificatio. z duricies. ſicut
fit in ſenibus z tunc confert fo
mentare oculũ cũ aqua decoctionis ordei
roſ. uioſ. nenufar. z ſimiliũ inſtilletur fre
quenter lac mulieris in oculo

De albugine nube. panno. z tela cor
nee.

OCtaua paſſio cornee Intelligẽ
dũ ꝙ ſupra corneã accidũt paſſio
nes multe q̃ nõ uidentur differ
re niſi ſecundũ plus z minus. ſicut ẽ albu
go nubes. macula. pãnus. tela q̃ quidẽ ue
niũt aliquãdo ꝓpter curſuɜ hu. aliquando
ꝓpter caſuɜ z ꝑcuſſionẽ. aliquãdo ſunt re
liquie apoſtematũ male curatoꝝ. Intel
ligẽdũ etiã ꝙ cicatrices accidũt in cornea
poſt curõnẽ ulcerũ. uariolarũ z ſimiliũ &
ſunt omnes albe. z iõ uidentur macule.
z hoĩes laborare in curatione cicatricũ ſicꝗ
ſi eſſet macula. eſt inanis opatio. ꝗꝛ cica
trix nõ recipit curõnẽ. aliqui etiã opinan
tur ꝙ macula in cornea nõ ſit aliud niſi
cicatrix cornee. uterq; iſtoꝝ deceptus eſt

Curatio In cicatrice etiã nõ ẽ la
borãdũ niſi ad decorẽ tñ In macula aũt
z albugine operandũ ẽ ſicut iſte infectio
nes q̃ ueniũt in cornea cũ ſit in principio
uł in puericia pñt de facili curari. cũ lacte
mulieris freq̃nt̃ ĩpoſito z poſtea cũ pulue
re oſſis ſipie. ℞. ſuci papaueris. ru. ſuci cen
tauree. mi. miſceantur cũ melł. ꝗꝛ procul
dubio curat albugines. & maculas in ſui
principio Et in puis pueris idẽ facit ſu
cus lingue paſſarine. z appellatur poligo/
nia. apud dyaſcorides. z aſſimilatur mi
rabiliter centũnodie. Iſta enĩ ẽ herba

quã yrũdines portãt pullis ſuis. cũ pforañt
oculus eorũ cũ acu z recuperãt uiſuɜ z ego
feci apportare de uiridario ſereniſſimi Re
gis maioricarũ Si aũt hec herba nõ inue
niatur. ſalti perforentur oculi pulloꝝ yrũ
dinũ z poſt triduũ q̃ recuperauerũt uiſuɜ
accipiãtur z fiat puluis z oculis inſtilletur

Si aũt macula fuerit indurata de diffi
cili curatur aut nũq̃ Modus aũt operan
di ẽ iſte. ꝙ dieta ſit tenuis z ꝙ purgatur
caput deinde mundificetur. z mollifice
tur macula cũ aq̃ decoctionis malue. bis
malue. palee. ordei. z auene. uiole. z roſ.
z nenufar. camoill. deiñ põat cotidie iſte
puluis. ℞. oſſis. ſipie. ʒ. ii. ʒʒ. alb. ʒ. i. pipis.
ʒ. ſ. pulueriɜentur ſicut decet z oculis iſtil
letur. uel fiat colliuɜ tale. ℞. calamite. ℥. i
tucie. ʒ. iii. ligni aloe. ʒ. iii. cupe. ro. ʒ. i. &
g̃. x. licii. ℥. ſ. Modus faciẽdi ẽ ꝙ calaĩ
ta. z tucia. decies igniãtur z extinguãtur
in vrina pueri uirginis. z poſtea in aqua
roſ. z poſtea tẽperẽtur in ſuco maiurane.
z miſceãt cũ pdictis z fiat puluis Iſto.
aũt puluere poſſumus uti tribus mõis. pri
mo in puluer̃ ſicut ẽ. ſcdo ꝙ miſceatur cũ
ſuco fen̄. z celidonie. tercio ꝙ miſceatur
cũ auxũgia porcina recenti z fiat colliuɜ.

Vel utatur iſto collio z nõ queramus
melius z ſi cũ iſto ñ curatur dimittamus
ipm in pace ſua. ℞. tucie parate ſicut deɜ
ſarcoco. nutrite. aloes. pipis longi. corticis.
teſtarũ ouoꝝ. calcinatarũ. fragmentoꝝ ſcu
tellarũ uiridiuɜ. terrearũ. uitrioli. eris uſti.
ceruſe lote. ſtercoris lacerte uiridis. cathi/
mie auri margaritaꝝ. coralli. uirid eris.
caſtorei. mirre licii. muſci. drag. ſerapini.
galbani. ſpume marine. opii. añ. ʒ. ii. cõfi
ciantur cũ ſuco eufraſie Cum uero pul
ueriɜata fuerint ſicut oportet informẽtur
trociſci z deſiccentur in umbra z cũ bal
ſamo inungantur z cũ uti uolueris in de
licatis diſtemperetur unus in lacte z ocu
lis imponatur ſicut collirium in aliis po
teſt diſtemperari cũ ſuco feni. aut celidõie

⁊ poſſumus ſicut in aliis uti multis mõis ſicq̃ ĩ puluere aut ꝑ modũ collĩꝫ clarificati in aq̃ roſ. aut per modũ collĩꝫ dicti facti cũ auxũgia porcina recẽti. ¶ Clarificatio

Intelligendũ tñ circa iſtã materiã. ꝙ macula pãnus et tela nõ ſunt morbi ĩfectiui quia modicuꝫ aut nihil reſoluitur ab ipis ¶ Morbi aũt infectiui in his uerſibus cõtinentur. Febris acuta. ptiſis. pediton. ſcabies ſacer ignis. antrax. et lepra. nobis contagia prebent. Vñ lippa ẽ morbus ĩfectiuus cũ aliq̃s reſoluitur. ¶ Scdo nõndũ ꝙ melã purgat ꝑ oculos. fla ꝑ nares et palatũ. colã ꝑ aures. ſed ſanguis nõ hẽt emũtoriũ ꝙ purus ẽ et nõ hꝫ ſupfluitates ¶ Iterũ aduertendũ ꝙ licet hu. fri tarde penetrãt pãnicſos coſtarũ nihilominus hu. fri penetrãt pãnicſos oculoꝝ et iõ alñ iter duas tunicas et tunc generatur cataracta ſicq̃ infra patebit aliqñ aggregatur in ſuperficie cornee et cãt ibi albugines. pãnos. telas et maculas et ſimilia.

¶ De dilatatione vuee et eius cõſtrictione.

PRima paſſio vuee ẽ dilataº vuee et pupille. Pupilla aũt ẽ foramen vuee. iſtud aũt foramẽ alñ dilatatur ita ꝙ uĩ tãgere coniũctiuã ¶ Iſta aũt dilatatio alñ ẽ naturalis ꝙ a natiuitate apparuit et nullo mõ recipit curõnẽ. alñ ueit accidentaliter et quocũq; fuerit ſemꝑ nocet uiſui. q̃m aut nihil uidet. aut uidet in minori q̃titate q̃ ſit res uiſibilis et hoc ẽ ꝓpẽ nimiã diſpſionẽ ſpirituũ ¶ Dilatatio igitur accidental̃ cauſatur aliquãdo a cauſis exterioribus. ſicut ẽ caſus. percuſſio. nimius dolor capitis. et cauſatur etiã a cãis intrinſecis ⁊ hº ẽ ꝓpter apoſtema aut ꝓpter magnitudinẽ hu. albuginei. aut ꝓpter hũiditatẽ currentẽ ad vueã. aut ꝓpter ſiccitatẽ vuee et corrugationẽ eius q̃m contrahit uerſus circũferentiã. et ita foramen magnificatur ſicut apparet in coriis ꝑforatis cũ deſiccantur et tũc dilatatio ẽ mor

bus ꝑ ſe et apparet tota vuea minorata.

¶ Curatio ¶ Si fuerit ꝓpter deſiccatione vuee tunc iniũgatur dieta reſumptiua. hũectatia. ⁊ nutritia. al̃ patiẽs ſit ĩ ocio ⁊ q̃te ⁊ balneẽt frequẽt̃ ⁊ fomẽtet̃ oculus cũ aq̃ dulci. ca. ⁊ ꝓiciatur lac mulieris ſuꝑ oculi ¶ Si aũt fuerit ꝓpter hu. albuginei aut ꝓpter hũiditatẽ ſit in dieta tenuĩ & purgetur caput cũ yera. ⁊ abluatur caput ⁊ facies frequẽt̃ cũ aq̃ ſalſa ⁊ aceto ⁊ ſint calida. ⁊ colĩa caſa apponãt̃ in oculo q̃ dicta ſunt in caº de albugine ⁊ macula ⁊ q̃ dicentur inferius caº de cataractis. ¶ Si aũt fuerit ꝓpter apoſtema. aut ꝓpter cauꝫ. ⁊ ꝑcuſſionẽ iniũgatur dieta tenuis. ⁊ fiat fl̃omia de cephalica. deiñ fiant uẽtoſe in collo. deiñ fiat fl̃omia de uenis q̃ ſunt ĩ angulĩſ oculoꝝ. ⁊ ſi rubor appareat emplaſtrentur timpora cũ ſanguĩe draconis ⁊ albumine ouoꝝ ⁊ ſuꝑ oculis ponatur ſacculus de roſ. ⁊ nenufar̃. intinctus in aq̃ roſ. uel iſtud. ℞. farine ordei. ⁊ fabarũ. ⁊ uitellũ oui. ⁊ paſtentur cũ ol̃o roſ ⁊ ſuco endiuie. ⁊ ſuꝑ oculũ apponatur. deiñ poſt principiũ inſtilletur lac mulieris. deiñ ſãguis colũbe ¶ Apoſtẽata igitur curentur ſicut dictũ ẽ in caº de obtalmia. Dilatatio aũt vuee ꝓpter cãs primitiuas nõ recipit curõnẽ niſi natura ꝑ ſe confortata incipiat reſtringer̃ ⁊ ita dilatatio pupille ſemper mala

¶ De conſtrictione pupille

SEcunda paſſio vuee ẽ cõſtrictio pupille aũt huiuſmõi coartatiõis ẽ ſiccitas ⁊ corrugatio vuee & motus eius a circũferentia uerſus centrũ ⁊ tunc oculus ẽ minoratus ⁊ forte nõ recipit curõnẽ. fit etiã ex ꝑuitate hu. albuginei ⁊ ſatis de facili curatur. coartatur etiã conſtringitur ex aliquo hu. cõprimẽte eã uerſus centrũ ¶ Iſta cõſtrictio pupille aut ẽ naturalis aut accidẽtalis. ſi naturalis iuuat quia ſpũs vniẽ ⁊ fortificat̃. Si accidẽtalis tũc ſꝑ nocꝫ ⁊ facit apparere rẽ maiorẽ

al' minorē q̄ ſit ¶ Si aūt fuerit cā inanitēs
humectetur oculus z caput z totū corpus
cū cibis hūidis .baln.z fomētis z fomēte
tur oculus cū ſpongia infuſa in aq̄ dulci z
calida z fricetur facies z caput ut caleſiat
qꝛ ſola hūectātia nocēt ſicut dicit Auic.
Si aūt cā fuerit reūſonalis purgetꝰ corpus
deiñ utatꝰ iſto collſio. ℞.croci.muſci. alo
es.ſtercoris lacerte uiride.añ.ʒ.i.balſami.
ʒ.ſ.pipis.floꝝ eris.armoniaci añ.grañ.vi
conficiantur cū aq̄ feniculi. diſtillata.

¶ De cataracta

TErcia paſſio vuee ſunt aq̄ . aut
cataracte. Intelligendū qꝫ uapo
res aquoſi aliñ aſcendūt a ſto° ad
oculos et ꝑturbant humiditates aq̄ claras
luminoſas cuius ſignū ē qꝛ añ cibū peius
ſe hñt q̄ poſt.aliñ aūt deſcendūt a cerebro
cuius ſignū ē qꝛ eq̄liter ante cibū et poſt.
et tūc ē magnū periculū aggregationis aq̄
in oculo aqua igitur aggregatur inter tū
cā corneā z vueā recte añ foramē pupille
et tunc in principio apparent ymagines
miſte z diuerſe.ſicut ſunt pili aut vngues
aut tunice aut muſce. aut aialia uolatilia.
aut uidentur ꝑforata. aut ſicut punctus.
aut lateralitꝰ et ſic de aliis multis et diuer/
ſis ſecundū diuerſitatē ſitus hūoris in pu
pilla et ſecundū diuerſitatē q̄titatis et q̄li
tatis.et etiā diuerſi colores apparēt rubei
aut citrini aut nigri et ſic de aliis. ſm di
uerſitatē hu.ſicut hec ſunt que leguntur
a G.xliii.de morbo. ¶ Nunc aūt iſti fu
mi et nebl'e cū incipiūt cōdēſari cānt aq̄
ſeu cataractā.et ipediūt uiſuz. aut oīo deſ
truūt ꝓpter oppilationē pupille qñ ſimula
crū rei uiſibilis.nō pōt iactari uſqꝫ ad criſ
tallinū nec ſpūs uiſibil' pōt penetrare uſqꝫ
ad corneā et ipeditur uiſus. ¶ Curatio

¶ In principio igitꝰ curari pōt a bono me
dico ſꝫ poſt cōfirmationē nō niſi ꝑ manū
reſtauratoris et ēt ab eo nō ſp ſꝫ cū ſunt i
diſpōne media ¶ In primis igitꝰ ordinetꝰ
dieta ualde ſubtil'. Vitet igitꝰ oēs piſces
ſicut fulgur niſi uelit igroſſare ut eēt acus
ſubicibilis Vitet oēs fructus et oīa fūo
ſa.oīa aquoſa et acuta et breuiter oīa q̄ fa
ciūt aſcendere uapores ad caput. Deinde
purgetur caput cū yerapig̃.multis uicibus
ſꝫ in ꝑua q̃tita. deiñ detur tiriaca. poſtea
utatꝰ iſto collſio. ℞.fellis accipitris. balſa
mi.añ.ʒ.ii.elſi.albi.pipis.añ.ʒ.i. ꝯficiātꝰ
cū aq̄ rafani z fiat collſiuz. z oculis inſtil
letur. Poſtea odoret maiuranā frequēter
etiā oculis applicet ¶ Si aūt ex his nō cure
tur tūc ad manus cirurgici recurramus

¶ Aqua eni ſeu cataracta qđ idē ē.aliñ ē
ſubicibilis acui z aliñ nō.qñ eni eſt nimis
groſſa nō ē ſubicibilis qꝛ nō poſſet deſcen
dere qñ aūt ē nimis ſubtilis nō ſubicibili.
qm̄ z licet deſcenderet tñ ſtatī ad primaz
diſpōnē reuertitꝰ ¶ In diſpōne aūt media
ē ſubicibili. Nūc aūt modus diſcernendi ē
iſt ¶ Cū aūt in loco luminoſo oculus bñ
reſpicitur ſi color aq̄ fuerit ſicut color fun
gi.aut calcis.aut grādinis.aut color niger
fuerit.ſignificatur qꝫ nimis ē indurata z
nō ē ſubicibili q̄re tunc nō ē laborādū. ſe
cundo diſcernitur ſic claudatꝰ uterqꝫ ocu
lus z tūc oculus ifirmus cū pollice ſuauitꝰ
fricetur.altero clauſo manente z tunc cele
riter oculus infirmus apiatur.z ſi pupilla
nō dilatatꝰ nullo mō ē ſubicibil' qꝛ nimis
ē confirmata ¶ Si aūt dilatatꝰ z reuertatꝰ
aq̄ ad primā diſpoſitionē ſubicibilis ē &
ſi remaneat diſperſa adhuc nō ē cōfirma
ta z ita nō ē ſubicibilis. Et ſi uolumus qꝫ
cito cōfirmetꝰ utatꝰ piſcibus ¶ Si aūt calō
aq̄ ē aereus.dyafanus tranſparens uel q̄ſi
tunc ē ſubicibilis.qꝛ tūc ē in diſpoſitione
media inter cōfirmatā z nō confirmataz
z tunc eligatur diligens reſtaurator. z cor
pore mundificato z oculo ſano bene liga
to fiat cauerna in cornea cū acu rotundi
capitis z incipiat ꝑforare cōiunctiuā uer
ſus caudā oculi z ꝑforet uſqꝫ ſupra vueaz
z cōprimat aquā leuiter iferius cū acu. z ñ
exhatꝰ ſtati ſꝫ maneat aliq̃tulū ut aq̄ ſupiꝰ

nó reuertatur. eleuetur igitur acus z poſtea
cóprimatur. deiñ extrahatur in pte autez
inferiori oculi nó fiat cauerna ad extrahé
dú aquā ꝙ timendú eſſet de euomatione
hu. albuginei ſicut dicit Auic. fiat igitur
in angulo ¶ Deiñ fiat empl̃m ſupra ocu
lū cū uitello oui z croco. z oleo uiolato z
ſtet in loco obſcuro ꝑ ſepté dies.

¶ De debilitate uiſus.

Viſus debilitatur. aut propter cās
extrinſecas ſicut ē fumus uel pul
uis aut uentus turbinis. aut in
ſpectio ſolis uł corpis luminoſi. aut intui
tus fixus in aliqua re aut legere litteras mi
nutas aut nimie uigilie. aut nimius ſóp/
nus. aut nimia caliditas. aut frigiditas aut
ſiccitas aut humiditas. aut nimia repletio
cibi z potus crapula. z uomitus nimius z
mirabiliter nocet coytus z cibaria uētoſa
acuta z ſalſa z acetoſa. z oīe illud quod
conuertit materiā in fumū z uaporē ſicq
ſunt cepe z allia. z porri. z fructus. z le
gumina. nocet etiā iacere calciatus z capi
te inclinato z ꝯſimilia ¶ Si ſunt cē intrin
ſece ſunt mſte ualde minorātes uiſuꝫ aut
corrūpentes aut deſtruētes ſicut ſunt egri
tudines capitis. ſicut ē reuma. freneſis. ſco
tomia z conſimilia. z ſicut eſt apoſtema
nerui optici. z eius oppilatio z quelibet q̄
tuor cóplexionū. tā ſimpliciū q̄ cōpoſitarū
cū materia uel ſine materia. h° idē fit ꝓpē
malas diſpōnes tunicarū. et humoris ui/
trei z albuginei z ꝓpter hūorē criſtallinū
z ſitū eius. qm̄ ſi torqueatur uerſus angu
los uertit oīa oblique. Si autē torqueatur
uerſus ſuperius uel inferius tūc vnū uide
tur duo z debilitatur uiſus ꝓpter cās dic
tas manifeſtas ſicut ſunt paſſiones vuee.
aut cornee. aut cóiunctiue. z ꝓpter uapo
res aſcendentes a ſtomacho. ſicut dictū ē
capitulo de cataracta ꝙ diſcernitur qm̄ ſi
apparitio ymaginū ſtetit per ſex mēſes z
pupilla apparet munda. a ſtomacho ꝓuēit
qñ aūt prouenit a cerebro nó eſt tāto tpe
ſine aggregatione aque nihilominus de
bilitat uiſus etiā. aut minuit aut corrūpi
tur ꝑ diſpóeꝫ ſpūs uiſibilis ¶ Iſte aūt ſpūs
ſi fuerit multus z clarus z ſubtilis facit ꝙ
res uiſibilis bñ diſcernitur z de lóge z de
ꝓpe ¶ Si aūt ē multus z groſſus tūc uidet
z diſcernit melius longinq̄ q̄ ꝓpinqua z
hoc ſm illos qui dicūt ꝙ ſumus extramit
tētes ꝓpter qd ſpūs ſubtiliatur in uia. ſm
illos aūt qui dicūt ꝙ ſumus intus ſuſcipiē
tes z nihil extramittentes fit hoc ꝓpter
fortē motū in criſtallina in apphenſione
rei mote z rōne motus ſubtiliat ſpūs ¶ Si
aūt fuerit ꝑuus z ſubtilis bene uidet ꝓpi
qua z male cernit longinq̄ ꝙ nó pót a ló
ge cóprehendere ¶ Si aūt fuerit paruus &
groſſus tūc male diſcernit ꝓpinqua z rēo
ta iſta materia aūt expoſita eſt a nobis ſu
ꝑra quartū de morbo ¶ Curatio Cura
tio igitur erit talis ¶ Si uiſus corrūpatur
ꝓpter res inanimentes cōfortetur oculus
cū qete z ocio z cibis humectantibus. z
balne. z fomētationibus factis circa ocu
lū cū aqua dulci tepida. z lacte. z ſi cauſa
fuerit replens iniungatur dieta tenuis. &
purgetur corpus cū yera. z pilliſ aureis. z
ſine quibus eſſe nolo. z colliꝫetur oculus
cū fellibus auiū de rapina uiuentiū z bal
ſamo ¶ Clarificatio ¶ Intelligēdū etiā
iuxta iſtā materiā ꝙ aliqui ſunt qui ſatis
mediocriter uidēt de die z uerſus noctē
nihil aut parū z hoc ē ꝓpter groſſitiē ſpūs
z hūoꝝ z aliqui ecōtra ſe hñt qui de die
parū aut nihil uident z de nocte quodā
mō ꝓporcionaliter loquēdo melius. z hoc
ē ꝙ ſpūs ſunt nimis ſubtiles z ꝑui. ¶ Cu
rō ꝑticl̃is z fidelr̃ excogitata ꝓ debilita
te uiſus z potiſſime cū oculus uł ꝑma frō
te ſanus z cū uiſus eſt minoratus corrup
tus aut ablatus.

Licet de his multa dicta ſunt tñ
magꝭ ꝑticlr̃ ſic ꝓcedamꝰ Iſta ſūt

83

que nocent oculis super omnia de mundo uel quasi .s. coitus superfluus. Deinde ebrietas. crapula nimia repletio cibi z potus. uomitus superfluus. dormire imediate post comestionē donec quasi digestio sit in stomacho celebrata. capite depresso dormire z longus somnus z pfundus z dormire calciatus z nocet etiā intueri res nimis splendidas z rutilantes sicut ē corpus solis aut lune aut ignis aut niuis z similiū. nocēt etiā tenebre sicut illis qui nimis fuerūt incarcerati z nocent eis oīa nimis calida z uaporosa z uentosa z corruptibilia z grosse digestionis sicut sunt allea. cepe. z porri. piper z uinū forte. z nouū z turbidum z spissum z omnes fructus z omia legumina. caseus durus z caules. carnes bouine. lac. z pisces z nocz etiā nimis legere frequenter litteras z ociū nimiū. z breuiter omia que replent caput uaporibus aut grauant stomachū. Omnia igiť contraria iuuant z confortant z potissime color uiridis z color niger sicut esset cucullа monachi si transiret per loca niuosa z submergeret oculos frequente in aqua frigida oculis apertis. nisi senectus inpediret uxta illud quod dicitur sinipha uiror speculū clarificāt oculū ¶ De medicinalibus aūt si corpus ē plectoricū fiat flomia de uena cephalica deinde fiant uentose cum scarificatione supra oculū z spatulas. deinde fiat flomia de uenis que sunt in angulis oculorū ¶ Et quia ut plurimū tenebrositas prouenit ꝑpter habundantiā flatis z melanconie aut utriusq; cū talia habeant caligare aut spūs ingrossare z obscurare. ideo bonū ē ut materia digatur per hūc modū ℞. maiorane. ɑ℞. iii. saluie. rute. siler montani. eufraxie uere montane. saxifrage. fragarie. feñ. añ. ɑ℞. i. añ. maretri dauri. carui añ. ʒ. iii. mel. lib. i. z. s. fiat scir. q° utať mane z sero ¶ Et si materia ē melica addatur in sciro° isto flo℞ boraginis. fol. sene. . epithi. custute. añ. ʒ. iii. digesta materia purgetur sic. ℞. yerap. ʒ. s. yeralo. ʒ. ii. euforbii. pulpecoll'a. mastic. añ. bdellii. gario. añ. pondus vi. granoꝝ. cōficiant cū succo absinthei. z fiant pille z dentur eūti dormitū. ¶ Si aūt materia fuerit melica purgeť sic. ℞. dyasene. dyabor. añ. ʒ. s. yeraf. ʒ. iii. l. par. abluti. ℈. ii. misceant. ¶ supposita igitur bona dieta z bono regimine z ꝙ corpus sit bene mundificatū. utatur istis remediis pticularibus z exptis semp a facilioribus ad difficiliora ascendēdo. Fiat igiť ista aqua quā cotidie ponas in ocꝉis quociensčunq; uolueris. ℞. celidonie. feñ. rute. siler mōtani. eufaxie. uerbene. ros. ru. electarū. añ. lib. s. gariof. pipis lōgi. añ. ʒ. ii. conquassent z ponant in elenbicco de uitro z fiat lentus ignis z fiat aqua sicut fit aqua ros. ¶ Secundū experimentū ē istud. ℞. picā auē uel picas multas. z ponant integre in olla noua uitreata z luteť z ponantur in furno donec possit puluerizari nō tñ ꝙ aduratur z tunc puluerizeť z puluis oculis inponať. vel fiat collirium uel puluis per se sumať qm̄ pica hēt hanc proprietatē ꝙ quocunq; sumať mō cōfert uisui ¶ Terciū experimentū ē. ℞. epar yrcinū. z lardetur nimiū de ʒʒ. z gariofal. z pipe longo. z assetur z pinguedo que fluit desiccetur z accipiať pars lardoꝝ predictorū z terantur minutissima z cū predicta distillatione siccata z puluerizata misceantur z fiat puluis sicut decet colliria. z ocul' instilleť ¶ Vel fiat collirium cū aqua ros. z epar suffumigeť. z etiā comedatur & ista fiāt multis uicibus ¶ Quartū expimētū ē tale. ℞. tuchie ignite & extinte quiqes in vrina pueri uirginis z quiquies in aqua ro. optima. ʒ. S. balsami optimi ʒ. iii. uini albi purissimi & mūdissimi. ʒ. i. misceantur simul & incorporeť ¶ Quintū experimentum est tale ꝙ utatur puluere subscripto. in omnibus comestionibus. ℞. eufraxie. saluie mente. siler montani. añ. ʒ. ii. aniis maratri. ʒʒ. gariofi. piperis longi.

añ.ʒ.ii.flo⁊ boraginis.fol.ſene.epithi.li
quiricie munde. vuarũ paſſularũ enucleata
rũ.corticũ miro alf.indo⁊.añ.ʒ.ii. panis
zuccari.ʒ.ſ.fiat puluis ⁊ ponat in ſacculo
de aluto ¶ Sextũ experimẽtũ ẽ tale ⁊ con
fortat mirabiliter oculũ ⁊ uiſũ niſi paciẽs
haberet in abhominationẽ ¶ Venentur
igit anguille nemorales de locis ſicciſſimis
⁊ ligentur uerſus caput ⁊ caudã ⁊ flagellẽ
tur cũ ꝓgis minutis ⁊ ſubito vno ictu uel
duabus abſcindatur caput ⁊ cauda ⁊ exco
rietur ⁊ abluatur cũ vino ⁊ ſale. ⁊ decoq̃
tur cũ vino albo. cũ fenu°.donec caro ſe/
peret ab oſſibus ⁊ illa caro ſumatur per ſe
uel cũ pane de zuccaro.fiat electuariũ ⁊ lõ
gus uſus facit mirabilia ¶ Septimũ ẽ iſtd
ꝙ accipiant mirobalãi.Kebuli conditi.aut
pilſe auree.aut cochie.ꝙ utat eis per inter
ualla ⁊ acuũt uiſuꝫ ¶ Octauũ ẽ ꝙ freq̃ns
uſus tiriace confortat uiſuꝫ ¶ Nonũ eſt ⁊
ultimũ ⁊ nunq̃ deus uſq; ad hec tp̃a uoluit
reuelare.℞.ſilar montani.eufraſie.maiu/
rane. rute celidonie. feñ.añ.ʒ.iii.ʒʒ.ſpice
nar.pipis longi.gariof.tuchie extincte et
nutrite.ſarcocolle nutre.in lacte aſine.alce
uel lignial.añ.ʒ.i.fell aquile et ancipiteris
et yrci in colentis mõtana vnũ de quoli
bet.balſami.ʒ.ſ.mell roſ.ʒ.i.puluerizãda
puluerizent conquaſſanda in ultimo con
quaſſent ſicut decet collĩa liquefienda.liq̃
fiant et ſi fuerit eſtas miſceantur in ſole
calido per xl.dies cotidie.ſemper agitãdo
ſicut conficitur aqua roſ.et ſi fuerit yems
conficiantur in cineribus calidis ubi calor
ſit ad modũ galline cubantis et agitet et
ſeruetur in uaſe uitreo et oculis inſtilletur
et ẽ tante uirutis ꝙ decrepitũ faceret leger
litteras minutas ſine oculo uerecino

¶ Clarificatio ¶ Intelligendũ ꝙ in no
ctilopa bene poteſt conpetere flebomia licꝫ
accidat ut plurimum in ſenibus et flaticis
et crapulatis et in illis in quibus frigidi et
groſſi humores habũdant pro tanto quia
corpus põt eſſe plectoricũ et ita conpetit
rõne uerſalis purgationis.licet alia ſit cura
ꝑticlis ſicut dictũ eſt ſtati in fine capi. cũ
ponetur digeſtiuũ materie frẽ ¶ Secundo
intelligẽdũ ꝙ in debilitate uiſus bene põt
cõpetere uomitus nec traheret materia ad
eãdẽ partẽ effectiuã.imo effectiue erit op
poſita.poſtq̃ mictit materia ad exteriora
quia ceſſante cauſa ceſſat effectus.Particu
laria in quibus põt cõpetere uomitus ſunt
iſta.ſ.ꝙ materia contineat in concauitate
ſtomachi ⁊ ꝙ euomat de facili ⁊ ꝙ caput
nõ ſit repletũ ⁊ ꝙ oculi nõ ſint nimis de/
biles ⁊ cũ talibus ꝑticularibus põt ꝯpetere
uomitus in debilitate uiſus ¶ Tercio notã
dũ ꝙ oĩa que habent ſpiritus ſubtiles ⁊ de
biles uident de nocte ⁊ nõ de die ſicut bu
bones qm̃ fortificat uiſus ꝓpter frigidita/
tẽ noctis ⁊ qui habent ſpũs ſubtiles uidẽt
de nocte ſicut de die. ſicut murilegi que
hñt ſpũs uergentes ad groſſiciẽ uident de
die qm̃ purificat ſpũs rõne claritatis exteri
oris. ſicut homines ⁊ qui inter iſta ſe hñt
medio modo inter minus ſubtiles ⁊ mi
nus groſſos uident in crepuſculo ⁊ illi in
quibus uergit ſpũs ad multã groſſiciẽ nõ
poſſunt uidere poſtq̃ dies declinat ſicut in
noctilopa.⁊ oculus qui ẽ in tenebris uidꝫ
oculũ qui eſt in luce ⁊ nõ econuerſo. qm̃
ad hoc ꝙ aliqua res uideat oportet ꝙ res
uiſa ſit illuminata qm̃ lux eſt forma colo
ris inquãtũ color ẽ uiſibilis ſcd̃m auert.

¶ Capitulũ vi.de paſſionibus que ꝑtinẽt ad
totũ oculũ ⁊ primo de ſtranboſitate.

STranboſitas ſm G.q̃rto de mor
bo accidit duobus modis Primo
modo cũ oculus torquet uerſus
dextrũ uel ſiniſtrũ. ⁊ tunc nõ accidit ali
quod nocumẽtũ niſi ꝙ res uident obliq;
pro tanto quia magna ps oculi illumina
ta remanet ¶ Si aũt torqueatur uerſus ſu
perius aut inferius tunc vna res uidentur
due quia magna ps pupille cohoperitur ⁊

nó poteſt iactari ſimulacruz uſq ad criſ
tallinam niſi per uiam inundationis &
ita nó poteſt cancellari ſimulacrú in cru-
cis ſignatione nerui optici ubi contingit
recte uidere niſi eniz tempore neceſſita
tis cancellaretur ydoluz in crucis ſignatio
ne nerui optici. tunc vniuerſaliter omnes
res uiderent due cú ſimulacrú ſit in quo
libet oculo ¶ Sed poſt obuiant ſe ad in
uicem in crucis ſignatione nerui optici.
et cancellant ſe ydola. et de duobus fit
vnuz et ita contingit recte uidere. quan
do auté non fit cancellatio vniuerſaliter
vnú uidetur duo uel vnuz uidetur aliud
q̄ ſit ¶ Iſtam auté materiam tetigimus
ſupra quartú de morbo. tamen hic aliqd
breuiter dicamus Intelligendúq Auic.
pertractat iſtam materiaz vi. de natura.
libro tercio. caº octauo. ¶ Prima igitur
cauſa propter quá nó contingit recte uide
re eſt tortuoſitas criſtallini et coopertura
eiuſdem quoniá ſimulacrú nó poteſt di-
recte iactari et ideo uenit cú quibuſdam
inundationibus et ideo vna pars citius é
in crucis ſignatione q̄ alia. et quia nó ob
uiant ſe ad inuicem nó poſſunt ydola cá-
cellari ſed tranſeunt uſq ad ſenſuz comu
nez ſine cancellatione et ita contingit ma
le uidere quia vnuz uidetur duo uel mul
ta ¶ Secunda cauſa poteſt eſſe mobilitas
ſpiritus et agitatio et motus uerſus dex-
truz et ſiniſtrum . uerſus partem anterio
ré oculi et quia mouetur per modú inun
dationis nó fit cancellatio. et ita uidetur
vnú multa. et hoc patet quia ſi ſol percu
tiat aquam ſtagnatá et aqua moueatur ui
debitur q ſol moueatur et q ſint multi.
et hoc patet etiá quia ſi lumen candele ſit
in capite domus de nocte et tu agites pu
pillam inferioré cú manu et agites oculú
uidebitur lumen ſaltare modo inferius
et modo ſuperius. modo prope et modo
remote et hoc ſecundú diuerſitatem mo
tus . quare patet q inundatio aliquando

corrumpit iudiciuz rectuz uiſus. ¶ Ter
cia cauſa poteſt eſſe nimius motus z agi
tatiuus ipſius ſpiritus quoniaz modo mo
uetur ad ſenſum comunem . modo ite
rum reuertuntur ad crucis ſignationem
z hoc facit uentus mouens et perturbans
ſpiritus. quare uidetur homini q omnia
moueantur in giruz ſicut in uertigine z
ideo ſi reſpiciat aquam currentem uel nu
bes uolantes perturbatur motus interior.
propter ſimilitudinem motus exterioris
ita q cogitur ſtare aut cadere et hoc facit
uarietas motus qui intus eſt et ita impe
dit iudiciú uiſus ¶ Quarta cuaſa pót eſſe
nimia ſubtilitas ſpiritus qui mouetur z
agitatur de facili ex qualibet cauſa. z pro
tanto intendenduz q omne illud quod
impedit cancellationem ydoli in crucis
ſignatione nerui optici corrumpit iudiciú
uiſus ſicut uidemus in guttis aque ueloci
ter cadentis quá in rectam lineam exti
mamus. et ſicut patet in quadrato ſi uelo
citer moueatur uidet linee circularis licz
ſit figura quadrata ¶ Intelligenduz etiá
iuxta iſtam materiam q ſpiritus uiſibilis
tranſit de vno oculo ad alium quod patz
quoniaz baliſtarii quando uolunt proice
re recte claudunt vnú oculuz et uiſus for
tificatur in altero. Secundo patet quoniá
ſi claudatur vnus oculus tunc latus nariú
aperti oculi poteſt uideri et ſi ambo ēent
aperti non uideretur Tercio patet in ca-
taractis cum uolumus probare utruz ſint
ſubicibiles acui uel non tunc claudimus
vnuz oculú et ſi ex hoc pupilla alterius di
latetur tunc ſubicibilis eſt ſicut dictuz é.
patet etiam quomodo ſpiritus tranſit de
vno oc̄lo ad aliú ¶ Secúdú aút diuerſita
tem ſpiritus contingit aliter et aliter uide
re uel de longe uel de prope ſicut eſt dic
tum ſupra ¶ Color autez uiridis ſumme
confortat uiſuz ¶ Qui autem paſſiones
oculorú ſcire uoluerit habeat expoſitiones
noſtras ſupra quartú de morbo ¶ Si igit̄

ſtraboſitas fuerit a natiuitate tunc a principio poteſt rectificari aliquo modo ꝫ nõ eſt alter modus niſi ꝙ candela ponatur ſibi ex oppoſito ipſius ſtraboſitatis. uel filũ rubeũ uel aliqua res pendens quam ituetur et ita ex continue uidere in oppoſitum rectificabitur et ad mediũ reuertitur. ꝫ ita quando parua feneſtra eſt in domo per quã intrat lux ſi paruus puer frequenter reſpiciat ipſã ex obliquo efficiet̃ ſtrabo. a talibus igitur cauendum eſt. nũc autem ſtraboſitas aliquando uenit in adultis propter ſpaſmũ de inanitione aut de repletione. aut propter mollificationẽ ꝫ paraliſim. aut epidimiã. ꝫ conſimiles capitis paſſiones. et tunc curabitur ſtraboſitas illis curatis.

¶ De eminentia oculorũ

SEcunda paſſio que debetur toti oculo eſt eminentia eius. ꝫ egreditur ad exteriora propter multa. ſ. propter repletionem nimiã cerebri. et ſimilia impellentia oculũ ad exteriora fit etiã propter mollificationem ꝫ paraliſim lacertorũ mouentium oculos quare cadit oculus uerſus exteriora ꝫ eminet fit etiã ꝓpẽ nimiũ capitꝭ dolorẽ ꝫ ꝓpẽ uomitũ ꝫ ꝓpter nimiũ dolorẽ ꝫ ꝓpter nimiũ conatũ in aſſelando ſicut in tenaſmone ꝫ in expulſione fetus ¶ Si autẽ eminentia fuerit magna fiat flebotomia cũ conuenientia particulariũ. deinde ſequatur farmacia. deinde fiat uentoſa in collo. deinde fomentetur oculus cũ aqua decoctionis gallarũ. ſumac. balauſtie. maſtic. thuris. ꝫ cum ſpongia frequenter oculus fomentetur. uel ꝙ fiat emplaſtrũ ex farina fabarũ. thure ꝫ albumine ouorũ. ꝫ nucleis dactilorũ aduſtorũ

¶ De profundatiotione oculorũ

OCulus enĩ profundatur propter maliciam fe. ꝫ propter uigilias nimias & anguſtiã ꝫ triſticiã ꝫ propter ſimilia cõſumentia hũiditates cõplexionales oculi remoueant̃ igit̃ illa ꝫ fiat curatio cũ cibis humectantibus ꝫ fementatione aque calide dulci ꝫ ſimilibus ¶ Clarificatio

¶ Intelligendum ꝙ oculus eminens minus uidet q̃ mediocriter profundatus. ꝙ ſpiritus diſgregantur ꝫ propter eandem rationẽ oculus magnus peius uidet. quia ſpiritus diſgregantur ¶ In paruo autem mediocriter congregantur quoniam uirtus vnita fortior ẽ ſeipſa diſperſa ꝫ ideo melius uident qui habent pupillã anguſtam naturaliter. Larga autem pupilla nocet uiſui. ſiue ſit naturaliter ſiue accidentaliter. ſicut ſcribit. G. quarto de morbo

¶ Intelligendum etiam ꝙ in obſcuritate uiſus ſicut eſt dictũ balſamus. ꝫ fella aniũ iuuentiũ de rapina faciunt celeberrimũ feſtũ ſuppoſito bono regimine ꝫ ꝙ corpus ſit bene mundificatum

¶ Capitulum ſeptimũ de paſſionibus palpebrarũ et ſunt i numero ſedecim. de ſcabie pruritu aſperitate ꝫ rubore palpebrarum.

QVando materia ſalſa nitroſa aut alia aduſta currit ad palpebras primo generat prurituũ. poſtea ſi continuetur generat ſcabiem. deinde aſperitatem. deinde ruborem. deinde ulcerationem. Primũ igitur conſiliũ eſt ꝙ mundificetur corpus iuxta naturam humoris peccantis poſtea diſtrahatur materia ad oppoſitum. deinde illiniantur palpebre cũ iſto medicamine. ℞. eris uſti. cathimie lote. ceruſe lote. añ. ʒ. alo. mirre. añ. ʒ. ſ. ſalis ar. floris eris. añ. ʒ. ſ. pulueriʒentur et conficiantur cũ melle. et ſi aliqua eminentia remanet manu cirugica abſcindatur

¶ De nodo ſeu lippa et petrificatione

CVretur igitur ſic. ℞. armoniaci
opoponaci. galbani. añ. ʒ. i. tem
perentur in aceto fortiſſimo per diem z
noctem malaxentur z fiat emplaſtrum.
hoc enim mollificat z reſoluit ¶ Si autē
ſic non curetur ad manum cirugicam re
curramus z interior palpebra inuerſetur.
z nodus ſeu lippa ſeu putrefactio alias pe
trificatio abſtrahatur z curetur vulnus ſi
cut vulnera debent curati

¶ De inuiſcatione ſeu glutinatione palpeba
rum

ABluatur oculus in primis cum
aqua decoctionis feñ. cimini. z
ſale. & imponatur medicamen
de fenugrec. z ſemine lini. aloe. ſarcocol.
z ſi ex his non ſeperentur ad manum
cirugicam recurramus. eleuetur palpebra
cum hamo quantuz erit poſſibile z ſcin/
datur quod coniunctū eſt et abluatur cū
aqua ſalis. z cimini. z pannus lineus in
medio imponatur et fiat emplaſtrum de
uitello oui. z oleo roſaruz. z deſuper ap/
ponatur z ligetur.

¶ De ſeperatione palpebraruz

SEperantur palpebre aliquando
a natiuitate. aliquando poſt. z ſi
poſt hoc accidit propter vulne/
ra male curata. aut propter carnis excreſ
centiam z ſimilia. aut fit propter inaniti
onem z ſpaſmuz z corrugationem. aut
fit propter mollificationem lacertorum
mouentiuz palpebras. aut propter ſpaſmū
de repletione in lacertis mouentibus pal/
pebras. z ſi fuerit a natiuitate non reci/
pit curationem. z ſi fuerit propter ulcera
z excreſcentias curentur illa prius. z ſi fu
erit propter inanitionem humectetur to
tum cum cibis et balneis et fomentetur
caput et oculus cum humidis ¶ Si autem
fuerit ex mollificatione purgetur caput.
deinde ponātur deſiccatia z curetur ſicut
paraliſis ¶ Si autem cauſentur propter
ſpaſmuz de repletione fiat ſicut dictum
eſt in ſpaſmo de repletione. ſ. ꝙ purgetur
corpus z reliqua

¶ De ordeolo

PVrgetur corpus. deinde illinia/
tur cum opoponaco reſoluto in
vino. deinde ſi non curetur cuz
dyaquilo. deinde cum iſto medicamine.
℞. fermenti muſcarum. capitibus ablatis
laudani. mirre. olibani. nitri. añ. conficiā
tur cum fece olei de lilio. z ordeolo appli
cetur

¶ De carnoſitate in palpebra interiori

COnſumatur cuz iſto medicami
ne. ℞. aloe. memithe. ſarcocolľ.
nutrite litargiri. añ. ʒ. ii. floris
eris. ℈. ʒ. conficiantur cum ſuco celidonie
¶ Si aūt ex his nō curetur ad manū ciru
gicā recurramus ¶ Abſcindatur igitur qc
quid eſt preter naturam. z poſtea appona
tur ſal. z ciminuz maſticatuz. deinde pan
nus ſubtilis. poſtea emplaſtreē totus ocu
lus cuz ſtuppis intinctis in albugine ouoꝝ

¶ De pruritu palpebraruz

IN primis fiat flebotomia z pur
getur corpus ſecunduz exigen/
tiam humoris. z fiant uentoſe
in collo ¶ Et ſi pruritus fuerit cū rubore
in principio apponatur iſtud medicamen
℞. ſumac. ſeminis portulace. lentiuz ex/
corticataruz. añ. ʒ. i. pulverizentur z confi
ciantur cuz oleo roſarū. z albumine ouoꝝ
z ſi antiquatur fiat ſicut dictū eſt ſuperi
us capitulo de ſcabie ¶ Et ſi pruritus fue
rit ſine rubore curetur cū ſarcocolľ nutri/
ta z ſuco celidonie

¶ De ulceribus palpebrarum ꝫ ſanie.

IN primis decoquantur lentes.
ꝫ cortices maloruꝫ granatorũ in
vino albo debili. ꝫ abluatur ul
cus. deinde apponatur colliriũ de uitello
oui.croco.ꝫ olibano et ſi eſt ibi ſanies ab
luatur cũ aqua ſalſa

De tumore palpebrarũ ꝫ inflatione

IN primis illiniantur palpebre
cũ medicamine facto de alo.aca
cia.croco.ꝫ aceto.ꝫ ſi ex his nõ
curetur ad manuꝫ cirugicam recurramus
Fiat ergo inciſio modica in palpebra ut
pinguedo aſ. putredo fluat ꝫ paulatine
hincinde comprimatur donec pinguedo
exiuerit ꝫ tunc pannus intinctus in ace
to et aqua ſalſa deſuper apponatur

¶ De apoſtemate indurato in palpebris

ALiquando accidit apoſtema du
rũ rubeũ in palpebra ꝫ poſtea de
nigratur ꝫ eſt turpis aſpectus.
mundificetur corpus cuꝫ flebotomia ꝫ
farmacia ꝫ repercutiatur materia cũ acacia
ꝫ bolo ar.ꝫ ſuco plantaginis. deinde ab
luatur cũ aqua ꝫ aceto. deinde malaxetur
cera cuꝫ oleo de comomilla.ꝫ deſuper ap
ponatur

¶ De tumore palpebrarum

INflantur palpebre aliquãdo ꝓp
ter cauſas extrinſecas.aliquando
ꝓpter intriſecas. ꝓpter extrinſe
cas ſicut ꝓpter puncturam aranee.ꝫ ſimi
lium.aut ꝓpter rutam ꝫ allia ꝫ ſimilia.ſi
ꝓpter cauſas intrinſecas.ſicut ſunt uigilie
aut nimius ſomnus.aut ypropicus.aut ca
chechimiã.aut ſubet ꝫ ſimilia ¶ Si fuerit
ꝓpter intrinſecas curentur illa ſicut opor
tet ¶ Et ſi fuerit ꝓpter puncturam ani
maliũ nenenoſoruꝫ apponatur deſuper ty
riaca cũ ſalgẽma ¶ Et ſi fuerit ꝓpter ru
tam ꝫ ſimilia ca.apponatur oleũ roſarum
cũ albumine oui

¶ De uerrucis

SI uerruca palpebrarũ ad duriciẽ
uergat ꝫ ſiccitateꝫ purgetur me
lancolia. Si ad ruborẽ ꝫ humidi
tatẽ fiat flomia.deinde remoueatur cum
lacte ficus piſtato cũ farina tritici.uel cuꝫ
lacte titimalli mixto cũ farina ordei. uel
cõſtringatur cũ pilo equino uel abſcinda
tur deinde locus cauterizetur

De difficultate claudendi ꝫ aperiendi pal
pebras

SI cauſa eſt materialis purgetur
corpus ſecundum exigentiã hu.
ꝫ ſi materia ẽ colerica ſoluat̃ cũ
uolubiſ deinde ſpongia intincta in aqua
calida.frequenter ſupra oculũ apponatur
uſ iponatur albumen oui cũ oleo roſ.uel
cũ auxũgia galline ꝫ mucillagine ſeminis
lini.ꝫ oleo roſ

¶ De caſu pilorũ in palpebris

SI ex defectu materie fuerit hu
mectet̃ corpus ꝫ caput ꝫ oculus
ꝫ caſ̃a attractiua oculis iponãtur
Si aũt fuerit ex hũore corrũpente radiceꝫ
pilorũ purgetur corpus ſecundũ exigentiã
hu.ꝫ ſi ibi fuerit rubedo illiniat̃ cũ malo
granato cocto cũ totalitate ſui.ꝫ ſi fuerit
ex groſſicie palpebre aut hu. inungatur lo
cus cũ iſto medicamine.℞.ſpice nar.ſter
coris muris.laudani.oſſiuꝫ dattiloꝝ.uſtoꝝ
ſtercoris yrundinis.añ.ʒ.ʃ.conficiantur
cũ melſ

¶ De pilis additis ꝫ inuerſatis

EVellatur pilus additus aut iuer
ſus in palpebra.deiñ inungat̃ lo
cus cũ ſanguĩe rane aut pediculi.aut catuli
canis.aut fiat cũ ouis formicarũ contritis
aut cũ rubigine forti.ꝫ ſaliua.aut cũ iſto
medicamĩe.℞.pſilliũ.ꝫ fiat mucillago.ꝫ
expme deiñ.℞.ſpuũ maris.ſaſ ar.ungſe

aſiní aduſte míſceantur iſta cũ aceto for/
tiſſimo. z mucillagine dicta z illiniatur
locus z ſi non ſic cauterizetur locus z poſ
tea inungatur locus cum albumine oui. z
oleo roſ. aliqui enĩ accipiunt pilum inuer
ſuz z ponunt in foramine acus z deinde
perforando palpebram reducunt ad ordí
nem naturalem

¶De pedículís palpebrarũ

IN primís purgetur corpus cum
yera. deinde fomentetur palpe
bra cũ aqua decoctionis blete. z
ſcafiſagie. ſal̃. piretri. z ſulfure. deinde vn
gatur cũ iſto vngẽto. ℞. ſal̃ ar. alo. ſubtil̃.
aluminís ſcafiſagie. conficiantur cũ aceto
ſquilitico

¶De paſſionibus auriuz z primo de nocu
mento auditus

INſtrumentũ audítus ẽ compoſi
tũ ex oſſe petroſo z neruo expã
ſo z neruo optico concauo &
aere quíeto z ex díuerſis circulis et circũ
uolutionibus amfractuoſis in foramine
z cartilagine exteriori apparente circa fo
ramẽ ad modũ oſtracorũ ¶ Intelligen
dum eſt ꝙ cũ aer conquietat quí eſt natu
talíter in neruo concauo mouetur ꝓpter
aerem exteriorez tunc fit auditus ¶ Au
dítuí autẽ ueniunt tria accidentia ſicut
alíis ſenſibus ſecundũ G. quarto de mor/
bo. quoniã aut aufertur. aut minuit̃. aut
corrũpitur. aufertur cũ nihil audit ſicut in
ſurditate minoratur quando non audit
niſi cũ multuz clametur. corrũpitur quan
do audit ſonos. ſtrepitus. z ſimilia ímfra
aurem. ¶ Cauſa ¶ Nocumentum
audítus aut ꝓuenit a natiuitate aut poſt
ſi poſt aut per uiam criſis aut ſine. z ſi ꝑ
víam criſis aut eſt ab intus aut ab extra.
ſi ab extra ſicut caſus obuiatio tonitruuz
puluís. pulices. z conſimilia ¶ Sí ab in
tus. aut ꝓpter nocumentum in ínſtrumẽ
to auditus aut propter compaſſionem alí

orũ hu. membroruz ſicut propter paſſio/
nes capitis. aut dentiũ. aut retẽtio fluxus
¶ Si propter inſtrumentũ auditus hoc ẽ
aut propter ſpiritum qui prouenit a cere
bro per neruũ opticuz. aut propter neruũ
expanſum. aut ꝓpter nocumentuz quod
eſt in foramine. ¶ Si ꝓpter ſpiritus. aut
hoc eſt ratione quantitatis diminute. aut
ratione ſue qualitatis male. aut quia ni/
mis calida. aut frigida. aut groſſa. & ita
de aliis ¶ Si ꝓpter neruuz z oſſa. hoc eſt
ꝓpter tria. aut ꝓpter malam cõplexionez
calidã frigidã. ſiccã. z humidã. ſimplicez
uel ꝯpoſitam cũ materia uel ſine materia.
aut ꝓpter morbũ officialem ſicut eſt duri
cies. apoſtema. oppilatio nerui optici. aut
ꝓpter morbum comunem. ſicut eſt ſolu/
tio continuitatis ¶ Si autem fuerit in fo
ramine z locis uicinis. hoc eſt ꝓpter tria.
. ſ. ꝓpter malam complexionem z cetera
aut morbos officiales. ſicut eſt oppilatio
facta ꝓpter ſaniẽ. aut ſanguinẽ humorẽ
aut uerrucaz. aut carnem additam. aut ꝓ
ter uermes. aut apoſtema z ſimilia. Si ꝓo
ꝓpter morbum comunem ſic eſt ſolutio
continui ¶ Signa ¶ Si proueniat
nocumentũ a natura uel a cauſis primiti
uis. uel ab egritudinibus capitis uel aliorũ
membrorũ. uel ſi fuerit ꝓpter criſim iſta
ſunt manifeſta conſiderare uolenti ¶ Si
autez fuerit propter nocumenta que ſunt
in foramine ponatur in loco luminoſo
z erit manifeſtum ¶ Si autem fuerit ꝓp
ter nocumenta intrinſeca in oſſe z ner/
uo z aliis ubi ẽ per ſe iudiciũ de auditu.
tunc ſi ẽ cũ materia ſil̃r eſt cũ grauitate
capitis z loci z contrariũ ſi ſit ſine mate/
ria ¶ Secũdũ ſignũ erit ꝙ oĩs diſtraſia le
ditur a ſibi z iuuatur a cõtrario. z ita po/
terimus deuenire in cognitionẽ diſtraſie
ꝑ iuuantia z nocentia ¶ Intelligẽdũ tñ
ꝙ plenitudo corporis ĩpedit iudiciũ de cõ
ferentibus z nocentibus z alterãtibus ꝙ
ſi diſtraſia ẽ caſa z corpus ẽ plenũ leditur

a calidis róne ſimilitudinis z leditur a có
trariis ſicut a fr̃is róne cóplexionis ſolẽné
continui inducẽdo. z ꝓpter diſruptionez
quã faciũt ꝓpter contractioné ptiũ z ita
intellige de frigidis ¶ In corporibus igiẽ
plectoricis multũ fit leſio i ſiſibus z có
trariis z ideo multi decipiunẽ ¶ Si auté
diſtraſia fuerit calida ſentitur calor itus z
dolor z lediẽ a calidis Si aũt fuerit mala
complexio frigida ſentiẽ frigiditas itus z
leditur a frigidis z iuuatur a calidis mate
ria minorata qꝛ in corpore multũ pleno
fit diſſolutio materie et ita maius nocu-
mentũ ¶ Si aũt fuerit a cauſa ſicca aſſunt
uigilie z ut plurimũ leuitas capitis Si fu
erit ab hũiditate tũc tumor in facie appa
ret z de facili incurrũt reuma z cũ graui
tate ¶ Et ſi fuerit ex apoſtemate é ſemp
dolor magnus z calor z pulſatio z fe.
¶ Et ſi fuerit ex ulcere eſt ibi punctura
mordicatio z dolor. z ſi ex uermibus eſt
ibi dolor circũuolutiuus uertiginoſus
¶ Experimentũ aũt vtrũ ſit ibi hũiditas
aquoſa ſanioſa. accipe ſpongiã z calefiat
igni z pãnus lineus duplicatus calidus ſu
ꝑponatur ſpongie z applicetur auri z dor
miat deſuper z de mane inueniet pãnuz
maculatũ z ſi ñ ꝓculdubio nó é paſſio au
ris ex humiditate z ſanie nec aquoſitate
ex aliis eni eſt. ¶ Pronoſticatio Sur
ditas a natura ñ curatur ſurditas antiqua
ta eſt deſperata z appellatur antiqua poſtq̃
tranſiuit duos annos ¶ Surditas ex ſolu
tione continuitatis neruoruz auditus inte
rius é incurabilis ¶ Curatio ¶ Circa
curationem cadunt nouem canones. pri
mus. ſ. ꝙ nihil in auribus apponatur mul
tum calidum nec multũ frigidũ. ſed tepi
pidũ uel temperatum ¶ Secundus canon
eſt ꝙ medicamé nó ſit in aure ultra tres
horas Tercius canon eſt ꝙ ante ſecundũ
medicamé apponatur ꝙ primũ expellaẽ
ut iacendo ſupra illã auré ubi eſt paſſio z
cũ hoc mundificetur auris cũ inſtrumen

to z cum tuſſiendo mingendo ſcreando
ſternutando ¶ Quarta regula ꝙ medica
mina que ponuntur in auribus ſint liqui
da ut melius poſſint penetrare et ſimili-
ter uelotius exire Quinta regula ꝙ ea q̃
ponuntur in auribus ſint in parua quan
titate. Sexta regurla ꝙ quando medica
men eſt impoſitum ꝙ iaceat ſupra partez
ſanaz. Septima regula ꝙ nihil apponatur
in auribus niſi corpus ſit mundificatum.
Octaua regula ꝙ ſi poteſt fieri curatio cũ
ſuffumigationibus z emplaſtris ꝙ fiat z
elongemus iniectionem quãtũ poſſumus
quoniam quod ingreditur poſtq̃ fecerit
operationem ſuam nocet niſi diligentiſſi
me mundificetur auris ſicut dictum eſt.
Nona regula ꝙ ſi humores ſunt ſubtiles
mediocriter z nulla oppilatio eſt in corpo
re euacuare poſſumus ſine digeſtione qꝛ
materia erit ſatis obediens ¶ Si autem
materia ſit groſſa corpus oppilatur tũc di
geſtiua debet precedere ¶ Curatio igitur
ꝑticularis erit iſta Si cã é calida z corpus
plenũ fiat fflomia de cephalica z purgetur
caput cũ el'io de ſuco ro. z fométetur au
ris cũ aq̃ decoctiois ro. ſalic. nenufar. lac
tuce maurelle. ſ. ꝙ fumus recipiaẽ per au
res uł ꝙ lana uel cera intigaẽ in oleo ro.
nenufar z de ſalicibus. z in oleo de camo
milla z ab extra deſup auré applicentur.
Vltimo pñt predicta olea inſtillari cũ lac
te iuxta canones dictos. ¶ Si aũt mate
ria fuerit fr̃a tũc digeratur materia cũ uẽ
ꝙ ſaluia z utroqꝫ calamento z raphano z
fiat ſiropus cũ mell' z aceto. z purgeẽ cuz
yeralo. z yerap̃. uel cũ iſtis pill'is. ℞. aloes
turbit. corticũ mirobal'. Kebul'. bene gra
noſoꝝ. añ. ʒ. ii. ʒʒ. añ. liquir' mũde. bdellii
pulpe. coll' o. añ. ʒ. ii. cóficianẽ cũ oximell'.
ſquillitico. z fiãt pill'e z détur ʒ. ii. iuxta
conueniẽtiã ꝑticulariũ ¶ Poſtea recipiat
fumũ iſtarũ herbaꝝ. ℞. bacarũ lauri. z fol'
eius. rute. ſpice nar. añ. maratri. centauree
raphani. añ. ℥. ii. conq̃ſſentur z bulliãt in

vino albo z fumus recipiatur. z ultimo
inſtilletur balſamus et fel accipitris z aq̄
rafani diſtillata ℂ Intelligendum ꝙ ma
terialia que ualent in ipſa ſurditate z in
paſſionibus auriū de cauſa frigida hic ſub
ſcribentur pro tāto quia cauſa frigida fre
quentius aduenit z cum hoc materialibus
ſatis formam operandi induſtrie medici
relinquamus. ſ. ꝙ operentur cum iſtis ma
terialibus . uel cum vno uel cum multis
uel ab intus uel ab extra . uel per moduꝫ
ſuffumigationum uel emplaſtrorum uel
oleoruꝫ. uel vngentorum applicatorum .
uel per ſe uel cum ſpongia uel tenta zc̄
ℂ Materialia autem ſunt iſta. ſ. vinuꝫ al
bum. acetum albuꝫ. oleuꝫ comune. lac mu
lieris. fella auiuꝫ viuentium de rapina .
aqua rafani. diſtillata balſamus. caſtori. el
leborus albus. calamentuꝫ. coloquinti. ra/
dix cucumeris. aſinini. celidonie. rute ſto
re. caſ. camomille. folioruꝫ lauri. centau
ree. eufor. alo. mirre. nitrum. abſintium.
ſinap̄. oleum ſiſamini. iuniperus. z conſi
milia multa ℂ Vermes autem interfi
ciunt̄ ſic. ℞. aloe mirre. ſucum abſinthii.
oleuꝫ amigdolaruꝫ amararuꝫ. aceti fortiſſi
mi. miſceantur z auribus inſtilletur.
ℂ Clarificatio ℂ Intelligendum ꝙ li
cet elſus multas habet proprietates fortes
z uiolentas ſicut patet intuenti uirtutes
eius nihilominus in parua quantitate am
miniſtratus poteſt competere in paſſioni
bus aurium et licet non competat excerci
ciis uirtutibus ex primis tamen competit
tamen fortiter calefacit z deſiccat z pene
trat z conſumit reſiduuꝫ materie. z ideo
non competit niſi corpore mundificato
ℂ Aliter igitur operatur in ſtomacho
corpore pleno . z aliter in foramine au
ris corpore mundificato. z aliter incor
poribus exterioribus ſicut in piſcibus cuꝫ
ponuntur in viuario & in muſcis & in
muribus cū ponitur in fermento ℂ Si
igitur apponatur in paſſionibus aurium
cum bona conuenientia particularium
non nocet ſed iuuat licet omnes ſue uir/
tutes ſint excedententes . tum quia quaſi
ab extra eſt. tum quia in parua quantita
te. tum quia parum moratur.

ℂ De tinnitu aurium

TInnitus eſt corruptio auditus ſi
cut apparitio muſcarum. pilorū
z cimicuꝫ eſt corruptio uiſus. vnde ſicut
auditus naturalis fit cuꝫ aer inundando
mouet aerem intrinſecum ꝯquietuꝫ. ita
tinnitus fit cum uentoſitas aut uapor cō/
mouent uiolenter aerem intrinſecum cō
quietum z ſecunduꝫ diuerſitatem uapo/
ris diuerſe fiunt corruptiones in auditu
ℂ Aliquando apparet ꝙ ſit tinnitus ſicq
ille tinnitus qui apparet poſt pulſionem
campane Aliquando apparet patienti ꝙ
ſit pluuia magna. aliquando ꝙ ſit ſonus
molendini. aliquando ꝙ ſit fragor arbo/
ruꝫ. aliquādo ꝙ ſit ſicut muſtū bulliens.
ℂ Tinnitus igitur ē corruptio auditus
ꝓpter uaporem uentoſum agitantem per
modum inundationum uiolenter aerem
interius conquietū ℂ Cauſa ℂ Cau
ſa enim tinnitus aut eſt interior aut exte
rior. ſi exterior ſicut om̄e illud quod mo
uet aerem uiolenter z cum impetu ſicut
eſt caſus. uomitus. labor. circumuolutio.
crapula. ebrietas. multipl̄o ciborum indi/
geſtibilium. curſus. fames. anguſtia. z ſi/
milia ℂ Si autem cauſa ſit intrinſeca tūc
eſt aut priuata aut remota. ſi remota ſicut
criſis z repletio capitis. aut uapores aſcen
dentes a ſtomacho aut a toto corpore . ſi
priuata eſt propter acuitatem ſenſus. quia
ſpiritus eſt ſiccus. aut propter debilitateꝫ
corporis & capitis. aut propter uaporem
groſſuꝫ uentoſuꝫ qui per modū inunda/
tionis percutit aerē quietū ℂ Signa
ℂ Signa cauſe ꝑmitie ſatis patēt indicio
patiētis. ſi ſint cauſe remote tinitus ē cū
interpolatione. z ſi cauſa eſt priuata ſine
cōiuncta cōtinue venit. z ſi ē ex acumie

ſenſus tunc poſt cibũ minoratur z ante
magnificatur ¶ Et eſt notandũ quoniaʒ
licet tinnitus veniat propter vapores aſ/
cendentes a ſtomacho nihilominus poſt
cibum minoratur z ideo credunt multi
tunc ꝙ illa paſſio capitis aut aurium aut
oculorum ſit propter inanitionem poſtq̃
remediatur cibo aſſumpto hoc autem fit
quia cibus comprimit uapores . & ideo
poſtq̃ cibus incipit ebulliꝛ paſſio eſt peior
q̃ ante Et ſi eſſet ex inanitione non fie
ret ¶ Si autem ſit ex debilitate hoc eſt
propter aliquaʒ de male complexionibus
quia egritudines longe preceſſerunt ma/
lam complexionem inducentes ¶ Si au
tem ex uentoſitate ſentitur aſcenſus &
deſcenſus ſicut cũ muſtum bulit ¶ Et ſi
uentoſitas uergat ad humiditatem uide
tur pluuia.et ſi uergat ad groſſiciem uide
tur ſonus molendini . z ſi ad ſiccitatem
uergat ad ſonum arboruʒ cũ franguntur.
¶ Pronoſticatio. ¶ Iſta enim ſunt
preuia ad ſurditatem . z ſi diuturnantur
non ſanantur ¶ Curatio. ¶ Si aũt
ẽ cã primitiua de facili curatur illa remo
ta niſi corpus eſſet ualde paratuʒ. Et ſi fu
erit propter acumen ſenſus tunc inſtille/
tur in aure caſtoreum.granum pini cum
aceto mixtũ Si aũt cã fuerit materialꝰ pur
geẽ corpus ſʒ paulatiʒ ¶ Et ẽ itelligendũ
ꝙ medicamina debent mutari non quo
ad uirtutem ſed quo ad ſpeciem z mo/
dum quoniam de proprietate medicami
nuʒ eſt ꝙ iuuent vnuʒ membrum z non
aliud.iuuabunt illud z non iſtud.z iuua
bunt in vno tempore z non in alio &
hoc eſt mirabile z forte facit hoc uarietas
proprietatis tercie acquiſite ex orbe Di
geſta igiẽ materia cũ oximellꝰ diure.pur/
getur cum yera.acuata cum euforbio aut
cum yeralo.acuta cum pulpa collio. ſed
exibeatur in parua quantitate iuxta con/
uenientiam particularium poſtea fiant ca
putpurgia. Deinde ſuffumigatiotiones.

poſtea iniectiões .z ultimo cauteria.vitẽ
tur balnea z fomentationes quoniam cõ
mouent materiam z ſi competant hoc ẽ
in declinatione corpore mundificato &
ꝙ ſint ibi multa conſumentiauen toſita/
tem ¶ Materialia autem ex quibus fit
ſuffumigatio.aut iniectio.aut ſtufa ſunt
iſta.ſ.elſus albus.eufor.caſtoꝛ.mirra.ſpica
nar.ſpica celtica. calomus.aromatic.ruta.
calam̃.aꝫ.nitrum.bacce lauri. ſucus porri
ſucus cepe.oleum muſcelinum.oleum lau
rinum.oleuʒ de lilio.z coſtinuʒ.z de ru
ta.z de caſtoreo. z aqua raſani diſtillata.
vinuʒ puruʒ Sapiens igitur medicus ope
rabitur cum his z diuerſimode ſecunduʒ
conuenientiam particularium que ſibi oc
currunt cum omnia ſecundum G.primo
de ingenio ſanitatis certis litteris denota
ri non poſſint. Iſtud tamen bene poteſt
notari ꝙ herba bettonica calida eſt in ter
cio gradu z ualet in tinnitu iuxta omnẽ
modum ſue exibitionis.ſ.ſi folia cõmedã
tur de mane ante cibum.uel ꝙ temperen
tur in vino albo z illud vinum potetur
de mane.uel ꝙ bulliat in vino z recipia
tur fumus.uel ꝙ ſucus eius colatus tepi/
dus auribus inſtilletur . Et ſi fuerit prop
ter ſtomachum bectonice addatur abſin
tium ¶ Clarificatio ¶ Intelligendũ
ꝙ quicquid dicant auctores melius eſt di
mittere narcotica.in hoc caſu quã appone
re z ſi contingat apponere ꝙ dolor eſt
magnus ponantur in parua quantitate z
bene repreſſa cum caſtoreo.z croco.z ꝙ
parum morentur . Iudicio tamen meo
ſufficit quod dictum eſt in acuitate ſen
ſus.ſ.caſtore.granum pini. z acetum cuʒ
omnia inſtrumenta auditus ſint neruoſa
oſſuoſa ¶ Secundo notatdum circa mate
riam precedentem z ſubſequentem z ꝙ
homo habet complexionem magis tem
peratam inter alia aialia oia ut dicit G.de
cõplexibus. z Auic. de complexionibus
z ideo omnia excedit in ſenſu tactus ut

dici Auic·ſecunda fen·primi capitulo de
deliciis·in aliis auté exceditur iuxta illud
nos aper auditu linx uiſu ſimia guſtu
vultur odoratu precellit aranea tactu·
¶ Et eſt aduertendum de aranea inquan
tuz aranea non excedit hominem in ſen
ſu tactus·ſ·ꝙ melius ſentiat hoc eniz ha
bet ſolus homo ex temperamento ſue có
plexionis· ſed aranea excedit hominem
quantum ad ordinationem ſue texture
ſiue tele ¶ Tercio intelligendum ꝙ ſur
di a natura ſunt quia loquela non eſt no
bis a natura ſed ab acquiſitione z ideo di
citur ꝙ auditus eſt porta intellectus prop
ter hoc uerſificator dixit Quicqd ratio
legit quicquid ſtuduiſtis athenis· Quic
quid ad elencos arguto diſputatore· Gal
lus z i modica iaceat arce ligur Quicqd
ariſtotiles diuino pectore ſentit · Ceſſit
ab auditu docili prudenſqꝫ periſſet Litte
ra ſi ſurdis auribus eſſet homo ¶ Quar
to aduertendum ꝙ licet dictú ſit ꝙ ſur/
ditas naturalis nó recipit curationé iſtud
ueruz eſt ſi uenit propter malaz complexi
onem nerui optici Sed ſi uenerit propter
aliquas oppilationes potiſſime in uia q̀ ua
dit exterius poſſet curari cú oppilatio poſ
ſit remoueri ¶ Quinto notandú quicqd
ſit dictú dicetur hic incidenter ꝙ in ue/
hementiſſimo dolore auriú cuz cauſa eſt
calida nó ſolum eſt utile apponere opiuz
immo eſt neceſſariú quia dolor aliquádo
é rabioſus z túc nó habemus uiá niſi ꝙ
apponatᷣ opiú cú lacte mulieris· caſtoriú
z croco ſicut diceᷣ ca° inmediate ſeqnti
Capitulú decimú de apoſtéatibus z dolo
ribus aurium

DOlor auriú aut ꝓueit a cáis intri
ſecis·aut extriſecis Si extrinſe
cis ſicut é uétus ualidus·aut ua/
por aut frigus·caſus·obuiatio·aut aliq̃ res
cadens in auré Si é ab intus hoc é aut ꝓp
ter morbos cóſiſes ſicut é aliq̃ malaꝝ có
plexionú aut cú materia aut ſine· aut ꝓpᷣ
morbos officiales z potiſſime ꝓpter apoſ
temata ſanguinea colerica fſatica uel me
lácolica·aut ꝓpᷣ morbos cóſiſes ſicut é ſo
lutio cótinui Si é ex cáis extriſecis habeᷣ
iudicio patiétis·z ſi é ex cáis intriſecis &
fiút ex calore túc ſentitur calor z ledíᷣ a
calidis eꝯ é de fris Et ſi é ex apoſtemate
ueit dolor ſubito z fe·z ſi é ex colera do
lor é itollerabilis ducés aliñ ad parafreneſiz
cú púctura z mordicatione z uigiliis &
in qetudine z mala tollerátia patiétis &
ſi ex ſanguine túc é cú pulſatióe·z ſi é ex
fſate é dolor extéſiuus cú dolore remiſſo
z calore remiſſo·z ſi é ex meſia é dolor
grauatiuus z remiſſus Et ſi é ex uétoſita
te uenit paulatine z ſi é ex ſolóne cótinui
ueit cú punctura z mordicatióe ¶ Pro
noſticatio ¶ Dolor auriú fortiſſimus
ex apoſtemate calido in iterioribus auris
é moleſtiſſimus ducés ad terribilia accidé
tia Dolor acutiſſimus é mortalis in iuuei
bus deiñ minus in pueris·deiñ minus in
ſenibus· Apoſtéata auriú uenientia ꝑ uiaz
criſ·ſi ueniát añ ſigna digónis z in die ñ
cretica z cú aliis malˢ ſignis moleſta ſút z
ualđ ꝑiculoſa · Si aút ueiat poſt ſig̃ digió
nis cú aliis bonis ſignis euadere pñt Si au
té in iuuenibus appareát multa bona ſigna
euadere pñt ¶ Curó ¶ Si aút ex cáis
ꝑmitiuis uel réotis fit curatio· z ſi fuerit
ex illis q̀ ceciderunt in auré iñerius diceᷣ
Et ſi fuerit ex cáis intrinſecis z cá fuerit
materialis múdificeᷣ corpus ſicut opꝫ z
dieta couenies· deiñ fiát inſtillationes in
auribus de rebus fris ſi cá é ca· ¶ Mate
rialia ſunt iſta·ſ·oleú ſiſaminú·aq̃ ro· ace
tú·oleú·nenufar·z ſalic·z muſcellinú pſil
liú·z cucurbiᷣ·lactuc·z maurellˢ·z ſi cá é
fra inſtilléᷣ calida· ſicut é ruta maiorana
calamentú·ſpica nar·añ·maratrú·ſtorax·
calˢ·caſtor·z mlta ſilia quoꝝ vnú aut mlᷣ
ta pñt bulire in oleo aut vino aut aq̃ raſa
ni diſtillata z colata auribus iſtilleᷣ ¶ Cu
ratio ¶ Curó doloꝝ auriú ꝓpᷣ apoſtéata

¶ Intelligendũ ꝙ curatio apoſtematis au
ris differt a curatione aliorũ apoſtematuꝫ
in duobus. ꝑmo in repercuſſiuis quoniaꝫ
directe nõ competunt repercuſſiua ſꝫ ma
gis mitigatiua cuius ratio ē quia timẽdũ
eſſet ꝙ materia curreret ad aliquod men
brum nobile ut ad ſubſtantiam cerebri ⁊
ita poſſet cauſare freneſim ⁊ litargiã ⁊ ſi
iret ad pulmonēꝫ ptiſim ⁊ ſimilia ¶ In
telligendũ tamen ꝙ ſi dolor eſſet intolle
rabilis ⁊ inſeperabilis ꝙ tunc poſſent ap
poni non ſolum frigida ſed etiam natura
cotica Secundo differt a curatione aliorũ
apoſtematũ in maturatiuis quia pure ma
turatiua calida et humida non debent ap
poni niſi eſſet multũ ſicca ſicut elicere poſ
ſumus hanc ſententiã ex dictis G. v. de
ingenio ſanitatis. capitulo ſexto. loquen
tis de ulceribus aurium. ubi medicus ille
credebat eſſe apoſtema in aure imperato/
ris ⁊ ponebat putrefactiua ¶ Sed ipſe
docuit tunc apponere ratione ulceris ⁊
ſaniei ⁊ apoſtematis ſi ibi eſſet cum fer
rugine ferri minutiſſime trita. ⁊ ſtercore
columbino. ⁊ aceto que bulliant uſqꝫ ad
ſpiſſitudinem mellis quia ſicca competũt
ratione complexionis membri ⁊ licet cu
ratio morbi fiat per contrarium tamen
nihilominus membri complexio eſt con
ſeruanda non igitur pure maturatiua et
putrefactiua et ſaniei generatiua compe/
tunt in apoſtematibus aurium . dato ꝙ
eſſent ſine vulnere ¶ Differt igitur cura
tio apoſtematis auris comuniter loquen
do ⁊ quo ad repercuſſiua ⁊ quo ad matu
ratiua ¶ Incipiamus igitur a curatione
apoſtematum aurium. ſuppoſito ꝙ dieta
laudabilis ſit iniuncta et ꝙ precesſerit fle
botomia. et farmacia . et alia vniuerſalia
que precedere debent iuxta conuenientiã
particularium ¶ Iniciatur lac mulieris in
aure frequenter uice poſt uicem . deinde
iniciatur oleuꝫ roſ. cum pauco aceto bulli
tum. deinde oleum ſiſaminum. deinceps
adeps anatis. deinde galline cum mucilla
gine fenugreci. ⁊ ſe. lini. deinde apponat̃
iſtud medicamẽ quod quaſi ualet in om
ni apoſtemate auriuꝫ magis tamen in ca
lido. ℞. uolatil̃. farine molendini. ʒ. iii.
granoruꝫ pini. mucillaginis. fenugreci. ſe.
lini. añ. ʒ. ii. reſine thuris. litargiri. ceruſe.
añ. ʒ. i. a l. ʒ. aceti albi. ʒ. iii. conficiantur
cum oleo ſiſamino. aut auſungia porcina
recenti. ⁊ poteſt aliqua porcio iſtius me
dicaminis fieri ita clara ut aliquid inſtil/
letur auribus et aliqua ita depreſſa ꝙ fiat
emplaſtrum ⁊ ponatur ſupra aurem ⁊ eſt
optimum maturatiuuꝫ ¶ Si autem apoſ
tema eſſet de cã frigida tũc poſſent addi
cum iſtis auſungia vulpina. yſopus. oleuꝫ
omfacinum uel fiat iſta. ℞. ſcarabeos. ſ.
uermes que inueniuntur ſub orceolo &
bulliant in oleo ſcorpionis. ⁊ auribus in/
ſtilletur. ⁊ ſi fuerit uehemens frigiditas
decoquatur ibidem fel tauri donec fuerit
diſſolutum ¶ Item in apoſtematibus fri
gidis. ℞. rute. maiuranc. ſpice nar. bulliãt
in oleo comuni ⁊ oleum auribus inſtille
tur ¶ In declinatione autem apoſtema
tum tam calidorum q̃ frigidorum poteſt
mundificari auris cum oximell̃ diureti/
co ⁊ vino albo ¶ Si autem dolor eſſꝫ ue
hemens ⁊ intollerabilis tunc facta flebo
tomia ⁊ farmatia cogimur frigida appo/
nere Accipe igitur filorium ⁊ diſtempe
retur cum lacte mulieris ⁊ in auribus in
ſtilletur ¶ Et ſi nocumentum ueniat ex
his caſtor bullitum in oleo in auribus in
ſtilletur Iſta autem non debent apponi
niſi in materia colerica ⁊ in calore mul/
to. ⁊ dolore maxĩo ſincopali ⁊ deſpato ⁊
iõ añq̃ fiat dẽt iſta ꝓceder̃ aq̃ coriãdri. ſu
cus maurel. ſoleũ roſ. lac mulieris . ¶ Vi
gilemus igitur diligenter quia multos ui
di mori in manibus reſtauratorum ⁊ ac/
cidit mihi ſemel ꝙ quidam reſtaurator
antiquus patiebatur dolorem intollerabi
lẽ ⁊ ꝓceſſerãt purgationes vniuerſales &

opationes ꝑticulares iuxta doctrinā Aui·
G·⁊ aliorꝫ ⁊ nihil penitus ualebant ⁊ ap
poſui oleū de camo·in auribus & feci ſa
cellationē de camomill'· ⁊ in ueritate cu
ratus fuit quare prodeſt multa et diuerſa
apponere dū medicamīa nō ualēt dū tam
ſint regulata ratiōe ¶ Curatio doloris au
riū cū ex ſolutione continua·℞·thuris li
cii·opii·mirre·galbani·nitri·croci·aā·ʒ·ii
amigdolarū excorticata: ū·ʒ·ii· confician
tur cū aceto et fiant trociſci et cū uti uolu
eris diſtemperentur in oleo ro· et coletur
et auribus inſtilletur ¶ Et ſi eſſet ulcus
antiquatūꝫ·℞·conchilia marina alba aſſē
tur et fiat puluis ·et miſceāt cū oximell'·
et coletur et auribus inſtilletur ¶ Clari
ficatio ¶ Intelligendū eſt ꝙ frigida et
humida ſicut ē ſucus cucurbite coriandri·
et ſiſīa poſſumus apponere in apoſtema/
tibus calidis auriū gracia loci quoniā tale
apoſtema nō indiget repercuſſiuus ut dic
tū eſt ſed cōpetunt gracia accidentiū quan
do dolor eſt uehemēs ualde et potiſſime
quādo nō eſt ulcus ¶ Et eſt etiaꝫ intelli
gendū ꝙ maturatiua poſſunt cōpetere in
apoſtematibus auriū et potiſſime quādo
eſt ſine ulcere nec aliquid quod ſit hic dic
tū eſt contrariū dictis G·quito de inge·
ſa·cū reprehendit medicū qui ponebat ter
ra firmata in auribus iꝑatoris pro tan
to quia ibi erat ulcus et ſanies cū deberet
apponere ſicca abſterſiua et mundificatiā
ipe apponebat humida·credens ꝙ ibi eſſꝫ
apoſtema uolens illud maturare et ideo r̄
darguebat ipm ꝗ ingenia ignorabat que
ſumuntur ex morbo et que ſumuntur ex
accidentibus et q̄ ſumuntur ex particula
patientis Nō negauit igitur G·qn bene
cōpeterent maturatiua in apoſtematibus
auriū dū tamen fieret ut dictū eſt

¶ De ſanie auriū

CAuſa ſaniei poteſt eſſe apoſtema
intrinſecū aut extrinſecuꝫ cū fluxu ad in
tus uel humor aliquis delegatus · uel fit
propter debilitatem uirtutis imutatiue &
ſimilia ¶ Signa ſunt ſatis manifeſta In
primis igitur mundificetur corpus et die
ta iniungatur tenuis et iaceat ſupra partē
leſam ut ſanies fluat ad exteriora et ſi fu
erit dolor magnus iniciatur ut dictum ē
oleum crocum opium cuꝫ lacte mulieris
et ſi cauſa fuerit calida fiat iſtud. ℞·ſqua
mā ferri et frigatur in ſartagine ⁊ extin
guatur cum aceto fortiſſimo · ⁊ hoc fiat
aliquibus uicibus ſemper acetum innouā
do ·deinde deſiccetur· deinde puluerizēt
deinde bulliat in aceto ⁊ oleo ro·et cole/
tur ⁊ vna gutta inſtilletur ¶ Et ſi cauſa
fuerit frigida puluerizetur mirra·caſtore·
aloe·⁊ bulliant in oleo laurino· ⁊ coletur
⁊ auribus inſtilletur ¶ Deinde mundifi
cetur auris cum oximell' diuretico aut cū
vino albo·aut cum aqua piſcium ſalſoruꝫ
aut cum aqua oliuaruꝫ ¶ Si autem locus
fuerit fiſtulatus · proiciatur in aurem fel
tauri cum vrina pueri uirginis ¶ Si ſani
es ⁊ dolor concurrant ⁊ dolor fuerit ita
intenſus ꝙ auferat ſomnus primo incipi
endum a dolore licet ſanies corrodat &
multas malas qualitates habeat pro tanto
ꝗ dolores proſternunt uirtutes ⁊ dolor
cocomitatur morbos omnes operationes
ipedit ſicut declarauimus in tabula cura/
tionis morborꝫ

¶ Capitulū xii·de fluxu ſanguinis ab auri
bus

SAnguis fluit ab auribus·aut ab
ex̄ aut ab itus·aut a criſi·aut ſin̄
criſi aut ꝓpter multitudiēꝫ ſan
guinis aut ꝓpē acumē· Si aūt fuerit a cāis
extriſecis ſi ꝑticl'aria cōueniāt fiat fl'oia de
ꝑte oppoſita deiñ ſtringatur ſanguis ſicut
dicetur ¶ Et ſi dolor ē magnus ꝓpter ic
tū·℞· medullā panis recēter cocti ⁊ inti
gatur in ſuco abſinthii ⁊ vino calo ⁊ de
ſup apponatur ¶ Et ſi fiat ꝓpter criſim
nihil fiat niſi excederet ⁊ ex multitudīe
ſanguinis fuerit fiat primo flebotomia ⁊

ſi ex acumine mundificetur corpus· dein
de mundificetur auris cum ſuco porri z
vino albo · deinde proiciatur in auribus
ſucus plantaginis z ſucus burſe paſtoris
¶ Deinde iſtud medicamen auribus in
ſtilletur. ℞. acacie· pſidie· balauſtie· galla
rũ ſumac· maſticis thuris· añ· ℥· i· pulueriʒẽ
tur z bulliãt in aceto· z coletur vna gut
ta auribus inſtilletur ¶ Et ſi fluat aquoſi
tas inſtilletur nitrũ· z antimoniuꝫ· bulitũ
in oleo ſcorpionis ¶ Clarificatio
¶ Intelligendum ꝙ in curatione fluxus
ſanguinis ab auribus primo debemus di
uertere fluxum· ſecundo debemus mun
dificare ne fiat ibi ſanies aut apoſtema ·
Poſtea debemus conſtringere z ita mun
dificatiua precedunt conſtrictiua· z licet
mundificatiua aperiant non tamen no/
cent z quia ſanguis diſtractus eſt z quia
ſtatim ſequũtur conglutinatiua z cõſtric
tiua quare zc̃·

¶ De oppilatione aurĩũ

Oppilatio accidit in aure ꝓpt̃ aq̃·
aut puluerẽ· aut pulices· aut uer
mes· aut uerrucã· aut carnẽ ſup
fluã· aut pãniculos z ſiſĩa ¶ Corpore igit̃
mũdificato attrahatur aquoſitas per hunc
modũ Accipiatur cãnula z applicetur au
ri z aliqua vilis perſona attrahat forti
ter per caput cãne anhelitũ cũ ore Secũdo
mõ fiat ſic Accipe cãnã cũ q̃ pueri trahũt
aquã z expellũt ad lõginquã diſtantiã &
uocatur vulgari nr̃o generalr̃ la doira z
ponatur extreitas cãne in aure z tũc bacu
lus q intus ẽ repẽte extrahat̃ z tũc natura
q̃ nõ permittit uacuũ attrahit fortiſſime
aquoſitatẽ ad extra ¶ Tercio mõ fiat ſic
ponat̃ cãna in aure z ignis ponatur ĩ alia
extremitatẽ z aquoſitas que intus ẽ deſic
cetur aut ꝑ mediũ cãne ponatur uirga fer
rea ignita ut recipiatur fumus rute· añ· ci
mini calamẽti decoctoꝛ in vino· aut po
natur in aure ſpõgia ligata cũ filo· aut la/
na· aut pãnus lineus antiquus z ſubito ex
hatur ¶ Et ſi fuerint uermes interfician
tur cũ amaris iniectis ſicut ẽ abſintiuꝫ cẽ
taurea· aloe· amidol̃· amararũ· pſicaria ſuci
perſici· fella acetũ· ſucus cucumeris aſinini
ſcamonea· elſ us ¶ Deinde fiant ſternuta
tiones z caputpurgia ¶ Et poſſunt extra
hi cũ cautela· ſ· ꝙ ponatur pomũ bene ma
turũ ſciſſum per mediũ ſuper aurem z ia
ceat deſuper z uermes deſcendent ad dul
cedinem z poſtea ſubito remoueatur·
¶ Si autem fuerit oppilatio ex excreſcen
tia ſicut eſt caro uerruca· panniculus z ſi
milia corrodatur cum auripigmento· z ſi
non abſcindatur· z ſi fuerit uerſus ſuper
ficiem ſatis eſt facile · z ſi fuerit in profũ
do difficile eſt ualde ¶ Et ſi iſta fuerint
a natiuitate aliquando proſunt remedia
aliquando non· z ſi fuerit pruritus in au
re proiciatur oleum ubi abſintium fuerit
bulitum ¶ Clarificatio ¶ Intelligẽ
dum etiam ꝙ ſuccio cum calamo z ſter/
nutatio z ſimilia poſſunt fieri in paſſioni
bus aurium ut dictum eſt z licet iſta ſint
fortia z cõmoueant z diſſoluant non tñ
poſſunt nocere quando ſupponitur ꝙ cor
pus ſit mundificatum z ſi lana cum ter/
bentina intromittatur z terbentinam ali
quo modo imficiat latera auris maius ta
men eſt iuuamentum q̃ nocumentum·
quoniam ſordicies· puluis· pulices· z alia
ibidem inuiſcantur z adherent z ita ex
trahuntur

¶ De apoſtemate extrinſeco aurium

Apoſtemata generantur ab extra
in radice auris · aliquando per
viam criſis ¶ Et ſi uenerit poſt
ſigna digeſtionis z in die cretica poſſibi
le eſt ꝙ ſit ad bonum · z ſi aliter euene
rit difficile eſt ꝙ euadat z per talem mo
dum multos uidi mori ¶ Aliquando
etiam ueniunt per uiaꝫ congeſtionis aut
deriuationis z tunc purgetur ſꝫ exigẽtiã
hu· peccãtis z curẽt ſic alia apoſtẽata niſi

ꝙ repercuſſiua non competunt quia igi-
tur materia talium apoſtematum uergit
ad groſſiciem maturetur cum farina triti
ci. fenugreci · ſeminis liui. auxungia anatꝫ
⁊ galline. radicis biſmalue. ⁊ cōficiatᷣ cū
oľo de camomilla. ¶ Et ſi apoſtema eſſet
antiquū tunc fiat emplaſtrum de armo
niaco bdellio. ⁊ ſtorace liquida. ⁊ auxun
gia ceruina. ⁊ caritis ⁊ oleo de lilio. dein
de ſi per ſe non cumpatur aperiatur cum
calce viua ⁊ ſapone molli ¶ Aliquando
uidi in talibus ſanguiſugas apponi. ⁊ ali
quando euadebant cum bona ſigna pre-
ceſſerant. ⁊ aliquando non euadebant po
tiſſime cum febris erat continua ⁊ vrina
cruda.

¶ Capitulū quintūdecimū de fetore nariū.

Fetor narium eſt corruptio odo
ratus ſeu olfactus. ſicut enim paſ
ſiones aliorum ſenſuū patiuntur
tria nocumenta quorū morbi ſunt cau-
ſe. ſ. oblationem. minorationem. ⁊ cor-
ruptionem ita olfactus. aliquando aufer
tur cum nihil odorabiľ ſentit. aliquando
minoratur cū non ſentit odores niſi ſint
i excellentia. aliquādo corrumpitur ⁊ hoc
quando aromatica iudicantur ⁊ econuer
ſo nullo odorabili precedente. uel omnia
iudicat horribilia odoris. uel quando fe-
tent nares ⁊ hanelitus ⁊ ſibi ⁊ aliis de ta
li fetore nariū qui proueniunt ex aliqua
cauſa intrinſeca loqui uidetur hic ubi na
res componuntur ex multis ¶ Primo ex
oſſe quod colatorium appellatur quod eſt
perforatū ⁊ panniculus cerebri a parte an
teriori uerſus oſſa colatoria eſt perforatus
ut natura expellat ſuperfluitates ꝑ illa ut
attrahat ānelitū ſeu aerem ad caput ⁊ ad
temperandum ſanguinem arterialem ip
ſius cerebri. Secundo componuntur nares
ex duobus additamentis exeuntibus a co
latorio ad modum capitis mamillarum
ubi fit iudicium de olfactu ad illum lo-
cum portatur uapor odorabilis per aerem
Tercio componitur ex carne cartillagino
ſa que apparet exterius que fuit facta ad
tuitionem aliorum et ad conſeruationē
uaporis. Quarto componitur ex lacertis
dilatantibus & conſtringentibus propter
attractionem ⁊ expulſionem ¶ Cauſa
¶ Fetor in naribus ⁊ hanelitus prouenit
propter multa. propter corruptionem pec
toris ⁊ pulmonis. et ꝓpter corruptionem
ſtomachi. et ꝓpter corruptionem gingui
arum et dentium ⁊ ꝓpter ulcera nariū
⁊ polippum et carnem additam ⁊ puſtu
las ⁊ uerrucas. ⁊ oppilationes factas in ca
runculis narium. ⁊ accidit ꝓpter malam
complexionem cū materia aut ſine ma
teria exiſtente in additamentis ⁊ oſſe co
latorio ⁊ ꝓpter malos humores ſalſos aut
alios aut reuma aut complexionē in ce
rebro exiſtentem. ¶ Signa ¶ Si eſt
ex pectore ſputū eſt groſſum globoſum
ſanioſū. et ſi eſt a ſtomacho fetor apparet
magis ante cibum ꝗ poſt. et ſi eſt ex gin
guis ⁊ dentibus aut ex viis que ſunt in
caruncullis nariū hoc eſt ſenſui manifeſ
tū ¶ Et ſi ex additamentis aut cerebro
cognoſcitur per priuationem aliorum &
etiam hoc quia ſi impleatur os aqua ⁊ tūc
fetor ſentiatur tunc a cerebro procedit.
⁊ quia continuus eſt. ⁊ quia ipſe met ſen
tit fetorē ¶ Pronoſticatio ¶ Quan
do in febribus continuis acutis nullo pre
cedente odorabili uidetur patienti ꝙ ſen
tiat odorem fetidū corruptū ad modū
piſciū corruptorum uel aliorū huiuſmo
di ſignū eſt peſſimū ⁊ mortale ¶ Cu
ratio ¶ Si fuerit ex pulmone et ſtoma
cho aut gingiuis curentur illa ſicut opor
tet ⁊ ſicut dicetur in ſuis locis. ⁊ ſi fuerit
ex capite ⁊ fuerit cum arſura cauſa eſt ca
lida. ⁊ ſi cum frigiditate ⁊ ſine mordica
tione cauſa eſt frigida. ⁊ ſi eſt cum graui
tate eſt ibi materia peccans. ⁊ ſi cum leni
tate tūc ē ex mala ꝯplexione ſiñ materia

¶ Ponamus igiť ꝙ fetor nariuꝫ ſit a ma
la complexione calida corpore pleno &
uirtute forti· tūc fiat fl̄omia de cephalica
ꝛ poſtea fiāt uētoſe in collo ꝛ poſtea fiat
fl̄oia de uena q̄ ē in capite nariū ꝛ poſtea
purgetur corpus· deīn fiant cauteria in ca
pite et ſub mento ¶ Proceſſus igitur ta
lis ſit ſuffumigetur caput in cauſa calida
cum aqua decoctionis ro· uiol̄· nenufar̄·
ſandali· camphore· camomille· utatur ſiro
po ro· uiol̄· oxizaccar· Deinde purgetur
corpus cum oxi laxatiua et electuario de
ſuco roſ̄· ꝛ yeraſ̄· deinde iniciatur in auri
bus oleuꝫ roſ̄· uiol̄· camphore et intelligi/
mus ꝙ dieta concomitetur ſicut oportet·
¶ In cauſa calida aut frigida odorꝫ aquā
decoctionis mente· abſintii· maiorane·
baſiliconis· et utatur oximellis· diuretur
et purgetur cum yera· et yerlo· et inicia/
tur in naribus oleum coſtinum· laurinuꝫ
muſcellinuꝫ· et fiant ſternutationes cum
ell'o· pipere· et caſtorio ¶ Si fuerit ex
oppilationibus caruncularum inſuffletur
in naribus puluis nigelle· et bulliat nigel
la in aceto ſquillitico et per nares fortiter
attrahatur ¶ Si autem fuerit propter ali
as excreſcentias manu cirugica abſcindan
tur· deinde proiciatur puluis aluminis· ni
tri· litargiri· et mirre· Vel bulliant iſta
in aceto ꝛ liciniuꝫ ſeu tenta intingatur ꝛ
naribus applicetur ¶ Et ſi fuerit puſtula
hūida vngatur cū iſto vngēto· ℞· litargi
ri· ceruſe· cathimie galle friſie· aluminis·
nitri· an̄· ʒ· ſ· conficiantur cum oleo de ca
momillis· et cera ꝙ ſufficit ¶ Et ſi puſtu
la fuerit ſicca· vngatur cum iſto vngen/
to· ℞· medulle uituli· gummi arabici· dra
ga· olei ſiſamini· cere ꝙ ſufficit ꝛ fiat vn
gentum· uel poſſunt excreſcentie remoue
ri cum auripigmento ru· et uitrioli· et ſa
le armoniaco· uel cauterizetur locus ¶ Si
autem fetor nullo modo poſſit remoueri
ſaltim pallietur· ℞· ſe· maiorane· baſilico
nis· gariofi· nuciſmuſcat· camomill̄· lig
ni al̄· ſtorac· cal̄· ambre· an̄· ʒ· ii· muſci· ʒ· ſ
conficiantur cum aqua roſaruꝫ optima· ꝛ
fiant pillule parue· ꝛ quolibet mane tranſ
glutiat duas ꝛ teneat in ore ꝛ aromatiza
bunt anhelitum ꝙ nullus percipiet quo/
niam ſi medicus talia pateretur ualde eſ
ſet ignominioſum· et potiſſime quando
cum nobilibus conuerſatur· ¶ Clarifi
catio ¶ Intelligendum ꝙ materia feti
da ꝛ corrupta exiſtens in cerebro poteſt
inducere fetorem hanelitus ꝛ tamen re
lique partes corporis non patiuntur pro
tanto ꝙ natura mittit ad vnam partem
aliquando ꝛ non ad aliam· aliquando in
vna parte parata eſt recipere materiam·
ꝛ non in alia ꝛ ita ex vna materia poſ/
ſunt diuerſi effectus generari ſecundum
diuerſitatem materie ¶ Secundo intelli
gendum ꝙ obiecta aliorū ſenſuuꝫ non
imutant ſenſum tactus ſed obiectuꝫ ſen
ſus tactus imutat omnem ſenſum· pro
tanto ꝙ tactus comunis eſt omnibus ſen
ſibus· ut dicit Auicenna· de uirtutibus·
primo canone fen prima· ¶ Tercio in
telligendum ꝙ immutatio odoratus po/
teſt eſſe ſignum morbi· ſeu morbus· ſeu
accidens morbi quoniam ſi per mutatio
nem intelligamus qualitatem ledentem
ſic eſt morbus· ſi qualitatem leſam ſic eſt
accidens et ſi accidens ꝛ ſignum· quoniā
quod accidit patienti eſt ſignum medico
quaſi vnum et idem ſecunduꝫ diuerſos
reſpectus poteſt eſſe morbus accidens ꝛ
ſignum· quod enim accidit patienti eſt
ſignum medico· ꝛ ita de aliis poſſumus
intelligere ¶ Item iſta materia tracta/
tur inferius duodecimo capitulo·

¶ Capitulū decimū ſextū de reumate

REuma eſt fluxus humorum ad
partes ſubiectas Reumatis autē
res ſunt ſpēs q̄ ab auctoribus
diſtiguūtur· ſ· corriza· branchus·

z catarrus ⁋ Coriza ad nares. branchus
uadit ad fauces catarrus. quãdo ad pectus
uadit . Reuma autem poteſt eſſe genus.
et ideo dicitur reuma quaſi ruens mate
ria. reuma autem negligi non debet quia
fere materia eſt taliũ egritudinuz . quod
patet quia ſi fluit ad aures cauſabit ſurdi/
tatem aut tinnituz ſi ad oculos caliginez
ſi ad nares fetorem aut polippuz. ſi ad lin
guam paraliſim. ſi ad guttur ſquinantiã
ſi ad pectus ptiſim aut pleureſim. ſi ad
ſtomachuz faſtidiũ aut uomitum. ſi ad
inteſtina fluxum uentris. ſi ad iuncturas
arteticam z ita de aliis omnibus mẽbris
ſubiectis preter q̃ de ſplene. quoniã ſplen
non apoſtematur nec oppilatur propter
reuma quoniaz paſſiones ſplenis ſunt de
materia groſſa. materia autem reumatis
eſt de ſubtilibus . aliter non rueret. licet
igitur vulgariter loquẽdo ex reumate nul
lus plagetur . nihilominus citiſſime eſt
remediandum cũ omnia menbra ſubiec/
ta debilia ad egritudĩes proximas ſint pa
rata ⁋ Succurrendũ igitur eſt ita uiolẽter
ꝙ etiã medicĩe laxatiue poſſunt dari ſine
digeſtiõe materie z potiſſime ſi fluat ad
pectus ⁋ Cauſa ⁋ Reuma eniz aut
prouenit ab exterioribus cauſis. aut ab in
terioribus. ab extra ſicut eſt uentus ſeptẽ/
trionalis ueniẽs poſt meridionalẽ. z ſicq̃
calor nimius. aut frigus . aut inſufflatio
uentorũ . aut ſomnus poſt nimiã reple/
tionem z potiſſime ſomnus diurnus. z
odor rerũ fortis odoris. ſicut eſt liliũ men
taſtruz z ſimilia. z comeſtio reruz uapo/
roſarum. ſicut ſunt cepe z allia. vinuz for
te crapula ebrietas. crapula. balneũ. z flebo
tomia. z breuiter omnia que diſſoluunt
uapores in capite aut per modũ compreſ
ſionis. aut diſſolutionis ⁋ Si ab intus hoc
eſt propter humores in cerebro habundã
tes ſiue ſint calida ſiue frigida. uel fit ꝓpt
uapores a ſtomacho z a toto corpore aſcẽ
dentes ad caput ⁋ Signa ⁋ Si ſint
humores calidi. tunc caput tactuz calidũ
inuenies. facies rubea aut citrina punctura
z mordicatio. ablatio appetitus cibi. ſitis.
z ſimilia. z ſi cauſa fuerit frigida ſigna
ſunt contraria z iſta cauſa frequentius ue
nit ⁋ Pronoſticatio ⁋ Ypocras bran
ci. z corrize. in ſenibus ualde non matu
rantur uel cũ difficultate magna remedi
antur ⁋ Qui eniz hñt caput calidũ z par
tes inferiores frigidas raro ſunt ſine ca/
tarro z econuerſo ⁋ Qui eniz habent ca
put frigidum z cor calidũ multi uapores
aſcendunt qui in cerebro digeri non poſ
ſunt z quando cerebrũ eſt calidum fit at
tractio multa uaporuz ⁋ Catarrus cuz do
lore capitis de difficili curatur quia caput
uidetur debile naturaliter ⁋ In autũno
frequentius adueniunt catarri q̃ in alio tẽ
pore anni. Reumatici ſplenetici nõ fiunt
Reumatici ad omne malum parati ſunt
⁋ Curatio ⁋ Curatio comunis in om
ni catarro ſeu reumate eſt. ꝙ ſi fluat ma/
teria ad membruz nobile ꝙ euacuetur ma
teria digeſtionem non expectando. cum
pilſis aureis. z cochiis. paruitas cibi z po/
tus competunt . z uigilie multe non diſ
temperate. et ꝙ non dormiat de die z ꝙ
non utatur balneo nec fomentationibus
nec ablutionibus nec exercicio forti. tene
atur uenter laxus . z famẽ z ſitiz patian
tur quantũ poſſunt, ⁋ Curatio particula
ris hec eſt. ꝙ ſi reuma fuerit de cauſa cali
da et corpus ſit plectoricuz z currat mate
ria uerſus inferiora fiat flomia . deinde
digeratur materia per hunc modũ. ℞. ſũ
mitatũ papaueris. ro. lactuc. añ. ℥. ii. caudi
penidiarũ. añ. ℥. i. triũ ſandaloruz. ℥. ſ. or
dei lib. ſ. uiol. nenufar. añ. ℥. iii. zuccari.
lib. ſ. fiat ſiropus. q̃ utat mane z ſero cũ
aqua ordei. ⁋ Iſte eniz ſiropus ualet in
reumate de cauſa calida z potiſſime quan
do timemus ꝙ materia uadat ad pectus.
⁋ Suffumiget cũ aq̃ decoctiois ordei. ui
ol. ro. ſandal. nenufar. papauer. cão odorz

pomű factű de ſandaƚ.roƒ.nenufaŕ.ſe.lac
tuce.portulace.z ſumac. z cõficiantur cũ
aqua roƒ.optima . et ſi fuerit conſtipatus
fiant ſuppoſitoria aut criſteria z fiant fri
cationes extremitatű z purgetur cũ miro
balſis.citrinis. ſi materia eſt in ſtomacho
z ſi eſt in capite purgetur cũ iſto elo.℞.
dyapap̃.dyaprunis.dyadrag̃.fri.zuccari.
ro.fri.cũ roƒ.ſiccis.añ.℥.iiii. miſceantur
z inungãtur nares cũ oleo roƒ.z uioƚ. &
poteſt uti rubea troſiſca.ſuffumigatio fac
ta de furfure z aceto infuſo ſupra lapidẽ
molarem candentẽ ¶ Si aũt cauſa fuerit
frigida z fluat ad mebꝝ nobile purgetur
cũ pillis aureis.et yerapap̃.digeratur cũ ſci
ropo iſto.z potiſſime ſi timemus fluxuꝫ
reumatis ad pectus.℞.radic.yreos.yſopa
liquiri.munde.añ.℥.ii.nucis cipreſſi.maſ
tic.thuris.añ.℥.i.melƚ roƒ.lib.i.fiat ſciro
pus ¶ Suffumigetur cũ aqua decoctionis
maſtic.thuris.laudani ſtorac.cala.ambre.
camomille.mellilo. odoret pomű factuꝫ
de ſtoƒ.cala.ambre.gariofi.nuciſcipreſſi.
nuciſmuſ.maſtic.thuris.laudano. z pau/
co ligno aloe et muſco.inungantur nareſ
cũ oleo de maſtic.¶ Sacelletur totű caput
cũ milio z ſale torrefactis Inuoluatur ca
put cũ panno bene calido ¶ Suffumigetᷣ
ſic calefiat tegula z aſpergat vino z poſt
puluerem nigelle.z fumus recipiatur ca/
pite cooperto.uel torrefiat nigella.z pona
natur in panno z odoretur. Deinde pur
getur caputcũ yerap̃.omnia quibus utiẽ
ſitn actu caƚa ¶ In declinatione fomẽteẽ
aut balneetur et ita de aliis cũ aqua decoc
tionis camomille.melilo.anthos.mente.
rute.calamenti.z ſimilibus.¶ Poſt auteꝫ
omnia ſi nõ curetur .℞. ſtercoris colum
bini.gũmi.rute.agreſtis. picis naualis. ſe
minis rute.ſinap̃.añ.℥.i.conficiantur cũ
oleo laurino. z aceto ſquillitico. et fiat
emplaſtruꝫ z extendatur ſupra alutam ad
modű cappelline z cooperiatur cũ panno
lineo ab intus z ſumatur et tonſo capiti

applicetur.quando autẽ omnia deficiunt
fiat cauteria in comiſſura anteriori capitis
¶ Diuretica nunq̃ competűt in materia
reumatica. ¶ Clarificatio ¶ Intelli
gendű circa iſtam materiam. ꝙ principiű
reumatis eſt cum materia exiſtit ſubtilis
aquoſa cũ autem incipit ingroſſari tunc
eſt augmentű z quãdo eſt mediocris tũc
eſt ſtatus z tunc ẽ materia digeſta . ſicut
patet in obtalmia z lippitudine ¶ Si igi
tur natura icipit ingroſſare cũ digerit reu
ma et medicus ſit miniſter nature incipe
re debet ab ingroſſantibus quoniã ſi pec/
catű ẽ propter ſubtile curatio erit cũ illis
que mediocriter inſpiſſant ¶ In reuma
te igitur de cauſa calida applicentur ſtipti
ca frigida cũ aliquibus paucis diſſolutiuis
quoniã diſſolutiua faciunt ſtiptica pene/
trare et temperant ſtipticitateꝫ ne nimis
materia condenſetur.z ita ſi cauſa eſt fri
gida applicentur calida ſtiptica in plus et
diſſolutiua in minus ¶ In declinatione
autẽ corpore mundificato cõpetunt diſ
ſolutiua et euaporatiua quia materia pau
ca ẽ et ideo de facili euaporabitur. diuer
ſa igitur competunt ſecundű diuerſitateꝫ
temporű ipſius morbi ¶ Secundo intelli
gendű quoniã ſi reuma cauſetur ex mul
titudine materie magis multiplicatur in
uere.z ſi ex caloŕ magis in eſtate.z ſi ex
raritate z diuerſitate magis in antűpno.
z ſi ex frigiditate magis in yeme. z ita
intelligendű ẽ de etatibus tẽporibus z cõ
ſimilibus ¶ Tercio aduertendű quoniaꝫ
licet dicatur ꝙ in reumate nõ cõpetit fle
mia nihilominus poteſt competere cum
ſanguis dominatur z corpus ẽ plectoricű
z materia ruit ad interiora z ideo compe
tit in ſquinantia z pleureſi z conſimili/
bus que ut plurimű ex reumate generan
tur ¶ Quarto notandű ꝙ ſompnus non
cõpetit in reumate quia prouocatiuus ẽ
fluxus niſi in declinatione z corpore mű
dificato ¶ Sed uigilie magis competunt

ut fiat euaporatio ꝓſus exteriora nec exer
ciciū competit in principio corpore imū
do exiſtente quia induceret fluxū. ociū
igitur competit ⁊ ſi diceretur ꝙ nō com
petit quia aſſimilatur ſomno ⁊ ſomnus
nō competit ergo nec ociū. Dico ꝙ nō ua
let quia in propoſito ociū nō aſſimilatur
ſomno quia ociū reddit hu·qetos ⁊ ſom
nus fluxibiles ratione reuocationis calo
ris ⁊ apertionis meatuū que apertio nō in
ocio ſꝫ magis imobilitas ⁊ clauſio ¶ Qui
to ſciendū ꝙ illi qui habent caput frigidū
naturaliter raro ſunt ſine reumate uel ca
tarro magis tñ leduntur a cauſis intriſecis
ꝓpē debilitatē digeſtiē et minus in cāis
extriſecis ꝓpter clauſionē pororū Sed qui
habent caput calidū facilius paciuntur a
cauſis extrinſecis ꝓpter apercionem poro
rū ⁊ tardius ab intrinſecis ꝓpter bonitatē
digeſtiue ¶ Vltimo intelligendū ꝙ ſuſ
pecti ad reumata preſeruantur ſi diu ſu/
dent in ſtupha. hoc ſuppoſito ꝙ caueant
ſibi poſtea a tribus. ſ. a uento. a ſomno di
urno. ⁊ a repletione cibi ⁊ potus ⁊ ꝙ ca/
put mirabiliter exiccetur ne humiditas ī
maneat intra capillos ¶ Intelligendum
etiaꝫ ꝙ preſeruari poſſumus a catarro &
corriza cū pillulis detentis in ore ⁊ ualēt
etiā ad curationem ⁊ ꝙ materia nō fluat
ad partes ſubiectas. Et ſi cauſa fuerit cali
da. ℞. ſeminis papaueris albi. ſeminis por
tulace. candi. penidi. dragan. infuſi. añ. ℥.
i. opii. croci. añ. ℈. i. conficiantur cū ſiropo
mirtino. ⁊ cū ſiropo de papauere. ⁊ fiant
pillule ⁊ teneantur in ore ⁊ in tēpore ſo
ni ⁊ in tempore uigiliaꝝ ¶ Et ſi cauſa ē
fra. ℞. ſtoraci caſa. nuciſcipreſſi. maſtic.
thuris laudani. ambre. añ. ℥. i. ligricie mū
de. vuarū paſſarū enucleatarū añ. ℥. i. ⁊ ʒ.
conficiantur cū ydromelī. ⁊ fiant pilſe ⁊
teneantur in ore ⁊ iſta duo genera pilſaꝝ
erunt nobis multū neceſſaria īferius ī pec
toralibus paſſionibus ne materia uadat
ad pectus

¶ De fluxu ſanguinis nariū

FLuxus ſanguinis nariū ꝓuenit
ꝓpter apertionē orificioꝝ uenaꝝ
que ſunt in naribus hoc ē ꝓpter
tria. aut rone mēbri. aut uirtutis. aut hūo
ris Si ꝓpter mēbrū aut ꝗꝛ nimis rarū. Si
ꝓpter uirtutē aut ꝗꝛ expulſiua fortis ⁊ cō
tentiua debilis Si ꝓpter humorē aut quia
multus. aut ꝗꝛ acutus. aut aquoſus ſubtilis
⁊ iſte pñt eſſe cauſe cōſimiles in omni eo
ꝙ egreditur a corpore ſm G. vi. de mor
bo ¶ Cauſa ¶ Cauſa fluxus ſangui
nis nariū. aut ē ab intrinſeco aut ab extri
ſeco. ſi ab extra ſicut eſt caſus percuſſio. ſi
ab intus aut cū criſi aut ſine criſi. ſi cū cri
ſi ſicut in freneſi aut pleureſi. aut apoſtēa
te ſplenis aut epatis aut i ſinocha aut ter
ciana. aut in uariolis ⁊ morbillis Si ſine
criſi aut prouēit a capite aut ab epate aut
a ſplene. aut a matrice ⁊ ſilibus ¶ Sig
na ¶ Si uenerit ꝓpter cauſas extrinſecas
tunc cognoſcitur iudicio patientis. Si ꝓ
ter criſiꝫ hoc indicāt egritudines precedē
tes Si a capite hoc ſignificatur ex dolore
capitis Si ab aliis mēbris hoc ſignificatur
ex dolore loci. et ſi a matrice ex retentio
ne me. ⁊ ſi uenerit poſt ſigna digeſtionis
⁊ in die cretica ⁊ paulatine ⁊ cū alleuia/
tione patientis ⁊ cū clarificatione faciei.
tunc eſt ad bonū contraria cōtrarie Et ſi
fuerit cū ſaltu ⁊ continue tunc ē ab arte/
ria ⁊ ſi a nare dextro tunc ē ab epate. ⁊ ſi
a ſiniſtro tunc eſt a ſplene. ⁊ ſi ab utroꝗ
ab utroꝗ ¶ Et ſi facies fuerit rubea tunc
ē a ſanguine ⁊ ſi citrina tunc ē a colera ⁊
ſi alba uergens ad liuorem tūc eſt a fflatis
aquoſitate ⁊ ex debilitate cōtētie hoc ſig
nificatur ex precedentibus morbis. Et ſi
fortitudo expulſiue tūc ē cū alleuiatione
⁊ ſi ex mēbro ꝗꝛ ex qualibet cā facili ue
nit. ⁊ ex pleitudine pulſus ē plenus ⁊ vri
na ſpiſſa ⁊ colorata. ⁊ ſi ex colera ē cum
punctura ⁊ mordicatione. ⁊ ita de aliis
reddendo ſingula ſingulis ¶ Pronoſti

catio ¶ Fluxus ſanguinis q̄ ꝓueit ꝓpꝰ
rem̄ cerebri uix aut nunq̄ curatur fluxus
ſanguinis qui extendit ad q̄tuor libras ē
malus Et ſi ultra octo eſt peſſimus. Et ſi
extendit ſe uſq3 ad xx. uel xxiii. ultra vi/
uere nō poteſt. fluxus ſanguinis qui duci
tur ad colorem pallidū aut liuidū aut uiri
dem aut fuſcu3 eſt mortalis. fluxus cū fri
giditate extremitatū eſt mortalis. Omnis
fluxus qui uenit ſubito z cū impetu eſt
malus. Omnis fluxus cū alleuiatione pati
entis eſt bonus. fluxus ducens ad ſincopi3
eſt mortalis. ¶ Curatio ¶ Nullus
fluxus creticus ē reſtringēdus niſi nimis
manifeſte debilitauerit uirtute3. Nullus
fluxus ſinthomaticus ē reſtringēdus ſubi
to ſed paulatine niſi timeremus caſu3 vir
tutis. ¶ Curetur igitur ſecundū conueni
entiam cauſarū. ſi ex debilitate virtutis
confortetur. ſi ex ſanguine aquoſo ingroſ
ſetur cū calidis ſtipticis ſiue ſit cibus ſiue
medicine. ſi ex colera purgetur cū miro/
ballan. citrini. In fluxu igitur nariū ſuper
fluo particularibus conueniētibus fiat fle
botomia de cephalica ptis oppoſite. z ſi fi
at de utroq3 nare fiat de vtroq3 brachio.
deinde fiat uentoſa inter ſpatulas cū ſcari
ficatione aut ſub mamillis aut ſupra epar
aut ſupra ſplenē ſecundū diuerſitatē mē/
brorū a quibus procedit aut fiat fleboto/
mia de ſaphenis in retentione me. Hoc
facto fiant fricationes fortes in extremi
tate cū ſale z aceto fricentur teſticuli in vi
ris. z mamille in feminis z infrigidentꝰ
cū aceto z aqua roſ. maurella z ſimilibus
z cū hoc non ſolū iſta membra ſed z ex
tremitates cū aceto z oleo ro. z ſuco mau
rellꝰ. z lactuc. infrigidatis in niue aut in
puteo z balneetur medietas corporis in
aqua frigida ¶ Poſtq̄ igitur materia ante
cedens erit euacuata z diſtracta tūc in ſu
perioribus remedia applicemus Emplaſtre
mus igitur frontē z tēpora cū argilla piſ
tata cū aceto z aqua roſ. z albu. ouorū uel

cū bolo. ar. z ſanguine dra. acacia. ypoquiſ
tidos z ponatur in naribus tenta in ſuco
plantaginis intincta z encaſtro z ſangui
ne dra. z pluer carte cōbuſte z teſtis ouo
rū combuſtis ¶ Dieta ſit iſta lentes cocte
in duabus aq̄s et excorticate riſi aſſu3 fabe
aſſe cocta cū aliqua porcione aceti. oua du
ra. caſeus recens ſine ſale. lac fortiter bulli
tū vinu3 groſſum niſi q2 melius eſſet q2
quando āminiſtratur lac q2 non āminiſ/
tretur vinu3 z breuiter ualent omnia que
ſanguinem ingroſſant z pro tanto ualēt
ea que ualent in fluxu uentris ¶ His ui
ſis intelligendum eſt ſecundum intentio
ne3 Auic. z Dam. etiā capitulo de fluxu
ſanguinis nariū q2 quinq3 ſunt genera me
dicaminū que ualent in curatione fluxus
ſanguinis nariū Primū genus ſumitur ex
frigidis ſicut ſunt opiu3 lactuce portulac.
maurella. coriādrū. camphora. acetū. aqua
roſ. ſalic. nenufare. aqua frigida. plantago
uirga paſtoris. aꝰ burſa paſtoris z ſimilia
Secundū genus ſumitur ex natura ſtipti
corū ſicut ſunt acacia galla. ſumac. berberis
pſidia. balauſtie. granū roſ. z pes eius ypo
quiſtidos. z ſe. citoniorū. bolus ar. terra ſi
gillata. cimolea. ſan. dra. galla. et fructus
omniū arborum ſtipticarum. ſicut ſunt
pira. ſorbe corne. neſpila. citonia z ita de
aliis. Tercium genus ſumitur ex natura
conglutinatiuoru3 ſicut olil anem draga.
gūmi ara. farina uolatilis molendini. l farī
na ſiliginis. albumen oui z multa ſimilia
Quartum genus ſumitur a natura cicatri
zantiu3 ſicut ſunt atramentu3. arſenicum
ſal armoniacū. ſucus porri z ſimilia Qui
tu3 genus ſumitur ex his que operantur
ex terciis uirtutibus ſicut ſunt ſtercus por
cinū recens ſi odoretur. et ſimiliter ſter/
cus aſininū. et quedam ſunt que faciunt
hoc ex tribus uirtutibus et quia frigida et
q2 ſtiptica et q2 ſpecifica ſicut antimoniū
et mirra ¶ Diſcretus igitur medicus cor
pore mūdificato et materia diſtracta pōt

ex his elicere ſecundum particulariū con
uenientiam ⁊ componere ⁊ triplicare ⁊
multiplicare modo fomentando modo
emplaſtrando modo cū puluerībus modo
cū vngentis modo cū potionibus modo
cū iniectionibus niſi ꝙ in cauterizātibus
ſimus cauti cū medicamen remouetur cū
talia faciant eſcaram ⁊ ita inducunt ma
iorem fluxum ¶ Clarificatio ¶ In
telligendū ꝙ in retentione mēſtruoꝝ po
teſt iuuare fluxus nariū pro tanto ꝙ poſt
ꝙ̄ retentio eſt preter naturam vndecunq̄
expellatur poteſt aliquo modo eſſe bonus
ſaltē ad tempus cū nociua materia expel-
latur nihilominus aduertendū eſt quia il
lud emunctoriū nō eſt ſibi propriū ⁊ iō
ſi plenitudo eſt multa fiat flebotomia pri
mo de epatica. ſecundo de ſaphenis poſtea
cum madalionibus materia prouocetur
¶ Secundo intelligendum ꝙ fluxus ſan-
guinis nariū ſi fiat ex multitudine magis
fit ex ſanguine. ⁊ ſi ex acumine ⁊ corro
ſione magis fit a colera ⁊ ita intelligēdū
eſt de etatibus ⁊ regionibus ⁊ complexio
nibus. Tercio intelligendū eſt ꝙ frigiditas
nō inducit fluxus ſanguinis nariū niſi ꝑ
accidens quoniā conſtringendo frangit
venā Quarto notandū quoniā licet ſan-
guis arterialis ſit calidus ⁊ ſubtilior ꝙ̄ ſan
guis venarū nihilominus fluxus ſangui-
nis venarū nō uenit frequentius ab arte
ria. ymmo a uena quoniam uena non ha
bet niſi vnam tunicam. arteria autem ha
bet duas ⁊ ideo magis reſiſtit fractioni ⁊
apertioni Quinto intelligendum ꝙ licet
fluxus ſanguinis debilitet ⁊ flebotomia
debilitet nihilominus poteſt in fluxu ſan
guinis nariū flebotomia competere uirtu
te conſtante ⁊ facit ceſſare fluxū quia tra
hit ad oppoſitū ⁊ ꝙ diſtrahit ideo ē ma
ius iuuamentū. Sexto aduertendū ꝙ bal.
cōpetit in nimio fluxu mēſtruoꝝ ⁊ tam̄
non cōpetit in fluxu ſanguinis nariū. cu
ius ratio eſt quia ſanguis mēſtrui eſt groſ

ſus ⁊ per balneū ſubtiliatur ⁊ ita trahitur
ad totū corpus ſed ſanguis nariū eſt ſubti
lis ⁊ magis ſubtiliaretur ⁊ ita prouocare-
tur maior fluxus. ⁊ in ſubtiliando ⁊ ad
ſuperiora trahendo

¶ De ſternutatione

STernutatio eſt motus cerebri na
turalis. propter expulſionem no
ciuorū Vnde ſicut ſingultus ſto
machi ⁊ tuſſis pectoris ita ſternutatio ce
rebro vnde tales motus non ſunt morbi
ſed accidens ſecundū G. v° de morbo.
¶ Cauſa ¶ Cauſa aut eſt exterior. aut
interior. exterior ſicut radius ſolis cū pe-
netrat per carunculas narium aut penna
intromiſſa aut puluis aut aliqua res mor-
dicans ⁊ pungens ⁊ ſimilia Sed intrinſe
ca tunc eſt humor aut uapor aut uentoſi
tas aut aliqua res agrauans virtutem ani
malē. virtus autē animalis ſenſibilis ſenti
ens nocumentū exitat virtutem animalē
ſenſibilē. ⁊ virtus animata ſenſibilis ſuſci
tat naturalē ⁊ naturalis expulſiua ſuſcita
ta cū magno īpetu mouetur ad expellen
dū nociuū ⁊ permiſcens cū aere expellit ad
exteriora ⁊ ſonat quia per anguſtum lo-
cum tranſit ⁊ ideo ſternutatio eſt fortis
motus cerebri propter expulſionem noci
uoꝝ ¶ Pronoſticatio ¶ Sternuta
tio in fine morborum bonū ſignū ualde
ſecundū G. dato ꝙ egritudo eſſet pericu-
loſa. quia fortitudo uirtutis ſignificatur ⁊
conualeſcentia ⁊ paruitas materie ⁊ ideo
ſternutatio ſine reumate ⁊ corpore mun
dificato ſiue a natura ſiue ab arte bona.
quia dolorē capitis remouet ⁊ caput mū
dificat ⁊ propter hoc ualet in egritudini
bus pectoris. ſ. ꝙ corpus ſit mundificatū
⁊ ꝙ egritudo ſit in declinatione ⁊ ꝙ ſit
ſine reumate. ⁊ ſimiliter in egritudini-
bus ſtomachi. ⁊ ſimiliter in paſſionibus
matricis quoniā virtus eſt fortis ⁊ ideo
exitat virtutē expulſiuā omniū mēbroꝝ

naturalium z ideo expellit fetum mor/
tuū z ſecundinam ut in ſecunda parti
cula aſſo. Sternutatio cum reumate eſt ſē
per mala z in corpore pleno z mala in ra
tione ſigni quia malam cauſam ſignifi/
cat in capite ledentem caput. z inducit
uertiginem z ſcotomiam z ſimilia ¶ Si
in aliqua egritudine prouocetur ſternuta
tio in qua debet prouocari z non ſternu
tat nunq̄ curabitur. ſi fuerit prouocata cū
rebus fortis uirtutis ſicut eſt elleborus al/
bus. piper. caſtoř. ſinap̄. euforbiū. z ſimi
lia ¶ Curatio ¶ Primo curatur ſter
nutatio cum forti retentione anhelitus z
cum expellit q̄ expellat per nares. z hoc
etiam multum ualet in reumate. Secun
do curatur per accidentia anime fortia.
ſicut eſt ira. ſollicitudo. timor. z ſimilia.
Tercio curatur cum calidis euaporatiuis.
potiſſime ſi cauſa ſternutationis fuerit fri
gida. fomentetur igitur caput corpore mū
dificato cum aqua decoctionis camomil.
melilote. anthos. aň. maratri. ſpic. nar. &
inungātur nares cum oleo roſ. z uioſ. &
nenufar. z fiat fomentatio de eiſdem fri
catio capitis z extremitatum z faciei &
ſomnus profundus multum ualet in ſecū
da particula huius libri ſuperius cum trac
tabamus egritudines capitis fuit iſta ma
teria pertractata. Sed gratia egritudinis
narium hoc recapitulamus de eadem.
¶ Clarificatio ¶ G. dicit q̄ ſternutatio
eſt motus naturalis z tamen ſternutatio
eſt in pleureſi z peripſomia non igiť erit
motus nature ſʒ morbi. Dico q̄ ſternuta
tio aut ē in tp̄e ſanitatis aut in tp̄e mor
bi Si in tempore ſanitatis tunc eſt motus
nature. z ita intellexit G. quinto de mor
bo Si in tempore egritudinū tunc ſi ue/
nit per viam criſis z mundificationis po
teſt attribui motui naturali ſicut digeſtio
in vrina. Si autem uenerit per viam ſin
thomatis tunc poteſt eſſe motus morbi.
z ita ſoluitur contradictio

¶ De ſciſſura labiorum

SCiſſura labiorum eſt ſolutio cō
tinuitatis facta in carne tenera
labiorum que quidem prouenit
aut ab exterioribus aut ab interioribus. ab
extra ſicut a pulvere uento z calore z fri/
gore caſu z percuſſione. obuiatione. z ſi
milibus Si ab intus hoc eſt ꝓpter humo
res acutos. pungitiuos. ulcerantes labia aut
generantes puſtulas z ſimilia Iſti autem
humores aliquando ueniunt a capite per
viam reumatiſmi. aliquando aſcendunt
uapores a ſtomacho z toto corpore. aliq̄n
ueniunt per viam criſis ¶ Signa ſunt ſa
tis manifeſta Si fuerit propter cauſas ex
trinſecas illiniantur ulcera ſi cauſa eſt cali
da cum oleo roſ. z uioſ. z auxungia galli
ne recenti z muſcilagine draganti facta
in aqua roſ. z inungantur cum pluribus
uel vno ex iſtis uel omnibus. Et ſi cauſa
eſt frigida ſicut eſt uentus borialis z ſimi
lia tūc temperentur in aqua roſ. mel ro.
dragant. gummi arabici. maſtix thus. z
illiniantur ulcera. Et ſi fuerit propter cau
ſas intrinſecas corpore mundificato illini
antur labia cum iſto vngento ſeu medi/
camine. ℞. ceruſe lote. amidi. cathie lote.
litargiri. conficiantur cū muſcilagine dra
ganti. ¶ Clarificatio ¶ Intelligendū
q̄ licet humida putrefaciant z putrefacti
ua non competūt in vlceribus. nihilominus
auxungia galline recens poteſt compe
tere in ulceribus labiorum z quia eſt ano
dina mitigatiua z cum hoc q̄n ſiccitas ē
nimia quoniam temperatur z humecta
tur z cum hoc quia cum litargiro z aliis
amiſcetur ¶ Secundo notandū q̄ puſtule
z ulcera labiorū ſi in tercianis z aliis fe. ue
niāt poſt ſigna digeſtionis ſigna ſunt bo
ne criſ qđ etiā vulgares dicunt qui poſtq̄
uident labia ulcerata z puſtulata dicūt q̄
curatus ē. Et exinde oritur aliud mirabi/
le quoniam puſtule z ulcera poſſunt bonū

ſignificare in febre cuz apparent in labiis
z ſi eadem apparent in lingua eſſent peſſi
ma ſigna Ratio dictorum eſt quoniaz la
bia ſunt mẽbra uilia exterius poſita quo
ruz caro eſt tenera z ideo natura fortifica
ta ſuas ſuperfluitates mittit ad illa. Ligua
autem eſt membruz nobile multum ſen
ſibile z ideo ſi talia apparent in ea potius
venient vi ſinthomatis q̃ nature z ideo
ſemper mala ¶ Vltimo notanduz iuxta
hoc ꝙ cum ſciſſure apparent in labio infe
riori in muliere quaſi naturaliter mulierẽ
peccultam ſignificat cum ſiccitate matri/
cis ſicut aliqui dixerunt

¶ De paſſionibus lingue

PAſſiones lingue ſunt mſte ſicut
eſt paraliſis ſpaſmus. ſolutio con
tinui. apoſtema. magnitudo. par
uitas. corruptio guſtus. z loquele z ſimilia
Lingua autem componitur ex carne ner
uis z arteriis z neruis ſeptemplicibus ſm
G. quarto de ſimplici medicina z hoc fu
it ꝓpter nobiles operationes ſuas que ſunt
due. ſ. guſtus z loquela Loquela igitur fit
propter motum. guſtus propter ſenſum z
quia plura ſunt neceſſaria ad motuz q̃ ad
ſenſum ideo citius amittitur operatio lo/
quele q̃ operatio ſenſus guſtus ¶ Iſtis au
tem operationibus ſicut aliis. tria acciden
tia eueniunt ſicut eſt ablatio. minoratio.
z corruptio. verbi gracia. aliquando loque
la omnino aufertur ſicut in mutis. aliqñ
minoratur. ſicut in illis qui conceptuz ex
primunt cum difficultate. aliquando cor/
rumpitur ſicut in traulis z bleſis z ſcindẽ
tibus licet diuerſimode q̃ trauli z bleſi ap
pellantur. qui corrumpunt litteras z po/
nunt vnam litteram pro alia z non poſ
ſunt nominare litteram s z hoc fit ꝓpter
nimiam humiditatez ſicut in pueris. Ali
quando autem magis corrumpuntur ſilla
be ſicut in illo q deberet dicere dominus
z duplicat primã ſillabam z dicit dodo/
minus uel ſi uelit dicere ariſtotiles ipſe di
cit ariſtoles z tales uocantur ſcindentes ſi
cut iſtam materiã tractauimus ſupra illũ
affo. Trauli zc̃. Similiter ſenſus guſtus
aliquando aufertur cum penitus non iudi
cat de aliquo guſtabili quoniam omnino
ſenſus ablatus eſt. aliquando autem mino
ratur cũ non ſentit niſi excellentias ſenſi
biliuz. Aliquando autem corrumpitur
cũ omnia iudicat amara aut ſalſa. aut alte
rius ſaporis. aut nullius z ita de aliis

¶ Cauſa ¶ Cauſe autem iſtorum acci
dentiũ ſunt morbi conſimiles officiales.
aut comunes accidunt etiaz aliquando ꝓp
ter paſſiones lingue aut propter paſſiones
aliorũ membrorum Cauſe autem paſſionis
ſunt aliquando egritudines cerebri. ſicut
eſt apopl. epy. litargia. freneſis. mania.
fluxus hu. z ſimilia. Aliquando etiaz fit
ꝓpter paſſiones neruoruz uenientium ad
linguam Aliquando etiam prouenit ꝓp
ter paſſiones lingue ſicut eſt mala com/
plexio calida frigida. ſicca. z humida. aut
apoſtema. magnitudo aut paruitas. aut ſo
lutio continui. aut diſpoſitio ligamenti.
quod eſt ſub lingua Aliquando uenit ꝓp
ter paſſiones ſtomachi. ſicut eſt crapula.
nauſea. z ſimilia z ſicut eſt ebrietas. Ali/
quando prouenit propter paſſiones pecto
ris. ſicut in pleureſi z peripolmonia Ali
quando ꝓpter paſſiones totius corporis ſi
cut in febribus. & aliquando prouenit
ꝓpter cauſas extrinſecas ſicut ꝓpter accep
tionem veneni z ſimilia ¶ Signa.

¶ Si uenerit ꝓpter paſſiones capitis notũ
eſt ex illis Si ex neruis hoc eſt ꝓpter rẽo
tionem alioꝝ ſignoꝝ. Si ꝓpter paſſiones
lingue hoc etiã eſt notũ ꝙ lingua ſenſui
eſt manifeſta Et ſi fuerit ex mala cõplexi
one ca. eſt cũ punctura z mordicatione.
z ſi fuerit ex frigiditate lingua eſt alba z
frigida. z ſi fuerit ex hũiditate ẽ cũ ſaliua
multa. z ſi ex ſiccitate ẽ cũ ariditate &
fixuris z ulceribus. Aliquãdo aũt materia

flematica groſſa adheret lingue z inuiſca
tur propter febres z denigratur lingua z
creditur ꝙ ſit ex ſiccitate z non eſt ita
¶ Apoſtemata in lingua fiunt ex diuer/
ſis humoribus z patet ex ſuis ſignis. alia
etiam ſunt ſigna manifeſta Si autem pro
uenerit a ſtomacho z epate patet per ſig/
na illarum egritudinum ſimiliter de fe.
z ita de paſſionibus lingue de facili poſ/
ſunt cognoſci ſi medicus uelit aduertere.
¶ Pronoſticatio ¶ In febribus acutis
puſtula nigra apparẽs ĩ lĩgua ſignũ ẽ mortꝭ
In febribus acutis nigredo lingue z ulce
ratio malum ¶ Curatio ¶ Cuꝫ enĩ
accidentia z paſſiones lingue ueniant ex
morbis curentur illa z ita curabuntur acci
dentia. ſicut ſunt paſſiones capitis. pecto
ris z ſtomachi z totius corporis z paſſio
nes oris Et ſi proprie uenit ex mala com
plexione lingue cum materia calida parti
cularibus conuenientibus fiat flebotomia
deinde fiat mundifitatio cum medicina
conueniente. deinde fiant uentoſe cum
ſcarificatione. deinde gargarizetur ſucus
lactuce. portulace. maurell. cucumeris. cu/
curbite z ſimilium Si autem materia fue
rit frigida digeratur cum oximell. diure/
tico z purgetur cum yerapap̃. z fiat gar/
gariſmus de ſaluia. menta. yſopo. calam.
piretro. z ſimilibus z fiat cauteriuꝫ in col
lo Et fuerit apoſtema. ℞. paſſularuꝫ enu
clea. iuiub. ſebeſte. fenugrẽ. caricarum.
Et ſi eſt calida bulliant in aqua. z addãt
caſſia fiſtula z aqua gargarizetur frequen
ter z in ore teneatur z reliqua piſtentur.
z pillule late informentur cum modico
cere z ſiropo nenufar. z ſupra apoſtema
applicetur Et ſi fuerit cauſa frigida bulli/
ant in vino z ydromell. z fiat gargariſ/
mus z reſiduum piſtetur cum ſtor. cala.
z ydromelle. z informentur pillule late.
z deſuper apponantur. & intelligo ꝙ cor
pus fuerit mundificatum z purgatum ſe
cundum exigentiam humoꝝ. cum flebo
tomia z farmacia z ſimilibus z ꝙ reper/
cuſſiua preceſſerint ¶ Et ſi fuerit propter
paſſionem neruorum motiuoruꝫ ponãt
emplaſtrum de caſtor. euforbio. ſcafiſagia
z piretro ſupra colluꝫ. Et ſi fuerit nigre/
do lingue ꝓpter maliciam fe. ℞. ſuci po
morũ acetoſoꝝ. ſuci acetoſe. aceti. aque ro.
vinigranatorum miſceantur z in illis tẽ
perentur. ſemen citonioꝝ. pſilliuꝫ. draga.
z fiat mucillago z exprimatur z expreſ/
ſum cum pane de zuccaro miſceatur z in
formentur pillule et teneantur in ore. Et
ſi fuerint ulcera et fixure aſpergantur pul
uere thuris et litargiri Et ſi fuerit mollifi
catio et humiditas nimia corpore mũdifi
cato fricetur lingua cũ tiriaca aurea alexãdri
na et caſtor. Et ſi fuerit ꝓpter venenũ aſ
ſumptuꝫ detur tiriaca cuꝫ vino decoctio
nis baccaꝝ lauri. et ſi corrumpatur guſtus
purgetur corpus ſecunduꝫ exigentiam hu
moris peccantis. et ſi cauſa eſt calida aſſueſ
cat cibaria acetoſa. Et ſi cauſa eſt frigida
groſſa aſſueſcat cibaria acuta ſicut ſunt al
lia. cepe. porir Et ſi eſt paraliſis lingue &
uideatur ſanguis domiari fiat flebotomia
et purgetur cum yera. deinde cum yeralo
¶ Materialia autem que competunt in
paraliſi lingue et mollificatione et cuꝫ ali
quis loquitur ĩpedite ꝓpter nimiã humi/
ditatẽ ſunt iſta q̃ dicentur ex quibus poſ
ſunt fieri gargariſmi fricationes et pulue
res et pill. et empla q̃ in collo applicentur
et ſiropi et breuiter omnia quibus indige
mus et ſunt iſta. ſ. ſaluia. acorus mẽta ori
ganũ. calamẽtuꝫ. ruta. primula ueris. nux
muſcata. piretrũ. caſtoreũ. ſcafiſagia. eufor
biũ. ſinap. cortex capparis. pip. zinziber. aſa
fetida. ſalgẽma ſal indũ. ſal ar. nitrũ. et ſi
milia ¶ In primis igitur bulliat yſopus.
ſaluia. et acorus. et ꝑmula ueris ĩ oximell.
ſquillitico et fiat ſiropus et purgetur mate
ria ut dictũ ẽ. et ex his et aliis fiat garga/
riſmus et alia iuxta cõuenientiã ꝑticulariũ
et iõ introductione formarũ ꝑticulariũ in

bis dictis medici induſtrie relinquo niſi
ꝙ ſit cautela ꝙ cū operamur in paſſioni
bus oris ⁊ apponuntur aliqua fortis uirtu
tis ſicut eſt arſenicū elſus ⁊ ſiſia que nul/
lo mō transglutiātur qm̄ arſenicū ulcerat
pulmonē ⁊ elſus nimis laxaret Et ſi pue
ri nimis tardant ad loquēdū fricetur lin
gua cotidie cū ſaluia Et ſi fuerint in maio
ri etate bulliant yſopus ⁊ ſaluia in ydro/
melle ⁊ cotidie gargarizetur ⁊ fricetur lin
gua frequenter ⁊ cogatur loqui feſtino ſer
mone Et ſi ſpaſmetur lingua ⁊ ſit de re/
pletione purgetꝰ corpus ſm̄ exigentiā hu.
⁊ fomētetur collū ⁊ lingua cū decoctiōe
aneti.fenugreci.⁊ corone regine. Et ſi fu
erit de inanitione ſicut in fe.tunc vnga
tur collū ⁊ lingua cū oleo nenufar ⁊ uiol.
Et ſi lingua nimis fuerit magnificata &
fuerit de ſanguine fiat fl'omia ⁊ fiant uē
toſe in collo ⁊ fricetur lingua cū cortice
maligranati ⁊ acetoſitate citri. Et ſi mag
nificatio fuerit ex fleumate purgetur cor
pus ⁊ fricetur lingua cū zinzibere ⁊ piper
⁊ ſalgēma Et ſi ligua fuerit abreuiata ꝓpꝰ
ligamentū quod ē ſub lingua incidatꝰ uel
cauterizetur cū medicinis Et ſi fuerit ꝓp
ter ſpaſmū dictū eſt Et ſi glandule dure
ad moduʒ ranule fuerint ſub lingua fiat
fl'omia de venis que ſunt ſub ligua ⁊ fri
cetur locus cū ſale ar.⁊ aceto ⁊ apponatur
medicamē de draganto uſto.⁊ albumine
oui ⁊ hermodattil. Et ſi fuerit vlcera ma
lingna corpore mūdificato curenꝰ cū gall.
⁊ pſidia.⁊ ſpodio roſ. acacia.⁊ alumine.
Sʒ in pueris remittantur Et ſi ſaliua mul
ta fluxerit ⁊ fuerit ex caliditate diſſoluen
te fiat fl'omia ⁊ utatur cibis ſtipticis ⁊ a
cetoſis Et ſi fuerit ex fleumate purgetur
corpus ⁊ prouocetur uomitus ⁊ fricetur li
gua os ⁊ palatū cū aurea alexandrina
¶ Clarificatio ¶ Intelligendū qm̄ li/
cet nerui multiplices ueniant ad linguā ⁊
unusꝰ poſſit pati ſine alio nihilominus lin
gua patietur vno patiente quoniā omnes
erant neceſſarii ad operationē lingue tm̄
ſm̄ diuerſitatē nocumentorū in neruis ſe
cundū hoc erit diuerſitas accidenti ūin li
gua ⁊ iō aliqn̄ erit ablatio aliqn̄ mioratio
aliqn̄ corruptio ¶ Secundo notandū ꝙ in
apoſtematibus lingue calidis corpore pur
gato ⁊ mundificato competunt repercuſ
ſiua ⁊ ideo cōpetit gargariſmus ⁊ in ore
tenere ſucū lactuce.maurell.portulace.cu
cumeris.cucurbite.⁊ ſimiliū ſicut enī pñt
competere in apoſtematibus vue repercuſ
ſiue.⁊ ſicut i ſqnantia ⁊ ſiſilibus ſilr hic
Et ſi diceretur ꝙ materia ibit ad mēbra
nobilia.dico ꝙ multū diſtāt ⁊ multa mē
bra ſunt in medio ⁊ cū hoc lingua ē mē
brū nobile ⁊ citius corrigetur materia diſ
perſa in multas partes ꝙ̄ ſi eſſet aggregata
in lingua cū lingua habet nobiles operati
ones ¶ Concluditur igitur ꝙ in apoſtēati
bus lingue calidis competunt repercuſſiua
corpore mundificato Cū autē tractaba/
mus curā ſuperius breuiter trāſiuimus ne
opus prolongaretur ſicut ⁊ de multis aliis
¶ Tercio notandū quoniā licet multa ſu
perfluitas humida extranea ſit in ſenibus
⁊ in pueris nihilominus tamen ſenes nō
incurrunt traulicię qm̄ humiditas illa eſt
groſſa uiſcoſa ⁊ nō pōt bene penetrare ⁊
cū nerui ſunt duri et ſicci ſolidi ⁊ nō reci
piūt materiā In pueris aūt ē cōtrariū qm̄
aquoſitas ē magis ſubtilis et nerui ſunt
magis molles et ideo pueri trauli icurrūt
diarriā longā Iuxta illud.trauli a diarriis
⁊c̄.Quoniā hūiditas ſupuacua capitis ua
dit ad inteſtina et cāt longū fluxū uētris

¶ Capitulū xxi. de fluxu ſaliue et ablatione odoris

SI fluat ſaliua ꝓpter calorē nimiū
diſſoluētē fiat fl'omia et abſtinē
tia et utatꝰ cibis ſtipticis ſicut ſūt
lētes fabe cū ſumac.⁊ ſiſibus ⁊ ſi fluit ꝓp
ter hūiditatē fl'atis fiat abſtinētia et dige
ratꝰ materia cū yſopo bullito in oximell.

et purgetur cum yera. et fricetur lingua
et os cū ſaluia. et aurea alexādrina et appli
centur reliqua q̄ deſiccāt corpus ¶ Si ali
quis nō habet bonū odoratū ſic ꝙ nulluꝫ
odorē ſentiat. gargarizet rutā et yſopū coc
tū in aceto ſquillitico et maſticet frequen
ter zedoariū

¶ Capitulū xxii de fetore oris

SI uenerit ꝓpter dentē putriduꝫ
eradicetur. et ſi uenerit ꝓpē mol
lificationē gingiuarū aut ſanieꝫ
gargarizet vinū decoctionis ſaluie mente
rute. gario. piretri ligni al. Et ſi fetor ueni
at a ſtomacho et cā ē ca. utatur pſicis et di
geratur materia cū ſiropo limonū et eua
cuetur materia cū mirob. citri. paratis ſicq̄
oportet Et ſi cā ē fra digerat materia cū
potiōe muſcata et purgetur cū mirob. Ke
bu. et aromatizetur os cū pilſis de alipta
muſ. Et ſi uenerit a pectore. utatur dya
yris. dyayſopo. dyacalamento tamen de
difficili aut nūq̄ curatur fetor nariū ꝓpter
pectus. ſuperius diximus capitulo de feto
re nariū ¶ Clarificatio ¶ Intelligen
dū ꝙ in fetore anhelitus nō cōpetūt piſces
et potiſſime qn̄ uenit ꝓpter ſtomachū ſal
ſi nō cōpetunt ꝓpter groſſiciē et corrūpun
tur de facili Si eſſet fetor ꝓpter cām ſto
machi ca. piſces aūt recentes uelotius cor
rūpuntur qm̄ dicit Aly. libro regū ꝙ pi
ſces recentes inducūt maiorē ſitiꝫ q̄ ſalſi.
ex hoc nō uidetur ex alio niſi ꝙ facilius
corrūpunt̄ ꝫ potiſſime corrūpuntur ſi ue
nirēt in ſtomacho fro ¶ In fetore aūt an
helitus nō cōpetūt piſces ſalſi nec oua tre
mula nec lac nec fungi nec aliq̄ carnes q̄
ſunt in aliquo uiſceꝝ nec fructus nec ali
qd quod ſit de facili corruptibile ¶ Scḋo
notādū ꝙ inter oīs humores ille q plus
ꝫ frequentius inducit corruptionē anheli
tus ē hūor fłaticus ꝓpter quiq ꝓprietates
q̄ in aliis nō inueniuntur. pmo ꝙ hūor fri
gidus ꝫ iō de facili deſtituitur a regimine
nature. ſcḋo ꝙ hūidus ꝫ iō de facili putre
fit. t̄cio ꝙ de facili reūatizat. q̄rto ꝙ rōne
mali regiminis plus multiplicat̄. q̄nto ꝙ in
ter oīs hūores poſt ſanguinē magis habū
dat ¶ Tercio aduertendū ꝙ fetor anheli
tus ꝓpē ſtomachū nō ē cōtinuus qm̄ poſt
cibū aliq̄tulū q̄eſcit ſed qn̄ eſt ex pectore
ē cōtinuus ꝓpter anhelitū ꝫ ꝙ talis fetor
ſignificat vlcus pulmonis iō ē ſignū mor
tis ¶ Quarto cōſiderādū ē q̄re in fe. cōti
nuis nō ē continuus fetor poſtq̄ ē ibi con
tinua putrefactio Reſpōdeo dicēdo ꝙ du
plex ē putrefactio q̄dā eſt ꝑ uiā ebullitio
nis ꝫ talis nō inducit fetorē ꝫ iō quādo ī
fe. cōtinuis putridis apparet fetor ſignū ē
mortꝫ qm̄ nō ſolū ſignificat ebullitio ſed
ſbē hūide corruptio ꝫ iō mortale ¶ Qui
to ītelligēdū vn̄ ē hoc ꝙ allia ꝫ cepe hn̄t
odorē q̄ſi fetidū. ꝫ pip ꝫ ſinap. q̄ ſunt in
eodē gradu caliditatis nō. Dico ad hoc ꝙ
allia ꝫ cepe hn̄t multas hūiditates q̄ de fa
cili reſoluūtur ꝫ corrūpūtur ꝫ iō hn̄t odo
rē grauē ꝫ q̄ſi fetidū. a pipe aūt ꝫ ſin. pi
modica fit reſolutio ꝙ nō hn̄t tātū de hu
mido ¶ Et iux̄ hoc cōſiderādū ē de hoc
ꝙ aliq dixerūt ꝙ gariofili inducūt fetorē
anhelitus ꝫ tn̄ ſunt aromatici. Suppoſito
ꝙ inducāt fetorē hoc ē ꝓpter duo aut ꝓp
ter longū uſuꝫ in ſtōacho colerico. aut ꝓpē
q̄dā hūiditatē actualē quā hn̄t. ꝫ ſi occur
rant ſtomacho ubi ſit putrefactio de faci
li corrūpuntur

¶ Capitulum xxiii. de paſſionibus oris.

IS ē inſtrumētū uociferationis ꝫ
locutiōis. locutiōis in hoībus. vo
ciferatiōis in oībus aīalibus hn̄ti
bus collū ꝫ linguā. Lingua aūt ē q̄ſi ma
nus ad loquēdū ꝫ maſticādū ꝫ trāſglutiē
dū ꝫ extēdit ſe uſq ad yſofagū ꝫ tracheaꝫ
arteriā. yſofagus ē uia cibi. ſꝫ tracea ē via
anhelitus. yſti ꝓō ē in medio In ore igit̄
ſunt m̄lta mēbra nobilia ſicut ē ligua pa

latú ſupius z inferius radix ligue In iſtis
aút mébris ueniút puſtul̃. ulceratiões apoſ
téata. cancer. z fiſtula. herpeſeſtiomenus.
carbúculus. z ſiſia Si eni fuerint in etate
lactáti hoc é ꝓpter corruptioné lacti aut ꝙ
natura múdificat corpus a corruptis hu. z
ſi i etate adulta h° é ꝓpter maliciá hu. Si
fuerit color rubeus ſicut colõ roſ̃ rubee re
cétis uerſus pricipiú ſue expãſiois cú túore
é ex ſanguie. z ſi é ex coſa é crocеus cú tu
more pauco pũctura z ardore z ſi é fl̃a. é
tumor albedo z paucus dolor. z ſi é me
lãcolia é color niger cú duricie ¶ Pronoſ
ticatio ¶ Oíis puſtula cuius color ꝓgit
ad nigredíné é peſſima qm̃ ſignificat her
peſheſtiomenuz. z magnã hu. corruptio
né. Ois puſtula oris z ulcus z ois paſſio q̃
to magis ſe ꝓfundat ad interius tãto de-
terius ¶ Curatio ¶ Si fuerit in etate
lactãti fiant fricatiões in molli auriú. z ſi
comedat fiát in collo z ſub métone Et ſi
fuerit in maiori etate fiat flebotomia de
labiis z de uenis q̃ ſunt ſub lingua z mú
dificetur ſanguis cú caſſia fiſtul̃. tamarind̃
z manna Et ſi é coſa purgetur cú dyapru
nis z el̃o. de ſuco roſ̃. Et ſi fl̃a cú yera.
Et ſi meſ̃ia cú dyaſene. z yeraſ̃. corpe mú
dificato in ci ca. fiat gargariſmus cú dya
moron uel decoquãtur extremitates arború
ſtipticarú i aq̃ z aceto z fiat gargariſmus
Et ſi eſſet carbúculus. ſacerignis. uſ̃ herpes
fiat gargariſmus cú ſuco plãtaginis. coriã
dri. z maurel̃ z vino maloꝝ tepidis. Et
ſi eſſet fl̃a. fiat gargariſmus de ſumac. gal
la. pſidia. balauſtia. z maſtic. thuꝛ. z mel̃
z aceto Et ſi é ex meſ̃ia tollat̃ acetú Et ſi
fuerit fiſtula abluat̃ cú vino decoctionis
agrimoie z mel̃. Et ſi cãcer addatur aq̃ z
iſta aſpgant̃ puluere el̃i nigri z radicú a
riſtoſo. vel ſic ꝙ fiat puluis de arſeico ſub
limato uel de uitriolo z auripigméto. uel
de realgar z fiát reliq̃ q̃ diximus in ꝑticu
la ꝑma ¶ Clarificatio ¶ Intelligédú
ꝙ q̃dã ſunt puſtule q̃ gñantur de meſ̃ia
pura z tales nó ſunt mltú ꝑiculoſe. z q̃dã
ſunt q̃ gñant̃ de meſ̃ia aduſta aut de aliis
hu. aduſtis & tales ſunt peiores z diſcer
nũtur qm̃ nigredo cãta ex aduſtione uer
git ad lucíditaté z cú h° tales puſtule ſút
cú dolore z q̃ ſunt de meſ̃ia pura nó Se
cundo notãdú ꝙ qñ aliqs loquitur vuula
claudit yſofagú z quãdo aliquis comedit
tunc vuula claudit traceã arteriam z ideo
non eſt bonuz cum aliquis comedit ꝙ lo
quatur quia cibus tranſiret ad pectus nec
econuerſo quia aer tranſiret ad ſtomachú
Et hoc pót eſſe vna ratio quare religioſi
nolunt loqui in menſa ne vna operatio
impediat aliam ¶ Tercio notandum ꝙ
in radice lingue ſunt quedam glandule.
ubi recipiuntur uapores a ſtomacho aſcen
dentes z deſcendentes a cerebro z in ra
dice lingue generatur humiditas ſaliuaris

¶ De lentiginibus facíeí

LEntigines ſunt infectiones cu-
tis facici ut plurimuz. z aliquan
do cutis totius corporis ¶ Cau
ſa ¶ Iſte infectiones aliquando ueniút
ab intrinſecis. aliquando ab extrinſecis.
Si ab extra ut a nimia caliditate ſolis. aut
propter aerem corruptum z ſimilia ¶ Et
ſi ab intus aut propter criſim aut propter
retentionem méſtrui. aut emorroy. aut
aliarum ſuperfluitatum aſſuetarú euacuari
aut fit propter bonitatem nature mundi
ficantis corpus a ſuperfluitatibus. aut fit
propter maliciam humoris exterius reſu-
dãtis ¶ Signa ¶ Si fuerit ꝓpter cás
extriſecas. aut ꝓpter retétioné ſupfluitatú
cóſuetaꝝ egredi hoc diſcernit̃ iudi° patiét;
Si ꝓpter criſiz cognoſcit̃ ex alleuiatione z
ꝙ ceſſat fe. et ſi fuerit ex bonitate nature
eſt ſine mordicatione et dolore. et ſi é ex
malicia materie ſemꝑ coitãtur aliqua ma
la accidentia. ſicut eſt pruritus. dolor. debi
litas appetitus et ſimilia Et ſi infectio cu

tis fuerit ex ſanguine uergit ad rubedinē
et ſi ex colera ad citrinitateʒ. et ſi ex fleu
mate ad albedinem. et ſi ex melancolia.
vergit ad liuorem et nigredinem. et ſi ex
ſanguine corrupto eſt ſicut ſanguis morti
ficatus color cutis ¶ Pronoſticatio

¶ Si lentigines et infectiones cutis ueni
ant in fe. ante ſigna digeſtionis et in die
non cretica ſignum eſt peſſimū et morta
le quare in talibus frequenter cutis eſt reſ
picienda ¶ Curatio ¶ Si infectio ſit
in facie et corpus ſit plectoricum aut ſan
guis dominetur fiat flebotomia de cepha
lica et ſi ſit in toto corpore fiat de media
na. deinde de ſaphenis Scarificationes de
tibiis aut inter ſpatulas. aut ſub mento ua
lent multū Purgetur igitē hu. ſecundū ſui
exigentiam. et iſta frequentiſſime dicta
ſunt Fiant igitur ſtuphe et dentur opia
ta ſecundū exigentiam materie In primo
aūt libro multa dicta ſunt de iſta materia
Poſt plenariā autem corporis mundifica
tionem fiant vngenta illinitiones et aq̄
et ſimilia ad mundificandū cutem. Ma
terialia aūt ſunt iſta. farina ordei. mili. fa
barū. fenugrec. lupinorū. amigdolarū ama
rarū. ſulfur. calx. vitriolū. nitrū. mirra. ſal
ar. porcella. conchilia marina. corallus al/
bus. been albi. et rubei. amigdoli. candi
penid. lac. ficus. liquir. arſenicū ſublimatū.
auripigmenti. fella auiū viuentiū de rapi
na. aqua tartari. raphani. yari. dragontee.
lili. flores ſambucis. flores fabaꝝ. fumi ter
re. ſucus maiorane. et ꝓprie in ſanguine
mortificato recenti. ꝙꝫ in antiq̄to ſcarifi/
catio ē neceſſaria. gūmi. rute. agreſtis. cor
tex citri. acetū albū. colatura furfuris. fari
na riſi. lac fol. ficus. aut extremitatuʒ aut
ficuū. aut aqua decoctionis iſtoꝝ et iō ſal
tiʒ iſtud abſtergeret cutis infectiones Im
mo aq̄ decoctionis ficuū potata iuuat na
turā ut ſuperflua expellat ad exteriora &
ex iſtis poſſunt fieri trociſci. uel ex vno
uel ex multis ſm̄ exigentiam particulariū

et cū vti uolueris ꝙ diſtēperetur cū aqua
de floribus fabaruʒ. aut cū lacte et ꝙ faci
es illiniatur de nocte et ꝙ in craſtinū ab
luat cū aqua furfuris. bonū tamen eſſet in
omnibus iſtis ꝙ poſtq̄ corpus eſt mūdifi
catū ꝙ mollificaretur cutis cū ſuffumiga/
tione facta de aqua decoctionis malue.
biſmalue. palee ordei. z auene. z quia lon
gos ſermones fecimus de decorationibus
in primo libro. z quia in fine antidotarii
faciemus capitulū ſpeciale iō ſuperſedeo
¶ Clarificatio ¶ Intelligendū ꝙ ſi cor
ꝑus fuerit vniuerſaliter multū repletum
ꝙ tunc debet fieri flebotomia de baſilica
Si autem non fuerit tanta repletio z in/
fectio fuerit in toto fiat de mediana z ſi
in facie de cephalica. ¶ Secundo intelligē
dū ꝙ frequentius z plus fit de melanco/
lia. z forte ſi fiat infectio ex hu. aliis nō
ſunt ꝓprie lentigines ꝙꝫ lentigines uergūt
ad quandā fuſcedinē z apparet defedatio
maculoſa ad modū lentiuʒ. z ita ſunt late
rotunde z coloris uergentis ad fuſcedinē
tamē melācolia quedā eſt multū groſſa z
ex iſta cauſantur in ꝑtibus iferioribus puſ
tule ſcabies malū mortuū Si aūt fuerit mi
nus groſſa tūc aſcendit ad faciē z nō pōt
euaporari z iō cauſat lētigines Colera aūt
de facili euaporat niſi fuerit ingroſſata
aut rōne aduſtionis aut admixtionis.

¶ Capitulū xxv. de paſſionibus dentium z
primo de dolore ipſoꝝ

DEntes iuuamētū hn̄t in maſticā
do z preparāt ad nobiliorē ꝑa
tionē z hn̄t iuuamētū ad loq̄lā
aerē retinendo. z dētes etiā faciūt ad de
corē nichilominus patiūtur ſicut etiā alia
mēbra multas calamitates qm̄ patiunē do
lores aut in ſe aut in ſuo ligamento z cuʒ
hoc patiuntur apoſtēata quoniam quod
dilatatur z nutritē poteſt apoſtēari patiū
tur corroſiones ꝑforationes. uermes cōmo
tionem. mollificationē z ſīſia ¶ Cauſa

¶ Iſte autem paſſionuꝫ cauſe aut ſunt ex
trinſice aut intrinſice .extrinſice ſicut ca/
ſus percuſſio nimia caliditas z frigiditas.
z cũm aliquis comedit cibaria multuꝫ ca
lida z ſtatim potat vinuꝫ nimis frigiduꝫ
aut ſi ſtringeret cuꝫ dentibus res de diffi
cili frangibiles . aut ſi comederet res du/
ras confectas cum melle.aut ſi nimis curi
oſe fricauerit dentes cum re acuta remo/
uente carnem radicis dentium . aut ſi fu
erit negligens in mundificando quoniaꝫ
mundificari debent cum vino decoctio/
nis ſaluie z poſtea debent fricari tempera
to vino cum corticibus ſtipticis z amaris
ſicut ſunt cortices citri aut nucis aut oliue
z ſimilium. Et ſi in his fuerit negligens
tunc limoſitates z ſuperfluitates collign
tur in dentibus que ſunt poſtea cauſa no
cumenti Et ſi comedat cum vna parte z
non cum alia in illa parte in qua non co
medit plura ſuperflua congregantur . aut
ſi utatur cibis de quorũ proprietate eſt cor
rumpere dentes ſicut ſunt acetoſa z por
ri.z lac .z piſces parui. ſiue recentes ſiue
ſalſi z ſimilia Si autem ſit ab intus. aut ẽ
a cerebro aut gingiuis z neruis uenienti/
bus ad dentes aut a ſtomacho ¶ A ſto/
macho eniꝫ aliquando aſcendunt uapores
corrupti qui uenientes ad dentes cauſant
ibi uermes.corroſiones.cancrum. apoſte/
ma z ſimilia. Vomitus autem multuꝫ no
cet; z potiſſime ſi fuerit humidus aceto/
ſus.fumoſus acutus aut putridus z corrup
tus ¶ Signa ¶ Signa ſunt ſatis direc
ta quoniam ſi a cauſis extrinſecis hoc po
teſt ſciri iudicio patientis .z ſi a capite ſci
tur per grauedinem capitis z per reuma.
quoniam frequentius accidit ex illo . z ſi
ex dentibus z gingiuis apparet. z ſi non
poſſum diſcernere ex quo dente.incipias
primo maſticare cum vno dente.deinde
cum alio z cum veneris ad illum tũc erit
dolor manifeſte in illo Et ſi fuerit ex ner
uo diſcernitur quia in aliis nihil apparet .

Et ſi fuerit a ſtomacho diſcernitᷣ per do
lorem z grauedinem loci Et ſi ſanguis ẽ
in cauſa diſcernitur per calorem z tumo
rem z ruborem.z ſi colera per puncturã
z mordicationem.z ſi fleuma per albedi
nem z dolorem remiſſum.z ſi ex melan
colia adeſt liuor z duricies.z ſi ex humi
ditate diſcernitur per grauedinem z ſali/
uam multam.z ſi ſit ex ſiccitate adeſt ari
ditas z ſiccitas multa.z ſi eſt ex uentoſi/
tate adeſt pulſatio z motus ¶ Pronoſ
ticatio ¶ In fe.liuor z uiriditas z ni/
gredo in dentibus ratione fe.peſſimuꝫ li
moſitas in dentibus cum fe.longitudinẽ
egritudinis ſignificat. In febribus conti/
nuis ſi dentes fuerint aridi ſicut lignum
peſſimuꝫ z mortale ¶ Curatio ¶ Si
cauſa eſt calida z corpus eſt plenum z alia
particularia conueniant. fiat flebotomia
de cephalica.poſtea uentoſa in collo . poſ
tea fiat flebotomia de uenis que ſunt in
labiis z ſub lingua Idem fiat in cauſa fri
gida ſi corpus eſt plectoricum z alia parti
cularia conueniant purgetur hu. z mũdi
ficetur corpus ſecunduꝫ exigentiam hu .
z aliorum particulariuꝫ.z iſta frequenter
dicta ſunt Si fuerit reuma maturetur &
mẽbruꝫ mandans confortetur ¶ His ui
ſis ad particularia ueniamus .ſi cauſa fue/
rit calida apponãtur frigida.ſicut eſt lactu
ca.portulaca.ſolatrum.cucurbite.melones
uermicularis z ſimilia.z ſi non conferũt
addantur narcotica.ſicut eſt opium.man
dragora.iuſquiamus.papauer. philonium
acacia.z ſimilia At tamen addatur cum
his ſemper aliquod reprimens maliciam
narcoticorum ſicut eſt caſtoreũ.crocus caſ
ſiaſi .Et ſi ex his non iuuatur cauterizetᷣ
cũ arſenico.vitriolo z cantaridibus Sit tñ
cauẽdũ in his ne aliqd ſubintret ad iterio
ra qꝛ multũ nocet z iõ talia cauterizãtia ñ
pñt bono mõ applicari in dentibus anteri
oribus Finaliter aũt eradicetur ſi putridus
ẽ z ſi ſunt uermes ponatur ibi puluis de

aloe aut lac titimalli aut Kitran aut ſuffu
migetur cum iuſquiamo z ſemine porri
Et ſi cauſa fuerit frigida tunc ualet pire/
trũ. piper. zinziber. cinamomũ. cortex cap
paris z fraxini. ſal comune. alumen. maſ
tix. thus. laudanum. mirra. ſtorax. cal. ani
ſum. maratrum. caſtoreum. ſaluia. ſinap.
cortex radicis ſaphani. Illa autem que ua
lent a tota ſpecie ſiue materia fuerit cali/
da ſiue frigida ſiue corpus fuerit plenum
ſiue uacuuz ſunt iſta niſi ꝙ melius z cer
tius operantur corpore mundificato. Ra
dix cornu ceruini. radix herbe cimicum
que uocatur apud diaſcorides polemonió
radix cucumeris aſini. radix titimalli. ra
dix ariſtoſo. radix celidonie. ſpolium ſer
pentis. epar lacerte uiridis. fructus tamariſ
ti. portulaca que remouet ſtuporem a pro
prietate radix coloquin. z illud quod ad
heret parietibus aluearii apum ¶ Mo
dus autem operandi cum his que dicta
ſunt iuxta conuenientiam particularium
corpore purgato eſt iſte Vnuz ex iſtis ſeu
plura bulliant in aqua z ꝙ fumus recipia
tur per os aut ꝙ bulliãt in vino. aut oleo
aut aqua roſ. aut aqua pluuiali z fiat idẽ
aut ꝙ fiat gargariſmus. aut ꝙ cera. aut la
na inuoluatur in decoctione iſtorum. &
ponatur ſupra maxillam. aut ꝙ vna gut
ta inſtilletur in auribus. aut ꝙ ſubſtantia
rei teneatur ſupra dentem. aut ꝙ bulliant
in aceto z fiat gargariſmus aut ſuffumiga
tio. Acetum enim licet noceat neruis. ta
men poteſt competere ꝙ remouetur no/
cumentum per ea cum quibus apponitur
z penetrat z reſoluit z infrigidat z ideo
competit quando cauſa eſt calida ¶ Inge
nietur igitur iſte modus ꝙ virtus agentis
maxime approximetur paſſo. uel in ſim/
plicibus uel in compoſitis iuxta conueni
entiam cauſe in corpore purgato. Quod
autem ualet ad preſeruanduz eſt radix ti
timalli. bulliat in uino z fiat gargariſmus
alʼ ꝙ autem preſeruat dealbat z curat qd/
autem dealbat eſt nuciſcipreſſi z folia ci/
preſſi. alumen aſſum puluerizentur z po
nantur in ſacculo z fricentur dentes. &
hoc ueruz eſt ſi cauſa eſt frigida z corpus
mundificatum z fluxus reſtrictus. Vel
fiat ſic aſſetur ſal comune z alumen z ex
tinguatur in aceto z deſiccentur et pulue
rizentur et deinde aſſentur et bulliant in
vino et vinum gargarizetur. z mirabili
ter curat. preſeruat z decorat omnem do
lorem dentium ex frigida cauſa corpore
mundificato ¶ Nota ꝙ narcotica caueri
debent quantuz eſt poſſibile. vltimo cau
terizetur dens cum virga ferrea intromiſ
ſa per canalem ne loca vicina corrumpan
tur ut ponit Auic. in quarta fen. primi.
capitulo de cauterio ¶ Clarificatio.
¶ Intelligenduz ꝙ in materia calida ſub
tili currente ad dentes per moduz reuma
tis aliis particularibus concurrentibus be/
ne poteſt competere flebotomia ſed cum
iſta cautela ꝙ precedat ſuffumigatio cum
frigidis ſtipticis aromaticis ſicut ſunt roſ
ſandali. camphora. camo. Materia igitur
aliquo modo ingroſſata z acumine obtu
ſo fiat flebotomia. vnde ſi competat ho
die flebotomia propter plenitudinem tũc
ſaltim de mane ſi non poſſumus plus ex
pectare fiat illa ſuffumigatio & ſecurius
poterimus flebotomare nõ timẽdo fluxũ
acutum reumaticum ¶ Secundo notan/
dum ꝙ ſi cauſa eſt acuta calida tunc bulli
at radix iuſquiami in oleo roſ. z aceto z
poſtea radix integra ponatur ſupra dentẽ
z cera malexetur in dicto oleo z fiat em
plaſtrum z ab extra ſupra mandibulam
apponatur Et ſi cauſa fuerit multum fri
gida tunc ℞. euforbium. z bulliat in ace/
to z oleo de maſtice. z tunc euforbium
ponatur ſupra dentem z cera malexetur
in pdicta decoctione z fiat emplaſtruz ab
extra z poſſumus nos iuuare de his q̃ ad
iuuãt a tota ſpecie ꝙ mirabilr ualẽt Terº
nõndũ ꝙ ſi lac titimalli cũ faria miſceat z

fiat capſula denti quaſi ſine dolore facit
eum cadere z gratia materie. Notandum
ꝙ cum ficus ueniunt quaſi ad maturi-
tatem ſi lac titimalli multis uicibus proi
ciatur deſuper efficitur laxatiua. uel fiat
foramen cum acu z vna gutta cotidie ſu
pra foramen imponatur z erit delectabil̃
z laxatiua z erit magnũ. ¶ Quarto notã
dum ꝙ dentes poſſunt apoſtemari ſicut
oſſa z cerebruꝫ z ſanies z uirulentia poſ
ſunt ibi cauſari ſicut in aliis oſſibus ſicut
patet in oſſe fiſtulato z dente putrefacto
z concauo. z ideo cum humores currunt
ad dentes conculcantur z putrefiunt &
concipiunt calorem extraneum z ita poſ
ſunt uermes generari ¶ Quinto aduertẽ
dum quomodo poſſit ſpolium ſerpentis
competere poſtq̃ ſerpens eſt venenoſus.
Dico ꝙ animalia venenoſa nõ ſemper ha
bent z nõ ſeruant in ſuis ſuperfluitati-
bus venenum ſicut patet in ſtercore lacer
te uiridis ꝙ multum ualet in ſuo caſu z
ideo cum ſpolium ſit quaſi quedam ſuper
fluitas ideo ibi nõ eſt uenenum illud eni
ſecum retinet z in capite z in cauda z ſu
is uiſceribus z ideo ſpolium nõ eſt formi
dandum immo poteſt bulliri in oleo &
ſpolium denti applicari z cera intingatur
in oleo z ab extra applicetur. Ponamus
etiam ꝙ ibi eſſet venenuꝫ aliquale quod
nõ credo tamen in propoſito uirtus ſpeci
fica dentis ſaluatia excedit mortiferam ſi
qua eſſet. Spolium igitur a proprietate
curat dolorem dentiũ ut dictum eſt ſupe
rius ſicut & multa alia nominata ¶ Sex
to intelligendum ꝙ ſanguis menſtrui po
teſt diuidi in quatuor partes quarum pri
ma permiſcetur cum ſemine ex quo fit
mẽbrorũ informatio. z ex ſecũda fit mẽ
brorum informatorũ nutritio z poſſibile
eſt ꝙ ex iſta porcione generentur dentes
Tercia autem porcio uadit ad mamillas.
z ex hac generatur lac. Quarta autem re-
manet que mundatur in partu ¶ Septi
mo notandum ꝙ membra radicalia ſunt
alba non tamen propter hoc eſt neceſſa-
rium ꝙ omne membrum album ſit radi
cale z ideo licet dentes ſint albi non ta
mẽ eſt neceſſarium propter hoc ꝙ ſint ra
dicalia ¶ Octauo intelligenduꝫ ꝙ mem
bris radicalibus eſt nũerus ſtatutus mag-
nitudinis z augmẽti ſed membris gene
ratis ex ſuperfluitatibus ſicut ſũt vngues
pili z dentes qui creſcunt ratione nutri-
menti z decreſcunt ratione mollificatio
nis ſicut dentes ¶ Nono conſiderandũ
ꝙ dentes dolent aut ratione ſui aut ſui li
gamenti nulluꝫ enim os ſentit niſi den
tes qui forte ſentiunt gratia finis aut ra-
tione ligamenti ſui ¶ Vltimo intelligen
dum eſt hic ꝙ dentes ſunt xxxii. ſed nõ
in omnibus ſed in perfectis quorum an
teriores appellantur incidentes poſtea ue-
niũt canini poſtea molares z diuerſificã
tur in capitibus z radicibus ſicut patet in
anothomia

Capitulũ xxvi. de perforatione putredine
uermibus z aliis paſſionibus dentiũ

DEntes incurrunt multas paſſio-
nes. ſicut eſt perforatio. putredo
uermis commotio elongatio dif
ficilis z tarda egreſſio z in ſenis ſtridor
cõcuſſio ſtupor congelatio z debilitatio z
feda eorum coloratio z ſimilia ¶ Curatio
perforationis z putredinis In primis mũ
dificetur corpus ſicut oportet z diſtraha
tur materia z confortetur membrum mã
dans deinde abluatur os cum vino decoc
tionis mente utriuſq; ſaluie utriuſq; . utri
uſq; calamenti. piretri. deinde concauitas
impleatur de puluere galle uiridis. reſine.
z aluminis z nitri. z fiat ſibi capſula de
galla uiridi. reſina z terbentina. deinde ſi
dolor non ſedetur eradicetur z in eradi-
cãdo dẽt eſſe magna cautela. ſ. ꝙ nõ eradi
cet niſi notabile nocumentũ eſſet i dẽte
ut ꝙ putridus z corroſus ꝙ iteꝝ reuertiẽ

dolor in loco ubi erat dens ⁊ ideo mo-
dicum eſt iuuamentum eradicationis Se
cundo oportet habere cautelam cum extra
hitur cum tenaculis ꝙ non extrahat̄ niſi
prius concutiatur aliter autem eſſet timē
dum de nocumento maxille ⁊ fiſtulatio
ne vbi igitur euulſio eſt neceſſaria fiat ſic
In primis ginguie circa radicem dentis
paulatine excorientur cum aliquo acuto.
Deinde fiat tale medicamen. ℞. radicuꝫ
cucumeris aſinini. radic. colloqui. radic. cel
ſi. cōquaſſentur et temperentur in aceto
fortiſſimo. deinde terantur fortiſſime &
malexentur cū lacte titimalli et ponatur ī
cera concauata. et ingenietur capſula denti
et proculdubio faciet ipm̄ cadere. Lac titi
malli cū paſta faciet illud idē Curō ꝓmiū
Suffūiget̄ dens ubi ē ꝓmis cū opio caſtoꝛ
et cepis. uł iuſqamo et ſemie pōri uł iuſq
amo ⁊ ſinap̄. vel fiat capſula denti uel ab
itus aliq̄ porcio imittat̄ de mirra. et aloe.
⁊ ſtoꝛ. caſ. vel fiat ſic. ℞. auripig. rad̄. cap
paꝛ. rad̄. colloqui. et ex iſtis fiat ſuffumiga
tio aut puluis in dente ponatur. aut capſu
la. aut decoquatur in vino et vinū tenea
tur in ore ¶ Curatio cōmotionis dentiū
mundificetur corpus ſm̄ exigentiā hu.
et diſtrahatur materia et cū cauſe ſint mł
te extrinſice et intrinſice. reducamus ad
tria. ſ. ad malā complexionē frigidam et
humidā. ad malā complexionē calidaꝫ et
ad debilitatem uirtutis. et ſi fuerit ex de
bilitate uirtutis ſicut in ſenibus vix aut
nunꝙ̄ curatur Et ſi fuerit in conualeſcen
tibus curetur cū dieta humida et reſump
tiua. vitet maſticationē cū dente cōmoto
utatur ſorbilibus Materialia cū quibus cō
ſolidātur dentes cōmoti. ſi cauſa ē calida
ſunt iſta frigida ſtiptica niſi ꝙ aliqua cali
da ſtiptica apponere debemus. et ecōuerſo
in cauſa frigida. galla ſumac. balauſtia. pſi
dia. acatia. roſ. ſandali. ypo. terra ſigillata.
maſtix. thus. lauda. Iſta igitur bulliant in
aceto fiat gargariſmus aut puluis et deſup

aſpergatur aut fiat fricatio cū iſtis aut cap
ſula aut emplaſtrū. ¶ Ingeniet̄ igit̄ cōmis
ille modus ꝙ uirtus medicaminis poſſit
applicari particle patiēti. Et ſi ꝗ cauſa fuerit
frigida tūc materialia ſunt iſta. ſ. alumen.
ſal comune. aſſata an̄. ciminū aſſata. nuxci
preſſi. foł cipſſi. ſpica nar. mirra. ruta. maſ
tix. thus laudanū. ſtoꝛ. cal. ambra. acacia.
ſumac. bulliant igit̄ in vino et fiat garga
riſmus et ita de aliis modis dictis ſiue cū
vino ſiue cū multit aliis Aliq tamen diſ
tillant decoctionē iſtoꝝ per aures aliq per
nares ¶ Curatio cū nimis dētes elongant̄
et augmentantur ſtringant̄ dentes cū ſer
ra abſcindatur qd̄ ſuperfluū eſt et illiniat̄
cū alumine et baccis lauri. et radic. ariſtoł
longe uel eradicetur cū medicamine ſup̄
dicto ¶ Curatio cū dentes tarde egrediū
tur Nutrix debet fricare ginguias frequē
ter cū digito et ꝙ puer teneat in ore teta
rellū uel de argento uel de paſta in forma
rotunda et fortiter cocta et illiniantur
ginguie cum butiro et oleo de lilio. cere-
bellum capitis leporis coctum Quidam
preſumptuoſi probauerunt ꝙ lac caninū
facit ad facilem ortum dentiū ſi ginguie
fricentur theſaurus pauperum inquit
¶ Curatio ſtridoris dentium in ſomno.
Illud aūt prouenit propter uermes ſtoma
chi ⁊ inteſtinorum. aut propter repletio
nem capitis ita ꝙ ſpaſmus predicit ⁊ peſ
ſimas egritudines ⁊ ſi fuerit ex uermibus
inferius ponetur cura Et ſi propter reple
tionem capitis iniungatur abſtinentia &
vigilie ⁊ exercicium ⁊ purgetur caput ſi-
cut dictum eſt in ſecundo libro ¶ Cura
tio ſtuporis dentium ⁊c̄. vinum calidū
teneatur in ore diu. aut ſal aſſum fricētur
dentes cum portulaca. aut ſemine eius aut
fricentur cum bacis lauri aut radice ariſto
logie longe. aut ſquille teneat ſupra den-
tes auellanas aſſas breuit̄ ualēt oīa q̄ calefa
ciūt dētes ¶ Curatio debilitatis dētiū. ℞.
ſał aſſi. alumis aſſi. cimi aſſi. baccarū lauri

ariſtol᷑. ro. cinamomi optimi. piperis. ℥.
gallaruꝫ aſſatarum et in aceto extinctarũ.
nuciſcipreſſi. añ. puluerizentur et ponan/
tur in ſacculo et fricentur dentes cotidie
uel ingenientur aliĩ modi applicãdi Iſtud
eniꝫ medicamen clarificat dentes et con/
fortat et preparat ꝙ non de facili patian
tur nec a calido extrinſeco nec a frigido.
nec ab acetoſis. neqꝫ cum uidet aliquem
dolere. neqꝫ cum audit ſerrare neqꝫ terre
motum uel tinnitũ magnorum porcorũ
timebit amplius conſolidat et confirmat
et omnẽ fedũ colorem remouet ❡ Cu
ratio ❡ Curatio fedi coloris dentium
abluatur os cum vino decoctionis men/
taſtri et piperis et utatur iſto medicamine
ſiue per modum pulueris aut dentifrigii
et ita de aliĩs modis. ℞. oſſi ſipie. concula
rũ marinarum alb. porcellaruꝫ. ſpume ma
ris. nitri. aluminis ariſtolo. ro. ſal᷑ gemme
radic. uſte canne. ordeum uſtum. ſulfuris
cõbuſti. cinamomi. piperis lon. et ex iſtis
accipiatur vnũ uel multa quia ſumme cla
rificat dentes. expedit igitur dentes mun
dificare ne putrefiant et corrumpantur.
❡ Clarificatio ❡ Intelligẽdũ ꝙ galla
debet eligi uirdis et non perforata qñ ma
gis intendimus ad conſtringendum per/
foratam autem magis eligimus quando
magis intendimus ad deſiccandũ et ideo
quia in paſſionibus dentium magis inten
dimus ad conſtringendum fluxum ideo
debꝫ galla eligi uiridis Sed quia in paſſio
nibus pueroruꝫ ſicut in tinea magis intẽ
dimus deſiccare ꝗ conſtringere. ideo ibi
eligimus perforatas ❡ Iuxta hoc notan
dũ de acero quoniã licet ſit frigidũ tamẽ
competit quia deſiccat et quia penetrat et
quia infrigidat et tunc competit ſi paſſio
eſt calida et cũ hoc competit quia non po
nitur per ſe ſed cũ aliĩs multis reprimen
tibus maliciã eius ❡ Et iuxta hoc notan
dũ de ordeo quoniã licet ſit frigidũ tam̀
eſt ſiccũ ꝫ ita mundificat ꝫ cũ hoc cum
aliĩs ãmiſcetur Secũdo intelligendũ ꝙ dẽ
tes poſſunt eſſe membra conſimilia ꝫ of
ficialia in ſe conſiderata ſunt conſimilia
ſed inquantuꝫ exercent officium anime
ſunt officialia ꝫ cum hoc ratione compo
ſitionis cũ ad compoſitionem dentium
ueniant nerui uilli ꝫ lacerti. Tercio notã
dũ ꝫ eſt mirabile quomodo animalia fle
matica ſicut aper habẽt dentes ita acutos
ſolidos ꝫ eminentes ꝫ tamen ſunt humi
da complexione ꝫ ideo dico ꝙ hoc ẽ ex
fine quoniã natura ſagax cuius ſagacitatis
non eſt finis dedit multa animalibus lo
co armorũ preter complexionem natura
lem ſicut apro dentes acutos ꝫ incuruatos
ꝫ bobus cornua ꝫ equo ſoleas & lepori
leuitatẽ pedũ ꝫ ita de aliis multis

❡ Capitulũ xxvii. de paſſionibus ginguiarũ

Paſſiones ginguiarũ ſunt multe
ſicut eſt mollificatio quando ex
qualibet facili cauſa exanguinã
tur ꝫ ſunt hũide hũoroſe ꝫ aduenit aug
mẽtũ carnis ꝫ diminutio corroſio putre/
do cãcer fiſtula ꝫ apoſtẽa ꝫ p cõſequẽs fe
tor rõne putredinis ginguiarũ ❡ Cauſa
❡ Hoc aũt prouenit ſicut dictũ ẽ de aliĩs
paſſionibus dentiũ ꝫ oris. aut a ſtomacho
aut qñ aſcendũt uapores corrupti acetoſi
ꝫ fumoſi ꝫ corrũpũt ginguias aut põt pro
ueire ꝑpter malã cõplexionẽ ginguiarũ
❡ Signa ❡ Signa frequẽter dicta ſunt
ſi a ſtõacho ibi ẽ dolor ꝫ aggrauatio. ꝫ ſi
a capite ſiſr Et ſi cã ẽ cal͞a ſentiẽ calor ru
bedo ꝫ punctura ꝫ ſimilia Si cauſa eſt
frigida ſentitur frigus diſcoloratio mino
ratio doloris ꝫ ſimilia ❡ Pronoſtica
tio ❡ Vlceratio ꝫ corroſiones ginguia
rũ ſi diu durauerint trãſeũt ad cancrũ. ſi
materia eſt ſicca meſica aut in fiſtulã cũ ẽ
hũida ſſatica aduſta ꝫ talia ſunt mala.
❡ Curatio ❡ In paſſionibus ginguiarũ
pticibus obſeruat fiat ſſomia de ceſalica
deiñ fiãt uẽtoſe in collo cũ ſcarificatione.

Deínde fiat de uenís labíorũ· deínde de
uenis que ſunt ſub lingua·deínde ſcarifi/
centur ginguie ⁊ potiſſime cũ augmentã
tur aut inflantur aut putrefiũt aut corrũ
puntur ⁊ fetent ·deinde purgetur corpus
ſm̃ exigentiã hu·⁊ ꝑticule patientis His
uiſis ad ꝑticularia ueíamus·In parua igĩ
mollificatione ⁊ in principiís apoſtematũ
gargarizetur dyamaron cũ croco ·uel bulli
ant in vino ⁊ aceto·galla·ſumac·balauſti·
alumen·fiat gargariſmus·aut miſceantur
cũ melł·⁊ liniantur· aut fiant fricationes
⁊ linitiones ⁊ ſimilia cũ ſale aſſo ⁊ galla
aſſa ⁊ frixa ⁊ poſitis ĩ aceto· Si aũt fuerit
corroſio·putredo cancer fetor aut fiſtula·
procedamus ſic·gargarizetur ⁊ fricetur &
frequenter ex illis diureticis · deinde fiat
cũ oximelle ſquillitico· deinde utatur cuꝫ
íſto medicamine·℞·utriuſq; alũis·ſał co
munis·⁊ aſſentur pſidie·balauſtie·gallarũ
capularũ glandiũ·roſ·radic·ariſtoł·piperis
longi·cinamoi·ſpice nardi· liquir· gũmi
arabici·draganti·puluerizentur iſta ⁊ bul
liant in aceto·⁊ addatur mel· ⁊ conſerue
tur·⁊ gíguie corroſe cancroſe cotidie lini
antur·⁊ precedat ablutio oris cũ vino de
coctionis folioꝝ oliuarũ·⁊ oximelł ſquil
litico·⁊ iſta continuẽtur bis uel ter in die
donec perfecte curetur·Iſtud aũt ꝓculdu
bio curat giguiã mollificatã·corroſaꝫ· pu
tridã·fetidã ⁊ cancroſam ¶ Speciale tam̃
ad cãcrũ·℞·ellebori·ariſtoł·ro·tartari· fil
tri combuſti aluminis aſſi·ſtercoris colũbi
ni·fecis ferri combuſti·gallarũ balauſtiaꝝ
⁊ puluerizentur ⁊ cũ ſuco foliorũ oliuarũ
⁊ melł conficiantur ⁊ ginguía cancroſa il
liniatur Et ſi ulceratio fuerit profundata
⁊ locus fuerit fiſtulatus utatur iſto medi/
camine·℞·calcis viue·utriuſq; arſenici añ
ʒ·ii·uitrioli·uirde eris·añ·ʒ·i·gallaꝝ·pſidie
balauſtie·añ·ʒ·ß·puluerizentur ⁊ conficiã
tur trociſ·cũ aceto ſquillitico ⁊ cũ uti uo/
lueris diſtemperetur unus cũ vino aroma
tico ⁊ inuoluatur tenta ⁊ fiſtule impona

tur Vere iſtud medicamen tante uirtutis
eſt ꝙ mollificat fiſtulam ubicunq; fuerit
tribus ſuppoſitis ꝙ patiens utatur ſubtili
dieta ⁊ ꝙ corpus ſit perfecte mundifica
tũ ⁊ ꝙ medicamen poſſit uenire ad fun/
duꝫ fiſtule· ⁊ ideo quãdo fiſtula eſt incar
nata ⁊ profundata in oſſe mandibularuꝫ
tunc oportet diſcooperire ⁊ locum bene
uidere ⁊ ꝙ proiciatur aqua arſenici diſtil
lata deinde medicamen dictum· deinde
poteſt cauterizari locus cum acu de cupro
quia de his medicaminibus accidit mag/
nus dolor ⁊ ideo oportet mitigare cum
oleo ro·aqua ro·aceto·albumine oui·⁊ ſu
mac·⁊ ideo modo debemus apponere mi
tigatiua modo alia ¶ Cum autem uide/
mus os ſanum ⁊ carnem ſanam deſiſta/
mus ab iſta operatione ⁊ tunc abluatur co
tidie cum vino decoctionis thuris ⁊ mel
lis·deinde regeneremus carnem cum aloe
⁊ mirra·ſarcocolł·⁊ maſtic· thuris·ſang·
dra· conficiantur cum melle ·⁊ particula
patiens cotidie illiniatur ¶ Si autem fue
rit apoſtema ⁊ fuerit ca·gargarizetur de/
coctione plantaginis ·portulac· roſ· pſi
die·balauſtie·gallaruꝫ ⁊ poſſunt cõfici per
talem modum ꝙ fiat illinitio aut empla/
ſtrum aut gargariſmus·⁊ ꝙ teneat diu in
ore Et ſi apoſtema fuerit frigidum adda
tur iſtis alumen aſſum thus·⁊ mel· dein
de maturemus cum farina lentium ⁊ far
na uolatilis molendini ⁊ ſuco yris portã
tis colorem purpureum ⁊ auxungia galli
nacia recenti ⁊ auxungia porcina recenti
⁊ oleo omfacino ⁊ fiat emplaſtrum · aut
vngentum ⁊ ſi apoſtema eſt frigiduꝫ ad
damus olibanum·fenugrecum·ſucuꝫ apiĩ
⁊ mell·et ſi fuerit fetor ex ginguiis poſſu
mus cognoſcere per hunc modum·fricen
tur ginguie cum digito et odoretur digi/
tus et ſi fetet ex ginguiis eſt Secundo ſic
abluatur os cum vino et ſi vinũ feteat ex
ginguiis eſt·fiant igitur ea que dicta ſũt
et ſcarificetur et dimittaſ multus ſanguis

fluere z gargarizetur vinum decoctionis
olibani. gariofili. corticum citri. cinamo
mi. ſpice nar. ſquinanti. z teneantur in
ore pillule facte de alipta muſcata. z ſi cā
eſt calida gargarizetur aqua decoctionis
perſicorum. portulace. uiole. ſandole. z cā
phore. z teneantur in ore pillule facte de
triaſandali. cum aqua roſaruz. z acetoſita-
te citri. ſandali magazir ¶ Clarificatio.
¶ Intelligendum ꝙ ſanguis dragonis eſt
frigide complexionis z habet uirtutem
conglutinandi z impedit aduentum hu
moruz ad locum z temperat alia medica
mina calida z ita poteſt carnem regene-
rare non ex prima intentione. quia talia
ſunt calida z ſicca. ſicut aloe. thus. z mir
ra. ſarcocolla. orobus. ariſtologia. z ſimilia
Sed generat deſiccando. conglutinando
aduentum humorum impediendo calidi
tatem aliorum reprimendo. Et ideo in
vlceribus ubi egemus carnis regeneratio-
ne bene ponimus ſanguinem dragonis.

¶ Explicit tercia particula lilii.

¶ Incipit quarta particula lilii. in q̄a agi
tur de paſſionibus ſpiritualiū z icipimus
a ſquinancia. z continet xiii. capitula.

Capitulū primū de ſquinantia
Capitulū ſecundū de paſſionibus vue.
Capitulū terciū de raucedine vocis
Capitulū q̄rtū de tuſſi.
Capitulū quintū de ptiſi.
Capitulū ſextū de ſputo ſanguinis
Capitulū ſeptimū de empimate z aſmate
Capitulū octauū de difficultate anhelitus
Capitulū nonū de pleureſi
Capitulū decimū de peripleumonia
Capitulū vndecimū de tremore cordis
Capitulū duodecimū de ſincopi
Capitulū tredecimū de paſſionibus ma-
millarū z eſt vltimū capitulū

¶ Capitulū primū de ſquinancia

Circa iſtam materiam intelligen
dū ꝙ uerſus radicez lingue ſunt
duo meatus quorū vnus eſt via
cibi z alter via aeris z appellatur tracea ar
teria z caput eius uocatur epiglotum. via
cibi uocatur mery ſeu yſophagus. via au
tem media inter iſtos meatus appellatur
guttur Sed illa que eſt inter iſtos duos
meatus ad modum digiti uocatur vuula
Sed quedaz caro addita in radice lingue
appellatur due amigdale. Pars aūt anteri
or colli appellatur gula. z eſt ꝓprie via an
helitus. Pars aūt poſterior colli per quam
tranſit meri appellatur ceruix. ¶ Nunc
aūt in his mēbris accidūt multa nocumē
ta z cū hoc anhelitus redditur difficilis
ꝓpter multa z ꝓpter cauſas extrinſecas ſi
cut eſt ariſta z lignū z ſimilia cū itromit
tuntur z caſus z percuſſio ꝓpter que acci
dit diſlocatio ſpondiliū z talis difficultas
anhelitus uel raro uel nūq̄ curatur Et acci
dit difficultas anhelitus ꝓpter debilitatez
uirtutis ſicut i pueris. z accidit ꝓpter mol
lificatiōez neruoꝝ z paraliſiz. z accidit ꝓp
ter ſpaſmū z multa alia conſimilia z tamē
de tali nō agitur hic ſed de illa que accidit
ꝓpter apoſtema gutturis qđ appellat̄ ſqui
nantia ¶ Squinancia igitur eſt apoſtema
gutturis īpediens viā anhelitus z viā cibi
tamē hic nō agitur de nocumētis accidē
tibus in prima digeſtia ſed de nocumētis
accidētibus in mēbro pectoris z toto cli
bano Accidit igitur ſquinantia in lacertꝭ
gutturis z viarū duarū ſiue aīrioribus ſi
ue poſterioribus z ſcḋm hoc ſpecies diuerſi
ficantur qm̄ quedā eſt ſpecies ſquinancie
in qua apparet tumor z rubor ore aperto
Secunda ſpēs ē quando nō poteſt uidere
niſi fortiter cōprimatur Tercia ſpecies eſt
quādo nihil poteſt uideri dato ꝙ fortiter
cōprimatur z tunc latet apoſtema itus in
iſtis viis Quarta ſpecies ē quādo apparet

tumor intus in gutture ⁊ exterius in cer
uice ¶ Cauſa ¶ Cauſaꝝ quedam ſunt
extriſice. q̄dā intrinſice. extriſice ſicut eſt
nimia caliditas ⁊ frigiditas ⁊ inſufflatio
uentorū receptio quorundam fungorum
⁊ quorundam uenenōrū Si ab intus hoc
poteſt prouenire ⁊ ut plurimum propter
repletioneꝫ capitis ⁊ propter reumatiſmū
⁊ prouenit aliquando propter uapores aſ
cendentes a pectore ⁊ ſtomacho . ⁊ toto
corpore Aliquando accidit propter mali/
ciam particule patientis . etiam aliquando
ꝓpter egritudines precedentes quoniam
febris continua aliquando terminaẗ per
ſquinanciam. ⁊ aliquando per freneſim.
⁊ aliquando per apoſtema vuee . ⁊ ita de
aliis ⁊ eſt vniuerſaliter mala criſis ⁊ ſuſ/
pecta Accidit etiam aliquando ex ſangui
ne. aliquando ex colera ⁊ ita de fleumate
⁊ melancolia licet raro de melancolia.

¶ Signa ¶ Rubor. tumor. calor. . do
lor plenitudo pulſus ſignificant saniem
color citrinus. punctura. mordicatio ſigni
ficant coleram. albedo. tumor. mollicies.
modicus dolor. multitudo ſaliue. ſignifi/
cant fleuma. duricies. liuor. ſignificāt me
lancoliam. tarditas afflictionis ⁊ duratio
morbi ¶ In particula autem a qua proue
nit materia ſemper eſt pondus ⁊ aggraua
tio. ⁊ ſi uenerit ex egritudinibus precedē
tibus uel ex cauſis primitiuis illa ſunt ſa
tis manifeſta per iudicia ⁊ per ea que pre
ceſſerunt Signa auteꝫ ſquinancie interio
ris latentis que uideri nō poteſt ſunt iſta
.ſ. conſtrictio anhelitus & quando bibit
aquam regurgitat ad nares & quia oculi
ſunt rubei ⁊ quia lingua eſt rigida ⁊ uox
catulina ⁊ collū rigidū . Signa autem de
monſtratiua ſunt difficultas anhelitus. do
lor apertio oris ¶ Intelligendū circa iſtā
materiaꝫ ꝙ ſquinantia terminatur aliquō
iſtorum quatuor modoruꝫ. quoniam aut
terminatur per reſolutionem inſenſibileꝫ
cuius ſigna ſunt alleuiatio. aut termiatur
ad neruos ⁊ lacertos colli cuius ſignum ē
dolor ⁊ aggrauatio. uox corrupta. pulſus
duricies. aut terminatur ad pulmonem ⁊
ē ſemꝑ mala qm̄ aut cauſat ulcerationē i
pulmōe aut peripleumoniā aut ſuffocatio
nē cuius ſignū tuſſis dolor pectoris. ⁊ dif
ficultas anhelandi. aut terminatur ad cor
⁊ eſt ſemper mala creticatio cuius ſignum
eſt tremor cordis. ſincopis. occultatio pul
ſus. aut ad ſtomachum cuius ſignum eſt
dolor ⁊ uomitus ⁊ poſſet eſſe ad bonum
aut terminatur per ſaniem . ⁊ poſſet eſſe
ad bonum cuius ſignum apparet in ſcrea
tu. Iſta igitur ſunt ſigna permutationis.
Si autem permutetur materia ad ſaniem
ſignuꝫ eſt ꝙ magis appetit ad coperimen
ta ⁊ cū ſanies eſt generata alleuiatur. ſed
hoc non poteſt compleri in quatuor die/
bus ſed bene inchoari ⁊ poſtea compleri.
quoniam omnis ſquinancia terminatur
ut plurimum in quatuor diebus ⁊ ſi trā
ſeat ultra uidetur ut plurimum melanco
lica cuius ſignum eſt quia ſentit ſaporem
inſipidum in ore ¶ Pronoſticatio

¶ Iſta ſunt ſigna mala ⁊ pernecabilia in
ſquinancia. ſ. quando ſquinantia uenit in
febribus continuis in die cretica ſincopis
veniēs difficultas anhelitus ſicut ē deſma
oregimon. difficultas tranſglutiendi . ita
ꝙ reiciat potum per nares. vox catulina .
ita ꝙ videatur loqui cum naribus ſpuma
in ore emiſſio lingue ⁊ frequens motus ⁊
emiſſio ſicut apparet in equo fatigato ſpu
ma in ore color niger ⁊ liuidus in lingua
⁊ oculis ⁊ labiis frigiditas extremitatuꝫ
contractio colli ⁊ ꝙ non poſſet iacere ſu
pra dorſum ⁊ potiſſime in ſquinantia q̄
eſt in viis anhelitus quoniaꝫ quando eſt
in viis cibi accidit plus difficultas trāſglu
tiendi. Aliquando tamen accidit vtrum
ꝙ ſquinantia venit frequenter in uere ⁊
que eſt cum febre eſt magis periculoſa .
Signa autem vitalia ſunt. quies ſomnus.
alleuiatio doloris. boītas anhelitus facilitas

tranſglutiendi z breuiter priuatio malo/
rum ſignorum. ¶ Curatio ¶ Iſta
egritudo eſt multum periculoſa z breuis
terminationis z ideo ſtatim a principio
ſtatim ſuccurrendum eſt z ideo homines
qui de facili incurrunt ſquinantiam cum
ſentiunt ſe repletos debent facere fleboto
miam anteq̃ incurrant. In primis igitur
fiant cristeria. deinde ſi corpus eſt pplecto
ricum fiat flebotomia de ſaphenis eiuſdẽ
lateris. uel de cephalica eiuſdem lateris.
uel de cefalica lateris oppoſiti. vel ad dex
trum vel ad ſiniſtrum Deinde ſi particu
laria conueniant fiat flebotomia de vena
que eſt in fronte. deinde de venis labio/
ruꝫ. deinde de venis que ſunt ſub lingua
z ſi non poſſit tranſglutire fiant uentoſe
in collo z ſub mento. Iſta autem ualent
in omni apoſtemate. prefocatio tamen cũ
conuenientia particularium. ¶ Dieta ſit
talis ꝙ nihil comedat uſq; ad tercium di
em ſi virtus poſſit tollerare z ſi non poſ
ſit ſit cõtentus aqua ordei. aut ydromel.
aut ſiropo acetoſo. aut brodio parue pulle
Poſt diem autem tercium vtatur ordea/
to claro aut pulla trita colata z ita de aliis
ſorbilibus iuxta conuenientiam particula
rium. purgentur igitur partes ſuperiores
cum yerapapauare. aut pillulis cochiis iux
ta conuenientiam particularium. vniuer
ſalibus igit̃ recte ordiatis ad pticularia ue
niamus ¶ In primis fiat gargariſmus ſi
cauſa eſt calida cum dyamoron z modi/
co ſiropo iulep. aut vioſ. aut ſiropo de pa
pauere. aut fiat decoctio in aqua de cori/
andro z ſumac. z galla. z ypoquiſtidos. z
malogranato contrito cuꝫ croco z addat̃
aliquantulũ zuccari z colet̃ z fiat gargariſ
mus Deinde vtat̃ iſtis pillulis. ſub ligua
℞. granorum roſ. ſumac. coriandri. ſan/
guinem dragonis. conficiantur cum mu
cillagine. pſillii. z draganti. facti cum ſi/
ropo nenuphare. z fiant pillule z tenean
tur iñ ore. Vel fiat gargariſmus de oxi/
melſ. & aqua & aceto. & ualet in vtraq;
cauſa. Et ſi cauſa eſſet frigida fiat decoc/
tio de nitro. z alumine aſſ. z maſtice. z
thure. in ydromelle. z fiat gargariſmus.
Deinde fiant pillule quas teneant in ore
℞. maſticis. thuris. paſſularum enucleata.
ſtoracis. caſ. añ. ʒ. ii. conficiantur cũ ydro
melſ. Deinde in cauſa calida circundetur
collum vndique cum lana ſucida inuolu/
ta in oleo de camomillis Et ſi cauſa ẽ fri
gida groſſa uiſcoſa. tunc ℞. ſinap̃. nitri.
ſulfuri. caſtoꝛ z bulliant in oleo. z lana
intingatur z circa collum inuoluatur De
inde poſtq̃ incepit uenire ad augmentum
gargarizet aquam decoctionis fenugreci.
ſeminis lini. paſſuſ. enucſ. ſummitatum
papaueris. caricarum. liquiricie munde.
Et ſi cauſa eſt calida addatur zuccaruꝫ roſ
uioſ. z nenuphare. z ſi cauſa eſt frigida
non oportet addere niſi mel. Item ℞.
olei uioſ. butiri. caricarum. fermenti. dyal
tee. miſceantur. iſtud enim maturat z rũ
pit ſiue intus ſiue extra applicatum per
modum emplaſtri. aut quocunq; modo
applicetur ſiue gargarizando ſiue alio mo
do ¶ Poſtquam autem apoſtema uenit
ad maturationem rumpatur z gargarize
tur oximel diur̃. cum decoctione carica/
rum z fermenti aut ſquille. aut aperiatur
cum digitis z vngue aut cum ferro. z cũ
ruptum fuerit gargarizetur ydromel cuꝫ
vino. z ſi materia eſſet multum groſſa
addatur piper. nitrum cinamomũ. ſinap̃.
Illa autem que ualent a tota ſpecie. ſunt
ſicut dicunt magiſtri noſtri. ſtercus irun
dinum z ſtercus pueri z ſtercus canis co/
medentis oſſa z ſtercus lupi. Iſta enim
debent aliquantulum deſiccari ſupra teſ/
tam z demum puluerizari z in ore inſuf
flari aut decoquatur in idromelſ. z fiat
gargariſmus ¶ Dicunt etiam ꝙ ſi uipera
ſtranguletur cum filo z circuudetur col/
lum infirmi cum illo filo ꝙ multum ua
let Iſta experimenta non ſum expertus.

ſed ea que dicta ſunt feci frequenter &
bene mihi ſucceſſit. Iſta enim ualent in
ſquinancia ⁊ apoſtematibus ſuffocatiuis.
⁊ in ariſta. ⁊ ſimilibus. accipiatur ſpongia
parua ⁊ ligetur cum filo forti ⁊ tranſglu
tiatur ⁊ ſubito extrahatur. idem poſſet
fieri de lardo In vltima autem deſpera
tione aperiatur gula ut poſſit reſpirare &
cum negocium erit completum conſoli
detur. In curatione iſtorum apoſtematuꝫ
non debet eſſe medicus negligens nec
ſomniculoſus quia paſſio eſt acutiſſima.
¶ Clarificatio ¶ Intelligendum ꝙ
ſquinancia poteſt cauſari de melancolia
ſicut pleureſis licet raro quoniam ſquinā
cia eſt morbus breuis terminationis. ⁊
melancolia facit morbum longum ⁊ cuꝫ
hoc melancolia non eſt humor bene cur
ribilis nec bene pectabilis ⁊ ideo raro fit
Poſſibile tamen eſt ſicut dicit Auicenna
licet contrariuꝫ dicat Viaticus. ſed impoſ
ſibile accipit pro difficili ¶ Secundo no
tandum ꝙ ſquinancia fit ut plurimum
de ſanguine ⁊ poſtea de fleumate ⁊ poſ
tea de colera ⁊ raro de melancolia
¶ Et iuxta hoc notandum ꝙ ut pluri
mum fit per viam reumatiſmi. ⁊ per
viam deriuationis. ⁊ ideo fit ſubito.
Tardius autem fit per viam congeſtio
nis ⁊ per aſcenſum uaporum ab inferio
ribus quia talia tarde agregantur & tar
de aſcendunt. ſquinancia autē fit ſubito
¶ Tercio notanda ſunt quatuor circa
iſtam materiam. primum. ſ. ꝙ ad ſquinā
ciā ſequitur febris continua. ⁊ ratio eſt
quoniam licet iſta membra non ſint no
bilia deſeruiunt tamen membro nobili.
⁊ ita habent nobilem operationem. &
quando iſta conueniūt ꝙ febris ſequitur
ſquinanciam tanto deterius ꝓpter diffi
cultatem anhelitus Et in omni ſquinan
cia competit lac quia abſtergit ⁊ mundi
ficat ⁊ maturat niſi timeamus de febre.

ꝙ corrūpatur Secundum ꝙ debemus in
telligere eſt iſtud. ſ. ꝙ ad ſquinantiam ſe
quitur eductio oculorum ꝓpter colligan
tiam quam habet tracea arteria cum lacer
tis oculorum. Tercium quod ſequitur ē
eductio lingue ⁊ hoc propter magnitudi
nē apoſtematis in radice lingue. Quartū
quod debemus intelligere quoniam in
omni ſpecie ſquinancie competunt reper
cuſſiua ⁊ diuretica. ⁊ ſi diceretur nonne
mittitur materia ad membra nobilia. di
co ꝙ non quia multa mēbra ſunt in me
dio ⁊ diſpertitur in multas partes ⁊ me
lius digeritur materia retrofluxa diuiſa
in multas partes ⁊ diſtributa per multa
membra q̄ ſi eſſet collecta in vno ⁊ cum
hoc iſta membra non ſunt emunctuoria
ſicut ſunt aſſelle ⁊ inguina. ⁊ cum hoc
quia in principio non habet tantam ma
liciam iſta materia ⁊ cum hoc quia opera
tio membri nobiliſſimi impeditur. Ex
his igitur patet ꝙ in ſquinancia poſſunt
competere repercuſſiua. aliter enim poſſet
contingere repentina ſuffocatio cum ſit
de peracutis ¶ Vltimo notandum circa
iſtam materiam ꝙ mucillago pſilli ⁊ ci
toniorum vna cum aliis licet ſint frigida
⁊ viſcoſa poſſunt maturare ⁊ rumpere ꝓ
tanto quia faciunt alia adherere ⁊ carice
⁊ fermentum maturant ⁊ rumpunt. Si
auteꝫ apoſtema eſſet in exterioribus. calx
viua cum ſapone iudaico rumpunt ⁊ ſi
ſapo mollis inueniatur albus tanto meli
us Et ſi poſſumus accipere ſaponem durū
album ultramarinum: ⁊ miſcere cū oleo
laurino ⁊ erit molle ⁊ albū

¶ De paſſionibus vuule

Vula habet quinque iuuamenta
primum quoniam preſeruat a
fumo ⁊ puluere ꝙ non uadant
ad pulmonem. Secunduꝫ eſt quia alterat

ibi aer ⁊ calidus ⁊ frigidus antequam ua
dat ad pulmonem ⁊ cor. Terciuꝫ eſt quo
niam ualet ad informationem uocis &
iſta ſtat ſup̄ foramē anhelitus ſicut digi/
tus fiſtulatoris ſupra foramē fiſtule Quar
tum iuuamentum quoniam quando ho/
mo loquitur ſtat ſupra meri ne aer ingre
diatur ad ſtomachum . ⁊ quando homo
comedit ſtat ſupra viam anhelitus ne ci/
bi ⁊ potus uadant ad pectus ⁊ ideo non
eſt bonum comedere ⁊ loqui ſimul Qui
tum eſt quoniam preſeruat ne materia
reumatica deſcendat ſubito ad pectus ⁊
ſtomachum quoniam ibi remanet aliquo
modo ⁊ ſentitur ⁊ tunc expellitur cum
ſcreatu . Et ideo ille qui amiſit vuulam
amiſit iſta quinqꝫ iuuamenta ⁊ pro tan/
to non poſſunt pati nec calorem nec fri
gus nec ſitim ymo leduntur de facili a
quacunqꝫ cauſa ⁊ ideo plurimum ptiſici
moriuntur ¶ Caueant igitur ſibi qui in
ſanitate faciunt ſibi incidi vuulam ut me
lius cantent quoniam ſine dubio cum in
ſtrumentis uocalibus nunq̄ facient pul/
chram operationem Vigilate itaqꝫ Vuu/
la autem aliquando relaxatur ⁊ cadit in/
ferius ⁊ impedit viam cibi ⁊ anhelitus .
Aliquando etiam apoſtematur ⁊ modi/
ca materia ualde ſufficit ad ſui apoſtema/
tionem ⁊ ſicut apoſtematur vuula ita ⁊
due amigdale que ſunt in radice lingue .
Cauſe ſunt nec plus nec minus . ſicut dic/
tum eſt capitulo de ſquinantia. ¶ Signa
etiam ſunt eadem cum ſignis predictis.
¶ Pronoſticatio ¶ Ypocras docet pro
noſticari Vuulam tumentem ⁊ rubentē
timendum eſt incidere ⁊c̄. Timor eniꝫ
eſt quītuplex Primo quia timendum eſt
de nimio fluxu qui non poſſet reſtringi
Secundo quia ſi non fuerit matura ex
hoc accideret magnus dolor ⁊ ideo cur/
runt humores ⁊ magnificāt apoſtēa Ter
cio qm̄ ſi amittatur pars ſbē vuule amit
tit quicqꝫ iuuamenta q̄ hꝫ naturalr̄ Quar
to ꝙ ſi materia uadat ad pulmonē timen
dū eſt de ptiſi aut peripolmonia ⁊ ita de
aliis . Quinto quoniam ſi uadat ad ſto/
machum timendū eſt ne cauſet ibi nocu
mentuꝫ . vigilate ergo. ¶ Curatio.
¶ Curatio fere eſt eadem cum ſquinan/
cia In primis igitur fiant criſteria. flebo/
tomie. uentoſe. purgationes ⁊ ſimilia que
dicta ſunt ſuperius iuxta conuenientiam
particulariuꝫ ¶ Corpore autem mundifi/
cato repercutiatur materia cum dyamo/
ron ⁊ aqua calida. aut decoquantur in aq̄
galle. ſumac. pſidie. ⁊ ponatur ibi modicū
aceti ⁊ fiat gargariſmus . ⁊ ſi cauſa eſt fri
gida addamus alumen aſſuꝫ. ⁊ ſal aſſum
maſticē. thus. ⁊ mel. ⁊ ſi propter ſtiptica.
aut propter alia talia apoſtemata fuerit ni
mis indurata mollificentur ſic. ℞. pſillii.
draganti. gūbi arabici. fenugreci. ſe. lini.
ſe. malue. ordei. conquaſſentur om̄ia iſta
preterq̄ pſilliuꝫ. ⁊ fiat mucillago in aqua
calida ⁊ exprimatur ⁊ iſto poſſumus uti
multis modis ſiue intus ſiue extra. primo
ꝙ illiniantur partes indurate frequenter
cuꝫ pluma. aut ꝙ iſte mucillagines bulli/
ant in aqua calida ⁊ fiat gargariſmus aut
deſiccentur ⁊ ꝙ fiat puluis ⁊ ſuffletur in
tus uſqꝫ ad locum poſtea diſſoluamus ſic.
bulliat yſopus ⁊ radix lilii. in oximelle
ſquillitico ⁊ fiat gargariſmus ⁊ cum hoc
bulliat ſucus acrimonie ⁊ centauree in
oleo laurino . ⁊ intingatur lana ſucida
⁊ inuoluatur colluꝫ. ⁊ ſi fuerit caſus vuu
le cuꝫ febre gargarizetur dyamoron cum
aqua calida. aut bulliāt ro. mirtilli. ſumac.
galle. in aqua cū aceto. ⁊ fiat gargariſmus
⁊ ſi ē ſine febre. ⁊ dolore. ⁊ calore. adda/
mus iſtis . ſ. ſal aſſuꝫ. ⁊ alumen aſſuꝫ ⁊ ſal
armoniacuꝫ ⁊ gallamuſ. ⁊ fiat gargariſ/
mus In primis autem fiat ex iſtis illini/
tio cuꝫ pluma ⁊ inuoluatur collum lana
ſucida cuꝫ oleo de camomillis. ⁊ fricetur

caput z claudātur cōmiſſure ꝑtis anterio
ris cū thure z pice. z ꝓſeruentur oīo a reu
mate z exhibeantur exſiccatia ſicut ſunt
vigilie z minoratio cibi z potus. licet nō
poſſit deglutire. deſiccetur igit̄ hūiditas
ſuꝑflua ipſius vuule q̄tū erit poſſibile Ad
ſciſſionē igitur vuule veniamus. qñ vuu
la eſt gracilis uerſus radicē. ſ. in palato ſu/
periori z eſt groſſa iferius z nō eſt rubea
ſed vergit ad quādā albedinē z hu. mor
tificatur z ſigna maturitatis apparent z
corpus eſt mundificatuꝫ z eſt tanta groſ
ſicies ꝙ timendū eſt de ſuffocatione tunc
ſi aliqua hora incidendi eſt incidatur. cō
primatur igitur lingua z vuula cū forfici
bus incidatur. ſ. quantū augmentata eſt
preter naturā z ſi abſcinderet in ꝑua q̄ti
tate nō haberet iuuamentū z ſi in nimia
quantitate magnū nocumentū. mediocri
tas uero conſeruetur vel poteſt hoc fieri
cū tenaculis illis cū quibus abſcinduntur
dentes. Secundo modo poteſt abſcindi ꝑ
hūc modū. ℞. aſe fetide. arſenici. vitrioľ
ſalis ar. atramenti. aluminis. z fiant pille
cū aceto ſquillitico. z ingeietur cū aliquo
inſtrumento ꝙ poſſit applicari vuule per
vnā horā z cū incipit denigrari iā ſuffi
cit quia ifra tres dies cadet. Tercio modo
operamur ſic reſtaurator percutiat vuulaꝫ
cū flebotomo. in parte illa in qua maior
eſt maturatio z ideo ſanies z ſanguis exi
bunt Quarto modo ſic Accipe acum cū
ferro z ponatur in igne donec ſit bene
candens z cauterizetur locus. ſed caue z
fac ut acus tranſeat per calamuꝫ de ferro
ne partes vicine ledantur z acus ſit ſic fi
gurata ꝙ poſſit compleri operatio Nunc
autem debet patiens tenere os apertuꝫ ut
ſanguis z ſanies fluant ad exteriora z ſi
fluerent ad pectus mundificentur cum
tuſſi. z ſi ad ſtomachum cuꝫ vomitu aut
ſeceſſu. poſt hoc autem gargarizetur iſta
decoctio. ℞. yreos. yſopi. capillorūꝫ uene
ris recentiuꝫ ordei. decoquantur in ydro
melle. z tunc recipe duas partes huius de
coctionis z terciā oximel. diuretic. z fiat
gargariſmus z frequenter Si autem uelle
mus abſcindere apoſtema qđ eſt in amig
dalis tunc eleuetur cum vncino z eſt ca/
uendum ne auferatur tota pellicula quia
periculum eſſet amittere humiditatē ſali/
uarem. ¶ Clarificatio. ¶ Intelligē
dum ꝙ vuula magis declinat ad viam
anhelitus q̄ ad viam cibi cuius ratio eſt. ſ.
ut preſeruetur pulmo a nocumentis quo/
niam mēbra pectoris non habent aliud
foramen per quod poſſint mundificari
. ſ. quā traceam arteriam. ſed ſtomachus
poteſt mūdificari per ſuperiora z inferio
ra Conſeruāda eſt igitur vuula ne abſcin
datur quia qui eam amiſit pulchrum uo/
cale amiſit ¶ Secundo notanduꝫ ꝙ via
anhelitus. ſ. tracea arteria declinat magis
uerſus anterius z via cibi ſiue meri ma/
gis uerſus poſterius Et eſt duplex ratio
vna quoniā pectus declinat magis anteri
us z ſtomachus poſterius quare oportuit
ꝙ meatus cuiuſlibet declinaret uerſus par
tes ſuas Secunda rō q̄m anhelitus eſt ma
gis neceſſarius q̄ cibus z ideo oportuit ꝙ
via ſua eſſet rectior que eſt anterius. via
autem cibi ē magis tortuoſa z ꝙ non eſt
tantum neceſſaria ideo fuit poſterius col/
locata ¶ Secundo notanduꝫ ꝙ via cibi ē
magis dilatabilis q̄ via anhelitus ꝙ ſubti
liora ſunt illa que tranſeunt per traceā z
pro tanto fiunt cartilaginoſa Illa aūt que
tranſeunt per meri ſunt groſſiora et aliqñ
etiā tranſglutitur magnus bolus et niſi il
la via fuiſſet dilatabilis tūc ſequeret̄ ſuf
focatio ¶ Quarto conſiderādū ꝙ ea que
aſcendunt a ſtomacho magis nocent ſuis
viis. ſ. meri q̄ illa que aſcendunt a pecto
re quia huiuſmodi ſunt ſubtiliora z ma/
gis digeſta z tracea non eſt ita paſſibilis
cū ſit dura anuloſa cartilaginoſa. ¶ Qui
to notanduꝫ ꝙ tracea dilatatur z magni
ficatur naturaliter circa tempus pubeſcēdi

quare imutatur vox naturaliter dato ꝙ non coyret ſed ſi coeat ſeu ſupponat maniſeſtius imutatur cum coytus violenter faciat ad augmentum cuꝫ vox; imutatur naturaliter ſecundũ latitudinem aut ſtricturam canne ꝫ ſecundꝫ virtutem forteꝫ ꝫ debilem .ut G.in tegni. Vltimo notã dum ꝙ ſi radix vue eſſet groſſa ꝫ caput acutuꝫ tunc non eſſet ita timendum de ſuffocatione quia vie non ita claudentur ꝫ íõ nõ ẽ via incidere ſed quando radix uidetur gracil᷑ per comperationem ad caput ſuuꝫ tunc claudit ꝫ oppilat ꝫ impedit vias ꝫ tunc ꝓpter timorem ſuffocationis eſt incidenda aliter non ꝫ quomodocũꝗ fiat eſt magnum periculum

¶ Sequitur capitulum de raucedine uocis.

¶ Capitulum tercium de raucedine uocis.

Vox eſt nobiliſſima actio voluntaria ex nobiliſſima actione anime procedens.ſ.ex motu agitationis ꝫ dilatationis hec ſunt que legunt̃ a G.in ſuo libro de uoce materia aũt uocis ẽ proueniens a pulmone tranſiens per traceã arteriã percutiens cartillaginẽ epigloti. Principiũ autem uocis eſt in epigloto quoniam uenit aer a locis amplis ad loca ſtricta. ¶ Cauſa vero efficiens eſt virtus mouens lacertos pectoris ꝫ epigloti. ſecundum dilatationes ꝫ conſtrictiones Cauſa formalis ꝫ per ſe eſt vuula retinẽs aerem ſicut digitus retinet in fiſtula .vnde in informatione vocis vuula eſt per ſe ꝫ alia ſunt iuuamenta ſicut lingua palatum dentes ꝫ labia ꝫ ita de aliis. Cauſa finalis eſt explicatio conceptus .bene igiẽ dictum eſt vox eſt nobiliſſima actio ꝫc̃. Huic autem actioni adueniunt tria accidentia ſicut aliis actionibus quoniã vox aut aufertur.aut minoratur aut corrumpitur quando aufertur patet quia tunc nõ eſt vox.ſed minoratur ſicut cum aliquis loquitur cum quadam difficultate. ſicut patet in raucedine ꝫ voce tremula ꝫ pauca ꝫ aſpera ꝫ ita de aliis quorũ cauſe ſunt morbi officiales conſimiles ꝫ comunes

¶ Cauſa ¶ Corruptio uocis aut prouenit ex cauſis extrinſecis ſicut eſt puluis fumus ventus borealis cũ venit ſubito poſt auſtralem ꝫ econuerſo ꝫ comeſtio multarũ rerũ ſalſaruꝫ acutarum acetoſ᷑. ꝫ prouenit ex debilitate virtutis ſicut decrepitis ꝫ pueris ꝫ conualeſcẽtibus prouenit etiã ex caſu ſeu percuſſione colli. ꝫ nuche & ſpondilium ꝫ neruorum procedentium

ex eis z breuiter de nocumento omniuꝫ
illorū que faciunt ad informationem uo
cis Si autem ſit ex cauſis intrinſecis tunc
accidit corruptio z nocumentum in uoce
ꝓpter nocumenta cerebri z colli z nuche
z pectoris z ſtomachi z omniū mēbroꝝ
uocalium ſicut eſt pulmo tracca epiglotus
vuula lingua palatum ſuperius z inferius
labia z dentes z uenit ſpecialiter raucedo
ꝓpter nocumentū lacertorum dilatātiuꝫ
epiglotuꝫ ſecundū G. in libro de voce &
ſecūdū Auic. euenit eni corruptio in uo/
ce ꝓpter malā complexionē calidā ſiccam
hu. z fri. ¶ Signa ¶ Signa ſunt ſa/
tis manifeſta ꝓpter leſionē mēbroꝝ. qm̄
ſi a cauſis extrinſecis diſcernitur ꝑ iudi/
cia patientis aut aſtātiū z ſimiliū z ſi fue
rit a capite ē cū minoratione alioꝝ ſignoꝝ
aſ ſenſuū z grauitate capitis . z ſi ex col/
lo diſcernitur ex grauedie ipſius. et ſi a pec
tore ſimiliter. ſi ex ore diſcernitur ꝑ nocu
mēta illarū partiū . et ſi ex epigloto diſcer
nitur ex priuatione alioꝝ . et ſi fuerit ex
calido uox eſt magna. ſi ex frigido parua
ſi ex ſicco aſpera. ſi ex humido tūc ſi hūi/
ditas ē magna cātur raucedo. ſi maior tūc
cātur uox tremula. et ſi maxia tunc cātur
ſeu aufertur uox ſicut in paraliſi lingue.
et mēbrorū uocaliū ¶ Corrūpitur igitur
uox ꝓpter ſpaſmū repſonis et inanitionis
et ſimiliū. ſm̄ igitur fortitudinē et debili
tatē ſm̄ hoc adueniūt diuerſa nocumēta
in uoce aut ablationis. aut minoratiois
aut corruptiois ¶ Pronoſticatio Cor
ruptio uocis ꝓpter nocumenta nuche col
li et ſpondiliū et neruoruꝫ dilatantium z
ita de aliis nocumentis que ueniunt a par
te poſteriori ſicut eſt diſlocatio caſus et ꝑ
cuſſio malum vix eniꝫ aut nunq̄ curatur
¶ Raucedo in ſenibus nunq̄ curatur niſi

eſſet ualde nouella. Raucedo poſt vnum
annuꝫ non recipit curationem Raucedo
ex reumate nunq̄ curetur niſi reuma pri
us curetur Cum aliquis eſt reumaticus z
raucus et flebotomatur vix aut nunq̄ cu
ratur ¶ Curatio ¶ Tria ſunt que
competunt in omni raucedine Primum
ſunt ficus ſicce et debent aſſari donec in/
cipiant ſudare et ſtatim comedi . Secund̄
ē caulus ſiue ſucus ſiue herba ſiue brodiū
uel per modū electuarii conditi. Terciuꝫ
eſt pedes animalium et potiſſime vaccaꝝ
Si autem raucedo ſeu uocis imutatio ue/
nit ꝓpter laborem clamorem et uociſera/
tionem aut ꝓpter nimiam ſiccitatem tūc
iſta competunt. ſ. vitelſa ouorū tremulo/
rum lac. butirum ſine ſale. malue. atripli/
ces. oleum violatuꝫ. oleum ſiſaminū. oleū
amigdalarum dulciuꝫ ſiue intus ſiue ex/
tra applicatuꝫ . valet etiam dragantū. ami
duꝫ. penide. vue paſſe mundate. feſtuce.
pinee. piſces recen. ſquamoſi et de aquis
mundis. iuſcella z omnia ſorbilia Accipe
malum granatum dulce z decoquatur in
ter prunas z remoueatur cortex z coletur
z colature addatur zuccarum z ſorbeat.
competit etiam ſomnus quies z ſimilia
huiuſmodi humectantia corpus Si auteꝫ
inmutatio facta fuerit propter debilita/
tem alias caliditatem ſi corpus eſt plecto
ricum fiat flebotomia . z ſi habundet in
vno humore purgetur cum caſſia. z man
na. z vtatur dyapapauere. zuccaro roſ. &
violſ. z dyadraganto. z dyapenid̄. facto
cum ſpeciebus calidis z vtatur candidis.
z penidiis. cucurbita. z melonibus. portu
lac. z ordeo z lacte amigdola . z ſimili/
bus frigidis. Si autem uox inmutetur ex
cauſis frigidis vtatur dyairis. dyaiſopo
dyacalſ. origano. calam̄. z ſimilibus. Nūc

autem de raucedine ſpecialiter dicamus.
quia raucedo proprie uenit ex humido ⁊
frequentius aduenit q̄ alie uocis immuta
tiones ideo hanc curam diligentius proſe
quamur ⁊ quia plurimuȝ venit cum reu
mate ideo in primis ſuffumigetur caput
cum nigella. ⁊ ſacelletur cum milio. ⁊ ſa/
le aſſis. ⁊ teneat iſtas pillulas in ore. ℞.
ſtoracis. calͣ. ambre. maſticis. thuris. liquiri
cie munde. paſſularum enucleatarum. dra
ganti. gumbi arabici. ⁊ fiant pillule ⁊ con
ficiantur cum ydromelle. Reumate cura
to vtatur cubebis qualibet die ⁊ nocte.
mane ⁊ ſero. ſine omni miſericordia ſi/
cut ſi eſſet ludus puerorum. etiam iniun
gatur paruitas cibi & potus & eiuſdem
ſubtilitas ⁊ vigilie multe. vitet omne bal
neum ⁊ fomentationem ⁊ vitet omnia
ſalſa. ⁊ acuta. ⁊ acetoſa. ¶ Et ſi iſtis con/
tingat vti ratione curationis addantur
ſemper lenitiua. ſicut ſunt vue paſſe. dat/
tili. ficus ſicce. pinee. ⁊ ſimilia. Idem vta
tur iſto medicamine. ℞. zuccari conditi.
piperis longi. cubube. pulueris calamenti
añ. ℥. ſ. caricarum. paſſularum enucleata/
rum. pinearum. fiſticorum. añ. ʒ. ii. pul/
uerizanda pulueriȝentur. ⁊ conquaſſanda
conquaſſentur. ⁊ fortiſſime miſceantur
cum modico mellis ſuper cineres calidos
diu agitando ⁊ fiat conditum. quo vta/
tur frequenter in die. lambendo diu in
ore tenendo. ¶ Et iſtud medicamen re/
puto ualde bonum Nihilominus poteſt
digeri materia frigida ⁊ humida per hūc
modum. ⁊ ualet in omni paſſione pec/
toris de cauſa frigida ⁊ humida. ſicut in
raucedine. ⁊ aſmate. ⁊ tuſſi. ℞. radic. yre
os. lilii. ſquille. yſopi. origani. calamenti.
añ. ℥. ii. ſiſemel. fenugre. paſſularum enu
cleatarum. caricarum. fiſticorum. pinea/
rum. dattilorum pinguium. amigdolarū
munda. iuiubarum. ſebeſten. añ. ℥. i. mell
libr. i. fiat ſiropus. lib. i. ⁊. ſ. ¶ Materia
digeſta purgetur ſic. ℞. yerapapaueris. ʒ.
iii. yeralogodii. ʒ. ii. bdelli. pulpe colequin
tide. añ. g̃na. vi. miſceantur ⁊ fiant pil/
lule. ¶ Item gargarizet cotidie ydromel.
aquaticum cum oximelle ſquillitico. Et
quia diuerſitas particularium eſt multa
ualde ideo adhuc iſta medicamina ſub/
iungamus que multum valent in omni
paſſione pectoris de frigida cauſa ⁊ hu/
mida ſicut dictum eſt de medicamine
precedenti ⁊ ideo ſere iſta medicamina re
plicabuntur in capitulo de aſmate. ſeu de
difficultate anhelitus. ⁊ capitulo de tuſſi.
duȝ tñ materia fuerit frigida ⁊ humida.
¶ Primum eſt tale. ℞. trium generum
piperum. cubebarum. cinamomi añ. ℈. i.
fenugreci. ſeminis lini aſſi. maratri. pine/
arum amigdolarum dulc. liquiricie mun/
de. caricarum. paſſularum enucleatarum.
iuiubarum. ſebeſten. añ. ℥. i. condiatur cuȝ
elleboro lento igni. ⁊ ſumatur lamben/
do. Item ſecundum medicamen quod
valet in materia frigida ⁊ humida ⁊ reu
matica. ℞. ambre ſtoracis. calamenti. maſ
ticis. thuris. añ. ʒ. i. draganti. gumbi arabi
ci. infuſorum in ydromelle. mirre. liqui/
ricie munde. paſſularum enucleatarum.
caricarum. añ. ℈. i. conficiantur cum ydro
melle. ⁊ fiant pillule ⁊ teneantur in ore.
Terciū medicam̄. ℞. mirre. oliba. añ. ʒ. i.
pulueriȝentur ⁊ ſumāt cū ouo ſorbili ſiſr
ualet puluis calamenti cum ficubus ſiccis
valet etiam ius galli antiqui cocti cum
polipodii. añ. ⁊ yſopo ⁊ paſſulis enucleatiſ
Item vltimū medicamen quod ualet in
deſperatione cū materia eſt multū hūida
⁊ nō habemus aliā viaȝ. ℞. pipis. cubeba

tũ.mirre.coſti.ariſtol᷑.caſſiel᷑.ſiſel᷑.mara/
tri.añ.ʒ.i.arſenici.ſulfuris.citrini.aſe fe
tide.añ.ʒ.5.conficiantur cũ ſepo ircino.z
vitello ouoꝝ.z fiant trociſci z deſiccenť
in vmbra z cũ vti uolueris ponať vnus
ſuper carbones z recipiat fumũ ore aper
to et ſi ex iſta ſuffumigatione exaſpereť
guttur gargarizet frequenter ydremel z
vtať paſſulis enucleatis dattulis et fiſticis
Cibus autẽ farinaceus ſit iſte.farina tritici
cocta in furno et fabarũ et rizi.et fenu/
greci.et lupinoꝝ.et ciceꝝ.et colatura fur/
furis et amigdal.et ſit hoc frumẽtũ groſ
ſiter fractũ et quodlibet iſtoꝝ poteſt codiri
cũ lacte amigdal.aut caprarũ.aut brodio
carniũ Si aũt raucedo fuerit ab apoſtema
te vtatur vino dulci et aliis ſicut dictũ ẽ
et ſi ex vua et aliis curetur illa prius. Et
ſi fuerit ex mala cõplexione calida ſine
materia.vtatur iſtis pilſis que ualẽt in ſiti
ardore.aſperitate.et ſiccitate.et ſilibus ℞
pſillii.ſeminis citoioꝝ.draganti.fiat mu
cillago in aqua ca.et exprimať per pãnũ
tunc ℞.q̃tuor ſeminũ fr̃oꝝ mundatoꝝ.
ſe.lactuc.portulac.liquir.papaueris albi.
candi.penidiaꝝ.pinearũ.paſſul᷑.enucl᷑.cõ
ficiantur cũ predicta mucillagine.et fiãt
pilſe pue aliquantulũ extenſe et teneanť
ſupra linguã et in faucibus valent ad di/
gerẽdũ et alterandũ materiã calidã ꝙ poſt
ſequeretur euacuatio et ita ualent ante &
poſt ❡Clarificatio ❡Intelligenduꝫ
ꝙ hũiditas temperata et equalis facit uo/
cẽ equalem et lenẽ et ſi excedit facit uo/
cẽ raucã vnde ſicut caliditas excedens fa
cit uoceꝫ magnã.et frigiditas paruã.et ſic
citas aſperã.et virtutis debilitas tremulaꝫ
ita hũiditas ꝓprie cauſat raucã et raucedo
proprie nõ cauſatur niſi ex humido ſuper
fluo niſi largo modo accipiamus raucedi/
neꝫ omnẽ vocis aſperitatẽ et inequalitatẽ
humiditas aũt ſuperflua cũ uadit ad epi/
glotuꝫ relaxat z mollificat neruos z lacer
tos epigloti z ꝓprie dilatationis z ita cau
ſatur raucedo ❡Studeamus igitur conſu
mere omnẽ illam humiditatem ſuperflu
am cuꝫ applicatiõe ſex reruꝫ non natura/
lium ſicut eſt aer ſiccus ſiue per naturam
ſiue per artificium z ſic de aliis ❡Secun
do notandum ꝙ humiduꝫ cauſat rauce/
dinem z curat raucedineꝫ.humiditas enĩ
ſuperflua intrinſeca inbibita cauſat rauce
dinem Sed humiditas ab extra leniendo
z deſiccando z temperando curat z cum
hoc abſtergendo ſicut eſt dyadrag̃.gũbi
arabicũ.z ſimilia.humiditas igitur interi
or inducit aſperitatem lauando vnaꝫ par
tẽ ſupra alterã z remouet ſoliditatẽ natu
ralẽ molliendo z ideo cauſat uocem ineq̃
lem z raucaꝫ Sed humiditas exterior po
tiſſime q̃ eſt abſterſiua z mollificatiua aſ
mũdificatiua talis eniꝫ leit rarificat z ap
planat z facit ad hoc ut aer equaliter per
cutiatur z ideo cãpana que eſt iuxta aq̃s
habet molliorem ſonum ❡Tercio notã
dũ ꝙ licet humiditas reddat uoceꝫ raucã
tñ non propter hoc ſiccitas clarificat imo
reddit uoceꝫ aſperã cũ excedit.z ideo in
curatione raucedinis cũ ſiccis ſemper ap/
ponimus humida lenificatiua Siccitas au
tem tẽperata reddit vocem ſonoram ꝙ
aer tranſit equaliter z reuerberat. Nocet
igitur in exceſſu ſiccuꝫ z ideo tibicinato/
res proiciunt aquas tubis ſuis z nocet etiã
humidũ ſuperfluum eis z ideo viola ſeu
zaramella cuius ligınuꝫ inciſum fuerit in
plenilunio nunq̃ erit bene ſonora ꝓpter
nimiam humiditatem quam acquirit
❡Quarto notanduꝫ ꝙ quando accidit
raucedo ex nimia humiditate ſanguinea
bene poteſt tunc competere flebotomia.
ſed qui facit in alio caſu nimis infrigidat

z fluxž prouocat z ita inducit perpetuaž raucedinež ¶ Quinto notanduž ꝙ ſi raucus fleumaticus accipiat aquaž calidaž confert. z ratio poteſt eſſe iſta quoniaž aqua calida ratione actualis caliditatis lenit & poros aperit z facit ad hoc ut materia exaletur z digerit etiaž materiaž fleumaticã in ſtomacho ſecundũ Auic. ¶ Sexto notanduž ꝙ doctores qui alta uoce legunt z homines qui fatigant ſe in loquendo z uociferando frequenter incurrunt raucedinež quoniaž ratione laboris incurrũt laborež z caliditatež z ita trahitur materia humida aquoſa ad epiglotuž z cannaž In omni igitur morbo diligenter conſiderantur cauſe z cuž omni ſollicitudine abſcindantur. ¶ Septimo aduertenduž ꝙ calidum per ſe deſiccat humiduž cõſumendo. ſed per accidens humectat leniendo diſſoluendo z liquefaciendo in materia parata. frigida autež humectant conſeruando adunando per accidens autem frigiduž deſiccat conglutinando congegelando indurando putrificando. z cuž hoc alio modo. quoniaž omnis mala cõplexio z omnis error virtutis digeſtiue maturat z deſiccat niſi error virtutis aſſimilatiue. ſecunduž G. in tercia particula de morbo. frigiduž autem per hunc moduž poteſt exiccare. non eſt igitur inconueniens eundež effectuž fieri a diuerſis agentibus quoniaž vnus effectus introducitur per ſe alius per accidens.

¶ Capituluž de tuſſi

TVſſis eſt motus virtutis naturalis expulſiue ſuſcitatus z iuuatus per animalẽ ſenſibilẽ z motiuaž z eſt motus ſecunduž diſpoſitionež naturalež circa ſpiritualia conans ad expellẽdũ nociua ¶ Intelligendum ꝙ ſicut ſternutatio eſt motus cerebri naturalis nõ morbi ita tuſſis in pectore eſt motus nature z non morbi. Modus autem eſt iſte ꝙ cum aliquod nocumentum canne z canalibus pulmonis aduenit tũc virtus animalis ſenſibilis ſentit id nocumentum z ſuſcitat uirtutem expulſiuam naturalem naturalis autem ſuſcitata z adiuta per motiuam animalem velaminuž z totius clibani forti impetu permiſcet materiam z permiſcere intendit illam vidž que ẽ in canna vel canalibus cum aere & cum impetu expellit ad exteriora z expellere conatur z talis conatus z motus appellatur tuſſis ¶ Cauſa ¶ Cauſa autem huius motus poteſt eſſe omne illud quod in canna z cãnalibus pulmonis inducit nocumentum. iſta autež ſunt quedã ab intra quedam ab extra. ſi ab extra ſicut puluis z fumus z cibus acetoſus. aut ſalſus. aut uẽtoſus. aut iportune ſumptus idueẽs gutturi offendiculuž ut aer corruptus z febris peſtilentialꝭ z ſimilia. Si ab intus ſicut liquor aliquis deſcendens a capite infundens cannã z cãnulas per viã reũatiſmi. ꝓuenit ẽt a ſtomacho ꝙ mali fumi uadunt ad cãnas. aut cõprimit ſpiritualia z eodẽ mõ fit ab epate z ſplene z aliis. Si aũt fuerit ꝓpter vicia totius clibani tunc aut hoc eſt ꝓpter malã cõplexionẽ ca. fri. hu. z ſiccã. ſimplicẽ uel cõpoſitam. cũ materia aut ſine. ſicut eſt ſanguis. coſa. fla. meſia. ſ; raro ſm Auic. põt aũt prouenire ꝓpter apoſtẽa pleureticũ uel pipolmoniã aut ſanies aut ulcus. aut aquoſitas. aut fe. totius z ſiſia. ¶ Signa ¶ Signa aũt cãrũ extrinſecarũ ſunt manifeſta. aut ꝓpter ſui manifeſtationẽ. aut iudicio patientis aut aſſiſtentiũ. Signa capitis ſunt iſta. aut ſigna reũatis z grauedo capitis z ſputũ cũ ſcreatu z ꝙ ſentiẽ aliqd deſcendendo ad cãnã. Signa ſtomachi ſunt dolor loci z alia que ſignificant paſſiones ſtomachi q̃ dicenẽ ſuo loco. Signa aũt epatis z alioꝝ membroꝝ inferiorum ſunt dolores iſtorum locorum. z grauedines. z ſigna ſuarũ paſſionum que dicentur ſuo loco.

Si autem prouenerit a pectore tunc apoſ
tema et ſanies habent ſua ſigna que etiaȝ
dicentur ſuo loco Si autem venerit prop
ter malas complexiones tunc ſi caliditas
eſt in cauſa eſt cum calore et punctura et
quia leditur a calidis et iuuatur a frigidis
et ſi a frigore ſunt ſigna contraria . et ſi a
ſiccitate cum priuatione ſputi aſperitate et
ariditate. et ſi ab humiditate eſt cum qua
dam lenitate ſeu humiditate et cum qua
dam mollificatione. et ſi ex ſanguine eſt
ſputum rubeuȝ cuȝ dulcedine oris et aliis
ſignis ſanguinis . Et ſi a colera eſt quod
expuitur citrinum cum ſiti et amaritudi
ne oris et aliis ſignis colere . Et ſi eſt a
fleumate eſt cum acetoſitate humida et
ſputo multo et aliis Et ſi a melancolia eſt
cum acetoſitate ſtiptica et ſputum uergit
ad liuorem et groſſiciem ¶ Et intelligen
dum ꝙ ſputum retinetur uel tuſſis eſt ſic
ca a qua parū uel nihil egreditur aut quia
fit ab aliqua malarum complexionum ſi/
ne materia et potiſſime a ſicca aut quia
fit tuſſis ꝓpter complexionem dyafratis
et ſpiritualium ſiue ab intus ſiue ab extra
ab intus ſicut propter ſtomachū. aut epar
aut ſplenem. aut matricem . Si ab extra
ſicut ē caſus aut percuſſio aut aliqua frigi
ditas aeris conſtringentis aut vngento/
rum et ſimilium. Tercia cauſa poteſt eſſe
groſſicies aut viſcoſitas materie non ha/
bentis exitum . Quarta cauſa poteſt eſſe
nimia ſubtilitas quaȝ refugit natura quia
eam comprehendere non poteſt ut aquo
ſa ſubtilis. Quinta cauſa poteſt eſſe vir
tutis debilitas non potentis expellere ma
teriam et eſt peſſimum ſignum . et quia
poſt cognitioneȝ pronoſticatio debet pre
cedere operationem ideo debemus pro
noſticari ¶ Pronoſticatio ¶ Tuſſis
in ydropiſi ueniens propter ydropicuȝ
eſt moleſtum tuſſis in ſenibus et decrepi/
tis ſi diu durauerit eſt moleſta . tuſſis ni
mia et diu perſeuerans mala. quia ducit
ad ptiſim et ethicam et rupturam uene
in pectore et ad ſputum ſanguinis et ſa/
niei. Omnis tuſſis cum reumate mala et
potiſſime ſi diu durauerit . Omnis tuſſis
que ſomnū aufert eſt mala. Omnis tuſſis
cum agrauatione et moleſtatione et cum
multis conatibus et eductione oculorum
et rubedine ipſoruȝ et cum modica expul
ſione malum frequenter enim inducit
rupturam z in febribus acutis . ſignificat
morteȝ Omnis tuſſis cum modico cona
tu z alleuiatione z multa z ueloci expul
ſione z ſine labore z fatigatione optima
z ſalubris quoniam fortitudinem virtu/
tis ſignificat z mundificationem pecto/
ris z eductionem quecunq; fuerit z obe
dientiam eius ad exitū Si quis patiatur fe
breȝ z tuſſim z febris ceſſat z tuſſis rema
net ſignum eſt recidiui . Si quis patiatur
tuſſim humidam z ceſſet ſubito cum gra
uitate pectoris ſignificat futuram febrem
putridam aut ulcerationem pulmonis
¶ Omnis enim materia comota per tuſ/
ſim z non habens exitum virtute debili
exiſtente mortale eſt. quia ſuffocat z du/
cit ad originem tuſſis modica prouocata
in febre ualet contra ſitim. His viſis cuȝ
dei auxilio ad curaȝ accedamus. ¶ Cu
ratio. ¶ In primis ordinetur aer quia
illum non poſſumus effugere Aer igitur
ſemper ſit contrarius cauſe morbi z ſi na
turaliter habere non poſſumus propter tē
pora anni aut diſpoſitionem loci. artifici
aliter tamen acquiramas ut calida frigi/
dis ſicca humidis obuient z econuerſo z
rectificetur epidimiali . uel corruptus quo
cunq; modo fuerit ſicut dictum eſt in cu
ra febrium epidimialium . Sit igitur aer
mundus z purus iuxta conuenientiam
particularium. cibus enim ſubtilis & faci
lis digeſtionis z temperatus in quantita/
te & ordine & contrarius cauſe morbi

quantuꝫ conſuetudo z cōplexio z etas
permittunt quia morbus ſemper indiget
contrariis z cauſa ſimiliter ſicut inanitio
competit repletis z reſumptio inanitis
¶ Somnus temperatus competit ut plu/
rimum niſi in materia reumatica . frigi/
da.humida.cum repletione corporis ibi
enim competunt vigilie in plus exerciciū
etiā temperatū cōpetit repletꝭ corpore mū
dificato z ocium inanitis . Accidentia
autem anime infrigidatis competit ut
ira z calefactis amor . z comuniter gau/
dium z leticia. balneuꝫ competit in de/
clinatione corpore mundificato . z cum
materia eſt pauca.coitus non conpetit ni
ſi in declinatione ¶ De curatione igitur
z preſeruatione ꝙ abſtineat ab omnibus
tuſſim indimittentibus que a principio
capituli dicta ſunt quare non oportet hic
repetere ¶ His uiſis in generali ad curaꝫ
magis particularem accedamus . & tunc
oportet nos diuerſimode pertractare ſe/
cundum diuerſitatem cauſarum . Pona/
mus itaqꝫ ꝙ cauſa ſit calida z ꝙ ueniat a
capite cum reumate In primis ſuffumige
tur caput per hunc modum .℞.roſ.ſicca
rum ru. electarum.libr.ſ. omnium ſan
dal.℥.i.camfore.ʒ.i.liquiricie munde.℥.
i.camomill.melilote.añ.℥.i.ſ. temperen
tur in aqua bulienti et recipiat fumum
per os et per nares capite cooperto donec
ſudet fortiter in capite et hoc fiat multis
vicibus iuxta conuenientiam particula/
rium et poſtea teneat iſtas pillulas in ore.
℞. draganti infuſi in ſiropo iulep.cube
barum paſſul.enuclea.amidi.ſuci liquiri.
añ.℥.i. ſeminis papaueris albi.℥.ſ. fiant
pillule cum ſiropo roſ. Poſt hoc cum ma
teria aliquo modo ingroſſata fuerit z mē
brum mandans fuerit confortatum fiat
flebotomia ſi corpus eſt plectoricum et ſi
adhuc remaneat materia digeratur ſic ℞
capilloꝝ veneris re.m.iii.lactuce. m.ii.

quatuor ſeminum frigidorum mundato
rum.ſeminis malue.cubebarum.caricarū.
pinearum. mun. liquiricie munde. ſemi
nis papaueris albi.añ.℥.i.mell.℥.ii. zucca
ri.lib.i.fiāt ſiropi lib.i.ſ. Materia digeſta
purgetur ſic.℞.floꝝ borra. viole.cubebe.
liquiricie.añ.℥.ii.pruna.l.fiat decoctio z
in decoctione bulliat in ſacculo. maſtic .
dyagdii.añ.ʒ.i.z coletur z in colatura re
ſoluatur caſſia fiſtula magna tama.añ.℥.
i.detur in aurora.vtatur iſtis electuariis.
℞.dyapapaueris.℥.i.dyadraganti frigidi
dyapeidion ſine cinamomo.zuccari viol
añ.℥.iiii.dyairis ℥.ſ.miſceantur z ſi fue
rit ſiccitas addita vtatur dieta humida re
ſumptiua z balneis z ſimilibus que dicū
tur in ethica.Et vngatur vngento reſūp
tiuo quod valꝫ ptiſicis z conſumptis. ℞.
quatuor ſe.frorum mun.ſuci liquiricie .
draganti.gumbi arabici infuſorum. can
di penidi.ſeminis malue.añ.℥.i.medulle
cerui.z vituli.butiri ſine ſale. auxungie
porcine recentis.olei viol. z cere albe. ꝙ
ſufficit .z fiat vngentum z vngatur gu
la.pectus collum.z dorſum Si autem fu
erit de mala complexione tantum ſola al
teratiua ſufficiunt.z ſi fuerit cauſa pleure
ſis aut peripolmonia.aut empima curatio
dicetur in ſuis locis ¶ Si autem fuerit in
cauſa mala complexio frigida z fuerit ſi
ne materia ſufficiunt ſola alterantia . aut
ſola retentio anhelitus . Si autem fuerit
cum materia & ſit cum reumate primo
curetur reuma quia fere mater eſt omniū
egritudinum.¶ Suffumigetur igitur per
hunc modum ſicut dictum eſt in reuma
te ſuperius .℞.maſticis.thuris.laudani .
añ ℥.i.z.ſ. camomille. melilo. liquiricie
munde añ.℥.i.bulliant in aqua z recipi/
at fumum. vel ex iſtis cum ambra .fiat
pomum z odoret . vel ex iſtis cum alip/
tamuſ. z mixta fiāt pillule cū idromelle
z teneat i o.e Et ſi fuerit nimis delicatus

remoueatur mirra & ponantur loco eius carice. paſſule enucleate. ſacelletur caput cum ſale z milio ¶ Fluxu autem tempe rato digeratur materia per hunc modum ℞. radicum yreos. yſopi. ſana munde. ori gani. calamenti. ſerpilli. capilli ueneris re. añ. ℥. iiii. caricarum. liquiricie. iuiub. pine/ arum. fenugreci. añ. ℥. i. mellis. z zuccari. añ. lib. i. fiat ſiropus. z ſi fuerit ſenex & flematicus z tuſſis multum antiqua z ꝙ non fuerit multuꝫ delicatus addatur bo/ na quãtitas praſſiĩ z fiat ſiropus z ſuma tur mane z ſero. Tamen aduertendũ eſt ꝙ omnia que dantur ꝓpter vicium ſpiri tualium debent multum teneri in ore ¶ Materia digeſta purgeẗ ſic ℞. yerap̄. ℥. ſ. pulpe coloquin. maſtic. bdellii. liqui. munde. añ. ℈. ſ. conficiantur cum ydro/ melł. z fiant pillule. vel fiat etiam far macũ. de agarico z turbit. cuius receptio/ nem frequenter audiuiſtis z audieritis. z ſi materia eſt melancolica addatur in di/ geſtiuo epitħ. ſene. z cuſtut. & purgetur cum dyaſene. dyaborag. z yera. raro ta men accidit de melancolia ſicut etiaꝫ ſan guinea raro accidit in qua ſufficit fleboto mia cũ dieta infrigidatiua. Sed quia fre quentius accidit tuſſis de materia flemati ca ſicut in fleumaticis z in ſenibus z in mõtibus z habitãtibus regiones frigidas. ideo oportet magis diligenter pertractare ¶ Poſt purgationem igitur z ante utatur iſtis electuariis. ℞. dyairis dyayſopi. dia calamen. añ. lib. ſ. z ſi delicatus non fue/ rit addatur dyapraſſii. ℥. ii. miſceantur. vel illa que ponũtur in ſiropo preter mel z zuccarũ poſſunt buliri in oleo z coletur z addatur cera rubea z fiat vngentum z inungatur collum z pectus ante z retro. vel ꝙ terantur in ultimo z cum melł. ꝙ. ſ. fiat conditum quo utatur cotidie z fre quenter lambendo. vel ꝙ fiant pillule & teneat in ore vel ꝙ corpore mundificato bulliant in aqua z recipiat fumum. Si

autem fuerit tuſſis antiqua ita ꝙ auferatẗ ſomnuꝫ ſibi z vicinis ſuis. tunc utatur il la confectione que dicetur infra capitulo de aſmate. que fit de ſulfure arſenico ru. z aſa fetida z multis aliis. uel ſuffumigan do vel pillulas in ore tenendo vel trans glutiendo ¶ Cauendum tamen ne iſta fiant in corpore macilento nec in virtu/ te debili ſed in neceſſitate magna z quaſi in deſperatione quia tamen multi uolunt omnia neceſſaria in ſingulis capitulis in/ uenire talium receptio eſt hec contra tuſ ſim antiquam z que non permittit ho/ minem dormire corpore mundificato z ꝙ non ſit nimis extenuatus. ℞. ſulfuri viui. nitri. caſtore. piperis nigri. piperis lõ gi. ſtoracq ca ſa. ſpice nardi. coſti. galbani. yſopi pulueriẓati. caricaruꝫ. liqui. munde. opii. añ. ʒ. iii. mel ꝙ ſufficit z fiat condi/ tum & dentur huiuſmodi confectionis iii. pillule ad quantitatem ciceris cum in/ trabit lectum Aliud eſt tale Cum enim eſt tuſſis humida z quaſi deſperata z qua ſi incurabilis z cum reumate z cum mag no periculo ꝙ uene pulmonis z pectoris rumpantur curetur reuma per hunc mo/ dum. Corpore mundificato radatur ca/ put z inungatur cum melle. z ſinapi. pul ueriẓata deſuper proiciatur z poſtea pona tur ſupra totum caput. cappellina talis ℞. ſtercoris columbini. mirre. ſtoṙ. calamen. caſtoṙ. añ. ℥. iii. cere. ℥. ſ. caricarum. lib. i. conficiantur cum oleo de maſtice. z ex/ tendatur ſupra alutam. i. corduana factaꝫ ad modum almucie ut bene toti capiti applicetur z ſi tuſſis cum reumate non cu retur fiat cauterium in comiſſura capitis anteriori z teneatur diu apertum z mun dificetur z purificetur ſicut decet. Et ſi tuſſis ex his non curetur. curet ipſam de us qui ſcit ¶ Si autẽ tuſſiculoſus pauper fuerit z tuſſis fuerit de cauſa frigida. pri mum experimentum eſt ꝙ retineat for titer anhelitũ z frequẽter z ſtatĩ curabiẗ.

Secundú eſt tale ꝙ accipiatur puluis cala/
menti ⁊ ponatur in caricis ⁊ aliquátuluȝ
p̄ſentetur igni ⁊ ponatur in vino ⁊ vta/
tur eis mane ⁊ ſero ⁊ meridie. Terciú eſt
ꝙ accipiatur butirú ⁊ mel ⁊ vitella ouoꝝ
añ. ℥. iii. pipis. ℥. i. al'. ʒ. miſceátur fortiter
ſine igne ⁊ utatur. Quartú ꝙ utatur ſul
fure cú ouo ſorbili ⁊ potiſſime ſi tuſſis é
multú humida. Quintú eſt hoc in tuſſis
multú humida. ℞. dyatrion. pipereon dy
preſſii. añ. lib. ʒ. miſceantur Sexto depraſ
ſio ⁊ melle ſimul mixtis ⁊ fiat condituȝ
⁊ utatur lambendo Septimo pipera cú fi
cubus. ¶ Si auté tuſſis prouenerit a ſto/
macho ⁊ epate uel aliis mébris tunc curé
tur illa prius ⁊ curabitur tuſſis. Si autem
prouenerit propter cauſas primitiuas abſci
dantur Si aút prouenerit in etate lactan/
ti rectificetur lac ⁊ inungatur cuȝ diadra
ganto infuſo in butiro ſine ſale ⁊ oleo vi
olarú ſimul mixtis. vel ponatur in lacte
dragantú infuſum in penidia. obturetur
cómiſſura anterioris partis cerebri cú em
plaſtro facto de thure ⁊ ſtorace. ⁊ calamé
ta. ⁊ ſi aliqua obmiſſio ſuppleat hoc dili/
gens amicicia lectoris. ¶ Intelligendum
motus uirtutis expulſiue aliquando é pu
re naturalis ſicut in corde epate ſplene &
pulmone ⁊ fere in toto corpore. aliquan
do eſt pure animalis ut in motu progreſ
ſiuo. aliquando eſt compoſitus ex anima
li ⁊ naturali ut egeſtione ⁊ vrina ⁊ tuſſi
⁊ ſternutatione. ſed aliquãdo animalis ex
cedit ut in tempore ſanitatis. ⁊ aliquãdo
naturalis ut in tempore egritudinis ut pa
tet in egeſtione ¶ Intelligendum etiam
ꝙ in tuſſi ſi expellantur ſolum nociua et
cum alleuiatione motus naturalis eſt. Si
autem cú aggrauatione et moleſtia ſic po
teſt eſſe motus morbi Intelligendú ꝙ ſi
ſit tuſſis ſicca ꝓpter aſperitatem cicius cu
ratur Si autem ꝓpter conſumptionem to
tius tardius licet non cópetant niſi altera
tiua. et in humida alteratiua et euacuatiua
iuxta illud G. facilius eſt rem humidam
exiccare ꝗ̃ ſiccaȝ humectare. ſeptimo terap.
et Auic. in ſecunda fen. primi can. ¶ In
telligendú etiaȝ ꝙ tuſſis ut plurimũ uenit
de nocte ꝗ̃ in die quia noctes ſunt frigi
diores et clauduntur pori et ita aggregat̃
materia In die autem euaporatur et quia
in nocte magis recordatur ꝗ̃ in die

¶ De tuſſi puerorum

SI fuerit in etat̃ lactanti decoq̃
tur lac capraȝ decenter mulſum
et ponatur paruȝ de aqua et ſor/
beatur uel ſic. Nutrix maſticet caricas for
titer et poſtea ponat in ore pueri. idem fi
at de paſſulis enucleatis idem de fiſticis ⁊
pineis et de amigdalis dulcibus. Et quia
uenit ut plurimum de reumate et apertu
ra cómiſſure anterioris. fiat emplaſtrum
ſupra cómiſſuram aut ſupra totum caput.
de maſtice. thure. et ficubus ſiccis. ¶ De
tuſſi puerorum pauperum Si tuſſiculoſus
fuerit pauper retineat frequenter anhelitú
ꝗ̃tú erit poſſibile et ſi non curetur ſufflet
ignem cotidie ſine omni miſericordia et
curabitur. et ſi nó. utatur caricis cum pul/
uere calamenti. aut utatur puluere contri
to de pipere cum caricis aut ſi non abbor
reat amara. utatur praſſio ſecundú omné
modú acceptiois. vel utatur iſto medica
mine. ℞. fol' et ſúmitates yſopi. et ſiler
calamenti. et origani. et ſerpilli. et decoq̃
tur in aqua et colentur ⁊ colature addatur
modicú mell'. et illa aqua ſorbeatur. aut
gargarizet̃ et alia que fuerint abiecta for
tiſſime conterantur et cú mell' fiat condi
tú et utat̃ iſto códito die et nocte lãbédo
Vltima cura pauperuȝ eſt ꝙ pulueriȝetur
ſulfur ⁊ accipiatur cum ouo ſorbili ⁊ hec
omnia ualent in cauſa frigida ⁊ humida
⁊ quia pauperes incurrunt frequenter ex
hac cauſa tuſſim ideo nihil aliud eis ſcri/
bo ſed quia tuſſis paſſio eſt ita comunis

volo breuiter recapitulare. ¶ Materia
lia que ualent contra tuſſim iſta ſunt que
ualent in cauſa calida. ſ. ordeū ſm omnez
modum ſue exibitionis mucilago. pſillii
z citonioruz. quatuor ſemina frigida mū
da maiora z minora. ſemen malue. z ſe
men pap̄. albi. liquiricie. vue paſſe mūde.
endiuie. ſcariol̄. lactuce. portul̄. melonis.
cucur. auenatū ordeatuz. amidū. farina coc
ta. colatura furfuris. capill̄ ueneris. re. can
di. penidi. drag̃. oleum uiol̄. ſiſaminū. ne
nufar̄. z ſimilia. ¶ Et ſi cauſa fuerit frigi
da ualent iſta. ſ. radic. yreos z ſquille. lilii.
yſopus ſaturegia. ſanamunda. origanum.
calamentuz ſerpill̄. capill̄ ueneris re. gūma
arabica. dragantū. orobus. fenugrecum. ſe
men lini aſſuz. carice. paſſul̄. fiſtici. pinee.
liquiricie. piper. aſſa. ſulfur z ſimilia ¶ Et
eſt intelligendum ꝙ tres ſunt paſſiones
que fere curantur cū eiſdem materialibus
ſicut eſt raucedo tuſſis z aſma. Diſcretus
igitur medicus in materialibus itroducat
formas vel ꝑ modū ſiropi. uel conditi ul̄
pillularū. uel trociſci. uel vngentorum. uel
gargarizando. uel emplaſtrando Accipiat
igitur vnū uel multa iuxta conuenientiā
particularium z querat capitulo de aſma-
te modo de tuſſi. modo de raucedine uo
cis ¶ Clarificatio ¶ Intelligendum
ꝙ licet tuſſis generetur ut plurimum de
reumate z in reumate non competat fle
botomia ut plurimuz nihilominus poteſt
competere flebotomia in tuſſi cū reuma-
te z hoc quando corpus eſt plectoricū &
cauſa eſt calida z currit ad interiora ut fre
quenter dictum eſt ¶ Secundo notandū
ꝙ tuſſis poteſt ſequi paſſionem epatis &
alioruz membrorum duobus modis. aut
quia materia eſt tanta ꝙ cōprimitur dya
ffa & per conſequens pulmo. aut quia
uapores aſcendunt ad caput z deinde ca
dunt ad pulmonem. z ita cauſant tuſſim
apoſtēata epatis z matricis. z ita de aliis.
¶ Tercio intelligendum circa iſtam ma

teriā ꝙ motus tuſſis poteſt dici vno mo
do preter naturam. alio modo ſecundum
naturaz. ſimpliciter tamen loquendo tuſ
ſis morbus eſt quoniam ledit operationes
aut ſignificat leſionem operationū cum
concutiatur pectus. z pulmo. z totuz cor
pus z cauſa etiā eſt innaturalis ſtimulans
z irritans naturam ¶ Sed conſideremus
finem ꝙ eſt quia iſte motus eſt ut ſuper-
fluuz expellatur. ideo motus iſte poteſt ēe
ſecundum naturam. vnde natura nititur
expellere nociuuz Ideo quo ad hanc indi
nationem naturalem qua natura nititur
ſuperfluuz expellere dixit G. tuſſim ſter-
nutationem z ſingultū motus naturales.
. ſ. quinto de accidenti z morbo. etiam
comperādo ad motus morbi inordinatos
ubi nullū regimen nature ut in ſpaſmo
ubi eſt nerui uiolenta contractio z nulla
nociui expulſio et ideo dicit̄ motus mor
bi Iſte autem motus in tuſſi. ſternutatio
ne et ſingultu. eſt motus compoſitus ex
animali et naturali quoniam cum virtus
animalis ſenſibilis apprehendit nociuuz
excitat naturalem expulſiuam que non ap
prehendebat quia non ſentiebat et tunc
coniunguntur iſti duo motus et animalis
et ſenſibilis et motiue et naturalis expul
ſiue et permiſcent materiam cum aere et
vno ipetu et ſubito expellūt ad extra &
talis appellatur motus tuſſis. et quia hoc
fit a uirtute regitiua expellente nociua iō
dicitur naturalis ſicut criſis bona et lauda
bilis appellatur motus nature et nō mor-
bi. licet in tempore ipſius morbi fiat ꝙ
igit̄ tuſſis fit cū quadā precogitatione iō
ſignificat̄ ꝙ ibi eſt motus animalis Nūc
aūt intelligendū ē ꝙ in iſtis motibus cō-
poſitis ex animali z naturali. aliquando
animalis uincit naturalē z aliquādo natu
ralis animalē. naturalis vincit aīalē in diſ
pōne ꝑter naturā z in tp̄e ſompni z aīalis
vicit naturalē i diſpōe naturali z i uigilia
ſicq̄ pꝫ in anhelitu z egeſtione z ſimilibus

¶ Intelligendum etiam iuxta iſtam ma/
teriam ꝙ motuum animalium quidā ſūt
ſimplices et ſm naturā ut motus progreſ
ſiuus. quidā compoſiti et preter naturā ut
tuſſis. ſternutatō z ſingultus. hanc aūt ma
teriā p̄tractauimus v°. de morbo . Quarto
notādū ꝙ ſi cōpetat flebothomia in iſtis
paſſionibus corpore multum pleno tūc fi
at primo de baſilica oppoſiti lateris et po/
ſtea de media eiuſdez lateris. Quinto no
tanduz ꝙ quādo yſopus ponitur in cauſis
calidis debet poni in parua q̄titate et alia
in plus. et quando ponitur in cauſis frigi/
dis ponatur in magna quantitate cū tunc
competat ratione primarum qualitatum.
et ita de multis aliis ſimilibus poſſumus
intelligere hinc inde . Sexto notandum
ꝙ tuſſis ſicca habet quinq̄ cauſas ut dictū
eſt. prima. ſ. mala complexio ſine materia
Scda aſperitas gutturis et canne. tertia pri
uatio materie ſicut in ptiſicis et conſūptus
quarta humor groſſus et uiſcoſus . quinta
humor ſubtilis quē natura non pōt comp̄
hendere et ſi qua ſunt ſimilia. operandum
igitur eſt diuerſimode ſm diuerſitatē cau
ſarum in tuſſi ſicca ¶ Vltimo notandum
ꝙ tuſſis cōiter loquendo maior eſt de no
cte q̄ de die . qm̄ materia euaporat in die
ſicut ī uigiliis z exercicio et ī nocte aggre
gatur ſicut in ocio et in ſomno. et qa po/
ri clauduntur et fit decurſus ad interiora
ideo de nocte tuſſis grauior . et potiſſime
poſt longum ſomnum . hoc autem intel/
ligimus in diſpoſitis et paratis

¶ Capitulum quintum de ptiſi

PTiſis eſt ulcus pulmonis cū con
ſumptione totius corporis. Cau
ſe huius paſſionis ſūt omnia il
la que ulcerant pulmonez . et iō
materia reumatica decurrens a capite pōt
eſſe una cauſa ſiue fuerit ſanguinea ſiue a
cuta colerica corroſiua. ſiue flegmatica ſal
ſa . Vnde ſicut gutta aque cauat lapidem
ratione frequentie ita ſtillicidium ipſum
ulcerat . Secunda cauſa poteſt eſſe apoſte/
mata oris cum rumpuntur et uadunt ad
pectoralia et non bene mundificant. Ter
tia cauſa poteſt eſſe retentio mēſtruorum
et emorroyda et uapor corruptus aſcēdēs
ad pulmonem. Quarta cauſa poteſt eſſe
ſ. paſſiones que ſunt infra clibanū pector̄
cum non bene mundificātur ſicut eſt pleu
reſis et peripleumonia. ſputum ſanguinis
et ſanies in pectore aggregata et ſimilia .
Quinta cauſa poteſteſſe nimia caliditas
exterior et frigiditas rumpēs uenas. caſus
percuſſio. aer uentoſus. et lōga mora in ca
uernis mineraruz et iuxta fornaces ubi fū
duntur metalla. et operari cum argento ui
uo et omnia ſimilia que ſtringūt et ledūt
pectus et pulmonem ſicut eſt aer autūnal̄
et ſimilia. ¶ Signa Signorum quedam
ſignant preparationem et diſpoſitionez et
quedam ſignant actum . Illorum autez q̄
ſignant diſpoſitionem ad ptiſim ſūt ſicut
habere collum longum et humeros eleua/
tos et tibias tortuoſas. et aduenit libenter
eis qui de facili incurrunt reuma. et q ha/
bent pectus ſtrictum et qui ſunt extenua
ti corporis et potiſſime cuz ſunt uerſus au
tumnū et ſunt mali regiminis . et cū ſunt
ab etate a. xviii. anno uſq̄ ad. xxxv. qm̄
pueris et ſenibus tarde aduenit . Autum/
nus autem detegit ptiſicos quia et in autū
no manifeſtatur et in autūno ſi fuerit mo
riuntur. Signa autem manifeſta ſunt fe.
ethica lenta et laborant magis et aggrauan
tur poſt cibuz q̄ ante et cum hoc adeſt tuſ
ſis . grauedo pectoris. ſputum ſanioſuz. ru
bedo maxillarum. ¶ Intelligendum circa
iſtam materiam ꝙ duplex eſt ptiſis . q̄dā
ꝑprie dicta et iſta ē propter ulcus pulmo
nis . et quedam largo modo eſt ut quādo
euenit propter ulcus tracee artarie ſeu cāna
lium pulmonis . aut quando prouenit ꝑp
ter ulcera que proueniunt in uelaminibus

pectoris. Signa autem diſtinctiua ſũt iſta
quoniam quãdo prouenit a cannalibus ad
eſt dolor in medio colli et fetor oris. et ſi
fuerit ulcus in ſubſtãtia partis auuloſe nõ
recipit curationem. Et quando eſt ulcus ĩ
ter duos auulos poteſt recipere et ideo qñ
perforatur gula inter duos auulos põt cu/
rari ſed ſi recte in ſubſtantia auuli nõ. Si
autem prouenerit in reliquis partibus pe/
ctoris preter q̃ in pulmone. ſignum huius
eſt quoniaꝫ magis laborat una hora q̃ alia
Et ſecundum ſignum poteſt haberi expe/
rimento. quoniam ſi filum intingatur in
aqua ſanguinis draconis et circumcingatẽ
pectori ubi cicius deſiccabitur ibi eſt mi/
nera et tamen ulcera pectoris poſſunt reci
pere curationem. et quia uene ſunt ſtricte
et parue et quia ſunt partes magis carnoſe
Si autem ulcus fuerit in pulmone tũc ſigr
na diſtinctiua ſunt multa. Primum quo
niam multum leduntur a quocunq̧ aere
extendente ſiue calido ſiue frigido. Secũ/
dũ ſignũ eſt quia tuſſis eſt magis moleſta
Tertium ſignũ eſt. quia non poteſt iacere
in aliquo latere. Quartum ſignum ẽ do
lor ſpatule ſiniſtre et mamille ſiniſtre. Et
tunc illico ulcus aut eſt per modũ cuiuſdã
abraſionis et adhuc poſſũt curari. Et ſi fu
erit ulcus corroſiuum profundatũ ſanioſũ
in pulmone ẽ qd̃ curẽt niſi cura Galí. quã
ponit de interioribus qm̃ multos curauit
quorum nullus euaſit. Vlcera igitur pul/
monis ſanioſa non recipiunt curationem
propter multa. Primũ quia ulcus iam ẽ fi
ſtulatũ profundũ. Secundũ quia ibi ſunt
multe uene et arterie magne. Tertia ratõ
eſt qa pulmo ẽ in continuo motu. Quar
ta ratio ẽ qm̃ uulnus non poteſt mundifi
cari niſi cuꝫ tuſſi et in tuſſi eſt motus for
tis et ualidus et ideo facit ad dilatationeꝫ
ulceris quia tuſſis aut ſedabitur aut non. ſi
ſedetur moritur ſuffocatus. ſi non uulnus
dilatabitur et uena rumpetur. Quinta cã
poteſt eſſe carentia medicaminum qa lo/
cus eſt in profundo et uirtus medicami/
num non poteſt attingere et cum modi/
ca uirtute ſi attingat. Sexta cauſa põt eſſe
carentia medicaminũ conuenientiuꝫ. qm̃
ſi medicamina ſunt calida augmentabitur
febris cũ ſemper fe. ethica concomitẽ. et
ſi fuerit frigida non poterit uirtus penetra
re. et ſi ſicca ſint deſiccabitur corpus et cõ
ſumet cum ſint cõſumpti. et ſi ſint humi
da oppilabit et putrefiet et ſic medicamia
parum iuuant. Septima cauſa poteſt eſſe
quoniam pauci ſunt medici qui ſciant di
ſtinguere et propter abbominationẽ ſpu/
ti nolunt oculum applicare aut quia patiẽ
tes a principio nolunt ſe in principio me/
dico oſtendere donec egritudo fuerit con
firmata pro tanto quia parũ moleſtantur
et alia fere immirabilia que cadunt circa
iſtam materiã. Et intelligendum hic ꝙ
ptiſici aliquando expellunt tuſſiendo par
tem pulmonis. aliquando partem uenarũ
aliquando partem auulorũ. aliquando la/
pides ¶ Pronoſticatio. Ptiſis antiquata
non recipit curationẽ qñ ſputũ ptiſici ca/
dit ſupra carbones et fetet expediti ſũt q̊
niam nunq̃ calcabunt terrã. hoc ſuppoſito
ꝙ ſigna dicta preceſſerint qm̃ aliquãdo ẽ
propter empiam et infiniti decipiunẽ hic
niſi ꝙ odor debet eſſe grauis ſicut carniuꝫ
aſſatarum quando prouenit ex pulmone.
Si aũt ſanies cadat ad fundũ aque tũc pti/
ſicus eſt incurabilis niſi ꝙ aliquãdo miſce
tur flegmati uiſcoſo et tunc ſupernatat ⁊
tũc deciperetur medicus niſi ſeperaret cuꝫ
ligno. Si autẽ ſit in medio iam parat ſe
ad confirmationem. et dicit Auic. ꝙ ſi
appareat puſtula ſupra ſpatulas moritur in
fra. liii. dies. dicit etiã auic. ꝙ ipſe uidit mu
lierem ptiſicã cuius uita eſt ꝓlongata per
xxiiii. annos. Notandũ etiã ꝙ ptiſis põt
longo tp̃e palliari pueris et ſenibus et pig
uibus et carnoſis. Signa aũt que ſignant
ptiſicũ morti approximatũ ſũt caſus capil
lorũ incuruatio unguiũ. ꝓſtratio appetitus

difficultas hanelitus.retentio ſputi.fluxus
uentris et inflatio tibiarũ et ut plurimum
ptiſici expediuntur cũ folia cadũt ab arbo
ribus. Cauendũ eſt igitur diligenter in ꝓ
noſticatione ptiſicorũ quia loquendo mo/
riuntur et moriendo loquũtur. ¶ Curatio
In principio ſi ſanguis dominatur aut cor
pus eſt plectoricũ non formidet facere fle
bothomiã et ſi materia peccans in cauſa ẽ
non formidet euacuare paulatine ſm exi
gentiã humoris peccantis. Et ſi reuma eſt
in cauſa curetur reuma cũ magna diligen
tia ſicut dictũ ẽ q̃m ut plurimuꝫ uenit ex
reumate. Et ſi uenerit ꝓpter rupturaꝫ ue/
ne curetur ſicut dicetur. et ita breuiter de
omnibus aliis cauſis iuxta ſuas conuenien
tias. Intelligendum igitur ꝙ eorũ q̄ ua
lent in curatõne ptiſicorũ quedã ſunt que
habent naturã cibi et potus et medicine.
et quedã ſunt q̄ habent naturã cibi et me
dicine.et quedam naturã cibi.et quedam
ſunt que habent naturã medicine.et q̄dã
ſunt q̄ partim ex his uł omnibus compo
nũtur. Ea aũt q̄ habent rationẽ cibi et po
tus et medicine ſũt tria ſicut ẽ lac uinuꝫ et
ptiſana.primo igiť agamus de lacte. In
ptiſi q̄tuꝫ eſt de preſenti ſunt tria.ſ. ulcus
ſanies et conſumptio.vlcus indiget conſo
lidatiuis.ſanies mundificatiuis et conſũp
tio nutrientibus et reſumptiuis.Nũc autẽ
deus glorioſus et ſublimis creauit unã me
dicinã ubi ſunt iſta tria.ſ.lac ⁊ iõ ſumme
cõpetit lac in ptiſi. In lacte enĩ ẽ natura
ſeroſa ꝓpter quã abſtergit.et eſt ibi natu/
ra caſeata per quã conſolidat.et eſt ibi bu
tiroſa per quã nutrit et reparat. Lac igiť
mulieris magis competit.deinde aſinaruꝫ
et ſint animalia nutrita in locis altis ſiccis
et paſcua ſint ordeum.betonica.feniculus
pretroſiliũ.agrimonia et ſimilia.et ſi ſit a
ſina aduertať ꝙ nõ ſit conſtipata nec laxa
nec nimis in ocio nec nimis in labore.et
ſic de aliis animalibus.Iſtã materiã tãgit
Ga.in.v°.de inge.ꝓpter ptiſicos.et.vii°.
ꝓpter conſumptos.et.x.propter ethicos.
Modus aũt ſumẽdi ſit ab ubere et ſi non
eſt poſſibile habeatur ſcutella abluta cum
aqua calida et ſit uacua et ſtet ſupra aliam
plenã aqua calida et mulgeatur et exhibea
tur ſtatim quia lac citiſſime corrumpitur
Et ſi timemus corruptõnẽ buliat ad ignẽ
et ponatur ibi modicum ſalis et mellis et
ſorbeatur aut proiciantur in lacte lapides
fluuiales cãdentes aut ferrũ candens et cõ
ſideret medicus ꝙ bene digerať in ſtoma/
co ita ꝙ poſt ſumptionẽ nõ ſentiat torſio
nes nec dolores nec eructuationes fumo/
ſas nec acetoſas.q̃m ſicut cũ bene digeriť
facit iuuamentũ.ita cũ nõ digeritur facit
magnũ nocumentum. In toto igitur illo
tp̃e in quo lac eſt in ſtomaco nõ debet ſu
mi uinum q̃m uinũ facit coagulari lac in
ſtomaco et iã tranſit in naturam ueneni.
In nullo igitur caſu debet ſumi lac et ui/
num in eadem menſa.Cauendum ẽ etiaꝫ
a lacte cũ adeſt fe.putrida.ſi igitur dili/
genter cõſiderentur omnia particularia q̄
debent conſiderari circa adminiſtrationeꝫ
lactis maxima inueniet iuuamẽta ſicut te
ſtatur Ga.et ratio et experimentũ.Sit igi
tur mulier iuuenis et bene cõplexionata ⁊
ꝙ ſit de primo puero et ita de aliis anima
libus et ꝙ conſiderentur omnia q̄ debent
conſiderari circa bonitateꝫ lactis q̄ nos ex
plicabimus per dei gratiã cũ tractabimus
regimen ſanitatis.et ſicut explicat Auic̄.
fen.iii.primi canonis.Lac igitur ptiſicis ẽ
cibus potus et medicina. Scd̄m aũt q̄d ẽ
cibus et potus et medicina ẽ uinũ q̃m ab/
ſtergit mundificat et nutrit et ulociť con
uertiť in calorẽ et ſpiritũ.Sit igitur uinuꝫ
albũ clarũ debile quodãmõ dulce et ſi nõ
inueniatur ſit citrinũ clarũ non nouũ ⁊ cũ
multa aq̄ pluuiali. ſed ſi eſſet fe.ꝯputrida
admixta uitetur q̄tũ erit poſſibile ſm ex
igentiã particulariũ.et uitetur uinũ cuꝫ ſu
mitur lac ut dictũ ẽ. Tertiũ aũt eſt pti/
ſana ordei.iſta eniꝫ abſtergit et mũdificat

nutrit et infrigidat ſicut declarauimus in
opere noſtro de rebus acutorũ et ſicut di/
cemus in ca° de pleureſi. Iſta ptiſana tan
te uirtutis eſt ꝙ non timet uentũ nec plu
uiã et ideo pót dari in ptiſi. ſiue detur lac
ſiue uinũ detur ſiue non. ſiue ſit fe. ſiue nõ
et poteſt dari ante cibũ et poſt et in die ⁊
nocte et omni hora ſeruata q̃titate iuxta
conuenientiã particularium. Poſtq̃ igitur
uidimus de his que habent uirtutem cibi
potus et medicine. uideamus de his q̃ ha
bent uirtutem cibi et medicine et ſũt tria
ſicut illa que dicta ſunt. primũ ẽ mel. ſ᷑m
cancri fluuiales. tertiũ eſt ficus ſicce et mul
ti alii fructus. Et de melle intelligendũ
ꝙ mel abſtergit mũdificat et nutrit et pe
netrat et ideo eſt uehiculũ omniũ medici
narum que ualent ad ſpiritualia. iõ ypo.
in regimento docet in pleureſi et peripn᷑.
ydromel et oximel. Si aũt eſſet fe. putri
da aut calor fortis poſſet temperari et da
ri ydromel aquaticũ cum zuccaro multo.
Secundũ eſt cãcri fluuiales. de quibus no
tandũ ꝙ iſte cibus eſt altiſſimus et medi/
cina beata ſicut uolunt omnes ſapientes.
Decoquantur igitur in aqua dulci donec
poſſint mũdari et abiectis interioribus et
extremitatibus fortiſſime abluantur cum
lixiuio facto de aqua cineris uitũ et poſt
decoquantur ad perfectõnẽ in aqua ordei
et comedatur ſubſtantia et aqua decoctio
nis potetur. Tertium eſt zuccarum roſa.
et de iſta medicina dicit Auic. ꝙ funera
lia erant parata mulieri ptiſice et frater ſu
us curauit eam cum multitudine acceptio
nis zuccari roſ. ſed tanta fuit quantitas ꝙ
quaſi incredibile eſt et uixit multis annis
Si aũt propter roſas accideret aliqua cõſtri
ctio utat̃ ſirupo facto de yſopo et ſi ꝓpẽ
yſopũ accideret calefactio utatur trociſco
de camfora uel dyadrag. frigido. Tertiũ
aũt ſunt ficus ſicce et conſimilia et fiſtici
pinee. paſſule munde. amigdale iuiube ſe/
beſten et ſimilia. Poſtq̃ igitur uidimus d᷑

his que habent uirtutẽ cibi et medicine
modo uidemus de his que habent uirtu/
tem medicine iſta autem ſũt. ſ. radix yre
os. ariſtologia. yſopus. capilli ueneris. cro/
bus. ſemen bombicis ſe. papaueris. fenugre
cum et ſimilia. et quedam ſunt compoſi
ta ſicut tyriaca rubea trociſcata et ſimilia.
Modo uideamus de quarto. ſ. de cibis et
gratia huius uideamus de quibuſdã rebus
non naturalibus ⁊ primo de aere. Aer igi
tur ſit clarus mũdus ſine uento ſ; ſit mul
tum ſiccus et ſi non poteſt haberi per na/
turam acquiratur per artificium. et ideo
Gale. ducebat ptiſicos ſuos ad quendam
montem uerſus ſiciliam ubi eſt continuus
ignis in cacumine montis propter ſiccita/
tem aeris exiſtentẽ uerſus mediũ montis
et ratione patientis et lactis etiã propter
paſcua. et quia talẽ montẽ habere nõ poſ
ſumus ubiq; ſaltim acquiramus ſicut poſ
ſumus. Eligamus igitur montẽ altiſſimũ
et ibi inhabitet et ordinẽtur paſcua et ani
malia iuxta poſſibilitatẽ particulariũ. Se
cundo conſideremus aquã. Aqua enĩ ſit
ſemper pluuialis. Vinũ aũt ſit ſicut ſuperi
us dictũ ẽ. panis ſit triticeus bene coctus
et fermentatus cũ temperata q̃titate ſalis.
Carnes ſint ut plurimũ uolatiliũ uſualiũ
põt uti carnibus edinis. muntonis et uitu
li lactantis. cuniculi iuuenis et extremita
tibus animaliũ. et de iſtis oĩbus parũ et ra
ro preter q̃ de uolatilibus tã domeſticis q̃
campeſtribus de q̃bus põt uti ut plurimũ
et ad ſufficientiã. tñ ſit modus in cibo et
potu ꝙ accipiat in tanta parua q̃titate ꝙ
poſſit digeri. et utatur teſticulis uulpis et
pulmone eiuſdem ꝙ mirabiliter cõpetũt
Farmacia ſit iſta cibus de farina cocta et
cibus de colatura furfuris et de ſimula. et
de farina miliĩ. fabarum. et lentiũ. et riſi
et ordei et ſpelte et cicerũ et utatur ordea
to et auenato et amigdo. et tritic. et uta/
tur lacte amigdalino. Et poſſunt omnia
iſta confici aut cũ lacte amigal. aut lacte

caprarum aut cum brodio pulle. Accipiã
tur igitur iſta et conficiantur et ſm̃ inten
tionum diuerſitatẽ et ſm̃ diuerſitatẽ par/
ticulariũ ſm̃ ꝙ uolumus conglutinare aut
nutrire aut abſtergere et ita de aliis. Inter
duʒ poteſt uti ſpinargia. borra. orto. feni.
petro. lactuc̨. portulac̨. melo. cucur. ⁊ hoc
ſm̃ ꝙ eſt fe. putrida aut non et ſm̃ ꝙ uo
lumus abſtergere aut mundificare ꝙ ſm̃
Gali. omnia certis litteris denotari nõ poſ
ſunt. De piſcibus poteſt uti ſquamoſis de
aquis mundis currentibus aut impetuoſis
longe a lacubus et magnis uillis. Vtatur
ouis ſorbilibus et utatur fructibus dictis
Somnus licʒ debeat eſſe temperatus tamẽ
magis uergat ad ſuperfluum q̄ ad diminu
tum niſi eſſet reuma aut principiuʒ febris
putride interpolate. Motus magis uer/
gat ad ocium q̄ ad exercicium niſi aliq̄d
particule cõtradiceret. Sed coytus ſit nul
lus. Balnea poſſ[?]nt competere in declina
tione. De balneo tamẽ complete fuimus
locuti ca° de ethica li. i. De inanitione et
repletione debemus ĩtelligere ꝙ magis de
bemus intendere ad repletionem. i. ad bo
nam et laudabilem nutritionem. De ac/
cidentibus anime competit gaudiuʒ et le
ticia et nihil aliud. Vitet acetoſa et ſalſa
et acuta niſi per hoc intendamus curã. Vi
ſis igitur breuiter et ſubtiliter de ſex rebꝯ
non naturalibus ueniamus ad compoſita.
Viſum eſt de his que habent uirtutem ci
bi et potus et medicine ⁊c̄ et de his q̄ ha
bent uirtutem cibi ⁊c̄. et licet iſta ſuffice/
rent quo ad prouectos propter tamen iu/
uenes magis particulariter ꝓcedamus ℞.
radicum yreos yſopi añ. ʒ. i. capillo. uene
ris re. an. iii. quatuor ſe. froꝝ mun. ſe. en/
diuie ſe. ſcario. ſe. portu. corian. ſe. malue.
ſe. bis malue ſe. papa. albi ſe. bombicis. fe/
nugreci. orobi liquir̨. mun. lauendule. un/
gula caballina. paſſu. enucle. caricaꝝ. iuiube
fiſticoꝝ. piſtacee. pineaꝝ mũ. amigdo. ex/
corticatarũ ordei mũ. añ. ʒ. ii. decoquãtur

lento igne de ſiccis lignis de iunipero cuʒ
aqua dulci fõtana ſine fumo et addantur
mellis ro. lib. ſ. zuccari lib. ii. fiat ſirupus ⁊
clarificetur. Iſte ſirupus ualet in ethicis et
conſumptis et ptiſicis. et ualet in tuſſi et
aſmate quoniam abſtergit et mundificat
et lenit et nutrit et ualet ad conſolidandũ
et ad ſaniem expuendã et uirtutem forti
ficandam. Sapiens igitur medicus poteſt
accipere unum uel plura ex iſtis et põt in/
de facere ſirupum aut oleum aut pillulas
aut trociſcos aut unguentuʒ aut emplaſtꝝ
et omnia ſimilia iuxta conuenientiam par
ticularium. ¶ Intelligendum eſt circa iſtã
materiaʒ ꝙ iſta egritudo non eſt ſimplex
ſed compoſita et ideo compoſito indiget
medicamine. non cõtinuetur igitur unus
modus medicaminis. ſed modo cum mũ
dificatiuis modo cum deſiccatiuis. modo
cum lenitiuis. modo cuʒ nutritiuis. et mo
do partiʒ ex hoc et partim ex illo. aliquã/
do plus aliquãdo minus q̄d tue induſtrie
relinquatur. Electuaria calida que abſter
gũt ⁊ mũdificant ſũt iſta. ſ. Dyaciminũ
dyayris. dyayſopus. dyacalamentuʒ dya
praſſium. dyaſquilla. Electuaria autem
frigida ſunt iſta. ſ. zuccarũ ro. zucca. uiola.
dyadrag. frigidũ. electuariũ reſumptiuuʒ
dyapenidion ſine ſpeciebus ca. temperatũ
aũt uel quaſi ẽ dyarodon abbatis. Cõpo/
nat igitur et permiſceat cui datũ ẽ caput.
Emplaſtrũ q̄d ualet ptiſicis ℞. ſumitatuʒ
feni. ſumitatũ aneti ſumitatũ caon. fenu/
greci. orobi ſe. lini ordei dactilorũ piguiũ
caricaruʒ. ariſto. ro. añ. ʒ. ii. conquaſſentur
et buliant in aqua et ſi calor eſt fortis miſ
ceatur cũ oleo uio. et fiat emplaſtrũ et ex/
tendatur ſupra pectus et ſi calor ẽ debilis
miſceatur cuʒ oleo anetino. Gargariſmus
ad mundificandũ pectus. ℞. radicũ yre/
os feniculi yſopi ariſtolo. malue biſmalue
añ. ʒ. iii. capil. ue. re. lib. ſ. ordei mũ. q̄tuor
ſe. froꝝ. ſe. bruſci et ſe. ſparag. itẽ ſe. melo.
añ. ʒ. i. cõquaſſentur et buliãt in quatuor

libris aque et gargarizetur iſta aqua frequē
ter et in ore teneatur . Poſtq̄ uiſum ē de
curatione ptiſis uniuerſaliter et particulari
ter . modo uideamus de accidentibus. Ac
cidentia autē que conſueuerūt uenire ſunt
multa ſicut eſt fe. putrida. reuma. inſom/
nietas. difficultas hanelitus et difficilis exi
tus ſputi. conſtipatio uentris et fluxus uē/
tris oportet igitur iſtis accidentibus reme
dia adhibere . Si fuerit fe. putrida aufera
tur omnino lac mel et uinū et reliqua cali
da que ponūtur in medicaminibus et ad/
datur ſirupo predicto endiuia ſcariola. la/
ctuca cicorea . Vtat̄ zuccaro penidi. et can
di . Si autem ſuperueniat reuma teneat ī
ore iſtas pillulas . ℞. tyriace rubee trociſ.
an̄. ʒ. i. opii croci an̄. ℈. i. et fiant pillule et
fiant reliqua que dicta ſunt ſuperius . Si
autem ſuperuenerit ſputum ſanguinis ꝓp
ter nimiū conatū in tuſſiendo utatur iſtis
pillulis. ℞. boli ar. terre ſigillate ſang. dra.
ſe. coriandri preparati an̄. ʒ. i. liquir. mun.
paſſu. enucle. iniube an̄. ʒ. ß. informenē pil
lule cum trociſ. cū ydromelle et teneat in
ore diu uel poſſunt diſtemperari cū lacte
cocto et utatur eis ſorbendo diu in ore te
nendo . Si aūt ſuperuenerit aſma et diffi
cultas hanelitus et retentio ſputi hoc ē ual
de peſſimū . ſuffumigetur igitur cum his
℞. mirre ſtoracꝗ liquide galbani . an̄. ℥. i.
arſenici. ʒ. ii. conficiantur cū butiro et fiāt
trociſci et cū uti uolueris ponatur unus ſu
pra carbones . et recipiatur fumus ꝑ embo
tum . Si autez ſuperuenerit inſomnietas
utatur ſirupo de papauere . aut electuario
qd̄ uocatur dyapapauere. et ſi fuerit cōſti/
patus utatur ſirupo uiola. cū aqua ordei uł
utatur caſſia in primo menſe . Si aūt pati
atur fluxuz uentris reſtringatur quia citiſ
ſime duceret eū ad mortē . ℞. ipoquiſti.
acatie ſandał ru. ſpodii . Karabe drag. aſſi
gūmi ara. aſſi mirtillorū ſumac an̄. ʒ. ii. li
quir. mū. caricaꝝ paſſu. enu. pineaꝝ fiſtico
rū an̄. ʒ. ß. conficiantur cuz ſirupo mirtino
et fiant trociſci et cū uti uolueris diſtem/
peretur unus in lacte ubi fuerit ferrū igni
tum extinctuz et ita reſtringetur. ❡ Cla
rificatio . Intelligendum ꝙ pulmo non
ſentit ī natura ſua nec de ſe ſed ſentit gra
tia quarundā ſuarū partium . ſ. ratione pā
niculi ipſum uelantis et ratione ſuaruz ca
merarum qm̄ aliter cum tuſſi nō expelle
retur nociuū. cannales aūt ſentiunt cū ſint
cartillaginoſi . Secundo notandū ꝙ licet
ulcera quorundam membrorū nobilium
ſint curabilia . tamē ulcera pulmonis non
poſtq̄ facta ſunt ſanioſa qm̄ alia membra
habent meatus et foramina per que expel
lunt ſuas ſuperfluitates . a pulmone autez
nihil poteſt expelli niſi cum tuſſi et ī tuſ/
ſi ē motus uehemens et fortis et ita dila/
tatur uulnus et ita non poteſt conſolidari
quar̄ zc̄. Tertio notandū ꝙ bolus ar. pōt
competere in uulneribus et quia impedit
fluxū et reuma et conſolidat et incarnat
et deſiccat et ita cōſumit humiditates pul
monis ſuperfluas et competit etiam ratō
ne ſiccitatis et quia impedit aduentū ſuꝑ
fluitatū . Quarto conſiderandū ꝙ in pti
ſi ē triplex morbus . ſ. conſimilis officialis
et cōis. officialis in corruptione figure et
macie . conſimilis diſcernitur in mala cō/
plexione . cōis in ſolutione continui. Solu
tio aūt continui ē morbus per ſe quia ſine
ulcere non ē ptiſis . et quia primo ledit et
ideo ē morbus per ſe . Alii aūt ledunt per
accidēs qm̄ ſecuntur ulcus pulmonis. Et
quinto intelligendū ꝙ pulmo ē ꝓprium
ſubiectū huius paſſionis nō cor non ēpar
ꝙ ulcus et ſanies ē tota cā principalis ꝑ ſe
tante conſumptionis nō defectus digeſti
onis nec malicia cordis per ſe et ꝓmo ſed
conſumitē corpus ꝓpter ethicā q̄ ſequitē ul
cus . Sexto notandū ꝙ modus deuenien
di in ethicā ē iſte cū pulmo nō poſſit ſuffi
ciēter euentare cor remanēt uapores q ca
lefaciunt cor et deinde totū corpus et ita
ethica generat̄ et ita conſumptio quia ubi

ptiſis ibi ethica et nō econuerſo . Septimo
notandū ꝙ licet in peripolmoīa rūpatur a
poſtema et fit ibi ſanies et ulcus nō tñ ꝓ
ter hoc ptiſis neceſſario ꝑ tanto ꝙ apoſte
ma ē magis ī uelamine pulmonis q̃ ī ſub
ſtātia ſui et cū hoc ulcus nō eſt magnū et
cū hoc illa ſanies nō eſt ꝓpter putrefactio
nē ſubſtātie pulmonis ſed materie apātis
In ptiſi aūt putrefit pars ſubſtātie pulmo
nis ī ulcere ſuo . et nō habet exitū niſi cū
tuſſi et tūc magnificatur uulnus et ita eſt
motus circularis nec pulmo ſentit q̄cq̄ q̃tū
ē de natura ſui ſed ſentit rōe panniculi et
ſuorū cānalū et ita ſenſus ē debilis

Capitulū vi. de ſputo ſanguinis

HIc igiẗ agitur de ſputo ſanguinis cuius cāe q̄dā ſunt exteriores q̄dā īteriores. exteriores ſicut cū aliq̄s inſcienẗ potauit aquā ubi erat ſanguiſuga et ſanguiſuga adheret palato uel gutturi et ita exit ſanguis. exit etiā ſanguis cū ſanie uel ſputo cū aliquis dormit ſuper terrā et ſub radijs lune et potiſſime cum radius lune intrat per anguſtā feneſtrā et cadit ſupra caput. Accidit etiā ſcreatus ex nimia comeſtione ciborū acutorū ſicut alea cepe mentaſtrū aut ſalſorū aut acetoſorū . et accidit ex caſu et percuſſione et ſaltu et clamore rixa ira odio et ex uomitu nimio et tuſſi forti . et res coadiuuātes pñt eē nimia caliditas. nimiū frigus . curſus labor coytus clamor et uigilie et multa cōſimilia . Si ab intus hº ē ꝓpter caput et ꝙ a naribus uenit ad palatū et pectus . et uenit ꝓpē gigiuas et palatū et reliq̄s ꝑtes oris. et uenit a ſtomaco et epate et ſplene et ꝓpter retētionē menſtruorū et emorroydarū. et accidit in mutilatis cū replent ſe. et accidit ꝓpter pectus et apoſtemata pectoris cū reſudat materia apātis ultra pāniculos . et ꝓpē apertionē et ꝓpter fixurā et inciſionē . et corroſio ē ꝓpter acumē et aptio ꝓpter diſtēſionē q̄ fit ꝓpter uentoſitatē aut multitudinē. fixura ꝓpter inciſionē undecūq̄ ueniat . et de hoc ſtat ꝓſus. Dyabroſi uenas corrodit rixis eaſdem . Scindit anaſtemaſis has aperire facit . ¶ Signa . Si uenerit ex cāis primitiuis pōt ſciri ex iudicio patientis ſi medicus fuerit diligens in inueſtigando iuxᷓ illud damaſceni . Et ſup omnia nō pudeat te interrogare infirmū zc̄. ꝓbi gratia ſi tu petes ſi patiēs cōſueuit portare aquā et ſi ē homo ſitibundus et ſi itinerauit de nocte et ſi potauit in fontibus aut riuis et ſi ſic ſatis ē bona coniectura ꝙ potauit ſanguiſugā et tunc inſpiciaẗ os eius in ſole . et ſi aliquid adheret palato uel gutturi tūc certius ē tñ poſſibile ē ꝙ tranſglutiuerit et tūc eſt ualde incertum niſi ꝑ priuationem omniū aliarū cauſarū tūc cōſiderentur igitur per hunc moduz omnes cāe primitiue. Si aūt fuerit a capite diſcernitur ex dolore . et quia conſueuit exire ꝑ nares et modo uadit ad palatū z ſimilibꝰ Et ſi eſt ex palato et gingiua eſt cum modica raſcatione . ſed ſi cū fortiori eſt ē ex gutture . et ſi cū fortiſſima ē ex canna . et ſi cū uomitu uenit a ſtomaco uꝉ ab aliis ꝑtibus mēbrorū inferiorū et diſcernitur ex dolore loci . Et ſi a pectore et pulmone ſemper ē cū tuſſi . et ſi tuſſis ē modica eſt a partibus ꝓximis . et cū magna eſt a partibus remotis . et ſi ſanguis eſt clarus multum ſpumoſus et cū modico dolore tūc ē a pulmone. et ſi ē niger groſſus cū maiori dolore et minus ſpumoſus tūc ē a pectorē et ſi eſt uirulentus ſanioſus tūc ē ex corroſione et quia catarrus acutus p̄cedit. et ſi ē ex apertōne a pricipio ē paruus et poſtea ē multus et mutaẗ color ſm̄ mſtitudinē z diuerſitatē ſui exitus . et ſi ē ex apoſtematibus tūc ſignificatur ꝑ apoſtema et ſigna q̄ dicentur . ¶ Pronoſticatio . In pleureſi et peripolmoīa ſi ſputū apparet ſubrubeū bonū . Omne ſputū ex corroſione uix aut nunq̄ curatur . Omne ſputū cū tuſſi quod diu durat ducit ad ptiſim ſputū ex parti

bus fiſtulatis proueniens frequenter reite/
ratur . Sputum quod ſubito et repēte ad
uenit ſi uadit ad cor ſubito interficit et ſi
reſtringatur ſubito ſuffocat et ſi nō reſtrin
gatur interficit propter ſui nimiā euacuati
onem . Sanguis enim qui uenit cum uo
mitu et ſi cum hoc fe. affuerit mortale ē
nec ego uidi unq̄ aliquem euadere ꝙ q̄ti/
tas eſſet notabilis . ¶ Curatio . Galie. do/
cuit curare hunc fluxuꝫ et potiſſime ſi ue
nerit a pectore v°. de inge. ꝙ iſte ē mul/
tuꝫ periculoſus et potiſſime ſi ueniat a pul
mone. particularibus igitur conueniētibus
fiat flebothomia de ſaphena poſtea de ce/
phalica. poſtea fiat fricatio extremitatum
et ligatio doloroſa . deinde potet acetum
cum aqua frigida duꝫ tñ tuſſis nō ſit mag
na aut mundificetur pectus ⁊ ſanguis nō
coaguletur. deinde conſolidetur uena cum
ſtipticis . et ideo fiat emplaſtrum de piris
et cotoniis ſupra pectus et detur tyriaca a
duobus menſibus uſq; ad quatuor ſue cō/
fectionis . Cibus igitur omnium iſtoruꝫ
ſit lac coctum aut lac uaccinum unde bu
tiruꝫ fuerit extractū. farina tritici amig.
faba fracta. rizi. panis azimus . uinū groſ/
ſum. aqua pluuialis ubi ferrum ignituꝫ fu
erit extinctuꝫ. perdices. turtures et colum
bi qui in foraminibus petre inueniuntur.
competit etiā ſomnus et quies et ociuꝫ et
modica locutio. uitet coitum. balneum la
borem et exercicium et ſalſa et acuta et a
cetoſa ⁊ reuma ſuper omnia utatur fructi
bus ſtipticis ſicut ſunt ſorba cornu neſpila
citonia pira prunella et ſimilia. utatur pa/
ne infuſo in aqua pluuiali fracta cum ace
to. competunt etiam lentes et coſtus recēs
Si autem iſte fluxus fuerit ex reumate cu
retur reuma ſicut ſuperius dictum eſt . et
utatur tyriaca cum opio quia in terra iſta
non inuenitur recens. et utatur emplaſtro
ſupra caput et ſtercore columbino et gum
mi rute agreſtis et aliquādo teneat aliquā
do non et diſterizetur diſteri acuto ſi reu/

ma fuerit forte . et ſi fuerit ex retentione
menſtruorum uel emorroydarum aperiā
tur et ita de aliis. ubi eſt plenitudo et den
tur ea que parum generant ſanguinis. vni
uerſalibus igitur uiſis et corpore mundifi
cato et ſanguine diſtracto . Materialia
cum quibus poteſt fieri conſolidatio ſunt
iſta ſcilicet portulaca et folium eius et ſu/
cus eius et ramus eius et ſemen eius . miri
fice ualent et cum hoc Karabe roſe coral/
lus uterq; ſandal. omnes ſangui. draconis
opiuꝫ croci bolus arme. terra ſigillata ema
tites mirra maſtix ſtorax calamentum co
riandrum aſſum et in aceto infuſum aca
cia ſumac pſidia balauſtia copula glandiuꝫ
coaguluꝫ leporis. cētaurea maior . campho/
ra. ſemen papaueris albi ypoquiſtidos mir
tilli. berberis muſcillago pſilii et citoniorū
dragan. gummi arabicum. valet etiam ſu
cus plantaginis . et uirge paſtoris . et burſe
paſtoris et multa alia conſimilia. . ex qui
bus diligens medicus poteſt facere ſirupū
aut oleuꝫ aut pillulas aut trociſcos aut em
plaſtrum aut unguentum . Et ſi faciamus
contra uicium ſpūaliū addamus liquiri. et
ſucū eius paſſu. iuiube. candi. penidi. ydro
mel aquaticum et ſimilia lenitiua que per
tinent ad uirtutem mundificationis uł q̄
portent uirtutem medicaminis ad profū
dum pectoris . Et ſi dentur contra uicia
nutritiuorum addatur ſpica nardi et celti
ca ſemen endiuie ſemen cicoree ſemē mel
liſſe et ſimilia que faciunt penetrare uirtu
tem ſtipticorum ad profundū . Si aūt fue
rit ex ſanguiſugis extrahatur per hūc mo
dum cum poteſt uideri. Accipe tenaculos
cum quibus extrahūtur dentes et illiniaẗ
aloe et applicetur capiti q̄tuꝫ erit poſſibile
et trahatur ad exteriora . quoniā quando
ſentiunt amara ſtatim aperiūt os et cadūt
qm̄ amara iterficiūt oia reptilia ſicut aloe
et abſinthiū ſuffumigetur cū ſulfuř et gar
garizetur cū ſale et utatur cepis et alleis et
porris cum aceto et uitet aquā dulcē fri/

gidam. potet uinuꝫ mirratum et agitetur
aqua munda in pelui coram patiente ore
aperto et capite inclinato. Et ſi fluxus ſāg
uinis fuerit propter hoc ꝙ ſāguis reſudat
ex apoſtematibus pectoris ſicut eſt pleure
ſis et peripolmonia. tunc nullo modo et
nulla uia apponantur ſtiptica ſed fiat ſicut
dicetur inferius. Et ſi ſputum fuerit ex
corroſione uel ex diſpoſitione fiſtuloſa di
co ꝙ talis curatio q̄ſi diſperata eſt. In p̀
mis igitur euacuetur humor inducens cor
roſionem cuꝫ agarico et fiat flebothomia
ſi particularia conueniant et utatur pineis
et cubebis et teneat iſtas pillulas in ore.
℞. mirre turis ſeminis portulace ſeminis
draconis. ſeminis malue an̄. ℥. i. opii croci
an̄. ℈. i. conficiantur cum mucillagine et
fiant pillule. ſi fuerit ex nimia humidita-
te mollificante caute curetur cuꝫ cynamo
mo aſſo et aniſi aſſo. maſtice et ſquināto
¶ Clarificatio. Intelligendum ꝙ corro
ſio poteſt accidere ꝓpter acumē ſanguinis
quoniam ſanguis cum aduritur acuit̄ aut
ſi colera miſceatur aut flegma ſalſum. Po
teſt igitur mundificari ſanguis cū caſſiafi.
et ſimilibus ut impediatur corroſio pecto
ris et pulmonis et hoc non eſt ſanguineꝫ
euacuare ſed ꝙ eſt cum ſanguine mixtum
et ita ſanguis mundificatur. Secūdo no
tandum ꝙ ſanguiſuga nō debet incidi cū
forficibus niſi ualde iuxta caput quoniam
aliter capite remanente continue attinge-
ret et continue euacuaret et ideo in exteri
oribus quando uolumus multum de ſang
uine euacuare abſcindimus caudam et ita
continue fluit. et quando uolumus remo
uere una gutta aceti ponatur ſupra caput.
aut cum capillo ꝙ ponatur inter ſuos den
tes et carnem et ita remouetur parum
Tertio notandū ꝙ ſanguis q̄litercūq; exe
at per ſuperiora malū ſm̄ ypo. q꞉ natura-
le nō eſt nec quo ad res nec quo ad modū
in ſe non eſt naturale q꞉ locus eius ſunt ue
ne et arterie. nec in modo q꞉ emunctuo-
ria non ſunt ordinata ut ſanguis purgetur
per ſuperiora. et ſi contingat ꝙ aliquando
ſit ad bonū nō eſt de ſe ſed per accidēs q꞉
natura fortiter ſtimulata hoc facit nihilo
minus quia motus fortis ē poſſet fieri ad
bonum poſtq̄ nociuū euacuatur. licet ꝑ in
conuenientē regionē. ¶ Quarto intelligē
dum ꝙ in uiris non fuit aliquod emūctu
orium per qd̄ purgaretur ſanguis niſi for
te emorroyd̄. pro tanto quia uiri ſunt cali
diores et fortiores et maioris exercicii. In
mulieribus autem non eſt tantus calor et
ſunt in maiori ocio. quoniam mulier eſt
cuſtos domus ſm̄ Gale. i de cōplexioni.
et quia habet emuntuoria patentia et etiā
propter finē ut ratōne fetus et ideo natu
ra ſagax cuius ſagacitatis non eſt finis or-
dinauit cauernam per quam ſanguis natu
raliter purgaretur et fuit priuilegium ſin-
gulare. ¶ Quinto notandum ꝙ flebotho
mia licet reddat ſanguinem fluxubileꝫ cū
attrahit ad oppoſitum et ita facit fluxubi
lem ad diuerſum et ita poteſt competere
vnde non fluit ad locum ſed ad oppoſitū
¶ Sexto notandum ꝙ ſi corpus eſt plenū
et reuma frigiduꝫ confortari debet caput
cum calidis ſtipticis. et poſtea fiat flebo-
thomia ut ceſſet fluxus et trahatur ad op
poſitum quia poſtq̄ uena eſt aperta opor-
tet ꝙ diſtrahatur quecunq; fuerit cauſa li
cet Giraldus et quidā alii uideantur dicer̄
oppoſitum. ¶ Vltimo notandū hic ꝙ in
fluxu ſanguinis per ſuperiora uirtute for-
ti et corpore pleno. primo debet fieri fle
bothomia de ſaphena eiuſdem lateris ⁊ ſi
ſecūdo indiget fiat flebothomia de cepha
lica uel de baſilica eiuſdem lateris. et ſi ad
huc plus indigeat fiat de cephalica eiuſdē
lateris quia debet trahi ad partem remoti
orem q̄to magis eſt poſſibile et poſt ꝑ or
dinem ad magis cōiunctū ſemper diſtra-
hēdo. cephalica aūt eiuſdē lateris diſtrahit
poſtq̄ alia ꝓceſſerūt

¶ Capitulū. vii. de empimate.

EMpima interpretatur ſputum
ſanioſum in concauitate pecto-
ris exiſtens aut pulmonis ⁊ ideo
poſtq̄ dictum eſt de emocroica paſſione
dicendum ē de empimate. ¶ Cauſa. Cau
ſe huius paſſionis ſunt catarrus deſcendēs
a capite ad concauitatē pectoris ubi cum
nō expellitur nec ꝑ tuſſiꝫ mūdificat̄ quo
dāmō ibidē digerit̄ et ī ſaniē tranſmuta
tur et iō talis collectio appellat̄ empima
Fit etiā alio modo qñ .ſ. apoſtemata rū-
puntur. aliqñ ante perfectā generationem
ſaniei. aliquādo poſt currunt ad concauita
tem pectoris ſicut ē ſquinātia pleureſis et
peripoſia. et iō aliquādo uadit ibi multuꝫ
de ſanguine mixto cum ſanie et uirulētia
et aliqñ aliter. aliquādo etiā uenit propter
hu. et uapores ueniētes a toto corpꝫ q quí
dem congregātur in concauitate pectoris
et pulmonis et cāis conſimilibus. Largo
igitur modo loquēdo omnis ſanies aggre
gata in concauitate pectoris aut in rarita-
tibus pulmonis conuertit ſe ad corrodēdū
et ulcerādū ſubſtantiā pulmonis. ¶ Signa
Signa ſunt huius fe. lenta ſed maior ī no
cte q̄ de die. rubedo maxillaruꝫ. calefactō
pedum et manuū. generatio ampullaꝝ in
pedibus. tuſſis cum falſa qete. aggrauatio
poſt cibum et reliqua. Signa autē in qua
parte ſit ſanies ſunt duo. primum eſt tale
ponamus ꝙ ſanies ē aggregata ī parte dex
tra et tunc ponamus ꝙ iaceat in parte ſini
ſtra tunc maior dolor et maius pōdus ſen
titur q̄ ſi iaceat in parte dextra. cuius ratio
eſt qm̄ in parte media pectoris ē quidam
panniculus diuidens pectus in duas partes
ſm longitudinem. et ideo ſanies que ē in
parte dextra non pōt ire ad parteꝫ ſiniſtrā
ſed ſtat ſupra panniculum ad modum ſar
cine. Sed cum iacet in parte ſiniſtra ſanies
eſt in dextra et econuerſo. et ideo cum ali
quis iacet ſupra partem ubi ē ſanies tūc ſa
nies accumbit ſupra coſtas et ideo firmit̄
appodiatur. et ꝑ tanto non eſt tantus do
lor. et ideo ſi aliquis iacet ſupra eandē par
tem melius dormit et melius digerit ma
teriā et facilius expuitur. Secundo poteſt
cognoſci per hunc modum intingatur fi-
lum in bolo et circūcingat̄ pectori et ubi
cicius deſiccabit̄ ibi ē minera et ſi ī utroqꝫ
latere fuerit utrobiqꝫ uerificātur ea que di
cta ſūt. ¶ Pronoſticatio. Sanies poſt ſāg
uinis ſputum maluꝫ. Sanies pectoris aut
eſt multa aut pauca. ſi multa. aut uirtus ē
fortis aut debilis. et ſi fortis tūc poteſt ex
pelli pars per tuſſim cum ſcreatu ſeu ſputo
Et alia pars per oculorum meatus tranſit
ad ſtomacum et expelluntur cuꝫ uomitu
et alia tranſit ad epar quaꝝ una pars expel
litur per uias urinales. et alia per ſeceſſum
ſm ꝙ uadit ad gibum uel ad ſpinam. Si
autem uirtus fuerit debilis et materia mł
ta tunc ſuffocat duobus modis aut qa ma
teria uadit ad cor aut ad uias hanelitus. Si
autem materia fuerit pauca et uirtus forti
cito expellitur cum tuſſi. ſi autem fuerit
debilis mundificari poteſt in. xl. diebus ⁊
ſi ultra tranſeat tranſit in ptiſim. Ulteri
us intelligendum ꝙ ſi materia ſanioſa ſit
liuens aut uiridis aut nigra malum eſt et
ſi accidit ſincopis malum eſt uel peſſimaꝫ
eſt. et ſi expellatur cum laborioſa tuſſi et
febris remaneat et non ceſſet moleſtum.
Si autem ſputum fuerit leue album et cū
modica tuſſi et ſine moleſtia et cum alle-
uiatione fe. et bonitate appetitus et forti
ficatione uirium bonum eſt et ſignum ſa
lutis et ſi contrarium adueniat malum et
ſignum mortis. ¶ Intelligendum etiam
iuxta hoc ꝙ aliquando aggregatur mate-
ria flegmatica groſſa in pectore et globo-
ſa et uidetur medico uano ꝙ ſit ſanies et
frequenter fallitur. et ideo oportet habere
ſigna diſtinctiua. Primum quoniam ſa-
nies fetet. Secundum eſt quoniam ſanies
cadit ad fundum aque. Tertium ſignum
eſt quoniam ſanies ſemper inducit miti-
em. ſed flegma nihil horum facit.

Intelligendū etiā ꝙ ſanies ī cōcauitate pe ctoris exiſtens frequēter deludit medicū qm̄ ut plurimū ptiſici iudicātur et incura biles et inde ſanie mūdificata euadunt qđ ē medico ignominioſū. Conſiderent̄ igit̄ ſigna poſita ſuperius caº de ptiſi. Bonuʒ ē igitur aduertere ad pulſū nō ſignificet fe. nō uidetur ex ulcere pulmonis. Si igitur ē ordinatus et tardus non eſt ibi nec ptiſis nec ethica ſicut puto. ¶ Curatio. Intelli gendū ꝙ tres ſunt egritudines pectoris q̄ maximā habent cōuenientiā quo ad ma terialia curationis. ſ. raucedo et tuſſis de cā humida et empia. quare querēda ſunt me dicamina de uno in aliud. Si auteʒ empia fuerit ꝓpter rupturaʒ apoſtematū nōdum digeſtorū cōplete cuius ſignum ē ꝙ altera pars ē ſanioſa et altera ſanguinolenta tunc cōpetit flebothomia et breuiter ī omni re pletione et deinde mūdificet̄ hu. peccans et fiant fricationes et criſteria et alia ſicut decet. Vniuerſalibus ꝑmiſſis digerat̄ ma teria q̄ ē in pectore et diuidatur et ſubti lizetur et adiuuetur natura ad expellendū et mundificandū cū rebus q̄ habent aſpe ctum ad materiā groſſā in pectore exiſtē tē. modo ponēdo emplaſtra ſupra pectus modo unguentū modo ſirupū mō electu aria. mō pillulas. modo trociſcos mō gar gariſmata quorū materialia ſunt hec uide licet. Radix malue biſmalue. radices yre os ſquille ariſto. rafani et feniculi petroſi. et bruſti ſparagi gūmi yſopi origani cala menti capillo. uene. orobus fenugrecuʒ ſe. lini aſſi ſe. bombicis dactili pingues ficus ſicce uue paſſe liquiri. et ſucus eius. cubebe aniſi maratrū. pix naualis reſina terbentia ſtercus columbinū nitrū caſſiaſ. triū pipeꝝ mel oleū laurinū. butirū aſſungia gallina cea recens et ſimilia. ¶ Cōpoſita ſunt iſta ſ. metridatū tyriaca. dyairis. dyayſopus dyacalamentū. dyapraſſiū. dyaciminum. Intelligendū tn̄ ꝙ a leuioribus ſemꝑ ē in choandū niſi eſſet timendū de ſincopi aut repentina ſuffocatione. Attn̄ ꝙ ſocii ꝛ iu uenes uolūt ꝙ fiat diſtinctio inter iſta iō uolo magis particulariter ordinare licet ꝓ uecti non indigeāt. ¶ Emplaſtrū ad ma turandū et mollificandū et preparandum materiā ſanioſā in pectore ut de facili ex pellatur. ℞. dactilos pingues et ficus ſic cas radices malue biſmalue conq̄ſſentur ꝛ buliant in aqua tunc ℞. ſtercus colūbinuʒ terbentinā et reſinā miſceantur oīa fortit̄ cum muſcillagine fenugre. et ſe. lini et fi at emplaſtrū et extendatur ſupra pectus. Deinde fiat talis ſirupus ſi calor ē magnꝰ ℞. radicꝫ malue biſmalue. radicū yreos li lii yſopi an̄. ℥. ſ. capillo. ue. re. lib. ſ. quatu or ſe. froꝝ mun. ſe. bruſti ſe. ſparagi ſe. en diuie ſe. ſcarole ſe. lactuce an̄. ℥. ii. uuarum paſ. liquiri. mun. ſe. bombicis drag. candi pēnidi an̄. ℥. i. ordei lib. i. mellis. ℥. iii. ʒuc cari lib. i. fiat ſirupus quaſi lib. i. Si autem fuerit ſine fe. et materia fuerit groſſa cō pacta. ℞. radicū ariſtolo. lilii yreos yſo pi rafani ſquille feniculi petroſi. apii origa ni calamenti praſſii an̄. ℥. ii. orobi ſe. bom bicis fenugreci ſe. lini aſſi aniſi ſpice nardi liquir. mun. iuiube caricaꝝ paſſu. enuſ. ſe. malue an̄. ℥. i. mellis lib. i. fiat ſirupus lib. ii. Et purgetur cuʒ pillulis cochiis acuatis cum agarico ¶ Intelligendum quoniam quando uolumus maturare materiam in pectore exiſtentem tunc competit dormi re ſuper partem infirmā et quando uolu mus expellere competit tunc iacere ſuper partem ſanam et ꝙ pectus aliquo mō agi tetur. aqua ordei competit eis et ydromel aquaticum. et panis infuſus cuʒ ydromel le et farina cocta et farina cicerum. oua ſorbilia. pulle perdices auicule parue et co lumbe. Vinum claruʒ ſubtile et ſi limpha tetur cum ydromelle aquatico tanto me lius. valent etiam piſces ſalſi. auenatuʒ or deatum farina ordei et fenugreci iniunga tur pectus cū butiro bulito ī oleo laurino ſuffumiget̄ cū terbētina. balneū nullo mo

do competit et ſi competeret hoc eſſet in
fine negocio completo. Vtatur metri/
dato et tyriaca. Et cuz incipit uenire ad
aſma et difficilem exitum utatur aſſa feti
da cum lacte. Vltimoauté cum omnia
deficiunt cauterizetur locus ubi eſt mine/
ra aut incidatur et ponatur tenta cuz oleo
ro. nec claudatur et proiciatur mel et ſuga
tur ſanies cum cannula et non permittaẗ
egredi niſi paulatine et confortetur cor cú
dyatameron et dyambra et brodio galli/
ne. deinde curetur apertura. et cum nó ſal
uatur cóſcientia tua recurre ſuperius ſicut
eſt dictum ad capitulum de aſmate et ha
bebis opus completú. ¶ Clarificatio. In
telligendum ꝙ ſanies poſt ſputum ſangui
nis non dicitur mala per comparationem
ad humorem ex quo fluit quia forte ita
mala uel peior eſſet ex aliis humoribus ſʒ
dicitur mala ratione ſui et ratione loci ra
tione ſui eſt mala cum ſanies habeat ulce/
rare et corrodere undecunqꝫ fuerit. ratõne
loci é mala et potiſſime ſi fuerit a pulmo
ne. quoniam ſi cú tuſſi ueniat ſputú rube
um clarú cum modico dolore et multum
ſpumoſum ſi poſtea appareat ſanies ꝓcul/
dubio ulcus eſt i pulmone et ꝑ conſequés
ptiſis et per conſequens ethica et per con/
ſequens mors et i tali caſu ſanies poſt ſpu
tum ſanguinis mortale. Si autem ſputuz
ſanguinis fuerit a pectore et poſtea ſanies
minus malum. qm̃ nó eſt tanta pernicies
ſicut cum uenerit a pulmone. Secúdo no
tandum qm̃ licet piper ſit calidu3 in q̃rto
et ſiccum in quarto nihilominus cú mate
ria eſt frigida groſſa et alia particularia có
ueniant bene poteſt cópetere quia dirigit
et ſubtiliat et cú hoc amiſcetur cú aliis ſi/
cut eſt liquir. uue paſ. iuiube draga. et ſimi
lia et ita unú iuuat alterum et unuz repri/
mit alterú. et pro tanto in fe. flegmatica
competit piper cum ptiſana ut dictuz eſt
libro. i. Tertio aduertendú ꝙ calor natu
ralis et innaturalis ſunt idé ſpecie. qꝛ con

ueniunt i calore et ſunt idé in numero qꝛ
in eodé ſubiecto ſicut in radio caloris na
turalis qm̃ fe. nihil aliud eſt q̃ calor natu
ralis mutatus in igneum. calor igitur fe/
brilis implicat in ſe duplicé naturá. unam
naturalé per quá digerit. aliá innaturalem
per quá corrumpat. et ideo quia preter na
turá eſt non pót perfecte digerere et quia
aliquid de natura eſt ibi ideo non corrú/
pit. quodámodo igitur tenet uia3 mediá
Virulentia igitur cauſatur a re totaliter ꝑ
ter naturá ſi in generatõne ſaniei cócurrit
agens ſm naturá qd̃ declarat albedo. Ex
hoc eniz aſſimilatur membris radicalibus
ſed tñ ſanies nó pót nutrire nec mébris aſ
ſimilari et ꝑtim gratia agentis qꝛ non eſt
omnino ſm naturá. et ꝑtim gr̃a materie
qꝛ quedá é preter naturá qꝛ nó é in poten
tia ut tranſmutetur ꝓpter ſui malas quali
tates. et ió licet actio nature agentis ſupra
cibuz et agens ſupra materiá ſaniei ſit una
et eadé quia utrobiqꝫ intendiẗ aſſimilatio
nihilominus magna é differétia i effectu
qm̃ in tp̃e ſanitatis cú agit calor ſupra ci/
bú tunc calor naturalis a nullo impeditur
et cibus eſt in potétia. et ꝓ tanto pót fieri
tranſmutatio. ſed in tp̃e fe. in ſanié cóuer
titur ſed intentio nature eſſet ut fieret aſ/
ſimulatio corpori nó pót tñ ꝓpter indiſpo
ſitioné materie et inſtruméti ut dictú eſt
Sanies ení i tm̃ erit ſm naturá qm̃ lic3 na
tura non poſſit aſſiſare oio tñ hoc facit ut
ſit ſubicibil' uirtuti expulſiue. Sanies igiẗ
ſubiciẗ actioni naturali. ꝙ aút efficiẗ a re
ꝑter naturá uirulentia é. Quarto intellige
dú ꝙ húores ſm naturá cú ſút ex̃ et cum
ubiqꝫ fuerit pñt putrefieri et corrúpi ꝛ po
teſt inde ſanies generari. et ió nó é h° mi
rabile ſi hu. putrefiát et corrúpáẗ et dſtru
áẗ qm̃ huiditates tertie digeſtiue pñt pu
trefieri et corrúpi et pót fe. putrida inde
generari ſicut fuit declaratú a nobis ſupra
librú de differen. fe. Ga. nec de iſtis mira
rabile cum etiam membra ſolida putre/

fiant et corrumpantur et in ſanieṁ tranſ
mutentur ſicut patet in ulcere pulmonis
et in oſſe fiſtulato

¶ Capitulum octauū de difficultate ha
nelitus et aſmate.

ASma eſt difficultas hanelandi cū
ſonitu ſicut diſma eſt ſine ſonitu
In aſmate igiẽ cogitur patiēs ad
ueloce hanelitum et frequentem ſicut ho
mo q cucurrit et laborauit et ſicut homo
qui prefocatur . Sed in diſma eſt haneli/
tus ſicut hominis rauci aut hominis perfe
cte leproſi . et de hoc ſtat uerſus. Diſma
ſe celat canit aſma malumq; reuelat . Iſta
autem duo ſunt tanq̄ genus et habent q̄
tuor ſpecies ſub ſe. Prima ſpecies eſt cum
aliquis non poteſt expellere aerem ꝓ tan
to quia pectus et canne non poſſunt con/
ſtringi ſufficienter et ita retinentur fumo
ſe ſuperfluitates et talis ſpecies appellatur
ſanſugiū . Secunda ſpecies eſt cum aer nō
poteſt trahi ad cor cum ſufficientia qa cā
na et pectus non poſſunt bene dilatari et
uocatur haneloſus . Tertia ſpecies eſt quā
do laborat utroq; modo et attrahendo et
expellēdo et uocatur orthomia. vnde uer
ſus. Expirat late trahit ad ſe cum grauita
te. Omnis haneloſus ecōtra ſanſuginoſus
Orthomia quoq; morbo uexatur utroq;.
Quarta ſpecies eſt hanelitus duplicatus ſi
cut eſt in filocaptis aut pueris gemētibus
cum continent hanelitū et tractum poſt
tractum et atteſtatur in ſe. uehementem
caliditatem et duriciem organi et debili/
tatem uirtutis . Poſſet addi ſi uellet quis
quinta ſpecies ſicut hanelitus prefocati in
qua ſpecie homo parat ſe ad erigenduꝫ et
ſtandum ut poſſit attrahere hanelituꝫ uix
enim poteſt ſuſtinere cooperimenta ſupra
ſe . Vnde intelligendum ꝙ decubitus pei
ior in attrahendo hanelitum eſt iacere ſu
pra dorſum et melior ſupra facieꝫ. medio
autē modo ſe habet ſupra latera . In mag
na autem difficultate debet patiens ſeden
do iacere capite multum eleuato. Intelli
gendum etiam circa materiā iſtaꝫ ꝙ pul/
ſus et hanelitus conueniunt et differūt. cō
ueniunt in hoc qm̄ ſicut in pulſu eſt dila/
tatio cordis et arteriarum et eſt etiam con
ſtrictio ut fumoſe ſuperfluitates expellan
tur et ſunt etiam due quietes . ita in hane
litu eſt enim dilatatio pectoris ut aer fri/
gidus uadat ad pulmonem et cor et ē ibi
conſtrictio zc̄. et ſunt ibi due quietes . cō
ueniunt etiam in alio qm̄ ſicut immutatẽ
propter res naturales non naturales et con
tra naturaꝫ et ſm hoc efficitur pulſus par/
uus magnus frequens et tardus et ita de a
liis. ita ſimiliter hanelitus ſm iſta tria im
mutatur et efficiẽ magnus aut paruus zc̄
Attamen non eſt intentō noſtra determi
nare de omnibus immutationibus haneli
tus ſed ſolū de immutatōne q̄ fit a rebus
ꝑter naturam et ideo ſubiungimus cauſas

¶ Cauſa . Cauſa autem huius paſſionis
ſunt omnia illa que aggrauant dyaſlāma
aut pulmonē aut cānā aut epiglotū aut la
certos mouentes clibanū pectoris cuꝫ iſta
membra ſint propriū ſubiectū huius paſſi
onis. Cauſe igitur ſunt tres ſicut ē mor/
bus conſimilis. officialis et cōis . Proceda/
mus igitur per hūc modū. Difficultas ha
nelitus ꝓuenit aut a cauſis extrinſecis aut
intrinſecis. extrinſecis . ſicut ē caſus obuia
tio. nimia caliditas et frigiditas aut aer pe
ſtilentialis. aut aer cauernarū et mineraruꝫ
et fundentiū metalla. et aſſumptio uehe/
mens. et operari cū argēto uiuo et fructus
pontici et acetoſi z multa cōſilia. Et ſi ꝓp
ter cās intrinſecas hoc ē ꝓpter reuma aut
ꝓpter ſqnantiā et paſſiones oris aut ꝓpẽ
ſtomacū potiſſime cū ē nimis repletus et
ꝓpter paſſiones epatis et potiſſime ꝓpter
repletionē giribi et ꝓpẽ paſſiones matricis
ut in ſuffocatione matricis. et ꝓpter paſſi
ones ſplenis. z breuiẽ ꝓpter oīa illa q̄ pōt
cōpmere dyaſlāma. ueniunt etiā iſta ꝓpẽ
paſſiones ſpūaliū ſicut ē pleureſ et piroſa

ſanies aut humiditas aggregata in cannis
pulmonis aut in ſuis raritatibus aut in ue
nis pulmonis aut in concauitate pectoris
aut in tracea arteria aut in epigloto .et ue
nit etiam ꝓpter uentoſitatem et per malā
cōplexionem calidā humidā frigidā ⁊ ſic
cā .et uenit etiā propter oppilationes et ra
ro ſine materia .ſm igitur diuerſitatē cāꝝ
materialiū et q̄titatem et qualitatē et ſitū
ſ.n hoc aduenıunt diuerſitates magne in
hanelitu ſiue in attrahendo ſiue in utroqꝫ
mō et ita de aliis ſpeciebus difficultatis ha
nelitus. ⁋ Signa . Si autem uenerit ꝓpter
cauſas extriſecas diſcernitur ex iudicio pa
tientis.et ſi a capite diſcernitur per dolorē
et per ſigna reumatis .et quia aſma uenit
ſubito et ſi uenerit propter paſſiones oris
aut nutritiuorum.aut propter apoſtemata
pectoris ſatis cito diſcernitur ex illis .et ſi
uenerit propter caliditatem ſpiritualium
diſcernitꝰ quia hanelitus eſt magnus et fre
quens ⁊ adeſt ſitis calidior ⁊ leditur a cali
dis et iuuatur a frrgidis. Si ē ex frigidita
te hanelitus eſt paruus tardus et frigidus
et non eſt ſitis et iuuatur a calidis et leditꝰ
a frigidis . Et ſi eſt ex humiditate ē cum
ſcreatu multo .et ſi eſt ex ſiccitate non eſt
ſcreatus. Et ſi ē ꝓpter repletionē uenarū
pulmonis eſt hanelitus tremulus et eſt cā
mala ualde .et ſi uenerit ꝓpter debilitateꝫ
uirtutis non potentis mouere lacertos pe/
ctoris nares ſunt graciles et contracti ad
interiora et hanelitus eſt debilis. Et ſi fue
rit ex oppilatione et repletione trahit ha/
nelitum cum magno deſiderio et inflatur
pectus et deſiderat magis expellere q̄ at/
trahere. Et ſi fuerit ꝓpter magnū caloreꝫ
magis deſiderat attrahere q̄ expellere. Et
ſi fuerit ex uentoſitate eſt cum diſcenſiōe
et minori grauitate.et ſi fuerit a corde eſt
cum tremore. Si fuerit ex ſanguine diſ/
cernitur ex ſputo. ⁋ Pronoſticatio Aſma
in ſenibus nunq̄ curatur .aſma in omni e
tate nunq̄ curatur aut cū difficultate mag

na . Aſma poſtq̄ antiquatur nō recipit cu
rationem quando in aſmate hanelitus eſt
paruus et tardus et frigidus ſignuꝫ ē mor
tis proxime . In aſmate hanelitus tremu/
lus et pulſus tremulus malum ſignum eſt
ualde quia ſignificātur uene pulmonis eē
replete .in aſmate ſincopis peſſimum. In
omni difficultate hanelitus in qua patiēs
ſe ad eleuandum et hanelitum ſuſcipiēdū
mortale eſt .quia hanelitus eſt ꝓfocatiuus
Aſma ſi uenerit propter catarruꝫ et caput
naturaliter eſt debile curatur. Intelligēdū
ꝙ aſma et difficultas hanelitus ſunt egritu
dines cronice et mouētur paroxiſmaliter
Caueat ſibi igitur medicus de uariis paſſi
onibus . ⁋ Curatio . Curatio aſmatis eſt
multum difficilis et ideo diligentius pro
cedamus .Et prima regula eſt hec ſcilicet
ꝙ a principio non adminiſtremus nimis
calida quia materiā ingroſſarēt donec cor
pus ſit mundificatum . Secunda regula ē
ꝙ non continuemus nimis unum medi/
camen .ſed mutetur modus operandi.
Tertia regula talis eſt ꝙ non adminiſtrē
tur narcotica nec aliqua conſtrictiua ubi
materia eſſet reumatica et corpore purga/
to . Quarta regula ꝙ poſtq̄ materia fue/
rit ſubtiliata ꝙ purgetur per uomituꝫ aut
ſeceſſum .Quinta regula ꝙ nullo modo
fiat balneum nec fomentatio .Sexta regu
la ꝙ dormiat minus ꝙ poteſt et non dor
miat de die nec ſuper repletionem nimiā
nec ſomnus ſit profundus. Septima regu
la ꝙ ſi eſt poſſibile ꝙ non potent quando
comedunt ſed per unam horam aut duas
poſt et parum .Octaua regula ꝙ ſumme
uitent omnia cibaria uentoſa . His uiſis
uideamus de dieta .Panis ſit bene coctus
bene fermentatus .et cum temperata quā
titate ſalis et ſit de ſpelta et ſit paſtatus cū
aniſo et maratro et cimino. uinum ſit an
tiquius clarum et odoriferum ſed in par/
ua quantitate .Carnes ſint ut plurimū uo
latilium preter q̄ degentiū in aq̄s . carnes

uulpine et ericii nemoralis multū compe
tunt eis et potiſſime pulmones quocūq͂
mō ſumātur. poteſt etiam fieri pulmonis
expulſione et utatur iſto puluere ſecundū
omnem modum. broduim galli antiqui
multum competit et potiſſime coctū cuꝫ
multo polipodio et aniſo z cimino z ma
ratro. ficus ſicce calefacte ad ignem mul
tum ualēt et conſimilia ſicut ſunt uue paſ
ſe pinee feſtuce iuiube et ſimilia. Eligatᷣ
igitur aer ſiccus uel per naturam uel per ar
tificium temperatus tamen inter calidum
et frigidum utatur piſcibus ſq̄moſis de a
quis uiuis creſcentibus. Vtatur ouis ſorbi
libus recētibus. De oleribus utatur bugloſ
ſa boraginibus. feniculo. petroſil͛. origano
calamento. naſturcio. ſerpillo. yſopo. ſpara
go. ſaluia ortulana. bleta. Vitet omnia le/
gumina. De fructibus utatur ficubus et
uuis bene maturis. et dactulis pinguibus
et amigdalis dulcibus. De inanitione et
repletione intelligendum ꝙ nunq̄ debet
comedere ad ſaturitateꝫ niſi prius appetat
et aſſellet prius āteq̄ comedat et comedat
plus de mane q̄ de ſero. De motu et qui
ete utatur exercicio temperato ante cibuꝫ
ambulando equitando ſeu aliquo modo
uociferando ſeu aliquo modo cantando
ſed poſt comeſtionem modico exercicio
ſit contentus. De fricationibus. fricentur
extrema et pectus cum panno aſpero. ui
tet omnia balnea et potiſſime poſt cibuꝫ
ut dictum eſt. De ſomno. dormiat ſem
per q̄ſi ſedendo et nō dormiat de die nec
pꝰ cibū niſi poſt longā horā. ut. ſ̄. dictū ē
De accidentibus anime uitet iram et ſolli
citudinem et ſit in leticia ſempiterna. In
telligendum ſicut frequenter dictum eſt
ꝙ iſta tria habent magnam conuenientiā
in curatione ſcilicet raucedo et tuſſis et aſ
ma. His uiſis ad digerendum materiam
ueniamus et quia ut plurimum accidit aſ
ma et difficultas hanelitus de cauſa frigi/
da et humida ideo de iſta tractemus. ℞.
radicum yreos. lilii. arci. ro. centauree. enu
le campane. eupatorii. abſinthii. radicū ru.
maioris. utriuſq͂ calamenti. utriuſq͂ ſtica/
dos. yſopi. ſquille. aā. ℥. ii. ſuci feniculi. a
niſi. maratri. liquiricie mūde. uuarū paſſa.
munda. iuiube. praſſii. aā. ℥. i. mellis lib. i.
fiat ſirupus lib. i. et. ſ. quo utatur mane et
ſero cum aqua calida. Intelligenduꝫ hic
ꝙ ex his materialibus poteſt fieri criſtere
aut electuarium aut conditum aut empla
ſtrum ſupra pectus aut ꝙ buliant in oleo
et addita cera fiat unguentum quo inun/
gatur totum corpus corpore mundificato
materia auteꝫ digeſta purgetur ſic. ℞. aga
rici turbit ſe. urtice pollipodii. aā. ʒ. i. eu/
forbii pulpe colloquintide ſuci cucu. aſini
ni aā. ℈. i. yeralogo. ʒ. iii. aniſi maratri ſpi
ce nardi. bdellii. maſticis folii mente folii
abſinthii zinzi. aā. ℈. ſ. conficiantur cum
ydromelle et cum uti uolueris accipe du/
as. ʒ. uel unā de iſta confectione. et fiant
pillule. addatur igitur plus uꝉ minus iux
ta conuenientiam particulariuꝫ deinde po
teſt uti medicia uomitiua cuiꝰ materialia
ſūt hec uel illa ſalis gemme rafanus ſemē
croci ortenſis. ſal armoniacū. cappari ſalita
radix uolubilis et maior. que habent folia
ad modum uitis. armoniacum. caſtoreuꝫ
oppoponaci et ſimilia ut fiat ſic. ℞. rafa/
num et lardetur cum elleboro nigro et po
natur in aqua ad putrefiendꝫ uſq͂ ad di/
es tres uꝉ quatuor deinde remoueanᷣ om
nes lardones bene cauendo ꝙ nihil rema/
neat. deinde buliat rafanus in oximelle
ſquillitico et oximel ſorbeatur et facit mi
rabiliter uomere. corpore autem ſufficien
ter purgato cum medicinis ſeceſſiuis z uo
mitiuis utatur opiatis calidis et ſuffumiga
tionibus. opiate autem ſunt ille tyriaca ā
tiq̄ aurea. alexādrina. metridatū. filoantro
pos. filonium. Itē utatur illo ſuffumigio
℞. arſenici. ſulfuris uiui. ariſtologie roma
ne. aā. ℥. ſ. puluerizanda puluerizentur et
conficiantur cum butiro et efficianᷣ pilſe

ad modum auellane et ponat̄ una pillula
uel due ſupra carbones et recipat fumum
ore aperto . Intelligendum hic ꝙ aſmati
ci frequenter ſunt ptiſici et debiles et ali/
quando extenuati .et ideo in talibus for/
midemus medicinas laxatiuas et uomiti/
uas et omnia ea que ſunt fortis uirtutis .
Intelligendum etiam ꝙ ultimum reme/
dium eſt cum de morte ſumus deſperati
ꝙ fiat cauteriuꝫ in medio pectoris . Si au
tem aſma fuerit cum reumate curetur pri
us reuma quoniaꝫ aliter nihil ualeret ope
ratio. Curatio autem reumatis data eſt ſu
perius . Si autem difficultas hanelitus fue
rit propter ſiccitateꝫ utatur cibis humidis
ſicut ſũt borraginis. bugloſſe. ſpinargia uio
laria malua. oleũ ſiſaminũ. oleũ amigdala
rũ dulciũ. oleũ uiolarũ. butirum. et utatur
lacte mulieris aut aſine. aut capre et regan
tur ſicut ptiſici. ethici et cõſumpti . Si aũt
cauſa fuerit humida calida et corpus ple/
num et uirtus fortis fiat flebothomia cũ
dicit Auicen. ꝙ qñ uapores qui ſũt intra
coarterias ſũt cauſa difficultatis hanelitus
ꝙ tũc competit flebothomia et utatur or
deato et aqua ordei .et malexetur cera in
in uleo uiolato et nenufaris ⁊ ponat̄ ſupra
pectus aut inungatur pectus cuꝫ oleis fri/
gidis .et ſi aſma uenerit in pueris lactanti
bus detur ſibi ſucus feniculi tepidus cũ la/
cte .et ſi uenerit ex uentoſitate inungatur
cum oleo coſtino .laurino. caſtoreo. ruta/
ceo .et ſi uenerit propter alias paſſiones q̃
multe ſunt ualde. curentur illa prius ſicut
dictum eſt aut ſicut dicetur. Intelligẽdũ
ꝙ illud electuarium ualet fere ĩ omni paſ
ſione pectoris ſiue fuerit raucedo ſiue tuſ/
ſis ſeu aſma ℞. ſuci caulium lib. i. et buli/
at et diſpumetur circa. ʒ. iii. panis zuccari
mellis optimi añ. lib. 5. et fiat electuariuꝫ
¶ Clarificatio Intelligendum ꝙ haneli
tus retinetur aut uoluntarie aut coactiue
Si coactiue ſtatim fit mors tamen ꝓpter
carentiam euentationis et expulſioneꝫ fu/
moſarum ſuperfluitatum .et ideo homo
repente moritur ſicut ſtrangulati . Si autẽ
hanelitus retinetur uoluntarie tunc homo
ſatis diu poteſt eſſe ſine hanelitu ſicut ui/
demus in illis qui ſtant omnino ſub aqua
et in longa retentione hanelitus uolũtaria
qm̃ in uoluntaria fit continua euaporatio
naturalis. licet non ſit ſenſibilis cũ alia can
na conſtringitur uiolenter nulla fit euenta
tio nec in ſenſibus nec ſenſibili et ideo fit
mors . aliter igitur eſt de retentione hane
litus uoluntarie. et aliter non de uolunta/
ria ¶ Secundo notanduꝫ qm̃ licet cor ſit
membrum calidiſſimum nihilominus cũ
approximatur morti poteſt eſſe frigidum
et ita hanelitus licet ueniat ad cor põt eſſe
frigidum aut quia remiſſe calidũ aut quia
frigidum quoniam cor infrigidatum eſt
et ideo hanelitus frigidus in febribus acu
tis ſignum peſſimũ et mortale . ¶ Tertio
aduertendum ꝙ frigida ſtiptica bene poſ
ſunt competere in malicia hanelitus . ſicut
ſunt ſandal᷑. camphore et ſucum portula/
ce et ſimilia. Et hoc dico qm̃ uirtus moti
ua lacertorum debilitata eſt propter nimi
um calorem et nimiam corporis raritateꝫ
¶ Quarto conſiderandum eſt ꝙ motus
hanelitus partiꝫ fit a uirtute naturali mo
uentis uolũtarie. et partim fit a uirtute na
turali regitiua .et fit partim a uirtute cor
dis cum illa moueat dilatando et cõſtrin
gendo et forte fit ex illa uirtute que ĩfor
mat quia qui dedit formam dedit et mo
tum. et partim etiam fit a uirtute natura/
li attractiua que trahit et dilatat ex deſi/
derio et ex uirtute expulſiua que ualet ad
expellendum nociua et illa facit ad expul
ſionem licet motus uirtutis naturalis non
appareat nobis manifeſte corde exñte ſub
diſpoſitione naturali. Virtus igitur uital᷑
et uirtus naturalis reponantur ſub diſpoſi
tione uirtutis naturalis regitiue . Nũc aũt
ita eſt ꝙ motus uirtutis animalis uincit
naturalem in tempore uigiliaruꝫ ſꝫ motus

uirtutis naturalis uincit animalem in tem
pore ſomni. ¶ Vltimo notandum ꝙ mo
tus dilatationis et conſtrictionis ꝓcedūt
ab eadem uirtute .ſed cum diuerſis uillis
diuerſa faciunt modo dilatādo modo cō
ſtringendo.

¶ Capitulum de pleureſi

Pleureſis eſt apoſtema calidū ła
certorum ſeu panniculorum ſeu
uelaminum coſtarum interiorū
clibani pectoris. ¶ Intelligendū
ꝙ duplex eſt pleureſis .ſ. uera et non uera.
Non uera autem eſt in lacertis. ſeu carne
coſtarum aut in coſtis falſis que ſunt ſub
dyaflāmate ſiue ſint exterius ſiue interius
ſiue ſit cum uentoſitate ¶ Vera autē pleu
reſis fit in uelaminibus coſtarum interius
et potiſſime in parte ubi uelamina coniū
guntur coſtis .quoniam quidam ē panni
culus qui tegit coſtas interius. et quidaꝫ ē
qui diuidit ſpiritualia a nutritiuis et appel
latur dyaflāma. et quidaꝫ eſt qui diuidit
pectus ſm longum in duas partes .iſta au
tem eſt in partibus remotis a coſtis .et in
iſtis uelaminibus non poteſt generari apo
ſtema .ſed in partibus in quibus coniūgū
tur coſte cum ibi ſint uene et arterie et a
liqua carnoſitas et humor et ideo pōt cau
ſari apoſtema. Eſt igitur pleureſis uera a
poſtema uelaminum coſtarum interiorꝫ
et eſt apoſtema calidum aut quia materia
eſt calida aut quia acquiſiuit caliditatē ex
putrefactione. Generatur autem pleureſis
in utroqꝫ latere in dextro et ſiniſtro. Sed
illa que eſt in latere ſiniſtro eſt magis peri
culoſa ſed uelocius terminatur .ſed illa q̄
eſt in parte dextra nō eſt ita periculoſa .ſꝫ
tardius terminatur ſm Auic. Nunc autē
iſtud apoſtema terminatur multis modis
Aliquādo inſenſibiliter et per euaporatio
nem et eſt melior terminatio .aliquando
auteꝫ reſudat et ſicut reſudat uadit ad pul
monem et expellitur cum tuſſi .et aliquā
do terminatur per ſaniem et uadit ad can
nalem pulmonis .aliquando uadit ad cō
cauitatem pectoris et mūdificatur in .xl.
diebus quoniaꝫ pulmo cum dilatatur im
bibit ſibi illam materiam ꝛ cum conſtrin
gitur impellit ad cannales et tunc expellitē
cum tuſſi ſicut docet Gali. de interioribus
Aliquando materia pleureſis induratur ꝛ
lapificatur .et aliquando uadit ad uias uri
nales per uenam magnam. aliquando ua
dit ad inteſtina .aliquando tranſit ad alia
membra multa ſicut patebit in caº de ſig
nis ¶ Cauſe Pleureſis cauſatur aliquādo
ex cauſis exterioribus .aliquando ab inte
rioribus. Ab extra ſicut a nimio calore ꝛ
frigore et potiſſime cum ſuperuenerit mo
tus nimius et prouenit a potatione nimia
aque frigide .aut quando uentus borealis
uenit poſt auſtralem .et prouenit ex diſ
poſitione ſm proprietatem aut attributio
nem temporum anni .et ideo frequentius
uenit in uere q̄tum eſt ex proprietate ple
nitudinis et plus in eſtate q̄tum eſt ex ha
būdantia colere .et plus in autumno q̄tuꝫ
eſt de melancolia .et plus in hyeme q̄tuꝫ
eſt de flegmate .in ſenibus autem raro et
ſi ueniat ē magni periculi et rariſſime ue
nit in aride ructuantibus. Si autem ue
nerit a cauſis intrinſecis tunc cauſa antece
dens eſt repletio capitis et corporis et po
tiſſime cum ſuperuenerit ſubito uehemēs
frigiditas in aere .cauſa autem immedia
ta ut plurimum eſt colera. ſcđo ſanguis.
tertio flegma. quarto melancolia. ventoſi
tas autem poteſt eſſe cauſa ſed non pleure
ſis uere. ¶ Signa Signa quedam ſunt q̄
ſignificant pleureſim ueram. et quedā ſūt
que ſignificant humoreꝫ peccantē .et que
dam ſunt que ſignificant tempora morbi
et quedam ſunt que ſignificant tranſlatio
nem materie ad aliam partem .et quedaꝫ
ſunt que ſignificant ſalutem .et quedā ſūt
que ſignificant mortem .et quedam ſunt
que diſtinguunt inter hoc et illud .et ita

pronoſtica comprehendentur in eis nec o
portet ponere rubricam de hoc et cogno
ſcemus etiam per iſta quando egritudo ē
longa et quando erit breuis et per iſta ſci
emus longitudinem ſtatus a principio .et
ex his pendet tota curatio.agamus ergo p̄
mo de primis . Si aūt que ſignificant pleu
reſim ſunt quatuor ſm Galie. in de criſi.
Primū ſcilicet dolor lateris cum punctu/
ra quia ibi eſt duplex cauſa doloris .mala
complexio et ſolutio continui.et hoc inq̄
tum materia que iam exiuit orificia uena
rum et illius que adhuc habūdat in uenis
Scdm ſignum eſt febris continua q̄ mate
ria eſt putrefacta in locis proximis cordi
Tertium ſignum eſt difficultas hanelitus
propter compreſſionem pulmonis. Quar
tū eſt ſignū tuſſis cōcomitans propter illd̄
quod reſudat ad cannales . Quintum pōt
addi pulſus ſerinus .quia morbus eſt i mē
bro panniculoſo niſi ꝙ multū atteſtatur
hec diſpoſitio quando materia eſt flegma
tica . Signa autem hu.peccantis ſunt iſta.
quoniam ſi materia eſt colerica urina eſt
tincta quia citrina intēſa et tenuis et pul
ſus durus et uelox et frequens et dolor a/
cutus pungitiuus multum intenſus et ſpu
tum citrinū et alia ſigna colore diſcurren/
do per res naturales non naturales et con
tra naturam. Si aūt ſanguis fuerit in cau
ſa urina erit multa ſpiſſa et pulſus plenus.
et ſputum ſubrubeū . Intelligendum hic
ꝙ ſputū rubeum eſt ualde malū quia ſig/
nificatur uena rupta .et tūc cōpetit contra
ria curatio.ſicut in ydropiſi cum fe. quo/
niam pleureſis indiget mundificatiuis et
uena aperta conſtrictiuis . Sputū aūt ſub
rubeū eſt bonū a principio quia atteſtatur
ſuper dominiū ſanguinis qui de facili di/
geritur et uenit per uiā reſudationis a pā/
niculo nō per uiā rupture. cognoſcitur igi
tur per iſta ſigna et per alia que atteſtātur
ſuper dominiū ſanguinis . Flegma aūt di
ſcernit̄ quia urina ē remiſſa et ſpiſſa et pul

ſus inordinatus et ſaliua multa et ſcreatus
flegmaticus et ſomnus grauis . Materia
aūt melancolica diſcernitur quia dolor nō
eſt multū intenſus nec acutus et ſputum
liuidum paucū et urina remiſſa et alia ſig
na que atteſtantur ſupra melācoliam qm̄
rariſſime accidit ex melancolia. Et tertia
ſpecies ſignorū ſumitur ex tēporibus mor
bi et habetur a Gali.libro ſuo de criſi.Cū
igitur illud in quo nihil expuitur aut in/
digeſtum aut liquidū aquoſū aut groſſū
uiſcoſum globoſum aut cū laborioſa tuſſi
Principiū eſt morbi et cum incipit expue
re aliqualiter digeſtū et cū alleuiatione et
cum minori labore tunc eſt augmentum
et quando ſputum eſt album leue et equa
le et cū facili tuſſi et alleuiatione tunc eſt
ſtatus ⁊ cū iſta incipiūt minorari et ſe mi
nui tunc eſt declinatio . Et hic eſt aduer
tendum ꝙ ſi principiū morbi eſt longū
tūc egritudo erit longa et ecōuerſo. Nūc
autē pleureſis de colera in eſtate in iuuene
uirtute forti exiſtente breuis eſt termina/
tionis . Si aūt omnia particularia non cō
ueniant terminātur ut plurimū in quarto
die.quādo aūt materia eſt frigida ,et tem
pus frigidū tunc prolongatur ⁊ ideo extē
dit ſe uſq̄ ad uiceſimū diem . aliqn̄ uſq̄
ad .xxxiiii. ſicut in anſione et aliquando
plus .et de hoc dicebat ypo. de pleureſi d̄
materia frigida .ap̄atum quedam in.xx.
quedā in.xl.quedam in.lx. rupturā diffe
runt . Neceſſariū ē igitur medico ut ſalti
quadā coniectura ꝓxima ueritati cognoſ
cat elongationē ſtatus a p̄cipio. Sicut igi
tur tempora morbi cognoſcuntur per uri
nam in egritudinibus pectoris et pulmo/
nis cognoſcūtur ꝑ ſputum . In egritudini
bus igitur pectoris et pulmonis ſputū di
ligenter conſideret̄. aliqn̄ aūt neſciremus
ꝓnoſticare nec dictare nec curare. Eſt igit̄
regula ꝙ in pleureſi et peripol. q̄to plus ex
puit tanto plus alleuiatur et iō q̄to plus ac
cedit ad ſtatū tanto plus alleuiantur quia

in pleureſi ſalubri ſtatus nó é nequior ho
rarú ꝑ tanto qm̄ ſicut materia reſudando
exit panniculú ita expellitur .et ita ſemꝑ
uadit alleuiando quia ibi nó é ſtatus quo
ad accidétia ſed quo ad digeſtioné. Quar
ta ſpecies ſignoꝝ ſumitur ex his que ſigni
ficant tranſlationé materie. materia enim
pleureſis ſinthomatice tranſmittic̄ ad cor
cuius ſignú é .quia dolor non é ita acutus
ſed difficultas hanelitus é maior . aliquan
do autem tranſmittitur ad ptiſiz cuius ſig
num é calefactio maior poſt cibú. aliquā
do mittic̄ ad cerebrú cuius ſignú é freneſ
Aliquãdo mittitur ad neruos cuius ſignú
eſt ſpaſmus . Et omnes iſte delegationes
ſunt peſſime .aliquãdo tamé mittitur re
tro aures et túc poſſet eſſe bonú cú multꝭ
aliis ſignis bonis . Quinta ſpecies ſignoꝝ
ſumitur ex his q̄ diſtinguunt ſigna diſtin
cta inter apoſtema epatis et pleureſiz quo
niá in apāte epatis pulſus é undoſus z do
lor é ſub dyaflāmate in dextera parte .et
tuſſis eſt ſicca et dolor non é acutus .et ſi
eſt in ſyma egeſtio é ſicut lotura carnis. z
ſi é in gilbo urina é ſpiſſa et confuſa z tu
mor é ad modum nauacule . Illa autem
que diſtinguút inter pleureſim et peripol
moniam ſunt iſta qm̄ i peripolmonia pul
ſus eſt undoſus et dolor non eſt acutus et
difficultas hanelitus é maior et é dolor i
ter ſpatulas et maxille rubee . Illa autem
que ſignificant ſalutem ſputum album le
ne et equale et cum modica tuſſi et cuz al
leuiatione patientis et ꝙ continuetur et ꝙ
cito appareat a principio ſalutez ſignificat
et potiſſime quando alia ſigna conueniút
ſicut eſt bonitas ſomni et appetitus et bo/
na tollerantia. et ꝙ applicatio medicami/
num conferat et ꝙ egeſtio nó ſit frequens
nec liquida ſed coniuncta et equalis et ho
ra ſolita et ꝙ urina uergat ad rubedinem
et ad quandam mediocritatem .et ꝙ cito
incipiat facere bonam reſidentiam. Et in
tellige uná boná regulam de urina ſecúdú
yſaac . Vrina in egritudinibus epatꝭ et ve
narum certá habet ſignificationez .ſiue ſit
bona ſiue mala. In egritudinibus autez q̄
ſunt extra uenas ſicut in pleureſi et ſimili
bus .ſi urina fuerit laudabilis bonum é ſꝫ
non eſt certum ſignú ſalutis. ex aliis enīz
poteſt periclitariꝭ. Si auté urina fuerit ma
la et indigeſta et ita de aliis malis conditi
onibus certum ſignum é ad mortem .qa
poſtq̄ digeſtio deficit in radice deficit eti
am in ramis . Septimú ſignú ſumitur ex
pronoſticatione ad mortez. Omnia ſigna
quatuor pleureſis que fuerint multuz inté
ſa et laborioſa morté ſignificant .ſicut eſt
dolor uehemens in iuuene .cum uirtus to
taliter proſternatur ex uehementia dolorꝭ
Similiter uehemens difficultas hanelitus
et frequentia cú frequétia addat in calidi/
tatem et caliditas in frequentiaz et ita fit
circulus cú unum addat in aliud . Similic̄
tuſſis multum laborioſa cú impediat ſom
nú et cibú. ſimiliter fe. fortiſſima cum ſit
moleſtior omnibus morbis ſicut ſcribitur
a Gali°. de inge. Ex ſputo ſimiliter acci/
piuntur ſigna mortalia ſicut é liuidum ni
ger uiſcoſum et cum laborioſa tuſſi .ſimi
liter cú nó pót expelli ꝙ debilitas uirtutis
et lacertorú ſignificatur aut materie uiſco
ſitas et groſſities . Et é intelligendú ꝙ in
omni egritudine pectoris materiali non
pót expelli aut ſi expellatur et ſubito reti/
neatur grauedine remanente mortale eſt
dato ꝙ materia eſſet digeſta qm̄ prefocat
egeſtio etiá frequens et liquida mala. vri/
na é nimis tenuis aut ſpiſſa liuens uiridis
et nigra ſunt ſigna mortalia ſimiliter pul
ſus debilitas. Et é intelligédum ꝙ i pleu
reſi et quacunqꝫ egritudine ſi medicus re/
cte operetur et nullus error itercidat . ſi pa
tiens propter medicamina recte applicata
uniuerſalia et particularia non alleuiec̄ .ſꝫ
potius aggrauetur ſignú é peſſimú et mor
tale in talibus igitur non eſt inſiſtendum
Viſis igitur ſignis et pronoſticatóne ad cu

ram accedamus . ¶ Curatio. ¶ Imprimis
conſideremus utrum fuerit conſtipatus et
ſm exigentiam particulariuꝫ fiat ſibi ſup/
poſitorium et criſtere. deinde applicentur
calefactoria quoniam aut curant aut dige
runt . Si corpus non eſt plenum curant. ſi
plenum dolorem augmentant et ita indi
cant . quoniam uniuerſalis purgatio debet
precedere ſi dolor deſcendit materia uidet
grauis et tunc purget cū uiolis caſſiafiſt et
manna . tamen Gali. uoluit ꝙ tutius eſt
in omni dolore ſiue aſcendente ſiue deſcē
dente facere flebothomiā . In pleureſi er/
go corpore pleno et uirtute forti primo fi
at flebothomia ſm Auicꝫ d ſaphena eiuſ
dem lateris. deinde ſi plenitudo adeſt de
baſilica oppoſiti lateris. deinde de cephali/
ca eiuſdem lateris . Et eſt intelligendum
hic ſm doctrinā Gali. ſupra illaꝫ partem
quando dolor ad ſpatulas . ab epate enim
procedit quedaꝫ uena et protenditur uſꝙ
ad cor . et deinde truncus aſcendit recte
uſꝙ ad duas guidegi ſed poſtq̄ procedit a
corde quidam ramus egreditur a trunco
recte uerſus dextrum et ſiniſtrum et con
ſtituunt baſilicā in curuatura brachii . Iſte
igitur due baſilice equaliter hauriūt ex pu
teo et ideo equale eſſet q̄tum ē ex hoc de
flebothomia de quacunꝙ parte fieret . q̄a
equalis eſt diſtantia. Sed aliud eſt q̄niam
uene capillares que nutriunt coſtas ſuperi
ores habent conuenientiam cum uenis ca
pillaribus que procedunt a baſilica et ita fi
eret tractus ad locum per uenas capillares
et ita faceret augmentum . Et ſi egritudi
ne confirmata et corpore nō exiſtente ple
ctorico fieret de parte oppoſita tunc fieret
tractus materie corrupte ad membra no/
bilia . Reſtat igitur ꝙ in principio corpo
re exiſtēte plectorico debet fieri flebotho
mia oppoſiti lateris aut de ſaphena eiuſdē
partis et poſtea fiat de eadem parte . Et
dicit Galie. ꝙ ſi non inueniatur baſilica ꝙ
fiat de mediana . et ſi non inueniatur me

diana fiat de cephalica quia de quacunꝙ
parte fiat a toto corpore euacuat . Atta/
men intelligenduꝫ ꝙ flebothomia et far/
macia ſunt multuꝫ conſeruanda ne uirtus
debilitetur quia uirtus eſt que curat mor/
bos. deinde fiat calefactoria et ſi materia
eſt colerica fiat calefactorium cum ſpon/
gia aut cum uaſe eneo uitreo terreo et ui/
treo et ita de aliis panno interpoſito inter
latus et uas. Si autem materia fuerit groſ
ſa uiſcoſa fiat calefactorium de orobo et
fenugreco et furfure etiam contritis ⁊ po
ſitis in ſacculis et bulitis in aqua ubi ſit a/
cetum et expreſſis fortiter et lateri applica
tis . Sed in omnibus iſtis debet eſſe cau/
tela quia poſtq̄ incipiunt infrigidari ꝙ re
moueantur . Si autem materia fuerit ſāg
uinea aquoſa fiat calefactorium de ſale ⁊
milio torrefactis et in ſacculo poſitis . de
inde utatur tali potione gargarizando ſor
bendo et diu in ore retinendo. ℞. radicū
bruſci ſparagi graminis an̄. ʒ. i. endiuie ſca
riole an̄. ʒ. ii. capillorum ueneris re. ordei
an̄. lib. ſ. quatuor ſeminum frigidorū ma
iorum et minorum. ſeminis papaueris al
bi. liquiritie munde cubebe an̄. ʒ. i. mellis
ʒ. ii. zuccari lib. i. Et ſi materia eſſet frigi
da aut tempus frigidum et materia diffi/
cilis exitus poſſemus addere de melle. ʒ.
ii. radicum yreos et yſopi et apii an̄. ʒ. ſ.
et modicum aceti. Si tuſſis eſſet debilis ⁊
non timeremus debilitateꝫ pectoris opor
tet igitur addere iſta et illa minuere iux/
ta conuenientiam particularium . Cum
enim uidemus ꝙ predicta non iuuant ſi/
cut deberent tunc faciamus emplaſtruꝫ ta
le maturatiuum poſtq̄ uidemus ꝙ egritu
do incipit prolongari . ℞. radicum malue
orobi fenugreci. ſeminuꝫ lini naſturcii ſe.
feniculi amigdo. dulcium. draganti gum/
mi arabici iuiube liquiritie an̄. ʒ. ii. conq̄ſ
ſentur et buliant in aqua et fiat emplaſtꝫ
cū oleo ſiſamino. Et ſi materia eſſet mul
tum calida fiat unguentū de populeon et

butiro ſine ſale aut aſſungia anatis et oleo
et cera alba et iſta olea et unguentum poſ
ſunt poni in lana ſucida et ꝙ pectori ap/
plicetur et ꝙ ſtet ibi per unam horam uſꝫ
per duas et modo apponatur unuꝫ et mo
do aliud . ¶ Modo uidendum eſt de die
ta. Dieta eniꝫ oportet ꝙ diuerſificetur ſe/
cundum elongationem ſtatus a principio
quando igitur parum ſpuit plus eſt dan/
dum quia uirtus non poſſet. et quando e
gritudo breuis eſt modico cibo poteſt eſſe
contentus quia uirtus bene poterit tollera
re et quando parum expuit parum eſt dã
dum per comparationem ad unam exibi
tionem . quia uirtus uidetur debilis et nõ
poſſet digerere una uice . et ſi multum ex
puit uirtus uidetur fortis et ideo multuꝫ
de cibo per comparationem ad unam exi
bitionem licet parum demus per compa/
rationem ad totum morbum . quia mor
bus breuis eſt terminationis. Nullus igi/
tur poteſt dictare niſi qui cognouerit elon
gationem ſtatus a principio . Pleureticus
igitur ſit contentus aqua ordei cum toto
hec eſt dicta ptiſana ſpiſſa. Et ſi egritudo
elongetur utatur ordeato aliquantuluꝫ de
mane et minus de ſero . Pleureticus igit̃
poteſt uti octo potibus. Primo ſcilicet aq̃
ordei cum uolumus nutrire infrigidare ⁊
mundificare ¶ Secundo poteſt uti ydro/
melle aquatico ſcilicet. ℥. ſ. mellis et aque
fontis lib. i. cum uolumus fortius incidere
et abſtergere ¶ Tertio poteſt uti uino al/
bo debili aquoſo nato in montanis cum
multitudine aque . et hoc cum uolumus
magis uirtutem confortare. et iſti duo po
tus uitentur in principio . et cum materia
eſt calida . Quartus potus poteſt eſſe ſiru
pus iulep uel aqua fontis cum pane cũ eſt
delicatus et uolumus infrigidare . Quin/
tus potus poteſt eſſe ſucus maloruꝫ grana
torum dulcium cum multa aqua fontana
cum uolumus humectare et confortare.
Sextus potus poteſt eſſe talis. ℞. aque fon

tis lib. i. mellis aceti . añ. ℥. ſ. zuccari. ℥. ii.
miſceantur et eſt potus diuinus pro delica
tis cum uolumus infrigidare et mundifi
care . Septimus potus poteſt eſſe brodiuꝫ
pulle parue cum homo eſt delicatus et de
bilis et pleno faſtidio. ℞. pullam albã par
uam et decoquatur in aqua fontis cum la
ctucis et ſeminibus frigidis ſine ſale ⁊ car
nibus ſalſis et in omni alio beneficio et d̃
coquantur uſqꝫ ad oſſium ſeparationem ⁊
utatur illo brodio ſi qua eſſet ¶ Octauus
potus poteſt eſſe ubi eſſet ſitis inſomnie/
tas ariditas lingue ſcilicet ſirupus uiolaruꝫ
aut nenufaris aut ſirupus de papauerꝫ. cuꝫ
multitudine ſirupi iulep . aut aqua ordei
aut aqua fontana et ſimilibus ¶ Et eſt in
telligendum hic bonum uerbuꝫ quod d̃i/
cit Auic. ꝙ non debet negligi mel in paſ
ſionibus ſpiritualium quoniam uehiculuꝫ
eſt omnium medicinarum que competũt
in pectoralibus. Adminiſtrentur igit̃ me
dicamina cum melle potiſſime cum ma/
teria eſt frigida groſſa compacta et tem/
pus eſt frigidum et ita de aliis. ſed ſit pa/
ratum et repreſſum ſicut oportet . Pleure
ticus igitur ſi iſta non ſufficiant poteſt uti
auenato et farina tritici decocta in furno
et parata cum lacte amigdolarum et po/
teſt uti colatura furfuris . et etiam in caſu
ſuo poteſt uti piſcibus ſquamoſis de aquis
mundis currentibus coctis cum ſale et pe
troſilio et aqua. Ingroſſetur igit̃ regimen
ſecundum elongationem ſtatus . hec om/
nia et cõſimilia medici induſtrie relinquã
tur . Poteſt etiam uti aqua maluarum et
uiolarum et bugloſ. et boragi. et poteſt uti
ſpinagiis et lactucis paſſulis amigdalis iu/
iube et cucurbitis . Et ſi materia eſt fleg/
matica utatur iure caulium et yſopi cum
melle . Et ſi materia eſt melancolica utat̃
bugloſſa cum melle et ſorbitione tritici.
De pane eſt intelligendum quoniaꝫ panis
aut eſt fermentatus aut azimus . azimus ñ
competit quoniam oppilat nec fermenta/

tus quoniam feſtinat rupturam apoſtema
tis et ideo panis nō exhibeatur niſi fermē
tatus et hoc poſt rupturam et in declinati
one et ſi apoſtema nimis tardaret ad rum
pendum. In declinatione igitur mica pa/
nis lota ter in aqua .poſſunt etiā dari oua
ſorbilia et decoctiones carnium edulinaꝝ
et dētur poma cocta et mala granata dul
cia et pruna bene matura.ceraſa dulcia. In
telligende tamen ſunt hic aliq̄ regule ypo
cratis ꝙ nunq̄ fiat flebothomia nec detur
farmacia uentre exiſtente conſtipato .p̄ce
dant igitur criſteria aut ſuppoſitoria nunq̄
detur cibus ī magno dolore niſi uirtus ca
deret per uiam inanitionis .nunq̄ fiat fle/
bothomia nec farmacia .niſi in tempore
maioris quietis. Non detur oximel mul
te acetoſitatis niſi iſta particularia conueni
ant ſcilicet ꝙ morbus ſit ī declinatione et
materia groſſa uiſcoſa .et uirtus fortis et
tuſſis modica et difficilis hanelitus.nō ſit
magna quantitas et ꝙ detur in parua quā
titate et cū multitudine ptiſane. aliter ꝓp
ter eius fortitudinem in eius uia perierūt
multi. Intelligendum eſt iuxta hoc ꝙ a
liqui ponūt repercuſſiua in principio pleu
reſis . Sed ego non ſum iſtius opinionis
quoniam aut applicantur interius .et tunc
ingroſſant et conſtringunt et crudificant
et addunt in putrefactionem .aut āmini
ſtrantur exterius et tūc non poteſt fieri re
percuſſio quia obliquitas uenarum impe/
dit et depreſſitas coſtarum . Preterea hoc
non eſſet repercutere.ſed magis facere ma
teriam ad locum currere cum materia re/
percutiatur a parte poſt et non a parte an/
te . Preterea aliqui nituntur curare pleure
ſim cum attractiuis corpore iam mundi
ficato ponendo uentoſas ſupra locum et
emplaſtra calida de ſinapi et ſimilibus. ſꝫ
ego non ſum bene iſtius opinionis .tum
quia materia nō eſt tractabilis propter na
turam .tum quia ſemper timendum eſt
de apoſtematione et augmentatione apo/
ſtematis propter uiolentum tractum .pre
terea quidam multum nituntur circa mi
tigationem accidentium .ſicut eſt aliena
tio.inſomnietas.ſitis .conſtipatio laxatio
et ſimilia .in iſtis aſſentio niſi ꝙ ſi a prin
cipio pleureticus bene regatur et egritudo
ſit curabilis. melancolia ſinthomatum nō
ſuperuenit. Sed ponatur ꝙ ſit erratum cer
te utile conſilium eſt adhibere remedia q̄
remedia inueniunt̄ in locis ſuis nec opor
tet propter hoc prolongare . Si autem egri
tudo prolongetur et ſumus coacti matur
rare utatur tali ſirupo .℞.radicum yreos
yſopi lilii an̄ .℥.i. caricarum .dactilorum
an̄ .℥.ii.paſſularum enucleatarum. iniube
liquiritie.draganti gummi arabici quatu/
or ſeminum frigidorum an̄.ʒ.iiii.capillo
rum ueneris re.lib.ſ.mellis et zuccari an̄.
lib.ſ..fiant ſirupi quaſi librarum duarum
et ex iſtis eiſdem cum orobo et fenugre/
co et ſemine lini et ſtercore columbino ⁊
oppoponaco fiat emplaſtrum et ſuper la/
tus apponatur .Et ſi fiat queſtio de ruptu
ra et ſanie et tuſſi et multis talibus recur/
ramus ad capitulum de tuſſi et capitulum
de aſmate et empimate et ptiſi et inuenie
tur plenitudo mundificationis quia ꝓpter
iſta non oportet opus prolongare . ¶ Re
ſtat igitur de ptiſana dicere .Collige or/
deum groſſum plenum ponderoſum be/
ne maturum non nimis antiquum nec ni
mis recens ſine omni malo odore et ſapo
re et ſine ammixtione alterius rei et ꝙ ſit
collectum in anno fertili et non corrupto
quod ſit natum in terra alta uentoſa non
infima nec iuxta paludes nec loca corrup
ta et ꝙ granum ſit conſeruatum in loco e
uaporabili .et de tali ordeo recipe libram
unam et conquaſſetur .et ponatur in olla
terrea uitreata noua cum uiginti libris aq̄
fontis et buliat lēto igne ſine fumo et lig
na non ſint corrupta nec putrefacta ſed ſi
poſſibile eſt ſint de iunipero aut quercu ⁊
ꝙ ignis ſit clarus et mūdus. et buliat uſq;

ad conſumptionem medietatis et tunc ꝑ
mittatur infrigidari et poſtea ſuauiter co/
letur et reſeruetur quia iſta aqua habꝫ om
nes bonitates in abſtergendo et mundifi/
cando et infrigidando et ita de aliis . Et
eſt intelligendum ꝙ ordeum cum cortice
magis abſtergit ꝛ mundificat. ſed ſine cor
tice magis nutrit et confortat . Si autem
uolumus ꝙ magis nutriat . buliat donec
due partes aque ſint conſumpte et ſit qua
ſi ſpiſſa et ſorbeatur cum illa ſpiſſitudine.
Et appellatur apud ypocratem ptiſana cū
toto . ſicut puta appellatur ptiſana colata.
Si autem ordeatuꝫ facere uolumus . excor
ticetur ordeum et abluatur cum multis a
quis dulcibus et decoquatur in tantuꝫ quo
uſqꝫ caro uaccina eſſet cocta et poſtea tera
tur in mortario et diſtemperetur cum la/
cte amigdolarum et coletur et apponatur
lento igni donec incipiat inſpiſſari. Aliq
tamen faciunt ptiſanā ſic ponunt ordeum
contritum in amphora . et poſtea ponunt
amphoram in cacabo pleno aqua et buli/
ant aqua caccabi lento igne ſine fumo . et
per conſequens aqua amphore et poſtea r̄
ſeruetur et eſt bona pro delicatis quia pe/
nitus nihil habet de fumo . Et eſt intel/
ligendum ꝙ decoctiones fiunt de multis
granis ſicut eſt triticum et ſpelta auena ci
cera orobus fenugrecum . et multa conſi/
milia. Sed ſecundum ypocratem et om
nes ſapientes decoctio ordei excedit boni
tatem omnium aliorum et peto ueniaꝫ ꝙ
ita breuiter pertranſiui cuꝫ materia ſit ita
difficilis et periculoſa . ſed alibi a nobis ſu
pra regimen pertractatum eſt ſatis. Et cū
fuerit in conualeſcentia balneetur et parti
cula patientis diligenter mundificetur et
confortet̄ ꝛc̄ . ¶ CLARIFICATIO
Intelligendum ꝙ pleureſis non eſt apoſte
ma ſolum in dyaframmate ymo in pan
niculis coſtarum interioribus ſecundum
Galienum in illo affori. aride ructuan/
tes ubi dicit ꝙ pleureſis eſt apoſtema in i
terioribus coſtarum panniculis . Et notā/
dum ꝙ ſi generetur pleureſis ex multitu/
dine et habundātia plus generatur ex ſāg
uine . et ſi generatur per uiam penetratio/
nis plus generatur ex colera cum pannicu/
lus ſit demulſus et colera plus penetret . et
ſi generetur per uiam reumatis et ſtillici/
dii plus generatur ex flegmate . et ſi gene
retur per uiaꝫ congeſtionis plus generatur
ex melancolia. abſolute tamen et frequen
tius generatur ex colera . et ſecunduꝫ hāc
rationem plus generatur in uere quantuꝫ
eſt ex dominio ſanguinis. et plus in eſtate
quantum eſt ex dominio colere niſi ꝙ de
facili euaporat. et plus in autumno quan/
tum eſt de dominio melancolie . ſed acci
dentaliter plus quantum eſt de colera ge/
nerata iam in eſtate . In hyeme plus de
flegmate . Sed accidentaliter plus quantū
eſt de colera generata in eſtate et conſerua
ta per autumnum et hyemem et tunc ad
panniculos penetrantem . et ſecundū hanc
rationeꝫ raro cauſatur pleureſis in ſenibus
et ſi cauſaretur ut plurimum erit de fleg/
mate et erit ꝑiculoſa ualde ratōne debilita
tis uirtutis . ſicut in iuuenibus ratione ni/
mii ſenſus eſt multum periculoſa . In iu/
uenibus autem accidit plus de colera. in a
doleſcentibus plus de ſanguine . ¶ Tertio
debemus intelligere ꝙ ſputum rubeum ꝑ
ſe et ſolum peſſimum eſt quia rupturam
uene ſignificat et tunc competunt contra/
ria medicamina ut dictum eſt . Si autem
mixtum cum albo bonuꝫ eſt . et tunc ma
gis eſt ſubrubeum ¶ Quarto notandum
ꝙ in corporibus plenis facienda eſt flebo/
thomia de parte oppoſita . et ſi non eſt ita
plenum et egritudo ſit confirmata fiat de
eadem parte flebothomia . et ſi humores
ſint frigidi cum multitudine humorum
adhuc poteſt competere flebothomia etiā
in dolore deſcendente . quia timor eſt uia

ſecundum Galienuz . et debet fieri primo
in corporibus plenis ſecundum Auicennã
de ſaphena eiuſdem lateris . et ſi ulterius ĩ
diget fiat de baſilica eiuſdẽ lateris. Quin
to notandum ꝙ nulla fortis medicina po
teſt dari in pleureſi q̃q̃ dicant antiqui et a
liqui moderni iactant ſe illam uiam tene
nere. Sed diſputationibus pretermiſſis nõ
uidetur rationabile . Detur igitur manna
caſſia fiſtula tamarin . iuiube borrago . bu/
gloſſa pruna et ſimilia . per iſtam enĩ uiaz
medicus nunq̃ erit ignominioſus. et fiant
etiam ſuppoſitoria et criſteria lenificatiua.
¶Sexto intelligendum ſicut dictum eſt
ꝙ repercuſſiua nunq̃ competunt in pleure
ſi et ſi aliquo modo competerẽt ſicut uo/
luit bebem meſue tunc competerẽt in ini
cio iniciante. Si quis eſſet et deus dediſſz
talem gratiam ꝙ principium cognoſcere/
tur et ꝙ portaret in manu aut ĩ burſa me
dicamina repercuſſiua . ſed ꝙ poſſint talia
concurrere non uidetur . et ideo ſumme
miror quomodo bonus bebem meſue ſo
lus dormitauit ¶Septimo aduertendum
ꝙ maturatiua non competunt in pleureſi
niſi quando egritudo prolongaretur et nõ
habemus aliam uiam . Mundificetur igi
tur perfecte corpus et applicentur euapora
tiua quoniam ſanies erit multum pericu/
loſa . ¶Vltimo notanduz ꝙ uapores aſcẽ
dentes ad caput infrigidantur et cadunt
ad panniculos et conculcantur et putrefi/
unt et ita calefiunt et pleureſim generant

¶Capitulum de peripleumonia.

PEripolmonia eſt apoſtema cali/
dũ pulmonis quoddã autez apo
ſtema aliquando terminatur ꝑ
uiam reſolutionis. aliquando in
duratur . aliquando delegatur materia ad
cerebrum . aliquando exituras exteriores.
aliquando ad pleureſim ſed raro. aliquan/
do ad neruos . aliquando tranſit ad empi
ma et ſi mundificetur in quadraginta die
bus bonum eſt et ſi non et uirtus eſt debi
lis multum ſuſpectum eſt. ¶CAVSA
Aliquãdo cauſatur peripolmonia ex pleu
reſi et eſt ſemper maluz . et generatur fre/
quenter de catarro et generatur ex quoli/
bet humore . ſed ſicut pleureſis generatur
ut plurimum ex colera . ita peripolmonia
ut plurimum de flegmate . ¶SIGNA
Pulſus eſt undoſus febris fortiſſima diffi
cultas hanelitus uehemẽs duricies quaſi ad
prefocationem. oculorum inflatio rubedo
maxillarum . dolor in medio ſpatularum
¶PRONOSTICATIO . Peripol/
monia generata ex pleureſi ut plurimum
facit alterum duorum aut interficit infra
ſeptem dies aut tranſit in ptiſim . Si ma/
teria peripolmonie terminetur ad uias uri
nales liberationem ſignificat. Et eſt intel
ligenduz hic gratia materie ꝙ pleureſis de
colera ut plurimum eſt mortalis et ita ut
plurimũ omnis pleureſ eſt mortalis. tñ ut
plurimum de colera generatur cuius ratio
eſt quoniaz hnc pleureſim ſequitur calor
uehemens et dolor uehementiſſimus rati
one pũcture et difficultatis medicaminis
non potentis uenire cum totalitate ſua ſi/
ue applicetur inferius per moduz potionis
quia uia eſt longinqua ſiue applicetur ex/
terius quia coſte impediunt. ¶CVRA
TIO. Curatio eſt fere eadem cum pleure
ſi niſi ꝙ in peripolmonia debemus medi
camina fortia applicare et ſupra particulaz
patientem apponere debemus et magis eẽ
attenti ut materia cum tuſſi mundificet.

¶De tremore cordis

TRemor cordis eſt motus cordis
tremulus ꝑter naturã. ¶CAV
SE . Cauſe quedam ſunt extrin
ſece quedam intrinſece. Extrinſece ſicut ẽ

calor ſubitus nimius aut frigiditas nimia aut inanitio nimia .aut accidentia anime cum ſint in exceſſu aut uenenum ſumptū aut morſus animalium uenenoſorum aut fe. peſtilentialis aut uermes et omnia breuiter que in exceſſu debilitant uirtuté cordis. Si ab intus tunc prouenit ex magnis paſſionibus membrorum habentium uicinitatem aut colligantiam cum corde. Et ita poteſt prouenire propter paſſiones cerebri et pulmois et ſtomaci et epatis et ſplenis et matricis .et prouenit etiam hec paſſio propter uentoſitatem aut propter nimium ſenſum. et prouenit etiam propter uapores ſanguinis corrupti prouenientis ad cor et colere flegmatis et melācolie. SIGNA. Signa cauſarum extrinſecarum habentur ex iudicio patientis .et quando ꝓuenit ex paſſionibus aliorum membrorū diſcernitur per paſſiones et ſigna illorum. et ſi uenerit ex uermibus plus affligitur ante cibum et cum cibus aſſumitur incipiūt aſcendere. et ſi fuerit ex inanitione plus affligitur ante cibum. et ſi ex repletione plus affligitur poſt. et ſi ex nimio ſenſu et raritate aduenit ſibi ex quacunq̧ facili cauſa. et ſi ex uentoſitate cito aduenit ꝛ cito recedit. et ſi ex calore pulſus et hanelitus ſunt ueloces et frequentes et inordinati. Et ſi ex frigiditate pulſus et hanelitus ſunt parui et tardi et inordinati. Et ſi ex ſanguine diſcernitur per res naturales et contra naturam. Si igitur urina fuerit rubea et ſpiſſa et pulſus undoſus et facies rubea et calor in precordiis et patiatur ſitim et ſi fuerit adoleſcens et fuerit in ocio .et comedit cibaria multiplicantia ſanguinē et fuerit homo letus et liberalis. vere iſtis particularibus concurrentibus aut ut plurimum coniectura eſt propinqua ueritati ꝙ tremor cordis ſit propter ſanguinem ꝛ per hunc modum poſſumus dicere de colera. Si urina fuerit citria et tenuis et pulſus uelox et frequens et ſitis nimia et calor intenſus et ipe eſt iuuenis animoſus q̧ cucurrit et laborauit et multiplicauit ea q̄ generant coleram tunc uidetur ex colera ſimiliter ex flegmate ſi urina eſt remiſſa ꝛ ſpiſſa et pulſus iordinatus et paruus et ipſe ſit ſomniculoſus et ſtupidus et flegmaticus et in yeme et puſillanimus tunc uidetur ꝙ humiditas flegmatica petit cor ꝛ non permittit ipſum moueri motu naturali cum impediat ſitum eius ideo mouetur motu inordinato tremulo. Similiter de melancolia ſi fuerit melancolicus extenuatus in autūno et ſi fuerit timidus .et ita de aliis uidetur ꝙ tunc ſit propter fumos melācolicos inuadētes ad cor et capſulam eius et quia cor eſt indignantis nature ꝛ non ſuſtinet iſtos fumos horribiles iō mouetur inordinato et tremulo motu Sicut treōr accidit i capite et maibus cū uirtus membrorum regere non poteſt. qꝛ tremor eſt motus compoſitus ſicut ſcribit Galie. in de morbo. ¶ PRONOSTICATIO. Omnis mala complexio cū excedit debilitat et uirtus debilis inducit tremorem et tremor ſincopim et ſincopis mortem. Si igitur tremor cordis diu durauerit mortem ſignificat. Si autem poſt tremorem aduenıat uomitus practicus et tremor non ceſſet ſpaſmum ſignificat et mortem. Si apoſtema uenerit cordi aut ē magnum aut paruum. ſi magnum aut calidum aut frigidum. ſi calidum interficit in eadē die. et ſi frigidū interficit in ſcḋo et ſi paruum ſicut puſtule et ſimilia tūc interficit in quarta et emittit ſanguinem ꝑ nares ſicut encaſtrum. Si uulnus ſuperuenit cordi aut eſt in parte dextra aut ſiniſtra. ſi in dextra aut eſt magnum aut paruum. ſi magnum ſtatim interficit. ſi paruum in prima die. ſi in ſiniſtra in eadem die interficit ſiue magnum ſiua paruum Vlcus in corde mortem inducit.

CVRATIO . Intelligendum ꝙ in om
ni tremore cordis cōpetunt aromatica ita
ꝙ ſi cauſa eſt calida amminiſtrentur aro/
matica frigida cum modica appoſitione a
romaticorum calidorum ut melius pene/
trent . Et ſi cauſa eſt frigida amminiſtren
tur aromatica calida cum modica appoſiti
one frigidorum ut melior fiat conſerua/
tio . Attamen intelligendum ꝙ ſi diſcra
ſia eſſet nimis intenſa tunc ſufficit appo/
nere ſoluꝫ compoſita aromatica ſine appo
ſitione ſimilium . Aromatica autem cor
dialia frigida ſunt iſta ſcilicet uiole nenu
farꝗ roſe ſanduli omnes . camphora acetū
agreſta ſucus acetoſe . ſucus malorum gra
natorum . acetoſitas citri et limonum et
citranguloruꝫ et aqua roſarum et Karabe
coriandrum preparatuꝫ . et fructus aroma
tici . ſicut ſunt citonia . pira dulcia . et ualet
lac acetoſum ptiſana zuccarum ¶ Compo
ſita ſunt iſta Sirupus limonuꝫ et ribes . ta
men in terra iſta non inuenitur ribes . et ſi
rupus ro . et nenufarinus triaſandal̄ . zucca
rum roſatum et uiolatum et conſtitutio/
nes que fiunt ex his ꝫ trociſci de campho
ra et dyadragantum frigidum . et omnia
ſimilia ¶ Aromatica autem calida ſūt iſta
ſcilicet ambra ſtorax calamētum muſcus
lignum aloes . gariofali cortex citri ꝫ citrā
gulorum . nux muſcata cinnamomum ſe
men maiorane baſiliconis . uinum aroma
ticum . folia enule . Compoſita auteꝫ ſunt
iſta ſcilicet tyriaca mitridatum potio mu
ſcata leticia Galie . dyambra dyamargari
ton dyarodon iulii . alipta muſcata . gallia
muſcata et ſimilia ſicut eſt pulla lardata ꝫ
aſſa cum uino aromatico et aqua roſarum
Ea que ualent in utroqꝫ caſu ſunt iſta ſcili
cet Aurum purum foliatum . margarite
corallus . raſura eboris . ſpodium . os de cor
de cerui iacicti . blacte biſantia ſmaraldus
doronici croci mellis̄ . borrago . bugloſſa .

Ex his autem poſſunt fieri electuaria aut
pulueres aut trociſci et ſirupus et omnia
ſimilia . et cum his poteſt rectificari ¶ Vi
ſis uniuerſalibus ad particularia ueniamus
Si fuerit de ſanguine fiat flebothomia et
utatur ſirupo de borragine et de bugloſſa .
et ſirupo roſaruꝫ et acetoſo et ſirupo limo
num ubi fuerint ſandal̄ . et camphora et
mundificet̄ corpus cum prunis et manna
et floribus borraginis et bugloſſe et odo/
ret ſandalum mucatelinos et roſas et aquā
ro . et acetoſitatem citri . Si auteꝫ materia
fuerit colerica digeratur cuꝫ ſirupo de bor
ragine et de bugloſſa . et ſirupo nenufaris
et ro . et acetoſitate citri . Et ſi fuerit me
lancolica digeratur cum ſirupo de borrag .
et bugloſ . et oximelle diurꝗ . ubi fuerit cor
tices citri et nux muſcata . et ſemen maio
rane et baſiliconis et fiat pomum de am
bra ligno aloes muſco . et purgetur cuꝫ ye
rapi . et yeral̄o acuatis cum pulpa collogn
tida . Et ſi materia fuerit melancolica di
geratur cuꝫ ſirupo de borragine et bugloſ
ſa et fumoterre et oximelle ſquillitico ubi
fuerint epithimus lignum aloes gariofali
cinnamomum et odor alipte muſcate . et
purgetur cum yeral̄o . et yeraruſi . acuatis
cum lapide armeno . Et ſi fuerint uento
ſitates fiant fricationes et detur dyanthos
cum muſco et dyani . et uitet omnia que
generant uentoſitatem . et ſi fuerit ex ni/
mio ſenſu dentur ſibi aromatica frigida
cum paucis calidis . uitet omnem nimiuꝫ
laborem tam animalem q̄ corporalem .
Et ſi fuerit propter uermes . aut propter
paſſionem aliorum membrorum aut ꝓp
ter uenenum et conſimilia curentur illa p̄
us ſicut dictum eſt in locis ſuis . ¶ Notan
dum etiam hic de croco ꝙ non debꝫ dari
niſi in parua quantitate . Si autem dare/
tur in magna quantitate uenenum ē et in
ficit ridendo . q̄titas aūt ſue magnitudinis

doceri non debet ¶ Et eſt notandum ꝙ
ſucus bagloſſe qualibet uice ſumptus cuꝫ
gariofalis multum ualet in tremoꝛ cordis
Similiter intelligendũ ꝙ pullus debet lar
dari et aſſari et aſpergi aqua ro. et acetoſi/
tate citri et uino aromatico et ꝙ odoret.
Et ſi cauſa fuerit frigida pullus calidus co
medatur. ſi calida comedatur ſi fuerit in
frigidatus. et ſi fuerit talis conditionis ꝙ
poſſit comedere carnes. quoniam frigida
competunt etiam in tali caſu. conſiderentꝰ
igitur particularia et applicentur iuxta cõ
uenientiam particulariuꝫ. ¶ CLARIFI
CATIO. Intelligendum ꝙ licet motus
cordis naturalis ſit motus dilatationis et
conſtrictionis. et in tremore uideatur eſſe
motus dilatationis et conſtrictionis non
tamen eſt naturalis ymo inordinatus et ꝑ
ter naturam et forte motus tremoris pro
prie loquendo non eſt in corde cũ motus
tremoris non ſit niſi in membro qđ uolũ
tarie mouetur. motus autem cordis nõ ē
motus uoluntarius. ſed naturalis ſequens
formam. Sed poſſemus dicere ꝙ iſte mo
tus poſſet quodammodo reſpondere mo
tui uoluntario. et aliquo modo motus tre
moris poteſt attribui cordi per quandam
attributionem. Cor igitur patitur tremo
rem et iectitationem. Cum igitur cor/
ſit membrum primum et radix omniuꝫ
uirtutum et membrum delicatum et non
poſſet ſuſtinere materiam ſibi odioſã mo
uetur ad fugandum uł fugiendum uł ad
utrunqꝫ. uel talis motus uelox et inordina
tus appellatur tremor et ſentitur et mani/
feſte uerſus mãmillam ſiniſtrã. Si enim
nullus motus naturalis erit cordi motus
tremoris apparere non poſſet ideo tał mo
tus non attribuitur epati. nec aliis multis
membris nec capiti quando inclinatur ſu/
per puluinar nec brachia quando inclinatꝰ
ſupra latus niſi paſſio eſſet nimia et uio/
lenta et proxima paraliſi et tũc ē iſte mo
tus ſicut uermiculoſus aut formicans. Sed

tunc manifeſte apparet cum aliquis inten
dit mouere caput aut manum uoluntarie
aut aliquid agere et potiſſime motuꝫ re/
ctitudinis tunc apparet motus tremoris.
quoniam cum aliqua res preter naturã ue
nerit membris mouẽtibus uoluntarie tũc
uirtus debilitatur et non poteſt complere
motum ſuum mouet igitur partim ſꝫ cõ/
plere non poteſt et tunc deficit quia natu
ra mouet ſuperius et morbus inferius. et
tunc deficit motus rectitudinis quem na
tura intendebat complere et non põt ꝓpꝰ
debilitatem uirtutis et ita proprie loquen
do non eſt niſi i membris ubi eſt motus
uoluntarius. attamen poteſt attribui cor/
di quoniaꝫ licet motus cordis non ſit uo
luntarius in hoc tamen ꝙ naturale eſt lo/
co uoluntarii. ſicut igitur motus uolunta
rius cum ab aliquo non impeditur cõple/
tur ſine impedimento. ita motus cordis
cum ab aliquo non impeditur. Cum igi
tur aliqua res preter naturam aduenit cor
di motum ſuum naturalem complere nõ
poteſt quia nec complete dilatari nec com
plete conſtringi ſed ad utrunque feſtinat
et neutrum peragit et talis motus frequẽs
et agitatiuus ad ſuperius et ad inferius ap
pellatur tremor. Cum igitur predicat ſin
copim et mortem ideo cum diligẽtia ad
uertendum ¶ Secundo intelligendum ꝙ
cor poteſt apoſtemari et in ſe et i ſua cap
ſula. non ꝙ apoſtema ueniat ad comple/
mentum. quia cor eſt indignantis nature
et non poſſet pati tantum lapſum et licet
forte poſſet aliquo modo pati oĩes mor
bos. apoſtema tamen uſqꝫ ad ſui comple/
mentum non cum in apoſtemate ſint om
nes morbi in genere ſcđm principium po
teſt eſſe principium. ſed complementum
non antea enim adueniret mors centies
¶ Tertio notandum quoniam licet cali/
dum et frigidum contrarientur nihilomi
nnus tñ bene cõuenire pñt in effectu uno
ſicut i cardiaca cũ utrũqꝫ debilitet uirtutẽ

ſed diuerſimode quia frigiditas facit hoc
comprimendo et caliditas exalando et qñ
eſt cum ſudore appellatur cardiaca dyaſo
retica et pro tanto accidétia anime poſſũt
cauſare cardiacam ſicut timor triſticia gau
diuz et letitia. ¶ Quarto notandum quo
niam licet flebothomia habeat multú de
bilitare. nihilominus bñ pót competere in
tremore . cum uirtus debilitatur propter
multitudinem . ¶ Vltimo notandum ꝙ
ſucus maiorane et bugloſſe cum gariofal
multum ualet in tremore cordis et cardia
ca paſſione et potiſſime ſi cauſa eſſet frigi
da et corpus mundificatum

¶ Capitulum. xii. de ſincopi.

SIncopis eſt ablatio ſenſus z mo
tus in toto corpore ſecundú ma
iorm partez propter debilitatez
cordis . Intelligendum hic ꝙ tremor é in
ſincopi et ió cauſe et ſigna et curatio mag
nam conuenientiam habent . Secundo in
telligendum ꝙ cauſe immediate ſincopis
poſſunt eſſe due ſcilicet omne illud quod
facit ſubito exalationem caloris ex corde
et omne illud quod facit ad conculcatóné
caloris in corde. ¶ CAVSA. Cauſaruz
ſincopis quedam ſunt intrinſice et quedá
extrinſice. Extrinſice ſunt ſicut eſt ſudor
nimius et balnea nimia et uenenuz aſſúp
tum et morſus reptilium. et ſubita cali-
ditas et frigus . Similiter et fames et coy
tus ſuperfluus et omne illud quod ſubito
inanit et nimia repletio cibi et potus . aer
cauernarum et tumbarú et aer peſtilentia
lis . et uenit etiam propter accidentia ani-
me nimis intenſa ſicut eſt gaudiú . et om
nia conſimilia ¶ Cauſe intrinſice ſunt paſ
ſiones magne membrorum corporis ſicut
patet in cerebro propter epilenſiam et apo
plexiam . et ſicut patet in paſſionibus ſto
maci ſicut eſt nimia repletio. aut inanitio
et ſicut patet in appetitu canino et in boliſ
mo et in dolore ſtomaci et mordicatione
eius . et ſicut pz i colica et yliaca et fluxu
uentris et uermibus . ſicut patet in nimio
fluxu menſtruorum et emorroydaruz. et
fluxus ſanguinis narium et in ſuffocatióe
matricis . et in humoribus corruptis exeú
tibus ab epate et ſplene cuz uapores uadũt
ad cor . Euenit etiam ſincopis propter ni
miam corporis repletionem aut oppilatio
nem . aut propter nimiam cordis calidita
tem et humorum ſubtilitatem et frigidi
tatem . et humorum groſſitiem. et ꝓpter
febres peſtilentiales. et propter principiuz
paroxiſmorum . et propter dolores et ꝓp
ter accidétia intenſa que fuerunt fe. et ꝓp
ter uulnera et propter apoſtemata et ſani
em et dolores fortiſſimos et omnes labo
res tam animales q̃ corporales. et ſicut eſt
flebothomia in non aſſuetis . et omnia có
ſimilia que ſubito conculcant calorez í cor
de aut ipſum faciunt exalare ſicut dictuz
eſt . ¶ Signorum quedam ſunt que ſigni
ficant futuram ſincopim ſicut eſt tremor
cordis et mutatio coloris faciei in non na
turalem colorem et mutatio pulſus in par
uitatem et tarditatem et frigiditas extre
mitatum ¶ Signorum quedam ſunt que
demonſtrant paroxiſmum ſincopis ſicut
eſt ablató ſenſus et motus et pulſus formi
cans et mortificatio faciei et omnia illa q̃
dicta ſũt ſuperius libro. ii° ubi poſuimus
ſigna diſtictiua inter omnes ſpecies ſinco
pis et inter ſincopim et mortem . Signoꝝ
quedaz ſunt que ſignificant cauſas et ſi fu
erint primitiue habentur per iudicium aſ
ſiſtentium ſi bene inueſtigentur. et ſi ꝓpē
paſſionem membrorum cognitio habẽt
per iudicia illorum. Et ſi ſincopis uenerit
ſine omni cauſa manifeſta tam extrinſeca
q̃ intrinſeca et uenerit ſubito . tunc é ſig-
nú ꝙ uenerit ꝓpter paſſiones cordis z tal
ſincopis é peſſima et mortalis. Inueſtigẽt
igiť diligenter ſingule partes corpis . et nó
effugiet te cauſa paſſiois ſi fuerit depſſitas

uel raritas.repletio.inanitio.caliditas frigi
ditas uenenuꝫ diſcernatur quia ſapor hor
ribilis eſt in ore alie cauſe ſunt manifeſte.
¶ Pronoſticatio. ¶ Si aliquis ex longo tē
pore patiatur tremorē cordis aut ē multū
formidoloſus tunc debet ſumere aliq̄d et
ſubito ueniat ſincopis expeditum eſt ne/
gocium quia cauſa eſt equata. Si auteꝫ ali
quis patiatur longaꝫ ſincopim et color fa/
ciei fuerit mutatus in liuorem aut uiroreꝫ
aut nigredinem nunq̄ calcabit terram .Si
ſubito ueniat ſincopis et ſine omni cā ma
nifeſta et ſincopis fuerit longa conſumatū
eſt .Si autem alicui ſincopanti datum fu
erit ſternutatoriū .ſicut eſt puluis ellebori
albi et non ſternutauerit nullum eſt conſi
lium niſi ꝙ crux et turribuluꝫ apportetur
¶ Curatio ¶ Aliter enim eſt operandum
in paroxiſmo et aliter poſt. Signis igitur
mortalibus non apparentibus ut dictuꝫ ē
operemur ſicut dum ſincopis adeſt . Pri/
ma igitur operatio ē ꝙ fricentur extrema
cum manibus et cum pāno aſpero aut cū
ſale et aceto et ꝙ fiant ligationes extremi
tatum doloroſe. Secundo ꝙ ponantur in
aere claro et ꝙ uocentur proprio nomine
in aure alta uoce et mltis uicibus. Tertio
proiciat̄ aqua roſarum in faciē ex alto aut
aqua frigida niſi in duobus caſibus.ſ.ſi ſin
copis eſſet propter nimiam repletionē aut
propter fluxum uētris .Quarto debemus
applicare aromatica naribus frigida in cā
calida et in frigida econuerſo .et etiā pul/
uerem aromaticum naribus inſufflare niſi
in uno caſu.ſ.ſi ſincopis eſſet propter ſuf/
focationem matricis quia tunc apponatur
naribus galbanum et aſſa fetida .et alipta
muſcata inferius ¶ Quinto debemus i cā
calida adhibere uinum frigidum cū aqua
frigida .et in cauſa frigida detur cuꝫ aqua
calida .et ſi fuerit propter repletionem de
tur uinum aromaticum purum ſed i par/
ua q̄titate . Sexto aperiamus os cum cul/
tello ligneo et fricemus linguam et dētes

cum tyriaca et potione muſcata . Septi/
mo et ultimo apponātur naribus ſternuta
toria et ſi ſternutet bonum eſt .et ſi non
ſtatim fugiat medicus. ¶ Si autem nō fu
erit in paroxiſmo .ſed timet ne ueniat
propter paroxiſmum febris aut quia uult
facere flebothomiā et alias non fecit .aut
quia patiatur tremorem cordis aut ē mul
tum formidoloſus tunc debet ſumere ali
quid aromaticum ſtipticum. Sumat igit̄
bolum panis intinctum in ſuco citonioꝝ
aut uino aut aqua roſarum aut acetoſitate
citri aut brodio carnium aut ꝙ accipiatur
de dyacameron aut zuccaro ro.aut dyam
bra aut potione muſcata et ita de aliis aro
maticis iuxta conuenientiam particulariū
His uiſis accedamus ad curationem iuxta
diuerſitatem cauſarum . Si igitur uenerit
ex cauſis primitiuis uel ex egritudinibus
manifeſtis curentur illa per ſua contraria
ſicut oportet .et ſicut ſcriptum eſt in locis
ſuis .ſicut uerbi gratia Si fuerit ex uene/
nis detur tyriaca et alia ſicut dictum ē in
capitulo de ueneno . Et ſi fuerit ex acci
dentibus anime inducatur contrariumut
ſi ex gaudio inducatur triſticia et applicen
tur ſandol̄ et camphora ¶ Et ſi ex fluxi/
bus reſtringantur cum aromaticis frigidis
Et ſi ex uermibus interficiantur cū amarꝭ
et ſic de aliis . Et ideo cum cauſe ſint mlt
te ualde reducamus ad quatuor cauſas ſci
licet ad nimium calorem.aut nimiam fri
giditatem .aut nimiam inanitionem aut
ad nimiam repletionem ¶ Ponamus igi
tur ꝙ caliditas ſit in cauſa detur ſibi lac a/
cetoſum butiro extracto et omnia frigi/
da ſicut ſunt ſandalum et roſe et campho
ra.et domus ſit ſubterranea .et porte ſint
ſeptemtrionales . aſpergatur domus ace/
to et aqua frigida et foliis ſalicis et nenu/
faris .et utatur ſirupo uiolaruꝫ et nenufarꝭ
et ſirupo limonum et tria ſandal̄ et zuc/
caro roſarum et camphora et ſimilibus a/
romaticis dictis in capitulo de tremo re

cordis. Si autem ſincopis uenerit propter
cauſam frigidam dentur aromatica calida
ſicut eſt muſcus lignuꝫ aloes. ambra potio
muſcata et ita de aliis ſuperius nominatis
ca° de tremore . et dentur omnia actu ca
lida et diſponatur aer per artificium q ſit
calidus cū aromaticis calidis . Si aūt ſinco
pis fuerit ex repletione . et repletio fuerit
ſtomaci inducatur uomitus . Medicīe au
tem uomitiue frequenter dicte ſunt. Et
ſi repletio fuerit circa inteſtina fiat criſteꝛ
et ſi ſanguis dominatur fiat flebothomia
cum confortatione ſtomaci et ab intus et
ab extra . et ſi fuerit repletio aliorū humo
rum purgetur paulatīne et minuaꝛ cibus.
et fiat abſtinentia ſicut oportet . nec ī hoc
caſu cogatur accipere cibū qm̄ cōiter datur
cibus cū uirtus deficit propter repletioneꝫ
et tunc citius ſuffocatur . Et ideo dicebat
ypo. neqꝫ quiſpiā medicorū inceptus ē q
uires egritudinū cognoſcere ualeat. cōiter
enim non diſtinguitur utruꝫ uirtus ſit de
bilis propter inanitionē aut propter reple
tionem iniungatur abſtinentia temperata
iuxta conuenientiā particulariū . Si auteꝫ
fuerit ſincopis ꝓpter inanitionē deꝛ cibus
ſubtilis et facilis digeſtionis frequenter et
in parua quantitate . Detur ergo brodiuꝫ
panis carnis cum mica panis trita et oua
trita et carnibus tritis cū parua quantita-
te uini aromatici . Vel fiat talis cibus aſſē
tur galline uel perdices uel caro muntoni-
na et lardetur cū lardo et gariofa. et aſp-
gantur aqua ro. muſcata et uino muſcatel
lo et odoretur diu et poſtea teratur fortiſ
ſime et aſpergatur aromatico. et deīde po
nantur iſta in panno mundo et deinde in
torculari et extrahatur ſucus et calefiat lē
to igne et exhibeatur et hoc ē magis con
fortatiuū in extenuatis ſine fe. qđ nunq̄
deus benedictus uoluit reuelare uſqꝫ in p̄-
ſentem diem. et dentur alia nutrientia et
reſumptiua que dicta ſunt in extenuatis
et ethicis et conſumptis . Sed aromatica

ſemper dentur in parua q̄titate gradatim
per ordineꝫ . Alie cāe dicentur in locis ſu
is et ideo recurramus ad illa. ¶ Clarifica-
tio ¶ Intelligendum ꝙ ſincopis primo et
principaliter eſt apoſtema cordis. ſecunda
rio ratione compaſſionis eſt paſſio cerebrī
qm̄ aufertur ſenſus et motus ſm̄ maioreꝫ
partem. ¶ Secundo intelligendū ꝙ in ſin
copi aufertur pulſus ſm̄ maiorem parteꝫ
aliquo modo remanet licet inperceptibili
ter uel quaſi . aliter enim non eſſet uita
¶ Tertio intelligendum ꝙ impoſſibile ē
ſubito mori ex gaudio ſm̄ Gali. ī de mor
bo. quia calor totus uadit ad extra et cum
natura ſentit ſe depauperataꝫ reſtringit ſe
in corde et fit magis clauſio et magna cō
culcatio et ita immediatius moritur prop
ter motus ſecundarios q̄ propter primos.
Et licet ſincopis poſſit cauſari ex ira nō ta
men ſubito . et ita mors non uenit ex ira
ſubito qm̄ licet in ira fiat magna exalatio
et ſubito. nihilominus fit magna genera-
tio et ſubito cuꝫ ira ſit ebulitio ſanguinis
in corde et ita cor nō cogit ſe conſtringeꝛ
propter defectuꝫ . Sed in gaudio fit mag
na exalatio et continua deperditio cuꝫ cō-
tinue mutatur et non generetur . et iō cuꝫ
deficit natura credit ſe iuuare in conſtrin
gendo et interficit ſe per accidēs totaliter
ſuffocando et forte deficeret dato ꝙ ſe n̄
conſtringeret propter caloris defectum et
priuationem ¶ Quarto intelligendum uꝉ
notanduꝫ ꝙ in magno corde citius fit ſin
copis q̄ in paruo quoniam uelotius fit ca-
loris emiſſio et exalatio. in paruo fit ma
ior conſeruatio . et ideo in magnis anima
libus timidis ordinauit natura os in me-
dio cordis ſiue cartillaginem ad modum
oſſis ut non cito deficeret ex timore. ſicut
patet in ceruo ¶ Quinto notandum ꝙ a
qua frigida directe non competit in ſin-
copi de cā frigida. aut in ſincopi de pleitu
dine qm̄ poros hꝫ claudere et infrigidaꝛ
et ita addit ī cāꝫ. attamē aliq̄ modo eſſet

tollerabile non propter primam intentio
né ſed propter ſecúdam ſcilicet q̄ excitat
calorem et ſomnū ratione ictus .et qa ca
dit ex alto et proicitur impetuoſe inq̄tuʒ
igitur excitat poſſet competere .attamen
mihi uidetur q̄tuʒ é de preſenti q̄ ſit me
lius excitare cum fricationibus et clamo/
ribus et aromatibus et euacuationibus .et
ſternutationibus et ſimilibus .quid igitur
ſit faciendum conſcientie medici reliquo
¶ Vltimo notandum q̄ fricatio ualet in
ſincopi de inanitione quoniam non deſic
cat et cóſumit ſed excitat ſi fuerit tempe/
rata.

¶ De paſſionibus mámillarum

MAmmilla eſt membrú glando/
ſum ſiue album ex uenis et arte
riis contextum ad generationeʒ
lactis ordinatum ut baccularius nouiē ge/
nitus nutriatur donec cibum groſſum ſu
mere poſſit . Nunc auté mámille ſupue
niunt multe paſſiones ſicut eſt diminutio
lactis et nimia eius exuberantia et coagu/
latio. vñ eueniunt mámille inflatónes tu
mores et generantur in mámilla apata no
di et glandule .duricies et ulcera .corroſio
et fiſtula et nimia mámillarum augmen
tatio et gratia huius agitur de fetore aſtel
larum et totius corporis. De iſtis igiē bre
uiter tractemus . De minoratione lactis
Lac enim multiplicatur propter multitu/
dinem ſanguinis et bonitatem eius . ergo
minoratur propter paucitaté ſanguinis et
eius maliciá . Cauſe igitur que paruificát
lac ſunt multe ſicut eſt diſtractio ſangui/
nis ad aliam parteʒ . ſicut eſt nimius flux
us menſtruorum et ita de aliis . Paruifica
tur etiam propter ea que deſiccant ſangui
nem ſicut eſt paruitas cibi et potus .labor
nimius et conſimilia .et fit etiam propter
nimiam ſanguinis habundantiam cum ei
us mala qualitate .quia natura non poteſt
illud regere et cum hoc fit ex habundan/
tia colere flegmatis et melácolie . ¶ Signa
Si fuerit ex fluxibus aut ex abſtinétia aut
laboribus ſatis eſt nota iudicio patientis.
Et ſi fuerit ex aquoſitate ſignificat ocio ꝫ
q̄ uſus eſt oleribus et fructibus et piſcibꝰ
Et ſi eſt ex multitudine ſáguinis male có
plexionati cognoſcitur ex cacochimia to/
tius corporis et quia ſanguis eſt filoſus. Si
autem fuerit ex colera cognoſcitur ex ci/
trinitate lactis et ex aliis ſignis colere . Et
ſi ex flegmate cognoſcitur quia lac eſt mľ
tum aquoſum et ex aliis ſignis flegmatis
Et ſi eſt ex melancolia cognoſcitur .quia
lac eſt multum ſtipticum et ex aliis ſignis
melancolie . ¶ Curatio Si fuerit ex ni/
mio fluxu reſtringatur et trahatur ad par
tem oppoſitam . Et ſi fuerit ex priuatione
cibi aut ex mala qualitate cibi .aut labore
et ſimilibus inducatur contrarium ſcilicet
exhibeatur cibus et rectificetur mala qua
litas et iniungatur quięs et ocium et ſimi
lia. Et ſi fuerit ex aquoſitate detur cibus
calidus et ſiccus et iniungatur exercicium
Et ſi fuerit multitudo ſanguinis male có/
plexionati .rectificetur mala complexio
et mundificetur . Et ſi fuerit propter co/
leram alteretur et euacuetur et dentur ci/
baria frigida ſicut lactuce cucurbite et me
lones . Et ſi fuerit ex flegmate digeratur
materia et euacuetur et dentur cibaria ca/
lida deſiccantia temperate . Idé eſt de me
lancolia et purgetur et dentur cibaria cali/
da et humida. Cibaria autem materialia
ex quibus generatur et multiplicatur lac
in corporibus mundis ſunt ſicut decoctio
tritici et farina eius et amidum. et confe
ctio que appellatur tri. et riſi. ordeum mú
dum .farina cicerum et fabarum .et ſiſa/
minum. amigdole dulces .oleum ſiſami
num. carice .ʒinʒiber album. cinnamomū
et panis ʒuccari Ex iſtis poteſt fieri cibus
aut decoctio colata cum uino .aut potio
aut aliqua alia confectio . et ita de aliis
iuxta induſtriam boni medici.

¶ Et intelligendū ꝙ ea que multiplicāt
lac multiplicant ſperma et econuerſo. De
nimia lactis habundantia. Sanguis enim
naturaliter uadit ad mammillas et cōuer/
titur in naturā lactis in tribus caſibus aut
quia mulier concepit. aut quia peperit aut
quia menſtrua ſunt retenta. Nunc autem
cum exuberat lac in mām̄illa inducit do/
lores. tumorem duriciem. congeſtionem
et caſeationem. Diſcernitur autem iſta cō
geſtio ſeu caſeatio ab apoſtemate, pro tan
to quia iſte tumor ſeu caſeatio ſunt equa/
liter in tota mām̄illa cum quadam lucidi
tate. apoſtema autem eſt in altera parte tā
tum. Imprimis repercutiatur et ſoluatur
cum aqua calida et aceto et embrocatis de
ſuper et frequenter minoratur lac altero q̄
tuor modorum. aut cum ualde deſiccati/
uis ſicut ſunt lentes fabe aut acetum uel cū
fortiter infrigidantibus ſicut eſt mucilla/
go pſilium. et citoni. et papaueris albi. aut
cum fortiter reſolutiuis calefactiuis. ſicut
eſt gummi ruta agreſtis. aut cum nimis
humectatiuis ſicut ſunt folia coriandri re
centia et ſucus cucurbite. Omnia igitur q̄
paruificant ſemen paruificant lac. Minu
atur igitur nutrimentū et deſiccetur ſāg/
uis et reſoluatur et infrigidetur et hume/
ctetur et ita actio minorabitur cum eius
multiplicatio non fiat niſi ex ſanguine et
laudabili. Veniamus igitur ad caſeationē
lactis in mām̄illa. Hec autem caſeatio fit
aliquando a nimio calore quod diſcernitē
quia lac eſt citrinum et tota mām̄illa cali
da. Aliquando autem cauſatur a frigido
quod diſcernitur quia lac eſt ualde aquo/
ſum et tota mām̄illa frigida. Si autē ca
ſeatio fiat a frigido reſoluatur cū calidis
reſolutiuis. Iſta autem ſunt. ſucus apii ſu
cus blete ſucus rute fenugreci aniſi cymi/
ni ſiſeleos. abrotanum et ſucus feniculi. ac
cipiatur igitur ex iſtis aut multa et cum
farina lupinorum et mirra et croco et ui/
no albo. faciamus emplaſtrū et ſuper mā

millam apponamus et imponantur panni
intincti in predictis ſucis. et tepidi ſuper
ponantur. Si autem caſeatio fit propter
caliditatem tūc ℞. ſuci caulium ſuci mau
relle ſuci coriandri ſuci portulace añ. tunc
omnia cum oleo ro. et aceto fortiſſimo ⁊
farina ordei miſceantur et fiat emplaſtrū
et poſſumus addere paruam quantitatem
mirre et croci. ut frigida melius penetrēt
et apponantur ſemper actu calida. Illud
autem quod utrunq; reſoluit caſeationem
et dolorem et tumorem mām̄illarū ſup
poſito bono regime ſicut acetum uinū al
bum et aqua calefiant igitur iſta et proi/
ciantur de alto ſuper mām̄illam et fiat cō
pleta reſolutio. ¶ De apoſtemate mam
millarum. Mammille apoſtemantur ſi/
cut alia membra. Et ſi fuerit apoſtema ď
cauſa calida particularibus conuenientibꝰ
fiat flebothomia et ſi plenitudo ē magna
fiat de parte oppoſita et ſi non de eadē et
mundificetur corpus ſcḋm exigentiam ma
terie. hoc facto ſi materia eſt calida appo/
nantur pure repercuſſiua et ſi non cum re
percuſſiuis addantur reſolutiua quoniā ali
ter eſſet timendū ne materia iret ad cor
In primis igitur fomentetur mām̄illa cū
aqua calida et aceto et oleo ro. et empla/
ſtretur cum farina fabarum et ordei et ca
mom̄illarū et aliqua parua quantitate ſan
dali et miſceantur cum aceto ⁊ uino albo
debili et fiat emplaſtrum. Deinde pona
tur illud quod maturat et mitigat. ℞. me
dullam uituli. fenugrecū ſemen lini fari/
nā uolatilis molendini miſceantur cum
oleo ſiſamino et fiat emplaſtrum. Si autē
materia fuerit frigida corpore mundifica
to. in primis fomentetur cum aqua cali/
da et aceto et uino albo debili. deinde fi
at emplaſtrum tale. ℞. rizi. ℥. ii. apii. ℥. i.
conquaſſentur et buliant in uino albo de/
bili et poſtea exprimatur uinū et fiat em
plaſtrum et deſuper apponatur. Deinde
maturetur ſic. ℞. radicū lilii apii. añ. ℥. i.

fenugreci. ſeminis lini. farine tritici. mir
re. añ. ℥. ſ. croci. ℥. i. miſceantur cum me
dulſ z fiat emplaſtrũ Et ſi uolumus for
tius operari ita ꝙ ſi non eſt bene maturũ
maturabit z ſi eſt maturũ rumpet z ape/
riet fiat emplaſtrum de folijs rute z per/
ſici re. cum felle bouis. uel poteſt rumpi
cum calce viua. z ſapone molli. uel aperi
atur cũ ſagittella z eſt ualde cauendu ꝙ
ſuauiter exprimatur propter dolorem Et
ſi eſſent apoſtẽata uenenoſa ſicut antrax.
z carbunculus fiat ſicut dictũ eſt in pri/
mo libro De nodis z glandulis z duricie
mamillaru. Accipe igitur draganti. gũbi
arabici. vitella ouoꝝ. oleum violatum. ſz
miſceantur. z ſi fortius operari uoluimus
liquefiat pix z cera. in oleo roſ. z adda/
tur modicu fellis z ſtercoris columbini.
z fecis vini antiqui. z fiat emplaſtrum z
ſuper apponatur ❡ De corroſione. z vlce
re. et fiſtula mamillarũ. ℞. nucis cipreſſi.
gallarum. caſſie lignoe. añ. ʒ. ii. aloe. corti
cum. thuris. añ. ʒ. i. litargiri. ʒ. iiii. pulueri
zentur et temperentur in vino claro ſub
rubeo tribus diebus et tribus noctibus z
poſtea bulliant uſqꝫquo veniant ad ſpiſſi
tudine mellis et tunc vlcus ſeu corroſio
illiniatur. Et iſtud medicamẽ ualz in om
ni ulcere ſeu corroſione. et potiſſime in
membro molli. Si autem mamilla fuerit
fiſtulata curetur leuiter cum vino puro
calido vbi bullierit mirra. et poſtea deſic
centur. Deinde ℞. ſarcocollam. et aloe.
puluerizentur et miſceantur cum melle.
et inuoluatur tenta et in fiſtula intromit
tatur et eſt de ſecretis contra fiſtulam licz
ſuperius in primo libro de omnibus iſtis
ſumus locuti ❡ De magnificatione ma
millarũ. Aliquando mamille nimis mag
nificantur quod nolumus in paruis puel
lis augmentari abluantur frequenter cu
aqua et aceto. deinde emplaſtrentur cum
ceruſa. et chimolea. bolo. ar. et terra ſigilla
ta. z ſi fortiora facere uolumus operemur

cum narcoticis ſicut eſt opium. mandra
gora. iuſquiamus. paꝑ. albũ. mucillago. pſil
lii. et quod diximus de mamilla. ide de
teſticulis intelligamus ❡ De fetore aſ
ſellarũ. et totius corporis. Fetor aſſellaru
ſi diu durauerit ſine cauſa manifeſta le/
prã futurã ſignificat. Rectificetur igitur
dieta et regimen et purgetur corpus cu
fl'omia et farmacia. ſecundũ exigẽtiã hu.
peccantis. et deinde fiat balneũ. deinde
abluatur in exitu balnei cũ aqua decoctio
nis yreos. aluminis. litargiri. mirre. ſpice
nar. roſe. deinde aromatizentur aſſelle et
totũ corpus ſic. ſ. reſoluatur alipta muſca/
ta. ſandal. pulueri zati z roſ. in aqua roſ.
uel oleo laurino. z illiniantur aſcelle z to
tũ corpus ❡ Clarificatio ❡ Circa iſtã
materiã multa ſunt conſideranda. ꝑmo
quare in viris z mulieribus ſunt in pec/
tore. in alijs animalibus in parte poſterio
ri ſicut in vaccis aut in vẽtre ſicut in ſui/
bus z porcis. Dico ꝙ in viris z mulieri/
bus ſunt in pectore pro tanto ꝙ ibi nul
lu nocumentũ preſtant in motu. z ſi eſ/
ſent inferius ĩpedirent motũ. z nõ ẽent
in loco honeſto ꝑpter lactationẽ. Secũda
cauſa eſt ꝙ lac eſt ſanguis bis coctus z iõ
ĩuatur in pectore ꝑpter calorẽ cordis. in
vaccis aũt nõ ſunt in pectore quia impe/
diretur motus pedũ anteriorũ ſed ſunt ĩ
parte poſteriori quia verſus illas partes de
clinat epar z nõ impeditur motus de quo
ſit curandũ cũ pedes poſteriores ſequã/
tur motũ anteriorem. Scrophe aũt habẽt
per totũ uentrem ꝑpter multitudine fe
tuu ❡ Secundo aduertendu quare viri
habent mamillas z nõ habent lac qm̃ ſꝫ
a℞. i de yſtorijs aialiũ inuẽtus ẽ yrcus q
habuit lac ex quo caſeus fuit factus z ha/
buit fetũ maſculũ z factũ ẽ illud idẽ q̃re
ergo ſit in viris. dico viri ꝓprie nõ hñt
maillas ſꝫ ſimulachrũ maillarũ. ſicut muli
eres nõ hñt teſticulos ſꝫ ſimulacra teſticu
loꝝ ab intus. hoc aũt hñt viri ꝓpẽ decorẽ

tm̄ ut nó viderentur eſſe diminuti ⁊ ió
nó habent ꝓpter opationé ſed ꝓpter deco
ré De ſecunda dico ꝙ nó hn̄t lac qꝛ non
habent menſtrua ſꝫ illi qui habét maillas
carnoſas bene eſt poſſibile ꝙ habeant hūi
ditaté quandā albā ſimilé lacti. ſed nó é
uerú lac . ⁊ ita fuit in illo capreolo ꝓpter
bonitaté paſcue nó ꝙ eſſet uerú lac ¶ Ter
cio notādú ꝙ mamille creſcunt in mulie
ribus tp̄e pubeſcentie ⁊ in viris nó. dico
ꝙ in utriſqꝫ creſcunt ⁊ indurantur capita
⁊ hn̄t uerruliones ſed parú in viris qꝛ nó
ſunt niſi ad decoré ſed in mulieribus ꝓp
ter opationé lactis creſcunt ¶ Quarto co
conſiderandú ꝙ mamille mediocres ſunt
meliores qꝛ pue nó poſſunt ſatis recipere
de lacte in magnis aút nó fit bona digeſ
tio ¶ Quinto notandú ꝙ apoſtemata ⁊
morbi frequentius accidunt in mamillis
mulieꝝ q̄ uiroꝝ ⁊ qꝛ maiores ⁊ magis ra
re ⁊ plures accipiunt ſupfluitates ⁊ qꝛ uir
tus é debilior. in uiris aút totú conſumit
⁊ ió nó ita frequenter generatur morbus
¶ Sexto intelligendú ꝙ coagulatio lactis
in mamilla ꝓprie loquēdo nó fit a frō qꝛ
illud eſt magis cógelatio ſeu induratio . ſꝫ
fit a calo digerente dealbāte ⁊ aſſimilāte
oportet eni digeſta ée groſſiora ⁊ hoc fit
a calido ¶ Septimo nōndú ꝙ repercuſſi
ua mediocria in apoſtéatibus mamillarú
bene pn̄t applicari qꝛ mamille appropin
quātur in emunctuoriis mébroꝝ principa
liú nó tn̄ ſunt emūtuoria ⁊ ió foramina
nó ſunt lata nec ſilr̄ repercuſſiua debent
eſſe nimis frā ſꝫ ſemꝑ cū quibuſdā reſolu
tiuis mixta qꝛ timendú eſſet ne materia
iret ad mébra nobilia mediocria igit̄ ap
ponantur ¶ Octauo intelligendú ꝙ len
tes ⁊ fabe fracte pn̄t cópetere ad reſoluen
dú lac ⁊ qꝛ deſiccant ⁊ qꝛ cū aliis reſolu
tiuis adminiſtrātur ſicut é fenugrecū. ⁊
ſiſia. ¶ Nono intelligendú ꝙ fetor in aſ
ſellis pót cauſari a meſia ⁊ a quolibet hu
more nó ꝓprie a putrefactione q̄ eſt ebul
litio ſed a putrefactione q̄ eſt ſbé corrup
tio ꝓprie ¶ Decimo intelligendú ꝙ in
fetore aſſellaꝝ pn̄t cópetere repcuſſiua pro
tāto qꝛ nó adminiſtrent niſi corpore mūdi
ficato ⁊ tūc nó repercuciūt ſꝫ deſiccāt. cū
ſint ſicca ⁊ ſꝫ hūc modú pót cópeteꝛ mir
tus ⁊ ſiſia. ¶ Vndeº aduertēdú ꝙ ī iuue
nibus magis fetent q̄ in ſenibus qm̄ licet
materia corrupta magis habūdet in ſeni
bus deficit tn̄ calor mouens ⁊ cū hoc qꝛ
iuuenes ſunt peioris regiminis ⁊ calor é
fortis.

Explicit quarta particula huius libri Et
incipit quinta particula.

Capitulú ꝑmú de difficultate trāſglutiēdi
Ca. ſecundú de debilitate appetitus
Ca. terciú de indigeſtiōe ſtomachi ⁊ do
loꝛ ⁊ debilitate ⁊ mala ꝯplexiōe ⁊ ſiſibus
Ca. quartú de canino appetitu
Ca. quintú de ſiti
Ca. ſextú de eructuatione
Cu. ſeptimú de ſingultu
Ca. viii. de faſtidio ⁊ regimīe ſanitatis
Ca. ix. de abhoiatione ⁊ nauſea ⁊ ſubuer
ſione anime
Ca. x. de uomitu ⁊ appendiculis eius.
Ca. xi. de inflatione ſtomachi
Ca. xii. de tortura inteſtinorú
Ca. xiii. de lienteria
Ca. xiiii. de diſſinteria
Ca. xv. de tenaſmone
Ca. xvi. de recapitulatiōe omniú fluxuú
uentris. ⁊ continet xxii. capitula
Ca. xvii. de yliaca paſſione
Ca. xviii. de colica
Ca. xix. de mirachia
Ca. xx. de uermibus
Ca. xxi. de paſſionibus ani

¶ Ca. primú de difficutate tranſglutiendi.

TRanſglutio cibi é motus cópoſi
tus ex ꝟtute aiali ſenſibili moué
te uolūtarie ⁊ ex motu naturali

Mébrú aút per qđ fit iſta operatio ē mery. deſeruit eni ſtomacho in tranſglutitōe cibi Mery aút eſt mébrú cópoſitú ex duabus tunicis z carne. tunica aút īferior hʒ villos lógitudinales cú quibus fit motus uoluntarius. tunica aút exterior habet uillos tranſuerſales cú quibus fit motus naturalis Nunc aút fit tranſglutitio primo z principaliter cú villis longitudinalibus īterioribus qui mouent uolútarie z cú uillis latitudinalibus exterioribus qui mouētur naturalibus z iō motus tranſglutiēdi ē facilis cú iſta ſe hñt ſecundú naturá Vomitus aút fit cú villis exterioribus iō fit cú difficultate. carnoſitas aút habúdat circa tunicá exterioré Nunc aút ſicut uia anhelitus ē ſituata in ꝑte anteriori ita uia cibi q̄ appellatur mery ſeu yſofagus ē in ꝑte poſteriori uerſus collú z ſpódilia. Hec aút actio alñ aufertur cú nó pót tranſglutire. alñ diminuiť qñ cú difficultate. alñ corrúpitur qñ fit cú tremore z titillatiōe ¶ Cauſa ¶ Difficultas aút tranſglutiēdi alñ uenit ꝓpter nocumenta q̄ ueniút ipi meri. alñ ꝓpter nocumenta q̄ ueniút mébris uicinis ſicut ꝓpter diſlocationé ſpondiliorú. aut ꝓpter ſquinantiá. aut ꝓpter ſpaſmú. aut ꝓpter maliciá rei q̄ uomitur. aut ꝓpter illud qđ tranſglutitur z ita de aliis. Si aút uenit ꝓpter meri hoc accidit ꝓpter tria. aut ꝓpter maliciá cóplexionis. aut ꝓpter apoſtéata. aut ꝓpter ulcera Malicia cóplexionis quedá ē calida q̄dá frigida. q̄dá ſicca. quedá húida. apoſtemata ēt quedá calˀa. quedá frˀa. Aduenit ēt ꝓpter debilitaté uirtutis ſicut in illis qui patiúť fortes egritudines aut paſſi ſunt cronicas aut ſunt cóualeſcentes aut ſenes ¶ Signa. Si fuerit ꝓpter diſlocationé ſentitur dolō in collo. ſpondilibus z ſpatulis. z nó pót iacere ſuꝑ dorſuʒ Et ſi fuerit ꝓpť ſpaſmú ſentitur dolor i mailla z pectore z tenet os clauſuʒ Et ſi fuerit ꝓpter ſquinantiá z alia cognoſcitur ex illo Et ſi fuerit ex nocuméto uomendi ſicut ſunt ꝓnes z ſimˀia cognoſcitur ex illo. z ſiſr ſi fuerit ꝓpter ré q̄ tranſglutitur ſicut ē ariſta z ſilia Et ſi fuerit ꝓpter debilitaté facile ē cognoſcere aut róe ſe. aut róe etatis. aut alioꝝ notorú morboꝝ z ita de aliis Et ſi fuerit ex mala cóplexione diſcernitur ꝙ tranſglutitio fit paulatine z cú labore z ſine dolore. z ſi fuerit caliditas adeſt ſitis z aſperitas. z ſi ex frigiditate adeſt grauitas z extenſio z ꝑua ſitis. z ſi fuerit apoſtéa túc ē dolor in tranſglutiendo z poſt tráſglutitōné quieſcit. z ſi fuerit apoſtéata calida diſcernitur ut dictú ē de mala cóplexiōe ca. ex ſe. et ſi ē frˀm diſcernitur ut dictú ē Et ſi fuerit ex ulcere diſcerniť ꝙ cú comedit aliq̄ acuta. ſicut ē ſinapis. acetú z ſimilia tunc patitur magnú doloré. et ſi comedat dulcia et vnctuoſa nó ¶ Pronoſticatio ¶ Qñ aliquis patitur apoſtéa i mery et ſuperuenerit tremor rupturá apoſtematis ſignificat. alia ſunt oíbus manifeſta cú aliquis nó pót tranſglutir̄ quare zč. ¶ Curatio ¶ Circa curationé paſſionum mery debemus tres regulas notare. ꝓma ꝙ qñ datur aliquid pro paſſionibus mery ab itus ꝙ diutiſſime teneatur i ore z paulatine tráſglutiatur. ſcđa ꝙ in illo túc nullus ſumatur potus quia nimis cito faceret deſcendere medicamé Tercia ꝙ qñ medicamia applicátur ab ex̄ ꝙ applicétur collo et iter duas ſpatulas ꝙ uerſus illas ꝑtes tráſit meri Túc ueniamus ad curónes ꝑticlˀares reddédo ſinglˀa ſingulis Si aút fuerit ꝓpter diſlocationé apponátur uentoſe et fricationes fiát et alia q̄ cópetunt in diſlocatione Et ſi fuerit ꝓpter ſquimátiá. aut ſpaſmú curétur ut dictú ē Et ſi ꝓpter ea q̄ attrahuntur aut expellútur. apponantur lenitiua ſicut ficus liquir̄. et ſimˀia Et ſi ꝓpter debilitaté uirtutis dené reſumptia et nutriétia ſicut oua ſorbilia. medulla uituli brodiú carniú. carnes uolatiliú. et piſces ſquamoſi. et iungatur collú cú oleo uiolˀ.

ſiſamino. ꝛ oleo amigda. dulciū Et utat̃
eſio reſumptio ꝛ dyadrag̃. frõ. ꝛ utatur
lacte ꝛ balneo Et ſi fuerit ꝓpter malam
cōplexionē ſiccā fiat illud idē. ſi ꝓpter
calā utatur ſirop. ro. violato. nenufare. ꝛ
empl̃etur collū ex mucillagine pſillii. ꝛ ci
toiorū. ꝛ ſandal̃. ꝛ ro. ꝛ ſpodio. ꝛ utatur
iſtis pill̃is quas diu teneat in ore. ℞. iiii.
ſe. frorū. maiorū. ꝛ minorū. añ. ʒ. i. omniū
ſandalorū. ʒ. ii. liquir. mū. ℥. ß. cōficiantur
cū mucillagi. drag̃. ꝛ aq̃ ro. ꝛ fiant pill̃e.
ꝛ utatur lacte acetoſo. ptiſana. lactuc. por
tulac. cucurbi. ꝛ ſil̃ibus Si autē fuerit ex
mala cōplexione fr̃a tunc bulliant iſta in
oleo laurino. ꝛ coſtino. ſ. mirra. ſtorax. ca
lami. ſpica nar. caſtore. armoniacū. ꝛ inti
gatur lana ꝛ ponatur ſup̃ collū ꝛ iter ſpa
tulas ꝛ utatur iſtis electuariis. ℞. dyairis
dyacala. roſate nouelle. pliris. dyatrion. pi
pereon. añ. ℈. ii. miſceātur. vel fiat ſirop.
de maiorana bectonica. ꝛ utroq̃ calamē.
aſaro. ꝛ añ. maratro. ꝛ melle. Et ſi fuerit
mala cōplexio hũida. bulliat yſopus. ꝛ oxi
mell̃. diure. ꝛ utatur eo ꝛ purgetur cū ye
rap̃. ꝛ utatur uomitu ꝛ fiāt ea que dicta
ſunt in mala cōplexione fr̃a. ex materiali
bus igitur q̃ dicta ſunt pōt fieri gargariſ
mus empl̃m. oleū. ſiropus. el̃m. aut ↄditū
ꝛ ſil̃ia. Si igitur fiat ex mala cōplexione
fe. ꝛ hũida fiat ut dictū ē Si aūt propter
apoſtēa ipſius meri ponatur iſtud empl̃m
ſup̃ collū ꝛ iter ſpatulas ꝙ eſt ꝑtiꝫ matu/
ratiuū ꝛ ꝑti repcuſſiuū. ℞. iiii. ſe. frorū ſe.
maluc. ſe. portulac. ſe. lini. fenugre. añ. ℈.
ß. cōterantur fortit̃ ꝛ miſceātur cū mucil
lagine. pſillii. ꝛ tepidū ſup̃ dictū locū ap/
ponatur ꝛ reliquū regimē ſit ſicut dictū
ē in mala cōplexione cal̃a Et ſi apoſtema
fuerit frigidū ponatur iſtud empl̃m iter
ſpatulas ſup̃ collū. ℞. galbani. armoniaci.
bdellii. reſoluantur in oleo laurino. ꝛ cuꝫ
cera fiat empl̃m ꝛ ſi ēet difficilis maturō
nis ualde addat̃ iſtis. ſ. piretꝛ radix. ariſ/
tol̃o. lō. yreos. ꝛ reliq̃ ſicut dictū ē in ma

la cōplexione fr̃a Si aūt apoſtēa fuerit rup
tū fiat talis potio. ℞. ireos yſopi. radic. li
lii. añ. ℥. i. caricarū vuarū. paſſ̃. mund.
ab ariſſ̃. liquiri. munde. maratri. añ. ℈. i.
mellis libr. ß. fiat decoctionis libr. i. et ß.
ꝛ utatur iſto gargariſmo ſorbēdo Si aūt
fuerit ꝓpter ulcera q̃ ſunt in meri utatur
iſta potione. ℞. iſopi. abſinthii. añ. ℥. ß.
liquir. mū. uuarū paſſ̃. iuiube. draganti. gū
bi ara. añ. ℈. ii. mirtillorū. ſe. citoniorū. añ. ʒ
i. mellis ꝙ ſufficit q. ſ. fiat decoctiōis lib.
i. ꝛ ß. q̃ utatur gargariꝫando diu ꝛ freq̄n
ter in ore tenendo paulatine ſorbendo ꝛ
cū hoc teneat iſtas pillulas in ore. ℞. ſarco
coll̃. ſpodii. Karabe. dragāti gūbi ara. ami
di. añ. ʒ. i. conficiantur cū melle. ꝛ fiant
pill̃e. ꝛ pōt uti lacte ita ꝙ ſint vii ꝑtes lac
tis ꝛ vna mellis. ꝛ ſi uolumus mūdifica/
re magis extrahatur butirū ꝛ ſi uolumus
conglutinare nō extrahatur ¶ Clarifica
tio ¶ Intelligendū ꝙ in paſſionibus ꝛ ul
ceribus meri cōpetit lac ubi calculi fluuia/
les candentes ſunt proiecti ꝛ nō dubitarꝫ
aliq̄s ꝙ nō. tū ꝙ lac acquirit malā cōplexi
onē fr̃am ꝛ ſiccā tū ꝙ nimis deſiccat &
ita exaſperat ꝛ ſil̃ia Dico ꝙ cōpetunt qñ
uolumus abſtergere vñ ex hoc lac multa
iuuamēta acquirit ꝑmo ꝙ nō permittit i
ſtomacho caſeari nec putrefieri nec corrū
pi ꝓterea acquirit ſtipticitatē al̃ ſiccitateꝫ
tꝑatā conſumendo butiroſitatē rōe cuius
ſiccitatis abſtergit ꝛ mundificat ꝛ ita nec
alterationē fr̃am acquirit ꝙ cal̃m ponit̃
nec nimiā ſiccitatē ꝙ totiens nō apponit̃

¶ De debilitate appetitus

Deſiderīū cibi ꝛ potus ē appetitus
ſtomachi ſuā ianitionē ſentiens
Nunc aūt fames ē appetitus ca.
ꝛ ſicci. in rōne cibi. et ſitis ē appetitus fri
ꝛ hu. in rōne potus. Iſta aūt uirtus deſi
deratiua ꝓprie ꝑtinet orificio ſtomachi.
ſicut tranſglutitio ꝑtinet meri ꝛ digeſtio
fundo ſtomachi. Cōponitur aūt hec potus

ex naturali z animali z iō qñ ſtomachꝰ z
alie ſe hñt ſecundū naturā tūc actio ē bo
na z qñ ſunt preter naturā tūc actio aut
aufertur aut minorat̄ aut corrūpitur Nūc
aūt de ablatione z minoratione agit̄ hic
qm̄ cāe nō differūt niſi ſcḋm itenſuz z re/
miſſuz ¶ Cauſa ¶ Cauſa debilitatis appe
titus aut ē extriſeca aut intriſeca Si ē extri
ſeca tunc ē nimia caľitas reſoluens aut fri
giditas mōtificās aut nimius labor z exer
ciciū Iſta enī licet a pricipio intendāt ap
petitū tñ poſtea diminuūt z ſiľr diminui
tur appetitus cū trāſit hora in q̄ conſueuit
comedere z ſomnus ſupfluus z aer uene
noſus ·diminuit̄ z crapula z cibaria faſti
dioſa z ociū z accidētia aie ;z nimius po/
tus aq̄ f̄re z ſiľia · Si aūt fuerit ꝓpter cās
intriſecas tūc ē aut ꝓpter ſtōachū aut ꝓpt̄
alia mēbra · ſi ꝓpter ſtomachū hoc ē ꝓpt̄
tria aut ꝓpter ablationē uirtutis ſenſitiue
ſtomachi ex hoc ꝙ ſpūs nō ueit a cerebro
z ita nō ſentit inanitionē ſuā · aut ꝓpter
malā cōplexionē f̄raz ſtomachi ipſius aut
ꝓpter nimiū calorē z iſta cā eueit frequē
tius· Si aūt auferatur aut minuatur ꝓpter
alia mēbra hoc ē ſicut in mania z meľia
ꝙ obliuiſcuntur aut nō ymaginātur aut
ꝓpter catarrū aut ꝓpter fe· fortes· aut peſti
lētiales z cronicas· aut ꝓpter fluxū uētris
aut ꝙ ſplen nō mittit meľiaz ad ſtoma/
chū aut nimis mittit fit etiā ꝓpt̄ nimiū
fluxū mēſtrui aut ꝓpter retentionē· aut
cū incipiunt fluere in quibuſdā aut ꝓpter
uermes aut ꝓpter conceptū aut apoſtēata·
¶ Signa ¶ Signa ſunt ſatis manifeſta ex
iudicio z ꝙ cāe ſunt notabiles ꝓpter egri
tudines q̄ precedūt niſi qñ ueit ꝓpter ſto
machū Nūc aūt qñ uenit ꝓpter ablationē
ſenſus ſtomachi tria ſunt ſigna· primū ꝙ
nihil appetit· ſcḋm ꝙ cibū prius deſidera
tū renuit· t̄ciū ꝙ ſi comedat acuta z mor
dicantia· ſicut ē ſinapis z pip̄ z poſtea po
tet vinū purū nō grauatur ex illis· Si aūt
cā fuerit f̄ra tunc ſentit indigeſtionē z

uētoſitatē z ē priuatio ſitis Si aūt caľitas
ſentitur calor z ſitis z alia oīa ſunt mani
feſta diligenter inquirenti ¶ Pronoſtica
tio ¶ Ablatio appetitus ſi diu durauerit
mortis ē ſignū Minoratio appetitus ſi ue
nerit ꝓpt̄ f̄ratē malū ē ualde cū f̄ras acuit
appetitū oīs debilitas appetitus in oī mor
bo cronico peſſimū ē ¶ Curatio ¶ In cu
ratiōe appetitus debemus uitare crocū· bu
tirū z oīa vnctuoſa Ea aūt que prouocāt
appetitū ſunt oīa acuta z aromatica· ſicut
cepe allia porri naſturciū z ſinapis pip̄ &
cinamo· gariof· ſpic· nar· nuxmuſ· z · oīa
ſtiptica ſicut ſunt mēta· abſcintiū· maſtix
thus ſtorax cīa· lignū aľ· ſucus citonioꝝ ſu
mac berberes· roſ· galliamuſ· ſandaľ z oīa
acetoſa ſicut acetū· vinū ḡnatoꝝ· ſucus ace
toſe z acetoſitas citri z triāguloꝝ z limo
nū· z cortices eoꝝ cōdite z oēs confectio
nes que fiunt ex eis z ualet tiriaca z mi
tridatū potio muſ· dyaciconiten· dyābra·
dyamēta· zuccarū roſ· z ſiľia In cā igitur
ca· dentur f̄ra· ſtiptica aromatica· z in cā
f̄ra dentur caľa aromatica ſtiptica In oī
igitur defectu appetitus· lardetur gallina·
cū lardo z gariof· z aſſetur deiñ aſpergat̄
aqua ro· z vino muſcatello et odoret̄ fre
quenter et multis vicibus valēt etiā oliue
cōdite pſica cōdita ſpagus conditus· piſces
ſalſi· ʒʒ· cōditū· auellane caſtanee· cicera· fa
be cū ſunt torrefacta ¶ His uiſis ad pti/
cularia ueniamus · Si malicia appetitus
uenerit ꝓpter debilitatē ſenſus ſtomachi·
tūc purgetur cerebrū et mundificetur &
cōfortet̄ cū aromatibus · Deiñ utatur iſto
eľio · ℞· potiōis muſcate· dyamēte· dyā
bre añ· lib· ʒ· miſceātur· deiñ fiāt pilľe de
aliptamuſ· et cotidie de mane trāſglutiat
tres integras deiñ utatur tiriaca mitrida/
to · Si aūt uenerit ꝓpter malā cōplexionē
f̄raz aut hu· aut utrūq; digerat̄ cū oximelľ
ſquilli· ubi bullierit abſcinth· yſop· et mē
ta Deiñ purgetur cū yerap̄· acuta cū aloe·
aut purgetur cū mirobaľľ· Kebuľ· Dein/

de utatur iſto e̅lˀio ℞.diatrion pipereon
dyacicoitē.dyagalā.dyamentc.dyambre
an̄.lib.ʒ.oia miſceātur Deinde bulliāt ab
ſcinciū mēta nux.muſ.nux.cipreſ.in oľo
laurino ⁊ lana intingatur ⁊ ſupra ſtoma
chū apponatur Si aūt fuerit ꝓpter cāīm ca
lidā tunc digeratur materia cū oxizaccara
⁊ ſiropo acetoſo ⁊ ſiropo limonū ⁊ ſiro/
po ro. ubi bullierint ſandaľ.ſpodiū. roſ.
cū pauca cāphora ⁊ citonia cū quibuſdam
folijs abſcinth. Deinde purgetur cū man
na caſſia fiſtu. aut mirobollani.citri. aut
trifera reuberberata.deīde utatur iſto e̅lˀio
℞.tria ſandaľ.zucca.roſ.carniū citonioꝝ
conditorū cū zuccaro dyadraga.fri.an̄.ʒ.
ij. miſceantur . deinde bulliant roſ.ſan
da.citonia.acetoſitates citri.in oleo roſ.
⁊ lana infundatur ⁊ ſtomacho applicetur
Si aūt fuerit ꝓpter ſplenē deoppiletur ⁊ a
melancolia mūdetur Et ſi ꝓpter concep/
tū utatur exercicio tēperato ⁊ vino anti/
quo odorifero ⁊ utatur iſto e̅lˀio ℞.dya
ciconitē.potionis muſ.an̄.lib.ʒ. conſerue
citrangulorū.ʒ.i.miſceātur Alie aūt om
nes cauſe curentur ſicut dicitur in locis
ſuis et per contrariū reducantur ad tēpera
mentū Si aūt cauſa fuerit ſicca ⁊ humoꝝ
priuatio detur lac et brodia carniū cū aro
matibus et oua ſorbilia et dieta reſumpti
ua ¶ Notandū ꝙ ablatio uel diminutio
multū notabilis cibi in morbis cronicis ē
malū ſignū ⁊ malū in ſe. cum nullus diu
poſſit eſſe ſine cibo et malū in cronicis cū
mala complexio uidetur eſſe equata ¶ Se
cundo notandū ꝙ frequenter accidit ꝙ
aliquis nihil penitus appetit et ꝙ quaſi co
actus incipit comedere et poſtea fortiter
et multū appetit et attrahit et comedit et
hoc accidit ꝙ uirtus appetitiua que ſopita
erat ꝓpter cibū acceptū excitaē aut cibus
acceptus deſtruit cāīm diminutionis appe
titus ut ꝓbi gr̄a.ponatur ꝙ aliquis amiſit
appetitū ꝓpter malā cōplexionē frīam. et
ꝙ incipiat comedere cepas et allia tūc eni

augmentatur appetitus ꝙ cibus deſtruit
cāīm aut ſi cā ē ca. ⁊ ipſe acciperet acetū et
ſilia.diminutionē igitur appetitus cibus
ſupueniēs augmentat appetitū.aut ꝙ ſuſ
citat.aut ꝙ rectificat ¶ Tercio aduerten
dū ꝙ nō ē incōueniens duas cās ꝯcurrere
ad vnū effectū.ſ.vnā ꝑ ſe et aliā ꝑ accn̄s.
iō nō ē mirabile ſi uirtus appetitia ſeu at
tractiua ſeu deſideratiua ſeu tranſglutiua
deficiat ꝓpē ca.et ꝓpter frīatē cū excedūt
q̄m licet ca. tꝑata ualeat ad hoc tn̄ cū ex
cedit corrugat et deſiccat et exalat . et ita
diminuit .frīm etiā hoc facit ꝙ mortifi
cat ¶ Quarto notandū ꝙ uirtus attracti
ua directe et per ſe nō ꝯfortatur ex ſtip
ticis niſi ꝙ deſiccāt abſtergunt et mundi
ficant uel ꝙ uirtutē ꝯaduuant ſi fuerit
diſſoluta ¶ Quinto intelligēdū ꝙ uirtus
deſideratiua ſeu attractiua ⁊c̄. ē cōpoſita
ex naturali et aīali naturaľ tn̄ eſt in toto
corpore ſed ſtomacho additur aīalis et ꝙ
ab extra trahit et ꝙ a remotis et ꝙ nō ſo
lū ꝓpter ſe ſed etiaꝫ ꝓpter totū corpus et
iō natura ordinauit ut ſtomachus ſentiꝛ
ſuā inanitionē et ad hoc fuit neceſſarius
ſenſus aīalis nihilominus aīalis alīn ſuperat
naturalē ut in canino appetitu.alīn ecõn/
uerſo ſicut uidemus in famileītis ubi attr̄
hiē ab epate anq̄ in ſtomacho ſit digeſtus
et ſicut uidemus in iudeis cū ſuſpēdūtur
ꝑ pedes nihilominus tn̄ cibus attrahitur
ad ſtōchū qd̄ nō fieret niſi naturalis attrhe
ret et ſuperius ꝯue faceret aſcēdere ¶ Sex
to intelligendum q̄m licet appetitia epa/
tis fit ꝓpter totū corpus ſicut in ſtoma
nihilominus tn̄ ē naturalis et nō aīalis ꝓ
tāto ꝙ attrhit ad mediū ⁊ a ꝓxio et iō ē
ſimplex ſꝫ illa ſtomachi ē cōpoſita et cā ē
dicta ¶ Septimo notandum ꝙ ſtoma/
chus tripliciter nutritur ſecunduꝫ Auic.
vno mō ex ſanguine qui ē in uenis ſuis
exterioribus et iterioribus alr̄ fruſtra eſſet
ibi.ſcd̄o nutritur ex chilo. ſꝫG.de uirtu
tibus naturalibus. Tercio nutriē ex ſāguie

attracto a uenís meſaícis z ab epe nec in
hoc é difficultas ſʒ ex quo iſtoꝝ triũ melí
us z pfectius nutriatur é difficultas z de
hoc ſunt longi ſermones qm̃ quidã dicút
ꝙ ex chilo Sʒ mihi nó uidetur rõnabile.
melius eni uř ex ſanguine qui é in uenis
interioribus ſtomachi ſʒ nunc nó é locus
ratiocinãdi. quare. zc̃.

Capitulũ terciũ de indigeſtione ſtomachí
z dolore z debilitate z mala cóplexione
zc̃.

INtelligendũ ꝙ iſta hñt magnã
couenientiã z q̃ſi vnũ ſine alio
eſſe nó pót z fere curationes ſũt
eedé Digeſtiua igitur ſtomachi alñ aufer
tur alñ mioratur alñ corrũpitur z hoc to
tũ accidit ſecundũ intẽſioné z remiſſioné
z q̃litaté cauſarũ Qꝛ aũt digeſtiua ſtõachí
auferatur minoretur zc̃. hoc accidit aut
ꝑpter cãs extrinſecas aut intriſecas. ſi ꝑp
ter extrinſecas ſicut ꝑpter accidentia aie
ut ira. triſticia ſollicitudo z ſimiliũ z cũ
hoc eueit ꝑpter q̃titaté cibí z potus addí
tã z diminutã aut ꝑpter malã q̃litaté aut
uenenoſaꝫ aut fraꝫ z ita de aliis ſicut eſt
duricies z ſiſia. aut ꝙ cibus inordinate
ſuptus é aut ꝙ groſſũ poſtponitur ſubtil
aut crudũ ponitur ſup̃ ſemicoctũ . aut ꝙ
hora ſolita ſumendi cibũ trãſiuit aut quia
ſomnus nó fuit cópletus aut ꝑpter motũ
nimiũ cũ digeſtía uigeat p quieté aut ꝙ
aer é diſtẽperatus nimis. aut ꝑpter crapu/
lã z uomitũ z ſiſia. Si aũt fuerit ꝑpẽ cãs
intriſecas hoc é aut ꝑpter ſtomachũ. aut
ꝑpter alia mẽbra. ſicut ꝑpter paſſiones ce
rebri ſicut é reũa z ſimilia z ꝑpter paſſio
nes cordis . ſicut é tremor z ſiſia. aut ꝑp
ter paſſiones epatis ut ꝙ mittit ſibi ni/
mis de colera aut ꝑpter uenas meſaícas z
inteſtina aut ꝑpter ſpleneꝫ . ut ꝙ mittit
ſtomacho me iaꝫ in nimia q̃titate aut ꝑp
ter paſſiones matricis z ita de aliis mem
bris q̃ pñt mittere ſuas ſupfluitates ad ſto
machũ Si autem indigeſtio fiat ratione

ſtomachí tũc hoc é ꝑpẽ tria aut rõne ma
le cóplexionis aut male cópónis aut ſolõis
cotinui. z aducit etiã rõne doloris z debi
litatis. ſi rõne male cóplexionis .ſ. uel ca.
uel fre zc̃. licet frequẽtius accidat ex fra.
aut ꝙ nimis ſicca z ducit ad ethicam aut
nimis hũida z ducit ad ydropiſiꝫ z accit
etiã ex mala cóplexione nó ſolũ ſimplici
ſʒ cópoſita z cũ materia z ſine . ſʒ hoc fit
ꝑpter uẽtoſitates. z aquoſitates. z hũores
ad ſtõachũ delegatos ſicut ſanguis. fla. co
lera. uel meſia aduſti uel nó aduſti z ſani
es z ſiſia. Aducit etiã ꝑpter officialia ſicꝗ
apoſtema aut nimia putas ſtõachi aut ní
mía q̃titas aut peccatũ in ſitu zc̃. z adue
nit ꝑpter ſolutã ꝯtinuitaté intriſecus ſiue
extriſecus aut ꝙ ſtomachus é debilitatus
ꝑpter lõgã abſtinẽtiã z ſiſia. aut ꝙ dolet
in ſe aut ꝑpter doloré alioꝝ mẽbroꝝ ꝑpẽ
eni oia iſta z cóſiſia ſtomachus patiẽ abla
tioné digeſtionis ſicut patet in lienteria.
aut miorationé ſicut cũ multũ moratur cí
bus in ſtõacho z cũ grauitate. aut patitur
corruptioné ſicut pꝫ in eructuatione ace/
toſa. aut fumoſa. aut ſapore alicuius male
q̃litatis z ſiſia ¶ Signa ¶ Intelligẽdũ ꝙ
cũ aliquis bñ dormit z cũ ſurgit a ſópno
ſentit ſe letũ getũ z ſine turbatiõe z egeſ
tiões ſunt in hora ſolita z ſicꝗ oꝫ z vrina
bñ digeſta z nó ſentit eructuationé . nec
uẽtoſitaté rugitũ nec torſioné nec doloré
nec aliqué motũ ſubuerſiuũ nec ſentit alí
quã grauediné in capite nec habuit in ſóp
no fãtaſmata terribilia fla nec doloſa tũc
ſignificatur ꝙ ſtomachus optíe cóprehen
dit cibũ vndiqꝫ z hũit geté z tps ſuffici
ens z ꝙ bóa z pfcã fuit digio Si aũt aliq̃
illoꝝ aut mſta affuerit pturba° digeſtióis
ſignificatẽ alia z alia ſʒ ꝙ diuerſa apparẽt
accñia. z ſi fuerit ex cãis extriſecis hẽt ex
iudi° patiẽtis z aſſiſtẽtiũ z medici induſ
tria ẽt ſi fuerit ex paſſioibꝰ alioꝝ mẽbroꝝ
a ſtõacho circũſpiciãtur diligẽt oía mẽbra
z noticia nó latebit . Et ſi fuerit propter

ſtomachū ⁊ fuerit mala ꝯplexio ca. ſentiť
calor in ſtoacho ⁊ ſitis ⁊ male digerit ciba
ria ſubtilia et iuuať a fris ⁊ leditur a caſis
et ſi ē cū hūoris uicio adeſt pōdus et agḡ/
uatio et oris amaritudo et ſꝫ ꝗtitatē ⁊ qli
tatē colere eſſuſe accidūt micrationes et cor
ruptiones in digeſtia. et ſi fuerit ꝑpter ma
lā cōplexionē frāꝫ ſtomachi ſentitur fras
et paucitas ſitis . et ut plurimū appetitus i
tenſus et qꝛ male digerit res difficilis di/
geſtiois et leditur a fris et iuuať a calidis
et ſi ē cū hu. uicio adeſt pōdus ⁊ agḡuatio
et ſi flā ē cū acetoſitate et ita de aliis ſpē
bus flatis iuxta naturā ſperū. et ſi ē melia
ē cū ſtipticitate. et ſi ex ſanguie ē cū dul/
cedie. et ſi ex hūiditate cū ſaliua multa. et
ſi cū ſiccitate ē ſaliua pauca et cū ꝗdā ari/
ditate. et ſi ꝑpter apoſtema adē magnus
dolō et fe. et nauſea. et ſi ꝑpter ſolutionē
continuitatis ē dolor cū punctura . et cibus
in ſtomacho parū moratur et qñ materia
mittitur ad concauitatē adeſt uoitus et ſi
ad uillos et fiat ibidē inuiſcatio tūc ē nau
ſea. et ſi ꝑpť dolorē res ē manifeſta dolo
res eni nō ueniūt niſi aut propť malā cō/
plexionē aut ſolutā continuitatē Et ſi eſt
ex debilitate diſcernitť ex etate tpe et cō/
plexione et cōſuetudie ⁊ propť morbos q
ꝓceſſerūt et aliī qꝛ naturalr ē debiľ virtus
aūt nūꝗ debilitať in ſe niſi rōne alicuius
ſui inſtrumēti ſicut ē ꝯpoſitio et vnitas.
¶ Pronoſticatio ¶ Ois idigeſtio ſtōachi
ē mala et potiſſime corruptio et qꝛ nō rec
tificatur ꝑ alias digeſtias et qꝛ radix mate
ria et origo ē fere omniū egritudinū cro
nicarū ſicut ē epilēia. lepra. ſcabies. ydropꝭ.
et ſiſia. vigilate igitur ſi aliquis in conua
leſcētia patiať indigeſtionē et hēat os race
toſuꝫ timēdū ē de recidiua. et qꝛ materia
putrefiat ſi aliquis ſit crapulatus et appare
at in facie puſtula multorū colorū ſicut ē
color rubeus liuidus et niger . diu viuere
nō pōt qꝛ materia ē ſūme uenenoſa ⁊ cor
pus mūdificari nō pōt propť crapulam ad
bonā igitur digeſtionē ſtomachi diligen
tiſſime aduertamus ¶ Curatio ¶ Si
indigeſtio fuerit ꝑpter accidētia aīe indu
catur gaudiū leticia ⁊c̄. ⁊ ſi ꝑpter crapulā
⁊ repletio fuerit nouella iniūgatur uoitus
⁊ fiat abſtinētia ⁊ ſomnus lōgus exerci/
ciū tpatū. ⁊ bal. detur cibus facilis digeſti
onis dētur aromatica ſtiptica ſtomachū cō
fortātia ſicꝫ ē dyābra dyamēta triaſand.
⁊ dicit G. in de inge. in hoc caſu cōpetūt
ſomnus ⁊ vigilia . ſomnus ut fiat bona
digeſtio ⁊ caloris reuocatio . vigilie ꝑpter
expulſionē ſupfluitatū. ⁊ ſi fuerit ꝑpť ſto
machū detur cibus digeſtibilis in pua ꝗti
tate ⁊ frequenter ⁊ ſi ꝑpter cibū per con
trariū reducatur ⁊ ita de oibus cāis ꝑmi
tiuis rectificetur igitur ſicut oꝫ ⁊ ſi ꝑpter
egritudines alioꝝ mēbroꝝ a ſtomacho cō
ſiderentur illa diligēter ⁊ curētur ſicut di
citur in locis ſuis nō eni eſſet decēs qlli
bet in quolibet loco ponere Et ſi propter
apoſtema ſtōachi calīm curetur ſic In pri
mis detur dieta tenuis ſicut ordeatū aue
natū. amid. ſpinag. lactuc. lac amigd. aꝗ
ordei. ſiropus iulep. poma cocta cū zucca
ro. pruna matura ⁊ oia dentur actu caſa.
nullo mō prouocetur uoitus ⁊ iō oīa den
tur lenitia mixta cū ſtipticis . nihil pure
diſſolutiuū detur ¶ In ꝑmis igitur ſi pti
cularia conueniūt fiat flemia. deiñ ponēť
empľm ſuꝑ ſtomachū de portulacis. plan
tagine. abſcinth. cōfectis cū aꝗ ro. deinde
utatur iſto ſciropo. ℞. abſcinth. ſcarioľ. lac
tuce. aā. ℥. iii. ꝗtuor ſe. froꝝ. dragā. liquir
mū. ordei. aā. ℥. i. p nūoꝝ xxx. zuccari lib. i
deiñ purgetur ſic . diſtēperetur in ꝑdicto
ſiropo. ⁊ aꝗ ordei. ℥. i. ⁊. ʒ. caſſiefiſ. mūde
⁊ dētur aā diē ⁊ de iſta potione deť quo
tiēs idiguerit ⁊ alia nō. deinde fiat iſtud
empľm ſuꝑ ſtomachū. ℞. endiuie. ſcarioľ

malū·roſ·añ·℥·i·maſtic·℥·ſ·farine ordei
℥·ii·cōquaſſentur fortiter ſiſ·z bulliāt &
fiat empſm Et ſi uolumus fortius matu
rare addamus ſucū apii z auxūgiā galline
z anatis z ſi antiquaretur addamus cū his
ſpica nar·bdelliū z dattilos Et ſi apoſtēa
fuerit frm tunc in primis fiat empſm de
abſcinthio roſ·camomilla z apio· poſtea
addamus cū uolumus maturare maluā ſū
mitatē feñ·ſpicā nar·maſtic·z thus· fenu
gre·z ſe·lini Et ſi ꝓlongaretur z eſſet ni
mis durū addamus mirrā·bdelliū·armo/
niacū·galbanū·z utatur tali ſiropo·℞·ab
ſcinthiū·ſūmitatū feñ·yſopi·capilľ ue·re·
añ·℥·ii·maſtic·thuꝛ·ſpic·nar·roſ·añ·℥·i
melľ·roſ·zuccari·añ·lib·ſ·z fiat ſiropus·
z in ſiropo diſtēperetur ℥·ſ·yerap̄· z exi
beatur cūdecoctione yſopi·z abſcinthii·
ſemꝑ cauendo ꝙ uoitus nō ꝓuocetur nūq̄
ſtiptica ſeperētur a maturatiuis z a reſolu
tiuis z ſedetur dolor cū auxūgiis z cāmo
millis·mellilot·z ſiſibus z ita de materi
alibus nominatis pōt fieri oleū· z cū lana
deſuper apponi z ita de aliis Et ſi fiat idi
geſtio ꝑpter vulnera ſtomachi curetur ſic
Curatio vulnerū ſtomachi·vtatur in pri
mis iſto ſiropo·℞·oxizaccar· ydromelľ·
añ·lib·ſ·miſceāt z bulliāt ibi citoioꝝ·ab
ſcinth·añ·℥·i·z detur māe z ſero cū aqua
ordei·deinde detur yerap̄·cū decoctione
ordei z abſcinth·Deinde ·℞·draḡganti
gūbi arabici maſtic·thuꝛ·Karabe añ·ʒ·ii·
conficiantur cū ſuco abſcinth·z fiāt pilľe
z cotidie utatur duabus uel tribus Cibus
ſit lac acetoſuꝫ a quo butirū ē abſtractuꝫ
z accipiantur inteſtina uituloruꝫ z edi z
condiantur cū aceto z utatur illo Et ſi in
digeſtio fuerit propter dolorē ſtomachi·
curetur dolor prius ¶ Curatio doloris ſto
machi Si dolor accidat ꝑpter malā com/
plexionē ca·utatur lacte acetoſo a quo ex
tractū eſt butirū Et utatur pullis coctis i

aqua ubi ſit acetū z cū infrati fuerint cōe
datur·idē fiat de piſcibus ꝑuis Et utatur
ſiropo roſ·z acetoſo ubi ſint foľ·abſcith·
ſi colera habundet purgetur ſic· ℞·floruꝫ
borraginis·uioľ·paſſuľ·enucl· liquir·mū·
abſcinth·añ·℥·i·fiat decoctio z in decoc
tione temperentur corticum mirobalľ·ci
tri·℥·i·fricentur z colentur · z colature
addatur aloes loti·ʒ·i·miſceantur z dētur
in aurora vtatur triaſandalis zuccaro roſ·
z emplaſtretur ſtomachus cum roſis ſan
dalis·camphora z farina ordei Si autem
dolor fuerit propter uentoſitatem fiat ſa
cellatio cum milio uel ſale z milio · Vel
ſic bulliant in oleo laurino ruta· caſtoř ·
radix ariſtoſo· añ· conquaſſentur z poſ
tea lana infundatur z modicum expri/
matur z ſupra locum doloroſum appo
natur · ¶ Deinde fiant uentoſe compre
hendentes vmbilicum Et ſi non ualeant
iſte fiant criſteria ubi ſit iſtud oleum &
yerap̄·ſuppoſita decoctione comuni vta/
tur dyaniſo·dyacimino · vinum purum
ualet ad conſumendum uentoſitatem·
z alia · ¶ Et ſi dolor fuerit ex apoſte/
mate curetur ut dictum eſt Et quandoq̧
accidit dolor ſtomachi z non poteſt ſeda
ri donec euomerit z ſi colera eſt in cauſa
fiat ut dictum eſt· Et ſi melancolia dige
ratur cum ſiropo de borragine z bugloſ
ſa z ſiropo ſquillitico ubi fuerint folia ab
ſcinthii z purgetur ſic ℞·floruꝫ borragi/
nis floꝝ·utriuſq̧ ſticados folioꝝ abſcithii·
liquiricie munde·paſſularum enucleatarū
añ·℥·i·fiat decoctio et in decoctione tē
perenť mirobaľl·indi·℥·i·fricentur lento
igne z coletur et colature addatur lapi·
armenici nouies loti·ʒ·i·et detur in auro
ra·vtatur dyambra·dyacameron·emplaſ
tretur ſtomachus cum abſcinthio· camo/
mila bugloſſ·ſpica nar·z oleo coſtino Si
aūt fuerit ꝑpter materiam fleumaticā di/

geratur materia cũ oximelſ. diure. ubi fue
rit yſopus et abſcinthiũ et purgeť ſic. ℞.
floꝝ. utriuſqꝫ ſticados. polipodii. añ. mara
tri. liquir. mũ. paſſulaꝝ enu. foliorũ abſcin
thii. añ. ℥. ſ. fiat decoctio et in decoctiõe
tẽperẽtur cortic. mirobalſ. Kebuli ℥. i. fri/
centur lento igne et colentur et colature
addatur turbit ℈. ii. et detur in aurora Et
utatur dyamẽta et dyãbra. et dyatrion.
pipeon et empſ̃etur ſtomachus cũ menta
et abſcinth. et coſto. et maiorana Et ẽ in
telligẽdũ ꝙ in doloribus antiquis ſtõachi
ſincopalibus et ꝑoxiſmalibus nõ ĩueni tã/
tũ iuuamentũ ſicut in hoc. ℞. ſuci mente
℥. ſ. ſuci abſcinth. ʒ. ii. gariof. lign. aloe. ſi
lobalſemi. añ. ℈. ſ. puluerizentur et miſceã
tur et accipiatur tepidũ cotidie de mane.
ſed ſtomacho uacuo uel ꝙ accipiatur cum
ouo ſorbili et facit mirabilia. Et aliqui
ſunt qui dolent ſemper ante cibũ et qeſ/
cit dolor poſt cibũ et hoc uidetur eſſe ꝓp
ter colerã mordicantẽ aut melancoliã q̃r
oportet ꝙ purgetur ut dictũ ẽ. et ꝙ utať
lacte acetoſo butiro extracto et conforte
tur ſtomachus cũ ſtipticis et ſumat cibuꝫ
multũ nutribilẽ et in ꝑua q̃titate Et ali/
qui ſunt qui dolent cibo aſſumpto. et nõ
ceſſat dolor donec euomuerit. Et tales
utanť in media nocte et de mane añ ci
bũ tali condito. ℞. coriandri ꝑparati. foſ/
mente. foſ. abſcinthi. gariof. lig. aloes. añ.
. ʒ. ii. puluerizentur ꝛ cõdianť cũ melſ em
bſ̃corũ. melſ. roſ. ꝙ ſufficit Et ſi dolor fu
erit ꝓpter ulcera aut alia nota et manifeſ
ta curẽtur illa prius et ita curabitur illud
per ſe et per conſequens dolor et per con
ſequens rectificabitur digeſtiua Aliquan
do etiaꝫ corrumpitur digeſtiua ꝓpter de
bilitatem uirtutis qua confortata confor/
tatur digeſtiua ¶ Curatio debilitatis uir/
tutis ſtomachi et ſenſus eius Debilitas et
nimius ſenſus ſtomachi cognoſcuntur ꝙ
de facili lediť a q̃cũqꝫ re et iõ q̃ſi q̃dãmõ
vulgariť debilitas ſtõchi uocať paſſio ſtõa
chi cuius cã ignoratur utpote ꝓbi gr̃a po
namus ꝙ ſtomachus patiať quãdã anguſ
tiã aut debilitatẽ appetitus aut cõprehẽdat
cibũ cũ quadã titillatione ꝛ quodã tremo
re occulto ꝛ cũ hoc nõ prouenit aliqua cã
extrinſeca. ſicut eſt natura aeris. aut cibi
natura nec prouenit ex aliqua egritudine
maifeſta nec ex aliq̃ paſſiõe ſtõachi nota
bili tũc dicetur ꝙ ſtõachus eſt debilis. ita
ꝙ ꝓpter debilitatẽ nõ appetit nec digerit
nec ꝛ ſuſtinet bene cibũ ꝛ tamẽ ſecundũ
ueritatẽ uirtutis in ſe nõ deficit ſed rõne
ſui inſtrumenti. Sed ꝙ cauſa comuniter
ignoratur iõ tunc debilitati uirtutis attri
buitur ut plurimũ tamen iſta debilitas ue
nit ex frigiditate Et ideo curã illi ordie/
mus. ℞. mente. abſcinth. coſti. ſũmitatuꝫ
feni. añ. ℥. i. ſpic. nar. ſtiptici. ſpic. celtic. ca
lami. aro. lig. alo. añ. ʒ. ii. conquaſſentur ꝛ
bulliant in oleo laurino ꝛ in illo oleo po
natur lana aut filtrũ ꝛ ſtomacho applicẽť
aut cera noua ibidẽ malaxeť ꝛ ſtomacho
fiat emplaſtrũ. uel ex iſtis fiat cõditũ aut
eſ̃m ꝛ eo utatur. uel utatur dyaciconiten
añ cibũ ꝛ poſt illud eni eſ̃m ẽ tante virtu
tis ꝙ uerificator poſtq̃ guſtauit dixit. Si
uis me mitẽ ſi uis dimittere litẽ. de dy
aciconiten da mihi frater itẽ Si aũt cau/
ſa eſſet calida diminuantur iſta multũ ca.
ꝛ addantur roſ. ſandaſ. ſe. portulac. cam/
phore ꝛ ſimilia Et de iſtis omnibus fiet
ſ̃mo particularis iã cito cũ loq̃mur de ma
la cõplexione ſtomachi q igitur hꝫ ſtoma
chũ debilẽ ꝛ nimis ſenſibilẽ ꝛ nõ põt ie/
iuniũ tollerare. vtatur brodio carnis boui
ne uel accipiat modicũ frumẽti cocti uel
parũ panis cũ vino ubi bullierint pira aut
cotana uel dyãbra cũ tria ſandaſ̃ Si aũt di
geſtia ſtõachi imutetur ꝓpť malã cõplexio
nẽ ſiccã rectificetur illa prius ¶ De cura
tione male cõplexionis ſicce ſtõachi iniũ
gatur ꝑmo qes ꝛ ociũ ꝛ utať dieta reſũp
tia ꝛ nutriẽte ſicq ſenes ꝛ cõualeſcẽtes. In
ꝑmis igitur itret balneũ aq̃ dulcis tẽpera

rate z parũ moretur z nó ſudet . deiñ bal
neetur in aq̃ tepida uel frigiditati uicina
ſed ibi nó ſit niſi tranſeũdo. deinde quieſ
cat deiñ utat̃ lacte mulieris aut aſine aut
cap̃ aut uaccaꝝ z ſumat illud ab uberibus
Et ſi nó ẽ poſſibile colligatur lac in uaſe
calido z ponatur in lacte modicũ ſalis z
mellꝭ z bulliant z ponatur parũ aq̃ z acci/
piat z caueat ne in ſtomacho corrũpatur.
z illa a quibus ſuitur lac ſint iuuenilia &
ſint in bono regimie z utatur bono cibo
de iſta aũt materia loquitur G. in v°. de
inge. ſa. ꝑpter ptiſicos z in vii°. ꝑpter ſto
machi ſiccitatẽ z i ix°. ꝑpter ethi. z nos
ſuperius in duobus locis ſumus locuti Et
poſtq̃ lac ẽ digeſtũ in ſtomacho exerceteꝝ
deiñ utatur brodio carniũ z carnibus uo
latiliũ q̃ tñ nó degunt in aquis. vtat̃ ouis
ſorbilibus z piſcibus petroſis z paulatine
reuertatur ad cibaria q̃ debentur in tpe ſa
nitatis Et ſi ſiccitas fuerit iũcta cũ cali
tate utatur lactuc. cucurbita z ſirup̃. iu/
lep. z aq̃ fr̃a niſi ſiccitas nimis excederet
ꝙ tũc ꝑtus ẽet nimis debilis z nó poſſet
ſuſtinere Et ſi ſiccitas eſſet iuncta cũ fri
tate utatur aq̃ mellꝭ z ptiſana cũ modico
mellꝭ z uino liphato z ſiſibus ca. z hu. ſi/
cut ſunt brodia z iuſcella. z vtatur eẽo
reſumptiuo cũ dyarodon abbatis. Si aũt
fiat indigeſtio ꝑpt̃ malã cõplexionẽ ca.
curetur illa prius . Cura male cõplexionis
ſtomachi ca. In tali cura cõpetũt pſica nó
tñ hũida. aquoſa. valẽt etiã lactu. endiuie
ſcarioꝭ. cucumeres cucurbit. portulac. cori/
andrũ hu. z lac acetoſũ z pulla infr̃ata ace
tũ . ualent etiã piſces recẽtes. zuccarũ roꝭ.
triaſand. ponãtur empſa fr̃a ſupra ſtoma
chũ tñ nó teneantur tãto tpe ꝙ anhelitus
conſtringatur aut epar nimis infreꝭ. Et
ſi cã fuerit iũcta cũ ſiccitate utatur ſiropo
uioꝭ. z nenufare. z iulep. z dyadrag̃. fro.
utatur ſpinag. atriplicibus z maluis z po/
mis z aqua ordei. z inungat̃ ſtomachus
cũ oꝭo uioꝭ. Et ſi ca. ſit iũcta cũ hũiditate

vtatur oxizaccar. ſiropo acetoſo. vtatur pi
ris z coctais et emplaſtret̃ ſtomachus cũ
roꝭ. coctanis z ſandaꝭ. Et ſi coſa hũdet
in ſtõacho purgetur . ſicut dictũ ẽ ca° de
dolore ſtomachi. Si aũt fuerit indigeſtio
ꝑpter malã cõplexiõnẽ fr̃aꝫ tũc illa curet̃
prius Curatio male cõplexionis ſtomachi
fr̃e. vtatur alliis z vino forti in pua q̃ti/
tate z calefiãt extrema z ponãtur uẽtoſe
ſupra ſtomachũ. vtatur an. cimi. ameos. ſi
ſel. ſpic. nar. z ligno aꝭ. z utatur potione
muſcata. dyatrion pipereon. ʒʒ. cedito Et
ſi fr̃as fuerit iũcta cũ ſiccitate minorẽtur
ca. z euaporatiua z utatur lacte z aq̃ or/
dei z lacte cũ mellꝭ. z vinũ cũ aqua. vtat̃
iſto medicamine. ℞. maſtic. ſpice. bulliãt
in oleo z inungatur ſtomachus uel ma/
laxetur cera in oleo z miſceatur cũ medi
co picis naualis z empletur ſtomachus .
Et ſi fr̃as iungatur cũ humiditate vtatur
carnibus aſſis z vino pontico z utatur pi
pere z cinamomo. z vtat̃ iſto ſiropo. ℞.
yſopi abſinthii. calamenti. añ. ʒ. iii. añ. ma
ratri. ameos. ſiſeꝭ. ſpic. nar. ſquinãti. calai.
aromatici. añ. ℥. i. mellꝭ. ro. lib. i. fiat ſiro/
pus z ex iſtis materialibus põt fieri oleuꝫ
aut vngentũ. aut cerotũ. aut empl̃m. vel
malaxetur cera cũ oleo. de balſamo Et ſi
fr̃a dñetur in ſtomacho aut meſ̃ia purge
tur ſicut dictũ ẽ in dolore ſtomachi Et ẽ
intelligendũ ꝙ puer puus uel puella appli
cata ſtomacho multum confortant vir
tutẽ digeſtiuã dũ tñ nó ſudent uel catu/
lus uel ſaltiꝫ ꝙ vicinus lõgo tpe ſupra ſto
machũ teneatur . Et ſi indigeſtio auferat̃
ꝑpter malã cõplexionẽ humidã in ſtom̃a
cho curetur illa prius Minuatur cibus &
potiſſime potus . z utatur aſſis z frixis. z
vtatur iſto electuario. ℞. dyañ. dyacin .
zuccari ro. añ. ℥. iiii. miſceantur Et ſi hũi
ditas iũgatur cũ caliditate vtatur acetoſis
z ſtipticis . z tunc ualent granata. z cito
nia. z parſica ſ. illa a quibus non fluit hu
miditas Et ſi fuerit iuncta cũ frigiditate

vtatur diatriō.zꝫ.ūeꝝ ꝙ patiētes contin
git ucire frequētius de rcotis ꝑtibus ꝓpter
malā cōplexionē ſtomachi fraꝫ z hu.iō
de gr̄a illā magis ꝑticulariter ꝓſequamur
Dieta eni ſit talis panis ſit triticeus bene
coctus et fermentatus et cū tpata q̄titate
ſalis et triticū ſit natū in terra alta leui et
noua q̄tū erit poſſibile omnē aliū panē ui
tet. vinū ſit citrinū in colore mediocre ĩ
ſbā bene maturū et odoriferū nō nouū z
optimi ſaporis oīa alia vina vitet. Aqua
ſit fontis et fons ſit uberrimus ſcaturiēs.
et currat uerſus orientē et ſol de mane ꝑ
cutiat oſtiū fontis et currat aqua ſup̄ loca
munda et accipiatur aqua lōge ab oſtio fō
tis ut ſit depurata a ſuperfluitate rōne euē
tationis et uirtutibus ſtellarū Carnes aūt
ſint uolatiliū aut q̄drupedū ſiue uolatiliū
aut domeſticoꝝ aut ſiluariū.ſi domeſticę.
utatur pullis et gallinis caponibus et colū
bis uolantibus et iſta nō ſint in cauernis
detenta ſꝫ in aere ad libitū nutrita De ſil
uaribus utatur ꝑdicibus et ſturnis et me/
rulis et auiculis cāpeſtribus et faſianis De
carnibus quadrupedū aut ſunt domeſtice
aut ſiluares. Si domeſtice utatur carnibus
agnual agni uel mutonis iuuenis et edu
li et uituli lactātis et extremitatibus por/
coꝝ De ſiluaribus nō utatur aliq̄bus niſi
iuuenibus.ſ.cūiculo capriolo et ceruo iuue
nibus. alias nō noīatas penitus uitet. Itē
utatur feñ.nouello.petroſill.mēta.ſaluia.
ſerpillo.iſopo.ſaturegia. ſana mūda. ſiue
gariofilata qd̄ idē ē borago.bleta.orto.ſpe
rago.iuuene.oīa alia uitet olera Itē uitet
oīa legumina ꝑter brodiū cicerū Itē uitet
oēs fructus niſi auellanas aſſas. aut duas
nuces poſt piſces aut medietatē vnius pi
ri cocti aut coctani cocti cū modico caſei
butiroſi poſt cibū Vtatur ouis ſorbilibus
piſcibus ſquamoſis de aq̄s mūdis currēti
bus lōge a ciuitatibus et ſi coquātur in aq̄
ponatur ibi petro.feñ.et ſal aut ponatur
ſup̄ torrefactoriū et iungatur frequēter cū
aq̄ ſalſa et oleo et hec ē dieta in generali.
Deiñ ſequitur magis ꝑticulariter Die do
minica utatur gallinis in brodio cū ꝫꝫ. et
croco z carnibus porcinis aſſis z ſint de
latere dextro porci cū ſalſa uiridi ſine ace
to ſꝫ cū cinamo.z in ſero hēat vnā auicu
lā cū ſalſamento de vino z ſale Die lune
hēat oſa.ſ.borra.blete petro.z terantē for
titē z cōdiantē cū carnibus ſalſis z mutone
recenti iuuene.z ſint de coſtis z hēat ꝑ/
dicē aſſā cū ſalſa de cinamomo z in ſero
carnes porcinas aſſas cū cepis deſup appoſi
tis Die martis hēat carnes porcias de dor
ſo z ſint aliquātulū ſalſe cū porris z ſinap̄
z in ſero cuniculū iuuenē aſſū cū ſalſa de
pipere Die mercurii hēat cuniculū iuuenē
in brodio cū ſpebus z perdicē aſſaꝫ cū ſal
ſa de cinamo.z in ſero carnes porcinas aſ
ſas Die iouis hēat carnes mutoninas ĩ ge
nere.z pullā in pane z de ſero auiculas aſ
ſatas Die ueneris habeat cicera cū petroſil
lio z ſaluia z piſces aſſos ſeu camōtas.i.
gābaros z ſint ſemꝑ piſces marini cocti ĩ
vino puro Die ſabbati ſi comedat carnes
utatur vitulinis lactātibus multū iuueni
bus z teneris cū bor. piperata z pullos aſ
ſos z ſi nō fiat ſicut dictū ē in die ueneri
Panis ſit bene fermētatus z bene coctus
Itē vinū ſit multū antiquū ſine aq̄ in ꝑ
ua q̄titate z ſit regula ꝙ continue exerci/
tet ſe añ cibū donec incipiat fatigari z nō
comedat in die ſꝫ de mane circa terciā ul
ante z de ſero ſemꝑ in ueſperis & ualde
paꝝ Viſo de regimie per dietā uideamus
de regimie ꝑ medicinā.ꝑmo in ſiropo.ſe
cundō in medicina laxatia. tercio in pul
uere.q̄rto de eſtis Siropus ē iſte .℞.fen.
petro.bruſci. ſpagi.gramis. apii.añ.ꝰ.i.
tēperētur in aceto fortiſſimo ꝑ diē z noc
tē. deiñ ℞.yſopi.abſcinthii.calamē. pule
gii.ſerpilli.maioran.baſilicō.mēte. ſaluie
añ.ꝰ.i.cōti.citri.añ.maratr.cimi.ameos
ſiſel.ſe.baſili.ſe.maiorā.añ.ʒ.i.z.ſ.mell
lib.i.z.ſ.z fiant ſirop.lib.ii. Medicīa ḡ

iſta. ꝶ. yerap. ʒ. v. aloe. ℈. ii. agarc. turbit.
eſſule añ. ℈. i. añ. cinamo. maſtic. añ. ℈. ſ.
cõficiantur cũ ſuco abſinth. ⁊ fiant pillẽ.
Puluis ẽ iſte. ꝶ. triũ generꝫ pipis. ʒʒ. cin a
momi. nucimuſ. añ. ℥. ii. añ. maratri. ci/
mini. amcos. ſiſeſ. ligni aſ. carpobalſ. xilo
aloes ſpic. nar. ſpic. celtic. calai. aramati. añ
℥. i. mẽte puluerizate. ℥. iii. croci. ʒ. ii. zucca
ri. ℥. ii. fiat puluis et ponatur in facco lo de
aluta Electuaria ſunt pſa. primũ ẽ iſtud.
ꝶ. dyamẽte. dyatrion. pipercon. añ. lib. ſ
miſceãtur Itẽ aliud. ꝶ. pliris cum muſto
dyãthos cũ muſto dyãbra. letiue. G. dya/
mẽte. dyatrion. pipeon. añ. ℥. iiii. miſceãt
et utatur mãe et ſero Itẽ illud quo utatur
poſt comeſtionẽ. ꝶ. dyacitoiten. dyatriõ
pipeon. carniũ. citoniorꝫ. dyamẽte. añ. ℥.
iiii. miſceãtur ¶ Et aduertendũ ꝙ oĩbus
iſtis põt uti in tpe frõ et regione fra. ſed
in tpe ca. aut regione ca. utatur in pua ꝗti
tate ualde aut nihil Sed in tpe ca. in re/
gione tñ fra utatur iſto. ꝶ. dyacimi. dya
rodon. abis. dyãtos roſate nouelle. añ. lib.
ſ. miſceãtur Et ſi calor ſuperuenerit. aut
rõne laboris. aut alicuius alterius rei tunc
iſta oĩa dimittantur. et tunc ſi patitur in
tpe ca. ſitiꝫ vtatur iſto. ꝶ. dyadra. frĩ. dia
bugloſſ. zuccari roſ. dyarodon abẽis. añ.
lib. ſ. miſceantur ¶ Clarificatio. ¶ Notã
da ſunt hic aliq̃ que poit G. vii°. de ige.
ꝑmũ ẽ qm̃ in vnoquoq; mẽbro corporis ẽ ac
tio i aliis nõ exñs hoc aũt ẽ ꝑpter cõplexi
onẽ cũ quodlꝫ mẽbrũ ꝓpria cõplexiõe de/
coretur. Secundũ notabile ẽ iſtud ꝙ in q̃
to tpe caſm reducit frm in tãto tpe frm
põt reducere caſm. ſꝫ motus nõ ẽ equalis
qm̃ uicina mẽbra leduntur a frõ pluſq̃ le
dantur in calido cõtrario ſe hꝫ in ſicco et
hũido qm̃ modus reducẽdi eſt eq̃lis qm̃
mẽbꝝ uicinũ nõ leditur a ſicco nec ab hu.
de quo ſit curandũ ſꝫ tẽpus nõ ẽ eq̃le ꝙ
citius reducitur hũidũ a ſicco q̃ ecõuerſo.
Siccũ eñi ẽ de difficili reducibile et iõ cor
pus qd̃ nõ nutritur de facili infratur. Et

cũ ſtomachus ẽ ſiccus nõ ſolũ debilitatur
ſtomachus et mẽbra uicina ſꝫ totũ corpus
Concluditur ergo ꝙ ſiccitas ſtomachi eſt
cum diligentia reducenda

¶ Capitulum quartũ de canino appetitu.

QVadruplex eſt innaturalis appe
titus quidã qui uocatur caninus
quidã qui uocaturboliſmus. ⁊ q
dã qui uocatur fames ſincopalis. ⁊ quidã
qui uocatur appetitus corruptus ⁊ de iſtis
ꝑ ordinẽ proſeq̃mur. Caninus appetitus
ẽ appetitus intẽſus ⁊ irrationabilꝭ ⁊ iſacia
bilis ⁊ q̃to plus appetit tãto magis cedit
⁊ dr caninus qm̃ ſicut canis nunq̃ ſaciaẽ
imo reuertitur ad uomitũ ita qui hãc pa
tiẽ paſſionẽ nũq̃ põt ſaciari Et ſicut dya/
betica ẽ ſitis inſaciabilis ita caninus ap/
petitus ẽ fames iſaciabilis ¶ Cauſa ¶ Cã
huius appetitus ẽ triplex. ſ. caſitas reſol/
uens ⁊ fras cõprimens ⁊ ſenſũ inducẽs ⁊
humor acetoſus pungens ⁊ uiſcoſitatẽ q̃
appetituꝫ ipediebat remouens ¶ Ad pri/
mũ mẽbrũ pñt mſta reduci ſicut ẽ caſitas
aeris. curſus. labor. fe. precedens. uigilie ni
mie. ⁊ caliditas ſtomachi ⁊ totius corpo/
ris ⁊ q̃to caſitas ẽ maior in toto corpore
q̃ in ſtomacho tãto fames ẽ ⁊ caninus ap
petitus intenſior ⁊ qñ caliditas ẽ maior ĩ
ſtomacho tũc ẽ maior appetitus in potu
q̃ in cibo ⁊ ita caliditas ſtomachi vna cũ
caliditate totius corporis bene põt intẽde
re appetitũ. reuma aũt põt intendere appe
titũ debilitando cõtentiuã ⁊ faciendo de
ſtomacho eleuare ſuũ. veit etiã ꝑpter de
bilitatẽ cõtentiue ⁊ fortitudinẽ expulſiue
Et fit etiã appetitus intenſus ꝑpter lumbricos
⁊ ſerpentes q ſunt i fũdo ſtomachi ⁊ pro
prie in inteſtinis deuorantes cibũ Iſta eñi
oĩa ⁊ conſilia pñt reduci ad inanitionẽꝫ
⁊ reſolutionẽ. ſcda cauſa eſt frigiditas cõ
primens & ita agit actionem ſimilem
ſuccioni & ita inducit contractum ⁊ ſen
ſum. & ita ſtomachus cum ſit in ſuo

orificio inanitus z illud ſentiat iõ appetit
ſicut ſi eſſet uera inanitio z iõ q hñt orifi
ciũ ſtomachi frĩm hñt intenſuz appetitũ z
quanto frigidius ẽ tãto appetitus intẽſior
niſi ad tantũ deueiret ꝙ mortificaret qm̃
om̃e mẽbrum infratũ habꝫ ĩ ctionẽ defec
tã de neceſſitate ſicut pꝫ per G. in 1°. afo.
qbuſcũq iuuenibus ❡ Tercia cã põt eſſe
ffa acetoſuz cxñs i orificio ſtomachi qm̃
mordicat z ſuſcitat et cõtentiuã debilitat
et digerit hu. groſſos uiſcoſos qui ĩpedie/
bant appetitũ ❡ Signa ❡ Si fuerit ex caſi
tate reſoluente tunc ẽ ſitis et ut plurimũ
ẽ cõſtipatus et apparent alia ſigna caſitatis
qm̃ eſt audax piloſus muſculoſus et accit
alñ etiã ꝙ homines multũ cibũ accipiũt z
parũ aſſellant et nõ erunt pingues et hoc
atteſtatur ſuꝑ fortẽ caliditatẽ reſoluentez
Si aũt fuerit ꝓpter alia cõſumentia reſol/
uentia ſicut ẽ aer labor vigilie et ſilia h°
habetur iudicio patientis Et ſi fuerit ꝓp
ter uermes hoc iudicant ſigna ꝯmiũ &
ſi ꝓpter fritatẽ tunc ẽ fluxus uentris par
uitas ſitis inffationes uẽtoſitates. Et ſi fu
erit ꝓpter debilitatẽ contentiue tunc eſt
fluxus uentris z cibus exiſtit q̃ſi indigeſ
tus et cũ quadã ſanguinis ꝑmixtiõe Et ẽ
intelligendũ ꝙ oĩs mala cõplexio ſue vir
tuti defectionẽ generat ſicut ſcribit vi°.
de morbo et ideo q̃libet earũ cũ excedit
põt debilitare ↄtẽtiuã. mõ igitur cũ calido
mõ cũ frõ. et ſꝫm hoc ſigna alia et alia Si
aũt fuerit ex humore acetoſo tunc ẽ pui/
tas ſitis et eructuatio acetoſa . et ſi fuerit
acetoſitas ex ffate ẽ acetoſitas pura cũ hũi
ditate multa Et ſi fuerit ex meſia tũc eſt
cũ ponticitate et cũ q̃dã ſiccitate Et ſi fue
rit ex aliis cauſis maifeſtis tũc ſciẽ ex iu/
dicio ❡ Pronoſticatio ❡ Caninus appeti
tus ex reumate adueit raro. Caninus ap/
petitus ſi continuetur ducit in boliſmuz
et boliſmus in famẽ ſincopalẽ . et fames
ſincopalis in mortẽ vigilate igitur et ora
te hic ❡ Curatio ❡ Si caninus appetitus

fuerit ꝓpter calorẽ reſoluentẽ denẽ ea que
ſunt dure digeſtiõis ſicut fabe fracte fru/
mentũ coctũ lẽtes cũ aceto piſces beſtiales
et conchilia carnes bouine ſemicocte oua
indurata panis azimus. portulac. cucurbi.
condite cũ oleo amigd. dulciũ z cũ zucca
ro . extremitates aĩaliũ. z inteſtina z con
diãtur cũ aceto z zuccaro z iungantur cũ
oleo mirtino. oleo ro. oleo de ſumac. ubi
bullierit alumẽ Et ẽ intelligendũ hic ꝙ i
curatione canini appetitus debemus vita
re oĩa acetoſa z oĩa põtica z oĩa acuta niſi
per hoc intẽdereẽ cura ſicut ſunt acetoſa
in cauſis caſis z pontica z ſtiptica in ni/
mio fluxu uẽtris z acuta z inciſiua in hu
moribus ffaticis Si aũt fuerit ꝓpter malã
cõplexiõnẽ frigidã dentur olea caſa pigue
dines z vnctuoſa z carnes anſeris aſſe z
vinũ purũ Et utaẽ potione muſ. pliris cũ
muſco dyanthos cũ muſco. aliptamuſ. &
ſi eſt cũ materia utatur alleis cepis. z pipe
cinamo. z ſinaṗ. z digeratur materia ffa
tica cũ origano. calamẽ. pulegio. ſerpillo.
añ. maratro. z mellẽ. purgeẽ cũ yeraṗ. Et
ſi materia ẽ ffatica digeraẽ cũ ſiropo . de
bora. ſir° de bugloſ. z purgetur cũ dyaſcñ
dyabor. z lapis lazuli. z detur zuccaꝝ ro. i
cã ca. z mel ro. in cã fra Et ſi fuerit ꝓpter
debilitatẽ contentiue conſidereẽ cã z ſi ẽ
cã ca. fiat ſicut dictũ ẽ Et ſi ẽ ꝓpter reu/
ma curetur ut dictũ ẽ Et ſi uenerit a ſple
ne mundificetur z ita de aliis mẽbris Et
ſi fuerit ꝓpter ꝯmes detur abſcinthiuz cũ
origano z aloe z alia q̃ſ dicẽtur. Et ſi fue
rit ꝓpter cãs primitiuas ꝑ contraria redu/
cantur ad tꝑamentũ ❡ De boliſmo

❡ Boliſmus ẽ appetitus intenſus z cũ inci
pit deſinit z accidit frequenter itinerãti/
bus z ptrãſeũtibus ꝑ loca niuoſa z iõ vul
gares dicunt ꝙ aliq̃ herbã calcauit que hꝫ
aſpectũ ad augmentandũ appetitũ tñ iſta
ẽ ueritas ꝙ tales ſunt cũ ianitione corpis
z repletione ſtõachi nauſeatiua z debilita
te ſtõachi z iõ cũ ſtõachus infratur icipit

appetere z etiam róne inanitionis totius
z cũ incipit deſinit quia ſtomachus reple
tus ē z virtus debilis z icipit quaſi mor
tificari z deſtitui z quaſi inſenſibilis fie
ri virtus appetitiua Quare oportet ꝙ ſuſ
citetur z extrema purgentur z quodãmó
cũ paruis virgis ſuauiter flagellentur .de
inde odoret aromatica .Et ſi particularia
conueniant in frāte vtatur iſtis materia
libus ſiue in eſiis ſiue in pomo ut odore/
tur ſiue in empl'is z oleis zc̃. z ſupra ſto
machũ appanatur z ē iſta.ſ.ambra.ſtorax
calamita.laudanũ.lignũ aſ.muſcus.gario.
nux muſ. Et aſſetur pulla z lardetur cuz
gariof.z aſpergatur cũ aqua ro.muſcata.
z odoret z comedat et vtatur vino muſ
catello aut alio odorifero Et ſi particula/
ria cõuenirēt in caliditate vtatur iſto ſm
prioré modũ.ſ.roſ.vioſ.ſiccis.neũphare.
coriãdro prepato.ſandaſ et cãpho.et aſſeē
pullus et lardetur et aſpergatur cũ aqua
roſ.et camphore et odoret z comedat cũ
fuerit infrigidatus. ¶ De fame ſincopali.
¶ Aliquando aliqui habent orificiũ ſto/
machi ita debile et ſenſibile ꝙ nó poſſũt
ieiuniũ tollerare et ió ſi in hora famis ca
reant cibo de facili incurrunt ſincopim.
Tunc igitur aut iſti ſunt actu in ſincopi
aut nó.et ſi actu fricentur extrema forti/
ter et ligentur ligatione doloroſa z traha
tur per nares et digiti conduplicati forti
ter conſtringãtur et aſpergantur aqua ro.
et poſt caſuz vtatur pane intincto in vi
no et vtatur brodio carniũ.Et ſi particu
laria vergant ad caliditaté fiat ſicut dictũ
eſt ¶ De corrupto appetitu. ¶ Appella
tur appetitus enormis et intollerabilis.ſ.
cum aliquis appetit comedere cretã carbo
nes. piſces crudos carnes crudas .fructus
nouellos adhuc ponticos ſicut manifeſte
videmus in mulieribus pregnãtibus hoc
aũt accidit ꝓpter hu.corruptos potiſſime
melancolicos exiſtentes in ſtomacho iſi/
cientes ipm et ita corrũpunt appetitum.
Et ꝙ adhuc ſunt ſub latitudine ſanitatis
appetunt ſimilia .z ꝙ talia ab intus ſunt
corrupta z infecta ideo appetunt ab ex
tra ſimilia corrupta z infecta z enormia
z irrationabilia quaſi ſi eſſent maniaci de
cibis male diiudicantes Accidit igiť mu
lieribus pregnãtibus aut cũ menſtrua ſunt
retenta Et in viro accidit ſed nó ita fre/
quenter z ſm diuerſitaté hu.in ſtoma/
cho ſm hoc diuerſa appetuntur ¶ In pri
mis igitur vtatur vomitu z multis vici
bus z ante cibũ z poſt z potiſſime ſi nó
fuerit mulier pregnãs in illis eni verendũ
fieri Deinde vtatur rafano tpato in oxi/
melle ſquillitico . deinde purgeť cũ quiqz
generibus mirobaſ preparatoꝝ.ſicut opõ
tet z pót vti piſcibus ſalſis z carnibus re
centibus aſſis ſupra carbones imediate Et
vtatur colũbis aſſis z pullis aſſis z ſiſibus
z vtatur ſinapi.cinamo.z cardão.z cu/
beb. Et utatur iſto eſio.℞.cuppuſ glan/
diũ.ligni aſ.añ.maratri.ſpice.nar. nuciſ/
muſ.gariofi.mirtilloꝝ .añ.ʒ.i.zuccari. ꝙ
ſufficit z fiat eſm z addatur conſerue ci
tri. z citrangulorꝝ añ.ʒ.ii. miſceantur .
¶ Clarificatio. ¶ Intelligendũ ꝙ du
plex eſt appetitus quidã ſimplex quidam
cópoſitus.ſimplex eſt naturaſ z ſemꝑ fit
a calido. Et cópoſitus cóponitur ex calido
z fro.z ē ſolũ in ſtomacho. Eſt eni appe
titus ſtomachi cópoſitus ex naturali z aïa
li.ſed naturalis fit a calido.aïalis a frigido
frigidũ eni cóprimit z ita agit actioné ſi
milé ſuccói.z ita inducédo vacuũ iducit
cótactũ z ita ſenſuz. z ita per accńs iuuat
appetitũ z calidũ ꝑ ſe.z ita hoies qui hñt
ſtomachũ frigidũ ſunt intenſi appetitus
z q hñt caſm male appetũt licet calor fa
ciat appetitũ naturalé per accńs tamen di
minuit in ſtomacho attrahédo uapores q
replét ſtomachum fantaſtice z ita impe/
diunt contactum z ita ſenſuz non é ígiť
iconueniés ſi caſitas ſtóachi ipediat appe
titũ z fras augmétet vtrũqz eni é ꝑ accńs

¶ Secundo intelligendú quoniam quili/
bet appetitus cibi fiat per frigidū . tamen
appetitus coitus naturaliter nō fit niſi per
ca . quoniā appetitus coitus eſt ſimplex al/
ter aút eſt compoſitus . ¶ Tercio intelligé
dú ꝙ vinū competit in curatione canini
appetitus quia calefacit ꝛ digerit cum eſt
ibi mala complexio frigida . aut materia
frigida . ꝛ licet uinuȝ ſit appetitus potus
non cibi . nihilominus vinuȝ non eſt po/
tus tantum ſicut aqua . imo cibus ꝛ potus
ꝛ medicina ꝛ cum hoc non dico ꝙ appe/
tatur ſed detur ſicut medicina cum ſit ca
lida ꝛ cauſa ſit frigida ꝛ ita curat ratione
contrarietatis . nec facit penetrare nec pe/
netrat quia vnctuoſa impediunt que pre
ceſſerunt . poteſt igitur vinū competere ī
curatione canini appetitus ¶ Quarto in
telligendum ꝙ licet vomitus inaniat ta/
men quia in iſto caſu euacuat cauſaȝ mor
bi iō poteſt competere ſicꝫ ī canino appe/
titu ꝓpter frigidos humores in ſtoma/
cho exiſtentes ¶ Quinto notandū quo/
niam licet groſſa cibaria plus nutriant ꝛ
citius ſedent appetitum . nihilominus in
boliſmo plus competunt ſubtilia quia vir
tus eſt debilis ꝛ ideo citius confortat &
citius tranſit ad membra ¶ Sexto notan
dum quoniaȝ licet in canino appetitu ꝓp
ter cauſam frigidam non competant ſtip
tica nihilominus bene competunt in bo
liſmo ꝛ ratione debilitatis virtutis ꝛ etiā
ut confortetur appetitus quia in boliſmo
cum incipit deſinit ꝛ ideo dicitur boliſ/
mus quia cum bolo ſaciatur quia appeti/
tus ſtatim proſtratur ꝛ deficit quare ſtatī
ſuccurrendum eſt ne cadat in ſincopim
¶ Septimo aduertenduȝ ꝙ mulieres no/
uiter inpregnate . aut ſi menſtrua retine/
antur appetunt enormia ſicut inteſtina .
carbones terram ꝛ ſimilia . ꝛ ratio huius
eſt duplex vna eſt ſimilitudo ut dictum
eſt adhuc enim humor eſt ſub latitudine
ſanitatis quia humor melancolicus ē groſ
ſus terreus ideo appetunt terram ꝛ carbo
nes tamq̄ ſimilia Aut forte poſſumus di
cere ꝙ humor melancolicus licet per com
parationem ad alios humores dicantur
frigidus ꝛ ſiccus tamen in ſe inquantū ē
in corpore viuēte eſt calidus ꝛ humidus
ideo appetit frigida ꝛ ſicca tāq̄ contraria.

¶ Capitulum ſextum de ſiti

SItis eſt appetitus frigidi ꝛ humi
di in ratione potus ſicut fames
calidi ꝛ ſicci in ratione cibi po/
tus autem eſt neceſſarius ut faciat cibum
penetrare ad membra Nunc autem ſitis
aliquando aufertur aliquando nimis inté
ditur . ꝛ ſi auferatur hoc eſt ꝓpter malam
complexionem ſtomachi frigidaȝ aut hu
midam aut vtrūqꝫ aut ꝓpter paſſionem
capitis ſicut eſt mania ꝛ melancolia . aut
ꝓpter ablationem ſenſus Si auteȝ ſitis fue
rit nimis intenſa . aut eſt ab interioribus
aut ab exterioribus hoc eſt ꝓpter calorem
ſolis aut aeris . aut ꝓpter curſum ꝛ laborē
ꝛ vigilias ꝛ clamorem ꝛ uociferationeȝ
ꝛ ꝓpter cibaria calida ſicut ſunt cepe alia
piper . euforbiū . aſa fetida . vinū purū for/
te antiquū . aqua ſalſa . piſces ſalſi . piſces re/
centes cū in ſtomacho corrūpuntur . mor
ſus reptiliuȝ . venenū ſumptum . coitus ſu
perfluus ꝛ ſimilia corpus exterminantia .
Et ſi ab intus hoc eſt ꝓpter ſtomachū aut
ꝓpter alia mēbra . Et ſi ꝓpter alia mēbra .
aut prouenit a cerebro ſicut in freneſi aut
in catarro de fleūate ſalſo . aut ꝓpter ſpiri
tualia ſicut ꝓpter apoſtemata pulmonis .
aut pāniculoꝝ aut ꝓpter fe . putridaȝ . aut
ethicam uerſus finē aut ptiſiȝ ꝛ ſimilia ꝛ
prouenit etiā ꝓpter oppilationes uenaruȝ
meſeraicaꝝ ꝛ epatis ut in ydroṕ . ꝛ ꝓuenit
ꝓpter calefactionē epatis ꝛ ꝓpter apoſtēa
ꝛ ꝓpter fluxū ꝛ ꝓpter nimiā caliditatem
renū ut in dyiabetica paſſione Si ꝓpter
ſtomachū hoc eſt ꝓpter cōplexionē calidā

aut ſiccam aut utrumqꝫ.aut propter cole/
ram que habundat in ſtomacho .aut fleu
ma ſalſum .aut propter fl'a dulce. aut ꝓp
ter crapulam.aut medicinam ſumptam.
et ſimilia. ¶ Signa ¶ Signa cauſarũ
extrinſecarum habentur ex iudicio patiẽ
tis Signa que ſunt propter alia membra a
ſtomacho habenẽ per iudicia illarũ paſſio
nũ. Sed ſigna que ſunt a ſtomacho ſunt
ſatis clara quoniã amaritudo ſignificat co
leram et dulcedo fleuma dulce. et ſalſedo
fleuma ſalſuꝫ et alia ſatis habentur ex iu/
diciis ¶ Pronoſticatio. ¶ Si in fe.
adueniat ſitis cũ ariditate corporis ualde
malum Si febricitans multum ſitierit et
ſubito ceſſet ſitis et fe.remaneat ꝛ lingua
eſt arida nigra mortem ſignificat procul
dubio quia virtus ſenſitiua ẽ mortificata
¶ Curatio ¶ Intelligendum ꝙ multi
plex eſt ſitis cui credendũ non eſt et ideo
potus nõ eſt dandus vt verbi gr͡a ut qui
mane ſitierit in ieiuno nõ eſt potus tribu
endus et ſi cogeretur detur ſibi acetũ cuꝫ
oleo Si de ſero utile ẽ intrare lectum . ſi
ſitierit non eſt potus ei tribuendus qm̃
ſi dormierit ſedabitur . Si fuerit propter
crapulam prouocetur uomitus et induca/
tur ſomnus Si propter medicinam laxati
uam in principio non detur potus quia
ſitis mendoſa eſt . In omnibus iſtis non
debet concedi potus ſed tamẽ aliqui ſunt
inpatientes et multum ſenſibiles et in ta
libus oportet ꝙ accipiant ſorbendo diu in
ore tenendo paulatine tranſglutiendo et
teneãt in ore pillulas ſubſcriptas Aliquan
do autem uenit ſitis propter malam con
ſuetudinem bibendi et tunc non eſt con
ſilium niſi ꝙ paulatine mutaretur ad op
poſitum et ꝙ per accidentia anime ¶ In
telligendum etiam ꝙ in ſiti que proueit
propter cauſam calidam et potiſſime hu/
moralem. ſicut eſt colera non competit
ſomnus quoniam caleſiunt interiora &
augmentatur ſitis In mala igitur cõplexi

one calida ſine materia ſine oppilatione.
detur aqua frigida in bona quantitate et
ſedabitur ſed ſi eſſet colera nullo modo
detur aqua per ſe niſi eſſet cum vino gra
natorum aut ſiropo iulep. aut cum aceto
aut cum mica panis et purgetur cum caſ/
ſiafi.et miroballin. citrini Et ſi eſſet fleu
ma ſalſum detur ſibi oxumel diuretic. et
purgetur cum miroballin. citrini et Ke/
bul'.uel quotienſcunqꝫ potare uoluerit de
tur ſibi ptiſana ordei ualde calida quantũ
potarẽ uoluerit et ſit ita calida ſicut pote/
rit ſuſtinere et hoc eſt expertum quoniaꝫ
ratione actualis caliditatis digeritur ma/
teria fleumatica et frequenter ſequitur uo
mitus Et poſſunt fieri in ſiti ea que dic
ta ſunt ſuperius in libro.i. ¶ Pillule ꝗ ua
lent ad ſitim ſi teneantur in ore.℞. qua
tuor ſe.frigidoruꝫ mundatorum ſe.endi
uie.ſe.lactuce.ſeminis ſcarioſ.ſeminis por
tulace.ſeminis papaueris albi an̄.ʒ.i.confi
ciantur cum mucillagine pſillii.ꝛ dragan
ti ꝛ fiant pillule. aer frigidus ualet multũ
ꝛ potiſſime ſi uenerit propter pectus . Si
autem uenerit propter cauſas extrinſecas.
reducantur per contrarium ꝛ ſi fuerit ꝓp
ter paſſiones membroruꝫ interioruꝫ curẽ
tur prius.ꝛ ita ſedabitur ſitis interim cuꝫ
blandientibus tranſeamus ¶ Intelligen/
dum ꝙ in ſiti mendoſa que prouenit ꝓp
ter humores frigidos multum ualet ſom
nus Et ſi auferatur ſitis propter humores
frigidos purgetur.ꝛ ſi propter morbos cu
rẽtur.ꝛ ſi propter ablationẽ ſenſus .detur
vinum purum aut nectar ꝛ dentur aſſa
ꝛ frixa ꝛ ſalſa ꝛ acuta De remediis autẽ
contra ſitim breuius pertranſeo . propter
ea que dicta ſunt in primo libro ¶ Cla
rificatio. ¶ Intelligendum ꝙ ablatio
ſenſus in ſtomacho poteſt eſſe ſignũ mor
tale ꝛ tamen ablatio ſenſus in aliis parti
bus ut pedibus ꝛc̃. nõ eſſet pro tanto ꝙ
actio ſtomachi ẽ neceſſaria toti corpori ſꝫ
in multis aliis partibus nõ ſic ¶ Ablatio

igitur ſenſus ꝓpter mortificationē uirtu/
tis ſenſitiue in ſtomacho eſt ſignū morta
le in ſe. ¶ Secundo intelligendū ꝙ aqua
frigida ut plurimū per ſe ſupta no ſedat
ſitum quoniam de facili inflāmatur ꝛ cō
uertitur ꝛ oppilat ꝛ non penetrat. quare
oportet aliquid amiſcere ſicut eſt acetum
aut vinū albū in parua quantitate. Et ſi
ſitis eſt propter ſtomachuꝫ ꝙ dentur tria
ſandal. zuccarū roſ. ꝛ ſimilia ¶ Tercio
notandum ꝙ cauſa appetitus ſitis eſt ca. ꝛ
ſicc. ꝛ ſuuꝫ obiectū eſt frigidū ꝛ humidū
ꝛ tamen vinū appetitur cū ſit calidum ꝛ
appetitur ut potus ſedans ſitim. dico ꝙ ui
nū poteſt ſedare ſitim multis modis ꝛ ra
tione actualis frigiditatis ꝛ humiditatis.
ꝛ liquiditatis. ꝛ quia eſt penetratiuū ꝛ ꝙ
comuniter ꝯmiſcetur cum aqua ꝛ ratio
ne delectationis confortat digeſtiuam re
ſtaura ꝛ nutrit bene igitur appetitur vi
nū in ratione potus cum multas habeat
uias ſedandi ſitim

¶ Capitulum ſeptimū de eructuatione.

ERuctuatio eſt uentoſitas fumo
ſa ex indigeſtione ſtomachi pro
curata ad ſuperiora oris proiecta
virtute expulſiua ſtomachi cōfortata. In
telligendū etiam circa iſtaꝫ materiā ꝙ uē
toſitas generatur a calore debili reſoluēte
materiā in uaporē non potente tamē cō/
ſumere. Nunc autem iſte uapor uentoſus
ſic generatus aut expellit̄ ꝑ ſuperiora aut
per inferiora aut remanet in medio. ſi ꝑ
ſuperiora cauſat eructuationem. ſi per infe
riora ꝛ cum ſonitu cauſat peditū ꝛ ſine
ſonitu cauſat trullam. Si autem remanet
in medio ꝛ uentoſitas ſit iuncta cum hu
miditate cauſat rugitū. ſi nō cauſat torſio
nes ꝛ ſimilia ſm ꝙ uētoſitas uadit ꝑ lo/
ca ampla uł ſtricta. ꝛ ſecundū ꝙ eſt groſ
ſa uel ſubtilis ſecundū hoc diuerſas facit
melodias ꝛ proportiones armonicas ſicut
dixit princeps medicorū G. vi. de morbo

¶ Cauſa ¶ Eructuatio aut prouenit
ab exterioribus aut ab interioribus. ſi ab
exterioribus hoc eſt aut ꝓpter nimiū ca/
lorē aut frigus aut inordinationē cibi &
potus. aut ꝓpter nimiā cibi ꝛ potus quan
titatē. aut ꝓpter qualitatē ſicut ſunt legu
mina ſicut fabe ꝛ ſimilia. aut ſicut radi/
ces ſicut rafanus rapa paſtinaca ꝛ ſimilia.
aut ſicut ſunt dulcia groſſa ſicut ſunt vi/
na noua dulcia ꝛ ſimilia aut quia ſomnus
nō fuit completus ꝛ breuiter ꝓpter omīa
illa que digeſtionē impediunt Si ab inte
rioribus hoc eſt duobus modis. aut ꝓpter
ſtomachū aut ꝓpter alia mēbra ſicut ſunt
egritudines epatis aut uenarū meſeraicaꝝ
ꝛ ita de aliis que virtutem digeſtiuā ipe/
diunt Si ꝓpter ſtomachū hoc erit aut ꝓp
ter malā coplexioneꝫ aut ꝓpter malos hu
mores exiſtentes in ſtomacho. ſi ꝓpter
malā ꝯplexionē tūc aut quia nimis ē caſa
aut nimis fr̄a Si ꝓpter hūores aut ꝙ coſi
ci aut ꝙ flatici aut ꝙ meſici ꝛ ita breui
ter de aliis omnibus que uirtutē ſtomachī
digeſtiuā corrūpere poſſunt ꝛ ſm diuerſi
tatē cauſarū diuerſe ſpecies corruptionuꝫ
generantur Et ita ē quedā ſpecies eructu
ationis fetida quedā fumoſa ꝛ quedā ab/
hoīabilis ſicut ē odor piſciū corruptoꝝ aut
ouoꝝ frixoꝝ aut carniū rancidaꝝ ꝛ ſic de
aliis ſaporibus inoīatis aut ſicut ſunt ſapo
res frequentius noīati ſicut eſt ſapor aceto
ſus aut fumoſus Species igitur eructuatio
nis ſunt multe ualde ſm diuerſitatē cor/
ruptionū ꝛ ꝙ corruptio prime digeſtiōis
raro aut nūq̄ pōt rectificari per digeſtioēs
ſequentes ideo cū maiora cautela tranſeū/
dū eſt ¶ Signa ¶ Si aūt eructua° fu
moſa expulſio ꝛ indigeſtio prouenit ꝓpē
cauſas extriſecas ſatis pōt ſciri. per iudicia
ſi medicus vult eſſe diligens Iuxta illud
Damaſceni. nec ſuper oīa pudeat te patiē
tē interrogare Si aūt uenerit ꝓpter cauſas
intrinſecas ꝛ fuerit ꝓpter paſſiones alioꝝ
mēbroꝝ ſatis manifeſtabitur ex illis. Et

ſi uenerit ꝓpter ſtomachū tunc aut ē ꝓ
ter cām ca. aut ſram . z ſi ꝓpter cām cau
dā ſentitur calor in ore ſiccitas z ariditas
Et ſi fuerit colera ſentitur amaritudo cū
quadā anguſtia z inquietudine z pōt ſci
ri per viam experimenti per hunc modū
ſeruetur paciens in temperata dieta ꝑ ali/
quos dies quo ad quātitatē z qualitatē z
poſtea detur panis ordei cū aqua . z nihil
amplius comedat in illa menſa . z ꝙ de
iſtis accipiat in temperata quantitate tūc
ſi ſentiat eructuationes proculdubio cā ē
calida que conuertit materiā in uaporem
Si aūt ſentiat eructuationē acetoſa; cū hu
miditate z ſaliua multa tunc ē ex ſl'ate .
Et ſi cū ſiccitate z ſtipticitate tūc ē ex me
lancolia z per uiā experimenti poſſumus
ſcire per hunc modū . dentur cibaria ca'a
cū temperamento . ſicut ē menta origanū
aū . z cū hoc regimen tēperatū preceſſerit
aliquibus diebus tunc ſi cum hoc ſentiat
eructuationes proculdubio extrinſecis ex
cluſis ex mala cōplexione frigida ꝓcedit.
Si aūt appareat humor fetidus ex corrup
tione z putrefactione humoꝝ prouenit.
Sed fetidus acutus fumoſus pungitiuus
atteſtatur ſupra hūores ca'os ſed rancidus
z abominabilis z inominatus ſup̄ melan
colicos ſed acris z ſicut piſces corrupti &
oua corrupta ſupra ſl'aticos z in iſtis ſa/
poribus extraneis z inōiatis oportet habe
re magnā coniecturā iuxta naturā parti/
culariū que concurrunt z que ꝓceſſerunt.
quare oportet medicū eſſe vigilaturū . oīa
enī certis litteris denotari nō poſſunt ſm
G. in de inge. Signa igit̄ particularia idu
ſtrie medici derelinquantur ❡ Pronoſ
ticatio ❡ Eructuatio vna uel due cū al
leuiatione bonū ſignū eſt z ꝙ natura ſit
fortis in expellendo z eſt quaſi quedā cri
ſis particularis . Et ideo uentoſitates ſiue
ſint naturales ſiue ſinthomatice nl'la via
nullo modo ſunt retinende nec rōne loci
nec rōne perſone . Immo poſtq̄ generate
ſunt medicus tenetur illos expellere cum
temperamento uel ſuperius uel inferius.
z ideo ubi opꝛtet eructuationes tempera
te ſunt prouocande Si aūt eructuationes
fuerint multe z frequētes nō poſſunt eſſe
bone imo ſunt ſinthomatice z ſunt ma
le in rōne ſigni ꝙ corruptionē digeſtiōis
ſignificant z male ſunt in ratione cauſe.
ꝙ digeſtionē iterū corrupunt cū cōmo/
ueant digeſtiuā cū ipſa uigeat per quietē;.
eructuatio igitur frequens z nimia mala
❡ Curatio ❡ Si fuerit ꝓpter dietā rec
tificetur . ſi ꝓpter paſſiones alioꝝ mēbroꝝ
curentur . Si ꝓpter ſtomachū uigilandū ē
ſi igitur fuerit mala cōplexio ſtomachi ca
lida . alteretur cū ſiropo ro . uiolaꝝ . nenufa
re . z ex his fiat empl'm ſupra ſtomachū.
ſicut ſunt ro . ſandal . z ſiſia . z ſi eſſet cole
ra purgetur cū mirobalꝝ . citri . z caſſiafi . z
aliis ſ'ris ſicut oꝫ in vi . rebus nō naturali
bus applicentur Si aūt cauſa fuerit frigida
detꝝ caſtoꝝ . cū aceto ſquillitico z admini/
ſtretur ruta . z origanū . calamentū . z aū .
maratrū . z ſpinargi . coſtus z ameos . z ſi/
ſeꝝ . z ex his uel iſtis fiat ſiropus aut cōdi/
tū aut el'm . aut oleū aut vngentū z ſimi/
lia z applicentur uel ab extra uel ab intus
z dentur iſta eti'a . ſ . dyatrion . pipereon .
dyani . dyacimi . dyagalanga . dyazinz . &
ſimilia z ſi cā eſt materialis purgetur ſm
cōuenientiā hu . z ſi fuerit ſl'a ſicut miro
balꝝ . Kebuli . z aloe paratis ſicut oportꝫ z
ſi ex mel'ia purgetur cū mirobalꝝ . indi . z
lapi . lazuli . paratis ſicut oꝫ deinde fiat ſtu
pha z bal . z exibeatur tiriaca z iiungatur
dieta ſicut oꝫ in vi . rebus nō naturalibus.
fiat igitur ante cibū exerciciū forte z ita
de aliis z breuiter loquendo magna pars
curationis ē bonitas regiminis ❡ Clari
ficatio ❡ Intelligendū ꝙ eructuatio
ſm aliquē modū conſiderādi pōt eſſe mo
tus naturalis Si enī ſit modica z cū alleui
atione tunc ē bonū pro tanto ꝙ aliquan
do modicus uentus generatur & uirtus

expulſiua é fortis z expellit illá uentoſi/
taté cú vna eructuatione uel duabus uel
paulo plus z túc pót eſſe ſecundú naturá
quecunq; fuerit cauſa Aliqñ tamé é mul
tú frequens z tunc nó ſolú é malú in ra/
tione ſigni imo in róne cauſe qm̃ ratione
motus nimii corrūpit digeſtiuá z ita poſ
ſumus intelligere de ſternutatione ſingul
tu tuſſi z ſimilibus .qm̃ poſſunt eſſe mo
tus naturales cóparando ad finé z quo ad
virtuté forté qñ aūt excedunt z ledunt
tunc ſunt accidentia ſequentia morbos z
ſm̃ húc modú loquitur G. de iſtis v° de
morbo ¶ Secundo debemus intelligere
ꝙ eructuatio quo ad apparentiá paſſio eſt
partis ſuperioris ſtomachi ꝙ ibidé magis
manifeſtatur .ſed quo ad exiſtentiá ma/
gis é partis inferioris cú ibidem ſit uapor
qui expellitur z licet ſternutatio ſit paſ/
ſio partis anterioris ꝙ ibi eſt materia nó
tamen fit in ſtomacho cú in parte ſupe/
riori materia nó poſſit contineri cú ſitus
ſit alter z alter ¶ Tercio intelligendú ꝙ
eructuatio acetoſa pót fieri z a calido z a
frigido .a calido fit táq̃ a cauſa remota cú
calidú infrigidet exalando z frigidú faci/
at hoc táq̃ cauſa proxia z ita uidemus ꝙ
calidú ab extra inducit acetoſitaté ſicut ui
demus in vino cú conuertitur in acetoſi
taté ꝙ bulliendo partes calide exalant fit
etiá a frigido ſicut patet in fructibus qui
a principio ſunt acetoſi. Et iuxta hoc ad
uertendú qm̃ calor fortis z intenſus licet
deberet diſſoluere reſoluere z conſumere
nihilominus gracia materie facit aliquan
do eructuationes fumoſas cú ſic materia
eſt diſpoſita ſicut ſunt legumina z ſiſia.
z manifeſte apparet in exterioribus . qm̃
licet ignis ſit magnus z fortis tamen qñ
ligna uiridia apponútur reſoluitur fumus
trúboſus caligatus z ita é in corpore q̃re
zc. ¶ Quarto notádú ꝙ melancolia fa/
cit eructuationé acetoſam fetidam cú ſit
humor corruptus z frigidus .Idem facit
rafanus cú ſumitur in nimia quantitate.
quia róne indigeſtionis cóuertitur in fri
giditatem z qñ corrumpitur in fetoré có
uertitur Sed fleuma acetoſitatem facit &
nó ita fetoré ꝙ nó eſt humor ita corrup/
tus ſicut melancolia z cú hoc eſt groſſus
z uiſcoſus ¶ Et ultimo notandum ꝙ in
eructuatione q̃tú eſt ex hoc nó competit
ſtomia ſed cú corpus é plectoricú poteſt
competere róne humoꝝ exiſtétiú in uenis

¶ De ſingultu ſtomachi

Singultus eſt quaſi ſpaſmus ſto/
machi repleti aut inaniti. aut hu
more aliquo uiciati ꝓpter expul
ſionem nociuorú Intelligendú ꝙ exqui
ſite loquendo ſingultus nó eſt ſpaſmus.
ſed dicitur ſpaſmus ꝓpter conuenientiaꝫ
quam habet cú ſpaſmo . vnde ſicut ſpaſ/
mus fit ex inanitione z repletione ita z
ſingultus .ſed differunt quoniá ſpaſmus
ſemper eſt motus preter naturá z cú hoc
licet retractio fiat poſtea tamen fit exten
ſio ut nociua expellantur q̃tú in ipo eſt .
Modus autem faciendi eſt iſte cú aliqua
res nociua ipi ſtomacho adheret z potiſſi
me cú inuiſcatur in uillis z ſubſtátia ſto/
chi tunc uirtus aīalis ſenſibilis ſentit illud
z tunc ſuſcitat virtutem naturaleꝫ expul
ſiuam z tunc cuꝫ magno impetu nitunť
nociuú expellere z talis motus ſtóachi fit
ipetuoſus et fortis. appellatur ſingultus z
per talem modú fit ſternutatio z tuſſis.
ſicut ſcribitur quinto de morbo Cauſatur
igitur ſingultus ex repletione z inanitio
ne z ex apoſtéate z ulcere z ex multis có
ſiſibus ¶ Cauſa ¶ Cauſe eniꝫ aut ſunt
extrīſece aut itrīſece ſi extrīſece túc ſunt
ſicut frigiditas aeris z hoc patet quoniam
cum puorú ſtomachus infrigidatur de fa
cili incurrunt ſingultum fit etiam ex ni/
mia repletione cibi z potus et eorum cor
ruptione in ſtomacho . fit etiaꝫ cú ſumút

acuta ſicut piper z poſt ſumitur vinū qm̄ vinuz facit ut piper inuiſcetur. Si autem fuerit propter cauſas intrinſecas tunc aut hoc eſt ꝑpter ſtomachum. aut ꝑpter alia membra. ſi ꝑpter alia membra ſicut eſt apoſtema capitis aut caſus aut pcuſſio. aut fractura cranei. aut aduenit ꝑpter apoſtema epatis aut ꝑpter humores acutos mordicantes pungitiuos aut acetoſos delegatos a toto corpore ad ſtomachū. Si autez fuerit ꝑpter ſtomachum hoc eſt aut ꝑpter humores frigidos inuiſcatos aut ꝑpter calidos aut pungitiuos aut ꝑpter apoſtema. aut ꝑpter ulcera aut ꝑpter nimiuz ſenſuz aut ꝑpter nimiam inanitionem. z ita de aliis Si autem uenerit ꝑpter cauſas extriſecas hoc manifeſtatur ex iudicio. z ſi uenerit ꝑpter paſſiones aliorum membroruz aut totius corporis. ſimiliter patet ex iudicio z ſi fuerit ex inanitione ſignificatur quia fe. preceſſerunt labores z abſtinentia z ſimilia exterminantia corpus. Et ſi fuerit ex repletione ſignificatur ex ocio z qe te z quia repleuit ſe z quia eſt cum grauitate z punctura z ſi hu. ſint frigidi ſignicatur quia iuuatur ex calidis z quia ſentitur frigiditas in ſtomacho. Et ſi eſt ex caliditate ſignificatur ex calore et punctura z mordicatōie z ſi ē ex ſenſu ſignificatur ꝙ a qualibet cauſa facili patitur ſingultum. Et ſi eſt ex apoſtemate tunc eſt fe. dolor z nauſea z ſi non alleuietur ex uomitu ſicut cum alleuiatur cum eſt ex inanitione. Vlcus autem diſcernitur quia cū ſumuntur acuta z pungitiua tunc ſentitur dolor z aggrauatio in ſtomacho. Et ſi fuerit ꝑpter paroxiſmum fe. tunc diſcernitur ex iſtis z ita de aliis ¶ Pronoſticatio ¶ Si in criſi ſignis bonis apparentibus bonum quia criſis per uomitū ſignificatur Si autez mala ſigna appareant malū quia ſpaſmus ſignificatur Sigultus enī poſt quācunqꝫ euacuationez ueniens ſuperfluam malū ſi fuerit naturalis ſiue artificialis ſicut eſt fluxus ſanguinis poſt uomitū Singultus aut ſudor aut uomitus aut fluxus uentris z ita de aliis. ſi poſt uomituz ſingultus nō ſedetur nec diminuatur ſed potius aggrauetur maluz quoniam apoſtema aut inaitio ſignificatur In yleon ſingultus malum. ſi poſt ſingultuz ueniat apoſtema in latere dextro aut ſuper humerum mors feſtina ſignificatur Si poſt ſingultum ueniat ſpaſmus aut alienatio peſſimuz Si ſeniori purgato ſuperuenerit ſingultus malum. Poſt uomitum ſingultus ſuperueniens malum ¶ Curatio generalis eſt hec. ſ. quia omnes cauſe tam exteriores q̄ interiores reducantur ad temperamentum per ſuum contrarium verbi gratia ſi fuerit ex frigiditate applicentur calida ſtomacho ſicut eſt abſinthium menta. coſtus lignū al. rectificetur acr z ſimilia Et ſi fuerit repletio inducatur inanitio temperata Et ſi fuerit fe. curetur ſicut oportet Idem de apoſtematibus z de ſolutione continuitatis z caſibus z percuſſionibus ſicut dicetur in locis ſuis ¶ Nūc autem intelligendum eſt ꝙ curationes generales ſingultus ſunt iſte potiſſime quando cauſa eſt repletionis frigida dum tamen non ſit propter apoſtema. aut ꝑpter inanitionem. ¶ In primis debent fieri fricationes fortes extremitatum. ſecundo inducantur accidentia anime z ex nō prouiſo. ſicut ſunt ira magna. aut timor aut gaudium. Tercio ponantur uentoſe ſupra ſtomachuz z ſupra ſpatulas ſine ſcarificatione Quarto apponantur ſupra ſtomachum medicamina mundificantia. Quinto inducatur ſomnus longus z profundus Sexto fiat ſternutatio. Septimo inducatur uomitus & ſi uomitus omnia iſta precederet eſſet bonum in cauſa materiali Octauo ꝙ retineatur anhelitus multotiens quantum erit poſſibile quoniam multum ualet ¶ Viſis curationibus generalibus ad particularia ueniamus Et ꝑ̄mo

videamus de cá frigida quia frequentius aduenit Supponimus eni ꝙ ſit mala complexio frigida ſine materia ꝙ ſoluꝫ cú alterantibus curatur ꝛ ita de aliis ꝛ ſi ſit cú materia inducatur vomitus. deinde digeratur materia cú oximell'. diure. vbi bullierit abſcin. ꝛ purgetur cú yerap̄. deinde detur tiriaca. metridatú. ꝛ filoiuꝫ. ꝛ cuꝫ hoc iſta bulliant in oleo ꝛ cera malexetur in oleo. ꝛ ſupra ſtomachum applicetur. Et ſi fuerit ex uentoſitate tunc ualet ruta. origanū. calamentum. aniſum. maratruꝫ. caſtoreum. vinum purum. ſtupha. ꝛ bal. Et ualet dianiſum. dyanthos. dyagalanga. Iſta enim omnia non ſolum ualét in materia uentoſa ſed in mala complexione frigida. ſiue cum materia ſiue ſine materia licet directius ualeant in materia ventoſa fumoſa Et eſt intelligendum ꝙ in ſingultu debent apponi aliquando ſtupefacientia cum aromaticis ꝛ confortatiuis ꝛ materiam purgantia per modos diuerſos ꝛ loca diuerſa. modo per ſeceſſum modo per vias vrinales ꝛ ita de aliis ꝛ pro tanto debent apponi opium ꝛ ſimilia. ut ſtupefaciant ꝛ nimiuꝫ ſenſuꝫ auferant aloe. ut trahat ad inteſtina ꝛ ſpica nar. ut trahat ad vias vrinales ꝛ epar confortet ꝛ an̄. ꝛ ſimilia. vt ventoſitaté conſumant ꝛ lignū al'. ut confortet cor vna cum croco ꝛ mēta ꝛ abſcinth. ut ſtomachum confortet. ꝛ ita de aliis multis Sapiens ergo fuit qui p̄mo iſtud medicamen in ſingultu inuenit pro tanto quia in quolibet morbo per q̄dam ſimile ſimilia poſſunt applicari. Receptio igitur tam nobilis ꝛ tam notabilis eſt hec. ℞. ſpice nar. ſquinanti. calami aromatici. an̄. maratri fol'. mente. fol'. abſcinthii. coſti. an̄. ʒ. i. croci. ligni al'. ambre. gariofal'. aloe. citri. an̄. ℈. ii. opii. coriandri. p̄parati. ſe. papaueris. albi. caſſie l'. an̄. ℈. i. conſerue citrangulorum. ʒ. ii. zuccari ꝙ ſufficit ꝛ fiat electuarium quo vtatur mane ꝛ ſero ꝛ conſeruetur cum amore quia reuelatum eſt Si autem cauſa fuerit calida tunc ℞. ſirop. roſ. oxizaccar. ſirop. acetoſ. an̄. lib. ſ. miſceantur ꝛ bulliant ſimul ꝛ cum iſto materia digeratur. Deinde purgetur ſic ℞. yerep̄. ʒ. iii. triſere ſarracenice. reubarbarate. ʒ. vi. miſceantur vel purgetur cum mirobalanis citrinis. ꝛ manna. ꝛ caſſiafiſt. paratis ſicut oportet. ꝛ vtatur mal'granatis. ꝛ ordeato aqua ordei. ꝛ portula. cucurbita. melonibus ꝛc̄. Et ſi fuerit ex inanitione vtatur lacte ꝛ balneo aque dulcis ꝛ vtatur nutritiuis. ꝛ reſumptiuis ꝛ humectantibus ſicut dictum eſt ſuperius capitulo de mala complexione ſtomachi ſicca ꝛ ſuperius capitulo de ethica ꝛ capitulo de ptiſi. ¶ Clarificatio ¶ Intelligendū igitur quoniā licet in ſingultu in de inanitione non ſit materia que appellatur nihilominus motus non eſt fruſtra quia virtus naturalis nititur malam complexionem ſtomachi ſiccam ex qua ledebatur. & ita eſt in tuſſi ꝛ ſimilibus. quoniā ibi nō eſt virtus precognoſcitiua. ſed nocumenti ſenſitiua. ꝛ quia mala cōplexio ledit ideo eſt talis motus Vnde in ſpaſmo de inanitione non fit iterum extenſio quia motus eſt totaliter preter naturam In ſingultu autem non ſic ꝛ pro tāto villi licet retrahantur tamen poſtea extenduntur ꝛ ad ſui naturam reuertuntur ꝛ talis ſiccitas poteſt eſſe ethica ſtomachi ꝛ preparat ꝛ diſponit ad ethicam totius.

¶ Secundo intelligendum eſt de ſingultu ſicut dictum eſt de eructuatione quoniam ſi ſit naturalis proporcionatur diſpoſitioni naturali. ꝛ ſi ſit diſtēperatus proporcionatur morbo. ꝛ ideo intelligendū ſicut determinatur in dubitatione ꝛ ſicut dictum eſt in ſententia. quia ſecundum virtutem ſingultus non eſt ſpaſmus licet habeat magnam conuenientiam cuꝫ ſpaſmo quoniam vtrumq; cauſatur ex repletione et inanitione ut dictum eſt licet diuerſimode quoniā ſpaſmus eſt in lacerto

⁊ ſingultus in neruo ſiue in parte ner
uoſa Et ideo iuxta hoc notandum ꝙ mo
tus ſingultus non eſt ſimplex ſed compo
ſitus ex naturali ⁊ animali ſicut tuſſis &
ſternutatio ⁊ ideo uidetur eſſe motus cõ/
poſitus ex expulſiua ⁊ cõtentiua. quoniã
contentiua nociuũ retinere non dubitat
Et ideo iuxta hoc notandum ꝙ iſte mo/
tus poteſt eſſe in uillis ſtomachi preter ma
lam materiam ibidem inuiſcatam quoni/
am natura nititur expellere Et iuxta hoc
aduertendum ꝙ pueri cum flent patiun/
tur ſingultum quia materia mala fluit tũc
ad ſtomachum

Capitulum octauũ de faſtidio ⁊ regimi
ne ſanitatis

FAſtidium eſt abhominatio cibi
⁊ potus quaſi cum quadam nau
ſea ⁊ aliquali appetitu uomendi
propter corruptionem cerebri ⁊ hu. in ſto
macho exiſtentium Cauſa Cau
ſa enim aut eſt intrinſeca. aut extrinſeca.
extrinſeca ſicut nimia frigiditas aeris aut
nimia caliditas diſſoluens. aut curſus. aut
labor. aut prouenit cum cibus ſumptus eſt
in nimia quantitate. aut in mala qualita
te. aut ſecundũ ineptum ordinem. aut ꝙ
ſomnus non fuit completus. aut quia ni/
mium exercicium ſecutũ eſt. aut propter
accidentia anime ⁊ ita de aliis rebus non
naturalibus indebito modo adminiſtra/
tis. ad que ſequitur corruptio digeſtionis
in ſtomacho. Si autem fuerit a cauſis in/
trinſecis tunc aut proueit a ſtomacho aut
ab aliis partibus. ſi ab aliis partibus cum
aliqua mala materia mittitur ad ſtoma/
chum corrumpens virtutem digeſtiuam
Aut accidit propter ſtomachum ſicut eſt
aliqua de malis complexionibus cum ex/
cedit cum materia aut ſine materia Et ac
cidit etiam propter apoſtemata aut ulcera
⁊ breuiter propter omnia illa que corrum
punt cibum in ſtomacho ⁊ auferunt di/
geſtiuam ⁊ ideo faciunt abhominare ⁊ fa
ſtidire ⁊ quaſi nauſeare. Signa.
Cauſe extrinſece ſunt note ex iudicio.
Cauſe autem intrinſece ſi ſit mala com/
plexio calida adeſt ſitis ⁊ eructuatio fu/
moſa ⁊ leditur a calidis Et ſi cauſa fuerit
frigida adeſt eructuatio acetoſa ⁊ iuuatur
a calidis. Alia autem cognoſcuntur ſicut
dictum eſt frequenter. Intelligendum ē
ꝙ diuerſitas accidentium eſt alia ⁊ alia ſe
cundum diuerſitatem particularium que
diuerſitates ſunt quatuor quantum eſt de
preſenti. Prima cauſa eſt intentio uel re/
miſſio faſtidii quoniam ſi faſtidium eſt
magnum ⁊ diu durauerit accidentia ſe/
quuntur magna ⁊ multum pernicioſa Si
autem faſtidium eſt debile tunc acciden/
tia ſunt remiſſa Secunda cauſa eſt quanti
tas et qualitas cibi quoniam cibus in ni/
mia quantitate ſumptus ad quem ſequi/
tur faſtidium ſemper infrigidat corpus.
et humectat quecunqꝫ fuerit qualitas ra/
tiõe idigeſtionis niſi putrefieret et febris
introduceretur Ratione autem quantita/
tis ſunt accidentia alia et alia et quia ſi ci/
bus fuerit calidus generat morbos calidos
cum ſiti. et punctura. et mordicatione.
et eructuatione fumoſa. Et ſi ſit ſubtilis
generat morbos acutos cum multis terri/
bilibus accidentibus ſicut eſt alienatio vi/
gilie inquietudo et ſimilia Et ſi qualitas
cibi eſt frigida generat morbos frigidos
cum eructuatione acetoſa. et ſi eſt groſſus
generat morbos cronicos et de facili ſepe/
rabiles cum grauedine multa. Tercia
cauſa eſt ſenſus ſtomachi. quoniam ſi ſto
machus eſt multum ſenſibilis ſentitur do
lor punctura inquietudo. tremor cordis.
anguſtia et malicia tollerandi Et ſi non ē
ſenſibilis nullum horum ſequitur Quar
ta cauſa eſt diſpoſitio totius corporis. q̃m
illi qui patiuntur faſtidiũ ſi habent aliq̃
mẽbra debilia ſtati incurrunt nocumẽtũ

ín illo . et ídeo patiuntur alíquí dolorem
capitis.aliqui tinnitum.aliqui caliginem
aliqui ſenſuum ebetationez.aliqui patiun
tur in pedibus.aliqui in manibus. ſecun/
dum ꝙ membra ſunt parata ad receptio/
nem materie delegate. Et ſi totuz corpus
fuerit debile libentiſſime incurrunt ſe.
V tile autem eſt ſcire et diuerſitatem cau/
ſarum et diuerſitatem accidentium ut ſe
cundum hoc medicamina utilius applicen
tur ¶ Pronoſticatio ¶ Si enim ali/
quis frequenter incurrat faſtidium et fre
quenter ſupra faſtidium cibum ponit ma
la morte morietur.quoniam ſi corruptiōi
addatur corruptio cito fouea preparatur .
Iſta autem omnia erunt magis plana in
capitulo ſequenti ubi pertractabitur regi/
men ſanitatis ¶ Curatio ¶ In primis
indicatur facilis uomitus quecunqꝫ fuerit
cauſa niſi eſſet apoſtema aut ulcus. Detur
igitur aqua calida cum oleo et ſi de diffi/
cili euomat tunc videtur materia inuiſca/
ta. purgetur igitur ſtomachus ſecundum
exigentiaꝫ materie et quia ex materia fri
gida frequentius aduenit digeratur mate
ria cum oximelſ.diurc. et purgetur cum
yerap̄.acuta cum aloe et maſtice. vtatur
dyatrion.pipereon.dyaꝫinꝫ.dyaciconitē.
dyanthos et ſiſibus Et ſi cauſa fuerit cali
da digeratur materia cum oxiꝫaccara ubi
fuerint foſ.abſcinthii temperata cum tri
fera ſarracenica reubarbarata.ꝫ utatur tria
ſandaſ.cum ꝫuccaro ro. Et ſi ex his non
ſedetur tunc uidetur ꝙ materia tranſiuit
ad uenas et tunc competit flebotomia et
poſtea ſtuphe et poſtea exercicium.et ſem
per dieta tenuis . Et ſi fuerit propter ni/
miuꝫ ſenſum vtatur dyambra.dyanthos
cum muſco.triaſandaſ.et ſuper omnia ua
let paruitas cibi et potus et exercicium an
te cibum . Si autem fuerit ex mala com/
plexione ſine materia tunc ſufficiunt alte
rantia Alie autem cauſe omnes per ſuuꝫ
contrariuꝫ reducantur . in faſtidio igitur
cōpetit aer clarus et mundus. et ſi nō po
teſt haberi rectificetur cum flabellis et ſi/
milibus Competit etiam ſomnus longus
et paruitas cibi et potus.et exercicium an
te cibum ut dictum eſt . et competit ap/
plicatio manus ſupra ſtomachum aut ꝙ ca
tulus applicetur aut puer decem annorum
dum tamen non ſudet aut puluinar par/
uuꝫ. Si autem omnibus vniuerſalibus &
particularibus applicatis adhuc remaneant
alices et obſcitationes et ſenſuuꝫ grauitas
et hebetudo intellectus.proculdubio cura
tus non eſt ad plenum.quare oportet rei
terare flebotomiam ſi particularia conue/
niant.deinde farmaciam ſecundum con
uenientiam humorum. deinde balneum
et ſimilia. ¶ Clarificatio ¶ Intelli/
gendum ꝙ in faſtidio ad hoc ut materia
non putrefiat competit uomitus leuis. ta
men quia anguſtiolus poſſet materiam cō
mouere et ideo cum aliquis de facili euo/
mit fiant criſteria et fricationes et dentur
medicine ſeceſſiue et ea que dicta ſunt.
¶ Secundo notandum ꝙ appetitiua natu
ralis totius ſimplex eſt et ſolum fit a cali
do.ſed illa que eſt in ſtomacho compoſi/
ta ex naturali et animali . et ideo per acci
dens frigidum facit appetitum quia indu
cit contactum et ita ſenſum et uacuum ꝫ
inanitionem ſicut ſuperius dictum eſt .
¶ Tercio intelligendum ꝙ calor natura/
lis in principio aſſumptionis cibi quodam
modo occultatur debilitatur et langueſcit
quodammodo homines torpent q̄ diu eſt
in fieri ratione contrarietatis et reſiſten/
tie ſed in fine preualet et icipit ualde for
tificari potiſſime ubi bonuꝫ regimen cō/
ſeruetur ¶ Quarto intelligendum ꝙ ce
na nocturna naturaliter et in utentibus
recto regimine debet eſſe maior q̄ cibus
matutinalis et ratione noctis. et ratione
ſomni et reuocationis caloris . ſed modo

ut plurimum uſus eſt i contrarium et ita
in ſe melius quantuꝫ eſt de natura rei ra/
tione tamen conſuetudinis non Sed po/
namus ꝙ ex nimia acceptione cibi de ma
ne aut de ſero aduenerit nocumentum.
tunc quero que ſint bomata erunt peiora
dico ꝙ de ſero quia uapores de die poſſūt
exalari ꝛ in nocte retinentur ꝛ ideo ver
ſificator aduertens ad conſuetudinem &
ad moleſtiam accidentiū dixit. Cena bre
uis uel cena leuis fit raro moleſta Magna
nocet. medicina docet res eſt manifeſta.
¶ Quinto aduertendum ꝙ calidi de cō/
plexione poſtq̄ incipiunt comedere citius
incipiunt amittere appetitum propter ca
lorem reſoluentem materiam in uaporeꝫ
ſed frigidi tardius amittunt quia non eſt
calidum reſolueńs ꝛ ita non cauſatur fan/
taſtica repletio ſed bene cauſatur fantaſti/
ca inanitio propter uacuitatem cauſatam
in orificio ſtomachi ratione frigiditatis
comprimentis ¶ Sexto intelligendum ꝙ
nauſea fit frequētius ex humoribus frigi
dis cum magis adhereant. ſed vomitus
fit frequentius ex calidis cum ſupernatēt
ſicut dicetur inferius ¶ Tractatus de
regimine ſanitatis Et licet per dei graciaꝫ
de regimine ſanitatis longiorem tracta/
tum condere ualeamus gracia tamen ma
terie aliquid hic breuiter intendimus de
iſta materia pertractare Circa regimen ſa
nitatis cadunt ſeptem conſiderationes.
Prima ſumitur a quantitate cibi ꝛ potus
Secunda a qualitate ipſius. Tercia ab ordi
ne. Quarta a complexione. Quinta a cō/
ſuetudine. Sexta a tempore. Septima ab
etate. ¶ Primo igitur de quantitate aga/
mus quantitas itaqꝫ cibi ꝛ potus debet ēe
tanta ꝙ calor poſſit vincere ꝛ ſuperare ali
ter ſi minuatur conſuitur corpus ꝛ debili
tat ꝑotus ꝛ ſi excedit ē cauſa putredinis ꝛ
oppilationis ꝛ vniuerſaliter infrigidatur
corpus ꝛ humectatur niſi materia putre/
fiat ꝛ generat febres. Nunc autem ſecun
dum G. quantitas offerendorum certis lit
teris denotari non poteſt. remittendum
igitur ad experimentū ꝙ omnia rectificat
Quantitas igit̄ ſit talis ꝙ nō inmutet̄ an
helitus nec pulſus nec vrina. nec egeſtio.
nec ſomnus. nec vigilia. nec ſentiat uētoſi
tates nec torſiones. nec grauitateꝫ. nec de/
bilitatem Et ſi quantitas cibi ꝛ potus ſit
temperata aliter non. nec ualet aliqua con
ſideratio quantumcunqꝫ rationabil̄. niſi
experimento comprobetur. Et ſicut dico
ꝙ experimentum clarificat quantitatem
ita ꝛ qualitatem ꝛ omnia ſubſequentia.
quoniam diuerſitas particulariuꝫ eſt mag
na ualde ꝛ cuilibet certa quantitas eſt ap/
plicanda. patet igitur ꝙ quantitas offeren
dorum certis litteris denotari non poteſt
coniecture igitur proxime veritati ꝛ ex/
perimento relinquatur. ¶ Secunda conſi
deratio ſumitur a qualitate cibi Cibus igi/
tur qui competit in regimine ſanitatis
non debet excedere in aliqua qualitate.
quoniam ea que excedunt in caliditate ad
urunt ſanguinem ſicut ſaluia. menta. pe/
troſill̄. piper. allia. cepe. naſturcium. ꝛ ſimi
lia. frigida autem mortificant ꝛ conge/
lant ſicut eſt lactuca. portulaca. cucumer.
ꝛ ſimilia. Et ſi fuerit qualitas aquoſa pu/
trefit ſicut ſunt melones. cucur. ꝛc̄. Et ſi
fuerit uenenoſa interficit ſicut patet in fū
gis ꝛ ſi ſit qualitas humida putrefacit &
oppilat. ꝛ ſi ſicca uirtutem deicit Et ſi ci
baria fuerint vnctuoſa ſupernatant. ꝛ ſi
fuerint amara penitus non nutriunt. Et
ſi fuerint ſalſa adurunt ꝛ corrumpunt ꝛ
nocent ſtomacho Et ſi fuerint pontica ꝛ
ſtiptica conſtringunt ꝛ coartant ꝛ corru/
gant ꝛ oppilant Et ſi fuerint acetoſa cele
riter ſenectutē iducunt. nullū igitur tale
cōpetit in regimie ſanitatis corpis hūani
Solus ille cibus qui caret omni additamē
to competit corpori humano ſicut ſcribi/

tur a G.ad elſos zc̄.Competit igitur caro
agnualis agni.z carnes eduline . z carnes
vituli lactantis.galline.capones.perdices.
faſiani.piſces ſquamoſi. de aquis mundis
oua ſorbilia.borra.bugl̄.panis triticeus be/
ne coctus z bene fermentatus cum tem/
perata quantitate ſalis . vinum citrinum
odoriferum non nouū z ſit bene clarum
z cum temperata quantitate aque fontis
munde que currat uerſus oriens . z ꝙ ſol
percutiat hoſtiuz fontis z ita de aliis que
uergunt ad temperamentum z non mul
tum excedunt in aliqua qualitate Si autē
exceſſu alicuius qualitatis excedentis adue
nerit nocumentum rectificetur per ſuum
contrarium verbi gratia. Si nocumentuz
euenerit ex vnctuoſis dentur ſtiptica ſicq
eſt caſeus z pira.z ſimilia Si ex ſalſis rec
tificetur cum aceto z aqua. Et ſi euenerit
ex acetoſis rectificetur cum melle z vino
antiquo Salſa igitur z amara z acuta poſ
ſunt rectificari cum pomis dulcibus . &
cum lactuca z portulaca.z cetera.z ita de
aliis ſecundum conuenientiam particula
rium Tercia conſideratio ſumitur ab ordi
ne Modus autem z ordo ſumendi cibuz
eſt iſte vt de mane cum ſurrexerit ſtude/
at expellere ſuperfluitates ſuas z prime z
ſecunde digeſtionis z tercie etiam. dein/
de pectinet ſe fortiter z fricet caput ſuuz
etiaz totum corpus ſi locus fuerit oportu
nus Deinde abluat manus z faciez z ocu
los cum aqua frigida in eſtate z calida in
yeme Deinde fricet dentes cum cortice ci
tri. deinde faciat pacem cum magno deo
deinde exercitat ſe per loca alta mūda veſ
tes ſint precioſe z odorifere. deinde cibus
ſit paratus z ſtati cū incipit naturaliter ap
petere ꝙ accipiat cibū z non ante nec tar
det quoniam dicit Auic.ꝙ ſtomachuz ꝑ
ter ſolitum pati famē putridis hu.replet.
nec etiam debet ſumere ad ſacietatez imo
debet dimittere cum appetitu quia ſatis ci
to ceſſabit poſtea appetitus nec accipiat in

eadem menſa niſi vnum cibū z ſi accipi/
at plus malum nec ſubtile precedat groſ
ſum crudum non ponatur ſupra ſemicoc
tum . nec accipiat piſces z lac in eadem
menſa nec lac z vinum quia diſponunt
ad lepram non accipiat electuaria multuz
calida poſt cibum nec alia etiā calida mul
tum quoniam cibum corrumpunt . poſt
cibum autem quieſcat ſtando uel paulati
ne deambulando quoniam omnis fortis
motus corrumpit cibum.deinde dormi/
at ſecundum temperamentum quoniam
aliter cibus non poſſet digeri . z propter
hoc dicebat G.ſupra illum afforiſmum .
Ventres yeme z uere z cetera. quantum
natura iuuatur ex ſomno bonum eſt per
pendere quaſi dicat nullo modo digeſtio
poteſt compleri ſine ſomno . maior cibus
debet eſſe de nocte niſi conſuetudo impe
diat.vitet accidentia anime triſtoſā z an
guſtioſa quantum erit poſſibile quia mi/
rabiliter confert in regimine ſanitatis tē
perare ſe accidentibus anime lauachrum
aque dulcis multum competit dum tamē
cibus non ſit in ſtomacho Viciſſitudo ex
hibitionis ſit talis ꝙ in vna die comedat
bis in altera ſemel z ita deinceps continu
et qm̄ ſi fuerit erratū in prima die in ſu/
perfluo corrigetur per diminutum in ſe/
cundo.z ſi in ſcdo fuerit erratum. in di/
minuendo in tercia corrigetur replendo.
z ita de aliis quoniaz ſemper ſequitur cor
rectio vnius ad alterum cum in regimi/
ne ſanitatis ſine errore eſſe non poſſumus
ſecundum G.in ſuo de remedio ſanitatis
Cotidie igitur oportet corrigere errores .
aer etiam ſit mundiſſimus z ſi non habe
atur materialiter habeat̄ ꝑ artificiū.potiſſi
me ī ciuitatibus ubi aer ē calligatus z hūi
dus cū ſint ſupˢ magna flūina cōſtitute ſicq
eſt roma dn̄a prouinciarum z lugdunum
z ciuitas aurilianenſis pariſius.z toloſa.z
ita de aliis . Qui igitur non eſt potens ſe
tranſferre ad montes cum flabellis rectifi

cat aerem aromatica apponendo Potus ſit
in menſa quanto minus erit poſſibile nec
vinum forte detur poſt digeſtiuam eniꝫ
uiget per quietem zc̄. ¶ Modus igitur
exibitionis z ordo talis ē. Quarta cōſide
ratio ſumitur a complexione Complexio
igitur ſi fuerit temperata cum ſimilibus
conſeruetur z ſi diſtēperata reducatur per
contrarium paulatine ad temperamentuꝫ
Sanguineis igitur detur cibus uergens ad
frigidum z ſiccum. z colericis ad frigidū
z humidum. fleumaticis ad calidum &
ſubtiliatiuuꝫ. melancolicis ad calidum &
humidum. Vnde intelligendum ſecun
dum G. octauo de ingenio ſanitatis. ꝙ
omnis mala complexio reducenda eſt ad
temperamentum in tempore ſanitatis ni
ſi uite neceſſaria impediant Melius eniꝫ
eſt fabro ꝙ ſit fleumaticus q̄ ſi haberet
corpus temperatum z melius eſt piſcato
ri ꝙ ſit colericus q̄ ſi eſſet temperatus igi
tur oīs mala cōplexio in tēpore ſanitatis
reducenda eſt niſi uite neceſſaria impedi-
ant In tempore autem egritudinis com
plexionem naturalem nullus audeat redu
cere niſi ante egritudinem reducere ince
piſſet z continuaſſet. ¶ Intelligendum
etiam ſecundum G. in ſuo de remediis
ſanitatis ꝙ regimen ſanitatis nullus po-
teſt obſeruare niſi ille qui non eſt occupa
tus in aliqua operatione neceſſaria opor-
tet igitur ꝙ habeat uite neceſſaria z ꝙ ſit
libere conditionis in omnibus. Quinta
conſideratio ſumitur a conſuetudine. Cō
ſuetudo enim eſt vis magna ualde in con
ſeruatione corporis humani z in tempo-
re ſanitatis nedum in tempore egritudi-
nis. z hoc ſatis inuit G. octauo de inge-
nio ſanitatis z in libro de complexioni-
bus aſ. ad conſuetudinem vbi dicit ꝙ con
ſuetudo eſt altera natura. z hoc idem vo
lebat Y. cum dicebat parum deterior ci-
bus z potus. zc̄. z cum dicebat ex multo
tempore conſueta. z cum dicebat aſſueti

aſſuetos ferre. zc̄. z cum dicebat Iteꝫ ma
la dieta cibus z potus zc̄. Hoc idē dicit
Av. in principio ueteris meth. Magnā
vim habet conſuetudo quam indicant le
ges Poſtq̄ igitur conſuetudo habet tantaꝫ
virtutem z in corpore conſuetudo eſt ob
ſeruanda. z hoc etiam uidemus experimē
to qm̄ aliq cōſueuerūt q̄ter in die comede
re z nō ledūt aliq eni cōſueuerūt vigilare
de nocte. z dormire de die. z aliqui con
ſueuerunt comedere fabas z carnes boui-
nas antiquas z aliqui fungos. aliqui vul-
pes. aliqui lac z piſces z cetera. z tamen
dicunt ſe eſſe ſanos z melius ſe habētes
z propter hoc dicebat G. octauo de inge-
nio ſanitatis. complexio z etas indigent
ſimilibus Magnam igitur vim habet cō
ſuetudo z non ſolum hoc eſt manifeſtuꝫ
per viam experimenti z per auctoritates
imo etiam per rationes quoniam natura
gaudet in conſueto z in eo delectatur &
illud amplectitur z ideo melius digeritur
z pro tanto dicebat Auic. experimentuꝫ
in hoc vincit rationem ꝙ malus cibus uſi
tatus melior eſt bono non uſitato. Oppo
ſitum tamen omniū iſtorum videtur di
cere conſtātinus cum dicit non gaudeant
malo cibo utentes quoniam ſi in preſenti
non leduntur in poſterum percuſſionem
nō euadent Ego diceremꝫ ad hoc ſic ꝙ con
ſuetudo. aut conuenit cum naturalibus.
aut non. ſi conueniat tunc optima eſt z
illa tenenda eſt. z ſi nō cōueniat tūc aut
parum diſcrepat aut multum. ſi parum z
eſt habituata adhuc poteſt conſeruari. Si
autem multum diſcrepat. aut eſt habitua
ta aut non z ſi non nullo modo eſt tenē
da Si eſt habituata aut eſt in tempore ſa-
nitatis aut egritudinis. ſi egritudinis tūc
ē cōſeruanda ſicut cōplexio laxa qm̄ ſicut
naturalis ē z ſufficit nobis tunc rēouere
morbū Si autem fuerit ſub latitudine ſaī
tatis z fuerit multuꝫ remota a diſpoſitiōe
naturali tūc talis dēt reduci nō ſubito ſꝫ

pa ılatine ut dando a principio illa ciba/
ria mala et parum de bonis et paulatine
augere bona et diminuere mala quoniam
licet uideatur eis ꝙ bene ſe habeant ra/
tione etatis aut temporis aut fortitudinis
virtutis et etiam ratione conſuetudinis.
nihilominus paulatine cadunt virtutes
minores. et iam cotidie preparant ſe ad
lepram. aut ad mortem ſubitaneam ſicut
ille qui longo tp̃e utitur carnibus ſalitis
antiquis aut piſcibus beſtialibus aut leguĩ
nibus. aut carnibus vulpinis. aut urſinis
aut lacte ⁊ piſcibus et carnibus quaſi cru
dis aut q̲ paꝝ dormit aut qui nimis exer
citat ſe poſt cibũ aut qui ſine menſura ſuſ
tinet calorem et frigus et portat onera et
laborat et ſuſtinet multa agoniſtica ĩ cor/
pore et anima et ita de multis conſimili
bus Vere de talibus poteſt dici ꝙ percuſ/
ſionem nõ euadent ſicut illi qui utuntur
fungis et iuſquiamo et aliis venenis et ſi
cut ſunt marinarii. et incarcerati et in tẽ
pore famis et guerrarũ qui aſſueſcunt ci/
baria corrupta et utuntur granis in tẽpori
bus corruptis natis et multis conſimibus
licet enĩ q̃tũ eſt de preſenti omnibus his
uideatur ꝙ conferat et bene ferant nihi
lominus tamen in interioribus ſunt cor/
rupti quare paulatine ſunt reducendi ⁊ iõ
cum dicunt auctores de conſuetudine ꝙ
habet tantam vim. dico ꝙ uerũ eſt ſi con
ueniat cũ naturalibus aut etiam ſi diſcre/
pet et fuerit tempore egritudinis. aut in
tempore ſanitatis ſi ſubito uellemus redu
cere. licet igitur conſuetudo ſit tenenda
quo ad tempora nihilominus omnis con
ſuetudo innaturaľ reducenda eſt ad na/
turalem paulatine ¶ Sexta conſideratio
ſumitur a temporibus anni In yeme igi
tur detur cibus groſſus et multum ſʒ vna
uice et ꝙ uergat ad caliditatem. In uere
autem competit cibus temperatus ſed ꝙ
uergat ad paruitatem propter repletionez
factam in yeme. In eſtate competit ci/
bus ſubtilis uergens ad frigiditatez et nõ
detur multum in vna vice. In autũpno
detur cibus in parua quantitate et debet
uergere ad calidum et humidũ. Vltima
conſideratio quantũ eſt de preſenti ſumi
tur ab etate Nunc autem ſecundum G.
octauo de inge. Etas cõplexio et conſue
tudo debent regi per ſimilia. nunc autez
licet calor ſit equalis in radice in puero et
iuuene ſecundum G. in de complexioni
bus Iuuenes tamen melius digerũt ſicca.
et pueri humida. in aliis autem etatibus
dieta reſumptiua et nutriens eſt exhiben
da et iſta ſufficiant cauſa breuitatis Intel
ligendum tamen ꝙ homines quibus do/
minatur intellectus comedunt ut uiuant
ſed quibus dominatur ſenſus uiuũt ut co
medant. hora autem comedendi ſiue de
die ſiue de nocte eſt cum incipit aliquis
fameſcere dum tamen fames fuerit uera
Et hoc intelligitur in illis qui habent ci/
bum preparatum qui autem non habet
comedat quando habere poterit quia ta/
les non ſubiacent legibus artis. Sed intel
ligendum ſecundum G. ꝙ ſublimior om
niuz medicinaruz eſt abſtinentia quoniã
q̃ plures interficit gula q̃ gladius De regi
mine autem ſanitatis aliquid dixit uerſi
ficator ſic. Si uis incolumen ſi uis te red
dere ſanum. Curas tolle graues iraſci tolle
prophanum Parce mero cenare caue nec
ſit tibi uanum Surgere poſt epulas ſomnũ
fuge meridianum Non teneas mictuz
nec cogas fortiter anum

¶Capitulum nonum de abhominatione.
nauſea. et ſubuerſione anime

INtelligendum ꝙ faſtidium eſt
quaſi quoddam genus et ſpecies
eius ſunt abhominatio. nauſea. ſubuerſio
anime. et uomitus Nunc autem de faſti
dio dictuz eſt de vomitu dicetur de aliis
aũt tribus in preſenti ca° agat Faſtidium

igitur oĩa iſta ambit z circuit. Abbomi
natio autē eſt cibi prius amati abhorritio
z indignatio ita ꝙ ſolo aſpectu refugit z
cōtriſtatur z ſi cogatur accipere euoit aut
patitur eructuatoines fetidas aut fumoſas
aut acetoſas z inter omnes ſpecies faſtidii
abominatio ē deterior z magis periculo
ſa quoniã hic auferē appetitia z digeſtiua
¶ Nauſea aūt ē uolūtas euomendi ſine
effectu ꝓpter humores in uillis ſtomachi
inuiſcatos. Subuerſio aūt aīe eſt omnis ap
petitus nauſeandi. Nunc aūt omniū iſto
rū z cauſe z ſigna z curationes fere ſunt
eedē ¶ Cauſa. ¶ Cauſe aūt abomia-
tionis z nauſee. aut ſunt extrinſece aut in
trinſece. ſi extrinſece tunc ſunt oĩa illa q̄
faciunt cibū corrūpi in ſtomacho Iſta aūt
ſunt nimia quies z ociū et ſomnus nimi
us et vigilie ſuperflue exerciciū nimiū. et
accidentia aīe et coitus ſupfluus et nimia
repletio cibi et potus et cū groſſuz ꝓponi
tur ſubtili aut crudū ſuper ſemicoctū aut
cum aliquis ſumit cibuz ſine appetitu aut
anteq̄ ſuperfluitates ſunt expulſe aut añ
exercitū aut ꝙ cibus ē corruptus aut faſti
dioſus ſicut eſt frequens comeſtio anſerū
et ſimilia. Si aūt cauſa fuerit intrinſeca.
aut hoc ē ꝓpter ſtomachū aut ꝓpter alia
mēbra mittētia ſuas ſuperfluitates ad ſto
machū Et ſi fuerit propter ſtomachū hoc
erit ꝓpter corruptionē aliquarū ſuarū qua
litatū aut omniū. ſola tamen vna ſuffi-
cit ut ſi corrūpatur appetitiua aut conten
tiua aut digeſtiua aut expulſiua aut ꝙ uil
li ſtomachi mollificantur. Deficiunt aūt
ꝓpter lapſuz ſuarū cōplexionū z ita corrū
pitur cibus et tunc ſequūtur iſta accidētia
.ſ. faſtidiū abominatio nauſea ſubuerſio.
aīe et uoitus ſi in cōcauitate ſtomachi ſint
contenta Aliqñ igitur fit ex colera uitel
lina aut fl'ate ſalſo. aut a fl'ate. aut a meſ'ia
et hoc eſt ut plurimū ¶ Signa ¶ Cau
ſe primitiue manifeſte ſunt. Sꝫ ſi hūores
ſunt cal'i adeſt calor et ſitis. et ſi ſunt fri-
gidi nullū iſtoꝝ adeſt. Accidentia aūt q̄
conſueuerunt ſequi iſtas paſſiones ſūt do
lor ſtōachi cū pūctura anguſtia et ingeti
tudo dolor ſpatularū triſticia ſomnia terri
bilia. ſincopis. uomitus et ſimilia tñ ſi ac
cidat uomitus multū iuuat niſi nimius
fuerit ꝙ tūc poſſet eſſe cauſa omniū iſto-
rū ¶ Pronoſticatio ¶ Qui iſta fre
quentauerit nō poteſt fugere chachechiaz
ydropē tumorē pedū faciei z oculorū zc̄
¶ Cauſa ¶ Si autem fuerit cauſe extri
ſece z primitiue abſcindantur Cauſa autē
intrinſeca antecedens z coniuncta eua-
cuetur. Si aūt fuerit cauſa cal'a digeratur
niſi de facili euomat cū oxizaccara cōpoſi
ta z oximell'. ſimplici ſumptis cū aqua or
dei z euacuetur cū duabus partibus trifer'
ſarracenice reubarbarate. z tercia yerapig̃.
deinde utatur iſto el'io. ℞. zuccari ro. tria
ſandal'. dyarodon abbatis. añ. ℥. iiii. miſce
antur Si aūt cauſa fuerit fr'a que ut pluri
mū aduenit tunc niſi euomatur de facili
digeratur ſic. ℞. oximell'. diure. oximell'.
ſquillitic. añ. lib. ſ. miſceantur z ſumātur
cū aqua decoctionis abſcinthii. z purgeē
cū yerap̃. acuata cū aloe. z maſtice. z utaē
potione muſcata. dyābra. dyaniſo. dyaci
coniten. vtaē cimino. maſtic. abſcinth. et
menta ꝙ iſta rectificant omnē ſtomachi
corruptionē dū tamē cauſa ſit frigida tūc
empl'etur ſtomachus per hunc modū ℞.
maſtic. cinamo. ligni al'. zedoarie. galange
gariof'. añ. maratri. añ. ʒ. iii. puluerizētur z
miſceantur cū oleo de maſtice. z balſamo
poſtea miſceātur cū fol'. abſcinth. mente.
z pane aſſo. intincto in vino puro z fiat
empl'm z tepidū ſtomacho applicetur &
faciet mirabilia quia reuelatum eſt ¶ Cla
rificatio ¶ Intelligendum ꝙ ſomnus
z ocium poſſunt cōpetere in crapula z in
indigeſtione ſtomachi dum tamen non
multū excedāt z cū hoc ꝙ cōcomiteē ab
ſtinētia z ꝙ hūores digerāt z ſubtilieē z
lꝫ in oĩbus iſtis cōpetat euacuatio ſūme tñ

cõpetit alteratio qm̃ ualde difficile ẽ tales
cũ habeant appetitũ intenſuꝫ ꝛ cotidie ad
dãt in cãm Calefiat ergo ſtõachus ꝛ pur
getur humor acetoſus .aliter difficilimuꝫ
eſt contra ſtimulum calcitrare

¶ De uomitu ꝛ appendiculis eius.

VOmitus eſt expulſio materie cõ
tente in ſtomacho per ſuperiora
ſiue fuerit cibus .ſiue potus.ſiue
ſanies ſiue aquoſitas ſiue humor quicũq
fuerit ſicut ſanguis ꝛ ita de aliis Anaſtro
pha aũt uocatur facilis cibi accepti expul/
ſio per ſuperiora .ſed cataſtropha appellatᷓ
facilis expulſio cibi per iferiora. Sed cole
rica paſſio appellatur ãguſtioſa cibi corrup
ti detentio. deinde eius expulſio per ſupe
riora ꝛ inferiora Et ideo intelligendũ ꝙ
aliqui hñt quaſi q̃dã ꝓprietatem ꝙ cibuꝫ
acceptũ nõ poſſunt cõprehendere nec reti
nere imo expellũt ꝛ iterũ poſtea accipiũt
ꝛ ita ſunt in iſtis motibus continuis. uel
quaſi continuis alñ cũ dolore alñ ſine. Et
cauſa iſtorũ eſt uehemens debilitas contẽ
tiue ſtomachi . vomitus igitur ẽ materie
contente in ſtomacho per ſuperiora expul
ſio ¶ Cauſa ¶ Cauſe aũt aut ſũt ex/
trinſece aut intrinſece. ſi extrinſece. ſicut
eſt nimia repletiõ cibi ꝛ potus ꝛ inordi/
nata eius acceptio ꝛ multiplicatio ciboruꝫ
faſtidioſorũ ſicut ſunt anſeres ꝛ acceptio
medicĩe uomitiue caſus ꝛ percuſſio capitis
ꝛ plaga ꝛ tunc eſt malũ ſignũ qm̃ ſigni/
ficatur craneũ leſuꝫ ꝛ ſubſtantia medulla
ris ꝛ ſimilia extrinſeca Si cauſa fuerit in
trinſeca tunc eſt aut ꝓpter ſtomachũ aut
ꝓpter alia mẽbra ſicut ꝓpter hu. ueniẽtes
a capite ad ſtomachũ aut ab epate aut a to
to corpore ſicut in criſi ꝛ ita de aliis mẽ/
bris emittẽtibus ſuperfluitates ad ſtoma/
chũ Si ꝓpter ſtomachũ hoc ẽ ꝓpter ulcera
aut ꝓpter hũores in ſtomacho aggregatos
ſtõachũ aggrauantes alñ fit ꝓpter debilita
tẽ cõtẽtiue ꝛ fortitudinẽ expulſiue Aliq
eni habent cõtentiuã ita debilẽ ꝙ ſi poſt
cibũ acceptũ moueãtur aut iraſcantur aut
timeant aut uideant aliquã rẽ turpẽ .au
audiant loqui de ea ſtati euomũt ꝛ tamẽ
ſunt ſub latitudine ſanitatis ¶ De uoi
tu ſanguineo Sanguis eni euomitur .aut
ꝓpter cauſas extrinſecas. aut intrinſecas ſi
ꝓpter extrinſecas ſicut eſt caſus obuiatio.
aut ꝓpter ſanguiſugã potatam de nocte
aut de die in fonte aliquo ignoranter Si
ꝓpter cauſaꝫ intrinſecã .aut hoc eſt ꝓpter
ſtomachũ aut ꝓpter alia mẽbra ſi propter
alia mẽbra tunc aut hoc eſt ꝓpter cerebrũ
aut ꝓpter epar aut ſplenẽ. aut retentioneꝫ
mẽſtruoꝝ aut emoiroidarũ aut ꝓpter cõ
ſuetudinẽ alicuius conſueti. accidit etiam
in truncatis de nouo ꝛ mutillatis . & in
ocio exiſtentibus ꝛ multũ ſe replentibus
accidit etiã propter ſtomachũ In illis enĩ
omnibus uene aut ſcinduntur aut rumpũ
tur aut franguntur aut aperiuntur qui q/
deꝫ ſanguis poſtq̃ eſt in ſtomacho aggre
gatus natura ĩpm per vomitum expellit
¶ Signa ¶ Si fuerit ꝓpter cauſas extri/
ſecas diſcernitur ex illis. ꝛ ſi propter alia
mẽbra a ſtomacho diſcernitur per paſſio/
nem illoꝝ Si propter ſtomachũ diſcernitᷓ
per grauedinem ſtomachi ꝛ per priuatio/
nem aliorũ ꝛ quia paſſio eſt continua Et
ſi fuerit ab aliis mẽbris eſt iterpolata Vo
mitũ autem futurũ deſignant nauſea ti/
tillatio labia inferiora tenebroſitas oculo
rũ tenſio ypocondriorũ. Et ſi eſt ex coꝛa
eſt cũ ſiti et calore ꝛ amaritudine ꝛ colo
re citrino eius ꝙ euomitur Et ſi ex flate
ꝙ eicitur eſt albũ uiſcoſuꝫ cũ acetoſitate ꝛ
humiditate ꝛ priuatiõe ſitis Et ſi ex me
lancolia eſt nigrũ ꝛ ponticũ aquoſitas ſa/
nies ſanguinatio ſatis ſunt manifeſta. Si
aũt fuerit ſanguis colõ ẽ rubeus ꝛ cognoſ
citᷓ ꝑticula patientis ꝑ ſ̃guedinẽ ꝑtis ¶ Pro
noſticatio ¶ Voitus põt ẽe bonum ſig
nũ ꝛ malũ. bonũ põt ẽe ſic qñ enĩ in fe.
uenerit uomitus in die cretica ꝛ poſt ſig

digeſtionis ꝛ cũ alleuiatione ſemp̄ ē bonũ
Si aũt uenerit in die nõ cretica ſignis di/
geſtionis non apparentibus ꝛ cũ aggra/
uatione ꝛ mala tollerantia malũ eſt Vo
mitus autem in fe. peſtilentialibus ſemp̄
eſt malus. vomituſ ſimplex malus qꝛ ni
mĩa exuberãtia illius hu. ſignificatur ꝛ ſi
eſt colericus ſignificat nimiam caliditatẽ
ꝛ fleumaticus nimiam frigiditatem. Me
lancolicus autem ſolus peſſimus comixtio
autem ex iſtis minus mala Vomitus autẽ
mirabiliter confert in paſſionibus mẽbro
rum que ſunt a dyafrate inferius ꝛ quia
euacuat materiam antecedẽtẽ ꝛ quia tra/
hit ad oppoſitũ. In paſſionibus etiam ſto
machi ualet ꝛ in paſſionibus capitis dum
tamen fiat cum facilitate ꝛ ſine anguſtia
aliter lederetur qui habet pectus debile.
aut oculos ꝛ ita de aliis ¶ Intelligendum
ꝙ nullus uomitus frequens poteſt eſſe bo
nus qꝛ talis de ſtomacho ſuo facit cloacã
Iſta autem materia eſt magis pertractata
particulariter a nobis in libello noſtro de
pronoſticatione ¶ Intelligendũ ꝙ anaſ/
tropha cataſtropha ꝛ paſſio colerica quan
tum eſt de ſe ſemper eſt mala. ¶ Cu
ratio ¶ In primis fiant fricationes ex
tremitatũ fortes ꝛ ligationes doloroſe ꝛ
fiant per conſequens criſteria. deinde cu/
retur mẽbrũ mandans Deinde mundifi
cetur ſtomachus deinde confortetur . ita
tamen ꝙ ſtomachus calidus confortetur
cũ frigidis ſtipticis aromaticis ꝛ ab intus
ꝛ ab extra ꝛ ſtomachus frius confortetur
corpore mũdificato cũ aromaticis ca. ſtip
ticis ¶ Frigida aũt materialia ſunt hec. ſ.
roſ. ſandal. coriandrũ. cãphora. corall. bo
lusarmẽ. balauſtie. ſucus acetoſ. acetoſitas
citrangulorum citrorum ꝛ ꝯſimiliũ. ſumac mir
tilli. berberis pira. cotana. mel ẽblic. opium
iuſquiamuſ. papaue. Sed tamen iſta narco
tica applicentur cũ magna cautela ſicꝫ fre/
quenter dictũ eſt Materialia aũt ca. ſunt
hec. ſ. ligꝰ aloe. ſcora. calai. ãbra. ſpica nar.
ſpic. celtica. calamus. aro. nuxcipreſſi. foſ.
cius ꝛ garioſ. nuxmuſ. mirra maſtix. thꝰ
album cortex citri. cortex fiſticorum mẽta
ruta. abſcinth. panis aſſus ꝛ in aceto infu
ſus pulla aſſa lardata cũ garioſ. & aſperſa
aqua roſac. muſcata. ꝛ uino. ꝛ ſi odoretur
multũ ualet dum tamen nõ ſit fe. ¶ Sup
poſito igitur ꝙ dieta ſit laudabiľ ꝛ ꝙ cor
pus ſit mundificatum . & ꝙ materia ſit
diſtracta ad oppoſitum tunc ſi cauſa eſt
frigida accipiatur vnũ de illis materiali/
bus ca. dictis uel plura ſecundũ conuenie
tiam particulariũ ꝛ adminiſtretur ab intus
per modum elꝰ. aut ſiropi. ꝛ ſimilium .
aut applicentur ab extra ꝛ hoc poteſt fie/
ri ſecundum plures modos ſicut ſuperius
in ſiľibus frequenter dictum eſt Et ita ſi
cauſa eſſet calida applicemus medicãia fri
gida Si autem uomitus eſſet propter ulce
ra utatur tali potione. ℞. mirre. ſarcocol.
mumie. maſtic. thur. añ. ℥. i. vini optimi
lib. ii. bulliant ſimľ ꝛ accipiat cotidie ma
ne ꝛ ſero qualibet vice ℥. i. ꝛ. ſ. Comu/
niter aũt loquẽdo in omni uoitu ualꝫ iſtẽ
puluis ſi in cibis apponatur . ℞. corticum
citri. lig. aľ. maſti. coriand. ſe. portulac. ſã
daľ. magazir. añ. ℥. ii. puluis fiat ꝛ ponatꝰ
in cibis . Itẽ ſomnus longus profundus
multũ ualet ꝛ ſudor ſiľr q̃re oportet ꝓuo
car cũ narcoticis ſm tẽpamẽtũ tñ Confe
runt etiã uẽtoſe ꝛ ſi fiat expulſio cibi ꝑ
ſuperiora fiat uẽtoſa in inferioribus ꝛ ecõ
uerſo ꝛ in coľica fiat in utroqꝫ latere . Et
ē intelligendũ ꝙ uomitus melicus nõ eſt
reſtringendus niſi q̃to tardius ē poſſibile
Intelligendũ etiã ꝙ fabe cũ cortice ꝛ cum
modico aceto multum ualent contra uo/
mitũ. ſiľiter ſi decoquantur lentes ꝛ proi
ciatur prima aqua deinde decoquantur cũ
aqua ꝛ aceto multum ualet contra uomitũ
ualꝫ etiã calefactio extremitatũ aut infra
tio earundem ꝛ eſt mirabile . valet etiam
uoitus ꝛ ſi materia ē pauca ita ꝙ natura nõ
poſſit cõphendere inducatꝰ uoitus poſt cibũ

Si autem corpus fuerit multū plenum z
omnia particularia conueniant fiat flebo
tomia In cauſa igitur calida odoretur cā
phora z in cauſa frigida muſcus z ambra
Si autem fiat uomitus ſanguinis . in pri
mis fiat flebotomia . z ſi a capite fiat de
cephalica z ſi ab aliis partibus fiat de epa
tica . Deinde fiant fricationes extremi
tatum fortes deinde utatur ſuco planta/
ginis . deinde utatur iſto electuario . ℞.
dyarodion dyapapau . triaſandal . zuccari
ro . facta cum roſis ſiccis carnium citonio
rū conditoruz cum zuccaro ſine ſpeciebus
añ . ℥ . i . miſceantur Valent etiaz alia con/
glutinantia ſicut eſt uirga paſtoris . burſa
paſtoris ypoquiſtidos bolus ar . z ſimilia .
ſiue exterius ſiue interius applicata ¶ Vl
timuz autem remediū eſt potare opium
cum ſuco plantaginis z croco ¶ Clari/
ficatio ¶ Intelligendū ꝙ licet uomitus
ſit res contra naturam quo ad motuz ta
men eſt ſm naturā quo ad rem . quoniaz
humores aliquando declinant ad ſuperio
ra z natura euacuat illos per partes ad q̄s
declinat z ita uomitus poteſt eſſe motus
creticus ad bonuz nec etiam eſt inconue
niens idem mēbrū diuerſis famulatibus
deſeruire ſicut ſcribitur inde iuuamentis
mēbrorū Licet igitur meri deſeruiat natu
raliter uirtuti attractiue non tamen ē in
conueniens aliquando uirtuti uomitiue
deſeruire . que quidē uirtus uomitiua fit
per uillos latitudinales tunice extrinſece .
hoc autem fit naturaliter ſiue in criſi cū
humor ſupernatat z uerſus ſtomachi ſu/
periora inclinatur . ¶ Secundo notanduz
quoniaz quando ſtomachus eſt fortis nō
fit uomitus ſed cū eſt debilis z potiſſime
pars ſuperior quoniam tunc meri aduenī
enti non poteſt reſiſtere . nec etiam cum
uenerit tolſare z idō quia materia eſt ipſi
ſtomacho ſicut quedaz ſarcina ideo expel
lit eam a ſe ſed ad quam diſtantiam non
curat Sed ſi materia declinat uerſus ſupe
riora expellit eam per uomitum ſi ad in
feriora per ſeceſſum . z ſi in medio expel
lit eam utroq; modo nec hoc debet attri
bui uirtutis expulſiue bonitati ſed magis
ſinthomatici . z eſt ſimile de portitore cū
portat onus graue quoniam expellit ipm
ad quamcunq; diſtantiam non curat nec
locū eligit poteſt igitur eſſe z ex bonitate
nature expellentis ſicut in bona criſi . &
poteſt eſſe ſinthomatica ſicut in mala cri
ſi . ¶ Tercio intelligendum ꝙ ſubiectuz
huius paſſionis ꝙ eſt uomitus poteſt eſſe
pars ſuperior ſtomachi z pars inferior li
cet diuerſimode . quoniam pars inferior
patitur quo ad uirtutem expulſiuam que
cogitur expellere nociuū per ſuperiora pa
titur etiā ſuperior quo ad contentiuā que
non poteſt continere nec reſiſtere . q̄m
uomitus nō fit niſi quia pars inferior ſit
fortis z ſuperior debilis . aliter non fieret
expulſio per ſuperiora licet expulſiua infe
rior aliquando expellit magis ex debilita
te q̄ ex fortitudine cum expulſio eſt ſin/
thomatica quoniam exonerat ſe . ſed ad
quamcunq; diſtantiam non curat . ſicut
portitor magni oneris ut dictū eſt Quar
to aduertendum ꝙ uomitus nō competit
in conſeruatione ſanitatis ratione conſer
uandi ſed bene cōpetit conſeruando z ꝓ
tanto Auic . z quidam alii cōmendāt uo
mitū ſemel in menſe Attamen multū ca
uendū eſt de mala conſuetudie ut humo
res ad ſtomachū non mittantur ¶ Qui
to notandū ꝙ vomitus poteſt eſſe mate
ria uomitus ſicut dolor materia doloris .
tamen iſti duo uomitus contrariātur &
quo ad cauſas z quo ad effectus . Si quo
ad cauſas hoc ē quia morbus eſt cauſa vni
us z ars alterius . quo ad effectus differūt
quia vnus eſt ad bonū z alter ad malum
z ita poſſibile eſt ꝙ uomitus ſit materia
uoitus ¶ Sexto intelligenduz ꝙ ſi cibus
deſcendat ad inferioraz tunc ſtiptica con
ſeruāt ante cibū z ſi ad ſuperiora cōpetūt

poſt Et ſi ſimul ſuperius z inferius tunc
cōpetūt ante z poſt. z exterius añ z retro

Capitulum xi. de inflatione ſtomachi.

INflatio ſtomachi eſt uentoſitas
aggregata in ſtomacho ꝓpter de
bilitatē uirtutis digeſtiue indu/
cens tumorē. inflationē. eructuationem.
gurgulationē. torſionē z rugitū ſi fuerit i
inteſtinis qm̄ uentoſitas in corpore aggre
gata diuerſos ſonos z melodias generat
ſm̄ ſui groſſiciē z ſubtilitatē. ſm̄ latitudi
nē z ſtricturā meatuū. z ſecundū diuerſi
tatē locorū ſicut aliquo modo diximus ſu
perius ſicut dicit G. vi° de morbo. Et eſt
intelligendū ꝙ qñ calor ē debilis per cōpa
tionē ad materiā tunc generatur uentus
pro tanto ꝗ potens ē diſſoluere ſ; nō con
ſumere Et iō in extremis tēporibus nō ge
nerantur nebule in aere in eſtate nō ꝗ ca
lor potens ē diſſoluere z reſoluere. nec in
yeme ꝗ tunc nō fit diſſolutio ſed in tē/
poribus mediis ita ē in corpore humano
qñ eni calor ē fortis z materia obediens.
tunc nulla uētoſitas generatur Sed ſi calō
eſſet fortis z materia uentoſa uaporoſa nō
oīo conſūptibilis. ſicut vinū nouū fabe z
ſiſ'ia tunc bene cātur uentoſitas ſed hoc ē
magis gracia materie q̄ agentis z ita ge/
neratur aliqñ ex alliis z cepis z ſimilibus
Quādo aūt calor ē debilis nō cātur uēto
ſitas ꝗ etiā reſoluere nō pōt ſed qñ ē clau
dicans tunc uentoſitas cātur ¶ Cauſe.
¶ Vētoſitas aūt aut cāt ab exterioribus
aut ab interioribus. ab exterioribus ſicut ē
frās exterior penetrans uſq; ad interiora
ut in regionibus multū frīs z in corpori/
bus debilibus aut raris. aut fit a calore ni/
mio exalante calorē naturalē z fit etiā ex
nimia quātitate cibi z potus aut ex quali
tate ſicut cibus nimis ca. aut fri. aut uēto
ſus ſicut ſunt rape z ſiſ'ia. aut ꝓpter ordinē
ut ꝗ cibus nimis calidus ſūptus ē in me/
dio menſe aut poſt aut ꝗ nō ſequūtur ci/
bū ea que debent ſequi. ſicut quies ociū z
ſōpnus z tēperantia in accidentibus aīe z
ſiſ'ia Si aūt fuerit ab interioribus tunc hoc
ē aut ꝓpter ſtomachū aut ꝓpter alia mem
bra ſi ꝓpter alia hoc eſt ꝓpter uentoſitatē
z corruptionē factā in aliis mēbris q̄ qdē
poſtea ad ſtōachū delegāt ſicut accidit i
oppilatione uenarū meſeraicarū. aut ſicut
accidit ꝓpter inteſtina ſuperiora aut infe/
riora aut mirac uentris a quo mirac acci/
dit in aīa mirachia ſicut dictū ē ſuperius.
Mirach aūt ē quidā panniculus ſicut pin/
guedo ſubtilis extenſa circa inteſtina ad
modū cuiuſdā rethis zc̄ Aut fit hoc ꝓpē
ſplenē aut epar aut matricē z ita de aliis.
fit etiā ꝓpter ſtomachū aut rōne ſui ꝗ ñ
poteſt cibū digerere z conuertere. aut rōne
cibi z hūorū ibidē exiſtentiū. z ita uento
ſitas ſemper ſequitur indigeſtionē z mio
rationē z corruptionē. Cibus igitur aut
humor corruptus ꝗ in alienā naturā trāſ
mutatus ē ¶ Signa ¶ Si prouenerit
ex cauſis extrinſecis diſcernitur ex iudi/
cio. Et ſi ex aliis mēbris a ſtomacho diſ/
cernitur ex grauedine illorū z ex aliis ſiſ'i
bus diſcernitur a ſtomacho ꝗ paſſio ē cō
tinua. z ſi ex calore tunc ē calor z ſitis z
eructuatio fumoſa. z ſi ex frītate tunc ē
eructuatio acetoſa. z ſi ex fleumate eſt cū
hūiditate z ſi ex melīa cū ſiccitate ¶ Pro
noſticatio ¶ Ventoſitas aut modica aut
mīta. ſi modica poſſibil' ē ꝙ ueiat ꝓpē boi
tatē uirtutis expulſiue. ſi magna z freq̄ns
ſēp eſt malū. z in rōe ſigni z in rōe cē. in
rōe ſigni ꝗ ſignt cōruptionē ꝑtuti digeſ
tiue rōe cāe ꝗ hec uētoſitas corrūpit dige
ſtiuā cū inducat motū z ſi uadat ad cerebꝫ
cauſat tinnitū aut dolorē. aut uertiginē z
ſiſ'ia ſm̄ ꝙ uadūt ad loca diuerſa z ita de
aliis mēbris ¶ Curatio ¶ In primis
poſtq̄ uentoſitas generata ē ſtudeat ipſam
patiens expellere per ſuperiora cū eructua
tione aut inferius cū peditu Si aūt violēt

retineaꝛ poſſet magnū inducere nocumen
tū ⁊ q̄ diu erit materia purgetur cū yeraꝑ
Illa aūt que ualent in conſumptione uen
toſitatis ſunt iſta ⁊ cū hoc ſtomachū con
fortant. ſ. añ. maratrū. ameos. ſiſeleos. ruta
bacarū lauri. coſtus. ſpica nar. origanū. cala
mentū ⁊ ſiſia Valet etiā dyañ. dyacimi.
dyaga. dyābra. dyaciconiten. fiat etiā ab
extra ſacelſo cū ſale ⁊ milio. aut cū. añ. ci/
mi. ⁊ ruta. aut cū furfure ⁊ pōt vngi cum
oſo laurino. caſtoꝛ. coſtino. Deiñ fiat ba.
ubi iſta apponantur que dicta ſunt. deiñ
uentoſe poſſunt ſtomacho applicari. Si aūt
fuerit ex cauſis exterioribus abſcindantur
⁊ per contrariū ad tēperiē reducantur. Et
ſi fuerit ꝓpter alia mēbra curētur illa ſicꝗ
diceꝛ in locis ſuis ¶ Clarificatio ¶ In
telligendū ꝙ licet fl'a ſit frigidū ⁊ humi.
nihilominus aliqua pars eius reſoluta i ua
porē pōt habere ꝓporcionē acutā nō aq̄am
⁊ ſiccā nec hūida. ⁊ ita uentoſitas genera
ta ex fl'ate nō participat tātū de ſiccitate ſi
cut uapor reſolutus a colera ⁊ melia. Et
iuxta hoc intelligendū ꝙ rugitus non fit
ꝓprie in ſtomacho nec ex ſola uentoſitate
ſed cātur rugitus ꝓprie ex uētoſitate mix
ta cū hūiditate ſecundū G. in de morbo.
Et iſta uentoſitas generata ex fl'ate de fa
ciſ poteſt cauſare rugitum

¶ Capitulū xii. de tortura inteſtinorū

T Ortura inteſtinorum eſt dolor
ſtomachi cū pūctura ⁊ anguſtia
⁊ inquietudine ⁊ uehemēti ma/
licia ⁊ mutatione decubitus ꝓpter colerā
⁊ hum. incluſos in inteſtinis. Intelligen
dū ꝙ iſta paſſio habet accidentia ita terri/
bilia ꝙ aſſimilatur cardiace paſſioni ⁊ paſ
ſioni ypocondriace q̄ mirachia appellatur
de q̄ fuit facta mētio ſuperius caº de me
lēcolia ⁊ aſſiſatur yliace paſſioni ⁊ colice
¶ Cauſa ¶ Cauſe aūt huius paſſiōis aut
ſunt extrinſece aut intrinſece. ſi extrinſe
ce ſicut eſt nimia acceptio ciboꝝ calidorū
ſicut ſūt cepe allia ⁊ ſiſia. Et ciboꝝ nimis
froꝝ ſicut lactuce meloñ. ⁊ cucurbi. Si au
tē cauſe ſunt intrinſece tunc prouenit aut
ex hu. ca. aut fris aut uentoſitate. aut uene
no. aut apoſtemate. aut paſſione matricis.
aut ex ꝟminibus ⁊ ſiſibus ¶ Signa ¶ Si
prouenerit ex calore ē cū ſiti ⁊ ardore &
punctura ⁊ dolore acutiſſimo. pungitiuo
et ſi fuerit ex hu. fris cognoſcitur ꝙ nul
lū iſtorū ē et eſt cū grauedine et iuuatur a
calidis et leditur a fris Et ſi ē ex uentoſi/
tate mutatur dolor ad locū et ſi ē ex apo
ſtemate eſt fe. Alie aūt cauſe diſcernūtur
in locis ſuis et extrinſece per indicia diſ/
cernuntur ¶ Pronoſticatio ¶ Si aūt
iſti paſſioni ſupuenerit fluxus uentris bo
nū ē. et ſi fuerit conſtipatus ꝑ tāto angu
ſtia maior Preterea intelligendū ꝙ iſti q
iſtā paſſionē patiūtur aut habent ſtomachū
debilē aut ineſtina. et multū ſenſibilia aut
nō ſi primo mō et paſſio durauerit in ſin
copiꝫ cadent et mortē et ſi nō euadere poſ
ſunt ¶ Curatio ¶ Si aūt fuerit ex cau
ſis extrinſecis abſcindātur ⁊ ſi ex paſſioni
bus notis ſicut ſunt apoſtēata uermes ⁊ ſi
milia curentur illa ſicut oportet Et ſi fue
rit ex ueneno detur tiriaca mitridatū Si
aūt fuerit ex hu. tunc ſi ſint calidi in pri/
mis fiat criſtere. de malua. biſmalua. vioſ
oleo vioſ. ſulfure caſſiefiſt. et ſiſibus. De
inde digeratur materia cū oxizaccara. ſiro/
po vioſ. nenufaꝛ. et purgetur cū miroba.
citri. manna. et caſſiaſ. aut cū eſio de ſuco
roſ. aut trifera ſarracenica reubarberata.
Deinde fiat balneū deinde fiant ſacellatio
nes cū milio aſſo. aut cū furfure aſſo. aut
cū ueſica enea plena aqua calida Si auteꝫ
cauſa fuerit frigida groſſa uentoſa tunc in
primis fiat criſtere de ruta. origano. cala/
mento. bleta. abrotano. aniſo maratro oſo
laurino. et yeraꝑ. et ſiſibus. Deinde dige/
ratur materia cū oximelſ. diure. et ſquilli
tico ubi bullierint abſcinth. yſopus et ſi/
milia Deinde purgetur cū mirob. Kebuſ.

turbit. z agarico aut cū benedicta z ſimi
libus. Deinde ponatur in balneo ubi ſit
añ. maratrū. camomill. anthos. ſticados.
deinde ſacelletur cum ſale. coſto. z añ. z
alliis. z vngatur cum oleo laurino. coſtino
rutaceo. z caſtoreleon. z ſimilibus Intelli
gendum ꝙ ſi fluxus fuerit nimius z cau
ſa fuerit frigida multum ualet naſturciū
aſſum z ſi non eſt fluxus non aſſetur &
quia cauſa frigida uentoſa frequentius ad
uenit ideo materialia ſunt huiuſ. ponen
da z ſunt iſta. ſ. lignū al. carpobal. xilob.
ſpica nar. ſquinantuz. añ. maratrum. ruta.
galanga. zedoaria piper. abſcinthium z ſi
milia. Et ſi cauſa fuerit calida tunc ualet
ordeatum aqua ordei. aqua. panis infuſus
in aqua frigida. lactuca. portulaca. mala ğ
nata. z ſimilia frigida Sed dicunt experi
mentatores ꝙ in iſta paſſione multum
ualet ericius aſſus z calcaneus porci ❡ Cla
rificatio ❡ Intelligendum ꝙ ex cepis
z alleis z ſimilibus calidis. poteſt cauſari
quando calor non poteſt vincere z ſupera
re quando autem eſt ita ꝙ calor fortis eſt
z cibus non multum habundat tunc uin
cit z ſuperat ſiue fuerit multum calidus.
ſicut allia. ſiue multuz frigidus ſicut lactu
ca. ita ꝙ ſanguis laudabilis generabitur.
ſecundum G. in de complexionibus. &
quando non vincuntur tunc generabitur
ſanguis multum inequalis z inconueni/
ens. z ita ꝙ cibo calido non bene uicto
non bene ſuperato poteſt cauſari uentus
iſte cum uentus erit multum ca. z ſicc. z
contrarium de contrario Secundo poſſu/
mus talia circa iſtam materiā ſiſare Qua
re ſi uentoſitas z rugitus fiant a calido ui
detur ꝙ ſic non enim fit uentoſitas neq
rugitus niſi materia reſoluatur z reſolu/
tio non fit niſi a calido quare caliduz erit
cauſa. Oppoſitum uidetur dicere viaticus
z iuxta hoc ſi fit ab intenſo calore z ui/
detur ꝙ ſic. illud enim uidetur forte qđ
ſubtiliat materiam plus ꝗ eſſet Sed uapor

z uentus ſunt ſubtiliora ꝗ materia a qua
reſoluitur quare hoc fit a forti calore econ
trario uidetur quoniam ſi calor eſſet for/
tis tunc non ſolum reſolueret ſed conſu/
meret ſed hoc nó fit quare zc. ❡ Et iux
ta hoc quero quare fit plus reſolutio a fleu
mate ꝗ a melancolia cuz ſit materia aquo
ſa. Et iuxta hoc quero de tortura cuius
membri ſit paſſio. Reſpondeo z dico ꝙ
uentoſitas z rugitus z ſimilia cauſantur
aliquando ex diſpoſitione materie magis
aliquando ex parte agentis magis. materia
aliquando eſt parata uentoſitati ſicut cum
eſt groſſa cruda multa indigeſta uentoſa.
ſicut ſunt legumina z fructus z ſimilia.
Aliquando non ē de ſe pata. ſicut ſunt ci
baria ſubtilia z digeſtibilia tunc ex alia p/
te calor eſt multum debilis. z talis nihil
reſoluit. aut eſt multum fortis z talis re/
ſoluit z conſumit. aut eſt medius z talis
medio modo ſe habet. tunc ponamus ꝙ
calor ſit multum debilis. tunc dico ꝙ nul
la fit reſolutio ſiue materia ſit parata ſiue
non. tunc ponamus ꝙ calor ſit multum
fortis z agat in materiā diſpoſitam uento
ſitati. tunc dico ꝙ non cauſabit uentum
quia reſoluit z conſumit ſed ponamus ꝙ
agat in materiam groſſam multum cru/
dam uentoſam. tunc dico ꝙ non generā
bit uentum quoniam ratione fortis calo/
ris diſſoluit z ratione compaſſionis mate
rie non conſumit. tunc ponamus ꝙ calor
remiſſus agat. tunc ſi agat in materiam
multum groſſam non generabit uentum
quia nihil poteſt reſoluere non enim fuit
obiectum proporcionale Si agat in ſubti
lem tunc generabit uentum quoniam re
ſoluit debilitaté materie ſed nó conſumit
ex caloris pauperie. z eſt ſimile de gene/
ratione nebularum extra quia non gene/
rantur in temporibus multum ca. aut fri.
ſed in mediis. z ex hoc patet ſolutio ad
duo prima Ad tercium dico ꝙ frequen/
tius fit a fleumate cum ſit humor citius

reſolubilis ꝙ̄ melancolia tamen uentoſi/
tas generata ex melancolia tardius reſolue
tur propter maiorem groſſiciem Ad ulti
mum dico ꝙ proprium ſubiectum tortu
re aliquādo eſt fundus ſtomachi. aliquan
do pars ſuperior inteſtinorum. aliquando
utrumqȝ ſecundum ꝙ materia continetur
hic uel ibi z eſt paſſio difficilis quaſi car/
diaca ut dictum eſt propter ſenſibilitatez
mēbrorū z magnitudinē cauſe.

¶ De lienteria.

Lienteria eſt fluxus uentris in
quo comeſta z bibita egrediun
tur in eiſdē quantitatibus z qua
litatibus in quibus intromiſſa ſunt prop/
ter debilitatē cōtentiue ſtomachi z inteſti
noꝝ ſupiorū z ulcera eorundē ¶ Intelli
gendum circa iſtam materiam ꝙ fluxus
uentris eſt multiplex. ſicut aliquo modo
tactum eſt ſuperius. z ſicut perfectius tā
getur in recapitulatione quam faciemus
de fluxu uentris quidam qui uocatur ana
ſtrofa. quidā cathaſtrofa. z quidaz paſſio
colerica. quidam lienteria. quidam diſſin
teria. quidam dyarria. z quidam tenaſmō
Anaſtrofa appellatur uelox expulſio cibi
per ſuperiora. cataſtrofa uero per ꝗ̄ inferio/
ra Sed colerica appellatur expulſio per ſu/
periora z inferiora cuius cauſa eſt humor
corruptus in ſtomacho qui tranſit ad mē
bra z iterum reuertitur ad ſtomachum.
z natura ſubito z cuz impetu expellit per
ſuperiora z inferiora pro tanto quia ex il
lo ſentit puncturam & mordicationem
dolorem z anguſtiam. Lienteria eſt flu/
xus cibalis in quo natura non egit aliquid
de quo ſit curandum z ideo emittitur ſi
ne amiſſione ſue ſpeciei quia non eſt fac/
ta tranſmutatio nec ad Kilum nec ad chi
muz ſed ante tempus expulſus eſt Dyar/
ria eſt fluxus humoralis ſimplex. z quia
curatur ſicut alii fluxus ideo non facie/
mus capitulum ſingulare. Diſſinteria ap/
pellatur fluxus humoralis cum ſanguine.
& ſaluo honore. G. bene poteſt apparere
fluxus ſanguinis in lienteria. Tenaſmon
autem appellatur nimia uoluntas aſſelan/
di ſine effectu propter mordicationem
longaonis. ¶ Cauſe ¶ Cauſe autem
omnium fluxuū aut ſunt extrinſece aut
intrinſece. extrinſece ſicut aer nimis hu/
midus auſtrinus aut corruptus inordina/
tus. venenoſus. peſtilentialis. aut fit prop
ter cibum aſſumptuz in nimia quantitate
aut mala qualitate. aut ſecundum ineptuz
ordinem. aut quia fuit uenenoſus. aut ꝓ
ter caſum percuſſionem z ſimilia Si autez
uenerit propter cauſas extrinſecas. aut eſt
propter ſtomachum z inteſtina aut prop/
ter alia membra. ſi propter alia. tunc aut
prouenit a capite ſicut in catarro. aut prop
ter oppilationem meſeraicarum venaruz.
aut ab epate z ſimiliter a ſplene. aut ma/
trice. aut propter totum corpus aut prop/
ter criſim Et ſi ueniat a ſtomacho z inteſ
tinis aut accidit propter malam complexi
onem aut ulcera. z ſi propter malam com
plexionem. aut eſt cum materia aut ſine
materia z ideo debilitatur aliquando con
tentiua z fortificatur expulſiua. aliquādo
utrumqȝ debilitatur z cum hoc etiam di
geſtiua z hoc fit propter aliquam de ma/
lis complexionibus excedentem cum ma
teria z ſine materia ſiue fuerit frigida ſiue
calida. aut fit etiam propter paraliſim iſto
rum membrorum. Vlcera autem fiunt
propter humores calidos acutos ulceran/
tes zc̄. ¶ Cauſe autem extrinſece manife
ſtantur ex iudicio. z ſi ſint intrinſece &
ſint ab aliis membris ꝙ̄ a ſtomacho z in/
teſtinis cognoſcuntur per paſſiones z gra
uitates illorū verbi gratia ſi ueniat a capi/
te tunc apparent ſigna reumatis z dolor
capitis z fluxus maior poſt longū ſōnū z
ſi caput nimis infrigidetur aut calefiat aut
agitetur aut euentetur adeſt fluxus maior

z ita de aliis membris poſſumus intellige
re per grauitatez partis z ſicut dicetur īfra
capitulo de recapitulatiōe Et ſi ꝓueniat a
ſtomacho z cauſa ſit frigida tunc eſt a pri
cipio cuz eructuatiōe acetoſa. z ſi propter
paraliſim non ſentit dolorem. z ſi ꝓpter
ulcera ſentit calorem puncturā mordica/
tionem ſitiz z arſuraz ¶ Pronoſticatio
¶ Colerica paſſio ſi frequenter aduenerit
peſſimū eſt z mortale Si lienteria uenerit
poſt diſſinteriam mortale oxiremia que
non fuit a principio in omni fluxu uen/
tris bonū eſt quia contentiua incipit ali/
quo mō uigorari z digeſtia digerer ¶ Cu
ratio ¶ Tria ſunt que fere indifferēter
curant omnem fluxū. primū eſt coaguluz
leporis z coagulū edi. Secundū eſt caſeus
antiquus ſi decoquatᷣ in multis aquis dul
cibus poſtea deſiccetur z exibeatur poſtꝙ̄
tota ſalſedo bulliendo receſſerit Tercium
eſt lac uaccinū a quo butirū fuerit extrac/
tum z poſt bulitū. Quartū eſt naſturciuz
aſſuz z exibitū cum lacte caprarū ubi fer
rū ignitū fuerit extinctū aut calculi fluuia
li cadentes Quinto etiam poſſet addi plu
uialis aqua quoniā de ratione calidiᷤ affixi
uapori aqueo aliquid facit ad exalationez
materie aut facit penetrare ad epar. z ita
conſtringit pro tanto quia ad inteſtina
uenire non ꝑmittit. z quia de curatione
omnis fluxus non agimus. ſed ꝓprie de
curatione lienterie. ideo eius curationem
breuiter proſequamur. Si fuerit ex mala
complexione ſine materia ſolum alteran
tibus curatur z ſi cum materia oportet ꝙ
mūdificetur ſi fuerit materia frigida mū
dificetur cum mirobalꝰ. Kebulꝰ. z ſi calida
cū mirobalꝰ. citri. Deinde utatur iſto me
dicamine ſi cauſa fuerit ca. ℞. boliarme.
terre ſigillate. coralꝰ. omniū ſandalorū. ſu/
mac. berberis. ſe. ciconie. pſidie. balauſtie.
galle. acacie. ypoquiſti. mirtilꝰ. roſꝰ. ſiccaꝝ.
ſanguis dragonis. aā. ʒ. i. puluerizentur &
miſceantur cū ſuco plantaginis z ſuco ab

ſcinthii. z fiant trociſci. z cum vti volue
ris diſtemperetur vnus cum lacte uel oui
no bulito z cocto ubi lapides candentes
fuerint extincti Si autem cauſa fuerit fri
gida fiat iſtud. ℞. aā. cimi. naſturcii aſſoꝝ
maſtic. thuris. laudani. ſtora. calami. ābre.
mirre. nuciſcip. z folꝰ. eius. aā. ʒ. i. miſcean
tur in ſuco mēte z abſcinthii. z fiant tro
ciſci. z exibeantur cum predicto lacte
¶ Clarificatio ¶ Intelligendum ꝙ lien
teria poſt diſſinteriam eſt incurabilis. ut
dictum eſt cuius ratio eſt quoniam in diſ
ſinteria uilli qui ſunt mēbra radicalia &
irreſtaurabilia ſunt conſumpta ratione ul
ceris z ideo quia nō poſſunt reſtaurari ꝙ̄
re lienteria eſt incurabilis ꝓpter abraſionē
z villorū deperditionem ¶ Secundo itel
ligendū quoniam licet in ore ſit aliqualis
digeſtio z etiam in ſuperioribus inteſti/
nis nihilominus crudus erit cibus in lien
teria quia modica eſt illa digeſtio quia fō
te non eſt niſi quedam preparatio Et cuz
hoc intelligendum iuxta hoc ꝙ exquiſite
loquendo non eſt omnimoda indigeſtio
ſaltim cum aliquid benignuz tranſeat ad
epar aliter enim non eſſet vita z ita coti/
die corpus conſumitur cum quantitas eſt
ita modica ꝙ ſenſui non eſt perceptibilis.
z pro tanto dicitur in eiſdem ꝙ̄titatibus
z qualitatibus in quibus intromiſſum eſt
licet omnino non ſit uerū ponderata mē
ſura ſed quo ad ſenſum verum eſt. quare
zc̄ Tercio poſſet aliquis dubitare ſi error
factus in prima digeſtione corrigatur per
ſecundam z videtur ꝙ non quoniam in
habentibus ſe per ordinem corrupto pri/
mo corrumpitur z ſecundū Sed digeſtio
ſtomachi eſt ꝑma quare per aliquid aliud
corrigi nō poterit Preterea corrupto for
tiori corrumpetur z debilius z ita nō po/
terit fieri correctio ſed ſtomachus ē mē/
brū fortius cum agat ſupra indigeſtū z in
diſpoſitum z omnia alia ſupra diſpoſitū
quare corrigi nō poterit ſed cōtra nobilius

corrigit innobilius ſed epar eſt mēbrum
nobilius q̄ ſtomachus quare epar errores
ſtomachi corrigere poterit Reſpondeo &
dico ꝙ duplex eſt error quidam modicus
z quidam magnus z quedam erit correc
tio completa z quedam incompleta. tunc
dico ꝙ ſi in prima digeſtione accidit par/
uus error ſicut eſt minoratio digeſtionis
bene poteſt corrigi per ſecundam digeſti
uam. ſuppoſita ſanitate illorum membro
rū z ꝙ non accipiatur cibus de longo tē/
pore z ꝙ error non intercidat in aliqua
de ſex rebus non naturalibus imo omnia
faciāt ad correctionem . Si autem error
eſſet magnus ſicut eſſet ablatio uel corrup
tio tunc rectificari non poteſt complete
licet omnes res non naturales adiuuarent
Sed aliquo modo incomplete rectificari
poteſt ita. ſ. ꝙ nullus error intercidat ſed
potius adiuuetur ex debita applicatione
ſex rerum non naturalium . quoniam in
vnoquoq; membro eſt uirtus propria in
aliis non exiſtens ſecundum G. in ſepti/
mo de ingenio ſa. z cum hoc omne agēs
agit in materiā ſibi proporcionatā z cū
hoc forma nō introducitur in aliqua ma/
teria ſed ī parata z diſpoſita cū igitur ſto
machus z epar ſint duo membra diuerſa
alia ē ſotus vnius z alia alterius z ita vnū
non poteſt complere defectum alterius.
Preterea alia eſt materia z obiectum ſu/
pra quod agit ſtomachus z aliud ſupra qđ
agit epar . ſi ergo alia z alia ſunt obiecta
quod deficit in vno non poteſt compleri
per aliud . Preterea alia eſt forma que in/
troducitur ex virtute epatis z alia que in
troducitur ex virtute ſtomachi ſicut igiẗ
alia z alia eſt forma z virtus ita alia z alia
erit materia z ſubiectū. z ideo quod relic
tū ē a ſtomacho non poterit rectificari ꝑ
epar. quia materia nō ē conueniens z ita
forma nō introducitur cū ſit virtus alia z
alia z materia z forma. q̄re ſi cibus totalr̄
crudus veīat ad epar. modica aut nulla fie
ret correc⁹ z ita de cibo corrupto z ꝑ eā
dē rōnē dico ꝙ ſi cibus corrūpatur in epa
te nō poteſt poſtea rectificari per mēbra.
z ideo cum humores corrupti generētur
in epate generātur multe egritudines in
toto corpore ſicut eſt ſcabies. puſtule. lepra
morfea. fe. apoſtemata. z ſimilia Si igitur
fuerit modicus error in primis corrigi po
teſt in ſecundis ſi magnus nō corrigetur.
z ſi aliquo modo nō corrigatur tamen ſe
mi complete. Et cū arguis ꝙ nobilius cor
rigit innobilius. verum ē ſi equaliter z eo
dem modo ageret ſupra idem nunc autē
nō eſt ita Alia que ſunt pro alia parte con
cedo per modum tamen dictum ¶ Vlti
mo notandum ꝙ ſubiectum huius paſſi
onis primo z principaliter eſt ſtomachus
ſecundario poſſent eſſe inteſtina z potiſſi
me ſuperiora

¶ De diſſinteria.

DIſſinteria eſt fluxus uentris ſan
guineus cum excoriatione z ul
ceratione inteſtinorum ¶ Cauſa
¶ Cauſe autem diſſinterie z alioꝝ fluxuū
aut ſunt exteriores aut interiores. ſi exte/
riores ſicut ē aer corruptus aut cibaria acu
ta penetratiua ſicut ſunt allia. cepe. acetū
z ſimilia. aut medicina ubi eſt dyagridiū
aut aloe. aut pulpa coloquintidē. z ſimilia.
et ſi uenerit propter cauſas intrinſecas tūc
aut imediate aut remote. ſi imediate ſicut
eſt colera acuta ulcerās et pungens z mor
dicans. aut fleuma ſalſum. aut aliquis hu/
mor acutus aduſtus. aut ruptura uene. aut
apertio. aut corroſio et ſic de aliis cauſis i/
mediatis . Si autem cauſe fuerint magis
remote et propter paſſiones aliorum mē/
brorum tunc aut prouenit a capite ꝑ mo
dum reumatiſmi. aut a ſtomacho. aut ab
iteſtinis tribus gracilibus ſuperioribus. aut
a tribus groſſis inferioribus . aut proue/
nit ꝓpter uenas meſeraicas. aut ꝓpter oppi
lationem epatis. aut propter duriciem &

opilationem ſplenis. aut ꝓpter apoſtema
iſtorum membrorum . aut prouenit flu/
xus ꝓpē matricē .aut ꝓpter emorroydaȝ.
aut mutillatos. aut propter totum corpus
aut propter criſim . aut propter egritudi/
nes liquefactias.ſicut eſt ptiſis. cauſon.&
ethica.⁊ ſi qua ſunt ſimĩa.et ideo ſecun/
dum diuerſitatem cauſarum ⁊ humoruȝ.
⁊ membrorū.diuerſi ſunt fluxus.quoniā
quidam eſt chiloſus.quidam aquoſus.qui
dam colericus.quidam melancolicus.qui/
dam virulentus ſanioſus.quidam ſangui/
neus.quidam albus uiſcoſus. ⁊ quidaȝ eſt
ſicut carnis fruſta.⁊ quidaȝ fetidus ⁊ qui
dam non Et ſi fuerit chiloſus tunc ſtoma
chus non patitur ſed vene meſeraice non
poterunt chilum trahere. ⁊ ſi eſt aquoſus
hoc eſt propter maliciam ſtomachi.et ſi ē
colericus hoc eſt propter coleram ⁊ niger
propter melancoliam ⁊ albus propter fleu
ma.⁊ ſanguineus propter ſanguineȝ. ⁊ vi
rulentus ſanioſus ⁊ fetidus propter corrup
tionem humoruȝ ⁊ apoſtemata.⁊ ille qui
aſſimilatur carni propter ſanguinis cōge
lationem prouenit. ⁊ diſſinteria proueīt
aliquando propter ulcerationem factam
in inteſtinis ſuperioribus ⁊ aliquando in
inferioribus ⁊ aliquando in mediis ⁊ flu
xus uentris habet quatuor tempora que
diſtinguuntur penes ea que egrediuntur
uel penes ſingĩa. ❡ Signa ❡ Cum
autem diſſinteria prouenit ex partibus ſu
perioribus tunc eſt ibi dolor ⁊ grauitas ⁊
egeſtio ſicut raſura quedam ut lotura car/
nis ⁊ ſanguis eſt fortiter mixtus cuȝ ege
ſtione Et ſi fuerit propter inteſtina infe
riora eſt ibi dolor ⁊ grauedo ⁊ egeſtio eſt
cum quibuſdam contentis ſquamoſis &
furfureis ⁊ ſanguis non eſt admixtus cū
egeſtione.⁊ ſi fuerit a mediis medio mo
do ſe habet ⁊ habet dolorem uerſus um/
bilicum Et ſi fuerit propter opilationeȝ
epatis tunc fluxus maior eſt de nocte q̄
de die . ⁊ ita periodus ⁊ egeſtio eſt quaſi
a ſanguine ſeperata ⁊ cuȝ modico aut nul
lo. Et quia in aliis partibus non eſt gra/
uedo nec dolor ⁊ egeſtio eſt multorum
colorum Signa autem aliarum cauſarum
tacta ſunt.aut quia dicta ſunt . aut quia
complete dicentur capitulo de recapitula/
tione omniuȝ fluxuum aut quia poſſunt
haberi per dolorem ⁊ grauedinem ⁊ paſ
ſionem particule patientis aut per coloreȝ
⁊ odorem eorum que egrediuntur a cor/
pore aut per iudicia . ⁊ potiſſime cum fit
ex cauſis primitiuis.aut per iuuantia ⁊ le/
dentia. ❡ Pronoſticatio ❡ Omnis
fluxus uentris ⁊ egeſtio proueniens a co/
lera aduſta uel melancolia aduſta. que pro
iecta ſuper terram bulit ſicut acetum aut
quia muſce fugiant eam . ſi in principio
morborum uenerit mortale eſt. In latitu
dine autem ſanitatis. aut in declinatione
morborum poſſet uenire per viam mun
dificationis ꝙ diſcernitur ex alleuiatione
⁊ bona tollerantia. Omnis autem fluxus
cum pulſu uermiculoſo ⁊ formicante qui
non confortatur per cibos aſſumptos &
medicamina mortale. Omnis fluxus uen
tris qui fit poſt egritudinem uehemen/
tem accidens ſubito eſt ſignificatio mor/
tis quia ſignificat corruptionem ſubitam
Auic.in ſecundo capitulo de fluxu uen/
tris omniuȝ modorum . Omnis fluxus
poſt egritudinem ueniens & tamen ad/
huc manet egritudo ⁊ non minuitur.uel
eſt cum mala tollerantia mortale. Preterea
in ydropicis fluxus ſanguin olentus ma/
lus Preterea omnis fluxus cum uomitu.
⁊ ſingultu ⁊ alienatione . mortale eſt .
Preterea ſi in diſſinteria poſt aurem ſini
ſtram appareat puſtula ſimilis orobo cum
magna ſiti infra diem uiceſimū moriē/
tur . Preterea ſi retentio ſuper fluitatum
moleſta eſt ⁊ eius expulſio non eſt alleuia
ta niſi ad modicum tempus inquantum

perturbat inteſtina z diu durauerit mor/
tale eſt. Item omnis fluxus prolixus in
ſenibus eſt mortale. Item omnis fluxus
ſtomachi z inteſtinorum cum nauſea &
uomitu mortale eſt . Omnis fluxus qui
prouenit ab epate z toto corpore contur/
batiuus eſt niſi proueniat per viam criſis
ſalue In omni fluxu uentris caſus appeti/
tus eſt malus . Fluxus uentris propter ſto/
machum eſt magis diurnus q̄ nocturnus
econtrario eſt de epate Egeſtio nigra cau/
ſata a melancolia per viaꝫ aduſtionis dif
fert ab egeſtione nigra ſanguinea z cauſa
ta a colera aduſta Cum talis enim diſpoſi
tio uenit propter melancoliam tunc pro/
iecta ſupra terram bulit ſicut acetum . &
uermes ſi deſuper proiciantur moriuntur
In aliis non ſic z colera nó uenit ad tan/
tam nigredinem ſed ad quandam lucidi
tatem . Mutatio colorum in diſſinteria
malum ſed in farmacia bonum. ſi de in
tentione fuerit artificis Si in fluxibus ap
pareant puſtule z ſubito deliteſcant ma/
luꝫ. In principio diſſinterie fluxus eſt ad
modum carnis z poſtea ſicut raſure perga
meni z poſtea ſicut quedam fruſtule car/
nis z villorum. z ſi fuerit propter inteſti
na ſuperiora expeditus eſt. z ſi propter in
feriora carnoſa ſaluari poſſet . In uentris
fluxibus cum dolor aduenit circa vmbili
cum z partes inferiores z ſtatim egeſtio
ſequitur proculdio cauſa eſt in ſuperiori/
bus inteſtinis ¶ Curatio ¶ In pri/
mis ſi particularia conueniant fiat flebo/
tomia. deinde purgetur ſecundum exigē/
tiam humorum. Et ſi colera eſt in cauſa
purgetur cum mirobalſ. citri. z ſi fleuma
cum Kebulis. ſi melancolia cum indis. et
conficiantur cum aqua pluuiali. ubi fuerit
drag. gumbi arabicum . z vue paſſe. z ſi
eſt fleuma ſalſum detur acetum multum

calidum. In aliis cauſis detur frigidum.
Deinde mundificetur ulcus cum aqua or
dei z brodio cicerum uel cum aqua piſciū
ſalſorum melſ. z oleo roſ. Deinde pona/
tur uentoſa ſine ſcarificatione ſupra uen/
trem dentur conſtrictiua z conglutinati
ua. z conſolidatiua z carnis regeneratiua.
per modum vngentorum z emplaſtrorū
aut puluerum aut potionum aut electua/
riorum. aut trociſcorum z ſimilium. z ſi
cauſa fuerit in inteſtinis ſuperioribus den
tur medicamina per os z ab exterius ſu/
pra particulam patientem applicentur. Et
ſi fuerit propter viciuꝫ inferiorum fiant
criſteria ubi ſit pinguedo renum capraruꝫ
ſine ſale z ſimilia Et ſi fuerit in medus.
apponantur medicamina per ſuperius &
inferius z ab extra z ante z poſt Si auteꝫ
cauſa uergat ad calidicatem tunc materia
lia que competunt ſunt iſta .ſ. plantago.
quinquneruia. portulaca. ſucus mororum
inmaturorum. ſucus caude equine. ſucus
pedis coruini. ſucus coriandri. ypoquiſti/
dos. acacie. bolus ar. terra ſigillata. roſ ſic/
ce. ſanguis dragonis. corallus . emathites .
ſandal. ſumac. balauſti. gallarum. mirtilli
z extremitates. z fructus arborum ſtipti
carum. ſicut ſunt pira cotana neſpula cor/
na. prunella. z multa conſimilia . z poſ/
ſunt accipi iſta .ſ. cortex mali grana/
ti z flores eius ceruſa lota coppule glan/
dium z etiā multa cōſimilia zc̄. fiant igi
tur potiones. aut trociſci. aut criſteria. &
exibeantur cum aqua pluuiali aut cum lac
te recenē mulſo. ubi ceciderint lapides flu
uiales candentes . Vel fiat iſtud quod eſt
probatum in diſſinteria cronica. ℞. oſſa
omniuꝫ mirobalſ. z aſſentur deinde ℞.
reubarbarum z aſſetur. deinde ℞. bolum
armenum . z Karabe . z pulueriʒentur .
Deinde conficiantur cum mucillagine

dragantí.z gumbí arabíci. ínfuſorum ín
aqua plantaginis z fiant trociſci. z cum
uti uolueris diſtemperetur in lacte para/
to ut dictum eſt ſine dubio multum ua/
let Si autem cauſa uergat ad frigiditateꝫ
tunc accipiantur iſta.ſ. cortex caſtanearuꝫ
z aſſentur.ualet etiam mirra.caſtoreum.
cortex thuris. ſtoracꝗ.calamí.aniſum aſſū
ciminum aſſum.z ſimilia z addantur alí
qua frigida ſicut ē ſumac.mirtilľ.coꝑpule
glandium.bolus armenus. ¶ Et eſt hic
notandum ꝙ coagulum leporis cum ſu/
co plantaginis ſumptū curat omnē fluxū
Criſtere contra diſſinteriam.℞ ſuci por/
tulace.ſuci plantaginis.ſuci virge paſtoris
añ.℥.ii. ſumac.mirtilli.copularum glan/
dium .acacie.carte combuſte.aluminis uſ
ti.añ.ʒ.ii. ſepi renum caprarum. uitello/
rum ouorum coctorum.añ.ʒ.iii. fiat de/
coctio in aqua pluuiali z fiat criſtere mul
tis vicibus.¶ Si autem non poſſet dormi
re fiat ſuppoſitorium quod inducit ſom/
num.z conſtringit. & hoc eſt magnum
remedium fiat igitur ſic. ℞.ſtoracꝗ. cala
mí.crocum.z opium. z ſucum plantagi/
nis z albumen ouorum . z ingenietur ꝙ
ſit ſolidum.uel per ſe uel cum pannis uel
cum bombace z ſimilibus. ¶ Dieta
¶ Vniuerſaliter parum debent accipere
de cibis z potibus in vna vice. z potiſſi/
me cum fluxus aduenit propter oꝑpilatio
nem epatis . Accipiant igitur cibaria que
in parua quantitate multuꝫ nutriant ſicut
ſunt teſticuli gallorum .z epar galline pin
guis z vitella ouorum quaſi indurata &
aſſata.panis de tritico quaſi azimus z rizi
torrefactum cum lacte butiro extracto.
z vinum groſſum ponticum cum aqua
pluuiali frigida. z extremitates anima/
lium z piſces parui aſſi.Valent etiam gal
line perdices turtures z aſſentur . ſi non

ſit febris . z ſi eſſet febris coquantur in
aqua pluuiali ubi ſint ſemina citoniorum
ſumac. Valet etiam miliuꝫ coctū cū lac/
te vnde fuerit butirum extractum. va/
lent etiam fabe fracte z lentes excorti/
cate cum aqua pluuiali z lacte parato .&
modico aceto ¶ Intelligendum ꝙ tiriaca
multum ualet in fluxibus z potiſſime ſi
cauſa fuerit frigida z multe alie opiate ua
lent.ſicut eſt requies filonium rubea tro/
ciſcata z ſimilia. Preterea ualent electua/
ria z potiſſime cum cauſa eſt calida .℞.
dyarodon.triaſandali. carnium citonio/
rum conditorum cum zuccaro ſine ſpecie
bus .zuccari roſarum facti de roſis ſiccis.
miclete.añ.℥.ii.miſceantur z dentur cuꝫ
aqua pluuiali Et ſi cauſa fuerit frigida de
tur iſtud.℞.dyaolibai.dyamente. dyaci
coniton.dyacodion.añ.℥.iii.miſceantur.

¶ De fluxu uentris propter catarrum

DE fluxu uentris propter catarrū
Dormiat quanto minus poterit
et cum ſurrexerit a ſomno pro/
uocetur uomitus z ſi non poſſet euome/
re detur yerapigra. Deinde radatur caput
z ponantur uentoſe circumquaꝗ . z fiat
fricatio fortis z inungatur caput cum vn
gento facto de ſuco apií. z ſtercore colū/
bino z oleo laurino z cera . Et ſacelletur
caput frequenter cum milio z ſale z ſuf/
fumigetur cum nigella . z fiant cauteria
in collo.& teneat iſtas pillulas in ore de
die & de nocte. Recipe mirre. ſtoracis.
thuris. aloe. caſtoř. cala. añ.ʒ.i. opii.
draganti . gumbi arabici . añ.ʒ.i. con/

ficiantur cum oximelle et fiant pillule.
¶ De fluxu propter oppilationem epatis
In fluxu ꝓpter oppilationem nihil ſtipti/
cũ detur nec panis detur ſi eſt poſſibile ꝫ
ſi non eſt poſſibile detur in parua quãtita
te. aut panis de ſpelta. dent̃ ficus. vue paſ
ſe fiſtici. ſed dattuli nõ. quia ſunt dure di
geſtionis aqua ordei. et aqua cicerum cõ/
petit. vtatur uolatilibus quantuꝫ erit poſſi
bile ſicut ſunt pulli galline. perdices. faſia
ni. et ſimilia. et ſint elixata et detur cibus
quater in die ſed in parua quantitate vinũ
ſit albũ. cibaria ſint facil̃ digeſtiõis. et ſub
tilia et penetratiua utatur uomitu et cum
ſuco mediani corticis ſambuci. et ponãtur
deoppilatiua ſuper epar cum ſpodio et fi/
ant trociſci de lacca et eupatore. et abſcin/
thio et ſpica nar. et ſemine melonum. et
vtatur eis cum brodio cicerum. ¶ De
fluxu propter ſplenem Mundificetur me
lancolia cum follic̃. ſene. epithĩ. et ſero ca
prino et cum modica quantitate cũ miro
balſ. indorũ et deoppiletur ſplen ſicut dice
tur inferius et fiat flebotomia de ſaluatel
la ſiniſtre manus et ſi melancolia eſt mul
ta purgetur cum theodoriton emperiſton
¶ De fluxu in yliaca paſſiõe. Iſte fluxus
eſt multum conturbatiuus et ideo nullus
cibus detur quantum erit poſſibile. et pro
uocetur uomitus cum aqua et oleo. et po
natur uẽtoſa ſupra ſtomachũ et fiat ſacella
tio cum ſale et milio aſſis. et detur brodiũ
galline et oua cum incipiũt ĩdurari et ep
galline et quia in tali fluxu ueniunt terri/
bilia accidentia ſicut eſt ſpaſmus et ſimi/
lia Sis ergo ſollicitus circa iſta. Et ſi cauſa
eſt calida inungatur ſpina dorſi et aſcelle.
et iuncturalia cum vngento facto de ol̃o
roſ. violſ. et cera. et camphora. Et ſi cauſa
eſt frigida fiat vngentuꝫ de reſina. et ol̃o
laurino ꝫ cera ¶ De fluxu liquefactiuo
Tales fluxus ueniunt in ethicis et ptiſicis.
et fe. acutis. et ſi morbus eſt curabilis uta
tur iſto electuario. ℞. dyaggi. frigidi. elũ
reſumptiui. triaſand. zuccari roſ. facti cuꝫ
roſ. ſiccis. ãñ. ʒ. iii. miſceantur ¶ De flu
xu propter pororum cutis clauſionem Fi
ant fricationes per totum corpus et inun
gatur cum oleo de camomilla et vino al/
bo et fiat balneum ſimplex aque dulcis
¶ De fluxu uirulento ſanioſo. ℞. mir
re. ſarcocolle. cinamomi. aloe loti. ma/
ſticis. thuris. ãñ. ʒ. iii. puluerizentur et con
ficiantur cum melle et ſuco plantaginis.
et fiant trociſci. et cum uti uolueris diſtẽ
perentur cum aqua ordei et vino albo &
taliter exibeatur. ¶ De fluxu prop/
ter medicinas laxatiuas. Fiant mucillagi
nes de naſturcio. et ſemine lini. pſillio. et
dragant. et gumbi arabico. et iſte mucilla
gines miſceantur cum coagulo leporis aut
edi. ꝫ cum ſuco plantaginis. et detur cum
modico vino Tiriaca etiam ualet et bal/
neum aque dulcis. et ſemen naſturcii aſſi
et cum lacte cocto adminiſtratur
¶ Tractatus de dyarria. In primis pro/
uocetur uomitus ſi ſponte non uenerit et
dietetur dieta ſubtili et conuenienti et po
natur in balneo aque dulcis. vtatur hoc
electuario. ℞. zuccari roſ. facti cum roſis
ſiccis. triaſandal̃. dyacitoniten de zuccaro
ſine ſpeciebus. ãñ. ℥. iii. miſceãtur ¶ Cla
rificatio ¶ Intelligendum ꝙ non que/
cunqꝫ colera. uel quicunqꝫ humor acutus ꝫ
pungitiuus ulcerant inteſtina ſed quando
humor eſt multus et malicioſus. et preter
naturam et frequenter aduenit. ¶ Secun
do queritur vtruꝫ ſubſtantia epatis in flu
xu uentris poſſit per egeſtiones emitti. et
videtur ꝙ ſic quoniam ſi aliquid impedi
ret hoc eſſet ſtrictura uenarum meſeraica
rum ſed hoc non poteſt impedire ſicut po
teſt declarari per tria exempla. Primum
quoniã nõ obſtantibus ſuis ſtricturis hu
mores groſſi mittuntur a ſtomacho ad
epar. ergo et ſubſtantia epatis ad inteſtina

Secundum exemplu⁊ eſt quoniā ſanguis
coagulatus mittitur ab epate ad inteſtina
quare ⁊ ſubſtantia epatis Terciu⁊ eſt quo
niam per venas capillares ueniunt contē/
ta que atteſtantur ſupra diſſolutione⁊ mē
brorum ſicut ſunt contēta petaloidalia .
furfurea.crinoydalia.⁊ tamen vene me/
ſeraice non ſunt ita ſtricte ⁊ minute ſicꝫ
capillares quare relinquitur ut uidetur ꝙ
ſubſtantia epatis per venas meſeraicas poſ
ſit mitti ⁊ eliquari. ¶ Oppoſitum uidetur
quoniam nullus ponit hoc . dico ꝙ ſub/
ſtantia epatis aut diſſoluitur in partes ſuas
paruas aut magnas .ſi in magnas non po
teſt fieri perceptibiliter ⁊ ꝓpter ſtrictura⁊
venarum meſeraicarum ⁊ propter nobili
tatem epatis ꝙ non poſſet pati tantam
diſſolutionem vita manente Centies eni
ante fieret mors Si aūt fit diſſolutio in ꝑ
ua fruſtra forte tunc eſſet poſſibile quo/
niam talia contenta parua bene poſſunt
tranſire per venas meſeraicas ⁊ etiam ali/
qui dicunt quoniam quando apparet ſan
guis coagulatus ⁊ dubitatur vtrum fuerit
ſanguis uel ſubſtantia epatis . tunc pona/
tur in aqua calida ⁊ ſi diſſoluatur ſanguis
eſt.ſi autem non liquefiat epar eſt . ⁊ ita
concedo ſi fuerit in parua quantitate .nūc
autem doctores non intromittunt ſe ꝙꝛ
raro accidit aut ueniret mors citius. Ter
cio quero vtrum ulceratio inteſtinorum
poſſit cauſari a fleumate cum ſit humidū
⁊ habeat qualitates ita obtuſas.dico ꝙ nō
ulcerat ratione acuminis niſi eſſet ſalſum
aut acetoſum ſed ratione continuationis.
ſicut in ſtillicidio reumatico Nam gutta
cauat lapide⁊ non bis ſed ſepe cadendo ⁊
durū lapidem gutta cadendo cauat Quar
to quero quare fluxus epatis ⁊ cerebralis
ſunt periodales ⁊ nocturni ſ⁊ ſtomachalis
⁊ inteſtinal' ſunt magis diurni ⁊ nō ſūt
cum periodo Reſpondeo ⁊ dico ꝙ epati/
cus ⁊ cerebellaris ſunt magis ꝓpter fluxū
humorum ſed fluxus magis mouetur de
nocte ꝓpter reuocationem caloris ⁊ clau/
ſionem pororum ⁊ ideo tanto plus in ye
me ꝓpter longitudinem noctis quare ma
gis de nocte ⁊ magis periodicaliter quia
cauſa non eſt continua In aliis aute⁊ mē
bris non eſt ſic quare ⁊c̄.Et iuxta hoc no
tandum ꝙ ſi fluxus uentris eſſet cum fe
bre ⁊ vnum alteri contrariaret̄ in magis
periculoſo prius remedium apponatur &
prius in febre ſi febris eſſet cauſa fluxus.
Quinto quero ſi in diſſinteria competat
medicina euacuatiua ⁊ uidetur ꝙ non ꝙꝛ
inanitis competit repletio non igitur eua
cuatio quare ⁊c̄. Oppoſitu⁊ uolunt aucto
res . dico ꝙ competunt ꝓpter materiam.
aliter non fieret euacuatio ſeu curatio ma
nente cauſa Et tunc ad primum dico ꝙ
īmo eſt repletio illius materie ⁊ illius ma
li humoris ex quo fiebat fluxus Ad ſecū
dum dico ꝙ additur ſed non poteſt fieri
vniuerſaliter curatio ⁊ ſic curatur quare
⁊c̄. ¶ Sexto intelligendum ꝙ carnes cō/
petunt non obſtante ſua humiditate lu/
bricante ratione debilitatis virtutis.Septi
mo notandum ꝙ ſi virtus eſt fortis car/
nes ſilüares dure digeſtionis ⁊ panis azi/
mus ⁊ vinum groſſu⁊ competunt ut diu
ſtet in ſtomacho ¶ Octauo aduertendu⁊
ꝙ carnes aſſe plus competunt q̄ elixe vn/
de aſſa plus habent de humectatione na/
turali ſed elixa de acquiſita. ¶ Nono no
tandum ꝙ diſſinteria poſt longas egritu
dines eſt mala quando cronica egritudo ē
de materia frigida ⁊ ſignificatur quia ma
la complexio eſt adequata ⁊ natural' vic
ta ⁊ hoc eſt malū Decimo notādū ꝙ diſ
ſinteria diſtiguitur tribus mōis ꝑmo quo
ad ea q̄ egrediunt̄ a corpe . ⁊ ſic ē triplex
qm̄ qn̄ꝫ egreditur ſanguis ſil'is loture car
nis ⁊ tunc prouenit a debilitate epatis. qn̄ꝫ
ſicut raſura pergamenoꝝ quandoꝗ ē ſicut
fruſtum carnis ¶ Secunda diuiſio eſt talis
quoniam diſſinteria quedam eſt epatica.
quedam inteſtinalis quedam cerebralis .

Tercia diuiſio talis eſt. diſſinteria eſt qua
druplex quoniā quedā eſt ex multitudi/
ne materie z tunc competit euacuatio. z
quedam ex acumine z tali debetur alte/
ratio z repreſſio. z quedaȝ eſt ex ulcere z
tali debetur conſolidatio. z fluxui debe/
tur conſtrictio

¶ De tenaſmone

TEnaſmon eſt appetitus z uolun/
tas nimia egerendi cum modi/
co aut nullo effectu ¶ Cauſe.
Aut enim prouenit ab interioribus . aut
ab exterioribus. ſi ab extra tunc aut eſt ꝑp
ter ſeſſionem ſupra lapidem frigiduȝ aut
propter balneum frigidum. aut vngenta
frigida. aut expoſioneȝ ani nudi. aut aeri
frigido z ſimilibus. Si autem uenerit ꝑp
ter cauſas intrinſecas hoc eſt aut quia fe/
ces ſunt dure ſquibalee. aut quia humor ca
lidus eſt inbibitus in longaone. aut humō
frigidus eſt inuiſcatus. Aut accidit prop/
ter emorroydam. aut propter apoſtemata
aut propter ulcera. aut poſt ſumptionem
medicine laxatiue ¶ Signa ¶ Signa
tenaſmonis ſunt quoniam dolor non aſcē
dit uſq; ad vmbilicum ſed eſt dolor circa
longaonem z anchas & peritineon cum
punctura z poſt comeſtionem exeunt q̄
dam gutte ſanguinee . z ſi fuerit propter
apoſtemata eſt magnus dolor aggrauati/
uus z ſi cauſa eſt calida eſt ibi calor ardor
z punctura Et ſi cauſa eſt frigida ſentitur
frigus z iuuatur a calidis . z ſi eſt propter
ulcera eſt ibi magnus dolor cū aliquid in/
tromittitur. z ſi propter emorroydā ap/
paret tumor z inflatio . z dolor in venis
que ſunt circa circulū ani. z ſi fuerit ꝑpter
feces quia diu eſt ꝙ nō aſſellauit z ſi poſt
medicinā laxatiuā deſignatur quia ibi fu
it dyagridiū aut ſcamonea aut pulpa colo
quintide . et ſi propter cauſas extrinſecas
deſignatur ex iudicio ¶ Pronoſticatio
¶ Si diu durauerit ducit ad colicā ad ylia
cā z in ſomnietateȝ ad debilitatē virtu/
tis z maliciā tollerandi z paſſiones capitis
z ſincopiȝ z cauſa omniū iſtorū eſt dolor
continuus. ¶ Curatio ¶ Si fuerit
ꝑpter cauſas extriſecas ponatur in balneo
aque dulcis ca. z inungatur cū oleo laur̄.
z ſiſibus calidis aperitiuis . z ſi fuerit ꝑp
ter apoſtemata z corpus fuerit plectoricū
fiat flomia de baſilica. Et ſi apoſtea fue/
rit ca. fiant criſteria. aut ſuppoſitoria. aut
inunctiones cū ſuco endiuie. ſcariole. co/
riand. oleo roſ. albumine oui poſtea poſt
q̄ egritudo preceſſerit addatur iſtis auxun
gia gallinacea recens . farina uolatilis mo
lendini z modicum mellis z omnia iſta
dentur actu tepida Si autem apoſtema fu
erit frigidum in principio fiat vngentuȝ
de ſuco apii. oleo roſ. oleo de camomillis
furfure z ſuco caulium. z poſtq̄ egritudo
preceſſerit addatur iſtis fenugre. ſemen li
ni . z adminiſtrentur ſemper calida . Si
autem fuerit humor frigidus inuiſcatus.
ſedeat in balneo ubi ſit yſopus origanuȝ.
calamentum. anthos. uterq; ſticados. &
poſtq̄ exiuerit terantur iſta z fiat empla/
ſtrum vel inungatur cum oleo laurino z
caſtor̄. z rutaceo. vel fiāt ſacellationes de
ſale z milio coctis uel de furfure bulito i
vino rubeo puro. vel fiat cuȝ an̄. z mara/
tro . vel bulliat filtrum blauum in vino
puro z aſpergatur puluere rute. yſopi. an̄.
maratri . z ponatur inter crura ita ꝙ cō/
prehendat anchas z uentrem z peritoneō.
Deinde ſuffumigetur cum pinea confrac
ta z ponatur ſupra carbones z recipiat fu
muȝ Si autem fuerit humor calidus imbi
bitus tunc fiant ſuppoſitoria aut criſteria.
aut emplaſtra. aut vngenta. aut olea. aut ſa
cellationes de frigidis actu tamen calidis
ne fiat infrigidatio ſed reſolutio Mate/
rialia autem ſunt huiuſ. ſ. oleum roſ. viol̄
nenufar̄. ſalicinū. auxūgia porcia re. auxū/
gia galliacea re. coriādrū. ſe. endi. ſe. ſcario.
ſe. melonis acetum aqua ro. Ex iſtis igitur

fiant predicta uel illud quod eſt proba-
tum bulliat filtrum blauum in aceto &
exprimatur fortiter ꝛ poſtea calidū hinc
inde particule patienti applicetur uel bulli
at furfur in aqua aceto. ꝛ vino albo. an̄.
equales partes exprimatur ꝛ deſuper appo
natur. uel fiat ſacellatio cum furfure et mi
lio torrefactis. vel inungatur cum oleo
roſ. et auxungia gallinacea recenti. uel po
natur in balneo ubi ſunt roſ. camomill.
In omnibus iſtis debet calida apponi ut
fiat reſolutio non coartatio. Et ſi fuerit
propter ulcera inungatur cum vngento
facto de dragḡ. gumbi arabico. aloe loto.
maſtice. thure. oleo roſ. de camomillis. et
cera noua et abluatur cum vino vbi ſit
modicū mellis Et ſi fuerit propter medici
nas laxatiuas inungatur locus cū oľo roſ
vioſ. et camomillino. mucillagine dragan
ti. et gumbi arabici et ponatur in balneo
ꝛ ſacelletur cum ſpongia poſita in aqua ca
lida Et ſi fuerit propter emorroid et fiſtu
lam fiat ſicut dictum eſt in loco ſuo Et
ſi propter duriciem fecum fiat primo cri-
ſtere mollificatiuū poſtea in ſecundo cri
ſteri addat ſucus blete. yerepiḡ. et ſimilia
Remedium in tenaſmone quecunq; fue-
rit cauſa ℞. fenugrec. malue. biſmalue. ſe.
lini. melloti. camomill. ſummitatum cau
liū. an̄. ʒ. iii. conquaſſentur et bulliant in
aqua et tunc ſpongia intingatur et expri
matur et ponatur ſupra locum et hoc fiat
frequenter et multis uicibus. deinde illa
bullita per modum emplaſtri deſuper ap
ponātur et ligentur et ſuper dormiat. de-
inde iterū cum ſpongia fiat fomentatio
uel teneat anchas totas in illa aqua Et ma
terialia apponantur in bona quantitate et
fere hec medicina curat quecunq; fue-
rit cauſa niſi plenitudo corporis impedi-
at ¶ Clarificatio ¶ Intelligendū ꝙ
tenaſmon eſt difficultas egredi ſine ef-
fectu propterea quia materie in diuerſis
partibus continentur. hoc enim ꝙ facit
difficultatem eſt inbibitum in longaonē
et uillis eius et ꝙ facit fluxū eſt in inteſti
nis quare ꝛc̄. Secundo notandum ꝙ ſtip
tica bene poſſunt competere in tenaſmo-
ne non obſtante ſua difficultate et hoc di
co cum corpus eſt mundificatum quoniā
cauſa erat humor corruptus acutus pungi
tiuus inuiſcatus. Circa iſtas materias cor-
ruptas notandum ꝙ ſunt multe cauſe &
occaſiones quare humor melācolicus mul
tiplicatur in corpore. et quedam intrinſe
ce. quedam extrinſece. extrinſece ſunt ni
mius uſus ciborum melancolicorum ſicut
ſunt carnes bouine et potiſſime antique
ſalſe. vſus leguminum. caulium. caſei anti
qui. et animalium ſiluarium potiſſime an
tiquorū et om̄iū ſale induratorum et ſi-
milium Cauſe intrinſece ſunt mala diſcra
ſia epatis in exceſſu ſiue calida ſiue frigi-
da. et oppilatio ſplenis et conſtipatio uen-
tris. et exceſſus frigoris et caloris et egritu
do diurna. et generatur ex aduſtione ſan
guinis et colere. et omnibus ſpeciebus eius
et ex melancolia ſiue naturali ſiue innatu
rali et etiam ex chilo ſecundum quoſdā
cum aduritur

¶ De recapitulatione omnium fluxuum
uentris et continet xxii. capitula

FLuxus uentris prouenit. aut ꝓp
ter cauſas extrinſecas. aut intrin
ſecas. intrinſece ſunt multe quo
niam aliquando uenit a capite ꝛc̄. ſicut fu
it dictum ſupra. Extrinſece etiam ſunt
multe ita ꝙ aliquando prouenit ratione
etatis ſeu complexionis ut in traulis. ali-
quando propter diſpoſitiones naturales.
iuxta illud Ypocra. quibuſcunq; iuueni-
bus. de iſtis igitur per ordinem proſequa
mur Vnde intelligendum ꝙ quidam eſt
fluxus qui uocatur lienteria ꝛc̄. ſicut fuit
ſupra dictum ¶ Capitulū ſm̄ de fluxu
uentris propter cerebrū ¶ Fluxus uentris

proueit aliquando propter hũores reumã
tizantes a capite ad ſtomachum ꝛ inteſti/
na deſcendentes Signa autem huius ſunt
quoniam uenit ut plurimum poſt ſomnũ
longum ꝛ ſeruat paroxiſmos ꝛ apparent
ſigna catarrorũ ꝛ corruptionis cerebri.
¶ Capitulũ tercíũ de fluxu uentris ꝓpter
ſtomachũ. Cauſe huius fluxus ſunt multe
ſicut eſt debilitas contentiue et digeſtiue.
ꝛ fortitudo expulſiue et mala cóplexio frí
gida et hũida ut plurimũ et cũ h° lubríci
tas ſtóachi et uentoſitas ſtóachi et fluxus
humoꝝ ad ſtomachũ et medicina laxatia
que remanſit in ſtomacho et nimia q̃ti/
tas cibi et potus. et eorũ mala qualitas. et
dolor et cũ hoc mala complexio ca. uel ſit
utrũq; licet raro et apoſtemata ſtomachi.
et ſi'ia Sig̃ aũt ꝙ fluxus uẽtris ſit ꝓpᷓ ſto
machũ ꝙ non ſeruat ordiné nec horam
nec paroxiſmũ certũ Et ſi fuerit ex debilí
tate contentiue et expulſiue quaſi quedaꝫ
debilitas accidit ut plurimũ ex frigore et
ideo egreditur ut plurimũ ſubito ſed fre/
quenter et ſi fuerit ex debilitate digeſtiue
nó eſt omnino priuatũ a digeſtione ſꝫ ha/
bet q̃dã digeſtioné. et ſi fuerit ex hũidita
te lubricante exit quedã humiditas lubrí
ca uiſcoſa ſunt ibi dolor et cortices Et di/
cit Auic. auctoritate ypo. ꝙ ſi in tali flu/
xu accidit uomitus é malũ et cauſa igno/
ratur. Et ſi fluxus uentris uenit ꝓpter ſto
machũ ſignũ eſt ꝙ maior fluxus aduenit
de die q̃ de nocte. et ſi ab epate plus de
nocte q̃ de die potiſſime in tẽpore yema
li ¶ Capitulũ quartum de fluxu uen/
trís ꝓpter inteſtina Si fluxus uentris ue
nerit ꝓpter inteſtina tunc euenit aut ab
ĩteſtinis ſuperioribus aut inferioribus aut
mediis et cauſe eius ſunt multiplices ualde
ſicut ſunt ulcerationes excoriationes apo/
ſtemata fluxus ſanguinis multũ ca. aut co
lera acuta aut ſanies aut virulentia. aut hu
mor ſalſus aut baurachial' aut paraliſis et ĩ
ſenſibilitas aut retentio alicuius conſueti.

aut mẽbrorũ truncatio aut humor melan
colicus aduſtus cũ ulcerat inteſtina aut ꝓ
ter materiã aliquã ulcerãté. uel orificia
uenarũ aperienté ſicut eſt pulpa coloquin/
tida aut dyagridium uel aloes non repreſ
ſum et ſimilia et aduenit etiam in fe. acu
tis ꝛ tercianis ꝛ ſimilibus. ꝛ aduenit ꝓ
ter apertionem uenarum meſeraicarum.
ꝛ ꝓpter epar ꝛ propter ciſtim fellis ꝛ ꝓ
ter ſplenem ꝛ propter totuꝫ corpus ꝛ ꝓ
ter ſubitam mutationem temporuꝫ ſicut
eſt diſpoſitio auſtralis ꝛ borialis. ꝛ acci/
dit etiam ꝓpter febres peſtilentiales. ſed
ſpecialiter oportet nos uenire ad fluxum
uentris propter longacnem cuius cauſa é
multiplex quoniaꝫ aliquando é cũ dolore
ꝛ aliquando eſt ibi apoſtema calidũ aliq̃n
frigidũ durum ꝛ aliquando mollificatio
ꝛ inſenſibilitas ꝛ paraliſis ſicut in illis q
ſederunt in locis multum frigidis Aliq̃n
cauſa fluxus eſt ſpaſmus quia lacertus nó
poteſt retinere. aliquando eſt cauſa fluxus
humor colericus aut ſalſus baurachialis ita
ꝙ uidetur homini habere ſal in ano aut
aliquam rem continue pungenté ꝛ mor
dicantem. & ſigna huius patent propter
dolorem qui eſt in partibus inferioribus.
Preterea fluxus uentris aliquando uenit
propter oppilationem ita ꝙ cibus non po/
teſt penetrare ad mẽbra. ꝛ ideo coaduna/
tur ibidem ꝛ eſt cum periodis ꝛ aliis ſig
nis que dicentur inferius capitulo de cura
Preterea fluxus uentris aliquando eſt cuꝫ
ſanguine ꝛ aliquando ſine ſanguine. Et
ſignum ꝙ proueniat ab inteſtinis eſt ꝙ
non eſt cum periodis ſicut ille qui proue/
nit ab epate Et ſi é cũ ulcere é in ĩteſtinis
punctura dolor ꝛ mordicatio Signũ ſuiꝫ
ex loco quia ſi eſt ex partibus ſuꝑioribus
uentris eſt dolor in ſuperioribus ꝛc. Iux
ta illud ubi dolor ibi egritudo ꝛ iſta ſunt
ſigna quando eſt ſine ſanguine. Et ſi eſt
ex cauſis primitiuis ſcitur ex uentis ꝛ tẽ/
poribus ꝛ febribus ꝛ multis ſiſibus dictis

Cauſe ſunt per ſe manifeſte aut ex iudi/
cio patientis z per ea q̇ apparét in egeſtióe
ut per coloré odoré z contenta z ſimilia ita
ꝙ ſi uenerit ex uenis meſeraicis z fuerit
aptio z ulceratio é fluxus ſanguis puri cũ
ꝑmixtione quadã. et ſi uenerit ꝓpt̃ ulcera
ſignificatur quia ibi ſunt cortices et fetor
Et ſi appareant ſigna melie é de cancro
timendũ z ſi cortices fuerint ſubtiles z ꝑ
ui z graciles atteſtantur ſupra ulcerationez
ſuperioꝝ z ſi fuerint groſſi inferioꝝ z me
diũ mediorũ z q̃to fluxus eſt ex ſuperiori
bus tanto magis é permixtus z q̃to plus
ex iferioribus tanto minus Et ſi ex ſupe
rioribus é magis chiloſuz ſ.ſe loture car/
nis z qꝛ ulcera ſunt ex hu.colericis z ſal/
ſis z meſcis ideo ſigna erunt ſm̃ humoꝝ
diuerſitaté z qꝛ ulcera aliqñ profundãtur
plus.aliqñ minus. iõ cortices z uirulentia
z ſanies z dolor erunt ſm̃ diuerſitaté illi
us Et ſi ex cauſis primitiuis ſignificabit̃
ex iudicio patientis Et ſi é ex fe.peſtilen
tialibus cognoſcit̃ ex illis. cognitio auté
illorũ que hic nõ ſunt poſita iduſtrie me/
dici relinquatur ¶ Capitulũ quītũ de flu
xu uentris ꝓpter epar. Fluxus epaticus é
multiplex qñ3 eſt chiloſus hũoralis qñq̃ é
chiloſus qñ3 aquoſus qñ3 ſanguis purus z
qñ3 ſicut lotura carnis qñ3 é colericus uiru
lentus z qñ3 eſt magis ſubtilis z qñ3 é ſi
cut fex z meſ͞a z qñ3 eſt cũ dolore z qñ3
ſine z qñ3 expellitur ſubſtãtia epatis. Iſta
aũt prouenĩunt per uiã criſis z ex apoſtéa
te rupto z ſ͞ſibus.aut ꝓpter naturã ciborũ
z eoꝝ que proueniunt ab extrinſeco. aut
etiã cauſe ſunt extrinſece ſicut morbus cõ
ſilis officialis z comunis .z hoc é aut qꝛ
iſta ſunt in ſubſtantia epatis . aut in toto
corpore.aut in ciſti fell̃ .aut in ſplene.aut
in uenis meſeraicis Signa aũt diſtinctiua
ſunt iſta qm̃ qñ eſt ab epate ſunt quedaz
ſigna comunia generalia qm̃ om͞is fluxus
epaticus eſt periodalis z potiſſime ſi é ex
oppilatione qꝛ de iſto magis intendimus

cũ frequẽtius deludat medicos . Secundũ
ſignũ e coloris uarietas . Terciũ ſignũ é ta
lis fluxus plus aduenit de nocte q̃ de die
potiſſime in yeme Quartũ ſignũ eſt fe/
dus color in facie Quintũ ſignũ é graue
do in parte dextra uerſus ypocõdria .Sig̃
aũt ſpecialia ſunt hec qñ3 eni uenit fluxus
ſanguineus z dubitat̃ vtrũ ſit ab epate ul̃
ab inteſtinis tunc é cũ raſura punctura z
dolore z uenit paulatine z continuatur z
permiſcetur cũ egeſtionibus z alñ nõ.alñ
antecedit.alñ poſt.alñ ſimul. Si aũt uene
rit ab epate é ſine dolore z eſt plurimus.
z nõ eſt ſemp continuus z uenit poſt ege
ſtioné cũ modica permixtioné Si autem
egeſtio fuerit chiloſa z uenerit ab epate é
vniformis z ſine dolore z é digeſta z ſi
procedat a ſtomacho é indigeſta z cũ gra
uedine z dolore ſtomachi z modica mo
ra in eadé . Egeſtio aũt chiloſa ſanguinea
prouenit alñ ab epate.alñ a uena meſerai/
ca z ſi ab epate vrina eſt tenuis z remiſſa
Qñ aũt eſt egeſtio uirulenta ab ulceribus
epatis z deſudationibus z apoſtematibus
qñ3 uenit a uena meſeraica qñ3 ab aliis ꝑ
tibus et per uiã criſis et mundificationis
et tunc uenit cũ alleuiatione et multitudi
ne colorũ.et ſi ab epate é cũ fe.lenta et co
lor uergit ad albediné et rubediné in egeſ
tionibus Et ſi a meſeraica uergit ad albe/
diné et citrinitaté et ſi ab aliis eſt ſine fe.
et declarat̃ ex apoſtematibus et doloribus
et ulceribus et feculentiis z ſimilibus Et
qñ3 uenit fluxus ſanguinis ex fritate et q̈
dã mortificatione et tunc ſanguis é niger
ſicut ſanguiſuga cũ ſiti et multo appetitu
cibi et perducit ad fe.z ydropiſiz et qñ3 é
uirulenta et ſanioſa ꝓpter apoſtemata Et
qñ3 eſt ulceratio cã fluxus et eſt cũ dolore
et qñ3 exit ſubſtantia epatis. et eſt nigra
groſſa et cũ debilitate et ꝓpe morté. Et ſi
uenerit ꝓpter exercicii ſoliti amiſſionem
et ꝓpter mẽbroruz trũcationé é multus z
ſubitus et uenit alñ fluxus uentris ꝓpter

ſplenã z eſt cũ duricie ſplenis z dolore z
ꝓgit ad nigrediné z apparét ſigna meſie
Capitulũ vi. de fluxu uentris ꝑpᷣ cibaria.
Vt .ſ. cum in colerico datur cibus faci/
lis digeſtionis aut parue quantitatis z cor
rumpitur z feſtinat ad exitum aut prop/
ter grauitatem cibi z ponderoſitatem aut
propter mordicationem ſicut in cepis &
porris .aut propter uentoſitatem ſicut in
fungis .aut propter uelocitatem corruptio
nis ſicut in lacte .aut uehementia ſubtili
tatis.aut earum humiditatem lubricanté
z uiſcoſitatem.aut que uelociter mouetur
ſuper cibum . aut propter multitudinem
aque ſuper cibum.aut quia cibus inuenit
corpus paratum utpote plenum humori/
bus colericis acutis. aut fleumaticis lubricã
tibus .aut quia cibus eſt parui nutrimen/
ti ſicut olera.aut quia cibus lubricus preceſ
ſit z ſecutus eſt ſtipticus . aut quia ſequi/
tur cibus uelocis corruptionis poſt cibum.
z corrumpit ſe z alium z egreditur to/
tum uelociter ſicut forte ſunt perſica.

¶ Capitulum ſeptimum de fluxu uentris
propter aerem. ¶ Laxat enim ventrem
ventus auſtralis z regio meridionalis &
uentoſitas corrumpens digeſtiuam

¶ Capitulum octauũ de fluxu uentris in
balbucié tibus z traulis ¶ Illi qui habent
totũ corpus humidũ z cerebrũ z linguam
ſicut ſunt trauli z bleſi z litteras corrũpé
tes ꝑpter nimiã hũiditaté. tales inq̃ de fa
cili incurrunt fluxũ uentris ¶ Capitulũ
nonũ de fluxu uentris ꝑpter diſpoſitiões
naturales Illi enĩ qui habent uentré laxũ
in iuuẽtute habent ut plurimũ ſiccũ in ſe
nectute z econuerſo. quia tres ſunt cauſe
laxitatis z tres conſtipationis cõparando
ad etates in qua licet falli in vno caſu &
iõ dr̃ ut plurimũ ¶ Capitulũ decimuꝫ
de fluxu ventris ꝑpter totũ corpus Et ꝓ
uenit ſicut in bona criſi z laudabili cuius
virtus eius expulſiua expellit nociua Aliũ
eſt ꝑpter malã criſim z ſinthomata. q̃m

natura ĩpellit hũores cũ omni ĩpotentia ꝙ
cõtentiua continere nõ põt duo ꝑpter ſũ/
mã debilitaté virtutis cõtentiue ut in ap/
proximãtibus ad morté z ĩ ptiſi. z in fe.
mortalibus . z prouenit ꝑpter nimiã crapu
lã z expulſioné cibi z potus. z ꝑpter reté
tioné alicuius conſueti euacuari aut ꝑpter
mutillationé alicuiuſ mébri. aut ꝙ modi
ca fit reſolutio a corpore.aut ꝑpter puitaté
exercicii.aut ꝑpter colicã paſſioné qui au
té plus de iſta materia ſciř uoluerit uadat
ad librũ nrm de pronoſticatione ¶ Capi
tulũ xi. de ꝓnoſticatiõe in fluxu uentris
Cũ ſcientia pronoſtice ꝑcedat ſciãm cura/
tionis iõ de pronoſticis primo uideamus
Primo igiť intelligendũ ꝙ nullus fluxus
creticus é reſtringendus ꝙ cognoſcitur ꝙ
confert z bene ferunt q̃m ſi reſtringatur
é periculũ mortis z iõ cõiter z ut plurimũ
nõ debet reſtringi fluxus uentris niſi uſq̃
ad tres dies ¶ Signa auteꝫ mortalia ſunt
iſta ois fluxus uentris qui uenit ſubito z
repente poſt longã egritudiné é mortale.
Ois fluxus cũ admixione ſanguinis poſt
ydrop. é mortale ꝙ ex hoc aquoſitas nõ
expellitur Qui habet diſinteriã z appareat
poſt auré eius ſiniſtrã res nigra ſiſis oro/
bo z cũ hoc é ſitis uehemens morietur in
xx. die z nõ euadet Qui habet ſolutioné
uentris melancolicã groſſã nõ ſanatur Ois
fluxus uentris qui é primo ſicut aqua &
poſtea ſicut vngentũ é malus. Ois fluxus
uentris qui aduenit poſt ulcus melãcolicũ
é mortale ꝙ cancrũ putrefactũ ſignificat
Et ois fluxus q é i fine fe. é mortale dato
ꝙ eſſet melancolica. Ois fluxus melancoli
cus ex illo .ſ. qui poſitus ſupra terrã ebulit
z habet odoré acetoſũ é mortale licet vir
tus ſit fortis ex aliis aũt ſpeciebus nõ ſic.
Ois fluxus ulceratiuus perforans inteſtina
ut plurimũ eſt mortale. Fluxus uentris
propter ulcera inteſtinorum & maxime
ſuperiorum ut plurimum eſt incurabilis
propter multitudineꝫ uenarũ meſeraicarũ

¶ Capitulum.xii. de fluxus uentris cura/
tione in generali. ¶ Intelligendum igitur
primo ꝙ in omni fluxu uentris ualet uo/
mitus niſi eſſet propter ulcera ſtomaci qa
diuertit materiam ad oppoſitũ et ſomnus
eſt multum iuuatiuus preter quã in fluxu
uentris a capite per uiam reumatiſmi ex/
pertum eſt de uentoſa ſi ponatur ſupra uẽ
trez et ſtet ibi per quatuor horas quod ua/
let. De cibis que competunt ſunt uitella
ouorum coctorum in aceto cum teſta ſua
Competit etiam lac bulitum et ꝙ lapides
fluuiales candẽtes ſint poſiti. Et ſimiliter
ualet coagulum leporis et edi et caſeus re/
cens ſine ſale et antiquus etiã dum fuerit
bulitus in multis aquis dulcibus donec ſal
ſedo receſſerit et naſturciũ agreſte integrũ
torrefactum et cum lacte decoctum et ſi
militer fiat de milio et fabe cocte in ace/
to et lentes cocte i duabus aquis et poſtea
cũ aceto et panis azimus .et panis paſtatus
cum aceto et aqua pluuiali qa penetrat ad
epar et quia eſt facilis reſolutionis ſicut di
cit Auic.et confert adeps renum caprarũ
et omnia uolatilia magna ſeu parua uſua/
lia preter quã degẽtia in aquis et piſces co
cti in aceto .et dicit Auic ꝙ fructus dñt
uitari etiaz ſtiptici niſi eſſet propter ſtoma
cum et non multiplicentur diuerſi cibi in
eadem menſa. ¶ Nunc aũt intelligenduz
eſt ꝙ ſi fluxus uentris fuerit ex cauſis cali
dis et calor et fe.concomitentur tunc de/
bent dari medicamina ſtiptica frigida q̃re
oportet illa ponere tam ſimplicia q̃ cõpoſi
ta.Compoſita autem ſunt iſta zuccaruz ro
ſatuz factum cũ roſis ſiccis triaſandal' dya
codion carnes citoniorum conditorum cũ
zuccaro ſine ſpeciebus rubea trociſcata et ſi
milia. Simplicia autem ſunt iſta .ſ.galla
ſumac pſidie balauſtie berberis ſemen cito
niorum acatia ſucus plantaginis et corian
dri ypoquiſti.burſa paſtoris roſe rubee ſic
ce terra ſigillata bolus armenus .chimolea
ſpodiũ.ſemen acetoſelle et portulace et ſu
cus barbe yrcine camphora .fructus autez
ſtiptici ſatis ſunt omnibus noti .quare nõ
pono ex iſtis unum uel multa ponere in/
terius uel exterius ſuperius uel inferius in
duſtrie medici relinquatur. ¶ Si aũt flux
us fuerit ex cauſis frigidis tunc oportet ca
lida ſtiptica amminiſtrare .Iſtorum autez
quedam ſunt compoſita quedaz ſimplicia
et pͥmo de ſimplicibus uideamus ſicut ſũt
nuces muſ.poma cipreſſi z folia eius thus
mirra maſtix laudanum ſtorax calamen/
tum ambra reupõtici cinũ aſſum azarum
aniſum aſſum amos. Compoſita ſũt iſta
dyaoliba.tyriaca et ſimilia utatur iſtis me
dicinis iuxta conuenientiã particularium.
Si aũt fluxus uentris uenerit propter ſto/
macũ et humores calidi ſunt in cauſa .tũc
euacuetur colera in eſtate per uomitum et
dentur frigida ſtiptica ſicut coriandrum z
acatia et ypoquiſtidos et ſimilia dicta ſu/
perius cũ ponebantur curationes uniuerſa
les et ſicut uinum album competit ſtoma
co ita groſſum iuuat inteſtina et minorẽ
potus aque. et iſtis medicaminibus poteſt
uti ab intus et ab extra uel in conditis aut
potionibus aut electuariis aut pillulis et ſi
milibus iuxta induſtriã medici et conue/
nientiã particulariuz. Et ſi materia fuerit
flegmatica purgetur in yeme per inferio/
ra cum medicinis uel criſteriis et dentͤ ca/
lida ſtiptica ſicut eſt aurea alexandrina ty
riaca et dyaolibanum et aniſum aſſum et
auellane aſſe caſtanee aſſe et frixe et fugiat
aquã et utatur uino antiquo puro fortiſſi/
mo ſed in parua quantitate et utatur me/
dicaminibus intus uł extra uel utroqꝫ mo
do iuxta conuenientiam particularium
Emplaſtrum confortans ſtomacũ frigidũ
℞.ſe. lini aſſi cini aſſi dactilo.nucis muſ.
pomorum cipreſſi maſticis thuris laudani
mente ſicce rute ſicce aſarebaccare añ.ʒ.i.
conficiantur cuz oleo ro.et cera ꝙ ſufficit.
et modico picis naual' et fiat emplaſtrum
Poſſet etiam fieri remoto oleo et cera et

pice conditum cum melle ro. aut zuccaro.
et ꝙ utatur eo mane et ſero. et ſimiliter d̃
frigidis poterunt ſimilia fieri quando cau/
ſa eſt calida uel ſirupi uel trociſci uel mul/
ta conſimilia. Et eſt ulterius intelligendú
in fluxu uentris propter ſtomacú et inte/
ſtina qui é cum lubricitate humida quaſi
ſi eſſet cibus crudus ſicut dicitur in liente/
ria ꝙ tunc accidit propter coleram mordi
cantem aut flegma lubricans et túc ſanuz
conſilium é ꝙ ſi colera ſit in cauſa ꝙ tem
peretur epar et ciſtim fellis et etiam euacu
etur colera cum miroballanis citrinis quia
euacuando conſtringunt. et ſi flegma ſit í
cauſa ꝙ euacuetur cum mirobal. Kebulis
In cauſa autem calida utatur iſto electua
rio. ℞. triaſan. dyacodion dyadrag. frigi
di. añ. lib. ß. miſceantur. In cauſa auté fri
gida utatur iſto electuario. ℞. dyatrió.
piperció dyamérte dyambre añ. ℥. iiii. miſ
ceantur uel fiat iſtud tale. ℞. aniſi cimini
maratri ſe. rute ameos zinzi. añ. ʒ. i. aſſené
et in aceto fortiſſimo extinguantur tunc
℞. gariofal. piperis lon. nu. muſ. pomorú
et foliorú cipreſſi ſtoracis calami ligni al.
blacte biſaucie cardamomi cala. aro. ciperi
añ. ℥. ß. alipte muſcate. ℥. ii. Et ſi diues fu
erit addatur ambre griſee. ℥. i. zuccari ꝙ
ſufficit et fiat electuariú et é ualde precio
ſum in fluxu uentris lubrificatio propter
cauſam frigidam corpore mundificato. ⁊
ſi fuerit pauper utatur méta abſinthio thu
re et ſimilibus.

¶ Capitulum. xiii. de fluxu uentris ꝓpter
oppilationem epatis et meſaicarú uenarú

Tunc ſumme nocet dare ſtiptica ſed aperi
entia et deoppilatia. et hec eſt cura q̃ fre/
quenter deludit medicos et licet ſigna ſint
poſita nihilominus iterum repetamus ꝓp
ter occultationé huius cáe. iſte fluxus plus
uenit de nocte q̃ de die et é cú multis co
loribus et grauedine partis dextre. et ſine
dolore et é peryodalis. Imo ſtat aliquan
do per. xx. dies et bonú pacienti in tépore

medio ꝙ ſit curatus et q̃to plus dant ſtip
tica tanto plus augmentatur. et ideo itelli
gendum eſt ꝙ fluxus propter oppilationé
epatis et uenarú é chiloſus propter hoc ꝙ
ſtomacus non patitur ⁊ ideo ſtat ibi cibus
tribus horis uel plus donec ſit digeſtus et
poſtea cum uadit non pót penetrare prop
ter oppilationes et ideo deſcendit inferius
uelociter et quia ieiunú et alia iteſtina ha/
bent quandá uirtutem ſignatá ſm Galie.
in de iuuamentis. ideo fluxui chiloſo ali
qua portio ſanguinis erit ámixta. Curet
igitur cú deoppilatiuis et cú his que trahút
ad partem oppoſitaz ſicut é uomitus. fiat
igitur ante cibú et poſt cú ſe. atriplicis aut
rafani aut cú oleo et aqua calida et ſi non
poteſt ex his euomere dentur ſucus medi
ane corticis ſambuci uſq; ad. ℥. i. uel. ß. per
ſe uel cum ouo ſorbili. deinde fiant frica
tiones laterú uentris et ſpine dorſi quaſi ſi
ne interpolatione cú panno aſpero uel cum
uino albo et oleo de camomilla. uel cum
iſto unguento. ℞. pulpe corticú capparis
ſcolopendrie ſpice nardi ſpice celtice ſqui/
nanti capillo. ue. re. ſe. endiuie ſe. ſcario. ſe.
melo. polii mótani lupinorú fenugreci ab
ſinthii camedre añ. ℥. i. armoiaci lacce ma
ſticis añ. ℥. i. temperentur iſta tria in uino
ut reſoluantur et omnia ſimul piſtata buli
ant in oleo de camomilla et coletur et ad
datur cera et oleum et fiat unguentú. dein
de fiat talis potio qua utatur mane et ſero
qualibet uice uſq; ad. ℥. ii. ℞. radicú feni.
petroſi. bruſti. ſparagi graminis mediane.
corticú ebuli et ſambuci añ. ℈. i. temperé
tur per diem et nocté in aceto fortiſſimo
tunc. ℞. capillorum ueneris re. ℈. iii. lu/
pul. ſcolopendrie abſinthii centauree came
pi. añ. ℈. i. lacce aſari calami aro. ſpice nar
di cortice capparis añ. ℥. ii. mellis et zucca.
añ. lib. i. fiát ſirupi lib. ii. et. ß. et utatur eo
cum brodio. Regimen huius fluxus cum
cibis. Comedat in die frequenter et parú
et non potet inter duas comeſtiones et pa

nis ſit de tritico cum furfure ſuo et ſit be/
ne coctus et bene fermentatus et cũ tem/
perata quantitate ſalis et accipiat quanto
minus poterit quia triticum oppilat. uinũ
ſit clarum ſubtile forte antiquum .utatur
brodio cicerum et caulium et utatur feni
culo ſparago petroſilio ꝛc. Carnes ſint q̃to
plus poterit uolatilia uſualia preter quã il
la que degunt in aquis et poteſt uti carni/
bus edulinis et extremitatibus animalium
utatur piſcibus ſquamoſis de aquis mũdis
et ouis ſorbilibus. balneetur ante cibum in
balneo ubi ſit camomilla ꝛ melilotũ et ex
eunte a balneo qualibet uice accipiat tyria
ce.ʒ.ii. Aduertendum enim diligenter ꝙ
digeſtiua celebretur bene in ſtomaco mul
tum iuuat ad hoc paruitas cibi et potus
Item notandum ꝙ ſi fuerit propter cole/
ram utatur diur̃. frigidis et aliquando cali
dis iuxta contrarietatẽ earũ. Et intelligen
dum etiam ꝙ diuerſimode eſt operandũ
ſm̃ diuerſitatem accidentiũ ſuperuenienti
um ſicut eſt febris tuſſis et ſimilia que me
dicanda ſunt quãtũ ẽ poſſibile

¶De tuſſi in fluxu uentris .Si igitur tuſ
ſis ſuperueniat dimittantur nimis ſtiptica
et acetoſa. Spodium ẽ plus propter fluxuꝫ
ſanguinis narium et ſemina aſſa ꝓpter ſto
macũ et pſiliũ et arnogloſſa propter ſitim
et puncturam. et quidam ſupponunt ſibi
aliquando opium et mortui ſunt non ac/
cipias acetoſa nociua et ſalſa nec acuta et
caules cocti in duabus aquis. Competunt
et lepores et cuniculi inebriatio multũ cõ
petit quia facit cibum penetrare et facit ſu
dare et facit uomituꝫ .Si autem appetitus
ſit fortis ꝛ digeſtiua debilis dentur carnes
aſſe frixe cuꝫ cinamomo puluerizato et ua
let ſirupus de citoniis et ſimilia. ¶Capi
tulũ.xiiii. de cura fluxus uirulenti ſiue cũ
excoriatione ſiue ſine. Si fuerit ſine exco/
riatione tunc aliquãdo uenit a toto corpe
aliquãdo a ſtomaco aliquãdo ab epate ali/
quando ab inteſtinis .Corpore igitur mũ
dificato iuxta conueniẽtiã particulariũ. ſi
fuerit propter membra ſuperiora dẽt me
dicina per os .ſi propter inferiora fiat cri
ſtere. ſi i mediis fiat utrunq; .℞. igitur ca
rabe coralli albi et ru. om. ſãdal. ſe. canapi
ſe. acetoſe aluminis margaritaruꝫ ãn̄.℥.ſ.
mell. ro. ꝙ ſufficit et fiat conditũ. Si autẽ
fuerit propter uiciũ inferiorũ fiat criſtere.
℞. ſuci plantaginis ſuci barbe yrcine ãn̄.
℥.iii. acatie gallaꝝ boli ar. balauſtie ſumac
ãn̄.℥.ii. adipis renũ caprarũ.℥.i. decoquã/
tur in aqua pluuiali et fiat criſtere. Si autẽ
fuerit cũ excoriatione tũc intelligenduꝫ ꝙ
medicīe ſtiptice competũt maxime cũ cõ
glutinatiuis. ſed quando ẽ corroſio indige
mus partim abſterſiuis et fortaſſe cauteri
zatiuis Secũdo intelligendũ ꝙ ſi uenerit
propter inteſtina ſuperiora dentur iſta per
os ꝛc̃. Et ſi indigemus purgatione nõ fiat
niſi cũ mirobal. paratis ſicut oportet. De
cibis autẽ competit eis dare lac bulitũ ubi
ceciderint lapides fluuiales cãdẽtes et epar
galline pinguis et oua et teſticuli galloruꝫ
et pedes cocti in aqua dulci et panis de ſi
mula uergens ad azimitatẽ et rizũ aſſuꝫ et
ſi indigeat ſale et ſalgẽma aſſũ non bibat
uinum in cã calida ſed in frigida bibat pa
rum et ſit groſſũ nigrũ ſtipticũ et ualẽt pi
ſces aſſi re. ca. et ea que competũt ex ſui ꝓ
prietate ſicut docet Auic̃ ẽ reubarbarũ aſ
ſum cũ ſuco plantaginis. Medicine aũt q̃
multũ competũt ſunt glandines aſſe et ſe.
ro. terra ſigillata bolus ar. portulaca et ſu/
cus eius et ſe. et ita ẽ de plãtagin. et coagu
lũ leporis et caſeus ſine ſale aut ꝙ ſal aufe
ratur. Et ſi ulceratio eſſet propter medici
nã tũc fiat criſtere cũ butiro in magna q̃/
titate et ſanguine dra. parũ et competit pa
nis bis coctus et puluerizatus et ꝙ puluis
miſceatur cũ aqua et ualent galle et acatia
et ſumac. adeps aũt caprarum ualet in ſeda
tione dolorum ſi iniciatur per criſtere .Si
autem appareat ſanies .mundificetur cum
aqua mellis aut cum aqua piſcium ſalſorũ

aut cum aqua oliuarum ſaltarum et ſi eſt
magnus dolor detur ſucus cucur. portulacꝗ
plantaginis uirge paſtoris et addatur galla
ſumac balauſtia. Si autem uelimus caute
rizare fiat ſic Accipiať mirra thus et cro
cus ſandaraca alumen ſtorax opium caſto
reum licium carta combuſta ſanguis dra
conis cornu cerui combuſtuꝫ chimolea lu
tum arme. Et ſi eſt dolor nimius poſſu
mus facere criſteria cum adipibus ubi ſit
opium et alia narcotica mucillago pſilium
altea ſemen lini multum ualet. Nunc au
tem medicus qui cognoſcit morbuꝫ et ha
bet notíticiaꝫ materialiũ poteſt eis uti mo
do exterius modo interius modo ſuperiꝰ
modo inferius et ſic de aliis et poteſt con
ficere ſirupos aut electuaria aut cõdita. aut
trociſcos aut criſteria aut emplaſtra aut un
guenta aut balnea et multa conſimilia.

¶ Capitulum. xv. de cura fluxus propter
ſplenem. ¶ Purgetur humor melancolicus
cum decoctione epithimi foliis ſene. mi
robal. indis uel dyaſene et dyabor. et mo
dica portione yerepi. et poſtea utatur iſto
condito. ℞. zedoař. Karabe ſpodii aſari be
en ru. rute rizi añ. ℥. i. aſſentur et mel. roſ.
fiat conditum. ¶ Capitulum. xvi. de cu
ra fluxus uentris propter multitudineꝫ ci
bi et potus. Tunc enim competit ratione
crapule fames et abſtinentia poſtea dentur
ſtomaci confortatiua ſicut ſunt pira citoĩa
uue paſſe et ſimilia. ¶ Capitulum. xvii. đ
cura fluxus uentris propter reuma. Et tũc
cura poſita eſt ſuperius ca° de reumate ſci
licet ꝙ reuma reſtringatur et ꝙ cerebrum
confortetur et materia cum temperamen
to ingroſſetur et ꝙ fiant fricationes in ca
pite olea et unguenta et emplaſtra et ea ꝗ̀
dicta ſunt et finaliter cauteriuꝫ. unde ſtip
tica uentris non competunt ſecundũ Aui
cennam ſed potius uomitus propter illud
quod aggregatuꝫ ẽ. unde tota cura cõſiſtit
in curatione reumatis et catarri.

¶ Capitulum. xviii. de cura fluxus uen
tris in ethicis et ptiſicis et conſumptis. Et
licet approximentur morti tamen bonum
eſt uitam prolongare quantum eſt poſſibi
le. Sumatur igitur drag. aſſum et gummi
arabicum aſſum ſpodium ꝛ mucillago pſi
lium coralla aſſa et lutum arme. terra ſigil
lata camphora et ſucus liquiritie. et fiant
trociſci et exhibeantur et trociſci de cam
phora et ſpodio conferunt ¶ Capitulum
decimumnonuꝫ de cura fluxus propter ni
miam repletõnem totius corporis. Et tũc
cõpetit flebothomia fricationes et balnea
et in balneo ponatur camomilla melilotũ
et ſimilia. ¶ Capitulum uiceſimum de cu
ra fluxus cretici. Et eſt cura ꝙ nõ reſtrin
gatur. et ſi nimis excederet ꝙ detur coriã
drum preparatum et ea que dicta ſunt in
confortatione ſtomaci cum ſtipticis et po
tiſſime frigidis ratione fe.. ¶ Capitulum
uiceſimum primum de curatõne tenaſmõ
Si fuerit tenaſmon tunc aut eſt propter fe
ces duras aut propter humores calidos aut
frigidos imbibitos in longaone. aut ꝓpter
apoſtema aut emorroydas et ſimilia. Si
fuerit propter feces mollificetur uenter ab
extra cum emplaſtris factis de malua et
biſmalua mercuriali et oleo uiolato et cuꝫ
ſirupo uioľ. per os et inferius per criſtere
cum iſtis eiſdem. et ſi eſſet humor calidus
addatur caſſiafiſtula tamarindi pruna et ſi
milia. et ſi eſſet dolor nimius de cauſa ca
lida apponantur frigida narcotica ſicut opi
um iuſquiamum mandragora et ſimilia.
et filtrum blauum intinctum et bulitum
in aceto et expreſſum et ante et retro de
ſuper appoſitum multum ualet. Et ſi fue
rit frigida apponantur euaporatiua cũ fur
fure et uino aut cimino aut ſale et milio.
aut fiat ſuffumigatio cum furfure et ſimi
libus. Balnea igitur et ſuffumigationes et
encatiſma frigida ualent in cauſis calidis
et frigidis et ſimilia. et ſi ibi ſit apoſtema
curetur ſicut apoſtema debet curari. et ita
de aliis cauſis ¶ Capitulum. xxii. de cura

fluxus uentris propter colicam. Et non ẽ
melior uia niſi ꝙ curetur colica et ita cura
bitur fluxus.

¶De yliaca paſſione

YLiaca paſſio ẽ inteſtinorum gracili
um cum conſtipatione uẽtris et fre
quenti uomitu et dolore uehemẽti
tanq̃ ſi inteſtina perforarentur terebello
Intelligendum ꝙ colica et yliaca conueni
unt in cauſis et ſignis et pronoſticatione z
curatione et tamẽ differunt primo quoni
am yliaca eſt maior et citius interficit ꝓp
ter ſenſibilitatem inteſtinorum . Secundo
differunt quoniã in yliaca dolor ẽ magis
deambulatiuus uerſus dextrum et ſiniſtrũ
Tertio differunt quoniam yliaca prouenit
magis ab aere peſtilentiali. Quarto quoni
am yliaca eſt magis ab umbilico ſuperius
Quinto quoniam ſicut colica magis reme
diatur criſteriis ita iliaca ex his que ingre/
diuntur per ſuperiora . Ex alia parte iſta
differunt a dolore renum quoniam dolor
renum magis eſt fixus et in uno loco qui
etus et cum hoc dolor maior çirca poſteri
ora et anchas et crura et cum hoc paruz al
leuiatur cum criſteri ſicut iuuatur colica z
diſcernitur per ea que apparent in urina
¶CAVSE . Cauſe iſtorum aut ſunt ex
trinſece aut intrinſece. Extrinſice ſicut ni/
mius potus aque frigide aut ciborum groſ
ſorum uentoſorũ ſtipticorum ſicut caſeus
durus aut cõchilia aut carnes bouine ãtiq̃
aut legumina aut fungi .aut neſpila ſorbe
pira cotana et ſimilia et breuiter omnia q̃
cohartant et corrugant et oppilant inteſti/
na .fit etiam ex caſu et ruptura . Si ab in
tus aut hoc eſt propter inteſtina aut propẽ
alia membra. ſi propter alia membra hoc
eſt propter apoſtema epatis aut meſaicarũ
aut propter apoſtema renum aut ueſice. Si
uenerit propter inteſtina hoc eſt ꝓpter ſex
cauſas. prima propter apoſtema calidũ yli
orum uel frigidum. ſcḋa cã ẽ hu. frigidus
inuiſcatus .tertia cauſa eſt debilitas uirtutꝭ
ſenſitiue inteſtinorum et debilitas expulſi
ue .quarta cauſa eſt uentoſitas groſſa iclusa
quinta cauſa ẽ fex indurata in inteſtinis.
ſexta cauſa eſt uermes inuoluti in inteſti/
nis et breuiter omne illud quod claudit z
conſtringit et oppilat iteſtina .et ſi alie cãe
ſint ad iſtas poſſunt reduci .Cauſe primi/
tiue diſcernuntur ex iudicio et cauſe alioꝝ
membrorum diſcernuntur per dolores lo
corum et per ea que egrediuntur a corpoꝛ
Signa autem apoſtematis illorum ſũt iſta
ſcilicet calor dolor ſitis grauitas et potiſſi/
me eſt calor .Et ſi apoſtema eſt frigidum
omnia ſunt remiſſa .et cum inflatione et
mollicie et quia preceſſerunt cibaria frigi/
da et humida ſicut ſũt lac et piſces fructꝰ
et ſimilia olera. Si fuerit ex fecibus indu
ratis eſt dolor grauis et uidetur ſibi ꝙ ſcin
dantur inteſtina .et ſi fuerit ex uentoſita/
te mutatur dolor de loco ad locum cum
torſione et rugitu et uidetᷓ ſibi ꝙ acus ſint
incluſe in inteſtinis et ꝙ inteſtina perfo
rentur terebello .et ſi ex flegmate inuiſca
to eſt cum grauitate et frigiditate et quia
preceſſerunt ea que multiplicant flegma z
ratione doloris eſt ibi calor et rubedo et ſi
tis et homines iudicant ꝙ cauſa ſit calida
qḋ non ẽ. Et ſi fuerit ex ruptura tunc pre
ceſſit caſus et percuſſio .et ſi ſit ex uermi/
bus dicentur ſigna in locis ſuis .et ſi fuerit
ex debilitate ſenſus tũc longe egritudines
preceſſerunt ¶PRONOSTICATIO
Iſta paſſio eſt horribilis et deteſtabilis .ex
hoc ꝙ ſtercora emittuntur per ſuperiora z
ſuperueniunt accidentia deteſtabilia iſti e/
gritudini ſicut eſt ſincopis ſpaſmus frigi/
ditas extremitatum deſipiẽtia ſtercus feti
duz per ſuperiora. fetor totius corporis .et
iſta omnia ſunt mortalia et cuz hoc ẽ uo/
mitus continuus .et ſi accidentia minorẽ
tur et medicina ſumpta per os deſcendat
per inferiora bonum ſignuz eſt. CVRA
TIO . Aut enim nos intendimus curaꝛ

accidens aut morbum .et ſi accidens prop
ter eius maliciam fomentemus locum cũ
aqua calida et ponamus euaporatiua facta
de ſale et milio et camomilla et inũgatur
cum aſſungia porcina et gallinacea re. opio
et caſtoreo. Cõtra morbum procedamus
ſic .ſi autem apoſtema ſit calidum fiat fle
bothomia ĩ principio. deinde fiat talis de
coctio. ℞. malue biſmalue mercurial' uio
larũ uolubilis medie añ. ℳ. ii. florum bor
rag. et uiol' .añ. lib. ſ. pruna. lx. fiat deco/
ctio uſ ad lib. i. et. ſ. et in colatura pona
tur oleum uiol'. ℥. iii. mellis. ℥. ſ. mel' caſ
ſiefiſt. ℥. ii. fiat criſtere et cum criſtere ſuã
fecerit operationem accipiatur alia medie
tas criſteris et apponatur ibi oleum amig/
dalarum dulcium. ℥. ii. caſſie fiſtu. munde
℥. i. et. ſ. maſticis dyagridii añ. ʒ. ſ. et iſtd
detur per os .et ſi uideatur medico expedi
re reiterentur deinde accipiantur iſte predi
cte herbe et conterantur fortiter et paſten
tur cum oleo uiola. et apponatur modica q̃
titas ſandal'. et farina ordei et fiat repcuſ/
ſio et fiat emplaſtrum ſupra locum dolo/
roſum. Si autem ſit apoſtema frigidum
tunc accipiantur herbe predicte et addan/
tur iſta. ℞. rute origani calamẽti yſopi ra
dicum lilii .añ. ℳ. i. aniſi maratri ſe. rute.
añ. ℥. ſ. turbit polipodii añ. ℥. ii. fiat deco
ctionis lib. i. et quar. et accipiatur medie
tas et ponatur ſuci blete quarta. i. et ſal gẽ
me. ℥. ii. mellis. ℥. i. olei d ruta. ℥. ii. pulue
ris de yerapi. ℥. i. et fiat criſtere .et in alia
medietate reſoluatur yerapi. ℥. ſ. detur ad
potandum deinde accipiantur herbe predi
cte et addantur iſta ſcilicet camomilla fe
nugrecum ſemen lini et conterantur forti
ter et poſtq̃ bullierit et ante ſimiliter et pa
ſtentur cum oleo de ruta et fiat emplaſtꝫ
et extendatur ſupra uentrem . Si autẽ fu
erit propter humores inuiſcatos tũc detur
ſibi yerapi. cõſtantini acuata cũ aloe et ma
ſtice ſerapi. et caſtoreo . Si autẽ fuerit ꝓp
ter feces induratas tunc fiat criſtere et em

plaſtrum et potio que dicta ſũt in apoſte
mate calido . ſed addatur in criſteri ſapo
mollis iudaycus dictus. Et ſi fuerit ꝓpter
cibaria ſtiptica detur caſſiafiſtu. et manna
reſoluta in uino . Si autem fuerit propter
uenena tunc fiat uomitus cum aqua deco
ctionis turbit rafani et oleo deinde detur
tyriaca .et licet uomitus non conferat in
iſta paſſione tamen ratione ueneni ẽ expe
diens . In yliaca igitur corpore mundifi/
to apponantur reſolutiua cuꝫ caõ. aniſio et
ruta et uino et ſimilibus .et ſi deficiat ali
quid de curatione ſupplebitur caº ſequẽti
de colica CLARIFICATIO. Poſſꝫ
aliquis ſatis rationabiliter dubitare utrum
ſtercora poſſent expelli per ſuperiora et ui
detur ꝙ non quoniã multa ſunt repugnã
tia .primo ex ordine nature qm̃ natura or
dinata et regulata expellit per inferiora et
non per ſuperiora . Scd̃m impedimentum
eſt ꝙ diſtãtia eſt magna ab inteſtinis uſ
ad ſuperiora . Tertium eſt confractus et
tortuoſitas inteſtinorum . Quartum ẽ de
bilitas uirtutis expulſiue inteſtinorum cuꝫ
ſint membra naturaliter debilia et panni/
culoſa. Quintum eſt groſſities fecum que
cum difficultate ad ſuperiora mouentur ꝛ
ideo ex iſtis ĩpedimẽtis non uidetur poſſi
bile ꝙ ſtercora aſcendant ad ſuperiora. Sꝫ
oppoſitum dñt auc. et oppoſitum patet ad
ſenſum quod eſt dignius omni re . Dicẽ
dum ꝙ poſſibile eſt .hoc enim negare nõ
debemus ſed cauſa ẽ magna ualde. ſicut ẽ
fortis oppilatio aut apoſtema et ſimilia.
Cũ enim inteſtina habeant uirtutẽ expel/
lentẽ et motus expulſionis non poſſit ire
uerſus inferiora tunc mouetur uerſus ſupe
riora .ſicut docet Galie. ad litteram ſupra
illum affo. quibuſcun ex ſtranguiria yle
os innaſcitur. et ſupra illum affo. In ileon
uomitus ſingultus ꝛc̃. Et cuꝫ arguitur ꝙ
eſt difficile non tamen impoſſibile cum
uirtus expulſiua incipiat expellere uerſus
ſuperiora.

De colica paſſione

COlica eſt quedaꝫ paſſio penultimi
inteſtini quod colon appellatur cū
difficultate exitus ſtercoris per in
feriora cum dolore magno et punctura
Circa iſtam materiam eſt intelligendum
ꝙ licet inteſtinum non ſit niſi unum con
cauum nihilominus propter ſui reuolutio
nem et repletiones et ſubtilitatem diuerſa
nomina ſortiūtur ita ꝙ primū appellatur
duodenum .ſcđm ieiunum. tertium lon
guꝫ et gracile ſeu ylia ubi cauſatur yliaca
paſſio. quartum orobus. quintū uocatur
colon et ibi cauſatur colica de qua intendi
mus .ſextū et ultimum uocatur longaon
CAVSE huius paſſionis ſunt multe ſi/
cut dictum ē in ca° de yliaca paſſione ali
qua tñ dicamus . Cauſarū quedā ſunt ex
trinſece ſicut nimius calor aeris deſiccans
feces reſoluendo qđ ē ſubtilius et cuꝫ hoc
nimia frigiditas aeris comprimēdo et cō
ſtringendo et ſm hoc generatur aliquādo
in flatu uenti borealis . cauſatur etiam ex
nimio exercicio et labore nimio et coitu
ſupfluo ⁊ ex fructibus ſtipticis et ex om/
nibus cibis groſſis et indigeſtibilibus diffi
cilis deſcenſus et accidit ex ruptura et cor/
rugatione et relaxatione ſifac et caſu inte/
ſtinorū in burſam teſticulorū et ſimilibus
Si autem uenerit ex cauſis intrinſecis tunc
accidit ex mala complexione calida reſol
uente partes ſubtiliores aut ex nimia frigi
ditate comprimente aut ex nimia ſiccita/
te corrugante aut ex humiditate nō de ſe
ſed de ratione materie inuiſcate . Accidit
etiam ex humoribus calidis exiſtentibus ī
locis uicinis aut imbibitis in ſubſtantia in
teſtinorum aut mixtis cum aliquo humo
re groſſo uiſcoſo et bene eſt rationabile ꝙ
colera in loco uicino inteſtinorum faciat
frequentius ad retentionem q̄ qñ ſubſtan
tialiter ē in inteſtinis quia tunc pungit et
mordicat et ita ſeceſſum prouocat .fit eti
am ex apoſtematibus et fecibus induratꝭ
et ex paſſionibus membrorū interiorum
ſicut ſunt renes et ueſica et omnia illa que
dicta ſunt ſuperius ca° de yliaca ſicut ſūt
uermes et debilitas ſenſus inteſtinoruꝫ et
alia conſimilia ſicut eſt conceptus et uento
ſitas et ſimilia. SIGNA . Aduentus co
lice ſignificatur ex retentione fecum et ꝓ
ſtratione appetitus et appetitu aque frigide
Cum autē adeſt dolor torſio et punctura
et urina tincta tunc eſt colica . Tingitur
igitur urina ratione doloris .et quia colica
non mundificatur per inteſtina et non re
ſudat ideo reſudat ad uias urinales . Signa
aūt ſpecialia habentur per res naturales et
non naturales et etiam cōtra naturam et ꝑ
iuuantia et ledentia et per ea que egrediū
tur a corpore ꝙ cum ē a flegmate tūc qđ
egreditur eſt mucillaginoſum ſiue album
et ſi a melancolia ē nigrum ſiccū ualde .et
ſi fuerit ex debilitate ſenſitiue tunc eſt tu
mor in uentre cum modico dolore et ſi ē
ex apoſtemate calido eſt cum pulſatione
et magnus dolor ſitis et punctura et ſi fu
erit apoſtema frigiduꝫ ſunt omnia remiſ
ſiora et non eſt pulſa. Intelligendū ꝙ fre
quenter decipitur medicus iudicans paſſi
onem renum colicā et econuerſo et ideo o
portet ſubicere ſigna diſtinctiua. Colica ē
cum maiore dolore et punctura et exten
dit ſe ſupra umbilicuꝫ et ſubito uerſus pe/
ctinem et perytoneon et in profundo cor
poris ſub umbilico et extendit ſe in dex/
trum et ſiniſtrū et occupat magnam par/
tem corporis et iuuatur ex criſteri. Paſſio
autem renuꝫ non habet ita ſed ē dolor in
parte poſteriori affixus et permanēs et in
urina apparent in principio quedaꝫ filoſa.
deinde arenoſa et urina tenuis et alleuiatꝰ
ex uomitu . Signa autem aliarum cauſaꝝ
habētur uel ex iudicio uel ex natura mor
borū et ſuarū cārū uel per ea que dicta ſūt
ca°. de yliaca. PRONOSTICATIO
Intelligendū ꝙ colica mutatur aliquādo

uel ē cauſa idropiſ arthetice epithime ma nie paraliſis . Accidentia aūt conſueuerūt uenire in colica et cū apparēt ſunt morta/ lia.ſ.deſipia ſpaſmus ſincopis frigiditas ex tremitatū ſudor frigidus uomitus cōtinu us omnimoda retentio fecū.et ſi puſta ni gra ſicut faba appareat ſupra uentrē ſequen ti die morietur. ¶CVRATIO. Quia egritudines doloroſe ſunt multū pernicio ſe ſeu periculoſe .iō circa curationeꝫ huius morbi multi canones ſunt conſiderandi. Primus talis ē ſicut ſi accidentia ſūt mul/ tum intenſa primo mitigemus cū anodis i.mitigatiuis et reſolutiuis et finaliter cuꝫ narcoticis .Scđus canon erit talis ꝙ narco tica nō apponātur niſi in magna neceſſita/ te et ꝙ āminiſtrenē in parua ꝙ̄titate et ꝙ ſint bene repreſſa et ꝙ parū morētur. Ter tius erit talis nullo mō potet aquā frigidā nec aliquā aquaꝫ ꝙ̄to magis erit poſſibile. Quartus erit ꝙ nō ſatiſfiat ſiti et iō debet potare ꝙ̄to minus erit poſſibile. Quītus erit ꝙ ſi dolor fuerit ex mala cōplexiōe ꝙ utatur alteratiuis taꝫ in potibus ꝙ̄ cibis et medicinalibus. Et ſi fuerit mala cōplexio cū materia ꝙ euacuetur iuxta formā hu. peccantis .Sextus canō erit talis ꝙ a prin/ cipio applicentur reſolutiua et calefactoria debilia et paulatim fiat aſcenſus ad ſuperi ora et ſi dolor augmentaretur a calefacto rio ꝙ ſtatiꝫ dimittatur .Septimus erit ta/ lis ſi uentoſitas fuerit per ſe ſola calefacto ria applicētur .et ſi fuerit cū materia dige ratur materia flegmatica et poſtea euacue tur.et ſi fuerit cū ſtercoribus duris ꝙ mol lificētur et poſtea cū criſteri euacuētur. de inde ad calefactoria et balnea reuertamur Octauus erit talis ꝙ cū calefactoria appli camus ꝙ regimē epatis cōſeruemus ne epar rōe calefactorii reſoluatur et diſſoluatur Nonus ē talis cerebrū cōfortemus et cum oleo ro.inungamus ne ꝓpter aſcenſionem uaporū ledatur .Decimus erit talis et ē ca nō mirifice cōſideratōnis ī omni agibili ꝙ

ꝙ̄to minus poterimus medicinas laxatiuas exhibeamus. Viſis uniuerſalibus ad curā colice accedamus .quidā curāt colicā cum medicinis a tota ſpecie ſicut ē ſtercus lupi nū.ſtercus enī lupinū quocūq; mō ſūptuꝫ curat colicā ſicut ſtercus caninū ualet ī ſq nantia .ita ſtercus lupinū in iliaca et coli/ ca ualet . diſtemperetur igitur ſtercus lupi nū cū bono uino et exhibeatur et miſceaē cū melle et ſumatur . deinde gr̄a ſintho/ matis fomentetur cū aq̄ decoctionis mal ue uiole nenufaris coriandri ordei papaue ris albi foliorū ſalicis et canne. ſi cā fuerit calida et deinde fiat ſacellatio cū milio et furfure torrefactis ſine liquore . Et ſi cau ſa fuerit frigida fomentetur cum aqua de coctionis camomille melliloti anthos ſti cados aniſi cimini rute et poſtea fiat ſacel latio cum ſale cocto uel cum aniſo mara/ tro et cimino et ſimilibus .Si auteꝫ colica fuerit ꝓpter apoſtemata calida. In primis fiat flebothomia de baſilica. deinde ſi par ticularia cōueniāt fiat flebothomia de ſa/ fenis.deinde fiat criſtere de malua uiolis branca urſina mercuriali oleo uiolato fur/ fure et caſſiafiſtula .deinde digeratur cum ſirupo facto de endiuia ſcariola lactuca q̄ tuor ſe.frigi.et uino malorū granatorum et zuccaro.deinde purgetur cum prunis et caſſiafiſtu.manna et tamarindis et modi co diagridii et maſtice .uel fiat cum dia/ prunis oxi laxatiui trifera ſarrace. reubar. catartico imperiali electuario de ſuco roſ. uel ſimplicibus uel acuatis cuꝫ diagridi.et maſtice et hoc cū uno uel cū pluribus.et ſi fuerit ex mala ꝯplexiōe altereē cū iā dictis et nutriaē cū pullis lactu. et cuc̄.es aq̄ or/ dei et uino bene limphato et ſiſibus. et ſi fu erit ex mala cōplexiōe ca.cū materia fiat ſi cut dictū ē ī apate caſ o.et ſi fuerit ex retē tōe fec; tūc fiat criſteꝝ ꝑdictum et ex iſtis herbis fiat emplm ſup̄ uētrē et utaē pruis z caſſiafi.et ſiſibꝰ.et ſi fuerit apa frm fiat criſteꝝ ꝑdictū.ſꝫ addamꝰ ſucū blete caôil.

oſ.amig. dul.aniſi mara.ſe.rute ierepi.deī
de digeratur materia per hunc modū.℞.
radicū feni.petro.bru.ſparagi apii an̄.ꝯ.
i. conquaſſent̄ et temperēt̄ in aceto. dein
de.℞.calamenti origani rute an̄.ʒ.ii.ani
ſi maratri ſe.rute an̄.ʒ.i.fiant ſirupi lib.i.
et.ſ.et abiciatur acetū.deinde purgetur ſic
℞.florū borra.uioſ.utriuſq; ſticados liq/
ritie mūda.paſſu.enucle.polipo.an̄.ʒ.i. fi
at decoctio et in decoctione reſoluat̄ tur
bit.ʒ.ſ.coletur et exhibeat̄ uel purget̄ cu3
benedicta et theod.empiſton. acuatis cu3
aloe et maſtice turbit et zinzi. Et ſi fuerit
delicatus decoquatur gallus antiquus cum
polipo.ani.turbit folus ſene et poſtea det̄
brodiū eius .ſed in principio ponat̄ tanta
aqua ꝙ ſufficit toti decoctioni et decoq̄t̄
uſq; ad oſſiū ſeparationē ¶ Et ſi fuerit ex
mala cōplexione frigida utat̄ alterantibus
predictis et utatur pullis aſſis et columbis
et uino forti et ſimilibus .Et ſi fuerit ma
la cōplexio frigida ſine materia fiat ſicut
dictū ē in apate frigido et in pane et in ci
bis ponatur turbit et etiā in uino. Et ſi fu
erit ex uentoſitate fiat criſtere dictū i apo
ſtemate frigido ſacelletur cū ſale et milio
furfure et ſe.rute ani.cimino.et calamen
to et ſimilibus . et uitetur menta qm̄ in/
flat et accipiat de cibo q̄to minus poterit
et uinū ſit purū et intret balneū ubi ſit ca
momilla ruta anthos .Et ſi fuerit cum re
tentione fecū fiat criſtere predictū in apo
ſtemate frigido .Et ſi fuerit ex debilitate
inteſtinorū et paraſ.utatur dyaméta dya
trion pipereon dyagalanga dyanch. cum
muſco pliris cū muſco dyambra dyamar
garito dianiſi .Item utat̄ tiriaca metrida
to ¶ Notandum ꝙ in balneo debet eē cau
tela ꝙ non ſedeat in aqua niſi uſq; ad dia
flāma et cuſtodiamus cerebrum et cor et
membra principaliora ut dictū ē . balnea
aūt naturalia ſunt ualde bona et ſi nō ha/
beatur fiat per artificium .ſ.de bectonica
gimandrea calamento origano maiorana

et ſulfure . Si autem colica fuerit propter
rupturam aut uermes hoc dicetur in locis
ſuis .Et ſi fuerit ꝓpter cās primitiuas aut
ꝓpter alias cās non ad unguē executas re/
ducantur ad temperamentū per contrariū
et ita fiet curatio ¶ Notandum ꝙ balneū
aque dulcis in magno dolore plus compe
tit q̄ balneū aque ſalſe qm̄ aqua ſalſa mor
dicat et pungit et ita augmentat dolorem
aqua autem dulcis non .et licet aqua ſalſa
magis conſumat uentū nihilominus cum
dulcis apponitur camomil.anthos et ſimi
lia. ¶ Secundo intelligendū ꝙ colica paſ/
ſio bene poteſt cauſari ex lapide in inteſti
nis ſed hoc ē de raro contingētibus .et iō
auc.non faciūt mentionē ꝙ ibidem raro
generatur ꝓpter latitudinē meatuū et qa
calor eſt debilis cū ſint mēbra pāniculoſa
et iō nō indurat materiā ut inde lapis ge
neretur. In renibus autem et ueſica et pul
mone frequentius generātur in renibus et
ueſica ꝓpter fracturā meatuum .et ꝙ ſu
perfluitates currunt ad illū locum .et quia
ratione etatis in ueſica poteſt eſſe calor for
tis.in pulmone autem materia eſt multa
et licet meatus ſint lati tamen calor ē for
tis quare poteſt lapis generari in inteſtinis
licet raro propter dictas cās. ¶ Aliquando
tamen eſt poſſibile et quia materia ē mul
tum uiſcoſa et ratōne alicuius particularis
caloris poteſt eſſe fortis. calor igitur fortis
agens in materiam uiſcoſam reſoluit qđ
eſt ſubtilius et reliquū indurat et ita gene
rat lapidem . Lapis igitur cauſatus in in/
teſtinis poteſt eſſe cauſa colice paſſionis ſ3
hoc ē de rato cōtingentibus. ¶ Tertio no
tandū ꝙ medicina laxatiua licet laxet per
accidens tamen poteſt replere et ita colicā
inducere ſed quando corpus ē multū ple/
ctoricum uirtus expulſiua ē debilis et me
dicina laxatiua habet uirtutem attrahēdi
licet igit̄ īaniniat replere tn̄ p̄ōt p accidēs.
Quarto intelligendū ꝙ licet colica et ilia
ca ſint paſſiones materiales et repletōnales

nibilominus poſſunt cauſari a mala com/
plexione ſine materia in qua illa mala cõ
plexio fundatur et iſte eſt modus ꝙ ma/
la complexio calida indurat ſubtilius exa
lando et frigida conſtringendo et ſiccum
indurando corrugando et bumida oppilã
do et ita mala complexio ſine materia po
teſt colicam et yliacã inducere ut dictum
eſt in ſententia. ¶ Quinto aduertendũ ꝙ
frequentius generatur colica ex flegmate
q̃ ex colera et quia magis aduenit et quia
frigidius .et licet colera mittatur naturali
ter ad inteſtina et flegma nõ mittatur ni
bilominus non mittitur colera ad inteſti
na ut ibidem maneat ſed ut feces ſtimu/
let et expellat et ita colera una cuꝫ fecibus
expellitur .et licet flegma mittatur ad iũ
cturas non tamen mittitur ut abeat et re
cedat ſed ꝙ remaneat et lubricando iuua
mentum afferat . et ita non eſt ſimile de
flegmate in iuncturis et de colera in inte
ſtinis.ad aliam eni et aliam intentionem
mittitur a natuar. ¶ Sexto notandum ꝙ
licꝫ colica cauſetur ex bumoribus frigidis
et ita urina deberet eſſe remiſſa nibilomi
nus tingitur ratione doloris ut dictum ẽ
quoniã aliis et aliis modis tingitur et rõe
acuminis et ratione oppilationis et ratiõe
debilitatis uirtutis .et ideo in iſtis paſſio/
nibus frequẽter decipitur medicus credẽs
ꝙ tinctura urine ſit propter materiam ca
lidam cũ non ſit. ¶ Septimo intelligendũ
ꝙ uomitus eſt malũ ſignũ ſemper in coli
ca ꝙ ſignificatur ꝙ pars inferior ẽ oppila
ta et ita ſtercora non poſſunt exire per in
feriora et boc eſſet peſſimũ et mortale.li/
cet igitur uomitus non competat in coli/
ca nibilominus uomitus bu. bene cõpetit
in paſſionibus renum cũ materiã expellat
ad partẽ oppoſitã ſicut dictũ ẽ in ſentẽtia
¶ Octauo aduertenduꝫ ꝙ ſi colica fuerit
ex calida cã et corpus fuerit plectoricũ ꝙ
bene põt competere flebothomia cũ aliis
particularibus cõcurrentibus ¶ Vltimo in
tellígendũ ꝙ in yliaca et colica cũ ſunt de
cã calida colerica bene poſſũt cõpetere nar
cotica modo debito adminiſtrata nec no
cent in iſto caſu ymo uidetur directe ma
teria competere et rõe morbi et ratione ac
cidentiũ

¶ Capitulum.xix.de mirachia

Mirachia eſt paſſio ipocondriaca cuꝫ
terribilitate accidentiũ. Intelligen
dũ ꝙ mirac ẽ quidã pãniculus cir/
ca inteſtina ſicut ſifac ẽ alter ita ꝙ panni/
culo mirac accidunt morbi conſimiles of
ficiales et cõmunes .et ꝙ mẽbrũ ẽ multuꝫ
ſenſibile iõ ſequũtur multa accidẽtia et paſ
ſiones multe qm̃ ex boc ipocõdria aliquã
do eleuantur aliqñ deprimũtur et aliquan
do uenit uel ſequitur epitbima aliquando
mania de qua dictũ ẽ qđ appellaẽ mania
mirachia aliquãdo ſincopis aliquãdo idro
piſis ꝓpter dolorem torſionẽ et puncturã
ipocũdriorũ et iõ appellaẽ paſſio ipocõdri
aca ſed mirachia a mirach dicta . Colica
aũt paſſio appellaẽ dolor ipocõdriorũ cuꝫ
punctura mordicatione et expulſione ma
terie per ſuperiora ꝛ inferiora cũ maximo
dolore et ingetudine ut dictũ ẽ . De cau
ſis aũt et ſignis et curis ſatis dictũ ẽ ſuperi
us ca° de tortura inteſtinorũ et ca° de ili
aca et ca° de fluxu uentris et iõ ſupſedeo
ſed de gr̃a dictũ ẽ qđ ẽ dictũ . Intelligẽ
dũ tñ circa iſtã materiã ꝙ mirach ẽ pĩgue
do gibboſa tenuis ad modũ retis imedia/
te inuoluẽs inteſtina deinde uenit alia pel
licula q̃ magis appropinquat cuti et appel/
laẽ ſifac .et boc etiã inferius diceẽ ca° de
idropiſi

¶ De uermibus

Vermes et ſerpẽtes et ſcarabei gene
rãtur ex putredie ĩ corpe bumano
ſicut generãẽ extra ĩ mũdo uermes
muſce et ſiſia.CAVSA .Cauſa remota
uermiũ ẽ om̃e illud qđ generat bu.crudũ
ſicut repletio nauſeatia et coitus poſt reple
tiõꝫ et multitudo fructuũ et frum̃ti cocti
et ita đ aliis q̃ generãt bu.crudũ ſſaticuꝫ.

quoniam ex ſanguine non generantur uer
mes quia corpus eo indiget . nec ex colera
quia nullum animal nutritur nec generatᷓ
ex colera ſm̄ Galie. in de ſimplici medici
na. nec ex melancolia quia remota ē a p̀n
cipiis uite . Reſtat igitur ꝙ generentur ex
flegmate cum teneat diſpoſitionem medi
am inter hu. Cum igitur putrefit flegma
in inteſtinis tunc illa materia ſuſcipit ſpi/
ritum uite et generantur inde uermes et ſi
milia . et generantur diuerſi ſm̄ diuerſita/
tem putrefactionis et particule patientis
et ideo quando putrefit materia flegmati
ca in inteſtinis ſuperioribus tunc ibi gene
rantur uermes longi et rotundi et appellā
tur lumbrici . et ſi putrefiat in lōgaone ge
nerātur quidam uermes parui rotundi ſi/
cut ſunt uermes qui inueniuntur in caſeo
parui enim ſunt quia ibi diu manere non
poſſunt et ſi morentur magnificantᷓ et ſūt
mali ualde . Si autem putrefiat in inteſti/
nis mediis tūc generantur uermes curti et
lati et appellantur aſcarides ſeu cucurbidi/
ni quod idem eſt. SIGNA . Quedaꝫ
ſunt ſigna uermium que ſumuntur a ſom
no et quedam a uigiliis . a ſomno quādo
garriunt in ſomno et patiuntur ſtridorem
dentium et maſticant ſicut ſi haberēt cibū
in ore et habent ſomnia terribilia et exci/
tantur terribiliter et cum inquietudine et
ira. Sed in uigiliis tunc patiuntur pruritū
in naribus et alienationem et dolorē et cla
morem et emiſſionem ſaliue et egreditur
lingua et deſiccatur os de die plus q̄ de no
cte et efficiuntur amentes . ſed feſtucas n̄
colligunt nec magnum dolorem in capite
patiuntur. et eiciuntur aliquando uermes
per os et per inferiora . ymo dicitur ꝙ ali
quando perforant inteſtina et exeūt extra
et eſt ſtupor audire ſi uerum ē. et conſueue
runt ſequi terribilia accidentia ſicut ē ma/
nia epithima caninus appetitus boliſmus
ſincopis yliaca et colica et etiam epatis paſ
ſiones et ſunt ut plurimū cum conſtipatio
ne uentris et illi qui ſunt inferius pungūt
et mordicāt et faciūt q̄ſi quēdā pruritum
continuum ſicut ſi formice multe eſſent ī
ano . et ſi ſint in inteſtinis ſuperioribus aſ
cendit dolor ad ſtomacum et ita de me/
diis cauſatur dolor in medio loco. PRO
NOSTICATIO. Vermes enim in fe.
q̄tum ē de natura ſui ſemper ſunt malum
ſignum et quia ſignificant leſionem p̄tis
et corruptioneꝫ materie peccantis et ꝙ ſūt
ex toto genere preter naturam ideo nullo
modo poſſunt eſſe bonum nec per ſe nec
per accidens inq̄tum uermes. comparatiue
tn̄ poſſumus loqui de uermibus ſic. Ver/
mes in febribus aut ſunt in principio . aut
in medio aut in fine . Si in principio aut
ſunt uiui aut mortui. ſi uiui malum ſignū
eſt . ſignificatur enim ꝙ febris eſt peſtilen
tialis et ideo fugiunt magnam corruptio
nem . ſi mortui bonum eſt quia ſignifica
tur ꝙ ſit ex mandificatione. In principio
enim nō uidetur ꝙ malicia ſit tanta ꝙ poſ
ſint eſſe magni ratione malicie morbi. Si
aūt in fine appareāt et ſunt uiui bonū ē q̀
niā tunc ueniūt rōe mundificationis et ita
uidetur dicere Auic̄. Si aūt ſunt mortui
malū ē qm̄ ex malicia materie uidetᷓ eſſe.
Si aūt appareāt in medio morbi ſemper ē
malū ſiue ſint uiui ſiue mortui. Fe. enim
concomitans uermes ſemper malū ꝓ tan
to quia conſumit nutrimētū uermibus. ſe
cundo ē malū ꝙ augmentat putredinem
ex qua generātur uermes . tertio malum ē
quia inflāmātur et calefiunt uermes et ita
anguſtiātᷓ et magis mouētur et patiēs ma
gis moleſtatur. generātur igitᷓ frequētius ī
pueris et guloſis et circa autumnū et breui
ter in omni eo in q̊ materia cruda multi/
plicatᷓ. CVRATIO. Imp̄mis rectificetᷓ
dieta et totū regimē ut flegma non multi
plicetᷓ ī corpe. deīde digeratur materia cuꝫ
oximelle diuretico et purgetur cum yera.
acuta cum agarico et pulpa coloquintide.
Deinde ſi materia continetur in inteſtinis

ſuperioribus dentur potiones per os et ſi ī
ferioribus fiant ſuppoſitoria et criſteria et
ſi in mediis fiat utrunq̧ . Vermes autem
interficiuntur per hunc modum detur lac
ad potandum duobus diebus uel tribus ꝛ
poſt in illa hora detur acetum uel aliquod
amarum mixtum cum lacte ſicut eſt aloe
uel mel cum aloe et uelociter interficiunt̄
Vel detur ſemē centauree ecce quid ſit h°
modo cōiter detur de nouo ſemen ʒedoa
rie tritū ad potandum cum brodio uł ui
no et proculdubio interficit omnes. Si au
tem magis particulariter uelimus procede
re procedamus ſic . uermes enim aut ſunt
cum fe. aut ſine . ſi ſine fe. tunc proculdu/
bio amara interficiuntur . Iſta igitur ſunt
materialia . ſ. enula peritaria . mentaſtrum
ruta aloe folia perſici et cortex eius abſin/
theuꝫ fella lupinus amigdale amare . nucle
us perſici coſtus amarus centaurea et mul/
ta ſimilia . ¶ Accipiantur igitur aliqua ex
iſtis et fiat potio et per os accipiatur aliq̄
portio et fiat criſtere cum lacte et ex iſtis
poteſt fieri emplaſtrum ꝛ deſuper apponi
quolibet iſtorum trium modoruꝫ poſſūt
interfici uermes . Pro uermibus auteꝫ mi
nutis qui ſunt in longaone fiat ſuppoſitori
um de ſalgemma uel de lardone et ꝙ ſtet
ibi aliquibus horis poſtea ꝙ extrahatur ſu
bito et lardo inuenietur plenus de illis uer
mibus . aqua ſalſa potata interficit uermes
Cum autem mortui ſunt et natura non e
uacuat extrahantur et euacuentur . aliter il
lud cadauer magna induceret nocumenta
Illa autem que euacuant et interficiūt ſūt
iſta ſcilicet aloe ſucus yreos ſucus cucume.
ris aſinini agaricuꝫ et turbit pulpa colo͂gn.
et cartamus quod ē ſemen croci ortenſis.
Superiores igitur euacuentur per aſſump/
ta per os. et inferiores per criſteria facta
ex dictis et mediī utroq̧ modo yera. et
tyriaca interficiunt uermes . Sapo mollis
ſi proiciatur per criſtere uel ſi apponatur ſu
pra umbilicum interficit uermes . Vtant̄
pullis columbarum . et utantur in brodiis
et ſalſamentis pipere gario. ʒedoario galan
ga . Vitent atriplices et fructus et caſeum
recentem et omnia que generant materiā
crudam flegmaticam ut dictum ē . Si au
tem uermes ſunt cum fe. tunc iſta calida
eſſent multum nociua . tunc igitur detur
ſirupus acetoſus et malagranata et purget̄
cum electuario de ſuco ro. et trifera ſarra/
cenica reubarbarata et yera. et emplaſtret̄
cum ſuco lactuce et uermicularis et farina
ordei et aceto fortiſſimo et utatur brodio
caulium cicerum et lentium et aqua ordei
et utatur coriandro in ſalſamentis. fiāt cri
ſteria de cartamo et alchitran qđ eſt pix li
quida ſemen centonice uel ſemen ʒedoarie
ut dictum eſt interficit omnes uermes. ſi
militer interficiuntur ſerpentes ſi ingrediā
tur corpus humanum aut ſi ibidem gene/
rentur per modū dictū . ¶ CLARIFI
CATIO . Intelligendum ꝙ uermes ge
nerantur ſuo modo ſicut generantur lapi/
des in renibus et ueſica quoniam quando
materia eſt groſſa et uiſcoſa in renibus et
ueſica et calor eſt fortis generat lapides q̄
niā calor fortis intendit digerere et ita ex
alat ſubtilius . et remanet quod ē groſſius
et ita materia petrificatur . quoniā ex ino
bedientia materie ad plenum digeri non
poteſt niſi ſicut dictum ē et ita accidit na
ture per accidens lapides generare. Si aūt
uirtus eſſet debilis nunq̄ generaretur ita ē
de uermibus . quoniam quando materia ē
groſſa cruda crapuloſa et calor fortis tūc ī
tendit digerere et aſſimilare q̄tū ē poſſibi/
le et nō pōt propter ineptitudinē materie
et ꝗ materia recipit quādā indigioneꝫ et
acqrit caliditatē et humiditatē iō materia
ſuſcipit ſpūm uite et ita facit natura quod
ē ſibi poſſibile. q̄r ex hac materia ſuo mō
putrefacta et ebulita generant̄ uermes et
ita pediculi ſuo mō et ſ̄pētes et ſcarabei et
multa cōſiſia q̄ generant̄ infra corpus hūa
nū. et ita nō uenit putrefactō ex ꝑte agētꝭ

ſed ex parte materie. Et licet uirtus ſit for
tis in ſe non tamen in tantum per compa
rationem ad materiam ꝙ ipſam uincere
poſſit ¶ Secundo notandum ꝙ poſtq̄ ſúp
ta ſunt amara propter uermes corpus con
turbatur propter duo primo quoniam uer
mes mouentur et agitantur cum non poſ
ſint ſuſtinere fortitudinem amarorú. ſcdo
quoniam amara interficiunt uermes et ita
generatur cadauer et ita fumi uenenoſi q
conturbant corpus. Amara igitur contur
bant et hoc eſt propter accidés. ¶ Tertio
notandum ꝙ uermes magis generantur í
iuuentute q̄ in ſenectute. primo propter
malum regimen qđ cómuniter eſt magis
in iuuenibus q̄ in ſenibus. et ita humores
crudi generantur qui ſunt materia uermi
um. et cum hoc calor fortior eſt qui é cau
ſa efficiens. et licet in ſenibus materia in/
ueniatur non tamen eſt cauſa efficiens.
¶ Quarto notandum ꝙ uermes plus ge/
nerantur in autumno quoniam ibi ſút plu
res fructus et tempus eſt magis inordina/
tuꝫ et digeſtio peior et humores crudi plu
res propter debilitateꝫ caloris et ita plures
uermes generantur. licet tempus ſit frigi/
dum et ſiccum et uer accedit ad calidu ꝫ ⁊
humidum. quoniam tunc que occurrunt
magis excedunt ¶ Quinto ſciendú ꝙ uer
mes non generantur in qualibet concauita
te corporis ſed in ſtomaco et inteſtinis et
quia ibi plus habundat materia flegmati/
ca et calor remiſſus in pectore auteꝫ et in
uenis non eſt ſic quare et ſi alibi generen/
tur hoc é de raro contingentibus ¶ Sexto
intelligendum ꝙ licet uermes generentur
a calore innaturali cum ſit preter naturam
uermibus tamen eſt naturalis. ¶ Septimo
notandum ꝙ uermes qui ſunt circa longa
onem inducút ſtridoré dentiú et ſtuporeꝫ
et abbominationé quia lacertus ani q clau
dit et aperit habet colligantiá cuꝫ cerebro
et ſtomaco. Sed uermes ſuperiores indu/
cunt appetitú cú ſugant et cibú conſumát
qui ad totum corpus delegari debet
¶ Vltimo notandum ꝙ amara competút
nó ut nutriát ſed ut uermes interficiát ꝙ
nullú animal nutritur nec generatur ex a
maris ſm Galie. iiii° de ſimplici medicía
et aliquádo ex uermibus generátur fe. ꝑ
ter approximationem ad cor

¶ De paſſionibus ani

PAſſiones ani quantum eſt de pre
ſenti ſunt decem ſicut ſunt emor
roydes apoſtemata condilomata
ſ̄trices ficus ragadie paraliſis fiſtula exitus
ani pruritus. Sed primo agamus de emor
roydibus. Emorroys é fluxꝰ ſanguinis ꝑ
uenas que ſunt in ano. Intelligendum ꝙ
a uena chili procedunt uene que multipli/
cantur uſqꝫ ad circulum ani que replentur
aliquando ex ſanguine melancolico et ape
riuntur et fluit ſanguis qui fluxus appella
tur emorroydarum. et quando fluxus eſt
temperatus facit multa iuuamenta et ꝓſer
uat a multis egritudinibus melancolicis a
duſtis et corruptis ſicut eſt melancolia ma
nia pleureſis lepra morphea ydropiſis ma
lum mortuum quartana paſſio ſplenis. et
ita de aliis omnibus conſimilibus et ſicut
preſeruat ab iſtis cum temperate fluút ita
cum conſueuerút fluere et omnino ceſſát
omnes predicte egritudines generanť. Si
militer ſi fluant ultra temperamentuꝫ ſút
cauſe ydropiſis et ptiſis. In illis igitur in
quibus humores melancolici multiplicanť
temperatus uſus eorum confert. tempera
tus autem eſt cum ſentiunt ſe alleuiatos ⁊
melius comedentes et dormientes. et cuꝫ
ſentiunt ſe grauiores et cum malicia appe/
titus et cum fedo colore tunc iam ſupflu
it fluxus quare ſtatim reſtringende ſunt.
CAVSE. Quedam ſunt extrinſece et q̄
daꝫ intrinſece. extrinſece ſicut acceptio me
dicie laxatie acute pungitiue et ſilia itrinſice
. ſicut hu. aduſti q multiplicati ad inferiora

rumpunt uenas et faciunt fluxũ et ſecũdũ
diuerſitatẽ humoris peccantis diuerſe ſpẽs
emorroydarum inueniuntur. Quedã eni
fiunt de ſanguine et uocantur uue que ſũt
ad modum uue uini. et quedam quaſi de
ſanguine et colera et uocantur morales ſi/
cut moꝝ cum incipiunt rubificari. et que/
dam uocantur uerrucales et ille ſunt d̃ me
lancolia. et quedã ſunt de flegmate licꝫ ra
ro et tales ſunt ſicut ueſtuce albe. ¶ SIG
NA. Si enim emorroyde ſunt ex humo
ribus frigidis tunc ſentitur conturbatio et
dolor et grauitas in uentre. Et ſi ſint ex
humoribus calidis ſentit̃ pũctura et mor
dicatio circa anum ſicut ſi pateretur tenaſ
mon et conſueuerunt iſta accidentia ſequi
diſcoleratio faciei et grauitas coxarum et
hec dico quando fluunt ultra tempamen/
tum et ẽ utile habere ſignũ quoniam fre/
quẽter accidit ꝙ aliqͣs credit habere emor
roydas et nõ habet ſed erit tenaſmon aut
ragadie et ſimilia et aliquando non credit
habere et habꝫ et hoc non credit ꝙ nullus
tumor apparet extra ſed ſunt intus infra a
num. Confert etiam ſcire propter humo
rem peccantẽ ut ſciamus per quẽ modum
euacuarĩ debemus. ¶ PRONOSTICA
TIO. Ipocras docuit nos pronoſticare q̃
niam poſtq̃ conſueuerunt fluere ſi omnes
ſubito reſtringantur magnum periculum
q̃m peſſime egritudines generantur potiſ
ſime ſi fluxus eſt antiquus una igit̃ rema/
neat aperta. ¶ Secundo debemus pronoſti
care ꝙ omnes uniuerſaliter ſunt difficilis
curationis et quia pars illa ẽ enormis et ru
goſa et non poteſt ſcrutari cauſa ſicut de/
cet niſi fiat per reſtauratores et illi ut pluri
mũ ſunt ignari. Secundo eſt difficilis cu/
rationis quia illa pars eſt multum ſenſibil'
Tertio quia eſt callis et ſemita multarum
ſuperfluitatuꝫ et quaſi continue. Quarto
quia eſt membrum frigidum et non ha/
bet uirtutem fortem. Quinto quia eſt ĩ
parte corporis decliuiori. Sexto quia uere
cundantur cõiter detegere ſi detegant non
ſunt obedientes et ita de aliis cãis confor
mibus ¶ Tertio poſſumus pronoſticare ꝙ
in retentione emorroydarũ ſi ſuperueniãt
fluxus ſanguinis aut menſtruorũ bonum
eſt et magnum iuuamentũ conſequitur
CVRATIO. Circa regimen emorroy
darum tria ſunt neceſſaria. primo ꝙ ſi ni
mis fluant ꝙ reſtringantur. ſcd̃o ꝙ ſi pre
ter ſolitum reſtringantur ꝙ aperiãtur. ter
cium eſt. ſ. quoniam ad iſta cõſueuit mag
nus dolor ſequi quare oportet ꝙ blandiat̃
et mitigetur. De primo procedamus ſic
ſi emorroyde nimis fluant ꝙ reſtringant̃
per ea que dicta ſunt ſi particularia conue
niant. fiat primo flebothomia de epatica
deinde mundificetur corpus ſm̃ exigenti
am humoris peccantis. Si igitur ſanguis
dominetur mundificetur corpus cum caſ
ſiafiſtula et tamarindis. et ſi colera cũ mi
robal'. citrinis. ſi melancolia cum indis. ſi
flegma cum Kebuli. et omnia iſta parẽtur
ſicut oportet. Deinde ponatur uentoſa cũ
ſcarificatione inter ſpatulas. deinde ponan
tur emplaſtra reſtrictiua ſeu mitigatia ſu/
pra anuꝫ. ℞. acatie maſticis thuris ſangui
nis dra. tele aranee pilorum leporis minu/
tiſſime inciſorum glutinis piſcium' gluti/
nis carpentariorum gallarum ſumac mir/
tillorum an̄. ʒ. i. fiat emplaſtrum aut un/
guentum et deſuper apponantur. et ſi ap/
tio fuerit infra anum fiat ſtuellus et intin
gatur et intromittatur tamẽ debet eẽ cau
tela ꝙ ſi nimis fluxerint ꝙ una dimittat̃
aperta. et hoc poteſt fieri ꝙ piſtentur fi/
cus cum aloe et deſuper illam quam uolu
mus fluere apponamus uel aliquod conſi/
mile aperitiuuꝫ. Vtatur etiam iſto electu
ario. ℞. triaſandal' dyacodion carnium ci
toniorum conditorum cum zuccaro ſine
ſpeciebus an̄. ℥. iiii. miſceantur. Item em
plaſtretur locus cum micleta et atanaſia.
Vel utatur iſta potione. ℞. oſſa mirobal
lo. et aſſentur gummi arabici maſtic q̃ roſ.

añ. ʒ. ii. aniſi cimini aſſorũ ligni aloes gari ofali epithimi añ. ʒ. i. conficiantur cum ſi rupo mirtino et fiant trociſci et exhibean tur cum aqua pluuiali. et ſi cauſa fluxus eſſet frigiditas uentoſitas et ſimilia adda/ mus cinamomi. galange zuccari ariſtolog. añ. ʒ. i. et. ʒ. Si autez emorroyde reſtricte fuerint preter ſolituz et fluxus preceſſerat antiquus tunc aperiende ſunt quia nouum fluxum reſtrictum nõ oportet aperire tũc igitur fiat flebotbomia de ſaphena dein/ de mundificetur corpus ſi cauſa eſt calida cuz trifera ſarracenica reubarbarata et ſi cã eſt frigida cum benedicta theodoricõ em periſton deinde fomentetur et ſedeat in a qua ubi iſta fuerint decocta ſcilicet praſſi/ um origanum porrum bleta et ſimilia de inde inungatur cum oleo amigdalaruz uel cum aliquo felle uel cum lacte ficuum uel fiat emplaſtruz de ſtercore columbino nu cleis perſicoruz galbano bdellio ſtafizagria aſpalto medulla cerui ſuco titimalli pulpa coloquintide ſale nitro centaurea maiora/ na alumen zuctarino uel fiat unguentum Et ſi fuerint intus poſite fiat ſtuellus et in liniatur et intromittatur et ſi iſta non ua/ leant aperiantur cum ſanguiſuga. uel cum flebotbomia et ſi emorroys eſſet magniſi cata poſſet remoueri cum nouacula uel cũ aliqua medicina cauſtica ſicut eſt calx uiua atramentum uitriolum auripigmentũ uel ſcindantur paulatine cum pilo caude equi/ ne uel abluatur frequenter cum aqua deco ctionis iſtarum. ℞. porros caules frumen tum alumen calcem uiuam buliant in aq̃ et fomẽtetur locus et proculdubio facit ip ſas cadere. Vltimo autem cauterizetur cũ ferro calido et tunc reſtauratoribus relinq̃ mus. Si autem dolor ſit magnus mitige tur ſic ſedeat in aqua ubi ſit cocta camo/ milla melilotum roſ. coriandrũ ſumitates papaueris deinde inungatur cum oleo ſiſa mino et oleo amigdalarum dulciuz et cuz medulla cerui et uituli et ſepo yrcino recẽ tibus et cum pinguedine anatis et galline. Iſtud enim ſedat dolorem emorroydarũ ℞. cepam et coquatur inter prunas et po/ ſtea piſtetur cum ſepo yrcino recente. uel cum butiro ſicut dicit. fortior medicina/ rum et fiat emplaſtrum ⁊ deſuper apona tur. et dicitur ꝙ apiũ emorroydibus mul tum ualet. hec autem ſpecies habet radicẽ rotundam ad moduz uertili et ex medio partis inferioris exit unica radix. Si au/ tem dolor ſit in inteſtinis potetur muſil/ lago pſilii cum ſirupo ro. et ex iſtis eiſdez cum oleo roſato. et albumine ouorum et drag. et gummo arabico fiat emplaſtrum Et eſt intelligẽdum ꝙ prius q̃ iſta localia remedia applicẽtur corpus debet prius mũ dificari cum flebotbomia et farmacia. ali ter mitigatiua parum ualent. Item radix lilii decocta ⁊ piſtata cum oleo mirtino ⁊ deſuper appoſita multum ualet. ſimiliter dyaquilon deſuper appoſitum cum modi co opio et croco ſedant dolorem emorroi darum ¶ De apoſtemate ani. Inp̃mis purgetur corpus et mundificetur. et dieta conueniens et regimen exhibeatur ſm di/ uerſitatem particulariuz. hoc facto fiat ta le remedium decoquantur lentes et terantẽ cum roſis et foliis ſolatri et oleo roſato et dragan. et fiat emplaſtrum. Deinde fiat iſtud. ℞. ſumitatum papaueris albi iuſqui ami portulacas uitella oui micam panis ⁊ oleum ro. et fiat emplaſtrum. ⁊ ſi materia eſſet frigida apponantur iſta ſcilicet ſemẽ lini fenugrecum gũmi arabicũ folia cauliũ oleum de camomilla et ſimilia. Et eſt in telligendum ꝙ apoſtemata ani ante tem/ pus debent rumpi et aperiri et mũdificari ne profundentur quia timendum eſt de fi ſtula. ¶ De condilomatibus et atricis. Cõ dilomata et atrices ſunt quedam excreſcẽ cie circa anum panniculoſe molles rugate et quãdo ſunt plene et inflate appellanẽ cõ dilomata et quando ſunt uacue appellãtur atrices q̃re curatõnẽ reſtauratoribus relinq̃

¶ De ficu . Ficus ſunt quedam excreſcen
tie ad modum ficus habentes quedaꝫ gra
na alba minuta ab intus quorum curatio
nem reſtauratoribus relinquo iſta eni poſ/
ſunt curari ſicut dictum eſt de abſciſione
emorroydarum ¶ De ragadiis ani . Ra/
gadie ſunt apertiones uenarum que ſũt in
ano doloroſe ſine timore et per hoc diffe
runt ab emorroydibus quia apertio emor
roydarũ eſt cũ tumore . per ragadias igiẽ
poſſumus intelligere ulcera fiſſuras et con
ſimiles ſolutiones continuitatis doloroſas
et hoc dicitur quia curatio iſtorum poteſt
eſſe una . Cauſe autem iſtorum ſunt ſex
dura ſicca findẽs illas partes aut apoſtema
calidum aut fluxus emorroydaruꝫ . aut ꝗ
libet fluxus acutus aut aliquod extrinſecũ
findens et rumpens et ſimilia . In curatio
ne talium oportet ſupponere ꝙ corpus ſit
mundificatuꝫ et ꝙ patiens ſit in bono re
gimine . Deinde ad ꝑticularia ueniamus
cauſis omnibus remotis . Si autem huiuſ
modi ulcera fuerint humida aquoſa hui/
da uirulenta quaſi ſanioſa tunc fiat tale un
guentum ſic ℞ . litargiri . ℥ . ʒ . cathimie au
ri et argenti ceruſe lote aloe lote . maſticis
thuris ſarcocolle oſtracearũ gallaruꝫ pſidie
balauſtie mumie boli ar . añ . . i . puluerizẽ
tur et conficiantur cum oleo ro . et fiat un
guentum et locus cottidie bis aut ter inun
gatur cũ uino puro calido et modico mel
le et deſiccetur et poſtea unguentum appo
natur . Si autem iſte fiſſure facte fuerint
ex nimia ſiccitate fiat tale unguentuꝫ . ℞ .
medulle cerui et uituli et medulle que ẽ i
maxilla porci aſſungie gallinacee et anatis
butiri ſine ſale et olei ſiſamini olei amigda
rũ dul . olei mirtini olei de papauere añ . ʒ .
ii . olei litargiri cathimie lote dragg . añ . ʒ .
i . cere noue ꝙ ſufficit et fiat unguentuꝫ et
poteſt addi farina uolatilis molendini
¶ De paraliſi ani . Paraliſis ani dicitur ex
itus ani ſeu egeſtionuꝫ inuoluntarius . Cau
ſa . Cauſe autem quedam ſunt extrinſece
et quedaꝫ intrinſice . Extrinſice ſicut ſeſſio
ſupra lapidem aut in aqua frigida aut ca/
ſus et percuſſio ſupra ſpinam dorſi . aut in
ciſio lacertorũ et neruorũ et tunc uenit ſu/
bito et eſt incurabilis . unde emorroydes
aliquando incaute ſcinduntur . aliquando
etiam uenit propter unguenta frigida et ſi
milia . Si propter cauſas extrinſecas tunc
uenit ut plurimũ propter malã complexi/
onem frigidã et humidã ſicut eſt humor
flegmaticus frigidus uiſcoſus imbibitus ĩ
lacertis longaonis . aliquando etiã ẽ ꝓpter
humiditatem imbibitam propter caloreꝫ
et tunc ẽ ibi punctura et mordicatio et ar
ſura . Si autem cauſa fuerit frigida ſedeat
in aqua ubi ſit menta ſaluia calamentum
coſtus abſinthium ſauina ſquinantũ et po
ſtea inungatur cum oleo de nuce cipreſſi .
et folioꝝ eius et ſpica nardi et coſto . et eu
forbio et modo fiat unuꝫ modo aliud et
iſta cõtinuentur corpore mundificato do/
nec perfecte ſit curatus . Si autem talis pa
raliſis fuerit cuꝫ calore ſedeat in aquis ubi
fuerint roſe pſidie balauſtie mirtilli acetuꝫ
poſtea inungatur cum oleo ro . et mirtino
et poſſunt apponi aliqua calida ſicut eſt co
ſtus et ſi eſſet ibi tenſio apponantur adipes
ad mollificandum . in fine autem ſedeat
in aquis ſalſis ut materia euaporet . ¶ De
exitu ani et lõgaonis . Longoan egreditur
aliquando propter apoſtemata et tunc pri
us curentur illa . aliquando propter nimiã
compreſſionem . aliquando propter quãdã
mollificationem ſicut in pueris et propter
alias cauſas conſimiles . et quandoꝗ egre/
ditur et reuertitur et tunc facilius curatur
In exitu igitur longaonis ſedeat ut dictũ
eſt in aqua ubi ſit coſtus cortices fabarum
ypoquiſtidos pſidia balauſtia nux cipreſſi
euforbiũ pulpa coloquintide buliant in ui
no põtico iſta et ſedeat ibi deinde inũgatẽ
inteſtinũ cũ oleo laurino et ſuperaſpergatẽ
iſte puluis . ℞ . mirre mumie nucis cipreſſi
maſticis thuris gallarum ſumac añ . et fiat

puluis z intromittatur z quocienſcunq̄ exiuerit fomentetur primo: deinde inun gatur z deinde puluere aſpergatur z dein de intromittatur z comedat mollificati/ ua z lenitiua ne cogatur cōprimere anum Suffumigatio facta cum ſpolio ſerpentū ualet nō ſolum in exitu ani ſed etiam in exitu matricis Similiter ualet ſuffumiga/ tio facta cum bdellio cappare etiam ualet ¶ De pruritu ani Quādoq̄ fit pruritus ꝓpter uermes z curentur ut dictū eſt z fit quandoq̄ ꝓpter ulcera z curentur ut dictū eſt . z quandoq̄ fit propter humo/ res acutos z tunc mutetur dieta z regimē in oppoſitum z euaporetur materia ibibi ta z fiant ſuppoſitoria ſedatiua doloris z fiat ut dictum eſt capitulo de tenaſmo/ ne. ¶ De fiſtula ani. Fiſtula oritur quan doq̄ in ano ꝓpter apoſtemata . aut emor roides z ſimilia. z aliquando profundat ſe multū z aliquando parū z quanto plus ſe profundat tanto deterius z quādo per forat inteſtina ꝙ diſcernitur ꝙ feces exe unt per fiſtulā z ſanies per foramen ani. z aliquando conſumit magnā partē lacer ti ꝙ diſcernitur ꝙ ſtercus exit inuolunta rie z ſi digitus intromittatur in anū non poteſt bene conſtringi vndiq̄ . Profundi tas autem fiſtule diſcernitur ꝙ probetur cum tenta z per uenta z tunc ſcietur quā ta profunditas ē . quanto aūt profundior tanto tardius curatur z quanto minus pe netrauit tanto uelotius curatur ¶ Intel ligendum hic ꝙ poſtq̄ fiſtula penetrauit inteſtinum z ueſicam omino incurabilis eſt z ſi eſt curabilis cauendū eſt ualde a la certo z curabil' nō poteſt curari niſi diſco operiatur locus uſq̄ ad profundū uel cum ferro uel cū aliis medicinis et ꝙ locus be/ ne mundificetur et paulatine caro regene retur De fiſtula autem ſumus locuti ſup̄ de egritudinibus anguli ipſius oculi in apoſtemate quod appellatur garap. apud Auic. quod generatur in lacrimali a par/ te nariū et fuimus locuti quando loquē/ bamur de egritudinibus mamillarum. de inceps autem iſtaꝫ curā reſtauratoribus to taliē relinquamus ¶ Clarificatio . ¶ In telligendū ꝙ miroba. contra emorroydā ad mollificandum corpus aliquando ualꝫ plus z aliquando aloe plus quando uolu mus reſtringere emorroydam aut fluxuꝫ uenaris plus ualent miroba. quoniam an/ te ſe laxant poſt ſe conſtringūt neq̄ ualet tunc aloe ꝙ ꝓprietatem habet aperiendi orificia uenarū ſed quādo uolumus aperi re et laxare plus ualet aloe ¶ Secundo no tandum ꝙ galle et ſumac et ſimilia ſtipti ca ualent cōtra exitū longaonis. licet ſint frigida ꝓpter duo aut quia humiditas lu/ bricare faciens iuncta eſt cū calido. aut ꝙ iſta ſtiptica frigida permiſcentur cū mul/ tis calidis conſtrictiuis ſicut eſt nux cipſ. maſtix. mirra. thus. et ſimilia et ita poſſūt competere ¶ Tercio intelligenduꝫ ꝙ flu xus emorroyd̄ cauſatur ut plurimū ex ſā guine groſſo melancolico. imo quaſi aliter non fit quoniā natura et ꝓprietas ſangui nis melancolici eſt ut deſcendat uerſus in feriora Ex colera autem pura nō eſt. quia magis aſcendit q̄ deſcendat. ex fleumate puro nō quoniā licet habundet in inteſti/ nis. nō tamen in uenis. ex ſanguine non quoniam nō extrahitur per uiolentiam. ſed magis trahitur a mēbris ꝓpter nutri/ tionem ſed quia ſanguis melancolicus eſt groſſus et feculentus ideo deſcendit ad ia nuā nature quia grauis ideo aperit orificia uenarū que ſunt iuxta ianuā nature quare talis fluxus eſt fluxus melicus. ¶ Quar/ to intelligendū ꝙ licet ſanguis melancoli cus purgetur per menſtrua in mulieribus. nihilominus poſſunt habere emorroyd̄ uel quia ſanguis melancolicus dominatur in nimia quātitate z ita purgatur duplici emūctuorio uel quando menſtrua retinē tur ꝑter naturam et tunc natura illud ſu perfluū z inpurū ad emorroidas trāſmittit

¶ Quinto notandū ꝙ ſanguis melanco
licus qui per emorroid euacuatur quodaꝫ
mō ē neceſſariꝰ ꝛ natura poteſt ſe iuuare
ex illo et ideo retinet quantū poteſt ꝛ iō
eſt fluxus pꝛiodicus ſed ex aliis ſuperfluita
tibus ſicut eſt in vrina ꝛ egeſtione de qui
bus natura nō intendit ſe iuuare ſed cum
currit expellunť ideo motus eorū non ē
periodicus ¶ Sexto aduertendū ꝙ iudei
ut plurimū patiuntur emorroid. propter
tria ꝛ primo quia comuniter ſunt in ocio
ideo aggregantur ſuperfluitates melancoli
ce. Secundo quia comuniter ſunt in timo
re ꝛ anxietate ideo multiplicatur ſanguis
melancolicus Iuxta illud y. Timor ꝛ pu/
ſillaitas ſi multum tempus habuerit melā
colicum faciunt Tercio ꝙ hoc eſt ex ul/
tione diuina iuxta illud ꝛ percuſſit eos in
poſteriora dorſi opprobrium ſempiternuꝫ
dedit eis ¶ Septimo notandum ꝙ flebo
tomia in hoc caſu competit cum ſuper/
fluit fluxus ꝛ quia euacuat materiam an/
tecedentem ꝛ diſtrahit materiam ad op/
poſitum ¶ Octauo notandum ꝙ in flu
xibus emorroid competit primo flebo/
tomiā propter cauſam antecedentem de
baſilica poſtea ꝓpter cauſam coniunctam
de ſaphena. ¶ Nono intelligendum ꝙ
exitus anī frequētius accidit in pueris ꝓp
ter relaxationem neruorum ꝛ ratione hu
miditatis currentis ad longaonem ꝛ relā
xantis illa membra In ſenibus autem li
cet habundet fleuma tamen nerui ꝛ lacer
ti ſunt indurati ꝛ ita nō poſſunt relaxari
quare exitus longaonis nō fit in ſenibus
uel ualde raro ¶ Decimo intelligendū ꝙ
frigiditas mortificās. paraliticans. lubricās
ꝛ humectans eſt cauſa exitus longaonis.
ſed frigiditas temperans deſiccans ꝛ con
ſtringens ꝛ coartans ꝛ incarnans eſt cau/
ſa curationis. quare vnum ꝛ idem cum
diuerſis diuerſa agit

Expleta eſt quinta particula cuꝫ dei auxi
lio. Incipit ſexta Hic agitur de paſſioni
bus ſecunde digeſtiue. Et incipit a paſſio/
nibus epatis et continet capitula .xvi.

Capitulū primū de mala cōplexione epatiſ
Ca. ſecundū de oppilatione epatis
Ca. terciū de apoſtemate epatis
Ca. quartū de fluxu ſanguinis ab epate
Ca. v. de ydropiſi
Ca. vi. de ictericia
Ca. vii. de paſſionibus ſplenis
Ca. viii. de paſſionibus renū ꝛ primo de
dolore
Ca. ix. de apoſtemate renū ꝛ ueſice
Ca. x. de ulceribus renū
Ca. xi. de mictu ſanguinis
Ca. xii. de lapide renū
Ca. xiii. de paſſionibus ueſice. ꝛ incipit a
diabetica paſſione
Ca. xiiii. de ſtranguiria
Ca. xv. de illis qui ignoranter lectos con
mingunt
Ca. xvi. de diſſurria

¶ Capitulū primū de mala cōplexiōe epatis

EPar eſt membrum primuꝫ ꝛ pri
cipium in generatione humoruꝫ
ſecundum intentionem medico
rum Nunc auteꝫ epar ſicut alia membra
patitur morbos conſimiles ꝛ officiales &
comunes Primo igitur agamus de conſi/
ſimilibus Epar autem patitur malam cō/
plexionem calidam frigidam ſiccaꝫ ꝛ hu
midam quorum cauſe ſunt indebita ap/
plicatio ſex rerum non naturalium. Que
cunqꝫ igitur fuerit cauſa oportet ſigna di
ſtinctiua habere ꝛ hoc ſufficit ad curatio
nem quantum eſt de preſenti ¶ Signa
¶ Mala complexio epatis calida diſcerni
tur per hunc modum Vrina eſt colorata
ꝛ egeſtio. ꝛ color uergit ad citritatem. ꝛ
appetitus in potu ē augmētatus ꝛ in cibo

eſt diminutus z pulſus eſt uelox z ledit
a calidis z iuuatur a frigidis. z accidit ali/
quando uomitus multorũ ciboruꝫ. modo
citrinus. modo liuidus. mõ uiridis. z põt
diſcerni ex aliis. ut quia iuuenis colericus
qui laborauit z comedit cibaria calida &
tẽpus eſt calidũ. z multa alia cõſimilia. Si
autem epar patiatur malam complexionẽ
frigidã tunc diſcernitur per colorem fe
dũ in facie z p paucitatem ſitis z pulſum
tardum. z quia vrina eſt remiſſa z ſi fri/
giditas eſt cũ ſiccitate tunc ẽ vrina tenuis
z ſi ẽ cũ humiditate tunc vrina ſpiſſa &
egeſtio aliquando eſt ſicca aliquando hu/
mida. quoniã ſi uirtus attractiua epatis ẽ
fortis tunc eſt uenter ſtrictus. z ſi eſt de/
bilis eſt laxus. z cognoſcitur per iuuantia
z ledentia z breuiter poſſumus diſcurrere
partes naturales z nõ naturales z contra
naturã Si aũt mala cõplexio eſt ſicca tunc
vrina eſt tenuis z egeſtio eſt ſicca z pul/
ſus durus z ſitis adeſt cũ ariditate corpo
ris Si aũt mala eſt humida tunc vrina eſt
ſpiſſa. z egeſtio humida. pulſus mollis &
nulla ſitis z facies ſubtũida z ſic de aliis.
¶ Pronoſticatio ¶ Omnes iſte male cõ
plexiones in cachechiã z ydrop. ſi diu du
rauerint terminãtur. Intelligendũ eſt hic
multũ diligenter ꝙ epar leditur a multis.
ſed principaliter a tribus. ſ. ab oĩbus dulci
bus uehementis dulcedinis. ſicut eſt mel.
ficus vinũ dulce z ſimilia qm̃ oppilant Se
cundo leditur ab oĩbus cibis groſſis z du
re digeſtionis ſicut ſunt oua indurata car
nes bouine antique. caules caſeus. z oĩa
conchilia. z piſces beſtiales. z oĩa legumia
preter brodium cicerum. z ſimilia groſſa
oppilatiua ſicut eſt pinguedo. Tercio ledi
tur ab omnibus lenitiuis z humectatiuis
ſicut eſt lactuca portulaca. melones. cucur.
z cucurbitã. z ab omnibus generantibus
ſanguinem aquoſum. z leditur a multis
aliis ſicut eſt nimius potus aque frigide z
potiſſime añ cibũ de mane z poſt magnũ
exercicium z laborem z poſt coytum. le
ditur etiam ſicut cum cruduꝫ ponitur ſu/
pra ſemicoctum. z ita de aliis ſuperius
dictis z leditur multum in vno in quo
medici non aduertunt Aliquando enim
accidit ꝙ aliquis habet ſtomachum frigi/
dum aut epar z poſt comeſtionem credũt
digeſtiuã confortare ſumendo electuariũ
calidũ aut aliquam confectionem multũ
calidam. aut ſumendo vinum purum aut
nectar. aut vinum grecum. aut vinuꝫ de
cipro ſicut faciunt diuites imediate poſt ci
bum cuꝫ intrant cameras ſuas z ſumptio
talium non eſt niſi uenenum. quoniam
faciunt cibum crudum penetrare ad mẽ/
bra. z inducunt ebullitionem z hoc ẽ etiã
quod dicit Auic. ꝙ ex talibus corrumpit
uirtus epatis digeſtiua. nullum igitur ca
lidum detur poſt cibum Sed ſi digeſtiuã
confortare uolumus demus ante cibuꝫ uł
ſimul cum cibo ſed poſt nullo modo Iſta
autem que confortant epar ſunt iſta. ſ.
auellane ꝓpter tria. z quia humorem lau/
dabilem generant z quia penetrant z de
oppilant z quia in caliditate non multuꝫ
excedunt V ue paſſe etiã confortant epar
z fiſtici ſi ſumantur cuꝫ cortice potiſſime
qñ cõplexio epatis declinat ad frigiditatẽ
V alet etiã lac uaccinũ butiro extracto. va
lẽt etiã mala granata acria dulcia q̃ muza
appellantur z abſcinthiũ ualet z ualẽt fruc
tus ſtiptici z decoctio eorũdẽ dũ tamẽ ſu
mantur in pua quantitate ſicut ſunt pira.
z cotana. z berberis. aliter eni timẽdũ ẽet
de oppilatione z ita de yliaca. z colica. z
ualẽt amara z aromatica. z cinamomum
multũ ualet Spaliter aũt loquendo multa
ſunt que ualẽt q̃ſi a ꝓprietate. ſicut endi/
uie ſcariole. lactuca. ſpica nar. ſquinantuꝫ.
ſumac. cãphoř. ſpodĩ. ſandał acetoſ. z mul
ta conſimilia de q̄bus uidebimus cũ diſ/
craſias epatis pticulariter ꝓſeq̃mur. ¶ Cu
ratio diſcraſie calide epatis. Mala diſcra/
ſia calida epatis ſine materia curatur cuꝫ

alterantibus cibis.potibus.z ſiſibus Vtaẽ
in primis piſcibus ſquamoſis ꝑuis de aqs
mundis coctis in aqua z aceto . z utatur
carnibus edulinis.agninis z ꝑdicibus.pul
lis z auiculis.z uitulo lactanti.vtatur lac
te acetoſo z uitet vinũ niſi digeſtiua ẽet
debilis aut cõſuetudo ĩpediret z tunc utaẽ
vino ſubtili uergente ad albedinẽ cũ mul
ta aqua z pñt condiri iſta cibaria ꝑdicta
cũ aceto z coriandro z aq̃ ro.z acetoſita
te citri z uitet oĩa que ſunt in ĩterioribus
aĩaliũ z oĩa que ſunt dure digeſtionis z ſu
ꝑflue pinguedinis q̃re oportet uitare oĩa
indurata z carnes mũtoninas z ſiſia .vta
tur lactuca.endiuia.z ſcarioſ.orto. z po/
mis.z malis g̃na.z piris interdũ. z lacte
uaccino a quo abſtractũ ẽ butirũ. vtatur
pane cocto z bñ fermentato licet modi/
ca q̃titas panis azimi cõpetat aliĩ qꝫ ſtipti
cãdo cõfortat ſicut modica q̃titas pirorũ.
zc̃. vtatur etiã iſto elˀio. ℞.zuccari ro.tria
ſand.draganti.fri.dyarodon abbatis.añ
ʒ.ii.z.ʒ.miſceãtur Itẽ põt uti oxizaccara.
z ſciropo uioſ. Si aũt eſſet mala diſtraſia
epatis cũ materia oportet uti ſorbicioibus
℞.endiuie.ſcarioſ.añ.℥.iii. acetoſ ſemis
lactuce.añ.℥.ii.ſeminũ q̃tuor frõꝝ.floꝝ
nenuphare.epice.añ.℥.ʒ.barberis.ſumac.
ſpodii.añ.ʒ.ii.cãphore.ʒ.i.vini granatoꝝ
aceti albi .añ.℥.ii.zuccari.lib.i.fiãt ſirop.
q̃rti.v.Et ſi calefactio eſſet cũ oppilatiõe
addãtur iſtis radix apii.ſucus fẽn.z capil
loꝝ uene.z addaẽ endiuia.ſcarioſ.nata ĩ
locis incultis aut nata in ortis dũ tñ ſint
amara qm̃ tũc ualent in cã ca. z in cã fra
Si diſcraſia ca.epatis fuerit cũ oppilatione
digeſta materia purgeẽ cũ caſſia.mãna &
tamari.uel cũ trifera ſarracenica reubarbe
rata z põt empſari epar ſic.℞.ſuci cucur.
omniũ ſandaloꝝ.ſuci.ſemꝑuiue. ſuci lac/
tuce.ſuci epice.z miſceãtur cũ faria ordei.
z aq̃ ro.et aceto fortiſſimo .et ſuꝑ regio/
n ẽ epis apponãtur Item multũ competit
ordeatũ et aq̃ ordei.et mora ſemimatura

Intelligendũ ꝙ multa ſunt medicamĩa q̃
cõpetũt ĩ diſcraſia ca.epis ſicut ſũt trociſci
de cãphora. z ſiſia et iſta dicenẽ in fine
libri ubi ponentur ſub cõpendio oĩa anti/
dota.q̃ ualẽt in morbis que ſunt a capite
uſqꝫ ad pedes In paſſionibus igiẽ epatis cõ
ſidereẽ tẽpus in q̃ uene meſeraice et uene
epis ſunt uacue et tunc medicamĩa admĩ
niſtrẽtur.¶ De diſcraſia fra epis. Vtatur
iſtis elˀiis.ſ.dyagaſ.dyãbra.dyanthos. cũ
muſco.dyañ.dyaciconitẽ.et q̇buſdã aliis
confectionibus q̃ dicentur in antidotario
vitet lac z oĩa que ſunt difficilis digeſtio
nis et utaẽ vuis paſſis et auellanis aſſis fi
ſticis.et amigdaſ dulci. Et ſemꝑ in diſcra
ſia fra.epis apponãtur aliq̃ fra in ꝑua q̃ti
tate et ſint aromatica In diſcraſia ca.appo
nãtur aliq̃ ca.et ſint oĩa aromatica q̃tum
erit poſſibile vt vnũ aliud tẽperet et cpar
cõfortet et medicamẽ faciat penetrare Si
aũt diſcraſia epatis fra cũ materia vtaẽ fõ
tionibus In primis igiẽ utatur tali ſiropo
℞.radic.ariſtoſo.radic.fẽn.petroſiſſ.bruſ
ci.ſpagi.gramis apii.añ.℥.iiii. mũdentur
et contundãtur et tẽperẽtur in aceto for
tiſſimo ꝑ diẽ et noctẽ deiñ ℞.eup.ſtolo
aſari.coſti.abſcinth.añ.℥.iii.ſpic.nar.ſqui
nanti.calai aromatici.lacce.añ.maratri.en
diuie.ſcarioſ.amaraꝝ.añ.℥.ii. cinamomi
optimi.℥.i.ſumac.barberi.roſ.ſandaſ.ma
gazir.cãphore.añ.ʒ.i.melſ.roſ.lib.i. et ʒ.
zuccari.lib.ʒ.fiant ſiropi.lib.ii.z aceti pre
dictaꝝ radicũ.℥.iiii. Materia digeſta pur
getur ſic.℞.reubarbaꝝ.aloe. turbit.añ.ʒ.
i.et ℈.i.lacce.ſpice nar.foſ. endiuie.maſti
cis.foſ.abſcinth.foſ.mẽte.ꝫ.añ.ʒ.i.cõfici
antur cũ oximelſ.et fiant pilſe.et poſt ix
dies ſue cõfectionis ad minus dentur ad
ʒ.v.uſqꝫ ad ℥.i.iuxta cõueniẽtiã ꝑticſariũ
Denẽ igitur uolatilia uſualia aſſa preter q̃
illa q̃ degunt in aqs cũ ſalſamento de
ligno aloe.cinamo.z pipere.et nucemuſ.
et modico coriãdri et aq̃ limonũ et vino
et acetoſitate citri .et pñt uti caſtaneis aſſ

z ualet panis calidus īfuſus ī vino Et dr̄ ꝙ caules cocti in triplici aq̄ z cōditi cum aromatibus multū ualēt. valēt etiā hi tro ciſci de eupa. de abſcinth. z coſto. z lacca ſicut dicetur in ātidotario. Si aūt in epate ſit mala cōplexio ſicca hūectetur epar cuz cibis z potibus z balneis vngentis z ſiſſi/ bus ſ; fiat hoc ſm̄ tēperamētū. Itē dr̄ de mala cōplexione epatis hūida ꝙ dētur de ſiccatia z extenuatia z deoppilatia hoc tñ̄ fiat cū tēperamēto ❡ Clarificatio ❡ In telligendū ꝙ ſolo cōtinuitatis in epate aut ē magna aut parua. ſi parua curari pōt. ſi magna nō. maiorē tñ̄ ſolonē cōtinui pōt ſuſtinere q̄ cor ꝑpter nobilitatē cordis Et iuxta hoc intelligēdū ꝙ ulcera epatis nō i ducūt fe. ſ; ulcera pulmonis ſic. ſ; ydrop. inducūt ꝗ deficit digeſtia hūoꝝ. S; ulcus pulmonis inducit fe. qm̄ cū pulmo ſit uē tilabrū cordis nō pōt cor euētari z ita reti nētur uapores qui ſupcaleſcūt z per ꝯñs cor z mēbra ſolida z totū corpus Si dubi taret aliquis q̄ mala cōplexio epatis ſit pe ior uel calida uel fr̄a. dico ꝙ ſi eq̄liter di ſtent a tēperamēto z cōplexione naturali epatis q̄ ca. ē ita ꝙ caliditas excedens tm̄ eleuet̄ ſup̄ cōplexionē epatis naturalē q̄tū fr̄itas diſtat a cōplexione epis naturali tūc dico ꝙ aut nos loquimur quo ad cōplexio nē epatis. aut quo ad ſbām. ſi quo ad com plexionē poſtq̄ eq̄liter diſtāt z omia ſunt paria. dico ꝙ ita mala ē vna ſicut alia iux̄ doctrinā G. vii° de ingeio. dicentis ꝙ eq̄ le ē tēpus reducendi malā cōplexionē ca. z fri. ſ; modus nō ē equalis ꝗ magis le/ dūtur mēbra vicina a fr̄o q̄ a calo Si aūt oq̄mur quo ad ſbām tunc diſtinguo qm̄ ſubſtātia epatis aut ē rarior ultra ſuū tēpa ſmētū. aut denſior. ſi rarior tūc dico ꝙ cō/ plexio ca. ē peior ꝗ nimis rarificat ſ; fr̄a ē minus mala ꝗ quodāmō ad tēperiem adducit Si aūt ſubſtātia epis ſit dēſior tpa ta tūc peior ē fr̄a ꝗ cōdenſat. ſ; ca. minus mala ꝗ ad tēpiē adducit Et ē notādū ꝙ fr̄a cōplexio nō magis recedit qm̄ lic; epar ſit calidū. Suppoſitū tñ̄ ē ꝙ eq̄liter recedūt nec etiā ca. inducit peiores egritudies qm̄ ita tarde curatur ydropiſ de cā fr̄a cōfir/ mata ſicut de ca. cū ē cōfirmata z ita cō/ pationes debēt eſſe vniformes Si dubitet aliqs q̄ mala cōplexio ſit peior vtrū ſicca uel fr̄a. dico ꝙ fr̄a. cū ſit actia z nō ſit ꝑ portio ad paſſiuas z ꝗ corrūpit digeſtiuā ex qua auferturr hūiditas nutrimental̄ ne ceſſaria toti corpori. Et licet epar ſit fons hūiditatis z ſiccitas habeat priuare hūidita tē toti corpori cū deficiat in fonte ꝗ tñ̄ hūiditas nō cātur niſi ex bona digeſtiōe z digeſtio cātur a calo z fr̄u; directe cō/ trariat̄ calo. iō radicaliter z pmo plus no cet fr̄itas q̄ ſiccitas cū fr̄as ſit ut cā z ſicci tas nō ſit niſi effectus in ꝯpoſito quo ad ablationē hūiditatis nutrimētal̄ qm̄ ſiccū nō corrūpit digeſtiuā in uirtute ſui. ſ; in uirtute alterius. Si dubitaret aliquis quod iſtoꝝ magis noceat uel ſiccū uel hūidū. di co ꝙ plus ſiccū iux̄ itētionē G. vii° tera. ꝙ facilius ē rē hūidā deſiccare q̄ ſiccā hu/ mectare licet modus ſit eq̄lis Deiñ poſſu mus intelligere circa iſtā materiā ꝙ fr̄oſa pōt cōpetere in mala diſcraſia epatis ca. ſiñ materia nō ad euacuādū ſ; ad euentādū z infrigidādū z iō fit in pua q̄titate. z iux̄ hoc notandū ꝙ mala cōplexio pōt eſſe in epate ſine materia peccāte abſolute aūt ſiñ materia eſſe nō pōt cū ſit accñs ſ; cū mate ria nō peccat Deiñ aduertendū ꝙ ſtiptica bñ pñt cōpetere in mala cōplexione ca. nec ca. ex hoc fortificatur ꝗ corpus mūdifica tū ē z ꝗ aliq̄ fr̄a apponūtur ❡ Vltio no/ tādū ꝙ amara bñ pñt cōpetere in diſcraſia epis ca. additis tamen aliqbus ſtipticis cū quibuſdam frigidis. zc̄.

❡ De oppilatione epatis

Oppilatio epis ē cōſtrictio ſeu co/ artatio ſeu clauſio uenarū q̄ ſunt in epate ſeu poroꝝ. z foraminu; q ſūt in ſubſtātia eius ❡ Cauſa ❡ Cā

aut ꝓueit ab extrinſeco aut ab intriſeco ſi
ab extriſeco tūc ſunt ſicut acceptio ciborū
frigidoꝝ ſtipticoꝝ groſſoꝝ aut aliquo mō iep/
toꝝ ſicut ſunt pira ſorbe. caro bouina fun
gi z multa cōſilia. z ſicut ē coartatio z cō
pſſio facta ab aliquo violēto. aut ſicut ſunt
vngenta frīa z oīa ſilia q̄ cōprimūt z mo
uent a circūferentia ad centrū. aut etiā oia
illa q̄ mouent a centro ad circūferētiā dū
tñ ibidē rēaneāt iuiſcata Si aūt fuerint ab
intus. aut hoc ē ꝓpter epar. aut ꝓpter alia
mēbra. ſi ꝓpter epar aut q2 uene ſūt ſtric
te a natiuitate. aut ꝓpter aliquā de malis
cōplexionibus debilitātibus uirtutē dige/
ſtiuā q̄re multa ſupflua ibidē coadunātur
aut ꝓpter debilitatē virtutis expulſiue ſeu
ſegregatie ſeu mūdificatie. ꝓucit etiā ꝓpē
malā hūoꝝ qualitatē. z ita oppilat ſanguis
rōne mlſtitudinis. z flīa rōne frītatis z q̄ti
tatis groſſiciei. z uiſcoſitatis. z melia rōne
groſſiciei z q̄titatis z frītatis z uentoſi/
tas groſſa mixta cū hūiditate uiſcoſa. fit
etiā lꝫ raro ꝓpter aliq̄ excreſcentiā ibideꝫ
natā z ſilia. fit etiā ꝓpter apoſtēata Si aūt
fit ꝓpter mēbra vicina hoc ē ꝓpter ciſtiꝫ
fellis nō bene mūdificauit. aut q2 ſplen nō
bñ depurauit. aut fit ꝓpter retentionē mē
ſtruoꝝ aut emorraidarū. aut fit ꝓpter hūo
rū habūdantiā ſicut in mutillatis aut trū
catis ¶ Signa ¶ Vniuerſalr̄ q̄tuor ſūt
ſigna oppilatiois epis p̄mū ſignū ē q̄m co
lor faciei nō ē in ſuo colore naturali imo
multū diſtat z iō oēs ſunt male colora
ti z cacochimi. Scdm ſignū ē q̄m vrina ē
tenuis. Terciū ſignū ē grauitas in pte dex
tra iuxta regionē epis. Quartū ſignū eſt
difficultas anhelitus cū aſcēdit mōtes aut
gradus Et ſi oppilatio fuerit in ſima epis
tūc egeſtio ē hūida ſicut ptiſana feculēta.
z aliā ſanguinea q̄m epar nō attrahit chilū
z iō peccāt q hūc ſanguinē reſtringūt Si
aūt fuerit oppilatio in girbo tūc egeſtio ē
ſicca. ſi fuerit in utraqꝫ pte tūc egeſtio ptiꝫ
ē ſicca z ptiꝫ hūida. Et ſi oppilatio fuerit

ex ſanguie color uergit ad rubeū fuſcū. &
ſi ex colīa ꝓgit ad citrinū. z ſi ex flate uer
git ad albū. z ſi ex melia uergit ad nigrū
liuidū. z ſi fuerit ex uētoſitate nō imutat
color faciei nec imutātur egeſtiones. nec
vrina. Cē extriſece cognoſcūt ex iudicio
z cū ꝓuenit ex aliis mēbris diſcernit ex
paſſionibus eoꝝ Et ē intelligendū q2 cū ui
demus aliquem egritudine iſirmari z nō
apparet nobis totalr̄ aliq̄ cā maiſeſta tunc
dicimus q2 ex deblītate epis ꝓcedit z ego
nō itelligo debilitatē epis aliud niſi aliquā
malā cōplexionē dn̄antē in epe ¶ Prono
ſticatio. ¶ Oppilatio epis fere mater eſt
omniū egritudinū q̄ ſunt in epe. oppila°
igit epis p̄cedit futurā ydrop. aut apoſtēa
aut fe. aut colicā. aut yliacā. aut fluxū z ſi
milia. oppilationes igit epis ſunt diligētiſ
ſime remouēde ¶ Curatio ¶ Si aūt oppi
lō epis fuerit ꝓpter cās extriſecas abſcindā
tur z p cōtrariū ad tēperiē reducātur. ſi au
tē fuerit ꝓpter paſſionē alioꝝ mēbroꝝ cu
rentur illa ſicut oꝫ Et ſi fuerit ꝓpter ſtric/
turā uenarū epis naturalē tūc detur cibus
ſubtilis in pua q̄titate ter aut q̄ter in die.
Et ſi fuerit oppilō in pte iferiori epis den
tur ꝓuocātia uentrē. z ſi fuerit in pte ſu/
periori dētur ꝓuocātia vrinā. z ſi i utraqꝫ
fiat utrūqꝫ Medicamia igit ſubtiliātia z
aperitia cōpetunt in oppilōnibus nullū au
tē forte medicamē adhibeatur niſi ſignis
manifeſte digeſtionis apparentibus in op
pilōne antiq̄ta cōpetit flomia de baſilica
Et ſi fuerit ꝓpter corrugationē uenaꝝ dē
tur ea q̄ hūectant ſicut lac z ſilia. z ſi fue
rit ex uentoſitate tunc ualet bal. z ſacello
facta cū milio z ſale z furfure aſſis in pa
tella ſine liquore z poſtea in ſacculo poitis
z detur vinū albū puꝝ forte ubi ſit ſpica
nar. Alias aūt cās oēs reducamus ad du
as. aut ad cām ca. aut ad fraꝫ Et ſi cā fue/
rit fra digerat i p̄mis materia cū oximell
diur. aut ſquillitico z purgetur cū bndicta
aut cum theodorico empiſtō. Et ſi fuerit

magis particularit̃ procedendum fiat tal̃
ſirop. ℞. radicũ capparis. fen. petro. yreos
radicũ rubee. maio. genciane. bruſſi. ſpa.
gramis apii. radicũ. ariſtol̃. ſquill̃. añ. ℥. i.
cōq̃ſſentur z tēperētur in aceto fōtiſſimo
ꝑ diē z noctē. Deiñ ℞. aſari. camedreos.
camepith. eupatorii. cētauree mi. ſtolopen
drie. añ. ℥. i. z. ſ. ſpice nar. cinamo. ſquinā
ti. calai aromatici. caſſie lignee. añ. maratri
lacce cuſcute. añ. ℥. ii. ſuci feñ. ſuci abſcin
th. añ. ℥. ii. z. ſ. roſ̃ ru. ſand̃. maga ir. ſpo
dii. añ. ʒ. iii. mell̃. lib. i. z ſ. aceti ꝑdicti ℥.
iiii. fiāt ſiropi. lib. ii. Iſte aūt ſiropus ualet
in oi oppilatione ep̄is z ſplenis cuius cā ē
fra. executor tñ ꝑticl̃is opatiois pōt adder̃
z minuere iux̃ coueniētiā etatis z tp̄is &
ita de aliis ꝑticularibus ex quibuſdā etiaz
iſtoꝝ ꝑticulariū aut ex multis poſſet fieri
el̃m. aut cōditū. aut vngētū. aut empl̃m.
aut bal. aut ſtupha et ſiſ̃ia qd̃ totū iduſtrie
medici derelinquo. et confectiōnes q̃dā
tāgētur in ãtto. nr̃o. Materia aūt digeſta
purget ſic ℞. agari. ʒ. ii. turbit. polipodii.
añ. ℈. ii. ſpice nar. lacce. ʒʒ. añ. maſticis. añ.
℈. i. yerep̄. ʒ. iii. Cōficiātur cū oximell̃. ſql
liti. z fiāt pille z exibeātur poſt vii. dies
ſue cōfectiōis z pñt addi z diminui iux̃
coueniētiā ꝑticulariū Si aūt cā ē ca. ꝓceda
m9 ſic. ℞. radic. apii. bruſci. ſpagi. grami
nis. añ. ℥. ſ. tēperētur ꝑ diē z noctē i ace
to fortiſſimo tūc ℞. endiuie. ſcariol̃. orto
nouellarū. añ. lib. ſ. capilloꝝ ue. re. ℥. iii. lac
tuc̃. nouelle epice. ſtolopēdrie q̃tuor ſemi
nū froꝝ ciceꝝ. ſe. mel̃o. ſe. endiuie ſcariol̃
ſe. bruſci. ſe. ſpagi. añ. ℥. i. lacce. ēdiuie agr̃ſ
tis. z ſcariol̃. agreſtis. roſ̃. ſandal̃. maga ir.
ſpodii. raſure eboris. añ. ʒ. i. acet ꝑdicti. ℥.
iii. zuccari. lib. i. mell̃. roſ̃. ℥. iii. fiat ſirop9
q̃ſi lib. ii. Si aūt uellemus deoppilare ſine
calefactiōe z ifrīatione uel q̃ſi tūc cōpona
tur medicamē ex endiuia z ſcariol̃. agreſ
tis. z ex radice apii. z ex lupinis amaris z
camepitheos z lacca. z iō cautela ē ꝙ qcū
ꝙ cāz ignorat ꝙ ſolū cū iſtis opetur z nō

decipiet̃. Vel utat̃ iſtis qñ cā medio mō
ſe habꝫ Cā aūt ca. pōt digeri cū ſiropo ace
toſo z oxizaccara z ſi cā medio mō ſe ha
beret digeratur cū oxizaccara cōpoſita Eua
cuatio aūt in cā ca. mirabil̃r cōpetit cū tri
fera ſarracenica reubarbarata purgetur cū
dyareubar. Vel purgertur ſic ℞. reubar.
ʒ. iii. lacce. ſpice nar. agarici. fol̃. abſcinth.
añ. ʒ. i. caſſiefiſt. mūdate. tamari. añ. ʒ. ii. z
ſ. paſſul̃ enucl̃. ʒ. i. cōficiātur cū ſiropo ace
toſo z fiāt pille. Dieta ſit pais bñ coctus.
z bñ fermentatus cū modica q̃titate ſalis.
vinū ſit clarū ſubtile odoriferū; ſꝫ ſumat̃
i pua q̃titate qm̃ in multa q̃titate ſūptū
mirabiliter oppilat faciendo cibū crudum
tranſire ad epar Nullo modo balneetur.
niſi ſtomachus eſſet uacuus z uitet om̄ia
que oppilant ¶ De debilitate epatis De
bilitas epatis z cuiuſlibet mēbri diſcerni
tur ꝙ de facili leditur a quocunq; Si autē
fuerit cauſa nota manifeſta ſicut eſt apo
ſtema fluxus z ſimilia curentur illa ſicut
oportet Si autem talia nō ſint z uidetur
declinare ad caliditatē utatur mal̃ granatis
quoꝝ ſapor ſimul ſit acetoſus z dulcis z ſi
nō inueniantur miſceātur grana maloꝝ
grana dulciū z acetoſoꝝ. Vtatur aqua or
dei ubi bullierint pira. aut citonia z de
tur cum vino albo. vtatur iſto electuario
℞. dyadrag̃. frī. ℥. iiii. zuccari roſ̃. triaſan.
z camomill̃. z poteſt uti aqua bouis. Si
autem uideatur declinare ad frigus uta
tur vuis paſſis cum interioribus ſuis. &
utatur auellanis aſſis z utatur iſto electua
rio. ℞. dyambre. dyanthos cum muſco.
dyaciconitē. dyarodō. abbatis. añ. ℥. ii miſ
ceantur. Itē in iſto caſu ualet lignū aloe.
nuxcipſ̃. ſpic9 nar. cinamo. caſſial̃. Et ex
iſtis pōt fieri ſalſamētū cū acetoſitate citri
uel poteſt fieri puluis apponendus in bro
diis aut in vino Aut poteſt fieri empl̃m
aut oleū aut el̃m. et ſiſ̃ia. In debilitate au
tē ep̄is ſi cā eſt ca. vtatur aromaticis fris
ſtipticis. et ſi cā eſt fra apponātur aroma

tica ſtiptica ca. ita ꝙ diſcraſia ſemper in/
diget contrariis . z epar ſemper indiget
ſtipticis. habet eni ſbaꝫ rarã z de facili diſ
ſolueretur ¶ De dolore epis Suppoſitis
vniuerſalibus ꝙ corpus ſit mũdificatũ . et
ꝙ vtatur bono regimie ſi cã uergit ad ca/
loré. ſacelletur cũ roſ. et ſandal. camoi. &
melilo. furfure. et milio. et ſi cã uergit ad
fritaté ſacelletur cũ anthos. ſticados. añ. ci
mino. roſ. et camomill. Et hoc é intelli/
gẽdũ circa oppilationes epis. et diſcraſias
eius ꝙ iſta pñt applicari in oi caſu. ſ. abſci/
thi. cuſcuta. reubarba. cinamo. ſpica nar. co
riãdꝫ prepatũ. ſꝫ fiat talis cautela qm̃ ſi cã
é ca. ponãtur de oibus iſtis in pua q̃titate
ꝑterq̃ de coriãdro et multa alia fra ponã
tur in q̃titate. Si aũt cã eſſet fra minoreẽ
coriãdrũ. et alia augmẽtentur cũ additiõe
ſuoꝫ cõſimiliũ ¶ Clarificatio ¶ Intel
ligẽdũ ꝙ cor nõ oppilatur tũ qꝫ é in mo
tu cõtinuo. tũ qꝫ meatus ſunt ãpli et con/
tingeret ꝙ ſequeretur ſtati mors. de epate
aũt nõ eſt ſic qꝫ nõ mouetur ſic. nec tales
ſunt meatus. et licet uene ſint multe ualdẽ
et omnes forte nõ oppilentur poſtq̃ tamẽ
maior pars oppilatur nihilominus oppilõ
dicitur et ĩpeditur penetratio cibi ad mẽ/
bra quoniam licet ſint multe. nihilomi/
nus omnes ſunt neceſſarie et ideo de faci
li accidit oppilatio in epate tũc ꝓpter hu.
omnes qui ibi generantur et pars ſuperior
de facili oppilatur qꝫ uene ſunt ſtricte &
anguſte ſicut ſcribitur quarto de iuuamẽ/
tis mẽbrorũ quia hu. decurrunt facile ad
loca decliuia Non é igitur mirabile ſi ep
oppiletur licet in eo ſint uene multe ual/
de ¶ Secundo notandũ ꝙ in oppilatione
epatis ꝓpter cauſaꝫ ca. poteſt eſſe vrina ni
gra ratione aduſtionis et circulus et ſpu/
ma uergunt ad quãdã croceitatẽ et in op
pilatione epis et ciſtiꝫ fellis color oculoꝫ é
croceus et facies uergit ad citrinitatẽ et co
lor niger uergit ad luciditatẽ. et ſi é ꝓpter
meſiaꝫ uergit ad terreſtritatẽ ¶ Tercio ad

uertendũ ꝙ ſplẽ citius oppilatur ꝓpter hu
morũ groſſiciem . et ſecundo renes ꝓpter
ſtricturã meatuũ z concurſũ ſuperfluita/
tũ. tercio epar z ratione multitudinis hu/
morũ z ꝓpter ſtricturã uenarũ epatis in
parte ſuperiori ¶ Quarto notandũ ꝙ op
pilatio epatis eſt magis periculoſa propter
mẽbri nobilitatem Sed oppilatio renum
eſt diuturnior ꝓpter uie longinquitatem
¶ Quinto notandũ ꝙ ex hu. ꝓprie ca. nõ
fit oppilatio niſi aut eoꝫ multitudine aut
ex cõmixtione cũ hu. frigidis. ¶ Sexto
notandũ ꝙ ut plurimũ oppilatur epar ex
fleumate. ſecundo ex melancolia. tercio
ex ſanguine raro autẽ ex colera ¶ Septio
notandũ quoniã licet virtus attractia mẽ
brorũ ſit fortis nihilominus tamen in op
pilatione preualere nõ poteſt ut cibus pe/
netret z ideo qꝫ non poteſt penetrare ad
mẽbra cauſatur fluxus uentris longus . &
fortis ualde ¶ Octauo intelligẽdũ ꝙ vri
na eſt tenuis in oppilatione ꝓpter hoc qꝫ
modicũ eſt ꝙ tranſit z nõ eſt tantũ ꝙ poſ
ſit vrinam ingroſſare z ideo in oppila/
tione epatis ſemper vrina eſt tenuis quia
aquoſitas tranſit ratione ſubtilitatis ſed de
humoribus modicuꝫ ¶ Nono intelligen
dũ ꝙ ſtiptica competũt in oppilatione
epatis ſed tamen in parua quantitate ut
confortent epar ut ratione ſue uehemẽtis
raritatis a mundificantibus z abſterſiuis
nõ diſſoluatur. ¶ Vltimo notandũ ꝙ fle
botomia licet infrigidet tamen quia deop
pilat poteſt cõpetere potiſſime in antiqua
ta z potiſſime cũ vrina incipit inſpiſſari

¶ De apoſtemate epatis.

APoſtematũ epatis q̃dã ſunt in ſi
ma epatis z q̃dã in girbo z q̃dã
in lacerto qui é ſupra uentrẽ z q̃
dã ſunt in mirach z q̃dã in uenis meſe/
raicis. z q̃dã hũoroſa. z q̃dã uentoſa z q̃
dã ſunt ca. z q̃dã fra. z q̃dã terminãtur
inſenſibiliter q̃dã per ſaniẽ z q̃dã per du

riciem z ſcliroſiʒ ¶ Cauſa. ¶ Cauſe
apoſtẽatũ epatis aut ſunt extrinſece aut in
trinſece. extrinſece ſicut percuſſio caſus cõ
quaſſatio z ſimilia. intrinſece ſicut crapula
indigeſtio ſtõachi debilitas digeſtiue epis.
z aggregatio hu. in epate z malicia mũdi
ficationis ciſtiʒ fellis z ſplenis z renũ &
inteſtinorũ Ex his eni cauſis z ſibi cõfor
mibus apoſtemata in epate generãtur
¶ Signa ¶ Cũ epar apoſtẽatur tũc iſta
ſigna concomitantur. ſ. fe. continua do-
lor dextri ypocondrii z grauitas z mali-
cia decubitus ſupra dextrũ latus z potiſſi
me qñ apoſtema ẽ in girbo z ex malicia
decubitus ſupra latus ſiniſtrũ. Decũbunt
igitur ſupra dorſuʒ z ibi etiã male Si apo
ſtema eſt magnũ z cũ hoc concomitatur
tuſſis ſicca z uomitus z ſingultus. ſʒ ſm
magiſ z minus z pulſꝰ mollis z ſi apoſte
ma fuerit in parte ſuperiori ſupra lacertũ
ſeu villũ longitudinalem apparet figura
longa. z ſi in tranſuerſalibus eodem mõ.
z ſi in utroqꝫ mõ apparet ad modũ crucis
z ſi in girbo epatis z ſubſtantia eius uꝛ
forma lune noue z ſi apoſtẽa eſt ca. fe. eſt
fortis cũ ſiti z ariditate lingue z calore fõ
ti z liuore. z ſi ẽ de cã fra omnia ſunt re
miſſa. z ſi ẽ in mirach nõ ẽ fe. z ſi eſt in
uenis meſeraicis vrina ẽ turbata z dolor
uerſus ũbilicũ ¶ Pronoſticatio ¶ Flu
xus uentris in apoſtemate epatis malus.
Apoſtema girbi epatis terminatur tribus
modis. ſ. per ſudorẽ. z per vias vrinales.
z per fluxũ ſanguinis nariũ. ſed apoſtema
quod ẽ in ſima tribus modis põt termĩa
ri p ſudorẽ. fluxus uentris. z p uomituʒ
Apoſtẽa qđ ẽ in girbo peius ẽ q̃ qđ ẽ in
ſima. apoſtẽa durũ epatis niſi uelociter a
pricipio medicẽt peſſimũ ẽ qm̃ ĩfra duas
ſeptimanas cãt ydropiſim z non apparet
apoſtẽa ꝓpter uentrẽ z ita rẽanet ĩcurabile
cũ ergo dr̃ ꝙ apoſtẽa durũ epis nõ curat̃
uerũ ẽ niſi uiolẽter in pricipio ſuccurratur
Om̃e apoſtẽa epis generat oppilationẽ. z
oppilatio indigeſtionẽ. z idigeſtio aquoſi
tatẽ. z aquoſitas ydropiſiʒ. q̃re om̃e apo-
ſtema epis cã ẽ ydropiſis Si apoſtẽa ſple-
nis mutetur ad apoſtẽa epatis peſſimũ. ſi
fiat econuerſo quodãmodo ẽ bonũ ¶ Cu
ratio ¶ Circa curationẽ apoſtẽatis ẽ in-
telligendũ primo ꝙ in pricipio debẽt poi
repercuſſiua potiſſime in calidis z in aug
mẽto debemus miſcere reſolutiua z in de
clinatione debemus uti mundificatiuis z
in ſtatu diſſolutiuis z in quolibbt tp̃e de-
bemus apponere aliqua confortatiua epis.
Secundo notandũ ꝙ nimis infrigidãtia z
ſtiptica nõ debemus apponere ꝙ cito idu
raretur z ita morbus eſſet incurabilis ꝓpẽ
ydropiſiʒ que ſequitur cito nec debemus
applicare nimis reſolutiua nec mollificatia
nec uiſcoſa nec oppilatiua quia ſequeretur
mors ſicut narrat G. xiii° de ingenio vi°
exemplificans in dyogene rectore iperato
ris Tertio aduertendum ꝙ in apoſtema-
tibus epatis non debent apponi conſtric-
tiua uentris quia uentris conſtipatio z fe
cũ retentio eſt multũ nociua nec debent
dari nimis laxatiua quia fluxus eſt mul-
tum nociuus ¶ Quarto conſiderandum
ꝙ cum apoſtema ẽ in ſima tunc non de-
bent dari diure. ſed euacuari debet mate-
ria per ſeceſſum z ſi contineatur materia
in girbo tunc debet trahi materia uerſus
vias vrinales z non per ſeceſſum. ¶ Te-
neatur igitur uenter laxus mediocriter cũ
ſuppoſitoriis z criſteriis z aquis lenitiuis.
z ſi ſibus His igitur uiſis in generali. In
apoſtemate ca. epis in p̄mis fiat fl'omia đ
baſilica. z ſi nõ inueniat̃ fiat de cefalica. de
iñ apponant̃ iſta ſup̄ regionẽ epis. ℞. ſuci
portulac. ſuci plãtaginis. ſuci abſintħ. ſuci
ꝓge paſto. añ. ʒ. i. coriãđ. ꝑpati. roſ. añ. ℥.
ſ. ſpodii. ʒ. i. aque roſ. z aceti. añ. ℥. i. z ſ.
miſceantur z panni linei intingantur z
tepidi ſupra regionem epatis apponantur
z frequenter innouentur. ¶ Deinde
utatur iſto ſiropo. ℞. endiuie. ſcario.

epice . capillorum uene . rece . añ . ℥ . iiii . foli
orũ abſinthii . ℥ . i . q̃tuor ſe . frigꝝ . maio . z
minoꝝ . añ . ℥ . i . z . ſ . roſ . ſpodii . ſand . maga
zir . añ . ʒ . ii . ſuci fen . lacce . añ . ʒ . i . aceti albi .
añ . ʒ . iii . zuccari . lib . i . fiant ſiropi . q̃rt . v .
Et ſi calor nõ eſſet multũ intenſus tunc
℞ . radic . feñ . radic . apii . añ . ℥ . ſ . ſpice nar .
ſquinãti . añ . ʒ . iii . ſuci bugloſ . ſuci abſcith .
añ . ℥ . ii . bulliãt iſta in tribus quartis ſiropi
acetoſi z coletur z colatura miſceatur cu3
p̃dicto ſiropo . uel poſſet digeri materia
cũ oxi cõpoſito z ſiropo acetoſo z ſiropo
uioſ . z poſt hec euacuetur cũ trifera ſarra/
cenica reubarberata cũ dyareubar . dyapru
nis z catartico iperiali Vel purgeť ſic ℞ .
reubar . ʒ . i . ſpice nar . lacce . añ . ℈ . ſ . cõficiã
tur cũ ſuco endiuie . z ſuco abſcinth . z de
tur in mane . z ſi uideretur ibi eſſe aliq̃lis
cõpõ hu . fri addamus cũ p̃dicta medicina
alo . agar . turbit . añ . ʒ . ſ . maſtic . ʒʒ . ſalgẽme
añ . ℈ . ſ . cõficiãtur cũ ſuco endiuie S3 ſi ma
teria ẽ pura ca . tunc põt laxari facilr ſic .
℞ . endiuie . ſcarioſ . ordei mũdi . ligri . floꝝ
borrag . z bugloſſ . . viole . paſſularũ enucle .
iuiube . ſebeſten . añ . ℥ . ii . cõq̃ſſentur z bulli
ãt in aq̃ z coletur z colature addatur caſ
ſiefi . mũde tãmari . añ . ℥ . i . z deť in aurora
uſq3 ad lib . ſ . tribus diebus cõtinuis iuxta
tñ cõuenientiã pticulariũ Poſtq̃ tñ apoſte
ma uenit ad augmentũ addatur ſtipticis
z repcuſſiuis p̃dictis aliq̃ reſolutiua ſicut
aſarũ ſquinãtũ . eupa . abſcinth . Et cũ uene
rit ad ſtatũ dimittamus repcuſſiua z appo
namus fenugre . aſaꝝ . ſquina . abſcinth . &
cõficiãtur cũ oleo de maſtic . z de citoniis
z ſi apoſtea uenerit ad ſaniẽ ꝙ cognitũ ẽ
q2 p̃ceſſit rigor z fe . augmentata ẽ z rup/
tura fuit cognita p tremorẽ z nauſeã tũc
bulliat yſopus . z gentiana . in ydromel . z
exibeatur Et ſi apoſtea ſit in girbo tunc
multiplicemus diure . ſ3 cum cautela ꝙ in
pricipio addamus in diure . fr̃is ſicut ẽ en
diuia . z ſcarioſ . z ſemina coꝝ . z ſe . melo .
poſtea aſcendamus ad radicẽ apii . deiñ ad
radic . feñ . z petro . Deiñ addamus aſarum
ſpica . radic . rubee . maio . z eupatorii z yre
os z decoquanť in idromell et applicẽtur
iſta ab itus z ab ex̃ . Deiñ applicẽtur reſo/
lutia q̃ dicta ſunt Vel fiat iſtud . ℞ . cão .
melilo . aſari . ſquinãti . maſtic . citonii . fenu
greci . ſe . lini . calai arõatici . abſcinth . ſtoř .
cala . ro . bdellii . cãphoř . añ . ℥ . ſ . cõq̃ſſentur
et bulliãt in oleo . et pãnus lineus in oleo
intingať et ſup̃ regionẽ epis apponať . Et
de aliis bñ cõmixtis põt fieri emplm . vta
tur ordeato et aq̃ ordei et vitet panẽ q̃tũ
erit poſſibiľ . vtatur lactuc . et atriplicibus z
malis granatis dulcibus et acerbis q̃ muza
appellãtur et uitet ſimplr dulcia . Si autez
apoſtea fuerit friu3 duꝝ tunc in principio
uelociť ſuccurrendũ ẽ qm̃ poſtq̃ ẽ cõfirma
tũ nõ recipit curõnẽ Et cognoſcitur ꝙ h°
ẽ in ſima q2 nõ aſſellat niſi cũ magna dif
ficultate et cũ magna grauedine et ſi ẽ in
girbo ñ põt bñ vrinare In p̃mis igitur te
neatur uẽter laxus cũ ſuppoſitoriis leitiuis
et mollificatiuis et cũ caſſiafiſt . et ſiſtibus .
deiñ apponatur dyaglon ſup̃ epar . Deiñ
utatur tali ſiropo . ℞ . radic . fen . petro . lilii
genciane . añ . ℥ . ii . yſopi . aſari . camedreos .
abſcinth . endiuie . ſcarioſ . praſſii . rute . ſco/
lop . coſti . añ . ℥ . i . z ſ . ſuci bugloſ . ſuci fen .
añ . ℥ . i . lacce . ſpic . nar . ſquinãt calai aroma .
caſſieľ . ſe . endi . ſcario . ro . paſſuľ . liquir . añ .
℥ . ſ . ſpodii . mirtilli . ſand . magazir . añ . ʒ . ii .
aceti albi . ℥ . ii . zuccari . lib . ſ . melľ . q̃rti . iii .
fiãt ſiropi . lib . i . et ſ . Deiñ in eodẽ tp̃e in
quo potabit ſiropũ . vtatur iſto empľo . ℞
fiſtic . pinearũ mũdatꝝ . ſe . lini . fenugreci
paſſuľ enucľ . caricarũ . iuiube . ſebeſten . ſe .
malue añ . ℥ . i . ſtoracis . cala . bdellii . maſtic .
thuris . auxungie gallinacee . añ . ℥ . ſ . et fiat
emplaſtrum . aut fiat electuarium Vel po
teſt fieri emplaſtrum de ruta . caulibus . ca
lamẽti ſtercore caprino . z fenugreco z po
ſſunt oĩa iſta empľa cõfici cũ oleo de cota
nis Materia aũt digeſta z mollificata po
teſt purgari paulatine p hũc modũ ℞ . aga

rici. turbit. aloe. añ. ʒ. i. ſpice nar. ſquinãti.
lacce. ſe. endi. fol. abſcinth. añ. ℈. i. cõficiãẽ
cũ oximell. ſquillitico ꝛ fiant pille. Et ſi
materia ſit in girbo addãtur radix rubee
maio. aſaꝝ. ſquinãtũ. ydromel. ꝛ ſilia ꝛ di
minuatur medicina ſeceſſiua. Dieta ſit bro
diũ ꝑue pulle. ꝛ eduloꝝ ꝛ oua ſorbilia bro
diũ cicerũ vinũ albũ bñ liſatũ ꝛ ſilia pene
tratiua ꝛ facilis digeſtionis Si aũt apoſtẽa
eſſet ex ꝑcuſſione in primis fiat flomia.
deiñ uoitus cũ aq̃ decoctionis rafani. &
mediane cortic. ſambuc. ꝛ oleo crudo &
purgetur cũ trifera ſarracenica reubarbara
ta Deiñ fiat emplm̃ de endiuia ſcariol. ꝛ
nitro naſturcio. ꝛ ſinap̄. ¶ Si apoſtẽa fue
rit in mirach curetẽ ſicut ſi eſſet ĩ girbo ꝛ
intenſiora medicamĩa poſſumus apponere
Si aũt fuerit apoſtẽa ꝓpter meſeraicas tũc
curetur ſicut ſi eſſet in ſima. Si aũt fuerit
ꝓpter uentoſitatẽ fiãt uẽtoſe ſine ſcarifica
tione ꝛ ſacelletẽ locus cũ ӕmilio. camomill.
ꝛ furfure. ꝛ añ. ꝛ iungatur cũ olo de ruta
Si aũt epar fuerit inciſũ dẽtur ro. cũ bolo
armeno. ꝛ aq̃ fr̃a ꝛ fiat emplm̃ de balau/
ſtia. ꝛ de ſumac ¶ Clarificatio ¶ In
telligẽdũ qm̃ licet epar habet mẽbra mũ/
dificantia ſanguinẽ a cola ꝛ melia nihilo
minus aliñ in tm̃ habundãt hu. iſti ꝙ ple
ne mũdificari nõ põt ꝛ ita illi hu. qui ha
bũdãt pñt cãre apoſtẽa in epate ¶ Secũdo
notãdũ ꝙ qñ ẽ ĩ girbo tũc cõpetũt diure.
nec prouocetur fluxus ꝗꝛ corpus mũdifi/
catũ ẽ ꝛ nõ habemus aliã viã ꝛ dantur a
pricipio in ꝑua q̃titate ꝛ debilis uirtutis ꝛ
ſit ꝓceſſus paulatine ad augmẽtũ ꝛ cũ hꝰ
ſemꝑ apponãtur aliq̃ ſtiptica epis cõforta/
tiua. ꝛ qñ cã ẽ ca. apponãtur tũc mſta diu
re. fr̃a cũ paucis ca. ꝛ aromaticis ꝛ cõforta
tis. ſi cã ẽ fr̃a fiat ecõuerſo ¶ Tercio no/
tãdũ ꝙ epar apoſtẽatur frequẽtius ex ſan
guie qm̃ ẽ ex habũdantia eius ꝛ uelotius
ex colera q̃tũ eſt ex eius penetratione ex
flate plus q̃tũ ẽ ex adherentia ꝛ ex mſia
plus q̃tũ ẽ ex groſſicie Frequẽtius igitur
accidunt apoſtẽata in epate de ſanguine.
ſcd̃o de colera. t̃cio de flate q̃rto de melia
¶ Quarto notãdũ ꝙ apoſtẽa in ꝑte iferi
ori epis reddit uẽtrẽ laxũ cũ cibus nõ poſ
ſit penetrarẽ uſqꝫ ad epar ꝛ ꝗꝛ uirtus attrac
tiua debilitata ẽ. Si aũt fuerit in ꝑte ſupe
riori aut ẽ magnũ aut ꝑuũ. ſi ꝑuũ nõ ẽ uẽ
ter laxus ꝗꝛ põt cibus penetrare. ſi magnũ
adhuc uẽter ẽ laxus ꝓpter cãs dictas Sed
tñ alicui uideretẽ ꝙ iſtud dictũ pateretur
calũpniã ꝓpter dicta Y. dicit eni ꝙ ydro
piſ q̃ ẽ ex apoſtemate epis ẽ cũ retentione
fecũ ꝗꝛ caliitas nimia q̃ eſt in epate rõne
apoſtẽatis ꝛ fe. trahit hũiditates chiloſas
ꝛ adurit ſicut ſpõgia nec etiã penetrat ad
mẽbra ꝓpter oppilationes ſꝫ cõuertitur in
fumũ ꝛ uaporẽ ꝛ icluditur inter pellicľas
uẽtris ꝛ cãt tũorẽ ꝛ ita ydropiſiꝫ q̃re ꝛc̃
Dico ꝙ qñ apoſtẽa epis ſeq̃tur ydrop̄ tũc
uenter ẽ cõſtipatus ſi aũt eſſet uenẽ laxus
nõ ſeq̃tur ita ydrop̄. ꝛ ita fluxus uentris
põt ſequi in magnitudie epis girbi. ꝛ tũc
nõ ẽ ydrop̄. ꝛ ſi ſupuenerit ydrop̄. tunc
nõ eſſet uenter laxus ꝗꝛ cũ materia q̃ de/
bet cõuerti in tũorẽ fluit ad exteriora nõ
cãtur tumor ꝛ ita nec ydrop̄. ¶ Quinto
intelligẽdũ qm̃ lꝫ auc. cõiter loquendo nõ
ponãt apoſtẽata epatis gñari niſi ex hu. ꝛ
aquoſitatibus ꝛ uentoſitate. nihilominus
põt cãri ex chilo. etiã in epate qm̃ cũ chi/
lus hñdat ꝛ ad formaꝫ hu. trãſmutari nõ
poſſit ꝓpter epis debilitatẽ aut ꝓpter chill
mſtitudinẽ tñ cũ ueit ad epar aliquo mõ
diſpoitur ꝛ ſubtiliatẽ ꝛ ita põt aggregari ĩ
epe ꝛ corrũpi ꝛ ita apoſtẽa cãri tñ ꝗꝛ hoc
ẽ de raro cõtingentibus iõ nõ ponũt auc.
¶ Sexto notãdũ ꝙ in apoſtẽatibus calis
epis vrina ẽ intenſa et licet debilitas di/
geſtiue remittat et ſic deberet eſſe remiſſa
tñ ꝗꝛ talis debilitas ꝓuit a calor̃ iõ ẽ intẽ
ſa ꝓpẽ ãmixtionẽ alicuius portionis cole
Septio aduertendũ ꝙ in apoſtẽatibus epis
vrina ẽ ſpiſſa et cõfuſa et liuens ꝓpter hu
moꝝ ebullitionẽ et ꝑturbationẽ et fe. et li

cet oppilatio cauſet tenuē verū ē ꝙ nō eſt
fe. niſi hūoꝝ ꝑturbatio et licet in apoſtēa
te ſit nihilominus ibi ē ebullitio. ꝑturba-
tio. et fe. et illud facit ad eliq̄tionē mate
rie nō obſtante oppilatione ¶ Octauo in
telligendū ꝙ cū in apoſtēate epis cibus ad
epar penetrare nō poſſit tūc multiplicant̄
feces et minoratur urina et ſi penetret fit
ecōuerſo Nono notādū ꝙ in apoſtemate
epis vrina ē liuens et rōne fe. et infectio
nis et mortificationis Decimo cōſideran
dū ꝙ in apoſtēate epis corpore plectorico
exn̄te dēt fieri ꝓ flomia de baſilica eiuſdeꝫ
lateris q̄ ibi ē ſufficiēs oppoſitio ſicut ſu-
perius et īferius et nō dēt fieri de parte ſi
niſtra q̄ tunc eſſet duplex oppoſitio et in
flomādo nō debemus tranſire duas nota
biles oppōnes ſm̄ Auic. ¶ Vndecimo no
tandū ꝙ in apoſtēatibus epis et potiſſime
caſis bn̄ cōpetunt repouſſiua nec talia op-
pilāt nec cōſtringunt nec ingroſſant et q̄
ponuntur in ꝑua q̄titate et cū quibuſdam
diſſolutiuis.

¶ De fluxu ſanguinis ab epate.

FLuxus ſanguinis epicus ē fluxus
ſanguineus uirulētus veniēs aliꝰ
ab epe. aliꝰ ab aliis mēbris ¶ Cāe
Cāe aut ſūt itrīſece aut extrīſece . extrīſece
ſic̄ caſus et ꝑcuſſio. vite ſuauitatꝫ et ociū i
eo ꝙ cōſueuit exercitari et mēbroꝝ muti-
latio et truncatio et ſīlia Si aūt uenerit a
cāis intrīſecis. aut ꝓueīt ab epe aut ab aliis
mēbris. ſi ab aliis mēbris tūc pōt prouenire
a ſtōacho. aut a uenis meſeraicis aut ab in
teſtinis. aut ꝓpter retentionē mēſtruoruꝫ
aut emorroyd̄. aut ꝓpter apoſtēata q̄ vici
nātur epati. aut ꝓpter totū corpus Si autē
uenerit ꝓpter epar tūc ꝓueit ꝓpter q̄tuor
cās. aut ꝓpter apoſtēa. aut ꝓpter debilitatē
uirtutis ſanguifice ita ꝙ chilus nō cōuerti
tur in purū ſanguineꝫ et ita mēbra illud
abhorrēt et tūc uirtus expulſiua mittit il-
lud ad inteſtina Tercio accidit ꝓpter op-
pillationē ita ꝙ epar bn̄ digerit ſꝫ ſanguis

nō penetrat ad mēbra aut q̄ mēbra nō i
digent aut q̄ penetrare nō pōt et tūc rōe
more denigratur et coagulatur et uī ꝙ ſit
ſicut fruſtū carnis aut ſanguiſuge Quarto
accit ꝓpter apertionē uenarū et hoc accit
ꝓpter tres cās . aut q̄ uena ſcinditur. aut
corroditur aut frāgitur et apitur et de hꝰ
ſtat ꝓ. dyabroſis uenas. corrodit rixis eaſ
dē. ſcindit anathēaſ has aperire facit . In
telligēdū circa iſtā materiā ꝙ iſta materia
ꝑti ꝑtractata ē ſup̄ caº de fluxu uētris In
telligendū etiā ꝙ iſte fluxus diuerſificat̄
multis modis. ſ. ex pte q̄titatis q̄ aliꝰ mꝉ
tus aliꝰ paucus. et ex pte qualitatis q̄m ali
qñ ē clarus aliꝰ virulentus aliꝰ ſanioſus et
diuerſificatur a pte ſubſtātie q̄m aliꝰ ē ſub
tilis aliꝰ groſſus. et ex pte odoris q̄m aliꝰ
ē grauis odoris aliꝰ nō aliꝰ ē fetidus et di
uerſificatur ex pte loci et hoc multiplicit̄
ut dictū ē Qui ergo ꝑticularit̄ uellet cōſi
derare ſpēs huius fluxus ſunt multe ualdē
ad q̄s narrādū nō ſufficeret ꝓſens dies et
iſta ſufficiāt cā breuitatis q̄ circa breuitatē
laboramus ¶ Signa ¶ Si aūt fuerit ex
cauſis extrinſecis hoc hētur ex iudicio pa
tiētis et paſſionibus mēbroꝝ et ꝓpter do
lorē et grauedinē ꝑticule patiētis q̄m ſi a
ſtōacho ē dolor et aggrauatio et īdigeſtio
circa ſtōachū et ita de aliis ⁊ de iteſtinis ⁊
ſi ſi ē ex apoſtēate ē ibi fe. et ſi ē ex debi
litate digeſtie epatis fluxus ē ſicut lotura
carnis et ſi ē ꝓpter oppilationē ſāguis uer
git ad nigredinē et ē coagulatus Et ſi ue
nerit ꝓpter uenas tūc ſi ſunt apte aut frac
te ſāguis ē multus et clarus et ueit ſubito
et uelocit̄ et ſi fuerit ꝓpter corroſionē aut
ſciſſurā tūc ſē virulētus turbidus et uenit
paulatim et ſi ꝓpter apoſtēa ē ꝑtīꝫ ſaioſus
Differentia aūt inter fluxū epaticū ⁊ flu-
xū aliorum membrorū ⁊ inteſtinoruꝫ eſt
quoniam fluxus epaticus eſt ſine dolore ⁊
periodaꝉ. ⁊ poſt egeſtionem apparet q̄daꝫ
permixtio. ⁊ ſi ueniat a ſtomacho egeſtio
eſt chiloſa ⁊ grauedo eſt in ſtomacho ⁊ ſi

prouenit a uenis meſeraicis tunc nõ appa
rent ſigna debilitatis epatis. z ſi proueniat
ex fleumate videtur ſanguis putrefactus
z modicus fetor. z ſi eſt ex caliditate fe/
tor ẽ maior z putrefactio z nigredo ma
ior ¶ Pronoſticatio ¶ Pronoſticatio
cadit hic quo ad curationẽ Regula aũt ge
neralis eſt hec z in quolibet fluxu z in oĩ
eo quod egredit̃ a corp̃e ꝙ nullus fluxus
q̃tũcunq; de natura ſui prima fronte uide
atur maliciosus ꝙ nõ reſtringatur Si fue
rit cũ alleuiatione z bona tollerantia etiã
ſi eſt ſinthomaticus nõ debet ſubito reſtri
gi ſ; paulatine ſi uirtus ualeat tollerare
¶ Curatio ¶ Si aũt fluxus uentris ſan
guineus uenerit ꝑpter apertionẽ z fractu
rã uenarũ fiat in ꝑmis flebotomia de epa
tica utraq; Deinde fiant uẽtoſe inter ſpa
tulas cũ ſcari. deinde ſubtus maillas z iun
gatur dieta ſanguis ingroſſatia. ſicut ſunt
iuiube. rizi. miliũ panitũ. lentes ſine corti
ce prima aqua abiecta. oua cocta cũ aceto.
fabe cũ aceto. lac coctũ z ſiſia Nũc aũt in
telligendũ eſt circa iſtã materiã ꝙ omnes
fluxus cauſa breuitatis poſſunt reduci ad
duas cauſas. ſ. ad cauſa; calidã z frigidam
Et ſi fuerit calida curetur cũ his medica/
minibus ſumptis ſiue ab extra ſiue ab in/
tus ſiue ſuperius ſiue iferius ſecundũ diuer
ſitatẽ ꝑticule patientis. et hoc ſecundũ di
uerſos modos utẽdi ſicut frequẽter dictũ
eſt Materialia aũt ſunt hec. ſ. bolus. terra
ſigillata. ſanguis dra. ipoq̃ſtidos. acatia. pſi
dia. balauſtia. mirtilli. berberis. ro. ſandaƚ.
plantago. virga paſtoris. ſe. acetoſ. bedegar
galle. et multa cõſilia cũ paucis ſtipticis ca
lidis. Et ſi cã fuerit frigida medicetur cũ
iſtis. ſ. maſtice. thure. ſtora. cala. ambra. nu
cecipreſ. et foƚ. eius. gario. et añ. aſſo. cimi
no aſſo. et ſifibus et ꝙ apponantur aliqua
pauca fra ſtiptica. Aduertendũ ẽ hic de
quodẽ medicamie qđ indifferenter curat
omnẽ fluxũ ſi curari debeat ꝑ medicaia.
ſuppoſita dieta cõpetenti et ꝙ corpus ſit

mũdificatũ. ℞. ſpodii. raſure eboris. añ. ʒ.
i. alumis ſciſſi. ſe. canapi. añ. ʒ. 5. roſ. ru.
electarũ margaritarũ. coralƚ albi. et rubei.
ſandaƚ. magazir. Karabe. ſanguis dra. ãbre
griſee. añ. ʒ. ii. conficiant̃ cũ ſiropo mirtio
et fiãt trociſci et cũ uti uolueris dẽt diſtẽ
pati cũ lacte cocto Et ualet principalr̃ cõ
tra fluxũ ſanguinis epaticũ. ſecundario cõ
tra ſtomachũ et ꝑ ꝯñs ualet in oĩ fluxu
niſi eſſet fluxus ꝑpter oppilationẽ. et tũc
oppilatione remota ualeret et corpore mũ
dificato ut dictũ ẽ ¶ Clarificatio ¶ In
telligendũ ꝙ fluxus ꝑpter vulnus et cor
roſionẽ eſt magis imundus et virulentus
q̃ ille qui uenit ꝑpter aꝑtionẽ et rupturas
uenarũ pro tãto q: in uenis magnis ẽ plus
de calore et ſpũ q̃ in ꝑuis. Preterea corro
ſio fit magis in uenis ꝑuis et ideo ſanguis
eſt magis uirulentus ratione cauſe inducẽ
tis corroſionẽ et ratione agitationis ſup/
fluitatũ in loco ¶ Secundo notãdũ ꝙ flu
xus diſintericus plus fit z frequentius de
ſanguie coƚico rõne acuitis. poſtea ex ſan
guie rõne multitudinis z tardius ex fl'ate
q: ẽ hũor frigidus z uiſcoſ9 z tardius ex
melia q: hu. terreus ẽ ¶ Tercio intelligẽ
dũ ꝙ fras multũ intẽſa ꝑ cõperationẽ ad
uirtutes corporis cãt fluxũ diſſintericũ q:
debilitat uirtutẽ digeſtiuã z cõtentiuã ſ;
fras tẽperata totũ cõfortat z ita reſtrigit
Vltimo notãdũ ꝙ ĩ fluxu epatico diſſin
terico remedia exteriora debẽt apponi ſu
pra regionẽ epatis nõ alibi q: nocumẽtu;
induceret

¶ De ydropiſi

Ydrops eſt error uirtutis vnitiue
in toto corpore ſequens muta/
tionẽ uirtutis digeſtiue in epate
Intelligendum circa iſtam materiam ꝙ
virtus digeſtiua tercia/triplici digeſtione
menſuratur. quoniam nutrimentum pri
mo diſſeminatur. ſecundo unitur. tercio
aſſimilatur/cum deficit diſſeminatio cau/
ſatur macies ſi deficiat vnio cauſat̃ ydro

piſis.z ſi aſſimilatio lepra. uerba ſunt G.
in de virtutibus naturalibus Cum igitur
nutrimentum non poteſt perfecte vniri
z ſolidari tunc tumefit membrum z in/
flatur z cauſatur uera ydropiſ. que ipoſar
ca appellatur. ipoſarca autem non eſt ſine
epatis paſſione. ideo quantumcunq facies
eſſet tumida ſeu inflata uel pectus uerſus
diaflamma uel ſtomachus uel matrix uel
pedes uel manus. nihilominus tamen nõ
eſt ydrop. niſi uirtus digeſtiua epatis pate
retur ideo bene dicitur ꝙ eſt error ſangui
fice in epate quando ſine paſſione epatis
fieri non poteſt Nunc autem tres ſpecies
ydrop. a ſapientibus diſtinguũtur. prima
eſt de cauſa frigida z appellatur ipoſarca.
ſeu leucoflantia quod idem eſt cuius cau/
ſa eſt ſanguis frigidus aquoſus cuz vniuer
ſali tumore totius corporis z ideo iſta ſpe
cies eſt uera ydropiſ. z quia primo z pri/
cipaliter patitur epar. z quia errat uirtus
vnitiua in toto. membrum enim nõ po
teſt perfecte ſolidari nec firmum eſſe ſed
eſt molle inflatum tumiduz z tamẽ iſta
ſpecies minus mala eſt inter omnes Alie
autem due ſpecies ſunt de cauſa calida q̃tũ
ad cauſam antecedentem licet cauſa con/
iuncta ſemper ſit frigida ita ꝙ prima ſpe
cies appellatur aſclites z cauſatur ex humi
ditate ſubtili aquoſa multa cum uentoſita
te z eſt deterior inter omnes Tercia uoca
tur timpanites. cuius cauſa eſt uentoſitas
multa cũ pauca aquoſitate. z ẽ ualde mala
Modus aũt generãdi eſt iſte. quoniam cũ
deficit uirtus digeſtiua epatis ita ꝙ chilus
ad perfectionem humoris deuenire non
poteſt nec etiaz bene poteſt ſegregari pur
gari z mũdificari. tunc aliqua portio mit
titur ad totum corpus z aliqua remanet
in epate. z quia ille qui uadit ad totũ cor
pus non eſt bene vnibilis nec natura po/
teſt bene cõuertere z ſolidare ideo magnã
portionem iterato mittit ad epar z ita ẽ
de renibus z ueſica cum nõ poſſunt bene
mũdificare epar Iſta igitur oĩa regurgitãt
ad epar. z ꝙ epar fuit debile in generãdo
z ſegregãdo ideo modo plus eſt debile in
expellendo ad exteriora ſed facit quod po
teſt z ideo conuertitur iſta materia in ua
porem z per poroſitates z foramina reſu
dat uſq ad pelliculas continentes inteſti/
na que ciſac. z mirach appellantur z ibidẽ
includuntur z aggregantur. z cauſant tũo
rem uentris in tantum ꝙ inteſtina bal/
neantur in illis z quando uenit ad tantuz
non eſt curatio Pellicula autem que ime/
diate adheret inteſtinis uocatur mirach.
Vnde mirach eſt pinguedo zirboſa tenu
is ad modũ rethis imediate inuoluẽs iteſti
na. Deiñ uenit alia pellicula que magis ap
proximatur cuti z appellatur ſifac z ita uẽ
toſitates z aquoſitatẽs inter has duas pelli
culas recludũtur Auc. igitur uolunt ꝙ pri
ma ſpecies cauſatur imediatius ꝓpter erro
rem virtutis digeſtiue tercie. ſed ſecunda
ꝓpter errorem mũdificatiue renũ z ueſice
ſed tercia ꝓpter errorẽ ſtõachi conuertẽtis
materiã in uaporẽ quã epar rectificare nõ
põt q̃cũq igitur fuerit cã z quocunq mõ
uadat negociũ in oi ſpecie ydropiſ. princi
paliter patiẽ uirtus digeſtiua epatis ¶ Cau
ſa ¶ Cauſe eni aut extrinſece aut intri/
ſece. extrinſece percuſſio. caſus. obuiatio. ni
mia caliditas. nimiũ frigus. z ſiſia z flu/
xus nimius ſanguis aut uẽtris z oĩa ſiſia
manifeſta z detecta Si ab intus. aut ſunt
ab epate. aut ab aliis. ſi ab aliis tũc ſunt illa
qbus epar cõpatiẽ. aut cũ quibus habet col
ligantiã aut vicinitatẽ z ita uirtus digeſti
ua epatis patitur z minoratur z aufertur
& corrumpitur ꝓpter ſtomachi paſſiones
z etiam ꝓpter morbos uenarũ meſeraicaꝝ
et matricis et ueſice et renum. ſplenis dya
flatis. et pulmonis. zc̃. Si autez fuerit ꝓ
ter epar hoc eſt ꝓpter tria. hoc erit ꝓpter
malam complexionem ſicut eſt mala cõ/
plexio frigida et iſta eſt cauſa immediata
ydropiſis. aut eſt ꝓpter malam complexi

oncem calidam que facit exalationem calo
ris naturalis quo exalato ſuccedit frigidi
tas et ita licet tam antecedens ſit calida ta
men cauſa immediata eſt frigiditas. aut
propter malam compoſitionem ſicut eſt
oppilatio apoſtema et ſimilia. Ex omni
bus iſtis et ſibi conformibus virtus dige/
ſtiua epatis inmutatur et ſi continuentur
ydropiſiꝫ generat ¶ Signa ¶ Signa
ydropiſis future ſunt cum preter ſolitum
longo tempore ſuperfluitates que conſue
uerunt expelli retinentur. ſicut eſt ſudor
egeſtio et vrina et alia conſimilia. Secun
dum ſignum eſt cachechia et preter ſoli/
tum mala coloratio faciei et aliquando in
flantur teſticuli. et aliquando intenditur
appetitus et aliquando diminuitur Signa
autem idropiſis preſentis ſunt inflatio pe
dum et oculorum difficultas anhelitus tuſ
ſis ſicca tumor uentris ſitis inextinguibi/
lis diminutio appetitus cibi ꝓpter appeti/
tum potus mala coloratio. Signa autem
yposarce. ſunt tumor vniuerſalis totius
corporis. pulſus vndoſus. egeſtio alba ſan
guinea. et ſi comprimatur caro cum digi
to dimittit poſt ſe cauernam et uenter nō
eſt ita tumidus ſicut in aliis ſpeciebus Et
eſt intelligendū ꝙ in utraqꝫ ſpecie poteſt
eſſe vrina colorata tincta et ideo ex colo
re vrine non poſſum arguere ſupra calidi
tatem. Timpanites autem et aſclites diffe
runt ab ipoſarca quoniam in utraqꝫ graci
liantur ſuperiora et inflantur inferiora et
eminet umbilicus extra. Sed in ipoſarca
eſt vniuerſalis inflatio per totum Signa
autem aſclites ſunt iſta. ſ. pulſus paruus et
frequens et ſi uenter agitetur ſonat ſicut
vter ſemiplenus aqua ſicq ſi ſonaret coac
coac. Timpanites autem diſcernitur quia
vrina eſt magis tenuis et pulſus uelox fre
quens et durus et ſi uenter percutiatur ſo
nat ad modū timpani uel ſicut uter ple/
nus uento. et licet egeſtio ſit ſanguinolen
ta in iſtis duabus ſpeciebus non tamen ē
alba ſicut in yposarca. Si autem idropiſis
uenerit ꝓpter cauſas extrinſecas diſcernitꝰ
iudicio patientis Et ſi fuerit ꝓpter paſſio
nes aliorum diſcernitur ex hoc quia paſſi
ones ille preceſſerunt note et manifeſte.
ſicut eſt apoſtema calidū epatis aut durū.
et ita de aliis membris Et ſi fuerit ex fe.
diſcernitur ex illo. et ſicut docet Y. diſcer
nere in pronoſticis conſurgens autem ex
yliis. zc. Conſiderentur igitur ſigna et
erit manifeſtuꝫ ¶ Pronoſticatio. ¶ In
primis docet y. pronoſticari cuꝫ dicit om
nis idrops in acuta febre malum Si enim
idrops ſequatur fe. continuaꝫ uix aut nūq̄
euadunt. Et ſi ſequatur apoſtema durum
epatis nunq̄ recipit curationem niſi forte
in principio Si medicus fuerit diligens z
patiens obediens et ꝙ alia particularia cō/
ueniant quando idropico applicantur re/
media coueientia et patiens ſentit ſe alle/
uiatum poſt tres uel quatuor dies iterum
reuertitur z hoc fit frequenter uel multis
vicibus talis nunq̄ curabitur. Quid ergo
eſſet ſi nullo modo ſentiret ſe alleuiatum
certe tanto deterius Fluxus uentris ſuper
ueniens ydropico ſine alleuiatione. mor/
tale qm̄ aliquādo ē poſſibile ꝙ natura eua
cuat aquā ydropiſis z per ſeceſſū z p vri
nā Fetor anhelitus z ſputi z ſudorꝫ z eo
rū que egrediūť a corpore ſigna ſunt mor
talia in ydropico z fetor totius corporis
qn̄ in ydropico egeſtio eſt ſicut caro aut
ſanguis coagulatus ꝓximus ē morti. Vri
na bicolor mortalis ē in ydrop̄. ſicut cū ē
ruſa inferius z liuens ſuperius aut cū ē ru
ſa ſuperius z nigra īferius Si in ydropico
ſuperueniat diſma z difficultas anhelitus z
fluxus uētris īfra tres dies morieť. ydrop̄.
in cōplexiōe ca. z ſicca. ualde mala. ydrop̄
q̄ ꝓuenit ab epate ē peior q̄ ab aliis mēbris
Aſclites deterior ē. yposarca minus mala
Tipanites media lꝫ ſit ualde mala Vlcera
in idrop̄. nō curāť. ſi meſie ſupueniat idrop̄
curō fit meſie ꝓpť huectationē ¶ Curō.

¶ Curatio eſt preſeruatio ydropiſis. In
primis parcant cibis z potibus quantum
erit poſſibile z potiſſime potibus. z ſuper
omnia tollerent ſitim quantum erit poſſi
bl'e. vitent omnia brodia z iuſcella niſi in
die ſolutionis z tunc vtatur brodio galli
ne cum aromatibus vitet panem triticeuȝ
quantum erit poſſibile. vtatur enim pane
cum toto furfure z pane ordeato z vino
claro ſubtili albo mundo aromatico. ſed i
parua quantitate z utatur nectare. vtatur
uolatilibus. z ſint omnes carnes aſſe miſ-
ceat in cibis ſuis allia. cepas. porros. vtatur
ſinapi ſed in parua quantitate vtatur ſar-
dellis. Item utatur iſto ſalſamento. ℞. ȝȝ.
galange. zedoarie. aniſi. maratri. cimi. ame
os. ſiſel'. an̄. ȝ. i. ſpice nar. calai aroma. coriā
dri preparati. an̄. ℥. i. ſandal'. magazir. ȝ. ii.
fiat puluis et utat' in omnibus cibis Vta
tur igitur pullis z columbis z gallinis &
omnibus auibus uſualibus z poteſt uti en
diuia. ſca. ruta. z ſerpillo. apio. ſaluia. na-
ſturcio calamento. petrocillio. competunt
etiam auellane aſſe. fiſtici. z omnia ſimi-
lia. Vtatur exercicio fortiſſimo ante cibū
vitet bal. aque dulcis niſi eſſet ſtufa vitet
flebotomiam niſi eſſet repletio nimia ꝓp
ter retentioneȝ menſtruorū aut emorroid'
vitet ea que ſolum euacuant coleram niſi
nimis exuberaret z tunc euacuetur cū mi
robal'. citri. Iſta balnea que dicentur com
petunt omnibus paratis ad ydropiſ'. z in
idropiſ' actuali cum corpore mundificato
z ideo primo mundificemus. Vtantur
parati ad ydropiſim oximell' diure. z oxi
mell' ſquilitico. deinde purgetur cum ye
rap̄. acuata cum aloe. z maſtice. z ſi mate
ria eſſet uiſcoſa acuatur cum coloquintid'.
z bdellio ¶ Corpore autem mundificato
utatur iſta ſtupha. ℞. aſari. origani. calamē
ti. aniſi. maratri. camoil'. mellilo. anthos.
ſticados. abſcinthii. an̄. lib. 5. ponantur in
aqua z ſtufentur in furno ante cibum z
poſt exercitum. Deinde utatur tiriaca &

iſtis utatur quantum erit utile Deinde po
teſt balneari in furno unde exiuit panis
ſic ꝙ poſſit patiens tollerare. z ſudet ibi
diu uel balneetur in arena maris tempore
calo. z ſepeliatur ibi uſq; ad collū z coope
riatur bene caput ne ledatur a ſole uel ua-
dat ad balnea ſulfurea uel aluminoſa. uel
calefiat aqua maris z balneetur ibidem z
ſi iſta nō inueniantur naturaliter fiant tā
men per artificium. vel ſic fiat fouea in
terra z ponantur ibi carbones accenſi de
iunipero deinde ponat' crater ferreus de-
ſuper z deinde ſternantur ebuli multi &
patiens nudus inter ebulos reponatur z ſu
det ibidem fortiter ¶ Intelligenduȝ etiā
iuxta hoc ꝙ multum eſt utile ꝙ patiens
ponatur in ſole uentre diſcooperto cauen
do tamen ꝙ locus nō ſit uentoſus nec fri
gidus z ꝙ fricetur uenter fortiter cuȝ ma
nibus z mirabiliter ualet quia calor ſolis
eſt viuificus z ego inueni magnū iuuamē
tū ¶ Deinde ſciendum ꝙ lac multū ualet
ſi cotidie potet' de mane z ſero z ſi poſſet
abſtinere ab omni alio potu optimū eſſȝ
Et cum hoc intelligendū ꝙ ſerū caprinū
potatū cū ſpica nar. curat omnem ydrop̄.
de cauſa frigida. ſi autem eſſet de calida
addatur cum his ſucus endiuie z ſcariole.
Euforbiū cum ſuco citoniorū in parua q̄ti
tate ſumptum forte uſq; ad ℈. i. uel. ȝ. i. z
hoc in forti uirtute z tumore maximo ſi
continuetur curat omnē ydropem de cau
ſa frigida ſi fuerit de calida utatur trifera
reubarberata cū dyareub. ſuppoſita paucita
te cibi z potus z ꝙ exerciciū ſit tempera-
tum Iſta que iam dicta ſunt preſeruāt ab
ydrope. z curant omnem ydropeſiȝ a pri
cipio Cura ydrop̄. actual'. ſuppoſitis igit'
vniuerſalibus in omni ydrop̄. procuretur
uomitus cum decoctione rafani. z oxi-
mell' diure. Deinde utatur tali ſiropo z
potiſſime in cauſis frigidis z aquoſis et
de cauſis calidis infra faciemus mentionē
℞. radic. ariſtol'. yreos. feni. petro. bruſci.

ſparagi graminis apii gentiane an̄.ʒ.iii.cō
quaſſentur et temperentur in aceto fortiſ
ſimo per diem et noctem tunc.℞.aſari
bectonice germandree ſticados eupato.ab
ſinthii mente origani calamenti .an̄.℥.ii.
ſpice nardi ſquināti calami aro.lacce aniſi
maratri ſe.endiuie ſe.ſcariole ſe.melo.an̄.
℥.i.ſpodii raſure eboris ſandal̄.magazir.
an̄.ʒ.ii.liquiri.mun.paſſu.enu.iuiu.an̄.℥.
i.aceti predicti.℥.iiii.mellis ro.lib.i.zucca
ri lib.S.fiant ſirupi quaſi lib.ii. deinde fa
bricetur talis medicina.℞.euforbii pulpe
coloquintide agarici an̄.ʒ.ii.lacce ſpice nar
di bdellii ſe.endi.ſe.ſcariole maſticis .an̄.
ʒ.S.ſuci ireos ſuci abſinthii ſuci cucumeris
aſinini an̄.ʒ.S.carnium citonioruꝫ.ʒ.i.pul
uerizanda puluerizētur et fortiſſime incor
porentur ſine igne et ſi non poſſent incor
porari cum his incorporentur cuꝫ oximel
le ſquillitico . Intelligendum igitur circa
iſta duo ꝙ materia ubicunq; fuerit modo
eſt trahenda uerſus partes urinales et mo
do uerſus uentrem .et non continuet̄ una
operatio ut natura ſit conſueta .utatur igi
tur iſtis duobus uel tribus diebus ſirupo p̄
dicto et ſequenti die utatur predicta me
dicina uſq; ad.ʒ.i.uel duas iuxta conuenié
tiam particularium. deinde utatur ſirupo
quinq; diebus uel ſex deinde duobus die/
bus cōtinuis utatur medicina predicta et
in q̄titate predicta .deinde quieſcat duo/
bus diebus uel tribus.deinde utatur predi
cto ſirupo.ix.uel.x.diebus. et deinde uta
tur predicta medicina et ita paulatine eua
cuabitur aqua citrina ydropiſ̄.Et de pre/
dictis materialibus poſitis in ſirupo pōt fi
eri electuariū ſeu conditū et ſimilia.et ve
re qui bene uult aduertere iſta omnia opti
ma ſūt ſi diligenter particularia conſidere
mus. deīde balneetura ut ſupḃ ē ſicut di
ctū ē.deinde emplaſtretur uenter cuꝫ iſto
empl̄o.℞.ſtercoris bouiui ſtercoris capre
chimolee deſiccētur trita ſup igné.poſtea
℞.ſterc.colūbinum ſulfur nitrū limatuꝫ

cū teſtis ſuis et teſtas conchiliorū marino
rū conterant̄ oīa ſimul et fiat empl̄m de
uino albo et extendatur ſupra totū uētreꝫ
Sed ſi ydropiſ̄ eſſet de cā calida fiat em/
plaſtrū de ro.et ſandal̄ et camomil.ſupra
epar et tūc emplaſtra calida nō apponātur
ſupra regioné epatis ſed ſupra reſiduū uen
tris. Vitare aūt debent oīs ydropici ſca
moneaꝫ titimallū et etiā aloe niſi eſſet ab/
lutū et bene repreſſū . Intelligendū etiam
hic ꝙ multe ſūt medicine q̄ euacuāt aquā
citrinā ydropicorū ſicut ē elacterides et ſe
men laureole ſe.ferule ſe. cicute ſe. urtice
caſtor.eufor.elleborus utraq; tapſia aq̄ rafa
ni et ſquille et cartami et aqua lilii et pro
pria urina ſucus mediane cortices ſambu.
Si aūt diſtilletur radix ſambu. et media/
nus cortex et flores et fiat aqua .iſta aqua
in delicatis curat omnem idropiſim de cā
frigida . Ego aūt ſum expertus ſucū radi
cis ireos. Attamen aduertendum ꝙ ſucus
iſte debet eſſe crudus .quia ſi eſſet coctus
nihil ualeret et ꝙ accipiat de mane q̄tum
media teſta oui capit uel per ſe uel cū ouo
ſorbili et proculdubio curat omnem idro
piſim q̄ manu humana ſit curabilis dum
tn̄ continuetur educit eni cottidie.iii. uel
iiii.ſellas de aqua citrina et quia illud ſuf
ficiebat mihi in egritudine curabili in p̄n
cipio ideo de aliis non curaui quia cū hoc
medicamīe nullo alio indigemus . Poteſt
etiam fieri ſuppoſitoriū tale.℞.ſalis gem
me foliorū rute an̄.℥.S.caſtorei eufor. ſe.
urtice an̄.ʒ.ii.mellis ꝙ ſufficit et fiāt ſup
poſitoria. Vltimo aūt et in deſperatione
et cū non uidemus aliā uiaꝫ incidatur per
duos digitos ſubtus umbilicū et fiāt fora/
men diagonaliter ita ut prima pellicula ex
teriori inciſa cum uenimus ad ſifac inci/
datur ſifac ſubtus primuꝫ uulnus ut cutis
exterior cooperiat foramen ſifac ut aqua
ſubito exire non poſſit et tunc ponat̄ can
nale per foramen primum .et poſtea incli
netur caput canal̄ et intromittat̄ ꝑ ſecūdū

foramen et tũc aqua extrabatur paulatine
bodie parũ et cras ſimiliter donec tota aq̃
ſit euacuata . et confortetur epar cũ aroma
ticis ſtipticis . Et ẽ intelligẽdũ ſm̃ Auic̃.
ꝙ melius eſſet ꝙ euacuaretur iſta aqua cuȝ
medicinis q̃ euacuant a proprietate. ueruȝ
eſt ꝙ uita poteſt aliquo tempore prolonga
ri per unũ menſem uel per mediũ annum
ſed poſtea iterum reuertitur aqua paulatĩe
et nunq̃ uidi aliquẽ perfecte curatũ ꝑ hũc
modum quin finaliter moriretur . uel cre
do ꝙ melius eſſet ꝙ fierent . v . uel . vi . cau
teria ſubtus umbilicum et in burſa teſticu
lorum ita ꝙ paulatine reſudando materia
aquoſa purgaretur . Multa aũt ſunt medi
camina compoſita que ualent in hac paſſi
one et illa ponemus in fine libri . ¶ Cura
tio ydropiſis cum calore . Si aũt cũ ydro/
piſi fuerit fe . uel apoſtema aut idropiſ fue
rit de cã calida tunc in aliquo iſtorũ non
detur uinum nec etiã aliquis panis et po/
tiſſime de frumento ſi poſſibile eſſet . uta
tur igitur ordeato et aqua ordei et utatur
paruis pullis aſſis et carnibus edulinis aſſis
niſi fe . eſſet continua . utatur endiuia ſcari
ola lactuca cum aceto ubi ſit zuccarum et
mala granata dulcia acria cõpetunt et om
nia cibaria facilis digeſtionis que uergunt
ad frigiditateȝ fugiendo ſemꝑ aquoſa uen
toſa et oppilatiua . Imprimis igitur digera
tur materia per hũc modũ . ℞ . endi . ſcari .
orte . et ſilueſ . añ . lib . ſ . lactu . epithi . fumi
terre eupa . ſcolo . cicoree añ . ʒ . ii . q̃tuor ſe .
fri . maio . et mi . lacce ſpice nar . foſ . abſin/
thii radi . apii añ . ℥ . i . ſpodii ſandaſ maga
zir añ . ʒ . i . aceti albi . ℥ . iiii . panis zucca . lib .
i . et . ſ . fiant ſirupi lib . i . et . ſ . Et emplaſtre
tur epar cum ſũmitatibus uitis albe et ſu/
co maurelle et epithime endiuie et ſcarioſ
ſandaſ . aceto et aqua ro . et purgeſ ſic . ℞ .
florum borra . uioſ fumiterre añ . ℥ . i . liqui
ritie munde iuiube folioꝝ abſinthii paſſu
laruȝ enucle . añ . ℥ . ſ . pruna . xx . ſpice nardi
ʒ . ii . fiat decoctio cũ ſero caprino et in de

coctione temperentur cortices miroballa .
citrinorũ . ℥ . i . fricentur lento igne et colen
tur et colature addatur caſſieſi . mun . ℥ . i .
reubar . ʒ . i . Nunc autem iſta curant ſicut
dictum fuit ſupra in alio ſirupo et alia e/
uacuatione ſcilicet ꝙ aliquibus diebus uta
tur ſirupo et aliquibus aliqua portione de
coctionis immediate dicte et ita mõ uno
modo alio . Emplaſtrum tamen continue
teneatur et frequẽter innouetur . Sed ſupra
totum uentrẽ ponatur emplaſtrũ ſuperius
dictum niſi ꝙ paſtetur cum aceto fortiſſi
mo loco uini tamen non ponatur ſupra r̃
gionem epatis . Sed emplaſtrũ frigidum
tm̃ ſupra regionem epatis apponatur ut di
ctum ẽ et quia aliquando cadũt multe cõ
poſitiones ſicut ẽ febris apoſtema idropiſ
et ſimilia ideo ſimplicia ſimplicibus adda
mus et compoſita cõpoſitis aliquãdo plus
aliquando minus quod induſtrie medici
operantis relinquo . In timpanite autem
fiant ſacellationes de milio panico furfur̃
et ordeo confracto camomilla et mellilo
to Aſſentur igitur iſta et frequenter fiat
ſacellatio et ſi uentoſitas eſſet de cauſa fri
gida ſacelletur uenter cum ſale aniſo mara
tro cimino et ruta et ſi fortius facer̃ uolu
mus fiat cuȝ ſulfure et nitro . Ex iſtis igi
tur poſſunt fieri olea unguenta et empla/
ſtra ¶ Deinde fiant uentoſe multe ſupra
uentrem ſine ſcarificatione et fiant ſuppo/
ſitoria ſuperius dicta epar tamen a calidis
cuſtodiatur . Medicamen ad euacuanduȝ
aquaȝ citrinã et detur . ʒ . i . aut plus aut mi
nus ſecundum conuenientiam particulari
um . ℞ . ſuci cucumeris aſinini et radicũ ei
us ſuci laureole ſuci yreos producentis flo
rem purpureum ſuci abſinthii ſuci eupato
rii añ . ℥ . iii . miſceantur et quieſcant et aq̃
que ſupernatat proiciatur . et quod reſidet
cõſeruetur tunc . ℞ . reubarbari agarici añ .
℥ . ſ . ſpi . nardi ſeminis endiuie ſeminis ſca
riole ſe . portulace maſticis lacce dragagan .
ſalis gemme añ . ʒ . i . mellis ro . ℥ . ſ . pulueri

zanda pulueriʒent et in ſole in uaſe uitreo diu agitentur et conficiant ad modū cōſ/ro. et conſeruet; et nō reueleᵗ niſi dilectis.

CLARIFICATIO. ¶ Queritur quid iſtorum debeat dici ydropiſis utrum debilitas uirtutis digeſtiue uel tumor uel inflatio et uidetur ꝙ tumor. quia in omni apoſtemate eſt tumor ſed in ydropiſi ē q̄re tumor erit ydropiſis. Preterea nihil erit cauſa et egritudo ſed debilitas uirtutis eſt cā ydropiſis quare nō erit idropiſ erit ergo tumor. Contrarium uidentur dicere aucto. dicentes ꝙ idrops eſt error uirtutis digeſtiue quare ꝛc̄. Dico ꝙ iſta deſcriptō eſt talis vnde ſm ueritatem debilitas uirtutis digeſtiue eſt cā ydropiſis et tumor ſeu inflatio eſt ſignum idropiſis et qualitas membri ledentis operationē eſt morbus. patet igitur ꝙ aucto. loquuntur cauſaliter. ¶ Secundo notandū ꝙ in idropiſi eſt triplex morbus. ſ. conſimilis ratōe male complexionis. officialis ratione tumoris et cōis ratione ſolutionis continui. et licet iſta ſint ibi mala complexio ē morbus ꝑ ſe cū primo ledatur operatio ratione male complexionis ſed alii ſunt morbi neceſſario quare ꝛc̄. ¶ Tertio notandū ꝙ cauſa immediata idropiſis ē error uirtutis digeſtiue in epate inq̄tum. ſ. errat digeſtio ſecunda ymo idropiſis non eſt aliud q̄ mala qualitas membri ledens operationes. et tumor eſt ſignum et ideo proprie loquendo tumor non eſt morbus ſed ſignū. cauſe autem antecedentes ſunt due. ſ. mala cōplexio calida uel frigida et licet mala complexio calida ſit cauſa antecedēs nihilominus frigiditas eſt ſemper quaſi immediata ſed calida et frigida ſunt cauſe remote ¶ Quarto intelligendū ꝙ in timpanite ꝛ aſclite ſunt ſimul cali. et frigi. ſed diuerſimode qm̄ unū ē ut formale ſicut ca. et iō actu manifeſtat. et aliud ē ut materiale immediatū et occultū et iō nō ita manifeſtatur ꝛc̄. ¶ Quinto notandū ꝙ extrema citius inflantur q̄ ꝓxima ſicut patet in pedibus ꝙ calor citius deficit in extremis q̄ i medio et ideo dicebat Gali. in pronoſticis ꝙ mors incipiebat a pedibus. Inflant igiᵗ pedes et non pectus etiā ꝙ locus pectoris non ē bene diſpoſitus per oſſa. ¶ Sex° aduertendū ꝙ in timpanite et aſclite ſolum uenter inflatur et pedes ſed ſuperiora macerantur. In aliis aūt ſpeciebus totum corpus inflatur cuius ratio ē qm̄ in iſtis duabus ſpeciebus uirtus ē multū debilis et nō pōt mittere nec ſuperfluū nec naturale. et quia non ſuperfluū ideo non ē tumor. et ꝙ non mittitur naturale ideo eſt macies. In yposarca aūt uirtus ē fortis quod patꝫ ꝙ ſuperflua mittit ad totū corpus et ideo ē tumor quare minus periculoſa inter omnes. et ideo ſolum in hac ſpecie manifeſtatur error uirtut; unitiue qd̄ ē proprie idropiſis ſicut error aſſimilatiue ē lepra Septimo notanduꝫ ꝙ in ſpeciebus ca. idropiſis urina eſt colorata rōe qualitatis añcedētis et nō coniūcte. in ipoſarca aūt utraꝗ cā ē fr̄a et ideo urina remiſſa. poſſibile tn̄ ē ꝙ urina ſit colorata ſicut dictū ē ſuperius ꝑpter debilitatē ſegregatiue renū. aut rōe ſe. ſuperuenientis et ſimiliū et ideo non ē in hoc caſu credendū. ¶ Octauo intelligēdū ꝙ in idropiſi de cā ca. ē maior ſitis ꝑpter caliditatem antecedētē ſicut in idropiſi de cā frigida eſt maior appetitus cibi propter utraꝗ cām frigidā cū appetitus cibi uigeat ꝑpter frigidū ¶ Nono aduertendū ꝙ i omni idropiſi tuſſis ſupueniēs rōe idropiſis ē ſignū mortis qm̄ poſtq̄ ē tāta paſſio epatis ꝙ ſpūalia ſibi cōpatiūtur ſignum ē mortis ꝙ paſſio membri nobilis ē ſicut epatis fortiſſima uidetur. ¶ Decimo notādū ꝙ ſicut ptiſis ē conſumptio corpis non poteſt eē ſine paſſione pulmonis cū quelibet conſūptio non ſit ptiſis. ita idropiſ nō poteſt eē ſine paſſione epatis et tn̄ quilibꝫ corporis error nō ē idropiſ. ¶ Vndecimo intelligendū ꝙ magna diſcraſia epatis cau

ſat idropiſim ſed remiſſa ictericiã. ¶ Duo
decimo aduertendũ ꝙ licet poſſint eẽ mł
te cauſe ſitis in idropiſi iſta tñ põt eſſe una
qm̃ cũ ſpiritualia cõprimantur propter epa
tis paſſiones tunc pulmo non põt flabella
re et uentare cor ſicut oportet et ita calefa
cit cor et uapores qui ſunt circa cor et per
cõſequẽs ſtomacus et ita cãtur ſitis. ¶ Tre
decimo intelligendum ꝙ idropiſis ſi fue/
rit de hu. tunc ẽ ipoſarca. ſi de aquoſitate
ſic erit aſclites. ſi de uentoſitate ſic erit tim
panites. aliq tamen dixerunt ſic. Cauſa an
tecedens aut ẽ calida aut frigida. ſi calida
aut coniungit̃ aquoſitati et ſic erit aſclites
aut ſiccitati et uentoſitati et ſic erit timpa/
nites. Si aũt frigida et coniungatur humi
ditati ſic erit leucoflẽia. ſi ſiccitati tũc erit
ypoſarca aut anaſarca. primũ tamẽ dictũ
ẽ melius qm̃ ipoſarca et leucoflẽia pro ea/
dem ſpetie reputanẽ ¶ Quartodecimo no
tandũ ꝙ calor mediocris generat uentum
et ita timpanitem ꝗ ſi eſſet fortis reſolue
tur et conſumetur et debilis nihil faceret.
Sed calor mediocris eſt duplex aut abſolu
tus et iſte eſt naturalis aut comparatus. et
ſic duobus modis qm̃ aut ẽ medius inter
ca. et frigi. aut medius inter potentẽ reſol
uere et conſumere aut inter non potentez
iſta facere et talis calor mediocris tali me/
diocritate ſignata cãt uentum. ſ. timpani/
tẽ. Et iuxta hoc notandũ ꝙ uentus q ge/
neratur ante humorẽ facilius generatur q̃
hu. ſed ille qui generatur poſt hu. difficili
us. ¶ Quintodecimo aduertendũ ꝙ i aſcli
te calor naturalis ẽ minor cũ magis ledat
in radice et faciat calorez naturalẽ exalare
ad cuius exalationez ſequitur frigiditas na
turalis ſed calor extraneus ẽ maior et intẽ
ſior. In ypoſarca ẽ contrariũ qm̃ naturał
calor in radice ẽ maior cũ natura nõ ita le
datur. Sed frigiditas accidentalis ẽ maior
gratia materie. tũc igitur in ipoſarca ẽ ma
ior frigiditas accidẽtał et maior caliditas
naturalis. In aſclite aũt cũ calor accidentał
ſit maior ſeu intenſior et frigiditas maior
¶ Sedecimo notãdũ ꝙ ipoſarca nõ põt cã
ri ex aquoſitate et uẽtoſitate ſed ex humo
re ꝗ in ipoſarca uirtus ẽ fortis et ſic expel
leret uentoſitatẽ et aquoſitatẽ et uentũ ad
totũ corpus cũ talia ſint facilius exalabilia
q̃ humor iõ expelleretur et ita nullus eſſet
tumor et ita nõ eſſet morbus. ſed licet hu
mor expellatur uſq ad mẽbra nõ tñ om/
nino põt expelli nec reſolui ꝓpter repung
nantiã et ita cauſat tumorẽ. Nũc autẽ uir
tus ſemꝑ ẽ debilis ubi idropiſ ex aquoſi/
tate et uentoſitate generaẽ quare zc̃. ¶ De
cimo intelligendũ ꝙ idropiſ de cali. diffi
cilioris cure ẽ in quolibet tempore morbi
q̃ idropiſ de frigi. ꝓ tãto ꝗ in ca. uirtus
eſt ſemper debilis et ẽ ibi duplex mala cõ
plexio diuerſa antecedens. ſ. q̃ ẽ ca. et con
iuncta que ẽ frigida et ita indiget contra
riis medicaminibus. In idropiſi aũt de fri
gi. uirtus ẽ fortior qđ declarat tumor uni
uerſalis et nõ ẽ niſi iũcta mala complexio
diuerſa et ita ſufficit unus modus medicã
di. Nec ẽ ſimile de tertiana ſi curetur fa/
ciliter ꝗ epar non patitur ſicut in idropiſ
nec ẽ ſimile de illo in morbis minus peri/
clitantur zc. quia idropiſ de ca. nõ hꝫ ma/
iorẽ conuenientiaz cũ aliis morbis calidis
q facilius curãtur q̃ frigi. et rõe epatis et ra
tione male cõplexionis duplic. ¶ Decimo
octauo notãdũ ꝙ panis ſi cõpetat cõpetit
in parua q̃titate cũ repũgnet digeſtioni et
oppilet et ualet magł humidus q̃ ſiccus dũ
tñ confundatur in brodio cicerũ aut in ui
no albo puro ꝗ facilius penetrat z facilius
digeritur nec inflat ꝗ ibi iũgitur cũ diure
ticis. ¶ Decimonono notandũ ꝙ idropiſ
de ca. debet a principio curari cuz frigidis
ſed poſtea cũ calidis ſupra uẽtrẽ et intus et
frigidis ſuꝑ epar ne diſſoluaẽ ¶ Viceſimo
notãdũ ꝙ ꝓuocatio fe. nõ cõpetit et licet i
multis aliis cõpetat tñ hic ẽ materia tanta
ꝙ nõ eſſet cõſumptibił et iõ Ipocras omis
idrops zc. ¶ Vltimo notãdũ ꝙ mirifice

competit in omni idropiſi calor ſolis cum
reſoluat et cū hoc ꝙ ē calor uiuificus ſm
Serapi. ita. ſ. ꝙ teneat uentrē diſcoopertuꝫ
in ſole ubi non ſit uentus et ꝙ frequenter
fricetur et fortiter

¶De ictericia

Ictericia ē uniuerſalis cutis defedatō
ſicut morphea ē defedatio cutis ma
culoſa. Sed differunt qm̄ morphea
fit ꝓpter errorē tercie digeſtiue ⁊ ictericia
ꝓpter errorē ſcde. Nunc aūt ictericie tres
ſunt ſpecies .ſ. citrina uiridis et nigra. mo
dus aūt generādi ē iſte qm̄ qn̄ natura ſine
ebulitione et ſine putredine mittit coleraꝫ
ad cutem. defedatur cutis uniuerſalis ſine
maculis et talis defedatio appellatur icteri
cia qm̄ unus et idē humor cū tranſmittitē
ad diuerſas ptes cauſat pa ſſiones ſicut dixi
mus ſuperius li° .i. cū loquebamur de fe.
CAVSA. Ictericia aūt aūt cauſatē a cau
ſis exterioribus aut a cāis interioribus. Si
exterioribus tunc ſunt ſicut morſus reptili
um uenenoſorū et aſſumptio ueneni et co
meſtio calidorū ciborū et labor in ſole ca
lido et acceptio ciborū corruptiuorū de fa
cili ſicut lac et piſces et acceptio ciborū op
pilatiuoꝝ et breuiter omnia illa q̄ poſſunt
eſſe cāe ictericie q̄ ultra temperamentum
multiplicāt colerā aut melancoliā aut adu
rūt eā aut impediūt uirtutē mūdificatiuā
epatis aut ciſti fellis qm̄ natura tūc mittit
hu. habūdantē ad totuꝫ corpus aut ꝑ uiā
mundificationis aut per uiā ſinthomatis.
Si aūt fuerit ꝓpter cās intrinſecas tunc aut
ē propter epar aut ꝓpter alia membra aut
ꝓpter ciſtim fellis aut ſplen aut ꝓpter ue
nas totius corporis et ſi ꝓpter ciſtim hoc e
rit aut propter malā cōplexionē aut ꝓpter
apoſtema aut ꝓpter oppilationē ſuorū me
atuū .ſ. illius ꝑ quē trahit. aut illius ꝑ queꝫ
emittit ad inteſtina aut illius per quē mit
tit ad ſtomacū. et ſi ꝓpter ſplenē ſimiliter
accidit ꝓpter iſta iā dicta. niſi ꝙ tunc eſt
ictericia nigra. et ſi ꝓpter uenas totius cor
poris hoc ē ꝓpter nimiā caliditatē adurē
tē ſanguinē et hu. accidit etiā in fe. ꝓpter
expulſionem materie ad totū corpus. Si
fuerit ex cauſis primitiuis hoc habetur ex
iudicio. et ſi ab epate ē cū macie totius et
grauedine partis dextre. Et ſi ꝓpē ciſtim
fellis accidit ſubito et ſi uia q̄ uadit ad in
teſtina ē clauſa egeſtio ē alba et color faci
ei citrinus et adeſt amaritudo oris et ſitis.
Et ſi porus q uadit ad ſtomacū ē oppilata
tus tūc urina ē colorata ſpiſſa crocea et ege
ſtio tincta. et ſi ꝓpter ſplenē ē duricies et
grauedo in ſplene et apparēt reliqua ſigna
melācolie. Et ē intelligendū ꝙ ictericia ci
trina ſeu crocea nunq̄ uenit a ſplene ſꝫ ſem
per nigra. ſed ictericia nigra pōt uenirē ab
epate et ſplene. Et ſigna diſtinctiua ſunt
qm̄ illa q̄ ē ab epate nō ē ita nigra et tunc
nō apparet duricies nec grauedo ſplenis. et
ſi ē ꝓpter uenas totius corporis uerzit ad
uirorē et urina ē remiſſa. PRONOSTI
CATIO. Ipocras docet multis modis
ꝓnoſticare ictericiaꝫ. Dicit enim icterici
non ualde inflati qm̄ ictericia ut plurimū
fit de colera q̄ eſt calida et ſicca et inflatio
fit ꝓpter uentoſitatē aut aquoſitatē et ta
lia cōſumūtur ꝓpter caliditatē et ſiccitatē ſi
cut dicit Galie. et ita licꝫ ſint inflati nō tn̄
ualde. uel poſſumus dicere ꝙ icterici non
ſunt ualde inflati quoniam ictericia cū tu
more et inflatione ē malū ſignum et ideo
anteq̄ ſint ualde inflati moriūtur. Si igiē
ictericis ſuperueniat inflatio et non reſol
uatur mortem ſignificat. Secundo docet
ypocras pronoſticare ictericis et nefreticis
emorroides innate bonū quoniam natura
mundificat corpus icterici per illas uias
Tertio ſic ſi epar durum ſit malum quoni
am ictericia ꝓpter apoſtema duruꝫ epatis
aut eius duriciē ē incurabilis ꝓpter paſſio
nē membri nobilis et ita mortē ſignificat
Quarto ſic ictericia ante ſeptimū diē ma
lū. in fe. acutis continuis ictericia an̄ ſepti
mū diē nō pōt eſſe ad bonū. qm̄ materia

unde cãtur icteritia eſt groſſa .et materia
groſſa non põt eẽ digeſta in tã modico tẽ
pore. Quinto ſic quibuſcũꝗ in ſe.in ſepti
ma die aut poſt põt eẽ bonũ ſignũ duꝫ tñ
aſſint conditiones ꝙ materia ſit digeſta et
ꝙ ueniat in die cretica et ꝙ epar nõ ſit du
rum.aliter ſemp maluꝫ ſiue ante ſiue poſt
ſiue ueniat ſubito ſiue paulatine . Preterea
iſta ſunt ſigna mortalia in icteritia inten
ſio croceitatis in corpore et remiſſio urine
ſine aliꝗ alleuiatione et inſomnietas et ab
latio appetitus et mollificatio neruorũ mo
uentiũ linguã ita ꝙ uix poſſit loqui .et cõ
traria iſtorũ ſũt ualde bona. Oppilationes
ꝗ ueniunt ex excreſcentiis nõ uidenẽ poſſi
biles ad curandũ .nec morbi qui ꝓueniũt
ex illis. ¶CVRATIO. Curationẽ icte
ricie breuiter pertractando ad tres cãs re
ducerẽ poſſumus.ſ.ad cãs uenenoſas ad cãs
ca.et ad cãs frigidas et oppilatiuas. Modꝰ
igitur ꝓcedendi ſit talis ꝙ primo cõtẽ cau
ſas poſtea contra accidẽtia .Si igiẽ ictori/
cia uenerit ꝓpter uenena imprimis utatur
tiriaca metridato .deīde utaẽ acetoſis ſicut
ẽ ſucus acetoſe et acetoſitatꝭ citri et malo/
rũ granatorũ et ſiſia.lac potatũ cũ oleo a/
mig.dulci ualet in icteritia cãta ꝓpter ue
nenũ ſm Auiꝗ. Si aũt cã fuerit ca.et cor
pus uideatur plectoricũ fiat flebothomia
de uena epatis utriuſꝗ brachii et ſi pticula
ria cõueniãt fiat poſtea de uenis ꝗ ſũt ſub
lingua et in labiis . deinde fiant uẽtoſe in
ter ſpatulas cũ ſcarificatione. deinde mun
dificatur corpus ſic.℞.florũ borra.uiolaꝝ
añ.℥.i.fiat decoctio in ſero caprino et in
decoctione reſoluatur caſſiafi.mun. tama
rin.manna añ.℥.ſ.et detur in aurora. Si
aũt colera dñetur digeraẽ iprimis ſic .℞.
acetoſe endiuie ſcariole epithime capil.ue.
re.lactuce ſcolopẽ.añ.℥.iii. quatuor ſe.fri.
maio.et mi.añ.℥.ii.ſpodii ſanda.magaꝛir
añ.℥.i.camphore lacce ſpi.nar.añ.℈.ii.ace
ti albi.℥.iiii.ꝣuccari lib.i.et.ſ. Materia di
geſta purgetur ſic.℞.Florum borra.uiola.
liqui.mun.paſſu.enucle.añ.℥.ſ.fiat deco/
ctio cũ ſero caprino et in decoctione ĩſol
uantur cortices miroba. bene gũboſorum
añ.℥.i.fricentur et coletur et colatura detẽ
in aurora et talẽ colatura põt fortificari cũ
reubar.ſpica nardi ꝛc. Et ſi cã eſſet antiꝗ
poſſet fortificari cum maſtice et dyagrio
añ.℈.ſ.et poſſet addi manna et caſſiafiſtu
la et pruna et ſic diuerſimode purgetur ſe
cundũ ꝙ requirit diſpoſitio . deinde infri
gidetur epar ab extra ſic.℞.ſucũ endiuie
et ſcariole epithime et ſempuiue et addan
tur ſandalẽ.et aqua ro.et acetum album et
panni linei intingantur et ſupra regioneꝫ
epatis applicentur . Si aũt fuerit cũ apoſte
mate tunc curetur ut ſuperius dictũ ẽ et ĩ
declinatione apponãtur diure.ſicut ẽ ſucus
feniculi aniſi maratri apiũ ſpica nar.et ſi
milia . Dieta aũt iſtorũ ſit.ſ.panis cũ toto
in parua ꝗtitate et uinũ albũ cum aꝗ mul
ta et carnes uolatilium uſualiũ niſi dege/
rent ĩ aquis utatur carnibus edulinis et ex
tremitatibus anſeris .et poteſt uti lactucis
endi.ſcario.et portula.et melo.et cucur.et
cucumer.ſpinargiis atripliobus borra.ortẽ
ſibus .utatur moris ſemi.maturis et ceraſis
acribus et malagrana.et acetoſitate citri et
omnibus modis ꝗbus uoluerit utatur her
ba dicta acetoſẽ.utatur piſcibus ſquamoſis
de aquis mundis . Et ſi cauſe eſſent cõpo/
ſite cõponãtur dieta et medicamina ſcdm
diuerſitatem componentium . Si autem
cauſa eſſet frigida et oppilatio ſiue in epa/
te ſiue in ciſti fellis et uiis eius ſiue in ſple/
ne . Imprimis digeratur materia ſecundũ
hunc modum. ℞.radicũ panis porcini ra
diꝗ.ariſtolo.gentiane lilii radiꝗ rubee ma
io.apii bruſci ſparagi graminis ſquille cap.
feniculi petroſilii rafani añ.℥.iiii. mundẽ
tur et conquaſſentur et temperentur ĩ ace/
to albo mundo fortiſſimo per dieꝫ et no
ctem.℞.ſcolopendrie abſinthii ſerpilli o
rigani calamenti utriuſꝗ ſaluie bectonice
germandree tribuli marini ſticados capil.

ueneris recẽ. añ. ℥. iii. aniſi maratri aloe ſi/
ſeleos ſpice nardi ſquinanti lacce cipri cala
mi aroma. ſeminis endiuie ſe. ſcariole, ſe.
uiol. liquiri. mun. paſſu. enuclea. bruſci ſe.
minis ſparagi añ. ʒ. i. roſ. ſpodii ſanda. ma
gazir añ. ʒ. ii. mellis roſ. lib. ii. et fiat ſiru/
pus. Intelligendum tamen ꝙ pauciora ⁊
plura poſſunt apponi iuxta arbitrium me
dici. Et tamen intelligendum ꝙ diuerſi/
tates particulares ſunt mĩte ualde ideo ex
aliquibus iſtorum et magis electis põt fie
ri electuariũ aut conditum aut oleum aut
unguentum ⁊c̃. Et ſecundũ hoc fiant fri
cationes inũctiones ſtuphe et balnea et cõ
ſimilia modo ab intus modo ab ex̃ mo/
do utroq; modo multa igĩ induſtrie me
dici derelinquo. Materia igitur digeſta ⁊
mollificata ſicut oportet euacuetur paulati
ne per hunc moduz. ℞. agarici turbit aloe
añ. ʒ. ii. eſule. ℈. ii. lacce ſpice nardi foliorũ
abſinthii foliorum mente calami aroma.
maſticis zinzi. ſalis gemme añ. ℈. ſ. confi/
ciantur et fiant pillule et poſt nouem dies
ſue confectionis exhibeantur ab. ℥. ſ. uſq;
ad. ʒ. vi. iuxta cõuenientiam particulariũ
Vel purgetur ſic. ℞. Florum borra. uiolarũ
polipodii liquiri. mun. paſſu. enucle. añ. ℥.
i. ſpice nardi turbit añ. ʒ. i. Fiat decoctio et
in decoctione temperentur cortices miro
balanorum Kebuſ gummoſorũ. ℥. i. fricẽ
tur et coletur et detur. Et ſi cauſe ſũt cõ/
poſite componantur medicamina et inun
gãtur cottidie uenter et latera commixtio
ne uini albi et olei de camomillis et lauri/
ni. Dieta ſit ſubtilis et facilis digeſtionis
et utatur feniculo nouello et utatur zinzi.
ſpica cinamomo. ¶ His uiſis et per ordi
nem obſeruatis ad localia remedia ueniã/
mus. Corporibus igitur mundificatis di/
ligenter ſecundum diuerſitatem cauſarum
ſtuphetur et in ſtupha ponantur ea q̃ po/
nebantur in ſirupis ſcd̃m diuerſitatem cau
ſarum. deinde abluatur cuz aqua illa et fri
cetur cum panno aſpero et hoc fiat multis

uicibus et abluatur facies cuz aceto albo te
pido. uel decoquatur ordeum et capil. ue.
et eupatorium in aceto albo et aqua et ab
luatur facies tota et totũ corpus cum iſta
decoctione et inſtilletur una gutta iſtius
decoctionis in oculis. aut inſtilletur ſucus
coriandri i oculis aut acetoſitatis citri aut
ſucus acetoſ. aut uinum granatorum aut a
cetum album et ſit ſemper tepidum et cũ
uno ex iſtis aut omnibus abluatur facies ⁊
totum corpus ſcd̃m ꝙ erit poſſibile. Intel
ligendum ꝙ uomitus cõfert in omni icte
ricia quecunq; fuerit cauſa. lac autem buli
tum et cum modico aceto mixtum et cũ
modica aqua curat ictericos de cauſa cali/
da. Endiuie et ſcariole ſilueſtres et eupato.
comeſta cum uino et modica portione aq̃
raſani diſtillate curat omnem ictericiã de
cauſa frigida ¶ Curatio ictericie propter
ſplenem. Si fuerit propter ſplenem et cũ
apoſtemate ſi particularia conueniant fiat
flebothomia de baſilica partis ſiniſtre et ſi
ulterius indigeat fiat de ſaluatella ſiniſtre
manus et apponantur aliqua pauca calida
in medicaminibus que ei debentur. regan
tur igitur febricitantes et patientes apoſte
ma ſicut oportet et ſicut dicemus. Si aũt
fuerit ſine fe. et ſine apoſtemate ſplenis ſ;
uenit propter oppilationem et duriciẽ ſple
nis et propter maliciam mundificandi tũc
detur ſirupus iam dictus uel fiat ſic. De/
coquatur in ſirupo acetoſo et ſirupo ſquilli
tico ſcolopẽdria raſanus radix capparis ſq
nantum centaurea et utatur iſta potõne ſe
ro et mane. deinde purgetur per hũc mo
dum. ℞. Florũ borra. uiolarum foliorũ ſe
ne paſſularum enucle. liquir. iuiub. agarici
añ. ℥. ſ. fiat decoctio in ſero caprino et in
decoctione temperentur cortices miroba.
indorũ bellicorũ et emblicorũ añ. ℥. ſ. fri/
centur et colẽtur et detur. et ſi fortius pur
gare uolumus purgemus ſic. ℞. dya ſene
dya. bor. yere ruſine añ. ʒ. iii. lapid. ar. moni
es abluti. ʒ. ſ. miſceantur et exhibeaẽ cunti

dormitũ. Deinde diſtilleť aqua rafani et
cottidie frequẽter abluať tota regio ſplẽis
Vel fiat tale unguentũ buliãt iſta in oleo
laurino. ſ. armo. cappa. ſquinãtũ centaurea
abſinthiũ rafanus colatur et colature adda
tur cera et inungatur tota regio ſplenis uł
frequenter uel ex iſtis fiat emplm. uitent
igitur omnes icterici cãs multiplãtes icte
riciã q̃ dicte ſũt. CLARIFICATIO
Intelligendũ igitur ꝙ ictericia ẽ paſſio di
geſtiue ſicut morphea et ẽ uerũ q̃tuz ad cãz
imediatã ſʒ ẽ ictericia ꝓpͣa paſſio epatꝫ q̃tũ
ad cãz antecedentẽ ut dictũ ẽ in ſententia
Secũdo notandũ licet morphea ſit de fleg
mate tñ ictericia nõ põt cãri de flegmate.
cuius rõ ẽ qm̃ colera ẽ hu. ſubtił et poteſt
delegari ad totũ corpus. et mel̃ia cum ſit
hu. ſiccus. põt etiã diuidi et ꝓici toti cor-
pori qđ declarãt multi ſudores in fine pa
roxiſmi q̃rta. flegma ꝓꝑ rõe uiſcoſitatis
nec ẽ diuiſibile nec bene ſepabile nec bene
ꝓgreſſibile ad totũ corpus cũ hereat et iõ
poſt paroxiſmũ in fe. cottidi. fit modicus
aut puus ſudor q̃re nõ põt ictericia cãri de
flegmate cũ ſuo loco adhereat et morphea
eſt fedatio cutis maculoſa et ꝑticularis ſed
ictericia ex flegmate cãri nõ põt. Tertio
notanduʒ ꝙ licet ictericia ſit paſſio calida
potiſſime citria et crocea nihilominus põt
cãri a frõ tãq̃ a cã remota. ¶Quarto itel
ligendũ qm̃ licet criſis ꝑ ſudorẽ poſſit cã-
ri ante diẽ. vii. tñ criſis ꝑ ictericiã nõ erit
ad bonũ ante diẽ ſeptimũ qꝛ criſis q̃ fit ꝑ
ſudorẽ req̃rit materiã ſubtilẽ q̃ põt eſſe di
geſta ante diẽ ſeptimũ ſed materia icteri
cie ẽ groſſa aľr nõ retineretur iuxta cuteʒ
et ante diẽ ſeptimũ nõ põt digeri cõpetẽť.

¶De paſſionibus ſplenis

SPlen ẽ mẽbrũ rarũ ſpõgioſũ oblõguz
in ſiniſtra parte corpis collocatuʒ ad
mũdificandũ et depurandũ ſãguinẽ
ordinatũ. Intelligendũ ꝙ cũ ſplen bene
mũdificat ſanguinẽ corpus ẽ iocũdum et
bene diſpoſitũ. qñ aũt nõ bene mũdificat
tũnc aduenit triſticia corpori et multe alie
paſſiones qm̃ ſi deficiat in attrahendo ge
nerat ictericiã et ſi deficiat in continendo
poſtq̃ attraxit cãt fluxũ uentris et ſimilia
et ſi deficiat in digerendo et in mũdando
cãtur duricies oppil̃o et apoſtema. Splen
igitur ſicut alia mẽbra patitur morbos cõ
ſimiles officiales et cões. CAVSA. Cau
ſa aũt oppilatõnis et duriciei qꝛ de illa ma
gis intendimꝰ. ſunt quedã extrinſece et q̃
dã intrinſece. extrinſece ſicut multiplicatõ
ciborũ melancolicoruʒ ſicut ẽ caſeus caules
legumina et ſicut timor et ſil̃ia. et ſi intri
ſece tunc prouenit ab epate multiplicante
hu. melancolicum aut ſplene cuʒ incurrit
oppilationẽ duriciẽ aut apoſtema aut ſolu
tionẽ continui. SIGNA. Signa durici
ei et oppilationis ſunt urina remiſſa et te-
nuis duricies notabilis in ſplene. attamen
ſi eſt apoſtematũ tũc eſt duricies et tumor
in altera parte tantum ſed duricies ẽ ꝑ to
tam regionem ſplenis quando eſt ſine apo
ſtemate. Tertiũ ſignũ quoniam appetitus
aliquando augmẽtatur aliquando diminu
itur et aliquando euomitur melancolia et
aliquando apparet in inferioribus. Aliud
ſignum ẽ difficultas hanelitus et fedus et
color faciei et cutis totius corporis et triſti
cia timor et ſollicitudo et ſomnia terribi-
lia et ſimilia. PRONOSTICATIO
Qui incurrunt frequenter corrizam non
ſunt ſplenetici quoniã ſplenetica paſſio fit
de materia groſſa ſed corriza de aq̃ſa ſub-
tili quare ꝛc̃. Vrina pertinẽs ſanguini aut
vrina cum reſidentia multa et fece in de-
clinatione paſſionis ſplenis bonum ſignuʒ
vrina alba et tenuis in paſſionibus ſplenis
omnibus ſi continuetur multũ malum eſt
Si alicui ſplenetico cõtinuentur medicami
na appropriata et nõ remediatur magnuʒ
malũ ſignificat. Paſſio ſplenis ĩ principio
ſatis de facili põt curari ſed poſtq̃ ẽ inuete
rata aut nũq̃ aut cũ difficultate curať. Flux
us ſanguinis per narẽ ſiniſtrũ in paſſioĩbus

ſplenis p̄t eſſe ad bonū. Diarria breuis ī
paſſione ſplenis bonū. Fluxus uentris ſāg
uineus in apoſtemate epatis bonū ſignum
vrina in qua ē fex uiſcoſa aliquādo ad bo
num aliquando ad malū. Apoſtema ſple
nis aliquādo terminatur per apoſtema ſub
aure. CVRATIO. Circa iſtam mate
riam intelligendum ꝙ ea que ualent epa/
ti ualent ſpleni niſi ꝙ medicamina ſplenis
debent eſſe fortioris uirtutis et ea que no/
cent epati nocent ſpleni. Si autem paſſio
ſplenis fuerit de cauſa calida. ut apoſtema
aut febris q̄d diſcernitur ex calore ſiti et fe
bri. et ſimilibus. tunc imprimis ſi particula
ria conueniant fiat flebothomia de baſili/
ca ſiniſtre partis. deinde de ſaluatella eiuſ/
dem lateris. deinde digeratur materia per
hūc modū. ℞. endiuie ſcariole lactu. por/
tula. an̄. ℥. iiii. radicꝗ. cappar et gineſtre et
tamarin. ſcolopen. capil. ue. an̄. ℥. ii. q̄tuor
ſe. fri. ſc. apii ſparagi bruſci liquir. mū. an̄.
℥. i. aceti albi. ℥. iii. panis zuccari quar. iii.
mellis. ℥. ii. fiat ſirupus. Digeſta materia
purgeẗ ſic. ℞. floꝝ borra. uiola. polipo. aga
ri. aniſi liqri. mū. an̄. ℥. ſ. fiat decoctio et
in decoctione tēperētur cortices miroba.
citri. indo. an̄. ℥. ſ. fricētur et colētur et de
tur ī aurora. Intelligendū tn̄ ꝙ ſplen de/
bet prius mollificari cū iſto mollificatiuo
q̄d ualet in omni apate ſplenis et duricie
et oppilatōne. ℞. medulle uituli et ceruí aſ
ſungie galline anatis pinguedinis porci re/
centis olei amig. dul. olei ſiſami. an̄. miſce
antur cū cera et inungaẗ regio ſplenis. Si
autē fuerit duricies ſine fe. et apoſtemate
tūc poſſunt fieri ſirupi et apozimata et un
guenta fomenta ablutiones et conſimilia.
ſiue ab intus ſiue ab extra. Materialia au
tem ſunt hec que habent aſpectū ad ſple
nem. ſ. radices yreos acori ariſtologie gen
tiane lilii apii feniculi petroſi. utriuſꝙ tri/
buli capparis fraxini gineſtre tamarin. me
diane cortices iſtorū. ſ. ebuli et ſambuci lu
puli uitis alba. ualet etiam acetoſa abſinthi
um yſopus capil. ue. ſquilla aqua ferrario/
rum ſcolopen. eupato. centaurea calamētū
bectonica germandrea aſari camedre ca/
mepith. panis porcinus aniſum maratrū
ameos ſpica ſquinantum xilobalſa. capo/
bal. opo. flos ſalis ſemen acetoſelle ſemen
cāne cuſcuta eruca. Valent etiā a proprieta
te ſicut dicit Auicꝗ pulmo uulpis ueſperti
liones ſplen aſini ſilueſtris ſplen pulli equi
ni ſi ſiccetur et pulueriʒetur. accipiatur igi
tur unum ex iſtis uel plura et applicentur.
Compoſita autem poſſunt eſſe iſta portu
laca cum aceto ſirupus acetoſus oximel di
ureticū et ſquilliticum et purgetur cū mi
robalanis indis bellicis emblicis paratis ſi
cut decet. Et quia iuuenes uolunt aliquan
do ꝙ totum maſticetur ideo procedamꝰ
ſic. Recipe radicum. feniculi. petroſilii
apii capparis mediane corticꝗ gineſtre frax
ini an̄. ℥. iii. conquaſſentur et temperētur
in aceto fortiſſimo per diem et noctē tūc
℞. ſcolopendrie capillorum ue. eupatorii
an̄. ℥. i. mellis ro. lib. ſ. zuccari lib. ſ. fiat ſi
rupus. Materia autem digeſta purgeẗ cū
aliquo ex iſtis. ſ. yera. yeraruf. yeralogod.
theodoritō emperiſton; et poſſumus adde
re q̄tū uolumus de dyaſena et dyabora.
Mollificetur autem ſplen ante purgatio/
nem primo ſic. ℞. capparis mediane corti
cis tamarin. ſquinanti. an̄. ℥. iii. ſinapi ſul/
furis a'ei agreſtis ſtercoris uaccini et ouini
ſeminis rute an̄. ℥. ii. armoniaci. ℥. i. bdel/
lii. ℥. i. picis naualis. ℥. ſ. temperētur gum
mi in aceto et alia omnia terantur in vlti
mo et malaxentur cū oleo laurino et ad
datur predictis gummis et fiat emplaſtꝝ
et teneatur ſupra regionem ſplenis exten
ſum ſupra alutam et coopertum cum pan
no lineo. Vel ſi leuius uolumus facere
diſſoluatur cinamomum in aceto et fiat
emplaſtrum. vel buliat ruta in aceto et
filtrum intingatur ibidem et apponatur.
Vl̄ fiat tali modo candeſcant lapides mo

lares et infundantur in aceto et fumus ſi/
le applicetur ſpleni et ſi iſta non conferant
tunc fiant. v. cauteria ſupra regioneꝫ ſple/
nis. Cibaria ſint ſubtilia facilis digeſtiōis
et ideo competit ſinapiū et in omni aqua
quam potabit extinguatur ferrū candens
Si aūt in ſplene fuerit dolor inflatio et ru
gitus tunc minoretur cibus et potus et nul
lo modo potet aquā. ſed uinū antiquum
forte ſubtile et fiat potio ex agno caſto et
ruta et aniſo cimino. ſpica nardi et ſquinā
to et ex iſtis eiſdem fiat ſacellatio aut inū
ctio aut balnectur et deinde fiant uento/
ſe ſine ſcarificatione ¶ Et ſi fuerit ſine fe.
buliat nux cipreſſi praſſium ruta capparus
agnus caſtus in oleo coſtine et intingat̄ la
na et deſuper apponatur. et in hoc caſu ſū
me ualet abſtinentia exerciciū fricatio for
tis et balnea ſulfurea. ¶ CLARIFICA
TIO. Intelligendū ꝙ duricies ſplenis in
ducit maciem in toto corpore ꝓ tanto ꝙ
melancolia multiplicata corrūpit uirtuteꝫ
digeſtiuam in epate qua corrupta nō gene
rantur hu. laudabiles qui ſint ad nutritio/
nem mēbrorū ꝓpter groſſitiē et malaꝫ q̄
litatē et ita per accidens ex duritie ſplenis
macies generatur. ¶ Secundo notandum
ꝙ ſplen indiget fortiori medicamine cuꝫ
oppilatur q̄ epar et quia magis diſtat et ꝙ
oppilatio fortior cū oppiletur ex ſui nutri
mento. et quia nutritur ex ſanguine me/
lancolico ideo medicamine indiget forti
ori. Nunc aūt aliquibus uidetur contrari
um ꝓpter dictum Gali. xiiiº. ter. caº vi.
uerſus finem dicentis ꝙ ſplen nutritur ex
ſanguine ſubtili. dico ꝙ ſequitur littera cū
dicit̄ ꝙ ſplen nutritur ex ſanguine ſubtili
uerū ē ſed nigro. et cū dicit̄ ꝙ epar nutri
tur ex ſanguine groſſo uerū ē ſed rubeo et
ita omnibus conſideratis groſſius ē nutri/
mentū ſplenis ꝙ melācolicū ⁊ ita fortiori
idiget medicamine et hoc clarius expoſui
mus ibidē. ¶ Tertio intelligendū ꝙ melā
colia multū aſſimulatur ſpleni cōplexione
etiā multum habundat ibidem et tamen
ibi non generatur licet aſſimiletur ſibi. et
habundat ibi pro tanto ꝙ in ſplene non ē
uirtus generatiua hu. ſed in epate genera/
tur magis gratia materie q̄ agentis cum e
par ſit calidum et frigidum. attrahitur igi
tur a ſplene ratione ſimilitudinis et ibi ha
bundat ratione conſeruationis nō genera/
tionis. licet oms humores innaturales poſ
ſint etiam generari alibi q̄ in epate. ſicut ē
colera praſſina in ſtomaco et in uenis etiā
aliquando. ſed ſplen nullam habet uirtu/
tem generandi multa tamen alia habēt ra
tione ſui et epatis uirtute. ¶ Quarto notā
dū ꝙ flegma non habuit receptaculum ꝙ
non ē humor odioſus. ꝙ nō habet malas
qualitates et ē ſanguis ſemicoctus et quia
tempore neceſſitatis conuertitur in ſangui
nem et nutrit. colera autem et melanco/
lia ſūt hu. odioſi nature propter malas eo
rū qualitates et nūq̄ poſſūt in ſanguinem
trāſmutari iō natura eis carcereꝫ ordinauit
¶ Quinto notādū de illis ꝓſibus. Cor ſa
pit pulmo loquit̄ fel cōmouet irā. Splen
ridere facit cogit amare iecur. Pulmo loq
tur ꝓpt̄ aeris attractionē q̄ ē materia uoc̄
Cor ſapit ꝙ ab ipo ꝓcedit ira indignatio
uictoria dn̄atio ſm̄ Io. fel cōmouet iram
Splen ridere facit ꝓpter accidēs purgando
hu. mel̄icū. Cogit amare iecur. iecur ī aui/
bus ſꝫ ſtoācus ī hoīb9 et iō iecur ꝓ ſtoma
co et epate qm̄ ſtomacus facit amare cibū
et iecur coytū ꝙ ī coitu ſūt tria neceſſaria
calor ꝓcedēs ab epate ſpūs a corde hūor a
cerebro ſm̄ cōſtan. ¶ Sexº notandū ꝙ licꝫ
ſplen ſit mēbrū ſrm̄ nihilomi9 pōt ibi ca
lor habūdare cū ſint ibi uene et arterie ī q
bus pōt ſāguis calidus habūdare et ita ſplē
pōt calefieri p̄ accidēs. Septio notandū ꝙ
ubi ē oppil̄o nō erit neceſſario putrefactio
nec apoſtema de neceſſitate qm̄ cū oppil̄o
ſit in uenis nihilominus poſſunt aliq̄ mō
per orificia euentari ſed apoſtema cātur ī
foraminibus membroꝝ ubi etiā clauditur

et facit extenſionem uiolentam et non po
teſt fieri euacuatio .ideo putrefit materia
et cãtur apoſtema taliter aũt nõ conuenit
in oppilatione quare zc̃. ¶ Octauo intelli
gendũ ꝙ urina in oppilatõne eſt tenuis qꝛ
nihil poteſt eliquari nec permiſceri niſi ſo
la aquoſitas rõe ſubtilitatis ſubſtantie ſue
et non deciditur ab humoribus groſſis ſꝫ
tranſit per ea. cum autem incipit inſpiſſa
ri bonum ſignum ẽ quia ſignificatur hũo
rum diſſolutio et compactionis reſolutio
Vnde notandum ꝙ diſſolutiua in princi
pio non competunt quia reſoluunt ſubtile
ſed debẽt primo poni mollificatiua et po
ſtea diſſolutiua. ¶ Vltimo notandum ꝙ
flebothomia ſi competit in cã calida debꝫ
fieri de brachio eiuſdem lateris et ſi cõpe/
tat in cauſa frigida fiat de ſafena eiuſdem
partis.

¶ Tractatus de egritudinibus renũ et ꝑmo
de dolore.

INtelligendum ꝙ duo renes quorꝫ
unus ſupponitur alteri fuerunt creati
duri et ſolidi ut aquoſitatem ſupflu
am a ſanguine attraherent et mundifica/
rent ipſam. Patiuntur aũt renes tripliciter
ſicut alia mẽbra. ſ. malã complexionẽ ſo/
lutionem continuitatis et morbũ officialẽ
Dolor aũt eſt accidens quod ſequitur iſta
¶ CAVSA. Cauſa aũt aut eſt exterior
aut interior .ſi exterior ſic eſt nimius uſus
diureticorum caſus et percuſſio coitus eq/
tatio ſuperflua et potiſſime in non cõſue/
tis et ſimilia .Si aũt ſunt cãe intrinſice ſi/
cut ẽ mala complexio diuerſa cũ materia
aut ſine materia apoſtemante cõplexiones
ulcera et multa cõſimilia. tũ rõe ſui tũ rõe
compaſſionis uicinitatis et colligantie .
¶ SIGNA .Signa ꝙ dolor ſit a renibus
et nõ ab aliis mẽbris ſũt qꝛ dolor renũ eſt
mãſiuus et dolor yliorũ ẽ deambulatiuus
ꝑ totũ uentrẽ. ſcd̃m ſignũ ẽ qm̃ pes illius
ptis ex q̃ ẽ dolor patitur quãdã dormita/
tionẽ. ſignũ aũt diſcraſie ẽ qm̃ ſi ẽ ex ma/
la complexione ca. ſentitur calor in loco et
leditur a calidis et iuuatur a frigidis niſi
repletio impediat et urina ẽ tincta et adeſt
ſitis et amaritudo oris et appetitus ad ue/
nerem .Si aũt cã ſit frigida tũc appetitꝰ ad
uenerẽ ẽ diminutus et quaſi priuatus et ſẽ
titur frigiditas in loco et iuuatur a calidis
et urina eſt remiſſa et paucitas ſitis et ſimi
lia ¶ PRONOSTICATIO . IPocꝛs
docet pronoſticare nefretici ultra .xl. ãnos
non curantur et ẽ uerũ ſic qm̃ ſi dolor re/
nũ cõtinuauerit per multos annos et reme
dia ſalubria fuerint applicata et non potuit
curari et iã fluxerũt anni .xl. talis nunq̃ cu
rabitur quoniã ſi non potuit curari cũ uir
tute forti quomodo curabitur cum debili
non uidetur. ¶ CVRATIO . Intelligẽ
duꝫ qm̃ ſi dolor ẽ ſine materia ſufficiunt
alterantia. Si aũt ẽ cum materia adhiben
tur alterantia et euacuantia .Notanduꝫ ꝙ
in dolore renuꝫ cauendũ eſt a diureticis et
potiſſime fortibus et narcoticis . Si igitur
eſt diſſinteria calida fiat imprimis criſtere
de mercuriali uiolis ordeo et pſilio et ſe.
frigidis et oleo uiolato et caſſiafiſtu. et mã
na et ſiſibus .Deinde ſi particularia conue
niant fiat flebothomia de baſilica eiuſdeꝫ
lateris deinde de ſafena eiuſdem partis. de
inde fiat talis ſirupus .℞. endiuie ſcariole
lactuce añ. ꝯ. i. ſuci cucurbite lib. ſ. florũ
nenufaris uiol. floruꝫ borra. añ. ℥. iiii. pru
na .xxx. aceti albi. ℥. ii. pañs zuccari añ. lib.
i. fiat ſirupus ¶ Materia digeſta purgetur
cuꝫ oxi laxatiuo et electuario de ſuco ro.
et oleo nenufarꝫ .localia remedia ſũt iſta.
℞. ſucum maurelle ſucum lactu. et miſce
antur cum oleo ro. et oleo nenufaris et pã
ni linei intingãtur et tepidi ſupra renes ap
plicentur . Vel fiat unguentum cum ſuco
umbilici ueneris et oleo roſato . uel fiant
ſacculi de roſis et ſandalis et camomillis
et ponatur in aqua calida et exprimantur
et aſpergantur cum aqua roſata et aceto et
eſt ualde mitigatiuum in corpore mundo

Et ſi exegerit nos neceſſitas recurramꝰ ad
narcotica . ſicut eſt papauer et iuſquiamus
et ſimilia et ſtent ibi modico tēpore . Vel
fiat ſic. ℞. tabulam plumbeā et perforetur
minutim et calefiat primo et igniať et po
ſtea extinguatur in aceto et temperetur in
aceto fortiſſimo. deinde ligentur in capiti
bus due corde et ligetur ſupra renes . et po
ſtea iterū temperetur in aceto dolorē renū
de cā calida corpore mundificato mitigat
et reddit hominē caſtū. uitet omnes cau/
ſas que iſtum morbum inducunt. Et uta
tur cibis frigidis ſicut eſt ordeatum auena
tum amidū lactuca portulaca ſpinagia cu
curbi. melones pira poma uinum ſit ualde
limphatum et ita de aliis cibis facilis dige
ſtionis . Si autem cā fuerit frigida digera
tur ſic. ℞. mente ſaluie abſinthii camedre
camepith. origani calamēti añ. ℥. i. mellis
ro. lib. i. fiat ſirupus et purgetur cū benedi
cta aut cum agarico et turbit paratis ſicut
oportet Et inungatur locus cum oleo co/
ſtino camomil. aut cū oleo de balſamo et
tiriaca et oleo de ſcorpionibus ſimul mix
tis . uel fiat ſacellatio de camomil. melilo/
to anthos floribus utriuſqꝫ ſticados. Si au
tē eſſet dolor uentoſus precipiať abſtinen/
tia exerciciū et balneū . et inungatur cum
oleo đ ruta et agno caſto aniſo ꝛ maratro
bulitis in uino puro . Et qꝛ nobiles et di/
uites frequenter laborāt de dolore renum
ideo iterū magis particulariter ꝓſeq̄mur.
Et ſubiungamus hic quoddā exemplum
quod accidit de facto

❡ Tractatus de dolore renū et debilitate
et oppilatione cuius cā ē materialis colera.

QVod aūt ſit dolor renuꝫ patet per
dolorē in parte poſteriori uerſus fi
nē ſpondiliū in ſpina dorſi et per
apparitionē arenularū rubearū . Qꝫ aūt ſit
debilitas renū hoc patet qꝛ mala cōplexio
et dolor et paſſio durauit circiter ānos de
cē et iō mala cōplexio fere adequata . et iō
uirtus debilitata eſt rōe ſui inſtrumenti et
pro tanto deficiūt renes in mundificando
et ideo interpollat. et cū materia aggrega
ta eſt incipit paroxiſmus cuꝫ dolore . ſicut
dolor mulieris parturientis. qꝛ aūt ſit oppi
latio patet hoc quia in paroxiſmo ē urine
retentio et cuꝫ curatur aduenit multitudo
et arena multa in fine paroxiſmi et ī fine
lunationis . Qꝫ aūt ſit cā calida hoc patet
quia ipſe eſt colericus aduſtus cum calefa/
ctione epatis et croceitate oculorum et qꝛ
in tempore paroxiſmi totus comburitur
et potiſſime renes . Qꝫ autem ſit morbus
materialis patet quia ſoluitur paroxiſmus
cum euacuatione multe materie et quia ī
mediatur ex his que multiplicant urinam
et ſeceſſum bene igitur dictum eſt in titu
lo. tractatus de dolore renum et debilita/
te et oppilatione cuius cauſa eſt materialis
ca. et ita in titulo quinqꝫ continētur. Cu
ratio igitur conſiſtit in alteratōne materie
antecedentis et in euacuatione eiuſdē cum
his que habent aſpectum ad materiam et
locum . Sed aduertendum ē qꝛ aliter agē
dū ē in tempore paroxiſmi et aliter ī tem
pore interpolationis et qꝛ prius ſuccurren
dū ē his que prius et plus moleſtant ideo
primo uidendū quid ſit faciendū in tem/
pore paroxiſ. et qꝛ ſup oīa dolores ꝓſter/
nunt uirtutes ideo primo debent poni ſu
pra renes alterantia confortantia . et quaſi
ſtupefactiua ne magnitudo doloris uirtu
tem abiciat. ſecūdo applicētur criſteria ꝓp
ter cauſam antecedentē. tertio dentur diu
retica et aperitiua ꝓpter cāꝫ cōiunctā et il
la ſint ꝑtim diuř. et parti uētris lenitiua.
Igiť iſta ꝑ ordinē ꝓſeq̄mur. qꝛ igiť cā eſt
ca. apponamus ab ex͞t emplſa frigida ſtipti
ca aromatica et parti narcotica . qꝛ licet ſit
oppilatio rōe debilitatꝭ mūdificatīe nihilo
minus ī renibꝰ fit dolor nimius diſſoluēſ
et rarificās et ꝓprie uirtutē debilitās calo/
rē naturalē et ſpūꝫ exalādo. hꝰ igiť ſit me
dicamē cuiꝰ ꝑceptō talꝫ ē. ℞. boli ar. corā

preparati ſand. ſ magazir roſaꝝ ru. electa.
ſeminis papaueris albi an̄. ℥. i. tunc ex alia
parte. ℞. pſilii fenugreci ſe. lini an̄. ℥. ſ. tē
peretur in fece aceti et olei ro. et fiat mucil
lago et tunc accipiatur illa mucillago et cū
predictis incorporetur et modico cere fiat
emplaſtrum extendatur ſupra pannum de
bombice et renibus applicetur ¶ Secundo
fiat criſtere cuius receptio ſit talis. ℞. mal
ue mercurialꝭ uiolꝭ. an̄. m. ii. ſuci blete lib.
ſ. ſalis mellis an̄. ℥. ſ. uiolꝭ. ℥. iii. fiat deco
ctio uſꝗ ad lib. i. et colctur et colature ad
datur electuarium de ſuco ro. caſſiefi. mū.
an̄. ℥. i. et fiat criſtere et iſtud fiat bis uel
ter ſi neceſſarium fuerit. Tertio dentur ꝑ
tim diuretica et partim laxatiua. ℞. liton
tipron electuarii ducis an̄. ℥. i. dyaprunis
oxi laxatiui trifere ſarrace. dyarodon ab
ba. an̄. ℥. i. et. ſ. miſceantur et dentur una
uice cum uino albo aut cum brodio cicerū
aut brodio pulle ab. ℥. ſ. uſꝗ ad. ℥. i. ſecun
dum exigentiam patientis. Quarto ꝙ ſi
ex ordine iſto dolor plenarie non ſedetur
ꝙ intret balneum ubi fuerit camomi. me
lilotum et ro. et nenufar uſꝗ ad lib. ſ. et
ꝙ exeunti qualibet uice detur de confecti
one immediate dicta et ꝙ utatur dieta te
nui ſicut pullꝭ et ordeato et aqua ordei ſpi
nace et lacte amigdalarū et cōſimilia. Iſta
igitur fiant in tempore paroxiſmi uirtutē
confortando ſemper ne deficiat ratōne ni
mie inanitionis cum ut plurimum ſit pa
roxiſmus cum proſtratione appetitus. In
tempore autem interpollationis ſic operā
dum eſt ꝙ digeratur materia partim cum
ingroſſantibus ꝓpter materiā antecedentē
ne fluat ad locum. et partim cū diureticis
et aperitiuis ꝓpter materiā coniunctā ita
ꝙ illa non excedāt in calore. recipe igitur
digeſtiuū tale. ℞. capillo. ue. re. endiuie ſca
riole lactuce ro. uiolꝭ. an̄. m. i. ſe. malue ſe.
portula. ſe. milii ſolis ſe. ſaxifragie corian
dri preparati ſe. cito. roſarū ru. electa. qua
tuor ſe. fri. mun. maio. et mino. ſe. bruſci.

ſe. ſparagi liquiri. mū. uuarū paſ. enuc. an̄.
℥. i. panis zuccari mellis ro. an̄. lib. ſ. et. ℥.
ii. fiant ſirupi quaſi lib. ii. ¶ Materia dige
ſta purgetur ſic. ℞. electuarii de ſuco roſ.
ʒ. ii. trifere ſarrace. reubar. ℥. ſ. dyaprunis
confecti cū dyagridi. ʒ. iii. miſceatur et ex
bibeantur et ſi ſatis non duxeris addat in
ſecunda uice maſticis dyagridi an̄. ℈. i. et
ita addatur et diminuatur iuxta diminu
tionem patientis et conditionem tempori
preſentis quare iſta induſtrie medici dere
linquo ¶ Poſt hec autem fiat ſtupha et in
ſtupha ponantur omnia que ponūtur in ſi
rupo preter q̄ zuccarum ⁊ mel ſed ꝙ tripli
centur omnia et exeunti a balneo qualibet
uice exhibeatur ſibi. ʒ. i. rubee trociſcate cū
decoctione milii ſolis et ſaxifragie. Item
tertia die poſt fiat flebothomia de utraꝗ
ſafena exteriori in tempore interpſationis
cum nō eſt in renibus magnus calor imo
uidetur multis ꝙ cauſa ſit frigida ex eo ꝙ
urina eſt remiſſa et aliquādo eſt tenuis et
aliquando ſpiſſa. Confortetur calor natu
ralis renum cum iſto unguento. ℞. mirre
balſami coriandri preparati roſarum rube
arum electarum ſandali citrini an̄. ℈. ii. xi
lobalſami an̄. ℈. ſ. olei mirtini et modicū
cere et fiat unguentū. Poſt omnia iſta ſu
pradicta facta et executa ī tempore inter
pollationis inungantur renes et ſpina dor
ſi cum unguento dicto immediate. Regi
men autē eſt ꝙ uitet omnia que reſoluūt
corpus et calefaciunt et diſſoluunt et ape
riunt quia iſta ſumme ſunt nociua ſicut la
bor nimius et exercicium uiolentū et coi
tus et balneum niſi ſecundum ordinatio
nem dictam in tempore paroxiſmi et ui
tet iram ſumme et ſollicitudinem et om
nia accidentia anime preter quam gaudiū
et uitet iacere et dormire ſupra dorſum ⁊
uitet omnia calida ſicut ſunt cepe et alea ⁊
porri et piper et ſiſia. et uitet oīa groſſa ni
mis et uiſcoſa ſicut ſūt caro bouina et po
tiſſime antiꝗ et potiſſime ſalſa et carnes porci.

recentes niſi ſalitas per q̄tuor dies et uitet
caules caſeum legumina et offas et nimiaꝫ
repletionem cibi et potus et nimiū frigus
et nimium calorem .et uitet fructus ī uia
cibi niſi ſint in uia medicationis ¶ Dieta
igitur nō ſit nimis diure. et aperitiua ut nō
fluat materia ad locū nec nimis groſſa ut
non generet oppilationes .aliquādo igitur
īgroſſatiua ꝫ aliquādo aperitiua aut ſimꝉ
utrunq̄ . vtatur igitur ſalſamento. ſcilicet
coriandro preparato et menta et cardamo
mo aceto agreſta aut aqua limonū .et pōt
uti agno groſſo et uitulo lactante et om/
nibus auibus preter q̄ degentiū in lacubus
et poteſt aliquando uti piris et cotanis et
dactiꝉ et pineis et fiſticis et caricis et uuis
paſſis et ouis ſorbilibus ſine albumine .et
piſcibus ſquamoſis de locis petroſis et aq̄s
mundis currentibus longe a ſtagnis et vi
tet omne ferculū factū de paſta et omneꝫ
panem azimū et omnē pinguedinē et uta
tur renibus animaliuꝫ ſiue aſſis ſiue elixis
et utatur auicula q̄ dicitur cauda tremula
ſiue ſit recens ſiue ſalita ſiue puluerizata ſit
tanq̄ puluis et non ſit aduſtus. et utaꝛ tro
ciſcis frigidis de ſanguine irci antiqui nu
triti cuꝫ herbis diureticis diſtemperatis cū
ſero caprino et ita curabitur . et ſubiunga/
mus hic quoddaꝫ aliud exemplum quan
do cauſa eſt frigida. ¶ Tractatus de dolo
re renum peryodali et apparitione propter
oppilationem renum et uenarum ex cau/
ſa frigida. Imprimis igitur ordinetur die
ta et incipiamus ab aere ¶ Aer ſit ſubtilis
et clarus et quietus et uitet aerem uentoſū
multe caliditatis et multe frigiditatis. De
pane panis ſit de tritico de terra leui mō/
tuoſa et ſit panis bene coctus bene fermē
tatus et cum temperata q̄titate ſalis vitet
omnem panem azimū et omnem cibum
frigidum de paſta et cruſtas arthocrearum
et lagena et omnem cibum factuꝫ de fru
mento niſi ſit ſolus panis . De uino. vinū
ſit albū claꝝ ſubtile et odoriferū bene ma

turū et nullo mō nouū. et uinū fiat artifi/
ciale in uindemiis colligantur uue albe be
ne mature et exprimantur et cum muſto
ad ſimul ſtandū et buliendum iſta reponā
tur. ℞. florum borra. anthos ſaxifragie pi
pinelle milii ſolis aniſi maratri zinzi. ſpic.
nardi cinamomi caſſieꝉ. calami aromatici
leuiſtici piperis albi . an̄. lib. ʒ. conquaſſenē
et pulverizentur in muſto uini albi reponā
tur ubi poſſūt eſſe uini ſarcinace due et po
tet mane et ſero ſtomaco uacuo ī tempoꝛ
frigido ciathum unū. ¶ De aqua aqua ſit
dulcis clara fontina nullo modo turbata.
et fons ſit diſcoopertus et currat uerſꝰ ori
ens . ¶ De carnibus carnes ſint ſicut ſunt
galline perdices faſiani aues minute degen
tes in campis uitulus lactans et edulus .et
muntonenſis . De ſilueſtribus non utatur
niſi eſſent iuuenes lactantes ſicut ceruus ca
preolus et cuniculus et utatur ſuper omnia
illa parua auicula que dicitur cauda tremu
la ſiue ſit recens ſiue ſalita ſiue aſſa ſiue eli
xa ſiue quocunq̄ modo et ideo ponatur il
la auicula in olla noua in furno et aſſetur
ſed non nimis ꝙ aduratur et poſtea pulue
rizetur et illo puluere utatur . ¶ De piſcibꝰ
uitet omnes piſces q̄tum erit poſſibile et ſi
contingat uti utatur piſcibus ſquamoſis d̄
aquis mundis currentibus longe a lacubus
et ſtagnis et ciuitatibus et tunc addaꝛ me
dietas uini ſi coquātur in aqua et coquanꝛ
cum petroſilio multo et ſale uel aſſenē uꝉ
frixentur in craticula ferrea . omnes alios
piſces uitet . ¶ De leguminibus uitet om/
nia legumina preter quā brodium ciceruꝫ
et tunc decoquantur cum petroſilio . De
oleribus ¶ Vtatur boraginibus bletis ſpi/
nargiis ortulanis feniculo petroſilio ſerpil/
lo iſopo ſaluia menta ſparago maiorana.
baſilico . omnia autem alia olera uitet. Vi
ter uniuerſaliter quantuꝫ erit poſſibile om
nes fructus . niſi quia poteſt uti ceraſis
dulcibus et prunis et uuis paſſis et caricis
Et poſt cibum modicum ualde de piris.

uel cotanis coctis .unum bolú tm̃ cũ mo
dico caſeo butiroſo . Vitet omnẽ cibũ pa
ratú in galatina ſemper ſit contentus uni/
co cibo et ſi gratia temporis uel loci aut ꝑ
ſone aſſumit plura cibaria preponat ſemꝑ
cibum ſubtilem groſſo et maſticet cibum
bene et non cenet illa die et cena ſit ſemꝑ
modica . Somno aũt utatur nocturno et
non diurno niſi ita eſſet ꝙ non dormiuiſ
ſet de nocte et tũc poteſt dormire de ma
ne uſqꝫ ad terciã et non dormiat ſuꝑ dor/
ſum . Vtatur exercicio ante cibũ ita forti
ꝙ aliquantulũ excedat temperamẽtũ poſt
cibum aũt non niſi paulatine deambulan
do . utatur gaudio et leticia et uitet iraꝫ et
ſollicitudinem et omnẽ nimiam curioſita
tem . Viſo de regimine uideamus de me
dicaminibus . nunc autem aliter operandũ
ẽ in tempore paroxiſmi aliter in tempore
interpollationis et ideo in tempore inter/
pollationis bis in tempore autũnali . et bis
in tempore uernali uel quolibet menſe po
teſt preſeruari per hunc modũ . utatur uo/
mitu ante cibũ et poſt cibum . et cibus ſit
bleta cocta et piſces ſalſi . deinde ſumat ſu
cum mediane corticꝗ ſambuci q̃tum tenet
teſta oui et euomat uel cuꝫ decoctõne ſal
uie atriplicis et rafani et olei et aceti uſqꝫ
ad ciathum unum . et fiat quolibet menſe
non ſeruando tempus certum ratione ma
le conſuetudinis et eſt theſaurus curationis
et preſeruationis in hac cura . deinde dige
ratur materia per hunc modum . ℞ . creta
mi marini tribuli marini pinpinelle ſaxi/
fragie milii ſolis añ . ɱ . iii . radicuꝫ bruſci
ſparagi ſeminis apii feniculi petroſilii yſo
pi origani calamenti ſerpilli añ . ɱ . i . qua/
tuor ſeminum frigidoruꝫ maio . et mino .
ſeminis bruſci ſeminis ſparagi . xilobalſa/
mi carpobalſami . ſpice nardi . ſpice celtici
ſquinanti calami aro . aniſi maratri ameos
ſiſele . añ . ℥ . i . chimi epithimi polipo . añ . ℥ .
ii . aceti albi lib . ʃ . zuccari melſ ro . añ . lib .
i . fiant ſirupi fere lib . iii . et utatur eo ma/
ne et ſero longe ante cibuꝫ . Materia dige
ſta purgetur ſic . ℞ . agarici turbit aloe añ .
ʒ . ii . eſule . ʒ . i . zinzi . ani . cinamomi ſe . mi/
raſol . añ . ℈ . ii . conficiantur cum oximelle
ſquillitico et fiant pillule et dentur quali/
bet uice tertia pars huius confectionis et
plus uel minus ſm̃ conſiderationem parti
culariũ . quo facto ponatur in ſtufa et ibi
ponantur omnia que in ſirupo niſi ꝙ du/
plentur preter q̃ et zuccarum et mel et ſtu
phetur ſtomaco uacuo . et exeũti a ſtupha
qualibet uice detur ſibi . ℥ . ʃ . huius electua
rii . ℞ . litrõtipon electuarii ducis . añ . ʒ . ii .
dyaprunis oxi laxatiui trifere ſarraceni . ca
tartici imperialis dyanthos cuꝫ muſco pli
ris cũ muſco añ . ℥ . i . miſceantur et iſtud ẽ
tante uirtutis ꝙ etiam per ſe curaret ſine a
lio medicamine et poteſt eo uti tempore
paroxiſmi et tempore interpollationis de
duobus in duobus diebus uel in tribus cuꝫ
ſero caprino uel uino albo uel brodio cice
rum et poteſt addere uel minuere ſm̃ con
uenientiam particulariũ . Intelligendũ eti
am ꝙ uſus trociſcorũ ſanguinis ircini ꝑ ſe
curat . ℞ . igitur ircum antiquum et nutria
tur ordeo petroſilio feni . pinpinella ſaxi/
fragria milio ſol . uerbena filipendula et ſi
milibus diureticis et poſt longum tempo
ris huius acceptionis decolletur et primus
ſanguis et ultimus abiciatur et medius reſ
uetur et fiant trociſci et deſiccentur in um
bra in loco ſicco aliquo non uentoſo et in
ungantur cum balſamo et utatur eis cum
uino decoctionis cretani marini . Inungã
tur renes ſic . ℞ . balſami . ʒ . i . mirre corian/
dri preparati ro . rube . electa . añ . ℈ . ii . et ad
datur oleum de camomilla . et modicum
cere et fiat unguentum . utatur etiam tali
ſalſamento . ℞ . zinziberis trium generum
piperis gariofali cinamomi electi ſpic . nar
di añ . ʒ . ii . aniſi maratri cimini yſopi men
te ſaluie ſerpilli . añ . ℥ . ʃ . zuccari . ℥ . i . et . ʃ .
croci . ʒ . iii . fiat puluis et ponatur in ſaculo
de alluta

Viſo de regimine preſeruatiuo in tempo
re interpoſ ͦonis uideamus de curatiuo ĩ tē
pore paroxiſmi . Imprimis igitur fiat cri
ſtere . ℞ . abrotani malue uiol' mercurialis
ſticle ſaxifragie milii ſolis . añ . ꝑ . i . aniſi
maratri cimini ſe . rute añ . ℥ . i . olei uiolati
℥ . ii . mellis . ℥ . ii . fiat decoctio et coletur ꝫ
colature addatur benedicte . ℥ . i . et fiat cri
ſtere . ſecundo detur cum electuario ſupra
dicto . ℥ . i . uel circiter cum uino decoctio
nis cretani marini ¶ Tertio fiat balneum
et ibi ponantur herbe et ſemina que ſupe
rius dicta ſunt in ſirupo et poſt exituꝫ de
tur de electuario predicto et inungantur
renes cum iſto oleo . ℞ . olei de camomil'
olei de ſcorpione añ . ℥ . ii . olei ro . olei mir
tini añ . ℥ . i . miſceantur . quarto fiat talis o
peratio . ℞ . coriandri iuſquiami pſilii ſaxi
fragie milii ſol' aniſi maratri fenugreci ſe .
lini añ . ℥ . ii . conquaſſentur et buliant in o
leo et aliquantulū exprimatur et calidum
ponatur una pars ſupra uentrem et alia ſu
pra dorſum . et iſta totiens reiterentur do
nec perfecte curentur . Vltimo ſi dolor ñ
ſedetur utatur motu agitatiuo ut' in curru
uel equo male ambulante et trottante
CLARIFICATIO . Intelligendum
ꝙ morbus officialis non eſt cā doloris re/
num niſi per accidens quoniam cauſa do/
loris non eſt niſi duplex et morbus conſi
milis et morbus cōmunis . ¶ Secundo no
tandum ꝙ dormitatio accidit in oppilatō
nibus renum ex hoc quia ſpiritus non po
teſt penetrare . ¶ Tertio notandū quomo
do competant diuretica in paſſionibus re
num quoniaꝫ ſi materia eſt reumatica nō
competūt diuretica ſi aūt non eſſet reuma
tica tunc aut eſt cum oppilatione . et tunc
competunt diuretica in parua ꝗtitate cuꝫ
multis lenitiuis . et ſi ſit ſine oppilatiōe cō
petunt diuretica in declinatione et cū tem
peramento . ¶ Quarto intelligendū ꝙ do
lor renum et colice ꝗtūcūꝗ ſunt ex par/
te uentoſitatis quilibet eſt deambulatiuus
cum uapor uentoſus de facili moueatur ꝗ
tum tamen eſt ex parte loci dolor renum
eſt fixus . ſed dolor inteſtinorum ē deam
bulatiuꝰ cum inteſtina circuant partē dex
tram et ſiniſtram . ¶ Quinto aduertendū
quoniam licet dolor renuꝫ frequentius ac
cidat ex ſtomaco frigido dolor tamen in
terior prouenit ex calido quia frigiduꝫ ſtu
pefacit ſenſum et remouet ipm̄ caliduꝫ ta
men augmentat ſenſum et pūgit et ſtimu
lat . ¶ Sexto notandum quoniam licet do
lor renum in iuuenibus ſit ſine conuenien
tia particularium in ſenibus ſit cum cōue/
nientia particularium . quia tamen uirtus
fortis curat morbos . et ſenes ſunt debiles
ideo difficilius curabitur dolor renum i ſe
nibus et facilius in iuuenibus propter uir/
tutis fortitudinem licꝫ eſſet contra conue
nientiam particulariū

¶ De apoſtemate renum et ueſice et partiuꝫ
uicinarum eius

INtelligendum ꝙ renes aliquando
apoſtemantur a parte gibboſa et ali
quando a parte panniculi et tūc eſt
magnus dolor . aliquando ex parte conca/
uitatis et tunc eſt magnus dolor . et aliquā
do ex parte lumborum et ſunt partes ad/
iacentes renibus et aliquando fit apoſtema
in uia media inter renes et ueſicam . et ali
quando apoſtematur ueſica et tunc uehe/
mens fit dolor ſicut dolor uehemens par/
turientis propter ſenſum membri . CAV
SA . Cauſa autem exterior poteſt eſſe ca/
ſus et percuſſio et inepta equitatio et mul
ta conſimilia . Cauſa interior poteſt eē cō
geſtio et materie deriuatio que aliquando
eſt calida aliquando frigida . SIGNA .
Signum autem ꝙ apoſtema ſit in renibꝰ
eſt pondus et aggrauatō in parte illa et fe
bris continua et dolor uehemens . Sed ꝗ̀
ſit pars apoſtemata diſcernitur quia ſi ia/
ceret in altero laterum ſentit pondus et ag
grauationē et quaſi pondus ſuſpenſus qm̄

apoſtema eſt in altera parte et ita de altera et ita quando eſt in utraqꝫ parte et ſi ẽ in rene dextro tunc aſcendit dolor uſqꝫ ad epar et ſi eſt in rene ſiniſtro deſcendit dolor uſqꝫ ad ueſicam. et ſi eſt in ueſica ẽ dolor in pectine et peritoneõ et aſcendit uſqꝫ ad renes et mingitur urina cum difficultate . Et ſi apoſtema eſt de cauſa calida fe. eſt fortiſſima cuꝫ dolore acuto fortiſſime pungitiuo . et ſi cauſa eſt frigida oĩa ſũt remiſſa . Et ſi debeat terminari per ſaniẽ ſignum eſt quia fe. fortificatur et calor et pulſatio eſt in loco et ſi rumpatur ſignum eſt quia tunc eſt tremor . et urina apparet ſpiſſa cõfuſa ſanioſa ſanguinolenta et multa . Signum autem cõmune iſtorum apoſtematum eſt frigiditas extremitatum

PRONOSTICATIO . Signum aũt euaſionis eſt cum febris minuatur et accidentia mitigantur et cum urina eſt multa cũ bona reſidentia aut ſanie alba equali et ſine fetore. quando autem urina eſt globoſa aut cum ſanie fetida . aut cum urina eſt alba et tenuis et febris non alleuiatur nec accidentia mitigantur tunc ẽ ſignũ mortiꝭ Et quando egritudo prolongatur et urina eſt alba et tenuis et coxe macerantur ſignũ eſt incuratõnis apoſtematis illarũ partium in corporibus macilentis ſunt ualde perículoſa quia deficit eis calor et humiditas ad digerendum propter tales paſſiones in ſenibus dure ſunt ad curandum . Preterea apoſtema cum rumpitur mittitur aliquãdo materia uerſus epar et ita uadit materia ꝓ ſus inteſtina et ſtomacum et tales terminationes ſunt male.

CVRATIO. Imp̃mis igitur ſi uenter eſt conſtipatus fiat criſtere de malua mercuriali uiolis oleo uioꝭ caſſiafiſtula et tamarindis et ſi habeat fluxum uentris fiat ſirupus de ſuco ro. et mirtilli. et ſumac et pane de zuccaro . deinde ſi cauſa eſt calida et alia particularia conueniant fiat flebothomia de baſilica eiuſdeꝫ lateris et ſi ulterius indiget fiat de ſafena eiuſdem partis . deinde fiat talis ſirupus. ℞. portulace lactuce capillorum uene. re. añ. lib. ſ. quatuor ſemi. fri. ſe. papaueris albi dragaganti ſe. malue liquiritie munde. paſſularũ enuclea. ſe. endiuie ſe. ſcariole ſe. portulace añ. ʒ. i. panis zuccari lib. ſ. fiat ſirupus . deinde purgetur ſic. ℞. floruꝫ borra. uiolarum liquiritie munde mucillagis. pſilii ordei drag. añ. ʒ. i. fiat decoctio cum ſero caprino et in decoctione reſoluatᷣ caſſiafiſtula munda tamarin. añ. ʒ. i. et detur in aurora . deinde fiat emplaſtruꝫ. ℞. malue biſmalue coriandri recentis mucillagi. pſilii et citoniorum ordei mundi medulle cerui et uituli olei ſiſamini farine ordei et tritici et fiat emplaſtrum. et ſi dolor ẽ uehemens addamus ſemen papaueris albi et corticum mandragore . et cuꝫ uenit ad ſtatum fiat emplaſtrum de caricis cum aqua mellita . Vel fiat emplaſtrum de radice lilii fenugreci et ſe. lini et oleo ſiſamino et in declinatione addamus aniſum ſpi. nar. et demus ad ſorbenduꝫ ſucum feniculi cũ lacte quoniam abſtergit et mũdificat idẽ facit ſerum caprinum . Cibus ſit ordeaceus auenatum amidum ſpinargia atriplices lac amigdalarum brodium parue pulle in caſu ſuo. Et eſt intelligendum ꝙ aqua per ſe multum nocet in apoſtematibus renuꝫ et ueſice et uinum ſimiliter niſi in declinatione et diuretica ſimiliter niſi in declinatione . et carnes ſimiliter nocent et medicina laxatiua fortis dentur igitur lenitiua . Competit igitur aqua ordei et ſerum cap̃num et aliquando multa aqua cum modica quantitate mellis confert etiam potare ut minus poterit . balnea non competunt niſi in declinatione. tñ ubi ẽ dolor intollerabilis omnis ordo ſpernitur . et ideo põt ſedere in aqua ubi ſit malua biſmalua coriandrũ papauer et emplaſtretur locus cũ farina papaueris et odei et modico opii. Si autem cauſa eſſet frigida compacta melãcolica quod diſcernitur quia egritudo pro

longatur et urina eſt alba et tenuis et ſen/
tit magnã grauedinẽ et pondus ſine mag
no dolore et ſentit quendaꝫ ſtuporẽ et in
feriora macerantur. tunc in iſto caſu uirtu
te forti poteſt fieri flebothomia poſtq̃ cru
ditas fuerit aliquo modo digeſta et inun
gantur loca cum oleo nardino coſtino ca/
momil. et emplaſtretur cũ caricis et radice
lilii et fenugreci et ſe. lini. Deinde empla
ſtretur cũ armonia. bdellio et ſerapino fiat
ſirupus de abſinthio mẽta et radice lilii et
ſe. frigi. liquiri. mun. et uuis mundis zucca
ro et melle et ſero caprino fiãt criſteria cũ
adipibus. Vitetur omne quod ẽ fortis uir
tutis iniungatur quies et ociũ. uitetur om
nis res laborioſa et ãguſtioſa et ſi materia
eſt flegmatica poſſunt addi aliqua diureti
ca ſed in parua q̃titate et purgetur cuꝫ tur
bit et polipodio et fomentetur cũ melilo.
camomillis anthos et floribus utriuſqꝫ ſti/
cados. ¶ CLARIFICATIO. Intelli
gendum quoniaꝫ licet aquoſitas continue
tranſeat per renes uel quaſi tamen apoſte/
ma frequentius generatur ex hu. quoniaꝫ
aquoſitas cito tranſit. ¶ Secundo notãduꝫ
qm̃ qui habet apoſtema in renibus et iacꝫ
ſupra dorſum minus patitur de dolore qꝛ
renes ſunt ĩ ſitu ſuo naturali et minus ma
lum eſſet iacere in parte ſana q̃ egra tamẽ
melius ẽ iacere ſup̃ dorſum. qui aũt habet
ap̃ã in latere ſicut ĩ pleureſi ſi iaceret ſupra
partem leſam aliquo modo aggrauatur cũ
aliqualiter comprimatur. ſed poſtq̃ apoſte
ma lateris eſt confirmatum plus doleret ĩ
oppoſito latere quia materia pendet in pã
niculo ſicut ſarcina et ideo grauat inferio/
ra et ſuperiora. ¶ Tertio notandũ qꝫ ſatis
uidetur rationabile qꝫ in omni apoſtema/
te renuꝫ ſiue calido ſiue frigido coloretur
urina cum ad locuꝫ doloroſum concurrat
calor et ſpiritus et hu. calidi. colerici q ha
bent urinam tingere qui delegantur ad il
la loca niſi crapula aut aliud ſimile impedi
at ſicut ſũt multũ fre. ¶ Quarto conſide
randũ qꝫ ſe. ſequiẽ ap̃a renũ ſiue fuerit ca/
lidum ſiue frigidum ꝓpter mẽbri nobili
tateꝫ et ſenſibilitatẽ et materie putrefactiõ
nem que quidem putrefactio ad cor ptin
gere poteſt propter continuitateꝫ uene chi
lis. ¶ Quinto notãduꝫ qꝫ mollitiua debẽt
primo poni poſtea alia ut dictuꝫ ẽ. ¶ Vlti
mo notandũ quoniaꝫ licet mel de ſe et ſo
lum non competat in apoſtemate renum
et ueſice. nihilominus quando mel ẽ ĩ par
ua quantitate in aqua multa tunc compe/
tit cum habeat mundificare.

¶ De ulceribus renum et ueſice.

VLcera fiunt in renibus et ueſica et
locis mediis. Iſta aũt ueniũt ali
quãdo ab exterioribus et aliquã
do ab interioribus. ab exterioribus ſicut ẽ
plaga percuſſio caſus coitus nimius et me
dicine acute et nimis diuretica et ſimilia.
Si ab intus tũc ẽ aut ꝓpter ap̃a male cura
tũ aut male mũdificatũ aut hu. peccan. ni
mia ſui q̃titate aut ſui mala q̃litate ſicut ẽ
uiſcoſitas et adherentia cũ ſeperãtur aut a/
cumine materie aut lapis cũ diſſoluiẽ aut
ſanies q̃ uenit a pulmone et epate et mul
ta conſimilia. ¶ SIGNA. Si aũt ulcus
fuerit ĩ renibus tũc ẽ dolor ibidẽ et ĩ cox
is et ſanies cũ frigiditate cõmixta cuꝫ uri/
na et contẽta ſunt rubea et urina exit ſine
difficultate. Et ſi eſt in ueſica tũc ẽ dolor
in pectine et ſanies facit reſidentiã et ẽ q̃
ſi ſeparata ab urina et contenta ſunt alba
et urina exit cũ difficultate. Sanies aũt q̃
ꝓuenit a partibus ſuperioribus diſcernitur
p̱ leſionẽ illarũ partiũ. ¶ PRONOSTI
CATIO. Vlcera renum citius curantur
qꝛ mẽbrũ magis carnoſũ q̃ ulcera uiarum
q̃ ſũt inter renes et ueſicã etiã q̃ ulcera ueſi
ce qꝛ ſunt magis mẽbra neruoſa et panni
culoſa. ¶ Vlcera renum et ueſice diuturna
nunq̃ curantur in ſempiternũ quia fiſtula
ta ſunt. in iſtis igiẽ a uanis ꝓmiſſionibus

deſiſtamus. CVRATIO. Imprimis
fiat criſtere ſi uenter eſt uel fuerit conſtipa
tus et hoc cum lenitiuis. deinde fiat uomi
tus et ante cibum et poſt quoniá mirabili
ter proficit in paſſionibus renum et ueſice
et ſi particularia conueniant fiat flebotho
mia et de baſilica et de ſafenis. deíde pur
getur materia peccans ſm exigentiaꝫ hu.
deinde mundificetur locus. Illa auté que
mundificant ſút aqua ordei ydromel aq̃/
ticum decoctio yſopi praſſii ireos capillo.
ue. Ficus autem nó competunt ꝙ lactici
niú habent. Lac aút ſúme mundificat et
ſi timeamus corruptóné lactis apponamꝰ
modicuꝫ de ſale et melle et ſumat ab ube
re q̃tum erit poſſibile. Sit igitur lac loco
cibi et potus et medicine. et poſtq̃ lac erit
ſumptum non ſumat aliquid aliud donec
lac exiuit ſtomacú et epar ſi eſt poſſibile.
Deinde dentur conſolidatiua ſicut é bolus
ſanguis draconis mirra ſpodium roſe et ſi
milia. ante iſta omnia mitigetur dolor cú
narcoticis ſicut eſt iuſquiamus opium má
dragora papauer pſilium ſandal. ro. camo
milla et ſiſia. Deinde faciamus iſtud me/
dicamen quod habet uirtutem omnium
ſupradictoruꝫ. ℞. quatuor ſemi. frigido.
mundato. ſemi. papaueris albi ſe. malue ſe
mi. bombicꝭ ſe. portulace ſe. citoni. mirtil.
dragga. gúmi arabici pineaꝝ mundaꝝ iuiu
be fiſticorú candi. penidi. liquiri. mun. or
dei mundi muſcillaginis pſilii amigdala.
dul. añ. ℥. i. boli ar. ſanguinis draco. ſpodii
roſarum mirre añ. ʒ. ii. conficiantur cum
ydromelle et fiant trociſci et cum uti uo
lueris diſtemperetur unus cum lacte et ex
ibeatur. Et ſi fuerit ulceratio in ueſica di/
ſtemperetur unus cum lacte et proiciatur
per ſtringam. uitet omnia ſalſa et omnia
acuta et omnia acetoſa et omnia que ſunt
uehemementis dulcedinis et omnia q̃ ſút
nimis diuretica. Vtatur ordeato et aqua
ordei et gallinis et perdicibus et auiculis p
uis et ouis ſorbilibus et piſcibus ſquamoſ

de aquis mundis et utatur pineis ſed non
utatur ficubus ut dictum eſt. Et ſi ſanies
eſſet nimis groſſa addatur predictis troci.
yſopus ſpica nardi radix lilii et apii et ſi/
milium. modo igitur utatur mundifica
tiuis et modo abſterſiuis et modo conſo/
lidatiuis et modo dolorem ſedantibus.

¶CLARIFICATIO. Intelligen
dum ꝙ lac ualet in ulceribus ueſice et re/
num pulmonis et aliorum membrorum
interiorum quoniam habet triplicem pro
prietatem ualde neceſſariam uulneribus q̃
niam abſtergit ratione ſeroſitatis. conglu
tinat ratione caſeitatis. et nutrit ratióe bu
tiroſitatis quibus omnibus ulcera indigét
ſicut declarauimus quinto de ingenio cuꝫ
fiebat mentio de ulceribus pulmonis. Et
ualet etiam in idropiſi et ethica et in om
ni conſumptione. non eſt igitur mirabile
ſi mundificet ulcera renum et ueſice. ¶Se
cundo intelligendum ꝙ urina proprie de
natura ſui non ulcerat cum non ſit niſi q̃
dam ſpecies aque ſicut declarat Galie. iiiº
de iuuamentis membrorum. et cum hoc
quia modicum moratur qđ igitur ulcerat
hoc eſt propter humores acutos admixtos
cú aquoſitate uel aliunde fluentes. uel hoc
eſt propter humores groſſos uiſcoſos qui
uulnerant cum uiolentia et ſubito ſeparan
tur. et ex alio cum putrefiunt et corrum
puntur et acquirunt qualitates acutas pun
gitiuas. ¶Tertio notandum ꝙ febris nó
ſequitur ulcera renum quia materia é euẽ
tabilis. et licet ex aliis apoſtematibus et ul
ceribus eorum fiat hoc eſt quia non potue
runt euentari. ¶Quarto aduertendum ꝙ
ſanies renum non fetet ſicut ueſice quia re
nes ſunt carnoſi et calidiores et fortiores
Et ideo poſſunt magis euentari et ma/
teriam depurare. et ideo non fetent ſicut
illa que proueniunt a ueſica cum ſit mem
brum frigidum et carens ſanguine.

¶De minctu ſanguinis

SAnguis apparens in urina aliquan
do ꝓuenit a renibus aliquãdo ab
epate aliquando a ueſica aliquando
a uenis medijs. aliquando eſt purus aliquã
do impurus aliquando cum ſanie aliquan
do ſine ſanie et aliqñ eſt ſicut lotura carnis
CAVSA. Iſtud autem prouenit aliquã
do ab exterioribus et aliquando ab interi
oribus. ſi ab exterioribus ſicut eſt ꝑcuſſio
caſus coitus ſuperfluus et exercicium nimi
um et ocium nimium poſt laborem reple
tio nimia cibi et potus. dimiſſio alicuius
fluxus ſoliti ſicut ſunt menſtrua et emor
roides membrorum mutilatio zc̄. Et ſi
ſit ab intus hoc fit propter nimiam reple
tionem aut humorum acumen aut uento
ſitatem aſcendentem aut ulcus aut apoſte
ma. aut prouenit propter debilitatez renũ
et ueſice et propter ulcera et ita de aliis ꝑ
currendo per ſingula. Et eſt intelligenduz
ꝙ aliquando ꝓuenit per uiaz criſis et mũ
dificationis et aliquando ex ui ſinthoma
tis. SIGNA. Si aũt ꝓuenit ab epate ē
ſine dolore. et ſi a renibus ē cũ dolore renũ
et ſanguis ē purus ſed nõ peruenit ad puri
tatem ſicut cũ ē ab epate nec ad turbilenti
am ſicut cũ uenit a ueſica. et ſi ē a ueſica đ
ſignatur ex dolore partis et turbulentia. et
ſi ſanguis eſt ſicut lotura carnis tunc ꝓue
nit a debilitate epatis et renũ. et ſanguis q̄
to plus prouenit a partibus remotis tanto
plus ē mixtus cũ aquoſitate. et q̄to plus ꝓ
uenit a partibus propinquis tanto minus
ē mixtus. Sanguis cum ſanie ſignificatur
per ulcera aut rupturam apoſtematis. ſang
uis cum uenit multuz et ſubito ſignificat
rupturam uene et quando uenit paulatine
ſignat corroſionem aut deſudationem aut
modicam apertionē uenaruz. Quãdo au
tem prouenit propter repletionē diſcernitᷣ
ex habitudine corporis. et ſi uenerit ex uir
tute mundificatiua diſcernitur ex alleuia
tione et per ea que preceſſerunt. alie autez
cãe ſunt note per iudicia. PRONOSTI
CATIO. Omnis fluxus ſanguinis rubei
et mundi ſi ſit multus ē malus. et fluxus
ſanguinis de ueſica tardius curatur q̄ ab a
liis partibus. Sanguis apparens in urina lõ
go tempore peſſimus ē ꝙ ulcera fraudulē
ta in corpore ſignificat. CVRATIO.
Imprimis fiat flebothomia de epatica et
potiſſime ſi cã eſt recens. Deinde aduertē
dũ ꝙ ſtiptica non debent poni donec uie
urinales ſint mundificate et ſanguis coagu
latus fuerit expulſus. Decoquatᷣ igitur ra
dix yreos et apii et yſopus et liquir. in la
cte et coletur et colatura ſumatur aut ſolũ
lac aut decoctio capillorũ ueneris in aqua
cuz modico melle et multa conſimilia. de
inde utatur iſto medicamine. ℞. quatuor
ſe. frigi. mundoruz ſe. papaueris albi drag.
liquiri. munde maſticis thuris mirre am
bre griſie. añ. ʒ. ii. copularum glandiũ ſpo
dii Karabe ſandalᷣ magazir ſandarace boli
ar. terre ſigillate mirtillorũ ſumac coriãdri
preparati añ. ʒ. iii. ſpice nardi ſquinãti añ.
ʒ. S. conficiantur cum ſuco plantaginis et
fiant trociſci et cum uti uolueris diſtempe
retur unus cum lacte et exhibeatur uel ꝓ
iciatur per ſiringam. Et ex iſtis poteſt fi
eri emplaſtrum et ꝙ ponatur ſupra parti
culam patientem accipiatur unum uꝰ mỉ
tum iuxta conuenientiam particularium.
CLARIFICATIO. Intelligendum
ꝙ q̄uis ita eſſet ꝙ uene non eſſent in ſup
ficie concaua uiaruꝫ per quas tranſit urina
ad ueſicam tamen intus in profundo ſũt
a quibus poteſt fluere ſanguis et reſudare
ad viaz et ita ſanguis poteſt prouenire ab
illis uiis et ſi ſint ibi uene tanto melius q̄
niam poſſibile eſt ꝙ ſanguis qui venit a
vena hili cũ aquoſitate non ſufficeret ad
nutriendum illas uias. ¶ Secundo notan
dum ꝙ ſanguis q ꝓuenit ab epate eſt ſi
ne dolore aut cum modico dolore. quia
epar nõ ſentit de ſe licet ſentiat ratiõe pan
niculi. ¶ Tertio aduertendum ꝙ ſanguis
et ſanies qui prouenuint a ueſica non ſunt

mixta ſed ſeparata et hoc ē propter ſangui
nis groſſitiem et eius turbulentiam . Sāg
uis autem renum et epatis eſt magis ſubti
le et ideo citius permiſcetur et etiam ꝓpē
uie longitudinem . ¶ Quarto notandum
ꝙ ulcera ueſice tardius curantur propter ſu
am naturalem complexionem frigidaꝫ et
propter humiditatem extraneam aquoſaꝫ
que conſolidationem ulcerum impedit re
nes autē ſunt calidiores et habent plus de
humiditate generali que facit ad uulneruꝫ
conſolidationem. ¶ Vltimo notandū gra
tia materiē ꝙ ſanies licet ſit calidior calidi
tate accidentali q̄ flegma nihilominus ſa/
nies poſita in aqua petit fundum propter
ſui terreſtritatem et globoſitatem et maio
rem aduſtionem et incinerationem et ꝓp
ter hoc eſt malum ſignuꝫ in ptiſi . flegma
autem calidius eſt caliditate naturali et eſt
magis aereum et non eſt ita conglobatuꝫ
et ideo ſupernatat .

¶ Capitulum de lapide renum.

LApis eſt morbus officialis in nume
ro addito preter naturam. Intelligē
dum ꝙ lapis generatur aliquando ī
ueſica aliquando in renibus et in multiꝭ cō
cauitatibus ſm Galie ¶ CAVSA. Cau
ſarum quedā ſunt immediate quedam re
mote . Cauſe imediate ſunt tres materia
groſſa uiſcoſa ſicut ē flegma aut ſanies aut
melancolia aut ſanguis groſſus . ſecunda cā
eſt calor excedens . Tertia cauſa eſt ſtrictu
ra meatuum . Modus autem generandi ē
iſte cum aliqua materia uiſcoſa groſſa ad/
heret in aliquo meatuum et calor eſt fortiꝭ
tunc intendit illam materiam digerere et
commouere et aſſimilare ſi non poteſt ꝓp
ter impedimentum materie et tunc reſol/
uit quod eſt ſubtilius et remanet reſiduuꝫ
groſſuꝫ et ita induratur et lapificatur. Cau
ſe aūt remote ſunt quedā intrinſece et que
dam extrinſece. Extrinſece ſicut eſt omis
ille cibus q generat groſſū ſanguinē ſicut ē
panis azimus ꝛ opacus vinū nouū et uinū
groſſuꝫ et aqua turbida et caſeus antiquus
et faba fracta et alia legumina et aues de/
gentes in aquis . carnes animalium ſiluestri
um et piſces beſtiales ſine ſquamis et ſimi
lia . Cauſe autem intrinſece ſunt indige/
ſtio et humorum cruditas et emplaſtra et
d̄bilitas uirtutis expulſiue et quādo iſta cō
ueniūt lapis eſt de prope. SIGNA. Sig
na generationis lapidis ſunt . Cum enim
urina eſt turbida ſpiſſa cum arenis multis
et ſubito efficitur tenuis cum dolore illarū
partium proculdubio lapidem ſignant ge
neratum et ubi lapis eſt generatus ſi ueni/
unt arene multe cum urina ſpiſſa diſſolu/
tionem lapidis ſignificant . Attamen itel
ligendum ꝙ illi in quibus arena multa ap
paret et urina eſt ſpiſſa raro incurrunt lapi
dem tamen ſi incurrāt durior erit inter a
lios . differt lapis ueſice a lapide renum q̄
niam lapis ueſice uergit ad maiorem a'be
dinem et eſt durior et maior . lapis autem
renum eſt mollior et uergit ad rubedineꝫ
et eſt minor . Signum autem diſtinctiuū
ꝙ lapis ſit in ueſica ē dolor pectinis et pe
ritineon et ſemp appetit mingere et min
git cum difficultate cuꝫ mingit appetit aſ
cellare et exit anus . et ſi fuerit in pueritia
patitur prurituꝫ in radice uirge et erigitur
uirga et cogiē fricare cottidie radicē uirge
Intelligendū tamen ꝙ dolor aliquādo in
terpollat plus aliquando minus et quando
lapis ueſice eſt paruus ponit ſe in uia urine
et eſt peior q̄ magnus ꝛ inducit dolorē in
tollerabilem . quando autem dolor eſt in
renibus tunc eſt dolor uehemens in ſpina
dorſi et in anchis et uidetur ſibi ꝙ conti/
nue pungatur et deſcendit aliquando ad ī
feriora . Et eſt intelligendum ꝙ lapis re/
num generatur frequenter in pinguibus et
ſenibus propter debilitatem uirtutis expul
ſiue ad diſtantiam remotam . In maci/
lentis autem et pueris et iuuenibus frequē

tius accidit in ueſica quia uirtus expulſiua
expellit lõgius. PRONOSTICATIO
Lapis renuꝫ et ueſice eſt morbus bereditarius
ſicut dicit Auicen. ¶ CVRATIO.
Imprimis utatur dieta contraria cauſe generanti.
utatur igitur dieta ſubtili et facil
digeſtionis et ſeruet quantitatem qualita/
tem et ordinem in omnibus ſex rebus nõ
naturalibus. deĩde utatur ſuppoſitoriis. de
inde criſteribus pinguibus et lenitiuis. deĩ
de utatur uomitu quod mirabiliter cõfert
Et ſi contingat accipere laxatiuuꝫ fiat de/
bile et lenitiuum ſed raro accipiat qꝛ ma/
teriam trabit ad locum circa dolorem et
ſintbomata. Deinde talia faciamus portetur
in q̃driga aut in equo trottante et male
portante et deſcendat per gradus et loca
decliuia deinde balneetur uſqꝫ ad umbili/
cum et in balneo ſit malua biſmalua pari
taria cretamus marinus tribulus marinus
camomilla melilotum anthos et exeunti
a balneo emplaſtretur cum fenugreco et ſe
mine lini et oleo ſiſamino. Deinde exibeatur
ſibi tiriaca recens. Deinde ueniamus
ad aliud ſinthoma. aliquando lapis eſt in
collo ueſice et non poteſt mingere tunc ele
uentur anche fortiter et concuciatur et fri
cetur uirga et pecten ut cadat lapis ad con
cauitatem ueſice ut poſſit urinare. Deinde
ad fractionem lapidis ueniamus ſiue intẽ
damus. Et ſi i vrina ſint arenule colemus
vrinã et deſiccemus arenulas et ſi ſint mol
les et quaſi tractabiles magnam ſpem ha/
bere poſſumus de fractione. Si autẽ ſint
ſolide et dure et aſpere timendum ẽ. Illa
autem que ex proprietate et electione et
mirifice frangũt lapidem ſunt lapis inday
cus lapis ſpongie cinis ſcorpionis cinis le/
poris combuſti cinis teſtarum ouoruꝫ a q
bus exiuerunt pulli. cinis auicule que uocatur
cauda tremula. ſanguis ircinus aqua ra
fani diſtillata lingua ſerpentis illa ſcilicꝫ q̃
ualet contra uenenum. Sed quia iſta cura
eſt valde difficilis. ideo nullus debet habe
re pro malo ſi curam diligentiſſime magis
particulariter proſequamur. ¶ CVRA/
TIO. Curatio lapidis eſt triplex. quedaꝫ
preſeruatiua. quedam doloris mitigatiua
et quedam uere curatiua. Doloris mitiga
tiua eſt cum aufertur urina et eſt magnus
dolor in pectine et locis uicinis. et tunc fi
ant iſta. Vtatur balneo et ſint ibi malua
biſmalua ſemen lini ſemen altee tribuli
marini et campeſtris aniſi cimini an̄. lib.
S. et ponantur iuxta pectinem et embro/
cetur locus frequenter et cadat aqua ſupra
pectinem frequenter ex alto. et poſt exi/
tum a balneo qualibet uice utatur tyriaca
uſqꝫ ad. ℥. i. cum brodio cicerum et ſi tyriaca
inueniatur recens tanto melius. Item
fiat emplaſtrum et ponatur ſupra pectinẽ
℞. malue biſmalue ſeminis altee ſeminis
lini caricarum butiri recentis an̄ ℥. i. et fi
at emplaſtrum. et iſta cura uocatur miti/
gatiua ſeu blandiens. et ſi non mitigetur
dolor ex iſtis prouocetur uomitus cum ſe
mine rafani et atriplicis aut mediane cor
ticis ſambuci aut uomica illã ualet tribus
omnibus modis predictis ¶ Item fiat cri
ſtere cum uiolis malua et merculiali et ſu
co blete et oleo uiolato et yera. et de iſtis
quantitas ſufficiens apponatur iuxta medi
ci induſtriam. Si autem uolumus preſer
uare utatur tali dieta. utatur ſi eſt poſſibi
le aliquibus carnibus niſi uolatilium uſua/
lium preter q̃ de illis que in aquis et lacu
bus nutriuntur. utatur brodio cicerum ni
grorum cum oleo de camomillis. Vtatur
uino albo et limphetur cuꝫ aqua decoctõ
nis cicerum nigrorum rafani et folia eius
et aqua eius diſtillata preſeruat a lapide.
Vomitus ſumme preſeruat etiam criſte/
ria preſeruant. Iacere et dormire ſupra uẽ
trem ualet. Auicula illa parua uocata cau/
da tremula multum ualet ſiue recens ſiue
ſalita ſiue elixa ſiue aſſa ſiue deſiccata et po
ſtea puluerizata ſiue in tota ſiue in parte.
Si ircus ãtiquus nutriatur berbis diureti.

ſicut ſeniculo petroſilio ordeo ſaxifraga
milio ſolis bectonica. et poſtea in eſtate ꝯ
coletur et ſanguis per fruſta deſiccetur .et
puluerizetur puluis iſte et preſeruat et cu/
rat .balnea ſulfurea ualent et ſi nō ſint pa
rata buliat ſulfur in aqua et ſpongia intin
gatur et pectini applicetur . Cura autem
lapidis uera conſiſtit in fractione lapidis.
Iſtis predictis preſuppoſitis preſuppoſito e
tiam bono regimine et bona dieta .et ꝙ
corpus non ſit plectoricum nec reumaticū
nec nimis extenuatum et tunc fiant iſta
℞. cineris ſcorpionis .ʒ.ii. cantaridarum
abſciſis capitibus et alis.ʒ.i. ſanguinis irci
exſiccati.ʒ.ii.cineris uitri cineris caulis nō
tranſplātati cineris leporis cineris auis cau
de tremule cineris teſtorum ouorum a q
bus exierunt pulli an̄.ʒ.iii. lapidis iudaici
lapidis inuenti in felle bouis lapidis ſpon
gie piperis dauci carui ſeminis altee gum/
mi arabici ſeminis ſaxifragie milii ſolis ſi
ſeleos carpobalſami xilobalſami ſpice nar/
di capillorum ueneris recentium quatuor
ſeminum frigidorū an̄.℥.i. conficiantur
cum melle roſato ꝙ ſufficit et fiat condi
tum .Et utatur eo ad quantitatem duarū
auellanarum mane et ſero cum aqua deco
ctionis cicerum et tribuli marini . Item
inungatur pecten cum oleo de ſcorpioni/
bus .oleum autem ſcorpionis fit per hunc
modum.℞.ariſtologie gentiane cipri cor
ticum radicis capparis an̄.℥.i.olei amigda
larum amararum lib.i.conquaſſentur for
titer predicta et buliant in predicto oleo
et aqua uſq; ad aque conſumptionem .et
coletur et in colatura ponantur decē ſcor
piones et ponantur in olla cooperta forti/
ter lutata et ponantur in furno unde exi/
uit panis et ſtet ibi per unam noctem .et
de iſto oleo inungatur pecten cottidie bis
uel ter uel lana abluta intingatur in predi/
cto oleo et tepida continue pectini appli/
cetur .Item ſi non poſſit urinare aut quia
lapis eſt magnus et oppilat meatum .aut
quia paruus et ingreditur foramē tunc lo
calia remedia ſunt iſta . Diſponatur cor/
pus ſic ꝙ caput ſit inferius et concutiať ue
ſica et fricetur et comprimatur et tunc la/
pis deſcendet a foramine et poterit min/
gere et erit remedium temporale. Vel ſic
ꝙ digitus ponatur in ano et ꝙ cum digi/
to comprimatur .uel ſic ꝙ accipiatur ſirin
ga et intromittatur per foramen uirge et
ꝙ ſuperius impellatur . Vel ꝙ accipiatur
℥.i.predicti conditi et diſtemperetur cū
aqua rafani et lacte et coletur .et colatura
frequenter per ſiringam iniciatur . Itē uta
tur iſto electuario .℞.electuarii ducis li/
trontipon an̄.ʒ.iii.dyaprunis lib.s.miſce/
antur. Volatilia aſſa et cancri fluuiales aſſi
ſunt cibaria bona in caſu. vomitus poſt ci
bum multum confert . vitet repletionem
nimiam cibi et potus . vtatur exercicio tē
perato ante cibum . vitet omnia cibaria
groſſa ſicut ſunt carnes porcine recentes et
carnes bouine et caſeus durus et oua indu
rata et caules et legumina preter ꝗ brodiū
cicerum . vitet piſces non habentes ſqua/
mas . Vtatur borraginibus feniculo petro
ſilio ſparago origano calamento ſerpillo ra
fano ſpinargiis et maluis.non accipiet me
dicinam laxatiuam . Sed utatur uomitu
ante cibum et poſt cibum ſecundum inter
ualla quoniam totam operationem facili
tat uehementer .Curam autem lapidis fa
ctam manu cyrurgicis quantum eſt de ꝓ
ſenti penitus derelinquo. ¶CLARIFI
CATIO. Intelligendum ꝙ ex materia
cocta ſed non perfecte generatur lapis ta/
men eſt uiſcoſa .ſi eſſet omnino cruda nō
poſſet coagulari propter humidum ſuper/
fluū .ꝙ ſi eſſet ſicca non poſſet condenſa
ri ſed magis puluerizari .oportet igitur ꝙ
ſit uiſcoſa. Cum igitur calor naturalis agit
in materiam crudā uiſcoſam coquit eam
et ita remouet ſubtilius et reliquum rema

net induratum et ita petrificatur . coqtur
igitur ſed non digeritur propter inobediẽ
tiam materie. ¶Secundo notandum ꝙ la
pis ex ſanguine poteſt cauſari igneitate re
mota licet raro. Et iuxta hoc notanduꝫ ꝙ
in mulieribus raro generatur lapis propter
frigiditatem et meatuum latitudinem et
uiarum breuitatem . ¶Tertio intelligẽdũ
ꝙ ad generationem lapidis tria ſunt neceſ
ſaria ut dictum eſt . calor fortis inducens
exalationem partium ſubtilium conſump
tionem ita per conſequens reſiduum in/
duratur et in petram conuertitur frigiduꝫ
autem congelando non poſſet hoc facere
in corpore humano quia uita manente to
ta frigiditas habundare non poteſt nec la
pis diſſoluitur a calido .ſed magis proprie
adhuriẽ quia a frigido non fuit condenſa
tus et calidum bene poteſt mouere a cir/
cumferentia ad centrum ſicut patet in te/
gula ſeu latere cum ponitur in furno cali/
dum igitur eſt cauſa generations lapidis ĩ
corpore humano non frigidũ. ¶Secunda
cauſa generationis lapidis ẽ materia uiſco
ſa aliter non conglutinaretur nec indurare
tur . Tertium quod adiuuat ad hoc ẽ ſtri
ctura loci . Ex predictis ſequitur ꝙ lapis
a melancolia ſola non poſſit generari licꝫ
contrarium ſit dictum in ſententia et eſt
uerum uel de ſola uel de raro . Et ideo
non poteſt generari quia non habet uiſco
ſitatem ſicut flegma .eſt enim magis pul
uerizabilis ratione ſiccitatis q̃ coadunabil'
et licet lapis generetur ex cibis melancoli/
cis hoc non facit quia melancolicus ſed ꝙ
indigeſtibilis et quia inde flegma crudum
generatur .ex omni enim cibo ſiue ſangui
neo ſiue colerico ſiue melancolico ſi nõ be
ne digeratur in epate et ſtomaco generaẽ
humor crudus et talis materia eſt apta ad
lapidis generationem . Et iuxta hoc uidẽ
dum quoniam in ſtomaco licet poſſit eſſe
multa materia flegmatica et calor fortis.
nihilominus meatus ſunt lati et ideo raro
aut nunq̃ poteſt in talibus generari. ¶Se
cundo notandum ꝙ lapis in ſenibus non
poteſt generari ſicut in pueris quoniam li
cet plus habundent in materia flegmatica
calor tamen deficit .pueri autem multum
habent de calore ratione etatis multuꝫ de
flegmate ratione mali regiminis et iõ fre/
quentius lapis generatur. Sed in ueſica fre
quentius quia collum ſtrictum et ibidem
materia aggregatur et ita lapis . Cum aũt
uenerit ad etatem pubeſcentie dilatantur
meatus et ſuperflua expelluntur quare in
aliis etatibus frequentius et magis in reni
bus generantur.

¶De dyabetica paſſione.

DIabetica paſſio ẽ immoderata uri
ne effuſio . Intelligendum ꝙ in
dyabetica paſſione eſt ſitis intenſa
et multũ potatur et ſicut accipitur ita min
gitur .et eſt ſimile de appetitu in cibo ubi
multus cibus accipitur et indigeſtus emit/
titur ſicut patet in appetitu canino. CAV
SA. Cauſa huius paſſionis eſt ut plurimũ
nimia caliditas renum attrahens aquoſita
tem ab epate et epar a ſtomaco et ita ẽ cõ
tinua ſuccio et continua ſitis et ita potus ĩ
ſaciabilis .Confortatur igitur uirtus attra
ctiua renum et debilitatur retentiua et ita
exit cito .ſicut enim potatur ita mingitur
prouenit etiam aliquando ex nimia frigi/
ditate renum et totius corporis . Et ita q̃
niam licet cauſa ſit frigida .tamen aliquã
do non priuatur a ſiti .aliquando eſt cum
ſiti. frigidum enim paraliticans et morti
ficans non permittit continere urinam et
ſic corrumpitur attractiua cum eſt ex cali
ditate ita corrumpitur contentiua cum eſt
ex frigiditate ¶SIGNA . Signa huius
paſſionis ſunt manifeſta .quoniam urina
mingitur in magna quantitate et frequen

ter . Signú aút cãe qm̃ quando é ex calore
ſentitur caliditas in renibus et dolor et pũ
ctura et alia ſigna caliditatis. Si autem fri
giditas ſit in cauſa tunc ſentitur frigiditas
in renibus et in extremitatibus et leditur
a frigidis et iuuatur a calidis. PRONO
STICATIO . Si autem iſta paſſio con
tinuauerit et remediatus non fuerit ma/
ceratur corpus et crura et debilitatur et in
ducit perditionem . CVRATIO. Et
quia iſta paſſio prouenit ut plurimum cũ
calore iõ p̀mo eius curã ptractemus. Im
primis fiat criſtere lenitiuum. deinde pro
uocetur uomitus . deĩde fiat flebothomia
deinde purgetur cuꝫ manna et caſſiafiſtu
la . deinde potet aquã multã frigidã et po
ſtea euomat eã. deinde utatur iſta potione
fiat mucillago de pſilio. deinde. ℞. corian
dri preparati ſpodii coralli Karabe ſangui
nis draconis ſandali magazir añ. ʒ. ii. cam
phore. ʒ. ſ. fiant trociſci cum mucillagine
predicta et diſtemperetur unus cuꝫ lacte
ouino acetoſo vnde butirum ſit extractũ
Deinde confortentur renes ſic. ℞. copula
rum glandium pſidie balauſtie acatie roſ.
boli armenici ypoquiſtidos añ. ℥. ſ. lauda
ni. ʒ. ii. miſceantur cum oleo mirtino et fi
at emplaſtrum . et utatur auenato ordeato
amido citoniis portulaca cucurbitis melo
nibus et utatur uino groſſo cum multa a/
qua uitet omnia diuretica . Si autem cau
ſa fuerit frigida et fuerit cum ſiti tunc cu
ra eſt ualde difficilis . utatur uino odorife
ro et fricentur extrema et ponantur uento
ſe ſupra renes ſine ſcarificatione et eſt ma
teria peccans purgetur cum yerapi. et pro/
uocetur uomitus cum raſano et utatur ſi/
rupo mirtino . Et fiat emplaſtrum de lau
dano et mirra et maſtice thure et nuce ci/
preſſi et aniſo aſſo aſ's ſandaraca et ruta et
menta et fiat balneum de iſtis eiſdem et
fricetur corpus donec rubeſcat . et ſi cauſa
fuerit frigida et ſine ſiti fiat potó de caſto
reo et mirra et piretro copulis glandium.
et coquantur omnia iſta in ſirupo mirtino
et ſumatur mane et ſero . vtatur uitellis
ouorum et gallina pingui et utatur aſſis z
frixis et ſiſibus . CLARIFICATIO
Intelligendum ꝙ in dyabetica primo et
principaliter et potiſſime cum cauſa eſt ca
lida eſt error in attractiua quoniam ultra
temperamentum fit tractus et quia quan
titas eſt nimia ideo ſecundario deficit con
tentiua quare ſicut attrahitur ita eliquatur
et ita corpus deſiccatur et corpus conſumi
tur . Et licet omnino deficiat contentiua
nihilominus fortificatur attractiua proptᵉ
nimiam renum caliditatem nec deficit at
tractiua propter nimium defectum con/
tentiue renum quia principaliter eſt error
in attractiua. ¶ Secundo notandum ꝙ li
cet in lieteria exeat cibus crudus et indige
ſtus et in dyabetica exeat vrina cruda et i
digeſta non tamen ex eiſdem cauſis quoni
am in lienteria fit ꝓpter frigiditateꝫ z de
bilitantem digeſtiuam et contentiuam ſꝫ
in dyabetica fit ut plurimum propter ca/
lorem confortantem attractiuam et ideo
eſt cum forti ſiti et curatur cum frigidis
Patet igitur ꝙ diabetica paſſio ex cauſis ca
lidis proceſſit licet urina appareat multa te
nuis et alba . ¶ Tertio notandum quoni/
am licet cauſa diabetice paſſionis ſit calida
tamen urina non eſt tincta. et licet ſit per
turbatio tamen non eſt ſpiſſa . quoniaꝫ ita
modicam moram contrahit in epate ꝓp
ter uiolentam tractionem ꝙ nihil de hu/
moribus potuit miſceri ut ipſam coloret
et ſubſtantiet . ¶ Quarto notandum ꝙ i
diabetica eſt uehemens ſitis propter ſtoma
ci deſiccationem ſed non eſt fames prop/
ter fantaſticam repletionem que fit a cali/
do . ¶ Quinto notandum gratia materie
ꝙ arenule rubee et ſolide cum apparent in
principio et cum dolore et grauedine renũ
lapidem generandum ſignificant . et ſi diſ
pareant et dolor remaneat lapidem ſignifi
ficat confirmatum . ¶ Et ſi multitudo

poſtea appareat cum alleuiatione dolorum
fractionem et mundificationem ſignifi-
cat. Si autem a principio ſine dolore appa
reant corporis mundificationem. ideꝫ di
co de ueſica cum arenule albe apparent. Et
iſta materia fuit ſuperius ꝑtractata. Vl
timo notandum ꝙ in diabetica paſſione
competit dieta groſſa ut multum moreẽ
et non de facili attrahatur ſed mediocriter
groſſa ne cauſet indigeſtionem.

¶Capitulum de ſtranguiria

STranguiria interpretatur guttati
vrine emiſſio. Intelligendum ꝙ
urina aut mingitur inuoluntarie
aut retinetur inuoluntarie. de inuolunta-
ria retentione agetur inferius. Si autem e
mittatur inuoluntarie hoc eſt duobus mo
dis quoniam aut emittitur in nimia quan
titate et conſumitur corpus et iſta eſt dya
betica de qua dictum eſt. Sed ſi emittaẽ
inuoluntarie et paulatine et guttatim ſic ẽ
ſtranguiria que eſt guttatiua urine emiſſio
preter uoluntatem. ¶CAVSA. Cauſa
autem aut eſt extrinſeca aut intrinſeca. Si
extrinſeca ſicut eſt acceptio rerum nimis
calidarum et diureti. cum accipiuntur ĩ ni
mia quantitate ſicut eſt litrontipon et ele-
ctuarium ducis et ſimilia. ſimiliter potus
nimius aque frigide aut ſeſſio in eadem et
ſimili a frigida. Si autem ſit ab intus tunc
propter apoſtema epatis poteſt ꝓuenire ⁊
alias paſſiones eiuſdeꝫ et propter paſſiones
renum matricis et inteſtinorum ueſice et
totius corporis etiã propter criſim omnes
iſte cauſe poſſunt reduci ad duas ſcilicꝫ ad
nimiam caliditatem pungentem et mor-
dicantem et ad nimiam frigiditateꝫ para-
liticantem et mortificanteꝫ. ¶SIGNA
¶Quando autem iſta paſſio eſt ex acute
calidis tunc eſt cum arſura punctura calo-
re ſiti et mordicatione. Et ſi eſt ꝓpter cau
ſam frigidam tunc dolor ẽ modicus et eſt

quaſi cum quadã inſenſibilitate et leditur
notabiliter a frigidis. et ita de aliis ſignis
ſumptis a rebus naturalibus non naturali
bus et contra naturam. ¶PRONOSTI
CATIO. Hic poſſumus diceꝛ ꝙ iſta paſ
ſio ſi continuetur ẽ turpis et odioſa et ve
recunda et impedit omnes nobiles opera
tiones tam ſpeculabiles q̃ naturales quoni
am non permittit hominem ſtudere nec
dormire nec cibuꝫ digerere. Et poſſumus
hic notare gratia materie quedam. tria ſũt
que augmentata ſe diminuunt et diminu
ta ſe augmentunt ſicut eſt ſudor egeſtio et
vrina. ¶CVRATIO. Imprimis ſi uẽ
ter eſt conſtipatus fiant criſteria. deide uo
mitus. deinde fiat flebothomia ſi particu-
laria conueniant. deinde purgetur materia
peccans ſecundũ exigentiã materie. dein-
de ſi cã eſt calida utatur cucurbi. et meloni
bus et ſpinargis lactucis atriplicibus. vtaẽ
ſirupo ro. et ſirupo mritino. utatur zucca-
ro ro. triaſandaƚ. drag. frigido carnibus ci
toniorum conditorũ cũ zuccaro ſine ſpeci
ebus et emplaſtreẽ ueſica cum mirtil. roſ
ſumac ypoquiſtidos ſpodio ſandaƚ. Kara
be laudano et conficiantur cum mucillagi
ne pſilii et ſirupo ro. et exhibeantur ꝑ mo
dum emplaſtri uel potionis cũ lacte aceto
ſo a quo butirũ ẽ extractũ. Si aũt ẽ cã fri
gida dentur aſſa et frixa et uinum odori-
ferum et fiat emplaſtrum de maſtice gari
falis galanga nuce cipreſſi cinamomo thu
re et maſtice ſtorace cala. ambra cinamo.
aſſo ruta menta abſinthio origano calamẽ
to et eſt fere eadẽ curatio cum dyabetica.
Intelligendum igitur ꝙ in cã calida debꝫ
applicari iterius et exterius ſtiptica aroma
tica frigida in multa q̃titate et de ſtipticis
calidis in parua. Et ſi cã ẽ frigida fiat ecõ
uerſo. In cã igitur frigida deẽ tyriaca mi
tridatũ alex. dyambra dyaolibanũ diam.
diacitonitẽ diagalãga. CLARIFICA
Intelligendum iuxta doctrinã Gali. vi. đ
morbo. ꝙ omne quod expelliẽ a corpore

aut retinetur fit propter tria aut ꝑpter diſ
poſitionem materie aut membri aut uirtu
tis uerbi gratia. in ſtranguiria nanqꝫ urina
guttatim expellitur et preter uoluntatem
aut materia eſt multa aut nimis calida aut
frigida. calidum enim pungit et frigiduꝫ
mortificat. Et ſi ratione membri ut quia
latum laxum rarum et apertum. Signa ꝓ
tutis ut quia expulſiua eſt fortis et conten
tiua debilis et ideo communiter dicitur ꝙ
ſtranguiria euenit propter acumen urine
aut propter debilitatem contentiue uirtu
tis. ¶ Secundo notandum ꝙ uentus ſepté
trionalis ſi fortiter agat in corpore et pro
fundet ſe ſtringit uentoſitatem et urinam
Si auteꝫ debiliter ſeu mediocriter omnes
uirtutes confortat. ſed deſiccando uentreꝫ
ſtringit ſed urinam laxat attractiuaꝫ epa
tis confortando

¶ Capitulum de illis qui in nocte min-
gunt in lecto ignoranter.

INtelligendum ꝙ aliqui mingũt de
nocte dormiendo in lecto aut quia
lacertus ueſice eſt mollificatus et nõ
poteſt continere aut quia dormiendo ima
ginatur eſſe in loco ut in cloaca et in loco
ubi conſueuit mingere et tunc ꝑcepit ima
ginatiua uirtuti expulſiue et ita mingit in
lecto credens alibi eſſe. CVRATIO.
℞. oſſa mirobalanorum et aſſentur. dein
de aſſentur glandes et extinguantur in aq̃
roſata. deinde aſſetur naſturcium et extin
guatur in ſuco agreſte. Iſta igitur cũ erunt
deſiccata puluerizentur. deinde miſceantur
cũ mirra ſtora. cala. ambra ſe. rute nuce ci
preſſi maſtice thure laudano et cõficiantur
cũ ſirupo mirtino. et ex iſtis põt fieri potõ
aut emplaſtrũ aut oleũ aut unguẽtũ aut e-
lectuariũ et ualet mirifice in paſſionibꝰ re
nũ et ueſice de cã fri. cũ deficit contentiua
et corpus ẽ mũdificatũ. Si aũt fuerit ꝓp
ter imagatiuã affectam ad locum decoreẽ
ille locus et purgetur et pulcrificetur et ibi
de die mingere abhorreat. In lactanti eta
te non detur tyriaca minuatur cibus et po
tus et profundetur in ſomno et uitenẽ ea
que mollificant neruos et debilitant. Hic
non ſeruaui ordinẽ ſolitũ cã breuitatis.

¶ CLARIFICATIO. Intelligendũ
ꝙ ueſica tauri et capre licꝫ ſint frigida poſ
ſunt tamen competere ex uirtute ſpecifica
et ita ponebant illi qui experti fuerant ali
ter non intelligo. ¶ Secundo notanduꝫ ꝙ
licet uoluntarie in dyabetica vrina emitta
tur ad ueſicam et dyabetica ſit de cã cali-
da nihilominus inuoluntaria emiſſio vri
ne in nocte non fit a calido ſed magis a
frigido paraliticãte ꝙ a renibus emittitur
inuoluntarie ratione nimie quãtitatis ma
terie. hic autem deficit contentiua ratione
frigiditatis. alia igitur ẽ cauſa hic et ibi.
¶ Tertio aduertendũ qm̃ inuolũtaria et ĩ
ſenſibilis urine emiſſio non fit de nocte a
calido ſed magis a frigido paraliticante ꝙ
a renibus magis fit in pueris cũ nerui et la
certi ſint magis debiles. et iõ frequentius
hoc incurrũt. ſenes aũt tardius ꝑpter ner-
uorũ ſoliditatẽ niſi forte in decrepitis ubi
non ẽ ordo nec regula ſed de nocte et ĩ tẽ
pore ſomni plus cũ tũc ſuperflua uerſus in
teriora aggregenẽ

¶ De diſſuria

DIſſuria interpꝛetatur inuolũtaria ꝛtẽ
tio urine ſi aliqs appetit mingere ꝛ
nõ põt aut ꝙ nõ appetit nec poteſt
Intelligendũ ꝙ exitus vrine aliqñ auferẽ
oĩo ita ꝙ nihil penitus exit. aliqñ aũt mi
noraẽ qm̃ licet retineaẽ ꝑter uoluntatẽ ad
tp̃us nihilominus poſtea expelliẽ licet cuꝫ
difficultate. aliqñ aũt corrũpitur exitus eiꝰ
et exit iordinate ſicut ĩ ſtrãguiria ut dictũ
ẽ. CAVSA. Cã aũt retẽtiõis vrine qdã
ẽ naturaẽ et qdã innaturaẽ. naturalis ſicut
in ſudore et fluxu uentris. Et ſi ẽ innatu
ralis tunc aut prouenit ab exterioribus aut
ab iterioribus. et ſi ꝓuenit ab exterioribꝰ

tunc accidit propter flatum uenti borealis
aut propter balneum aque frigide .aut qa
ſedit longo tempore ſupra marmoré et la
pides frigidos aut quia inunxit ſe cuꝫ nar
cotizantibus et ita de aliis. Si autem cauſa
fuerit intrinſeca tunc aut prouenit a ueſi/
ca aut ab aliis mébris. et ſi ab aliis mébris
tunc conſtringitur vrina et retinetur inuo
lũtarie propter apoſtema matricis .et alias
eius paſſiones .aut propter paſſiones teſti
culorum aut propter inteſtina aut quia fe
ces ſunt nimis indurate aut propter paſſio
nes renum ſicut eſt apoſtema lapis .et ita
de aliis .aut propter paſſiones epatis ut eſt
cachechia ydropiſis .aut propter paſſioné
cerebri ſicut eſt mania melancolia ubi ob/
liuiſcuntur mingere aut litargia aut prop
ter paſſiones neruorum cũ ſunt mollifica/
ti aut ſpaſmati . Et fit etiam propter paſ
ſioneꝫ totius ſicut febris acuta liquefacta
deſiccans et corrugans . Si aũt fuerit prop
ter ueſicam hoc é ꝓpter paſſiones natura/
les aut animales. ſi animales ſicut cum ali/
quis eſt in loco uenerabili et non uult ſe re
mouere et tunc impletur ueſica et dilataẽ
ſuperius et cõſtringitur inferius et ideo cũ
eſt poſtea in loco nihil poteſt exire propẽ
cohartationem foraminis. Et ſi fuerit ꝓp
ter paſſiones naturales hoc fit tripliciter.
aut propter morbos conſimiles aut officia
les aut cões ſicut é mala cõplexio calida et
ſicca in fe. et hoc eſt de raro contingenti/
bus aut prouenit hoc propter malam com
plexionem frigidã et hoc eſt frequenter.
Et ſi fuerit morbus officialis in ueſica tũc
eſt propter oppilationesueniẽtes ab humo
ribus aut ſanie aut lapide aut uentoſitate .
aut carne ſuperflua aut uerruca et ſimilibꝫ
Et ſi fuerit ꝓpter morbũ cõmuné ſicut in
vlceribus. ex iſtis enim cauſis z ſibi confor
mibus retinetur urina preter uoluntateꝫ et
poſſent omnes rẽduci ad tres aut ad humo
ré aut mẽbrũ aut ad uirtuté. SIGNA.
Signa morbi ſunt manifeſta . ſed ſigna cã
rum habẽtur per hũc modũ. Si cãe ſint ex
trinſice habẽtur ex iudicio patientis. et ſi
intrinſece et fuerint ab aliis mébris diſcer
nitur ꝓpter paſſiones iſtorũ mébrorũ que
preceſſerunt et poſtea ſequitur ſtranguiria
Et ſi fuerit a ueſica diſcernitur per doloré
loci quia ubi é dolor ibi eſt egritudo . Et
ſi fuerit ex lapide preceſſerunt arenule. Et
ſi ex ulcere preceſſit ſanies et punctura .et
ſi ex uentoſitate eſt dolor extenſiuus infla
tiuus. et ſi ex apoſtemate eſt ibi tumor et
fe. et ſi cauſa eſt calida tunc é fe. aliter ra/
ro accidit ex calore . Et ſi é ex frigiditate
ſentitur frigus et tunc non eſt dolor et ita
particulariter conſiderando ſapiens medi
cus poterit uenire ad cognitionem cauſe.
¶PRONOSTICATIO. Ablatio uri
ne ſi durauerit mortem ſignificat. Si aufe
ratur vrina et ſuperueniat tenaſmon infra
vii. dies moritur niſi ſuperueniat fe. lique
faciens et aperiens. ¶CVRATIO. Iſte
morbus curabitur ſicut alii. Conſideretur
igitur diligenter cauſa et per ſuum contra
rium reducatur ad temperamẽtũ . Si igiẽ
cã é calida applicẽtur humida et ecõuerſo.
Et ſi cã é replens inaniatur et econtrario.
Curentur itaqꝫ morbi iuxta ſuas naturas
ſicut ſcribitur in locis . Imprimis igiẽ iux
conuenientiam particularium fiat criſtere
deinde prouocetur uomitus . deinde fiat
flebothomia de epatica. deinde de ſafena
ſi ꝑticularia cõueniant. deinde purgeẽ ſm
exigentiã humoris peccantis. Et ſi cauſa é
hũoralis frigida que frequẽtius aduẽit pur
getur cum benedicta hermodactil̃. deĩde
ponatur in balneo aque dulcis ubi ſit pari
taria feniculum petroſilium apium .et fri
cetur uenter et dorſum ſuauiter . deinde
utatur iſta potiõe. ℞. leuiſtici cretami ma
rini ſaxifragie milii ſolis tribuli marini. z
campeſtris rafani aniſi maratri ameos ſi/
ſeleos. cicerum nigrorum apii ãñ. conquaſ
ſentur omnia iſta et buliant in uinno al/
bo et ſumatur potio de mane et ſero.

aqua rafani diſtillata multũ ualet et breuĩ
uiter omnia que frangunt lapidem ſiue il
la ponantur in balneo ſiue fiat emplaſtruȝ
ſiue ſirupus ſiue potio ſiue oleum et ita de
aliis. tiriaca multum ualet in hoc caſu et o
leum de balſamo et oleuȝ de ſcorpione et
aurea alex. et metridatuȝ. hoc ſuppoſito ꝙ
non ſit febris acuta uel apoſtema aut ulcꝰ
et ita de aliis in quibus iſta poſſent nocere
Intelligendum ꝙ duo ſunt que indifferẽ
ter in omni caſuconſueuerunt urinam ꝓ
uocare .ſ. aſſungia cuniculi et pelles eius ſi
ſupra pectinem et uirgam applicetur . hoc
idem faciunt cimices ſiue uiui ſiue contri/
ti ſuperponantur ſuper caput uirge uel po
nantur in ſacculo et ſacculus induatur uir/
ge . Intelligendũ etiam ꝙ in uiciis renum
et ueſice de cauſa frigida ſuppoſito ꝙ non
ſit ibi febris nec ulcus nec apoſtema mul/
tum ualet litrontipon et electuarium du/
cis et debent miſceri cum duplo dyapru/
nis et oxi laxatiuo quia aliter eſſet medi/
camẽ nimis uiolentum et acutum et ita đ
iſto toto poteſt dari. ℥. ſ. ĩ una uice aut. ʒ.
ii. cum aqua rafani aut brodio cicerum ni
grorum aut uino albo . In cauſis autẽ cali
dis reducantur ſemina frigida maiora et
minora apoſtemata autem et ulcera et la/
pides curantur ut dictũ ẽ. CLARIFI
CATIO. Intelligendum ꝙ ueſica et in
teſtina habent quatuor uirtutes naturales
et ita habent uirtutem attractiuã et forte
non niſi cibum attrahũt et ſm hunc mo/
dum loquendi ueſica non attrahit urinaȝ
nec retentiua feces ſed recipiunt . Poſſunt
enim dici ſic quoniam iſta membra ſi at/
trahant non attrahunt ut inter ſe adiuuẽt
cum ſint ſuperflua et impura et licet non
attrahant propter ſe attrahunt tamen gra
tia totius ſicut ſplen melancoliam et ciſtiȝ
fellis coleram . Vnde licet non habeãt in
tellectum et rationem ut depurent corpus
nihilominus ordinator ciuitatis habuit in
tellectum et ratõnem et ita ordinauit iſta
membra ut attraherent gratia totius. Et ſi
Galienus uideatur alibi dicere oppoſituȝ ꝑ
hunc modum poteſt diſſolui. Vel poſſe/
mus dicere ꝙ cum in fecibus ſit aliqđ be
nignum ex quo poſſunt nutriri quod pa/
tet ſecundum Auicen. ꝙ uene meſaice cõ
tinuantur cum omnibus inteſtinis preter
ꝗ cũ longaone ut'epar a quolibet poſſit tra
here aliquod benignum et cum aquoſita/
te deſcendit aliquid de ſanguine et inde
uie medie nutriantur . Non eſt igitur in/
conueniens ſi ſuperflua attrahuntur gratia
totius ut quia ibi eſt aliquod benignum.
Sed notandum ꝙ multitudo urine ẽ cau/
ſa retentionis cum oppilat et claudit fora/
men et eſt cauſa fluxus cum non oppilat.
Et eſt intelligendum ꝙ deoppilatiua non
competunt niſi ĩ corpore mundificato nec
cantarides niſi in parua quantitate et ab/
ſciſis alis et capitibus ¶ Tertio aduerten
dum ꝙ magnus lapis non impedit exitũ
urine nec ualde paruus ſed quando eſt in
diſpoſitõne media ita ꝙ partim ſubintrat
foramen et omnino expelli non poteſt et
eſt cum dolore intollerabili ut dictum eſt
ſuperius.

Explicit ſexta particula cum dei auxilio.
Hic incipit ſeptima 'ubi tractatur de ſuꝑ
fluitate tertie digeſtiue et de antidotis et
continet. xxiiii. capitula.

¶ Capitulũ. i. de paucitate coitus
¶ Capitulũ. ii. de ſatyriaſi et priapiſmo
¶ Capitulũ. iii. de gomorrea
¶ Capitulũ. iiii. de pollutione nocturna.
¶ Capituluȝ. v. de aꝑatibus et uulneribus
uirge et aliis paſſionibus eius
¶ Capitulũ. vi. đ aꝑatibꝰ et uulneribus te
ſticulorũ. ¶ Capitulũ. vii. de crepatura
¶ Capitulũ. viii. de paſſionibus mulieruȝ
et primo de retentione menſtruorum
¶ Capitulũ. ix. de nimio fluxu mẽſtruoꝝ
¶ Capitulũ. x. de ſuffocatione matricis
¶ Capitulũ. xi. de aꝑatibus matricis
¶ Capitulũ. xii. de uulneribus uulue

Capitulũ. xiii. de precipitatione matricꝭ
et caſu
Capitulũ. xiiii. de ſterilitate mulierũ
Capitulũ. xv. de regimine pregnãtium
Capitulũ. xvi. de difficultate partus
Capitulũ. xvii. de retentione ſecundine
Capitulũ. xviii. de mola matricis
Capitulũ. xix. de ſciatica paſſione
Capitulũ. xx. de exitu umbilici et gib/
boſitate et uaricibus et dolore dorſi
Capitulũ. xxi. de antidotis et medica/
minibus que ualent in paſſionibus q̃ ſunt
a capite vſqꝫ ad pedes et erit capitulũ pri/
mũ de paſſionibus capitis vſqꝫ ad pectus.
Capitulũ. xxii. de antitodis que ualent
contra paſſiones ſpiritualiũ.
Capitulũ. xxiii. de antidotis que ualent
contra paſſiones nutritiuorum
Capitulũ. xxiiii. de antidotis que ualẽt
contra paſſiones renuꝫ et ueſice et iunctu
rarũ.

Capitulum primũ de paucitate coitus

V Numquodqꝫ perfectum ẽ cuꝫ
põt ſibi ſimile generare. ex hoc
enim aſſimilatur enti diuino ⁊
immortali ſm Ariſto. ii. de aĩa
et propter hoc Auicẽ. vi°. de naturalibus
deificauit uirtutem generatiuam ut qui in
ſemine ſaluari non poterit ſaltim in ſuo ſi
mili ſaluaretur. et ideo propter generatio/
nem deus benedictus et ſublimis maſcu/
lum et feminã creauit. Inſtrumenta autẽ
generationis ſunt ĩ maſculo teſticuli et uir
ga. in femina autem ſunt matrix et os ei/
us et duo teſticuli qui ſũt in cornibus ma
tricis. Nunc autem in coitu ſunt tria no
cumenta. ſ. caliditas uentoſitas et humidi/
tas et ita ſm Auicẽ. ſenſus uenit a cerebro
ſpũs et uentus a corde. ſanguis et deſideri
um ab epate et ideo qui habet omnia iſta
fecũdus ẽ q̃tũ ẽ de natura ſui. Modus au
tẽ generationis ẽ iſte cũ enĩ maſculus appe
tit naturaliter ꝓpter ſeminis multitudinẽ
aggregatã et digeſtio ſtomaci et epatis eſt
cõpleta et tertia mediata et nullũ aliud ex
trinſecum impedit tũc cui data ẽ licentia
ſm legẽ tunc debet ſpargere ſemẽ in ma/
trice tñ et nullo mõ ĩ aliquo alio forami
ne ſm legẽ dei et nature. et cũ occurrunt
ſpermata ad inuicẽ et retinentur tũc fit cõ
ceptio. inferius magis particulariter cũ loq̃
mur de ſterilitate mulierũ. ſicut igitur ex
curſu omnium iſtorũ cãtur fecunditas ita
ex defectu iſtorũ cauſaẽ ſterilitas. et ſi ha
bundet humiditas et alia ſint ablata cauſa
tur gomorrea. et ſi habundet uentoſitas ⁊
alia nõ cauſatur ſatyriaſis. et ſi deficiat ca
liditas una cum aliis cãtur ſterilitas. et iõ
iſtud capitulum poſſet intitulari de frigi/
dis et malefaciatis aut capitulũ qđ dicitur
aproximeron. aut qꝛ dicitur ſterilitas ex ꝑ
te maſculi aut capitulũ de paucitate coitus
Sterilitas enĩ et paucitas in coitu aut ꝓue
niunt ab exterioribus aut ab interioribus
Si ab exterioribus ut qꝛ coit cũ muliere q̃
nõ peruenit ad ãnos. aut qꝛ mulier cũ qua
coit eſt uetula aut quia coit inepto modo
et turpi uidendo mulicbria. aut quia ẽ mẽ
ſtruata aut ſcabioſa aut tinioſa aut fetida
aut infecta aut horribilis aſpectus aut qa
ipſe eſt puer aut decrepitus aut ebrius aut
crapulatus aut male ſanus aut debilis. aut
qꝛ fecit flebothomiã aut accepit medicinã
laxatiuã aut cucurrit aut laborauit. aut qꝛ
ſupflue coiuit aut ꝓpter accidẽtia aĩe ſicut
ẽ timor et furor et ſilia. Omĩa igiẽ extrin
ſeca q̃ diminuũt calorẽ naturalẽ aut cõſu/
mũt uẽtũ aut cõſumũt humiditates cõna/
turales ſterilizant. et iõ oĩa frigida ſterili/
zant ſicut ẽ lactuca opiũ et ſimilia. Et illa
que conſumũt uẽtũ. ſicut ſunt ruta et ag/
nus caſtus et illa q̃ deſiccãt ſicut acetũ. ab/
ſtinẽtia et uigilie ſuperflue et ſilia. Si aũt
ſterilitas ꝓuenerit a cauſis intrinſecꝭ tunc
aut prouenit a teſticulis et uirga aut ab a/
liis membris potiſſime a principalibus.
Cum ueniat ſemen in hora coytus princi

paliꝰ a principalibus mēbris et ab aliis per
quandam reſudationem et ita fit ſterilitas
propter paſſiones cerebri .ſicut eſt litargia
et mania et ſi incidantur uene iuueniles q̄
ſunt retro aures cum formatum ueniat a
cerebro. Et accidit etiam ſterilitas propter
paſſiones cordis ſicut eſt tremor et ſimilia
Et accidit propter paſſiones ſtomaci .ſicut
eſt frigiditas indigeſtio et ſimilia. Et acci
dit propter paſſiones epatis et renum et in
teſtinorum et ita de aliis uicinantibus cuꝫ
paſſiones exuberant . Et accidit ſterilitas
propter membra ordinata ad generationē
ſicut ſunt teſticuli et uirga . Si prouenerit
propter teſticulos aut quia excedunt in ca
liditate aut frigiditate aut ſiccitate aut hu
miditate aut quia ſunt contracti uerſus ī
teriora . Si autem prouenerit propter uir-
gam aut quia nimis breuis aut quia nimis
longa. nimia enim longitudo uirge indu
cit ſterilitatem ſicut dicit Auic. in cano.
et in libro ſuo de hiſtoriis animaliū. Acci
dit etiam ſterilitas propter mollificationē
et paraliſiꝫ uirge et ꝓpter dolorē emorroi
darū et ani et omniū ſimiliuꝫ. SIGNA.
Si uenerit propter cauſas extrinſecas conſi
derentur diligenter cum iudicio et iō da-
maſ. Et ſuper omnia non pudeat te pati
entem interrogare . Si autem fuerit prop
ter cauſas intrinſecas tunc diſcernitur ꝓp
ter paſſiones illoruꝫ mēbrorum nobiles a
quibus ꝓuenit .et ſi fuerit ꝓpter paraliſiꝫ
uirge. ſi ponatur in aqua frigida nō cōtra-
hitur cū ſit ꝓlongatū et humectatū .nec
ſuū etiā ſentiat nocumentū et cū hoc etiaꝫ
ſperma exit ſine erectione uirge et ſine de
lectatione . Si aūt fuerit ꝓpter frigidi
tatē teſticuloꝝ tūc diſcernitᷣ ꝙ nō habun-
dat in pilis et uene ſunt ſtricte et ꝙ nō ap
petunt et quia ſemē ē tardi exitus et groſ
ſū et frigidū et teſticuli tactu frigidi et le
duntur a frigidis . Et ſi fuerit ꝓpē malā cō
plexionē nimis ca. tūc teſticuli et omnia
que ſunt in circuitu piloſa et uene nigre et

pelles teſticulorum ſunt multum late et q̄
libet occurſu ad mulieres citiſſime appetit
et ſemen eſt calidum et uelociter expellit
Si autem fuerit propter ſiccitatem tunc ſe
men eſt modicum et groſſum et de facili
ſaciatur et habitudo corporis eſt extenua-
ta . Si autem fuerit propter nimiaꝫ humi
ditatem tunc ſemen eſt plurimum aquo-
ſum et lubricum . Ex his poſſumus elicerē
ꝙ ſanguinei propter caliditatem multum
appetunt et multuꝫ poſſunt propter humi
ditatem . Colerici auteꝫ uelociſſimi et fre
quenter et ex q̄libet modica cauſa intenſe
appetunt et parum poſſunt .ſed melanco-
lici nec appetunt naturaliter nec poſſunt .
Flegmatici autem non appetunt ſed plus
poſſunt per iſta igitur quadam coniectu-
ra proxima ueritati poterimus deuenire ī
cognitionem cauſe. PRONOSTICA
TIO . Pingues non ſunt potentes in coy-
tu ſicut extenuati imo citius deficiunt. pu
eri enim et decrepiti ebrii crapulati et qui
habent uirgam nimis longam et q utun-
tur nimio coytu nō generant aut raro aut
erit feda eorum generatio . Coytus in pro
patulo ſterilizat uiros honeſtos .ſed aliqui
ſunt ita malicioſi ꝙ quanto fetidius eſt ⁊
turpius tanto magis delectantur et de hꝰ
fecit mentionem Ali. ſuper centiloquiuꝫ.
et ſunt illi in quorum natiuitate domina
batur ſaturnus. ¶ CVRATIO . Impri-
mis uitetur omne illud quod corrumpit
complexionem aut compoſitionem aut ī
ducit accidentia anime et ideo uitenᷣ om
nia que nimis calefaciunt aut infrigidant
et uitetur repletio nimia crapula et ebrie-
tas et uitetur nimia inanitio et ſecundum
hoc uitentur omnia nimis infrigidātia ſi-
cut eſt lactuca papauer opium et ſimilia.
Et uitentur illa que nimis calefaciūt et uē
toſitatem conſumunt .ſicut eſt ruta agnus
caſtus et ſimilia. et uiteᷣ fleborhomia mē
dicina laxatiua et balneum et uitetur coy-
tus cum uetula et menſtruata et cum tymi

oſa et cum cacochina et fetide et immun
da et cum illa que nondum peruenit ad ã
nos et breuiter ut dictum eſt omne quod
corrumpit complexionem compoſitioné
et affectionem anime. Si autem uenerit
ſterilitas propter cauſas extrinſecas primi/
tiuas reducantur ad temperamentum cuz
ſuis contrariis. et ſi uenerit propter cauſas
intrinſecas aut propter uicia aliorum mé/
brorum a uaſis tunc curentur primo paſſi
ones illorum membrorũ ſicut dicetur i lo
cis ſuis. Et ſi fuerit propter mollificatio/
nem uirge curetur ſicut paraliſis. Et ſi fue
rit propter breuitatem uirge tunc eleuẽtur
crura mulieris in tantum ꝙ ſemen poſſit
cadere in fundo agri nature. uel magnifi/
cetur uirga uel uerberetur ſuauiter cuz uir/
gis et emplaſtretur cũ pice ſicut docet Ga
lie. in de ingenio uerſus finem. Et ſi fue/
rit ſterilitas propter nimiam longitudiné
uirge tunc maſculus uel femina teneat ra
dicem uirge ſtrictam cum tota manu et
tota uirga non intromittatur et ut ſemé
in uia non infrigidetur. Si autem fuerit
ſterilitas propter malam complexionez ca
lidam teſticulorum et uaſorum et ſeminis
utaẽ ordeato et lacte acetoſo et lacte uac/
carum ubi bulierit portulaca. Et ſit fuerit
propter malam cõplexionem ſiccam utaẽ
ouis ſorbilibus et brodiis carniuz et iuſtel
lis et lacte uaccino bulito et balneis et om
nibus reſumptiuis et nutrientibus. Si aũt
uenerit propter malaz complexioné frigi/
dam que frequentius aduenit tunc utatur
iſtis electuariis ſcilicz pliris cũ muſco dyã
thos cum muſco. et potiſſime ſi defectus
eſſet propter cor et utatur dyagalanga dia
trion pipereon et dyamenta. potiſſime ſi
defectus uenerit propter ſtomacum et in
teſtina et utatur diazinzi. dialacce. et potiſ
ſime ſi fuerit propter epar. et utatur dia/
ſatirion acuato cum caudis ſtincorum. po
tiſſime ſi defectus uenerit propter renes z
teſticulos et uicina membra. et inungatur
ſpina dorſi et renes et teſticuli et uirga et
peritoneon et plante pedũ cũ oleo đ been
cum oleo de pipere albo et inungãtur om
nia iſta mẽbra iam dicta cum iſto ungué
to. ℞. aſefetide pirtri ſaxifragie eruce ce
parũ piperis caſtorei mirre ſtoracis calami.
añ. ℥. i. aſſungie leonis. ʒ. ii. muſci. ʒ. i. buli
ant in oleo coſtino et addatur cere ꝙ ſuf/
ficit et fiat unguentum. Deinde utaẽ iſta
confectõne de qua dicunt boni ſocii ꝙ fa
cit deficere mulierem ſub uiro. ℞. teſticu
los uulpis cerebella paſſerum decoquantur
in aqua deinde aliquantulũ aſſentur et po
tiſſime cerebella et terantur cum floribus
palmarum et modico caudarum ſtincorũ
et conficiantur ſimul et utatur iſta confe/
ctione mane et ſero. Intelligendũ ꝙ yrin
gi conditi fecundant et zinziber condi/
tum et galanga ſi condiatur et menta ſimi
liter. Deinde fiat tale medicamen. ℞. pri
api thauri eruce piperis gario. cinamo. teſti
culi uulpis añ. caudarum ſtincorũ paruz fi
at puluis qui accipiatur cũ ouo ſorbili. de
inde intelligendum ꝙ cerebella paſſerum
elixata et poſtea aſſa ſi ſumantur cũ lacte
faciunt hominem fecundũ. deinde utaẽ
iſto medicamine et é diuinitus reuelatum
℞. uitellorum ouorũ butiri recentis p̀api
thauri cicerum galange ſatyrionũ zinzi. cõ
diti zedoarie mente teſticulorũ galloruz z
uulpis añ. ℥. i. cerebellorũ colũborũ et paſ/
ſerum bene coctorum et aſſorũ añ. lib. ſ.
medulle nucis indice pinearũ mundatarũ
fiſticorũ iuiube amig. dulcium mundata/
rũ ſe. malue ſe. mercurialis auellanaruz ex
corticatarum dactilorũ añ. ʒ. ii. ſe. eruce ga
riofal'. zinzi. trium piperuz lingue auis ſe.
bulbi cinamomi añ. ℥. ſ. iſta omnia mun
dificentur et parentur et decoquãtur in la
cte ouino et poſtea fortiter conterantur z
addatur caude ſtincorũ. ℥. ſ. totum confi
ciatur cum melle ro. et pane de zuccaro z
lento igne diu agitando condiatur et noli
reuelare niſi filiis tuis. Cibaria autem que

confortāt coitum ſunt iſta ſcilicet caro o
uina cerebella paſſerum et columbaruꝫ car
nes eduline pingues et agni annuales gal
line perdices faſiani et ſup omnia cerebel/
la paſſerum .deinde oua ſorbilia et oua pi
ſcium frixa et ſumpta cuꝫ lacte de granis
et ſunt iſta.ſ. triticum excorticatuꝫ ualde
coctum cicera faba fracta rizi cum adipe
renuꝫ caprarū et lacte et ꝙ aſpergatur pul
uer cinamomi .De oleribus menta ſpara/
gus eruca porri lingua auis .De fructibus
uua dulcis ficus pinee fiſtici iuiube ſebeſtē
dactili amigdale auellane .ualent etiaꝫ ra
pe et paſtinace et uinum dulce . deinde fi
at talis cibus.℞.raparū paſtinacarū fabaꝶ
excorticarū cicerū rizi frumenti excortica
ti decoquantur fortiter cum carne arietis
et cum cepis et melle et cerebello auiū par
uarum et conterantur fortiſſime . deinde
aſpergatur puluis cinamomi gariofa. galā
ge caudarum ſtincorū et fiat cibus ſpiſſus
cum pane de zuccaro et brodium potetur
et iſte cibus inducit fecunditatem mirabi
lem in iſto mundo . Intelligendū ꝙ iſta
ſunt que a tota ſpecie inducunt fecundita
tem.ſ.ſemen mercurialis limatura eboris
coagulum leporis coagulū cameli iuuenis
maſculi urina cameli cor ſalmonis tranſ/
glutitum a uiro ſe.ſiſeleos priapus thauri
uiſcus quercinus archimia cor ,leporis ſūp
tum a uiro teſticulus uerris et ſi uis maſcu
lum accipiat dextrum et ſi feminam ſini
ſtrum . CLARIFICATIO .Intel
ligendum ꝙ uentoſitas uenit a corde nō
naturaliter ſed effectiue et modus eſt iſte
virtus enim imaginatiua cuꝫ imaginatur
coitum cum ſit una de uirtutibus ſuperio
ribus precipit uirtuti concupiſcibili que ē
in corde et illa mittit calorem ad mēbra
generatiua per arterias .et calor fortis iſte
diſſoluit .i.commouet ita ꝙ diſſoluit nō
reſoluit nec conſumit uapores in uentoſita
tes quas inuenit in uenis et arteriis et tūc
illa uentoſitas inflat et erigit uirgam ſicut
declarat Gali.uerſus finem de interioribꝰ
niſi enim uirga eſſet erecta nō poſſet ſpar
gi ſemen in fundo agri nature et ideo ad
portandum ē neceſſaria uentoſitas et ideo
quia fabe generant uentoſitatem etiam ī
uenis ideo multum conferunt quantuꝫ ē
ex hoc omnia que generant uentoſitatem
multum conferunt .Qꝫ autem calor mul
tus ueniat a corde patet quia homo dum
actu coit eſt actualiter totus calidus .imo
ex ſola imaginatione dato ꝙ nō coeat ve
nit igitur caliditas a corde.i. a calore cor
dis reſoluente zc̄ .¶ Secundo notanduꝫ
gratia cuiuſdam contradictōnis et gratia
materie ꝙ materia antecedens piloruꝫ eſt
materia nutrimētalis multa ſed cauſa im
mediata eſt uapor ſiccus et ideo colerici cū
ſint bone habitudinis ſūt magis piloſi .de
inde ſanguinei.deinde flegmatici ultimo
autem melancolici ¶ Tertio intelligēdū
ꝙ coitus temperatus competit in regimī
ne ſanitatis ſicut docet Galie. in tegni.ſ.
ꝙ fiat tantis interuallis ꝙ corpus alleuiēt
et ꝙ melius comedat et dormiat .et quia
euacuat ſuperflua et letificat animaꝫ ideo
competit .Sed q̄tū iuuat coitus tempera/
tus tm̄ nocet diſtemperatus infrigidando
conſumendo debilitando.et ideo dicebat
Auicen.de hiſtoriis animaliū . ꝙ plus no
cet unus coitus ſuperfluus q̄ .xl. flebotho
mie ſibi ſimiles et proportōnales. Et dicit
conſtantinus ꝙ pauci coeunt propter ꝓleꝫ
ſed plures propter ſanitatem ,ſed plurimi
ualde propter delectationem .et iō coitus
ut plurimū ē ſuperfluus iō multū nociuus
imo in ſuperfluo coitu emittitur ſanguis
aliqn̄ quare euitādus . ¶ Quarto notāduꝫ
ꝙ retentio ſpermatis preter conſuetudinē
plus nocet mulieribus q̄ uiris ꝙ peiora ſin
thomata inducit quia ſuffocationē matri
cis et ſimilia In uiris aūt ꝯtus ē fortior et
pōt conſumere et utūtur cōiter fortiori ex
ercicio . Mulieres aūt ſunt in ocio et quie
te qm̄ ſūt cuſtodes domus ſm̄ Galie.i de

complexionibus. Quia igitur alie multe
ſuperfluitates ſunt et ſuperfluitas ſperma
tis ſuperadditur corrūpitur et tranſit ſcđm
Aly. in naturā ueneni iō peior ē retentio
ſpermatis in mulieribus preter conſuetudi
nem q̄ in uiris. viri eni fortiora poſſunt
pati ꝓpter maiorē fortitudinē. ¶ Quito
aduertendū ꝙ plus nocet in mulieribus r̄
tentō ſpermatis q̄ mēſtruoꝝ qm̄ licet ſper
ma de ſe ſit temperatū ē peior corruptio
q̄ alterius cū magis uergat ad caliditatē et
humiditatē ubi ſunt principia corruptōis
ideo uidemus ꝙ magis fetent ſtercora hu
mana q̄ aliorū animaliū et plus peccat ſāg
uis ſicut patet in ſinocha. et plus filius cuȝ
delinquit et plus amicus et plus domeſti/
cus. Iuxta illud nō ē peſtis efficatior q̄ fa
miliaris inimicus. Eteniȝ ſicut ignis i gre
mio mnuȝ in pera ſerpens in ſinu. Cū igi
tur ſperma ſit ſupfluitas pura cū corrumpi
tur q̄to temperatior tanto deterior. ē igiē
retentio ſpermatis in muliere deterior q̄
menſtrua. ¶ Sexto notandū ꝙ in corpore
temperato competit coitus dū tamē ſit tē
peratus ꝓpter ſuperflua expellenda q̄ om
nino in quanto et quali menſurari nō pōt
niſi artificio coitus adiuuetur. ¶ Septimo
notandū ꝙ coitus incipit a cerebro ratiōe
imaginationis ſed procedit a corde et me
diatur ab epate iuxta illud cogit amare ie
cur. et completur rōe teſticulorū iuxta il/
lud peculta ē ad uenerē cōplexio ca. teſticu
loꝝ. ¶ Vltimo notādū ꝙ hora coitus ꝓp
ter ſuperflua expellēda ē cōplementū ter/
tie digeſtiue ſed ſi fiat gratia generationis
cū mediatur tertia digeſtiua. et ſi plus ex
pectetur iā incipit diminui. quare coytus
cōiter loquēdo in oībus q̄ ſruant rectum
regimē ē a media nocte uſq̄ ad auroram

¶ De ſatiriaſi et priapiſmo

SAtiriaſis ē continua uirge erectō
cum deſiderio et appetitu ad coy
tum. Priapiſmus ē immoderata et conti
nua uirge erectō ſine appetitu et deſiderio
CAVSA. Cauſe aūt ſatiriaſis ē quedaȝ
exterior et quedaȝ interior. exterior ſicut
fortis imaginatio circa aliquā mulierē. di
minutio coitus ſoliti amplexus et ſimilia
Cauſa aūt interior ē multitudo ſpermatiſ
Cauſa aūt priapiſmi quedā interior quedā
exterior. exterior ſicut longus decubitus
et frequens ſupra dorſum et multiplicatō
in cibis eruce ceparū fabarum raparum et
ſimilium et nimius coitus et denſitas po/
rorum uirge. Cauſa aūt interior ē humi/
ditas uiſcoſa groſſa continens et ambiens
uentoſitatem et calor medius potens dico
reſoluere aſs diſſoluere et non cōſumere.
SIGNA. Si fuerit propter cās primiti/
uas habetur ex iudicio et ſi fuerit propter
uirgā eſt cum quadā titillatione et tremo
re precedente. Et ſi eſt ſatiriaſis ē cum cō/
cupiſcentia in priapiſmo autem nō. PRO
NOSTICATIO. Talis paſſio ſi duret
ſignat apoſtema aut ſpaſmū aut tetanum
aut mortem. ¶ CVRATIO. Impmis
ſi corpus ē plenū fiat flebothomia deinde
fiat uomitus. Medicina aūt laxatiua nō
detur niſi eſſet fortis et anguſtiua. Dein/
de fomentetur uirga cum agno caſto ruta
et camomilla meliloto et pulegio. deinde
infrigidentur renes cū opio camphora ſan
dalo ſemperuiua et aceto et cū lamina plū
bea perforata et madefacta in aceto et uta
tur lactuca portulaca lentibus milio orde
ato uino multū limphato et ſimilibus. ace
tum uitet uel parum utatur quia aliquādo
inducit uentoſitatem ſicut docet Auic. ia
ceat in duro accubitu et iaceat ſupra folia
ſalicis et folia uitis albe et nenufaris et ag
no caſto et ruta et odoret roſas camphorā
et nenufar. ſandalum aquā roſatā et acetū
uitet omnia illa que ualent ad coitum q̄
dicta ſunt. Intelligendum ꝙ Auicē. nar
rat multa illicita et inhoneſta de coitu et
narrat ea ad euitandum. tamen quia aer

defedatur ex talibus ideo derelinquo.
CLARIFICATIO. Intelligendum
ꝙ frigida impediunt generationem uento
ſitatis et ita ualent ĩ ſatiriaſi et priapiſmo
quo ad cauſam antecedenté et calida gene
ratiuam uentoſitatem conſumunt potiſſi
me illa que plus conſumunt q̃ diſſoluant
ſicut eſt ruta agnus caſtus origanum cala/
mentum pulegiuꝫ et ſimilia. et ita poſſũt
ualere calida et frigida contra iſtas paſſio/
nes. ¶ Secundo notanduꝫ ꝙ appetitus ad
uenerem eſt magis naturaliter tum ꝗꝛ uir
tus eſt fortior tum quia pori incipiunt di
latari et calor uigorari tum quia materia é
multa et ratione temporis precedenis et ꝑ
ſentis et quia tunc omnia mouent ad de/
lectationem. In eſtate autem é appetitus
maior poſt uer propter ſtimulũ. ſꝫ poſtea
minus in autumno propter inordinatio/
né et minime. in hyeme et licet appetitia
cibi in yeme et digeſtiua ſint fortiora. ex
pulſiua autem ſeminis et appetitiua non ꝛ
ꝗꝛ non eſt ſtimulus et quia pori ſunt clau
ſi et materia quieta. ¶ Tertio aduertéduꝫ
ꝙ mulieres magis appetunt in eſtate quia
ſemen eorum é frigidum et tũc calefit et
mouetur et ſtimulat. in uiris auteꝫ fit ex
alatio conſumptó et debilitatio. ſed in ye
me calor eſt fortior ideo magis appetunt
uiri in yeme q̃ in eſtate. mulieres auteꝫ e
contrario. ¶ Quarto notandum ꝙ cetera
animalia abhorrent coitum poſt conceptũ
quia imaginatiua ad coitum fit propẽ na
turam non propter uoluptatem. ſecundo
propter menſtrua in quibus non habũdãt
et ſi habũdant tranſeũt ĩ capillos pilos cor
nua et ungues. et quia appetitus eſt ad ſpe
tiem non ad delectationem. In mulieri/
bus autem eſt contrarium. appetunt enim
non ſolum. propter ſpetieꝫ ſed propter de
lectationé. et cum hᵒ habundant in men
ſtruis propter que ſtimulantur et calefi/
unt et cum hoc recordantur delectatione
precedente. Et ideo accidit ꝙ quedaꝫ mu
lier peperit unuꝫ pulcrum filium qui aſſi
milabaẽ uiro ſuo et poſt paucos dies pepit
unum turpem qui aſſimilabaẽ amaſio ſuo
et hoc non fuiſſet niſi matrix poſt concep
tum fuiſſet aperta et dilatata appetunt igi
tur auide mulieres poſt conceptũ. ¶ Qui
to intelligendum ꝙ maior delectatio eſt
in expulſione ſeminis q̃ aliarum ſuperflui
tatum. et quia materia eſt temperata et ꝗꝛ
unitur membris diſtemperatis ſicut conue
niens conuenienti et gratia finis iuxta il/
lud. Ob hoc enim deus poſuit tantam de
lectationem in coitu ut faſtidio ſuperueni
ente animalium generatio non periret. et
ideo dicebat Ouidius ĩ de faſtis. quid cre
at omne genus uolucrum niſi blanda uo/
luptas nec coeunt pecudes quin lenis aſſit
amor. nullum autem iſtorum eſt in aliis
ſuperfluitatibus. ¶ Sexto notanduꝫ ꝙ mu
lier in pluribus delectatur q̃ uir quare de/
lectatur in ſpermate uiri cũ ſpermate ſuo
proprio. ſed uir fortius et intenſius cuꝫ ſe
men ſuum ſit magis temperatum. ¶ Sep
timo notandum quoniaꝫ licet humor ha
beat replere uirgam in priapiſmo. repletio
tamen et erectio fit a uẽtoſitate tanq̃ a cã
immediata quod patet quia cito uenit et
cito recedit. et hoc dicit Galie. in de inte
rioribus. poteſt etiaꝫ fieri ab humore tãq̃
a cauſa remota. ¶ Ultimo notandum ꝙ
uentoſitas cõſumitur duobus modis. uno
modo eius generationem impediendo et
hec ſunt narcotica. alio modo deſiccando
reſoluendo ſicut ſunt illa que magis cõſu/
munt q̃ diſſoluant ut dictum eſt de ruta
agno caſto et ſimilibus

¶ De gomorrea

Gomorrea eſt emiſſio ſpermatis in
uoluntaria. CAUSA. Cauſa
enim aut eſt exterior aut interior
Exterior ſicut concupiſcentia amplexus ꝛ
ſeſſio ſupra lapides frigidos et ſimilia. In

Interior aut eſt a uaſis aut ab aliis mem/
bris ſicut a cerebro .ſicut patet in epilentia
ubi emittitur ſperma inſenſibiliter et po/
tiſſime quando materia cõtinetur circa ua
ſa .Si propter uaſa ſicut didimos teſticu/
los et renes tunc aut accidit propter mem
bra aut propter humores. ſi propter mem
bra aut quia nimis calida aut frigida para
liticata aut ſpaſmata et ita non poteſt pro
uenire propter uicium neruorum et lacer
torum .Si autem ſit propter humoreꝫ tūc
eſt aut quia peccat ī nimia quantitate aut
in mala qualitate ut quia ſit nimis ca.aut
aquoſus.SIGNA . Si autem fuerit ꝓp
ter cauſas extrinſecas hoc habetur ex iudi
cio patientis .ſi propter paſſiones aliorum
membrorum paſſiones indicant hoc . Si
autem fuerit proprer paraliſim membroꝝ
tunc fit ſine erectione uirge et exit inſen
ſibiliter .et ſi propter ſpaſmum neruoruꝫ
et lacertorum tunc ē cū dolore pectinis ⁊
inguinū. et ſi propter caloreꝫ omniū iſto
rum membroruꝫ tunc leditur a calidis et
iuuatur a frigidis. Et ſi ē propter multi/
tudinē tunc non maceratur corpus nec ē
grauitas in emiſſione.et ſi fuerit ꝓpter ca
lorem ſeminis tunc ſentitur calor et mor
dicatio et quādo ſemē exit uirgā tunc eſt
ibi rigor et tremor ſine frigore et aliq̄bus
accidit dolor capitis et quaſi quedā ſpeties
manie et accidit inquietudo et grauitas to
tius corporis .et iſta accidentia ueniūt eti
am illis qui habent ſemen nimis calidum
cum coeunt dato ꝙ non ſit gomorrea. Si
autem fuerit ſemen aquoſum tunc panni
ſupra quos cadit parum immundātur q̄a
cito tranſit ultra . Et ſi fuerit propter re/
nes tunc ſemen eſt groſſum uiſcoſuꝫ et ali
quando ſemen antecedit urinam et aliq̄n
ſubſequitur et aliquando ueniunt ſimul ⁊
iſtud eſt multum utile ſcire propter gene/
rationē quare addatur capitulo de approxi
merō ¶ PRONOSTICATIO .Iſta
paſſio eſt turpiſſima in qua deperit genus
humanum et ideo dicitur gomorrea qua
ſi fluxus generis humani . multi autē ꝓp
ter uerecundiam reuelandi paſſionē hanc
perierūt .¶ CVRATIO. Sicut frequē
ter dictum eſt cauſe primitiue et alie per
contrarium reducantur ad temperamētuꝫ
Cauſa igitur breuitatis omnes cauſe redu
cantur ad duas ſcilicet ad calidam et frigi
dam .Si autem cauſa fuerit calida cū mul
titudine materie nubat in xp̄o quia meli
us eſt nubere q̄ mori .et ſi particularia tūc
conueniant fiat flebothomia deinde utat̄
uomitu et utatur ſirupo ro. et mirtino et
nenufar. cum camphora. utatur lentibus
⁊ brodio earum milio et ordeo bene deco
cto ac pane eius et utatur aqua frigida la/
ctuca portulaca melonibus cucurbitis et ſi
milibus frigidis.inungantur renes et teſti
culi et uirga et anteriora et poſteriora cuꝫ
opio iuſquiamo mucillagine pſilii papaue
re oleo ro.mirtino et cum ſandalo et cam
phora et cum aliis frigidis et ſiccis confor
tantibus uirtutem contentiuam uaſorum
et utatur in omnibus cibis ſuis puluere fa
cto de ſemine lactuce portulace coriādro
preparato ſumac .Si autem fuerit propter
frigiditatem et ſeminis aquoſitatem tunc
materialia que ualent ſunt iſta ſcilicet mē
ta mirra nux cipreſſi aniſum aſſuꝫ maſtix
thus laudanum ſtorax cala.euforbiuꝫ am
bra caſtoreum ruta origanū calamentum.
Et ſi fuerit propter concupiſcentiā iniūga
tur ieiunia accidentia triſtabilia et flagel/
la . Et ſi fuerit propter paraliſim curatur
ſicut paraliſis et ita de aliis paſſionibus.
¶ CLARIFICATIO .Circa iſtā ma
teriam tria ſunt notanda primuꝫ.ſ.et ſpe
cialiter ꝙ cum in iſta paſſione datur lactu
ca ꝙ non nimis continue ſed modo inter
poletur et modo non .ſcd̄m eſt ꝙ cuꝫ da
tur pſilium ꝙ non detur ſubſtantia et po
tiſſime contrita ſed eius mucillago colata
quia eius interiora ſunt calida . Tertiū eſt
ſpaſmus q̄ cōſtringit et ſpaſmus didimoꝝ

laxat propter diuerſitatem lacertorum. ſecundo debemus intelligere ꝙ gomorrea ē propria paſſio didimorum et uirtus contē tentiua eoruʒ patitur. paſſio igitur erit ṗncipaliter illius membri quod principaliter patitur et hec ſunt didimi non uirga nec alia membra. vnde in lienteria patiuntur inteſtina quecunqꝫ fuerit cauſa et pro tāto ſunt proprium ſubiectū lienterie. Virga aūt non patitur in gomorrea quare nō erit proprium ſubiectum. Vltimo notandū ꝙ non quelibet frigiditas ē cauſa ipſius gomorre ſed frigiditas intenſa paraliticans.

¶De pollutione nocturna

POllutio eſt euacuatio materie digeſte. Intelligendū ꝙ pueri non habent pollutiones propter ſtricturā meatuum ſed adoleſcentes habent frequētes et multas et aliquando ueniunt pollutiones in ſequētibus etatibus. CAVSA Cauſarum quedā exterior quedam interior. Exterior quadruplex. prima. ſ. nimia acceptio cibi et potus crapuloſa. ſcda ē lōgus ſomnus qm̄ ſicut ī longo ſomno multiplicatur ſudor ita et pollutio. Tertia cā ē iacere ſupra dorſum longo tpe. et potiſſime dormire qm̄ calefiunt renes. Quarta cā eſt concupiſcentia diuturna circa amorem inordinatum mulieris qm̄ imaginatiua mouetur ꝑpter ſpeciē concupitā et ita precipit uirtutibus inferioribus et ita expellitur materia pollutionis in ſomno. et ita fiunt in ſomnis diuerſa ſomnia ſm̄ diuerſitatem rerū imaginatiuaruʒ et ſm̄ dominiū hu. vnde uacuis et inanitis uidet̄ ꝙ uolēt et repletis uidetur ꝙ habeāt magnā ſarcinā ſupra. et colericis uidetur ꝙ uideant ignem. flegmaticis ꝙ ſint in aquis melancolicis ꝙ uideant demones et ſuſpēſos. et ſanguineis ꝙ ſint in menſa aut ī vinea aut ī pratis. Et pollutio que uenit ꝑpter concupiſcentiā non ſolū inficit corpus ſed animā. Si aūt cā ſit interior tunc ē ſicut repletio uaſorum. Signa ſunt manifeſta. Pronoſticatio ſuperius dicta ē. CVRATIO. Curatio ſuperius ē tacta. Cauſe igitur primitiue reducantur ad temperamentū per ſuū contrariū. Si igitur fuerit crapula inducatur ieiunium et abſtinētia. Et ſi fuerit longus ſomnus inducātur uigilie. et ſi iaceat ſupra dorſum non iaceat. Et ſi fuerit concupiſcentia inducat̄ flagellum. et ſi fuerit repletio fiat flebotōia vomitus et abſtinentia et ſimilia q̄ dicta ſunt ſuperius. CLARIFICATIO Intelligendum qm̄ licet ſuperfluitates prime et ſecunde magis uigeant in uigiliis et minus in ſomnis ſuperfluitates tamen tertie digeſtiue uigent in ſomno quia circa illaʒ potiſſime uiget uirtus digeſtiua. et iō citius ſic emittuntur. ſicut patet in ſudore et ſimilibus. ¶Secūdo notandū qm̄ licet in pueritia humor ſit magis liquabilis et calor ſit equalis ī radice. nihilominus ī adoleſcentia plures pollutiones accidunt propter multas cās. Primo ꝙ meatus ſunt latiores. ſecundo quia licet calor ſit equalis in radice acutior tamen eſt in iuuene et ideo magis mouet humores. Tertia cā eſt imaginatōnes maiores et fortiores que mouēt calorem et ſpiritum. et aliquando mores animi propter uiſa et audita et inſpecta ⁊ mala muſica immutātur ſm̄ Galie. in ſuo de regimine ſanitatis. et iſta magis concurrunt in prima etate q̄ in precedenti. quarta cauſa eſt multiplicatio mali regiminis. quod fit plus in hac etate. et ideo plures ī currunt egritudines ſm̄ Ipo. patet igitur quomodo pollutiones plures accidunt in iſta etate q̄ in precedenti.

¶Capitulū. v. de apoſtematibus et uulneribus uirge et aliis paſſionibus eius

PAſſiones uirge ſunt multe ſicut apoſtemata ulcerationes cancer inflatio

dolor pruritus. ¶ CAVSA. Cauſe aut
ſunt exteriores aut iteriores. exterior ſicut
caſus percuſſio iacere cū muliere cuius ma
trix ē immunda plena ſanie aut uirulētia
aut uentoſitate et ſimilibus corruptis ¶ Si
interior tunc ſunt ſicut humores corrupti
et mali deſcendentes ad uirgam et in par
tes inferiores inducentes paſſiones predi-
ctas. ¶ SIGNA. Signa paſſionis ſunt
manifeſta quia membrū eſt in propatulo
ſed ſigna hu. peccantis n̄ oportet dicere cū
frequenter dicta ſint recurramus ad capi-
tuluȝ de apatibus. ¶ PRONOSTICA
TIO. Paſſiones uirge et membrorum in
feriorum ſunt difficilis curationis tum q2
ad loca decliuia currunt ſuperfluitates tuȝ
quia ſunt membra ſenſibilia et doloroſa z
ideo trahuntur humores. tum quia ſunt
membra frigida neruoſa debilia et ita ag
gregantur ſuperfluitates ¶ CVRATIO
Curationes generales ſūt ꝙ ſi particularia
conueniāt ꝙ fiat flebothomia deinde uo
mitus. deinde iniungatur quies et tenuis
dieta. Deinde purgetur materia ſm exigē
tiam hu. peccantis cū fuerit parata diſpoſi
ta. Deinde ueniendūȝ ad localia remedia
Curatio calidorū apatū. Imprimis pona
tur tenta in foramine capitis uirge ne via
obduretur ul' oppiletur ut ſuperfluitates li
bere poſſint tranſire. Deinde emplaſtretur
apoſtema ſic. ℞. folia iuſquiami et buliāt
in aqua et conterātur cū aſſungia porcina
recen. in augmēto aūt addatur ꝑdicto em
plaſtro radix malue biſmalue. Sed in ſta
tu emplaſtretur cum fenugreco ſe. lini et
farina uolatilis molendini et oleo cōmuni
Curatio apoſtematis frigidi. ℞. radi. mal
ue et biſmalue decoquātur et lappaciū acu
tum in aqua et conterantur cum aſſungia
porcina antiqua et fiat emplaſtrum ī aug-
mento addatur fenugrecum cum ſemine
lini in ſtatu addatur radix lilii. et ſi fuerit
ex percuſſione emplaſtretur cum arthеme
ſia et abſinthio empl'atis cum oleo de ca-
momillis. Curatio doloris accipiatur mi
ca panis et temperetur in lacte. deinde ac
cipiantur uitella ouorum cocta et tempe
rentur in oleo ro. deinde accipiatur modi
ca portio opii et croci et cōmiſceantur om
nia et fiat emplaſtruȝ et ponatur ſupra lo
cum dolentem. Iſtud enim empl'm miti
gat omnem dolorem ubicunq3 fuerit cor
poris. corpore tamen mundificato. Et ſi
calor eſſet uehemens emplaſtretur cum fo
liis iuſquiami decoctis ſupra prunis et in-
uolutis in foliis caulium et poſtea abiectis
Curatio cancri in uirga uirili. ℞. arſenici
et alumi. an̄. ʒ. i. adurantē ſupra teſtā. dein
de. ℞. pāni blauii et aduratur an̄. ℥. ſ. de-
inde corticis maligranati. ʒ. v. puluerizentē
omnia et fiat puluis et deſuper apponatur
Vel fiant illa que frequenter dicta ſūt ſu
perius. et cuȝ cancer mortificatus fuerit qđ
diſcernitur quia caro apparet rubea. tūc re
generetur caro cum aloe maſtice ſarcocoll'
Et ſi caro mortua plurima apparuerit con
ſumatur ſic. ℞. tartari calcis uiue affodillo
rum ſaponis ſarracenici et gallici an̄. et di
ſtemperentur cum lixiuio frigido de cine
ribus factis de ſtipitibus fabarum et ī om
nibus dictis et dicendis intelligitur ꝙ cor
pus ſit mundificatum. ¶ Curatio uulneꝝ
uirge. ℞. litargi. ceruſe lote mirrā ſarcocol
lā thutiā extinctā draga. thus pulueres lig
ni putrefacti miſceantur et fiat puluis. et
cottidie mundetur locus cuȝ uino tepido
et deſiccetur. deinde puluis aſpergatur aut
de pulueribus omnibus predictis poteſt fi
eri unguentum iuxta naturas ſuas. ¶ Cu-
ratio fluxus ſanguinis. ℞. bolum armeni
cum ſangui. draconis ypoquiſtidos maſti
ceȝ thus et pilos leporis minutiſſime con-
tritos et fiat emplaſtrum ¶ Curatio infla
tionis uirge ſine apoſtemate. Buliat abſin
thium aniſuȝ et ſulfur et pes columbinus
in uino groſſo et conterantur et ſuperap-
ponantur. ¶ Curatio uerrucarum in tali-
bus excreſcentiis excorticētur cum ungue

deinde lac ficus apponatur uel imponatur
puluis arſenici ſublimati ſed ponatur i par
ua quantitate ſicut grani milii quoniaꝫ uir
tus ſua erit ignea in ultimo fortitudinis ē
quod patet quia aqua arſenici corrodit om
nia metalla. CLARIFICATIO. In
telligendum ꝙ ceruſa poteſt competerē in
ulceribus calidis ſanioſis et potiſſime quā
do eſt abluta et quia cum multis aliis po/
nitur et tunc non poteſt nocere. ¶Secun
do notandum ꝙ apoſtemata cauſant̄ fre/
quentius in iuuenibus in uirga q̄ in ſeni/
bus licet ſint plures ſuperfluitates et groſ/
ſiores in ſenibus pro tanto quia nerui ſūt
duri et ſolidi et non poſſunt recipere ſup
fluitates. In iuuenibus autem nerui ſunt
magis rari et molles ideo uirga iuuenum
citius apoſtematur. ¶Tertio notandum
ꝙ apoſtemata uirge et partium inferiorū
aut cauſantur per uiam congeſtionis aut ꝑ
uiam defluxus. ſi per uiā congeſtionis tūc
magis cauſantur ex melācolia cū nutrimē
to eorum aſſimiletur. ſi autem per uiā de
fluxus tunc magis cāntur ex humoribus
calidis cum tales citius fluant. ¶Quarto
notanduꝫ ꝙ apoſtemata uirge licet ſint re
mota a corde et ſic non deberent cauſare
fe. nihilominus quia ſunt in membro ſen
ſibili et ibi eſt magnus dolor ideo ratione
magni doloris ſequitur febris. ¶Quinto
aduertendum ꝙ repercuſſiua bene poſſūt
cōpetere in apoſtematibus uirge licet ſint
in emūctorio membri nobilis ꝓpter duo
et quia teſticuli non ſunt de eſſe animalis
ſed de bene eſſe. et propter aliud quia vir/
ga eſt membrū magis ſenſibile q̄ teſticuli

¶De uulneribus et apoſtematibus teſticulorum.

APoſtemantur aūt teſticuli et burſicu
la eius et patiuntur ulcera pruritum
contractionem et multa cōſimilia. Aliqn̄
a cā exteriori ſicut eſt caſus et percuſſio et
applicatio unguentorū et ſimiliū corrum/
pentiū naturā illorū membrorū. Aliquan
do aūt fit a cā intrinſeca ſicut ē fluxus hu
morum. Si aūt ſit in pellicula exteriori d̄
facili cognoſcitur. Omnis aūt curſus cog/
noſcendi eſt iſte quoniam quando cā ē ca
lida tunc eſt ibi calor punctura mordica/
tio fe. et rubor. et ſi cauſa ē f̄ra tūc om̄ia
ſunt remiſſa. ¶CVRATIO. Si cauſa ē
calida fiat flebothomia de epatica eiuſdeꝫ
lateris. Et ſi eſt in utroq̧ teſticulo fiat de
utraq̧ parte. et ſi particularia conueniāt fi
at poſtea de ſaphenis. deinde ſuppoſitoria
aut criſteria. deinde digeratur materia et
purgetur ſm̄ exigentiam hu. peccantis. et
abſtineat a uino et carnibus et utatur die/
ta tenui. Deinde emplaſtretur locus cum
lactuc̄ et portula. aqua ro. et aceto et ſi do
lor eſt fortis ualde addantur iſtis. ſ. folia
iuſquiami mādragore et papaueris. in aug
mento autem emplaſtretur cum farina fa
barum et lentium et mucillagine pſilii et
oleo ro. et oleo d̄ camomillis farina ordei
et melle. In ſtatu autē emplaſtretur locus
cū uuis paſſis mundatis ab ariſl̄ et uitellis
ouorum et farina frumenti et fenugreci.
ſemine lini et aniſi et camomil. In declia
tione autem fomentetur locus cū decoctō
ne aniſi camomil. et uino albo. Et eſt hic
diligenter aduertendum ꝙ nō rumpatur
locus uerſus anuꝫ quia libentiſſime ibi ge
neratur fiſtula quare ꝛc̄. ¶Curatio apoſte
matū frigidorū. Applicetur farina fabaꝝ
ficus fenugrecū cū ſe. lini. folia cauliū ani/
ſi camomil. farina cicerū adeps renum ca
pre et fiat empl̄m. Si aūt fortius uolueri
mus operari diſſoluatur bdelliū in uino et
emplaſtremus cū oleo de maiorana. Et ſi
apoſtema eſſet durum antiquū inungatur
cū dyaltea. deinde fomentetur cum aqua
ſalſa ubi bulierint ficus et camomil. dein/
de emplaſtretur cum ſtercore columbino
et aſa et oppoponaco. Et ſi eſſet uentoſum
aut aquoſū fomentetur cū uino decoctio/
nis rute aniſi cimini et ſimiliū. et in iſtis

omnibus ſimilibus . ultimo fiant ſetones
Et ſi teſticulus nimis magnificaretur em
plaſtretur cum iuſquiamo et foliis corian
dri recentibus . Et ſi teſticulus paruifice-
tur aut contraheretur uerſus interiora in
tantum ꝙ aliquando nõ poteſt tangi tũc
fomentetur locus frequenter cum aqua de
coctionis calamenti et inungatur cum ar
rogon ¶ Et ſi fuerint ibi uarices curentur
ſicut apoſtemata dura . et ſi nimis prolon-
getur et cadat uerſus inferiora tunc fomẽ
tetur cum ſtipticis . Et ſi corrumpatur ab
ſcindatur . et ſi ulceretur fiat ſicut dictuꝫ
eſt in ulceribus uirge . Vel fiat ſic . Recipe
litargiri ceruſe lote cathimie acatie corticꝗ
maligranati ſanguinis draconis thutie añ
ʒ . ii . aloe ſarcocolle thuris aluminis añ . ʒ . i .
pulueriȝenẽ et addaẽ olei ro . z cere ꝙ ſuf
ficit et fiat unguentum . ¶ CLARIFI-
CATIO . Intelligendum ꝙ acatia et ſã
guis draconis et ſimilia multum frigida
bene poſſunt competere in uulneribus te-
ſticulorum potiſſime quandocunq̧ uulne
ra magna caliditas concomitatur . ¶ Secũ
do notanduꝫ ꝙ febris ſequitur apoſtema
teſticulorum licet ſint membra remota ꝑ
tanto ꝙ colligantiam habent cum corde
et ab eo dependent ſecundum Auicen . et
ſicut in diſpoſitione naturali influunt to-
ti corpori . ita in diſpoſitione preter natu-
ram quoniam eſt unum de membris no-
bilibus et principalibus ideo ad apoſtema
teſticulorum ſequitur febris .

¶ De hernia

Herniarum quantum eſt de preſen
ti ſunt ſeptem ſpecies . Prima uo-
catur uentoſa . Secunda aquoſa .
Tertia humoralis . Quarta carnoſa . Quin
ta uaricoſa . Sexta ȝirbalis . Septima et ulti
ma uocatur inteſtinalis . quando eniꝫ bur
ſa teſticulorum inflatur et tumet ſine apo
ſtemate et febre et dolore magno tunc ap
paret crepatus et ruptus . et ideo uocari po
teſt nomine generali hernia . quoniaꝫ rup
ture uere aſſimilatur . Iſta autem impletõ
aliquando ex uẽtoſitate . aliquando ex aꝗ
ſitate aliquãdo ex humoribus . aliquando
augmentatur ibi caro preter naturã . aliquã
do replentur uene ſanguine melancolico .
et efficiuntur uarices groſſe aliquando ad
groſſitiem digiti . aliquãdo deſcendit ȝir
bus quoniaꝫ inteſtina ſunt cooperta ȝirbo
et ſifac et mirach . ¶ Aliquando autem iſti
panniculi relaxantur et tunc fit hernia . ali
quando rumpũtur et tunc cadunt inteſtia
in oſſeum et iſta ẽ uera hernia . aliquando
etiam didimus relaxatur et mollificaẽ et
tunc cadunt inferius inteſtina . ¶ CAV
SA . Crepatura enim aliquando fit prop
ter cauſas extrinſecas . aliquando propter i
trinſecas . propter extrinſecas ſicut ẽ labor
exercicium et coytus et ſaltus et uox clara
et omnia conſimilia et potiſſime poſt uẽ
tris repletionem quia tunc de facili rumpi
tur ſifac . Rumpitur etiam propter tuſſim
laborioſam et cum ſemen quod erat para
tum exire retinetur propter aliquam occa
ſionem . Et ſi cauſa fuerit intrinſeca hoc ẽ
propter mollificationem et repletioneꝫ et
ſimilia . Si auteꝫ hernia fuerit uentoſa tũc
eſt ibi rugitus . et mouetur uentoſitas ab
vna parte ad aliam . Et ſi fuerit aquoſa d̃
facili cedit tactui et eſt cum cacochima et
aduenit in apparatis ad ydropiſim . Hu-
moralis autem diſcernitur quia corpus eſt
repletum et eſt ſine dolore et cedit tactui
et ẽ mollicies media inter carnoſam et aꝗ
ſam . In carnoſa autem teſticulus uidetur
augmentari ſine dolore et apoſtemate . va
ricoſa autem ẽ dura oblonga ad modum
uirgarum . Zirbalis autem non reuertitur
dato ꝙ iaceat reſupinus . Inteſtinalis au-
tem reuertitur et ſatis de facili ſi iaceat re
ſupinus . Differentia autem inter relaxatõ
nem et rupturam eſt . quoniam ſi aliquis
ſtet ſupra pedes ſuos et impellat hanelitũ

uerſus inferiora ſi de facili ad impulſionē
hanelitus deſcendāt inferius ruptus ē et ſi
non relaxatus ē. quando igitur uidemus
tumorem in inguine ad modum oui et
dubitamus utruꝫ ſit relaxatio uel ruptura
tunc debemus patientem conari reſupina
re et tunc cum manu debemus intromit
tere illum tumorem et ablue cū manu z
poſtea ꝙ erigatur et tunc debemus incipe
readaptarē ꝙ tuſſiat aut impellat hanelitū
ut dictum eſt et ſi cadat ruptus ē et ſi nō
relaxatus eſt. Quādo aūt didimus ē mol
lificatus et foramen eſt rarum magnum.
tunc de facili cadunt inteſtina in oſſeum.
PRONOSTICATIO Omnes rup
ture de facili curantur a principio potiſſi
me in pueris. Varicoſa autem eſt diffici
lis curationis. De inteſtinali dico tātuꝫ ꝙ
poſtq̄ eſt antiquata nunq̄ uidi aliquem cu
rari niſi per manum cyrugici. et tamen
frequenter feci multa ualde ſicut dicetur ī
curatione et appello antiquam poſtq̄ labia
uulneris interius indurata ſunt quia tunc
non poteſt fieri conglutinatio et forte h°
eſt ultra ſeptem dies licet multa promitta
mus pauca tamen attendimus. CVRA
tio. Imprimis uitetur omnis nimia reple
tio et omnis labor nimius et coitus poſt
repletionem nimiam. vitetur balneum et
omnia uentoſa. uitentur omnes fructus
et omnes herbe omnia legumina. Si aūt
hernia fuerit uaricoſa mūdificetur corpus
et ponantur mollificantia ſupra locum ſi
cut eſt fenugrecum ſemen lini farina fru
menti et oleum ſiſaminum et non appo
nantur ſtiptica. Nunc autem uentoſa aq̊
ſa humoralis et carnoſa ziriboſa magnam
habent conuenientiam ſuppoſita tenui die
ta et corpus ſit mundificatum. Imprimis
fiant ſetones in burſa teſticulorum et ex
trahatur cottidie materia. deinde fomen
tetur cum reſolutiuis ſicut eſt origanuꝫ ca
lamentum ruta camomilla piretrum et ſi
milia. deinde apponantur ſtiptica deſicca
tiua et confortatiua. ſicut eſt nux cipreſſi
maſtix aniſum aſſum copule glandium z
ſimilia. Sed in zirbali fiant cauteria ſup̄
os pectinis. Si autem hernia fuerit inteſti
nalis tunc mollificentur inteſtina que ce
ciderunt cum aqua decoctionis malue biſ
malue. deindę reſupinetur et inteſtina in
ſuum locum reponantur. deinde portet
bracale ferreum cum lingula ad modum
ſemicirculi poſtea paratum ſicut oportet.
Deinde apponantur emplaſtra et dentur
potiones naſturcium ſilueſtre aſſum et cū
lacte cocto ſumptum curat omnem rup
turam a principio et curat etiam fluxum
uentris et hoc dictum fuit ſuperius et h°
eſt ualde bonum pro pueris radix bruſſi
minutim incidatur et temperetur cum ui
no et uinum ſumatur multis et multis ui
cibus et curat omnem crepaturaꝫ et potiſ
ſime a principio. deinde fiat potio que cu
rat omnem crepaturā. ℞. fabe inuerſe que
in uulgari prouincialium benadus dicitur
et trium conſolidarum iaree nigre corrigi
ole plantaginis quinqueneruie uiſci querci
ni añ. ℳ. i. roſarum thuris maſticis mu
mie ſanguinis draconis emathitis boli ar
menici añ. ʒ. i. mirtillorum ſumac. añ. ʒ.
ſ. naſturcii. ʒ. ii. gallarum. ʒ. iii. decoquan
tur in aqua pluuiali. et addatur puluis pi
lorum leporis combuſti cum croco et zuc
caro ꝙ ſufficit. et fiat ſirupus quo utatur
mane et ſero. Deinde fiat hoc emplaſtrū
℞. picis naual' aloes añ. ʒ. iii. maſticis thu
ris añ. ʒ. ii. boli ſanguinis draconis. añ. ʒ.
vii. litargiri colofonie armoni. galbani añ
ʒ. ii. cere rubee. ʒ. iii. gallarum uiſci querci
ni gipſi añ. ʒ. viii. utriuſꝗ ariſtolog. añ. ʒ.
iii. mirre terbentine emathitis añ. ʒ. ii. ba
lauſtie pſidie añ. ʒ. i. acatie. ʒ. i. et. ſ. ſepi ir
cini lib. i. et. ſ. omnium conſolidarum añ
ʒ. ii. galle et ſanguinis humani recētis añ.
lib. i. omnia iſta ſint diſtemperata cuꝫ aq̄
in q̄ pellis arientina cū tota lana ſua ſit liq̄
facta p̄ decoctionē. pili etiā leporis cōtriti

ín multa q̃titate apponantur gũmi uero ꝑ
mo reſoluantur et cera et poſtea agitando
cum ſpatula pulueres incorporētur . Dein
de emplaſtrũ inunctis prius manibus cuꝫ
oleo ro. et mirtino īformetur et una pars
rupture apponatur poſtea bracale detur de
ſuper. Si aũt iſta non ualeant fiat operatõ
manualis. Aliqui igitur cauterizant didi
mum cum cauterio ferreo et aliqui tranſe
unt ferrum ignitum ſubtus didimũ et fi
lum remanet ī foramine et paulatiē ſtrin
gunt donec didimus ſit ruptus. ¶ Aliqui
autem corrodunt carnem et didimũ uſq̧
ad os pectinis deinde cõſolidant. iſta igi
tur reſtauratoribus relinquamus niſi ꝙ ſit
cautela ꝙ inteſtinum nullo modo tangatᷣ
quia ſi ꝑforaretur cito fieret mors. CLA
RIFICATIO. Intelligendum ꝙ rup
tura poteſt curari in pueris et lactantibus
propter teneritatem panniculorum. cum
naſturcio ſumpto cum ouo ſorbili aut cuꝫ
lacte ut dictum eſt . Si autem ſit in alia
etate et eſt recens curari poteſt cum quiete
et longo decubitu et aliis medicaminibus
dictis . Si autem ruptura fuerit antiquata
nunq̃ recipit conſolidationem . quoniam
labia uulneris ſunt indurata et calloſa et ñ
poſſunt amplius uere vniri Et cum fuiſſē
ſedulus inquiſitor et ruptura erat antiqua
ta et patiens non erat in pueritia nũq̃ po
tui aliquem curare ¶ Sed manu cyrugica
bene uidi et multos uidi periclitari in ma
nibus reſtauratorum quia perforabant in
teſtina et ſtercus egrediebatur et moriebã
tur . A falſis igitur promiſſionibus cauea
mus. ¶ Secundo notandum ꝙ crepatura
frequentius accidit in pueritia quantum ē
de relaxatione et frequentius in iuuentute
quantum eſt ex uiolenta tenſione et fre-
quentius in ſenectute quantum eſt ex hu
morum ſuperfluitate. ¶ Tertio notandũ
ꝙ cibi groſſi non competunt in crepatura
qꝛ ſunt indigeſtibiles et cārent uentũ nec
ſubtiles quia non fieret bona conſolidatio
ſed mediocriter groſſi et tales ſũt apti ad
utrunq̧. ¶ Vltimo intelligendum ꝙ bal-
neum quantum ē de natura rei nullo mo
do competit in crepatura quia relaxat ſed
per accidens bene poteſt competere in ꝑn
cipio ad mollificandum ut inteſtina que
ceciderunt in oſſeum poſſint reuerti ad ſu
um locum. ſecundo poteſt competere qñ
multa ſtiptica apposita ſunt aliter non cõ
petit.

¶ De paſſionibus mulierum et primo de re
tentione menſtruorum

MEnſtrua currunt naturaliter ab ã
no quartodecimo uſq̧ ad .xlv.
uel ſexageſimum ãnũ aliquando
tamen citius aliquando tardius ſm̃ diuer
ſitatem complexionum et aliorum parti-
cularium . Retinentur autem aliquãdo na
turaliter aliquando preter naturã . Natu
raliter ut infra annum. xii. uel. xiiii. aut ul
tra. xxxv. aut. xl. aut in temporibus me-
diis ſm̃ diuerſitatem particularium. Reti
nentur etiam naturaliter ut in conceptu
licet aliquando fluant ſed parum et raro.
Fluunt igitur mēſtrua ſm̃ etates lune pu
ellis enim fluunt in prima quadra et iuue
nibus in ſecunda . et illis que magis ꝓceſ
ſerunt in tertia quadra et aliis in ultima q̃
dra . Ex hoc poſſumus elicere ꝙ iuuenes
debēt flebotbomari in noua luna et ſenes
in antiqua qm̃ ars ē imitatrix nature . be
ne ergo dicitur . Luna uetus ueteres iuue-
nes noua luna requirit. CAVSA. Reti
nētur aũt ꝑter naturã duobus modis aut
ꝓpter cãs extrinſecas aut intriſecas. extrin
ſecas ſicut exerciciũ nimiũ fames acciden-
tia aĩe nimia piguedo fe. ptiſis idropiſ ci
catrix ī uulua et ſiſtia nota. Si ꝓpē cãs in
triſecas h° erit ꝓpter tres cãs aut rõe uirtu
tis aut mēbri aut hũoris. ſi rõe ꝑtutꝭ hoc
erit propter aliquam de malis cõplexioni
bus debilitantibus uirtutem ſicut ē mala
complexio calida cum excedit aut frigida

aut ſicca aut humida. iſta enim debilitāt
ita ꝙ non expellitur ſuperfluū aut expelli
tur ad loca incongrua ut quia menſtruum
retentum . aliquando expellitur ad nares
aliquando ad emorroidas et ita de aliis.
Scdo retinetur propter mēbrū ut ꝗꝫ ſtri-
ctum corrugatū oppilatū clauſum ſicut eſt
matrix et orificia uenarū. Si propter hu
morem hoc erit aut propter q̄titatē aut q̄
litatem ſi propter quātitatē ut quia ſāguis
qui ē in corpore ē in parua quantitate . Si
ꝓpter qualitatem . ut quia ſanguis nimis
groſſus aut uiſcoſus aut frigidus . et ita de
aliis cauſis. SIGNA . Si autem mēſtrua
retineantur propter cām frigidā tunc mu
lier eſt diſcolorata ſomnoloſa cum parui-
tate ſitis et pulſu raro et urina remiſſa. et
aliquando emittit ſuperfluitates mucilla-
ginoſas per inteſtina . Si autem fuerit ꝓp
ter cām calidam tunc eſt colorata et cū ſi
ti et uelocitate pulſus et urina intenſa et a
lia aſſunt ſigna caliditatis . uel poteſt fieri
per hunc modum licet non ſit multū ho
neſtus intingatur pannus lineus mundus
et gracilis in ſanguine menſtruo . ſi habu-
erit aliqua menſtrua et exiccetur et poſtea
abluatur et ſi tūc color uergat ad ruborē
ſanguis eſt in cauſa . et ſi colera uergit ad
citrinitatem . ſi flegma ad albedinem et ſi
melancolia ad liuorem . et per hoc ſcitē cā
retentionis et hu. peccantis et cā ſterilitatꝫ
et ſimiliū. Diſcernitur etiam ex habitudi
ne corporis ſicut eſt habitudo extenuata.
aut nimis pinguis et ita uulnera et cicatri
ces et labor nimius et febris et alie cāe pri
mitiue ſunt de facili note ex iudicio.

PRONOSTICATIO . Si menſtrua
retinentur preter naturā pōt medicus p̄di
cere alterā ex iſtis paſſionibus aut multas
ſ. q̄tū ē ex mēbris ſuperioribus ut ē maia
melancolia epilentia caligo et ita de aliis .
et q̄tū ē de mēbris ſpūalibus ſicut ē tuſſis
ptiſis ſuffocatio . et q̄tū ē de paſſionibꝫ nu
tritiuorū ut nauſca et idropiſ . et de paſſio
nibus inferiorū podogra et ita de aliis.
Vtile igitur eſt menſtrua preter naturā re
tenta prouocare . CVRATIO . Imp̄
mis igitur ſi particularia conueniant fiat
flebothomia de utraqꝫ baſilica ꝓpter cām
antecedentē . deinde d̄ utraqꝫ ſaphena ꝓp
ter cām coniunctā et ꝙ trahatur materia
uerſus inferiora . deinde mundificetꝰ ma-
teria ſm̄ exigentiā hu. peccantis. corpe au
tem alterato et mundificato utatur diur̄.
et aperitiuis quia que prouocant urinā ꝓ-
uocant menſtrua . Materialia aūt ſūt iſta
ſ. rubea maior arthemeſia origanū calamētū
pulegium dictamus aniſum maratrū ci
minū ameos ſiſeleos ſpica nar. ſquinantū
calamus aro. mirra opopo. aſa. piretrū eru
ca caſtoreum fella nigella muſcus papauer
ni. ſerapinum coloquintida piper aſarum.
Accipe igitur unū ex iſtis uel plura et po
teſt fieri peſſarium aut emplaſtrū aut un
guentum aut potio aut electuariū aut ꝙ a
qua decoctionis alicuius iſtorū proiciatur
in matricem ſi fuerit mulier corrupta . et
ſi fuerit non corrupta . inſiſtamus cū bal-
neo emplaſtris aut unguentis et ſimilibus
Ligature etiam fortes et doloroſe pedum
tybiarum et coxarum multū ualēt in pro
uocatione menſtruorū ſi diu et longo tp̄e
tenerentꝰ . uentoſe etiā in coxis poſite mul
tum ualent . Medicamina autem compo
ſita ſunt iſta yeralogodion peſſarizatū ye
rarufi. paulinum trifera magna ſine opio.
Et eſt intelligendum ꝙ ſtomaticon laxa-
tiuum cum decoquitur debet proici in cō
cauitatibus canne aut ſambuci. et deinde
lignū remoueatur et aliud remanebit du
rum ſicut candela . Fiat igitur peſſarium ꝛ
mirabiliter prouocat mēſtrua ſuppoſito ꝙ
corpus mundificatum fuerit. hoc idē fa
cit mirra ſi pulueriʒetur et ponatur ī ſaccu
lo et ſacculus ſupponatur . Hoc idem face
ret pulpa colloquintide et fella etiam. Sꝫ
aduertēdū ꝙ ea que ſūt fortis uirtutꝫ ſicut
nigella et ſimilia dꝫ poni in p̄ua quātitate

et ꝙ parum ſtent ſibi et ꝙ non teneat illa
ĩ hora ſomni. quia aliquãdo prouocat̃ fe.
aut ulceratur matrix et ſimilia. cum igitur
operamur cum fortioribus operemur cuꝫ
cautela potiſſime in delicatis . Si auté reté
tio fuerit propter cãm calidã tunc materi
alia ſunt iſta ſcilicet radix apii bruſci ſpa/
ragi ſcolopen. capillo. uene. endiuie ſcariol̃
quatuor ſe. frigidorum ſe. endiuie ſe. ſcari
ole ſe. lactuce ſe. bruſci ſemen ſparagi . Si
autem retentio fuerit propter cãs primiti
uas notas et manifeſtas reducantur ad té/
peramentum per contrarium . Extenuate
igitur medicentur cum ocio et cibis humi
dis et pingues econtrario . Et ſi fuerit ꝓp
ter iram inducatur gaudiũ. et ſi propt̃ egri
tudines corporis curẽtur ille prius. CLA
RIFICATIO . Intelligendũ ꝙ mulie
res ul̃ ꝑgines que uiuunt in ocio et replét
ſe cibis habundant plus in menſtruis pro
tanto ꝙ plura habent ſupflua. hoc etiã pa
tet ex contrario qm̃ mulieres q̃ multũ la
borãt et utũtur modico cibo menſtrua ha
bent modica aut nulla. nũc aũt ſi ociũ eſſꝫ
tale ꝙ inpinguaret et uenas conſtringeret
et oppilaret tũc haberent minus et hoc é ꝑ
accidẽs. ¶ Scđo notãdũ ꝙ qñ facimus fle
bothomiã in retentione menſtrui primo
debemus facere modicã ꝙ uirtus é oppreſ
ſa. nihilominus tñ põt tollerare poſtea po
teſt fieri magna et fortis ꝙ uirtus fortifi
cata eſt . poſtea ſi fiat fiat in parua q̃titate
ut uirtus nõ debilitet̃ . In pleureſi aũt non
é ſic ꝙ morbus é uelocis motus non ſuſti
net tãtas inducias . ¶ Tertio notanduꝫ ꝙ
menſtrua deciduntur a digeſtiua fa . et ſi
diceretur ꝙ ſemé eſt digeſtiue tertie et tñ
inde corpus mũdificat̃ per utrunq; . Dico
ꝙ ſimile é in aliquo et in alio nõ licet eni
ſemen ſit de ſuperfluo digeſtiue tertie . nõ
tñ ꝓpter hoc menſtruũ . ſic eni menſtrua
eſſent alba. proueniunt ergo a ſcđa digeſti
ua ubi generant̃ hu. et iõ eis aſſimilantur.
Quarto aduertendũ qm̃ licet epar aſſi/
miletur ſanguini. et ita uideatur ex ſãgui
ne generatuꝫ ut dicũt aliqui auctores ꝙ e
par non eſt ſanguis coagulatus nihilomiꝰ
ex primis generatum é ſeminibus et albũ
eſt in radice ſicut et mẽbra radicalia ſunt
alba quod patet ſanguine ablato et omni
no euacuato et extracto hoc etiã cũ eſt de
coctũ ⁊c. ¶ Quinto intelligendũ ꝙ muli
eres habent ſperma cũ habeant tertiam di
geſtiuam et didimos et teſticulos . et alia
membra principalia et ſi dicat . Ariſto. ꝙ
nõ habent ſperma hoc dicit per compara
tionem ad uiros ꝙ ſperma mulieris eſt ĩ
digeſtum aquoſum. ſperma autem uiri eſt
album grandinoſum . et quia ſemen muli
eris eſt multum elongatum ab iſta natura
ideo dixit ꝙ non habent ſperma . et cum
hoc etiã patet ad ſenſum ꝙ mulieres cor
rumpunt ſe et delectantur in ſemine pro
prio . ¶ Sexto aduertẽdũ ꝙ mulieres citi/
us dimittunt menſtrua q̃ uiri ſemina ꝓp
ter debilitatem uirtutis que deficere in/
cipit ex etate. In uiris autem non ſic eſt.
Septimo notandũ ꝙ menſtrua ueniũt na
turaliter in tempore determinato quia in
tẽdit natura aliquo modo ſe iuuare ex eis
et non eſt ita impurum. alie autem ſuper
fluitates non ſunt ita iuuatiue et magꝭ im
munde et impure. ideo non ſeruant ordi/
nem et periodum. ¶ Octauo intelligẽdũ
ꝙ in retentione menſtruorũ mulieres ma
gis appetunt ꝓpter titillicũ et pruritũ qué
inducunt. iſta aũt nõ ſentiunt in fluxu ul̃
poſt. ¶ Nono notandũ ꝙ retẽtio mẽſtru
orũ diminuit appetitũ cibi ꝙ replet et pro
uocat coituꝫ quia ſtimulat. ¶ Decimo no
tandũ qm̃ licꝫ alia aĩalia habeãt menſtrua
nõ tñ ita manifeſte apparẽt . aut rõe parue
q̃titatis aut quia tranſit in pilos et cornua.
Et licet femĩe brutorum magis habũdẽt
in ſuperfluitatibus. nihilominus maſculi
habent maiora cornua et uellera et hoc é
propter fortitudiné uirtutis longius et for
tius expellentis.

¶ Vndecimo notandum ꝙ ſuperius caᵒ
de mamillis fuit dictum utrum uiri ha/
berent menſtrua uel lac et ſimilla. ¶ Duo
decimo aduertenduꝫ ꝙ mulieres pingues
carnoſe multum habent de menſtruo ſed
pingues frigide et humide parū ꝑpter ſtri
cturam meatuum. ¶ Tredecimo notādū
ꝙ menſtrua ſecuntur etates lune ratiōe cō
uenientie et proportionis nec humidū plꝰ
habundat in ſecunda quadriga niſi fanta/
ſtice ratione rarificationis ſuperius fuit di
ctum de hoc quare ꝛc̄. ¶ Decimoquarto
intelligendum ꝙ menſtruū plus adueit in
uere ratione fortitudinis uirtutis. Et iux/
ta hoc notandum ꝙ balneum ſtipticū be/
ne poteſt competere in fluxu quia nō tran
ſit ſanguis per uenas intrinſecas et ita non
uadit ad membra nobilia ſed trāſit ab ex
tra per uenas mediaſtinas

¶ De nimio fluxu menſtruorum

MEnſtrua fluunt naturaliter qualibꝫ
lunatione ſemel ſm̄ tm̄ ꝙ contigit
mulieris etati et alia particularia et
durat a tribus diebus uſqꝫ ad. vii. ſm̄ di/
uerſitatē complexionū. et qn̄ mēſtrua cur
runt ſicut oportet ī q̄titate qualitate et or
dine tūc ſunt mulieres ſanatiue caſte et fe
cunde. qn̄ aūt ita mutantur tunc ſūt egro
tatiue incōtinentes et ſteriles et ſi generēt i
becilles et morbidos gingnunt pueros. Su
perfluunt igitur aliqn̄ ꝑter naturā et ē cau
ſa multorū morborū. ¶ CAVSA. Cau
ſe fluxus aūt nimius menſtruoꝝ aut ꝓue
nit a cā extrinſeca ſicut ē caſus ꝛ percuſſio
obuiatio ragadie uulnera uulue magnitu/
do nimia uirge aborſus partus innaturalis
et oīa ſiſia uiolentiā inducentia. Si aūt fu
erit ꝓpter cās intrinſecas tūc hoc ē ꝓpter
tria aut ꝓpter uirtutē aut ꝓpter membra
aut ꝓpter humorē. ſi ꝓpter uirtutē hoc ē
ꝓpter fortitudinem uirtutis expulſiue et
mundificatiue totius tūc ē ad bonū q̄tū ē
ex hoc. Et qn̄ ꝓuenit ꝓpter debilitatē cō
tentiue tunc ſemꝑ ē malū. Si autem ꝓpē
membrū aut quia rarum molle laxū mol
lificatū latum apertum. Si propter humo
rem tunc hoc ē aut ratione nimie q̄titatis
et nō pōt comprehendi in uaſis. aut ratiōe
male qualitatis. aut quia nimis ſubtilis ca/
lidus acutus. aut ſalſus. aut mordicatiuus
aut putridus uenenoſus aut ſubtilis aquo/
ſus frigidus. ¶ SIGNA. Si autem uene
rit propter cās primitiuas notas et manife
ſtas hoc habetur ex iudicio. ſi medicus di
ligens inquiſitor uelit eſſe. Si autem fue/
rit propter cās intrinſecas et fuerit ex uir
tute forti tunc eſt cum bona coloratione
et alleuiatione et bona tollerantia iuxta il
lud ypo. ſi qualia oportet purgari ꝛc̄. Et
ſi fuerit ex debilitate tunc mulier ē diſco/
lorata et debilis et cacochina et male tolle
rat. Et ſi fuerit ex mēbro cognoſcitur ex
habitudine corpis. ſi ē piloſa macilenta ex
tenuata de facili paſſibilis. et ſi fuerit ex
humore diſcernit̄ q̄titas ſi ē plectorica et
ſi uene ſunt plene. qualitas aūt diſcernitur
qm̄ qn̄ ꝓuenit ex cā calida tūc ē calor ſitꝗ
pūctura mordicatio. ſi ē ex ſanguine co
lor menſtruoruꝫ uergit ad rubedinē. ſi ex
colera uergit ad citrinitatē. ſi ex flegmate
ad albedinē. ſi ex melancolia ad liuoreꝫ et
nigredinē. Et intelligendū ſm̄ intentōnē
Auic̄. ꝙ omnis fluxus ſanguinis a princi
pio eſt ſubtilis et paruus poſtea multus et
rubeus. poſtea paucus et ſubtilis aquoſus.
Et ſi fuerit ex ruptura uene ē multus ſubi
to et ſubito uenit. et ſi eſt ex corroſione
aut ſudatione tūc uenit paulatine in parua
q̄titate. et ſi fuerit ꝓpter putredinē ſangui
nis et malā q̄litatē hūorū tūc ſanguis ē fe
tidus turpis aſpectus cū dolore et punctu
ra ¶ Emorroides et ulcera cognoſcuntur
ex uſu et tactu et quia fluxus eſt perioda
lis. Cum autem fluxus ſanguinis ē aquo
ſus ſubtilis non calidus tunc uidetur muli
eri ꝙ ſit inpregnata cum non ſit.

PRONOSTICATIO . Nimius flux
us menſtruorum ducit ad egritudines cō/
ſumptiuas ydropiſ et fe. et dolorem dor/
ſi et inducit paſſionem ſtomaci ſicut ē de
bilitas digeſtiue ablatio appetitus et multa
alia ¶CVRATIO. Nullus fluxus debȝ
reſtringi q̄ diu mulier eſt bene colorata et
q̄diu poteſt tollerare. ſi autem nimis debi
liter reſtringatur. et ſi fuerit propter cau/
ſas manifeſtas reducantur ad temperieȝ p
ſuum contrarium. Nunc autem q̄tum ē
de preſenti omnes cauſe poſſunt reduci ad
duas aut ad nimiam frigiditatē aquoſam
ſubtilem indigeſtam aut ad nimiā calidi
tatem ſubtilē acutā . Et ſi cauſa fuerit fri
gida tunc dentur ea que calefaciunt ,et in/
groſſant. et ex parte ciborum detur lac co
ctum frumentū coctū farina tritici faba
fracta cū cinamo. uinum groſſum rizum
menta . Ex parte autem medicaminū de
tur nux cipreſſi et folium eius mirra ualet
et maſtix thus laudanū ſtora. cala. aniſum
aſſum et ſimilia . ualet etiam exercicium
forte fricationes et ſudores. Et ſi cauſa fu
erit calida dentur lentes cū aceto portula/
ca lac acetoſum coctum . panis ordeaceus
ſubſtantia cauliū aquis duabus abiectis pi
ra cotania neſpila ſorbe et ita de aliis fru/
ctibus ſtipticis . Medicamina autem con
ſtrictiua frigida frequenter dicta ſunt . ſi
cut eſt camphora acatia ſpodium corian/
drū ſanguis draconis ſandalum lapis ema
thites ypoquiſtidos bolus galle copule glā
dium ſumac mirtilſ. pſidie balauſtie plan
tago quinqʒneruia ſanguinaria et ſimilia.
Intelligendum tamen imprimis ꝙ ſi cor
pus ſit plectoricum et uirtus poſſit tolle/
rare potiſſime ſi ſanguis dominetur debȝ
fieri flebothomia de utraqʒ baſilica. deīde
ponantur uentoſe magne ſub utraqʒ mam
milla . deinde mundificetur ſm exigenti
am humoris peccantis. deinde ligenē bra
chia ligatione doloroſa . deinde fiat deſcē
ſus ad particularia . Et eſt intelligendum
ꝙ ſupra omnia iſtud experimentū conſue
uit ualere. ℞. ſucum plantaginis et mucil
laginem dragagan. gummi arabicum mi
ſceantur et una pars proiciatur in matricē
et alia ſumatur per os et continuetur et ꝑ
culdubio uniuerſalibus precedentibus cu/
rat . Iuxta igitur conuenientiam particu
larium fiant ex predictis materialibꝰ mo
do peſſaria modo emplaſtra modo balnea
modo inunctiones modo unguenta mo/
do electuaria. Et ita diligens medicus ſci
et ex predictis remedia ſalubria adhibere
¶CLARIFICATIO . Intelligendū
ꝙ in nimio fluxu menſtruoruȝ competit
medicina laxatiua . ſicut in fluxu uentris
ad purgandū hu. corruptū inducentē flux
um et ita ceſſante cauſa ceſſat effectus. Et
mirobalani ſunt multū cōuenientes ad hoc

¶De ſuffocatione matricis

SVffocatio matricis ē acceſſus ma
tricis ad ſuperiora uſqʒ ad dyaflā/
ma propter uapores corruptos ve
nenoſos propter quos accidit compreſſio
ſpiritualium et ſincopis et ablatio ſenſus ℞
motus ī toto corpore . ¶CAVSA. hoc
autem accidit aut ꝑpter uapores ueneno/
ſos exiſtentes in matrice qui accidunt ex
tribus aut ex ſpermate retento et ideo po
tiſſime accidit uiduis que conſueuerūt coi
re et modo non coeunt. et accidit puellis
adultis cum carent uiris . ſecunda cauſa eſt
humorū in matrice corruptio. SIGNA
Diſcernitur enim hec paſſio ab epilentia
quia hic nō eſt ſpuma in ore et differt ab
apopl'ia quia nō eſt tanta difficultas hane
litus. et differt a litargia ꝙ nō ē fe. et ſpe
cialiter diſcernit . qa mulier q̄ debet pati
ſuffocationē patitur ſcotomiā et uertiginē
et dolorem capitis et ſentit fumum noci/
uum aſcendentem ad ſuperiora . et tenet
manus compreſſas ſupra uentrem . et te/
net genua reflexa . Et ſi uocetur proprio

nomine bene intelligit ſꝫ reſpōdere nō pōt
et poſt paroxiſmum de omnibus recorda
tur. ¶PRONOSTICATIO. Cū eni
iſtius paſſionis ſpecies ſint multe inter om
nes illa eſt peior que ducit ad difficultatē
hanelitus et ſi cum hoc paroxiſmus eſſꝫ lō
gus frequenter moriuntur. diſcernitur au
tē utrū ſit mortua uel non per ea q̃ dicta
ſunt ſuperius ſicut per folliculū lane et per
ciathum plenū aqua ſupra pectus. ¶CV
RATIO. Intelligendum ꝙ mulier aut
ē in paroxiſmo aut non. ſi adhuc ſit ī pa-
roxiſmo tunc imprimis fiant fricationes
fortes in extremitatibus cum ſale et aceto
Deinde fiant ligature fortes doloroſe in
coxis. deinde ponantur fetida naribus ſi
cut aſſa fetida et ſuffumigetur cuꝫ capillis
humanis et pānis lineis et ſoleis et plumis
et a parte inferiori ſuffumigetur cū ligno
aloe muſco et ambra gariofalis. et alipta
muſcata. Deinde obſtetrix inuoluat digi
tuꝫ in oleo muſcellino aut de balſamo aut
de ſpica. et ſi fuerit corrupta intromittat
digitum in matricē et cōcutiat hinc inde
fortiter ut materia uenenoſa expellatur ad
exteriora. Deinde fiat ſuppoſitoriuꝫ cū ca
ſtoreo pipere ſinapo et eſbo. Si aūt ceſſaue
rit paroxiſmus et cā fuerit retētio mēſtrui
fiat flebothomia de ſafenis interioribus.
Deinde utatur oximelle diureti. et purge
tur cum yerafi. aut yeralogodion aut cuꝫ
theodoriton emperiſtō et yera. qꝫ iſta ha
bent aſpectū ad humores uenenoſos. Si
autem fuerit propter ſpermatis retentionē
ſi particularia conueniant nubat in xp̄o z
ſi non iaceat ſupra folia agni caſti et odo-
ret aliquando rutam et abſtineat omnino
a uino et a carnibus et ab omnibus illis q̃
multiplicant ſanguinem. Intelligendum
ꝙ iſta paſſio aliquando accidit mulieribus
pregnantibus et tunc fiant omnia iſta que
fiunt cū magna cautela propter timorem
aborſus. Preterea alique mulieres ſūt albe
laxe rare debiles in talibus detur medicia

laxatiua quantitate. Si aūt uolumus men
ſtrua prouocare fiat cum agarico mirra et
caſtoreo et cum eis que dicta ſunt ſupius.
CLARIFICATIO. Intelligendum
ꝙ ſperma licet de ſe ſit temperatum tamē
cum corrumpitur tranſit in naturā ueneni
et ideo cum aliqua mulier conſueuit coi-
re et non coit tunc ſemen quod conſueuit
expelli retinetur in matrice et corrumpitē
et cauſatur ſuffocatio aut arpia et ſimilia.
¶Secundo notandū quoniā licet matrix
apprehendat odorem et moueatur motu
locali non tamen propter hoc erit aīal. qa
iſta non apprehendit ex ſe. eſt igitur pars
animalis non animal ſicut pedes et manꝯ
nec apprehendit odorem animalē ſed na-
turalem nec mouetur de ſe ſed uirtute ce-
rebri non igitur erit animal. ¶Tertio no
tandum ꝙ ſuffocatio frequentius aduenit
ex ſpermate q̃ ex ſanguine menſtruorum
quoniam licet menſtruum plus habundet
ſperma tamen conuertitur in peiores qua
litates cum ſit maioris temperamenti.
¶Quarto aduertendum ꝙ in uiduis ma
gis habundat ſperma q̃ in puellis cum ma
gis conſueuerint emittere et uirgines non
et ideo plures egritudines adueniunt uidu
is. ¶Quinto intelligenduꝫ ꝙ ſi ſuperflua
retineantur frequentius accidunt ſuffocati
ones q̃ in aliis temporibus. ¶Sexto intel
ligendum ꝙ ſine hanelitu non poſſumus
eſſe quoniam calor radicalis oportet ꝙ ex
citetur et euentetur et hoc fit per calorem
influentem. et hoc fit mediante pulſu et
hanelitu. et licet calor fluens procedat a ra
dicali. radicalis tamen ſine fluente eſſe nō
poteſt ut dictum eſt. hoc enim prius ſine
ſuo poſteriori eſſe non poteſt et ita utrūqꝫ
perire ſine euentatione ſicut uidemus in ig
ne ſi fortiter cooperiatur. ¶Septimo no
tandum ꝙ clauſio oris et narium ad tem
pus competit in ſuffocatione matricis ut
ex hanelitu retento inferius fortior fiat ex
pulſio. ſicut enim eſt in ſternutatione.

nec talis retentio ſuffocat quia modico tē pore ſtat et euentatio ſufficit per poros q̄ꝛ calor debilis ē. ¶Octauo notandum quoniam licet fetida inficiant. tamen competunt in ſuffocatione q̄ꝛ matrix ea refugit et ita maius eſt iuuamentum q̄ nocumentum. ¶Nono intelligendum quoniaꝫ licet uinum competat in ſincopi cordis ꝑ tanto quia depauperatum eſt de calore in ſpiritu. in ſuffocatione tamen non competit quia uaporoſum ē niſi corpus eſſet mūdificatuꝫ.

¶De apoſtemate matricis

APoſtematur matrix multipliciter CAVSA. Cauſa enim aut ē exterior aut interior. Si exterior tūc eſt ſicut caſus obuiatio ꝑcuſſio nimius coitus aborſus innaturalis obſtetrix cum ē indocta et ſimilia. Et ſi ē interior tunc ē retentio ſpermatis aut menſtruorū aut humor currens ad locuꝫ ſicut eſt ſanguis aut colera aut flegma aut melancolia aut uentoſitas aut ſimplicia aut compoſita. et humor poteſt eſſe aliquando aduſtus aliquādo nō. ¶SIGNA. Signa autem huius paſſionis habentur ex membris cum quibus habent colligantiā aut uicinitateꝫ aut compaſſionem quoniam aliquando apoſtematur interius in profundo aliquando in lateribus aliquando in orificio et ſecundum hoc apparent dolores diuerſi ſm diuerſitatem ſitus. Matrix autem ſemꝑ fugit ad oppoſitum. tūc igitur apoſtema matricis ſequitur dolor capitis et dolor in radicibus oculoruꝫ. difficultas hanelitus dolor ſtomaci et nauſea et dolor in dorſo et in pectine et in coxis et accidit clauſio et conſtipatio uentris. Et ſi materia eſt calida adeſt fe. dolor uehemens cum punctura uigilie et inquietudo cū matrix ſit mēbrum multum ſenſibile. Et ſi cauſa fuerit frigida omnia ſunt remiſſa. et apoſtema aliquando eſt durum ſrimotū et aliquando cancroſum quia quod exit eſt uirulētū grauis odoris et diuerſorum colorum. PRONOSTICATIO. Omne apoſtema matricis ē difficilis curationis ualde ꝫ potiſſime quāto magis approximatur ad interiora. quando autem apoſtema matricis tranſmutatur ad ſaniem tunc augmentatur febris et dolor et ſentitur ī loco pulſatio. Et ſi quod egreditur eſt album iunctum equale et ſine dolore horribili ſignū eſt euaſionis et ſi quod exit eſt uirulentuꝫ fetidum diuerſorum colorum ē peſſimū CVRATIO. Si cauſa fuerit calida et corpus plectoricū imprimis fiat flebothomia de baſilica. deinde ſi particularia conueniant de ſaphena deinde prouocetur uomitus. deinde mundificetur corpus cum māna et caſſiafiſtula. dieta ſit tenuis ſicut in fe. acuta et tunc accedamus ad particularia. In principio igitur morbi utamur r̄ percuſſiuis. ſ. coriandro recenti plantagine quinqꝫneruia lactuc̄ maurell̄. et ex his fiat emplaſtrum cū aceto et aqua ro. et emplaſtretur matrix ab extra. Et ſi mulier ē corrupta fiat peſſariū ab intus. deinde decoquantur in aqua lētes maurelle portulaca et mulier ſedeat ī illa aqua et illud repcutit et mitigat dolorem. Et cū egritudo eſt in augmēto cum iſtis addatur fenugrecum ſemen lini dactili cocti et triti carice. et ex his fiat emplaſtrum cum oleo de camomil. in declinatione autem inungat̄ intus et extra cum oleo de ſpica nardi et peſſarizetur cum mirra ſarcocolla et iſopo et melle et uino albo et utatur lacte cum ſpica nardi. Si autem cauſa fuerit frigida mundificetur corpus ſm exigentiam hu. peccantis. deinde emplaſtretur et paſſarizetur cum malua fenugreco ſe. lini ſe. portulace et radice lapacij. et cōficiatur cū oleo de camomil. Et in augmento addat̄ iſtis ſtercus columbinū carice radix lilii et oleum de ſpica nardi. et in ſtatu addat̄ bdellium armoniacum. Si autem materia eſſet

ualde dura utatur dyaquilon aut fiat me
dicamen de aſſungia ·gallinacea arietina
anſerina medulla uituli uitellis ouoruꝫ ſe.
malue fenugreci ſe.lini miſceantur et fiat
emplaſtrum aut unguentum aut peſſariũ
deinde ponantur mundificantia q̃ dicta
ſunt et dicentur. CLARIFICATIO
Intelligenduꝫ ꝙ matrix citius apoſtema/
tur ex ſanguine menſtruoſo quia plus ha
bundat et licet ſperma habeat peiores qua
litates non tamen ita manet ſed ſpargitur
per corpus. ¶Secundo notandum ꝙ in a
poſtematibus matricis in principio corpo
re plectorico exiſtente competit flebotho
mia de baſilica q̃tum ad uniuerſalem pur
gationem. apoſtemate autem confirmato
corpore plectorico non exiſtente q̃tuꝫ ad
cãm coniunctaꝫ competit de ſafena et ita
intelligit Galienus.

¶De uulneribus uulue et matricis

VVlnera ragadie pruritus et dolor
accidunt aliquando in matrice.
CAVSA. Cauſa enim aut eſt
exterior aut interior. exterior ſicut caſus
obuiatio partus innaturalis groſſitudo uir
ge uirilis impoſitio medicaminis acuti ſi
cut ẽ nigella et ſimilia compreſſio nimia.
Si autem fuerit interior. tunc eſt propter
rupturam apoſtematis aut puſtule. et ſi ẽ
uirulentum tunc ẽ corroſio et cancroſitas.
Et ſi eſt ſicut lotura carnis tunc eſt ibi pu
tredo. Et ſi ẽ ex humoribus calidis eſt ibi
calor dolor punctura mordicatio et inqui
etudo. Et ſi cauſa eſt frigida omnia ſũt re
miſſa. diſcernitur etiam ex uiſu quia ſi fu
erit uerſus orificium exterius de facili ap
paret. et ſi in profundo diſcernitur ex exe
untibus et ex dolore quia ubi dolor ibi e
gritudo. Conſueuit aliquando diſcerni ſic
ponatur mulier in loco luminoſo et ſpe/
culum preſentetur naturalibus illis. et tũc
in ſpeculo apparet ſi fuerit ulcus aut raga/
die aut uerruca aut quid aliđ. PRONO
STICATIO. Pronoſticatio poſita ẽ in
capitulo precedenti. ¶CVRATIO. Im
primis mũdificetur corpus cum flebotho
mia et farmacia et uomitu ſm̃ exigentiã
humorum et aliorum particularium et in
iungatur tenuis dieta. Deinde mitiget do
lor ſic. extrahatur ſucus plantaginis portu
lace et quinqꝫneruie et coriandri recentis.
et coletur et iniciatur in matricem et fre
quenter. deinde in aqua decoctionis iam
dictorum et galle et lentium et pſidie et
balauſtie ſumac et roſ. et ſandal. Deinde
mundificetur matrix cum decoctione ab
ſinthii yſopi mellis ro. uini albi et lacte
coletur et per criſtere iniciatur deinde uta
tur iſto unguento. ℞. drag. gummi arabi
ci infuſoruꝫ ceruſe lote cathimie lote litar
giri amidi ſanguinis draco. boli ar. roſarũ
rubearũ añ. ʒ. i. cortic. heris. ℈. ii. olei roſ.
et aceti ꝙ ſufficit et cum iſta parata fue/
rint ſicut oportet fiat unguentuꝫ. et ſi un
guentum non poſſit attingere locuꝫ deco
quantur omnia iſta in lacte cum oleo ro.
et coletur et colatura per peſſarium inicia
tur. Deinde ſi uolumus carnem regenera
re fiat unguentum de mirra aloe et thure
ſarcocolla ſãguine draconis. litargirio thu
tia lota cathimia lota et cuꝫ oleo ro. et ce
ra fiat unguentum et iſta decoquantur in
lacte et coletur et proiciatur. Cuꝫ iſtis igi
tur poſſunt curari ulcera matricis et raga/
die et uiolenta defloratio. Si autem fiat
pruritus fiat flebothomia et purgetur hu
mor iuxta qualitatem ſuam. deinde paſ/
ſarizetur cum frigidis ſicut ſunt roſe ſan/
dali ypoquiſtidos et oleuꝫ ro. et utatur di
eta frigida quoniam aliquando ex pruri/
tu accidit tanta titillatio ꝙ aliquo coitu ſa
tiari non põt. ¶CLARIFICATIO.
Intelligenduꝫ ꝙ in ſanie et in uulneribus
matricis competunt diuerſe ſpecies medi
caminum modo frigida ad ſedanduꝫ do
lorem ſicut papauer et ſimilia. mõ calida

ad mundificandum ſicut ē abſinthiū mel
ſpica nardi et lac .modo ſicca ad abſtergē
dum et conglutinandum ut ſanguis dra.
et bolus. modo carnis regeneratiua ut ſar
cocolla zc̄. ¶Secundo intelligendū ꝙ uul
nera ſanioſa ſunt minus periculoſa q̄ non
ſanioſa inq̄tum huiuſ.iuxta intentionem
Ipo.calidum ſaniez faciens zc̄.qm̄ ſanies
ſignificat actōnem caloris naturalis et for
titudinem uirtutis .et ideo q̄tum ē ex hᵒ
bonum ſignum eſt in uulnere ¶Si aūt nō
generetur ſanies debilitas caloris ſignifica/
tur et ideo maluz ſicut patet in cancro et
herpete zc̄. ¶Tertio notandum ꝙ uulne
ra matricis poſſunt curari et deſiccari qm̄
uulnera non curantur niſi prius deſiccētur
et licet ſuperflua currunt ad matricem cuz
uniuerſali tamen et particulari purgatione
poteſt preſeruari et ita non current et ita
poteſt deſiccari et curari. ¶Vltimo notā
dum ꝙ in uulneribus ad regenerationem
carnis competunt humida et ſicca.humi/
da tanq̄ materialia et nutrimentalia ſꝫ ſic
ca tanquam ſuperflua formalia remouen/
do. Et ideo ſiccum quod competit ī uul/
neribus tanq̄ materia ad regenerationem
carnis non debet excedere niſi per unū gra
dum ultra complexionem mēbri ſm̄ Ga
lie.iii.de inge.ſanitatis.

Capitulum.xiii.de caſu et precipitatione
matricis.

MAtrix precipat̄ et declinat aliquā
do uerſus alterum uertebrū et tūc
appellatur precipitatio.aliquādo au
tē deſcendit uerſus inferiora et uocatur ca
ſus. et ita paſſiones matricis ſūt tres.ſ. ſuf
focatio de qua dictum ē.caſus et precipi/
tatio de quibus agitur nunc. CAVSA
Hoc aūt accidit aut ꝓpter cāś extrīſecas
aut intrinſecas.ſi propter extrinſecas ſicut
eſt caſus nimius conatus et quia mulier ſe
dit diu ſupra lapidem frigidū aut in aqua
frigida aut quia inunxit ſe unguentis fri
gidis .aut quia expoſuerit ſe frigido uen/
to et ita de aliis. Si autem fuerit cauſa in
terior tunc accidit a paraliſi et mollificatō
ne lacertorum aut propter concurſum hu/
miditatis aquoſe uerſus matricem aut ꝓp
ter uentoſitatem et ſic de aliis. SIGNA
Si autem fuerit precipitatio tunc diſcerni
tur quia tumor eſt in altero lateruz et do
lor et grauedo.et ſi fuerit caſus tunc ſenti
tur dolor uerſus inferiora .et quia notabi/
liter apparet extra aliquādo. et ſi paſſio fu
erit occulta tunc obſtetrix debet apponere
digitum et ſi foramē matricis in directo
eſt alterius foraminis patentis nulla diſlo
catio eſt ibi .et ſi foramen eſt tortuoſum
tunc eſt diſlocatio.ſ.orificiuz matricis qđ
iacet interius. PRONOSTICATIO
Si matrix diu ſteterit diſlocata et potiſſi
me ſi exiuerit ad exteriora đ difficili aut
nūq̄ curatur ¶CVRATIO.Imprimis
ꝓuocetur uomitus et iniungatur dieta ca
lida et ſicca .deinde ſi precipitatio eſt ī al/
tero uertebrorum fiat uentoſa in altero z
ſi fuerit caſus fiat uentoſa ſine ſcarificatio
ne ſubtus mā̄millas.deinde apponant̄ aro
matica naribus et ſuffumigetur cum feti/
dis uerſus inferiora.Deinde obſtetrix inū
gat manum ſuam cum oleo de maſtice z
ſi matrix apparet exterius reponat eam in
locum ſuum. Deinde buliat in uino ma/
ſtix nux cipreſſi ypoquiſtidos bolus arme
nus et inuoluatur lana et ſuper orificium
apponatur.et fiant reliqua que dicta ſunt
in exitu longaonis. Deinde emplaſtretur
uenter cum menta arthemeſia ſauina buli
tis in uino pontico. Et ſi fuerit paſſio ex
uentoſitate ſacelletur uenter totus cū fur/
fure bulito in uino aut cum aniſo et ruta
aut cum latere calido aſperſo uino albo
Si autem appareat duricies notabilis ī ma
trice uerſus alterum membrum tunc poſt
uomitum et uentoſam et ſuffumigationē
accipiatur mucillago fenugrecum .ſemen
lini et miſceantur cuz medulla cerui et ui
tuli et aſſungia gallinacca et applicetur ab

intus et ab extra. In caſu autem matricis
ſedeat in aquis ſtipticis. poſtq̃ preceſſerūt
ea q̃ dicta ſunt. CLARIFICATIO
Intelligendum ꝙ caſus matricis fit ex ti
more non inquantum timor reuocat. ſed
inq̃tum infrigidat et paraliticat. ¶Secun
do notandum ꝙ in caſu matricis compe
tunt ſtiptica frigida non multum intenſa
et cum hoc debent adiungi aliqua ſtiptica
calida.

¶Capitulum. xiiii. de ſterilitate mulierum

SVperius in principio huius parti
cule determinatum fuit de ſteri
litate uirorum. hic autem de ſte
rilitate mulierum et per conſequens uiro
rum determinat. CAVSA. Accidit
igitur ſterilitas aut a parte mulieris aut ex
parte uiri aut utriuſq; ſcilicet uiri et mulie
ris. Si mulieris tunc accidit aut propē cau
ſas extrinſecas aut intrinſecas. propter ex
trinſecas aut manifeſtas ſicut cum mulier
ſemel aut pluries potauit aquam frigidaȝ
in nimia quantitate. aut continuauit ni
mis cibaria acetoſa aut aliqua cibaria ma
le qualitatis. et accidit etiam propter acci
dentia anime ſicut eſt ira triſticia et ſimi
lia. et accidit cum poſt coituȝ ſaltat aut ni
mis ueIociter mouetur aut quia ē mulier
nimis maliciosa et accepit aliqua ſterilizan
tia. Si autem fuerit propter cauſas intrin
ſecas magꝫ tunc aut accidit propter mem
bra generationis aut propter totum corpꝰ
ſi propter totum hoc eſt propter paſſiones
notas et manifeſtas cerebri cordis ſtoma
ci et epatis et ſplenis aut quia mēſtrua ſūt
retenta aut quia nimis fluunt aut quia ni
mis extenuata aut quia nimis pinguis aut
puella aut antiqua. Si autem fuerit prop
ter matricem tunc hoc eſt propter mor
bos conſimiles aut officiales aut cōmunes
ſi conſimilis ſicut mala complexio calida
ſicca uel frigida uel humida zc̄. Si officia
lis ſicut uerruca aut emorroys aut cicatrix
aut pinguedo in orificio matricis interius
aut nimia ſtrictura aut laxitas et amplitu
do aut tortura aut ſanies. Si autem fuerit
morbus communis tunc eſt ſolutio conti
nui aut ulcus. Si autem fuerit ſterilitas ex
parte uirorum et licet ſuperius ſit dictum
gratia tamen materie aliquid dicamus ui
ri enim ſunt ſteriles aut propter cauſas ex
trinſecas notas aut propter cauſas intrinſe
cas occultas magis tunc aut fuerit cāe in
trinſece ſicut in mulieribus ſicut ē nimius
et ſubitus potus aque frigide. aut nimia
frequentia ciborum acetoſorum aut alteri
us male qualitatis aut quia ē puer aut cra
puloſus aut ebrius. aut eſt homo qui utiē
nimio coitu et accidit etiam propter acci
dentia anime. Si autem fuerit magis ꝓp
ter cauſas intrinſecas tunc eſt aut propter
totum corpus aut propter membra gene
rationis. ſi propter totum corpus tunc ac
cidit propter egritudines membroruȝ p̃n
cipalium et nobilium et eis adiacentium.
ſicut eſt cerebrum cor zc̄. aut quia iuueni
les que ſunt retro aures ſunt inciſe aut ꝙ
ē nimis pinguis uel extenuatus. Si aūt fu
erit propter membra generationis tunc ac
cidit propter morbos conſimiles aut offi
ciales aut communes. ſi propter conſimi
les ſicut propter malam complexioneȝ ca
lidam ſeminis et teſticulorum aut frigidā
aut ſiccam aut humidam aut quia teſticu
li ſunt infrigidati cum opio iuſquiamo et
ſimilibus aut quia nimis uſus eſt campho
ra aut ruta aut agno caſto. Si autem fue
rit propter morbos officiales tunc accidit
aut quia uirga eſt nimis longa aut nimis
breuis. aut quia mollificata aut ſpaſmata.
et teſticuli ſimiliter aut quia teſticuli non
ſunt aut quia foramen uirge eſt tortuoſuȝ
aut quia lapis extractus ē a ueſica ſua ꝓp
ter inciſionem ¶Si autem fuerit propter
morbum cōmunem hoc eſt proprer ulce
ra aut quia eſt faſtinatus aut quia ſumpſit
aliqua ſterilizantia. Si autem ſterilitas acci

dat propter utrunqꝫ quia conueniunt ſcili
cet in malicia complexionis aut quia ma
licia complexionis eſt nimis intẽſa et diſ
conueniunt et ita accidit ſterilitas ſi utrqꝫ
nimis calidus aut nimis frigidus zc̄. aut
ſi unus eſt excellenter calidus et alter excel
lenter frigidus quia ſemina nõ poſſunt ſe
temperare nec corrigere ad inuicem . ſed
ſi alter excederet aliquantulum in calidita
te et alter parum in frigiditate tunc ex ta
libus ſeminibus poſſet bene reſultare fecũ
ditas . Accidit etiam ſterilitas cum unus
anticipat effuſionem ſeminis ante alterum
ſimul enim debent uenire ſemina. accidit
ſterilitas quando inſtrumenta non ſũt be
ne proporcionata ut quia matrix ẽ nimis
ampla lata et concaua . et uirga eſt nimis
breuis et gracilis . non enim tunc eſt bona
proportio . ¶SIGNA. Signa primitiua
et manifeſta ex iudicio cognoſcũtur. egri
tudines etiam totius aut partis que preceſ
ſerunt ſatis ſunt note uolenti aliquid inue
ſtigare . Signa autem male complexionis
calide per hunc modum diſcernuntur uri
na eſt intenſa circa pudibunda multitudo
pilorum calor et punctura appetitus ad ue
nerem uelox emiſſio ſeminis et delectatõ
menſtrua ſunt citrina et ſunt calide tactu
animoſe pulſus uelox ſitis. ueloces ſũt in
motibus et in omnibus ſuis accidentibus
Si autem ſunt frigide complexionis tunc
ſunt ſigna oppoſita urina remiſſa paucitas
pilorum paucitas appetitus ad uenerẽ pau
citas menſtruoruꝫ et albedo eorum et tar
da emiſſio ſeminis et modica delectatio.
pulſus tardus paruitas ſitis pigra in moti
bus . Si autem fuerit mala complexio ſic
ca tunc mulier eſt extenuata et modicum
aut nihil emittit in coitu menſtrua pauca
urina tenuis labia ſicca et fixa . Si autem
fuerit nimia humiditas cauſa ſterilitatis
tunc matrix eſt humida et poſt mẽſtrua
remanet humida et ſemper uel quaſi exit
a matrice quoddam fluidum albuꝫ aquo

ſum et non delectatur in coitu et matrix
eſt lubrica ita ꝙ ſemen retineri nõ poteſt
et iſta cauſa aduenit ut plurimum iuncta
cum frigiditate. Ipocras enim docuit ex
periri utrum mulier erit parata conceptui
ſcilicet ꝙ ſuffumigaretur cuꝫ aromatibus
et ſi fumus ſentiretur ab intus parata erat
ſi non erat ſterilis cauſa manente quoniã
oppilatio ſignificatur et hoc experimentũ
ualet etiam in uirginibus. Si autem mu
lier fuerit corrupta dicunt aliqui auctores
ꝙ ſupponant ſibi doſſaꝫ alei et ſi ab intus
ſentiat odorem alei aſcendere uſqꝫ ad na
rem et os parata erat ad conceptum ſi nõ
non . Tertio poteſt experiri ſic ꝙ ſemina
proiciantur in ſcutella plena aqua frigida
et ſi ſupernatat ille eſt ſterilis . ſi uadat ad
fundum fecundus iudicatur . et ſicut de
uiro ita de muliere . multa alia experimẽ
ta ponuntur ab auctoribus ſed non adhi
beo fideꝫ quia emperica uidentur. PRO
NOSTICATIO . Emorrois et excre
ſcentia in matrice non uidentur recipe
re curationem nec etiam tortuoſitas fora
minis uirge uirilis. mulier fecunda magis
uiuit ſana ſed citius fit anus . Mulier ſte
rilis magis conſeruat iuuentutem ſed ma
gis eſt egrotatiua . Notabilis paruitas uir
ge non recipit curationem. Mulier uulne
rata et poſtea cicatrizata non recipit curati
onem. et ſi concipiat ualde timendum eſt
de morte matris quia orificium matricis
non eſt bene dilatabile ad exitum fetus z
oportet aliquando ipſam ſcindere et aperi
re hoc eſt magnum periculum. cicatrix er
go in matrice aut orificio eius ẽ ualde ma
la. ¶CVRATIO . ſi autem mulier fue
rit ſterilis propter malam complexioneꝫ
calidam. imprimis ſi particularia conueni
ant fiat flebothomia de epatica deinde de
ſaphenis . utatur ſirupo roſato uiolato ne
nufare . deinde purgetur cum trifera ſarra
cenica reubarbarata . deinde ſupponatur in
herbis frigidis. deinde utatur rubea trociſ.

Deinde utatur zuccaro roſato triaſandaſ.
et dyadragaganto frigido. deinde odoret
camphoram roſas et ſandaſ. et aquam ro.
Deinde fiat peſſarium de ſtercore leporis
et matrice leporis et ſemine mercuriali cũ
modico melle roſato. et uitet omnia ciba
ria calida exercicium nimium et iram ꝛ
breuiter omnia illa que poſſunt ipſam no
tabiliter calefacere et utatur et continuet
ordeatum et panem ordei non ſolum per
dies et menſes imo per annos ſi neceſſari/
um fuerit . utatur piſcibus ſquamoſis de
aquis mundis . vtatur coriandro in ſalſa
mentis et utatur lacte acetoſo. Ordinẽtur
igitur ſex res non naturales in gradu oppo
ſito donec calor excedens ad temperiem
ſit reductus . Si autem uenerit ſterilitas
propter cauſam frigidam et humidam di
geratur materia tunc per hunc modum.
℞.rubee maiorane arthemeſie ſauine añ
lib. ſ. foliorum mente foliorum abſinthii
ſumitatum origani et calamenti añ. ℥. ii.
ſpice nardi ſquinanti calami aromatici a/
niſi maratri ameos ſiſele. añ. ℥. i. mellis ro
ſati lib. ii. fiat ſirupus . Materia digeſta
purgetur ſic. ℞. benedicte theodoritõ em
periſton añ. ʒ. iii. eſule maſticis añ. ℈. ſ. mi
ſceantur et fiant pillule. Corpore mundi
ficato fiant ſtuphe in qua ponantur ea q̃
ſunt in ſirupo et in exitu a ſtufa detur ſibi
auree alexandrine metridati añ. ℈. i. et hꝰ
fiat multis uicibus. Deinde mundificetur
matrix ſic. Accipe predictum ſirupum ꝛ
cum aqua decoctionis abſinthii et mirre
et pulpe coloquintide miſceantur et proi
ciantur tres in matricem . Deinde utatur
iſto electuario. ℞. pulueris potionis muſ/
cate pulueris trifere magne ſine opio pul/
ueris ſtomaticon confortatiui conſerue ci
trangulorum añ. ʒ. i. ligni aloe ambre gri/
ſie. añ. ʒ. ii. muſci. ℈. ii. panis zuccari ꝙ ſuf
ficit et fiat electuariũ . Deinde poſt iſta
omnia ſi non fuerit fecundata utatur iſto
puluere. Recipe teſticulum uerris dextrũ
ſi uult maſculũ et ſiniſtrum ſi uult femi/
nam deſiccetur in umbra et pulueriʒetur
tunc . ℞. limature eboris ſeminis ſiſeleos
matricis leporis et coagulum eius añ. et fi
at puluis quo utatur mane et ſero cũ bro
dio cicerum aut cum uino albo et poteſt
apponere puluerem liquiritie aut panẽ de
zuccaro ut in accipiendo ſit magis grano/
ſum . Deinde utatur iſto medicamine ꝑ
modum ſubſcriptum. ℞. ambre griſee ſto
racis cala. añ. ℥. i. mirre maſticis thuris ga
riofalorum ligni aloe cinamomi nucꝗ mu
ſcate cipreſſi añ. ℥. ſ. conficiantur cum ox
imelle diuretico et aqua roſa. et fiat maſ
ſa deinde illa diuidatur in quatuor par/
tes ex una fiat pomum ambre ad odoran
dum et de ſecunda parte fiant pillule par
ue ad quantitatẽ ciceris et cottidie de ma
ne tranſglutiat tres integras. et ex tertia ꝑ
te fiat peſſarium . et inungatur prius cum
balſamo . et ex quarta parte fiat tale ma/
giſterium . fragminetur in aqua calida et
per calamum fumus aſcendat uſqꝫ ad ma
tricem et ſit in tali proportione ꝙ ſentiat
calorem aque aliquantulum ſupra tempe/
ramentum et dormiat ſi poteſt et iſta ſũt
que mirabiliter fecundant . Si autem ex
his omnibus non fuerit fecundata. recipe
ſtomaticon confortatiuum et in horã ſue
perfecte decoctionis proiciatur calidum
in concauitatibus canne. deinde extraha/
tur quod eſt in concauo et fiat peſſarium
et cooperiatur cum panno lineo gracili ſi
cut diximus in primo capitulo huius ſep
timi. Si autem matrix fuerit nimis hu/
mida et aquoſa fiat tale peſſariũ. ℞. mir
re aloes maſticis thuris laudani nucis cipſ
ſi et foliorum eius blacce biſan. ligni aloe
galange zedoarie nucis muſcate aluminis
de pluma ſumac copularum glandiũ añ

ʒ.i.conficiantur cum oximelle ſquillitico
et fiant peſſaria et inuoluantur et corpore
mundificato et uomitu precedente matri
ci ſupponantur et teneat per unam horam
et quieſcat per aliam et ita deinceps. uitet
ociuꝫ et exercitet ſe ante cibum .uitet om
nes fructus legumina ꝛ omnes herbas cru
das et uitet omnia que ſunt tarde et dure
digeſtionis ſicut ſunt carnes bouine et cau
les et caſeus antiquus .et oua indurata .et
omnia conchilia et omnes piſces beſtiales
et ſimilia. vitet repletionem nimiam ci/
bi et potus . vtaẽ carnibus aſſis.et auibus
non degentibus in aquis et omnia ſint aſ
ſa et ſicca quantum erit poſſibile. Diligẽs
igitur medicus ordinet aerem et alias res
non naturales in ſiccitate eleuata donec ni
mia matricis humiditas ad temperieꝫ ſit
reducta .Si autem uenerit ſterilitas prop
ter nimiam ſiccitatem iniungatur quies ꝛ
ocium et utatur dieta reſumptiua et nutri
ente et utatur lacte et ſuper omnia ſit in
leticia et gaudio ſempiterno . deinde uta/
tur iſto peſſario.℞.cerebri cerui et uituli
et medulle eorundem butiri uaccini ſiue a
dipis caprarum cere et mellis ꝙ ſufficit et
fiant peſſaria ¶ Si autem fuerit ſterilitas
propter pinguedinem matricis tunc com
petit ieiunium et dieta ſubtilis et parum
nutriens et accidentia anime ut ira ſollici
tudo triſticia uigilie plurime durus decu/
bitus et peſſarizetur cum aurea alexandri/
na et tyriaca uel cum milio et ſale et nuce
cipreſſi et nitro et torrefiant et fiant peſſa
ria et ſacellationes .Si autem fuerit ſterili
tas propter uentoſitatem per modum em
plaſtri ante et poſt per peſſaria et ſuppoſi/
toria criſteria et balnea et ſuffumigatõnes
et iſta ſunt ruta et ſemen eius naſturcium
aniſum ciminũ anetum caſtoreum agnus
caſtus et ſimilia .Si autem fuerit ſterilitas
propter ſtricturam orificii matricis balne

etur frequenter in aqua decoctionis mal/
ue biſmalue palee ordei et auene .et fiant
peſſaria ſubtilia et paulatine ingroſſentur
de apio aniſo cimino et melle et ſi neceſſe
fuerit fiant multa peſſaria de ſtagno que
dam gracilia et ſubtilia et quedam groſſa
et quedam magis groſſa et inuoluanẽ cuꝫ
lana et arrogon et ſupponantur et ſint ita
groſſa ꝙ fiat quaſi quedam uiolentia . Si
autem fuerit ſterilitas propter amplitudi
nem nimiam orificii matricis .balneetur
in aquis ſtipticis ubi ſint cauda equina plã
tago mirtilli .ſumac nux cipreſſi .maſtix
thus bolus armenus galle roſe copule glã/
dium et ex iſtis etiam fiat peſſariuꝫ. Ver
ruca autem et emorroides et excreſcentias
matricis reſtauratoribus derelinquo ¶ Si
autem fuerint alique alie egritudines ꝓp
ter quas accidit ſterilitas curentur ſicut di
ctum eſt in locis ſuis. Addamus iſtud ca
pitulum cum capitulo de ſterilitate uiroꝝ
quod dictuꝫ ẽ ſuperius .et habemus opus
perfecti magiſterii ¶ Circa autem iſtam
materiam intelligendum ꝙ ſemen aptuꝫ
ad generandum eſt album grandinoſum
et odoriferum ſicut odor florum palmaꝝ
Modus autẽ coeundi eſt iſte . Vir et mu
lier debent eſſe temperati uel uergere ad
temperamentum et debent ordinari in ci
bis et potibus et aliis rebus non naturali/
bus cibo digeſto et ſuperfluitatibus expul
ſis poſt mediam noctem et ante diem .
Maſculus debet excitare feminam ad co
itũ loquendo oſculando amplexando ma
millas tangendo et pectinem et peritone
on et hoc totum fit ut mulier appetat vt
ſemina concurrant ſimul cuꝫ mulieres tar
dius emittunt et cum mulier incipit loq
quaſi balbuciendo tunc debꝫ ſe commiſce
ri et paulatim debet coire et debet ſe vni
re omnino pectori mulieris ne aer poſſit
ingredi et poſt ſeminis effuſionem debet

ſtare ſupra mulierem ſine motu nõ enim
ſtatim debet ſurgere . poſtq̃ ſurrexerit de-
bet mulier extendere crura et ſtet reſupi-
na et dormiat ſi poteſt . quia multum eſt
utile et non loquatur nec tuſſiat et iſta fa-
ciunt multum ad retentionem ſeminis et
q̃ diu ſentierit ſemen in matrice uel iace-
at uel deambulet paulatine ſi neceſſariuꝫ
fuerit. ¶ CLARIFICATIO. Intelli-
gendum hic diligenter licet ſit contra opi-
nionem philoſophantium quantum ẽ de
preſenti ꝙ ſemen uiri intrat ſubſtantiali-
ter compoſitionem fetus tanq̃ pars mun-
dior et magis depurata et magis apta ad
receptionem ſpeciei nihil enim ſufficiẽter
aptum et paſſum ſufficienter ab anima ni-
ſi reſiduum quarti cibi ſed nihil eſt aptuꝫ
ad recipiendum animam niſi quod ſuffi-
cienter ab anima diſpoſitum eſt et paratũ
cum omnem potentiaꝫ precedat actus ſe-
cundum intentionem domini alberti de
nutribili et nutrito . ſed nihil eſt aptuꝫ ita
et paſſum et diſpoſitum et digeſtuꝫ ſicut
ſemen uiri quare ſemen intrabit ſubſtanti-
alem fetus compoſitionem . ſanguis enim
menſtruus immundus eſt ualde quomo-
do igitur per ſe erit materia et ſubiectuꝫ
tante forme quare ꝛc̃. ¶ Et qđ dicitur ab
Ariſto. artifex non intrat artificium ſed
ſemen eſt artifex quare ꝛc̃. Preterea qđ
eſt formale non ẽ materiale ſemen eſt hu-
iuſmodi . Preterea agens et materia non
coincidunt ſemen eſt ſicut agens et ſi eſſꝫ
materia coinciderent . Re ſpõdeo breuiter
ad omnia iſta ſine preiudicio ꝙ ſemẽ nõ
ſolum habet omnia iſta ſed ſpiritus gigni-
tiuus compoſitus ex tribus ſpiritibus qui
ſunt in ſemine Ille enim eſt ſicut agens ꝛ
ſicut forma et non intrat ſubſtãtialiter fe-
tus compoſitionem . Et Ali. appellat iſtũ
ſpiritum intelligentiam diuinam que ge-
nerat embrionem. non igitur eſt inconue-
niens ſi ſemen intrat ſubſtantialem fetus
compoſitionem. ¶ Secundo notanduꝫ ꝙ
mulieres carnoſe calide et humide haben-
tes uenas latas inter omnes ſunt magis pa-
rate ad conceptum . Tertio colerice exte-
nuate ſed ꝙ macies non nimis excedat
Quarto flegmatice mulieres minus que
habent uenas ſtrictas et ſũt pingues et re-
plete. omnium autem minus melancolice
et extenuate

¶ Capitulum decimumquintum de regi-mine pregnantium et de ſignis conceptus

ISTud capitulum eſt de regimine p̃g-
nantium et aborſu et de accidenti-
bus ſuperuenientibus pregnantibus
Sed prius uideamus de ſignis conceptus.
Cũ enim mulier concepit tunc ſentit quã-
dam orripilationem uerſus pudibunda et
uenter graciliatur uerſus umbilicum et re-
tinetur ſemẽ et menſtrua ceſſant et dimi-
nuitur appetitus coitus et urina eſt colora-
ta in qua apparet quaſi cotum carminatuꝫ
et ſunt ibi quedam contenta alba aſcendẽ-
tia et deſcendentia et conſtringitur orifi-
cium matricis interius ita ꝙ acus penetra-
re non poſſet preter hoc ꝙ habeat apoſte-
ma et duriciem et eſt certius ſignum inter
omnia ſigna et uiro uidetur ꝙ uirga ĩma-
neat ſicca poſt coitũ. deinde incipiunt ma-
mille ingroſſari et appetũt diuerſa cibaria
et aliquando enormia et habent dolorem
capitis et ĩmutatur color. Et experimẽto
poſſumus ſcire utrũ conceperit uel nõ. Ac-
cipiat de nocte cũ uult ire dormitũ melli-
cratum cum aqua pluuiali . et ſi ſentit tor-
ſiones tunc pregnans eſt et ſi non nõ . Et
dicit Auic. ꝙ illud habet ueritatem duꝫ
tamẽ non fuerit uſa in ſua ſanitate melle
Secundo ſuffumigetur cum aromatibus
et ſi ſentiat fumum ab intus tunc pregnãs
eſt . et ſi non ſentit pregnans non eſt.

Tertio ſic accipiat mulier aleum et ſuppo
nat ſibi cum iuerit dormitum et ſi poſt
ſomnum ſentierit ſaporem alei in ore pg
nans non eſt et ſi non ſentit ſaporem alei
pregnans eſt . Signa autem maſculinitatis
ſunt iſta . Mulier que concepit maſculuz
eſt ut plurimum melius colorata et ueloti
or in motibus et leuior et melius appetit
et dexter oculus eſt magis mobilis . et ma
milla dextra citius incipit ingroſſari et co
lor eius immutari et tumor in parte dex
tra uentris . Et citius ibi fit motus . et ſi
mulier ſtet cum uult ire citius pedez dex
trum mouet . et ſi ſedeat et uelit ſurgere
ponit manum dextram ſupra genu dex/
trum ſe appodiando et uelotius mouetur
in utero quia in tribus mēſibus mouetur
et mulier in quarto et lac eſt magis groſ/
ſum et mundum quando eſt maſculus et
pulſus maior in parte dextra . Deinde ve
niamus ad cauſas aborſus . ¶ CAVSE.
Cauſe eni aborſus aut ſunt extrinſece aut
intrinſece . Extrinſece ſicut nimius coitus
caſus obuiatio febris apoſtema ulcera carē
tia alicuius cibi deſiderati . aut ſūpſit aliq̄
que cauſant aborſum clamor curſus et ac/
cidentia anime ut ira et timor aut qa ſal/
tauit retrorſum poſt coitum aut quia ē ni
mis extenuata aut quia nondum peruenit
ad annos pubeſcentie aut quia ſemen uiri
fuit exiguum aut quia fecit flebothomiā
aut accepit medicinam laxatiuam aut uo
mitū . aut quia iſta commouerūt ab intus
non per artem ſicut eſt tonitruum fulgur
et breuiter omnia illa que fortiter et ſubi
to commouent corpus ſicut eſt uentus bo
realis poſt meridionalem . Si autem abor
ſus fuerit propter cauſas intrinſecas . tunc
prouenit aut propter uentoſitatem aut hu
morem aut matricis debilitatem. ¶ SIG
NA. Cauſe enim primitiue ſatis ſunt no
te. Sed ſi uenerit propter uentoſitatem hu
ius ſignum eſt quia tunc prouenit in pri/
mis tribus menſibus et tribus ultimis. ex
facili enim cauſa fit aborſus in primis tri
bus menſibus quia ligamenta in principio
et fine ſunt debilia. ſicut uidemus in fru/
ctibus in arbore quia in primis menſibus
et ultimis faciliter cadunt . Si autem fue
rit aborſus propter humiditatem currētez
ad matricem huius ſignum eſt quia fit ab
orſus in tribus menſibus mediis. Si autē
fuerit propter debilitatem matricis et ma
tris hoc erit ſignum quia fit in tribus mē
ſibus ultimis . Signa autem aborſus ſunt
fluxus menſtruorum fluxus lactis cū gra
cilitate mamillarum . Signa autem ꝙ
fetus ē mortuus ſunt iſta immobilitas vē
tris cuz a natura moueretur frigiditas vē
tris et laterum cum a natura eſſet ca. Egri
tudo acuta cum preceſſerit et cum terribi
litate accidentiū grauitas in uentre ad mo
dum ſarcine fetor hanelitus et emiſſio re
rum fetidarum . Signuz etiam fetus mor
tui eſt cum oculi pregnantis gracilia ntur
et alba oculorum fiunt fuſca et nares ſint
rigidi et aures et labia rubea rubore iquā
uergente ad liuorem mortificatum et uē
ter aſſimilatur uentri idropicorū. ¶ PRO
NOSTICATIO. Mulier que debilis
eſt et frequenter patitur in matrice de fa
cili abortitur. hoc ē ſignum infallibile ab
orſus quecunq̨ tēpeſtates ueniunt mulieri
ſiue ab extra ſiue ab intus dum tamē ma
mille nō gracilientur nō oportet timerē d̄
aborſu et ſi gratilientur abortietur . Et ſi
fiat aborſus de maſculo graciliabitur pri/
us mamilla dextra et ſi femina ſiniſtra. ſi
mulieri pregnāti ſuperuenerit durities epa
tis et tumor uētris nō ſanatur aut cū mag
na difficultate . maior ē dolor in aborſu
q̄ in partu naturali. CVRATIO. Cura
tio ſeu ꝓſuatio vitentur oīa q̄ prouocant
aborſum et reducantur ad temperamētū
per contrariuz ſed cū moderamēto ut ca/
lida cum frigidis et econuerſo inanita cū

replentibus et econuerſo et ita de aliis. In
telligendum ꝙ mulier incurrit aliquãdo
fluxus menſtruorum et timetur aborſus.
Sed aliquando eſt ita ꝙ mulier habũdat
in ſanguine ꝙ ſufficeret ad nutriendũ fe
tuz et ad mundificandum corpus et nõ ue
nit etiã per uenas intrinſecas matricis ſed
per extrinſecas et tunc non oportet dubi/
tare de aborſu imo qui reſtringeret eſſet
ꝓuocator aborſus. Signa aũt ꝙ huiuſmo
di menſtrua ueniant per modũ mundifi
cationis ſunt quia mulier non debilitatur
nec mamille graciliantur nec motus fetus
immutatur. in tali igitur caſu nihil eſt fa
ciendum. Intelligendum etiam ut dictũ
eſt ꝙ medicina laxatiua eſt unum de illis
que prouocant aborſum. Vitetur igit̃ om
nibus modis niſi ꝙ aliquando materia ẽ
furioſa et tunc poſſumus mũdificare cor/
pus et hoc a quarto mẽſe uſqꝫ ad ſeptimũ
vt pꝫ. Si aũt uenerit aborſus propter uen
toſitatem aut nim̃ã humiditatẽ lubrican
tem matricem tunc bonũ eſt ꝙ ante con
ceptum mundificetur mulier. Vtatur igi
tur mulier exercicio forti ante cibũ et uta
tur dieta tenui utatur aſſis frixis et torre/
factis. Deinde utatur oximel diure. ubi
bulierit arthemeſia ruta mẽta. deinde pur
getur cum theodoriton emperiſton acua/
to cum euforbio in parua q̃titate. deinde
fiat criſtere cum ſuco blete et ſemine rute
et ſerapino et aliis que communiter appo/
nuntur. Deinde mundificetur matrix cũ
iſta decoctione. ℞. arthemeſie abſinthii
mente origani calamenti aniſi maratri ci
mini ſpice nardi ſquinanti radicum lilii
añ. ℥. ii. pulpe coloquintide ſati. rute añ. ʒ.
iii. mellis lib. ſ. vini albi lib. i. aque lib. i.
et. ſ. fiat decoctio uſqꝫ ad lib. i. et. ſ. et ꝓ
iciãtur in matricem una uice. ℥. iii. Dein/
de poſt completam mũdificationem ſecu
re coeat et impregnatur. deinde utatur di

eta predicta et utatur naſturcio agreſti. et
utat̃ iſtis electuariis ſcilicet dyaniſon dya
ciminum cimenta alexandrina dyanthos
cum muſco dyatrion pipereon dyagalan
ga. Deinde. ℞. zedoarie ſpice nardi ſemi/
nis rute mirre caſtorei aniſi cimini mara/
tri been alipte muſcate añ. ʒ. iii. conquaſſẽ
tur et buliant om̃ia in oleo cõmuni et ad
datur cera et fiat unguentum et inunga/
tur uenter et dorſum et latera uel per mo
dum olei uel per modum unguenti. De/
inde utatur iſto electuario. ℞. zedoarie
aniſi cimini ſeminis naſtur. agreſtis ame
os cinamomi nucis muſcate caſtorei triuꝫ
generum piperis cardamomi gariofaloruꝫ
zinziberis añ. ʒ. ii. conſerue citrangulorum
℥. i. zuccari ꝙ ſufficit. Iſtud electuarium
ualet in omnem euentum et poſt et ante
niſi calor eſſet cõcomitans. Iſta igitur ua/
lent cum fit aborſus in primis menſibus ⁊
in mediis. Si autem fiat aborſus in ulti/
mis menſibus quod fit propter debilitatẽ
ut dictum eſt tunc utamur dieta reſump
tiua et nutriente. et ſit tota odorifera. et
utatur iſtis electuariis ſcilicet potione mu
ſcata et pliris cum muſco dyanthos cum
muſco vꝫ dyamoron dyãbra leticia. Ga.
et ponatur faſcia que comprehendat totũ
uentrem de panno de bombice. et aſper/
gatur puluis maſticis et thuris. In princi/
pio autem conceptus buliant in oleo abſin
thium menta ſpica nardi maſtix et thus
et ſtomacus inungatur. In ultimo auteꝫ
menſe balneetur. et ponantur in balneo
mollificatiua et inungatur cum oleo uio/
laceo et cum oleo ubi bulierint malue. Si
autem pedes inflantur mulieri pregnanti
abluantur cum aqua ubi bulierint abſin/
thium camomille melilotum abrotanum
ſpica nardi et ſal. Si autem mulier preg/
nans appetat enormia. dietetur cum aſſis
et frixis et odoriferis. et poſt cibũ utatur

piris cotanis malisgranatis auellanis aſſis caſtaneis aſſis et ciceribus aſſis et empl'm de melle bugloſſa et ſandalo et corticis ci tri et corrigatur cum blandiciis. Si autez fetus eſt mortuus expellatur per hūc mo dum fiant peſſaria aut ſuffumigationes. Iſta autem que inducunt aborſum ſiue p ſe ſiue cum aliis ſunt iſta. ſ. elleborus niger pulpa colloquin. elactari fel thauri pix li quida aſſa fetida galbanum. caueat tamē ſibi quecunq ſit a pena ſempiternali ꝙ nō doceat penam mortiferam nec aborſum

CLARIFICATIO. Intelligendū ꝙ ligamenta a principio ſunt debilia rara tenera que nondum ad magnitudinez de uenerunt et ideo ex modica occaſione rū puntur ſicut uidemus de fructibus in ar boribus. In medio autem tempore uene runt ad perfectam magnitudinem et ſūt ſolidata et ita in hoc tempore poſſumus cum minori periculo purgare. In fine au tem debilia ſunt pro tanto quia extendū tur et carent nutrimento cum fetus totū ſibi trahat ſicut patet de fructibus qui p ſe cadunt ſicut dicit Galie. Secundo no tandum ꝙ fetus poteſt uiuere matre mor tua exiſtente ſaltim per aliquod tempus nec caret omnino hanelitu imo fetus tra hit aerem attractum in arteriis matris et potiſſime uiuit quando os matricis tenet apertum. et ideo matre mortua aliquod artificium debet fieri ut os matricis ſtet apertum et ſtatim uenter matris debet a periri et fetus extrahi. et tali artificio ut dicitur fuit primus ceſar extractus. et iō ex inde habuit nomen

Capitulum. xvi. de difficultate partus

PArtus quidam ē naturalis et qdā innaturalis. et quidā difficilis. et d̄ iſto intendimus magis principalit̄ Partus naturalis eſt qui ē i . fine ſeptimi menſis aut decimi aut noni ut plurimum et debet caput prius exire et debet tenere faciem uerſus terram. deinde debet egre di colluz. deinde humeri et debet brachia tenere extenſa ſupra latera. Partus autem innaturalis eſt quando exit reſupinus aut primo exeunt pedes aut manus aut latera Partus autem difficilis eſt quando non po teſt exire et laborat mater et anguſtiatur et moratur in illo labore et anxietate lon go tempore. Si autem partus ē laborioſus et difficilis hoc eſt aut propter cauſas ex trinſecas aut propter intrinſecas. ſi ꝑpter extrinſecas ſicut eſt nimia caliditas aut fri giditas aut quia obſtetrix eſt indocta aut quia fuit uulnerata i orificio matricis ex terius et facta eſt ibi cicatrix et durities z cum uenit ad partum illud non eſt bene dilatabile. aut quia partus eſt ante tempus naturale. aut quia mulier patitur aliquam egritudinem circa uentrem aut quia ē m' tum conſtipata. Si autem fuerit propter cauſas intrinſecas hoc eſt quia puella cōce pit ante tempus pubeſcētie et habet adhuc meatus ſtrictos aut quia eſt pinguis et ha bet orificium oppilatum. aut quia mulier eſt nimis delicata et pauida aut quia fetus eſt nimis magnus et groſſus aut quia ni mis tenuis paruus et debilis et non poteſt ſe iuuare aut quia eſt mortuus aut quia ca put eſt nimis magnum aut quia ſunt duo capita aut duo gemelli. aut quia partus eſt innaturalis ante tempus naturale. aut qa ſecundina nimis ē dura. aut propter egri tudines matricis. aut quia matrix eſt par ua naturaliter et corrugata. aut quia ma trix eſt ſicca ſine lenitate.

SIGNA. Si autem mater eſt fortis et cauſe primi tiue nec alie note apparent tunc eſt ſignuz ꝙ partus eſt difficilis propter ſecundinaz. ſi autem fuerit propter fetum mortuum tunc eſt dolor magnus circa umbilicum febris lenta. diſcoloratō faciei. fetor hane tus et aſcenſus uaporum terribilium ad ſu periora et immobilitas uentris inſtantia

uigiliarum. omnia alia poſſunt cognoſci ꝑ
iudicia. ¶PRONOSTICATIO. quã
do dolor declinat uerſus inferiora et bane
litus eſt bonus partus erit facilis maſculus
cum minori labore egreditur q̃ femia. mu
lieres pingues magis laborant in partu q̃
macilente. ¶CVRATIO. Curatio ſeu
rectificatio. Cum appropinquat tempus
partus balnectur in tina ubi ſit malua biſ-
malua uiola camomilla melilotũ. poſtea
inungatur cũ oleo ſiſamino et oleo amig
da. dul. et pinguedine galline. deinde in-
cedat per loca decliuia. Et cũ magis appro
pinquat ad partũ ſumat cibũ in parua q̃ti
tate ſed multi nutrimenti ſicut brodium
pulle pinguis et ſumat uinũ odoriferum.
Deinde cũ magis approximat̃ et rũpitur
tela prima et incipit exire quedam aquoſi
tas tunc attrahat banelitũ cuꝫ fortitudine
et impellat fortiter uerſus inferiora. q2 ta
lis impulſio ẽ magni iuuamenti. Et eliga
tur obſtetrix habens manũ gracilẽ et digi
tos longos et dilatet orificiũ matricis ſua
uiter. et cũ apparet ſecundina incidatur ſu
auiter cum unguibus et intromittat̃ iſtud
peſſarium quod reddit partum facilem ſi
ne timore aborſus. ℞. yſopi radicum lilii
origani calamenti an̄. ʒ. ii. terbentine. ʒ. i.
conquaſſentur et miſceantur et inuoluant̃
in lana et fiat peſſarium. deinde ſuffumi
getur cũ alipta muſcata. Deinde cum iſta
preceſſerint et adhuc eſt partus difficilis fi
at ſternutatio et comprimat ſe fortiter et
ſi mulier ſit pinguis iaceat ſupra uentreꝫ ſu
um et flectat genua ſupra uentrem. Si au
tem fuerit propter conſtipatõnem fiat cri
ſtere. Si autem fuerit propter cicatricem
non eſt uia niſi ꝙ cum inſtrumento ciru
gico cicatrix aperiatur. Si auteꝫ fuerit ꝓp
ter partum innaturaleꝫ reponatur intus ſu
auiter uel pes uel manus donec ſecundum
naturam ueniat. Si auteꝫ fuerit propter fe
tum mortuuꝫ balnectur in aqua ubi ſit pu
legium regale arthemeſia origanũ calamẽ
tum et fiant ea que dicta ſunt in capitulo
precedenti de aborſu. Et ſi fuerit propter
egritudines aut propter cauſas primitiuas
notas reducantur ad temperamentum per
contrarium et curentur ſicut dicetur in li
bris ſuis. Intelligendum ꝙ iſta confectio
reddit partum facilem. ℞. mirre caſtorei
ſtoracis cala. cinamomi ſauine an̄. ʒ. ii. ʒuc
cari ꝙ ſufficit et fiat electuariuꝫ. capilli ue
neris reddit partum facilem. et dicitur ꝙ
ſi colligatur agrimonia cum oratione do-
minica et ligetur in coxa mulieris laborã-
tis in partu ita ꝙ radix ſit uerſus ſuperio-
ra ꝙ ſtatim expellitur fetus. et ideo opor
tet habere cautelam ꝙ ſtatim remoueatur
poſt partum qm̃ aliter matrix deſcẽderet
ad inferiora. Qualiter auteꝫ et quomodo
baccalarius nouiter genitus debeat regi hͦ
dicemus per dei gratiam cuꝫ tractabimus
regimẽ ſanitatis. CLARIFICATIO
Intelligendum ꝙ mulieres pingues pariũt
cuꝫ difficultate et quia ſunt oppilate et cõ-
ſtricte et quia parum habent de calore et
ſpiritu et ideo quia uirtus debilis fetũ bo-
no modo expellere non põt. ¶Secũdo no
tandum ꝙ natus in ſeptimo menſe bene
poteſt uiuere quia ſeptẽ planete iam ibi o
perati ſunt. in octauo aũt non q2 debilis
uidetur poſtq̃ in ſeptimo non oritur qua
re expectare oportet uſq; ad. ix. et potiſſi
me q2 iterũ incipit dominari ſaturnus in
octauo ſicut fecit in primo. et q2 ſaturnus
imobilitat et inducit quietẽ cũ ſit planeta
frigidus et ſiccus. ideo ſi moueatur contra
inclinationẽ orbis mouetur. et ita uidetur
motus ſinthomaticus non naturalis q2 ui
uere non põt. in nono autem incipit reg-
nare Iupiter qui eſt planeta beniuolus. et
ideo poteſt uiuere cum etiam ſit fortifica
tus. ¶Tertio intelligendum ꝙ baccalari
us nouiter natus ſtatim flet et clamat ꝓp
ter ſubitam mutationem ad aerem frigi-
dum. et ſi ſternutet bonum ſignum eſt
quia fortitudo uirtutis ſignificatur.

¶Quarto notandum ꝙ mulieres q̄ con
ſueuerunt parere facilius pariunt q̄ q̄ non
conſueuerũt iuxta illud Ipo. aſſueti aſſue
tos ferre labores ⁊c̄. et propter aliud. ſ. ꝓp
ter latitudinem meatuum niſi aliquod ſu
peruenerit impedimentum ſicut ē ſtrictu
ra meatuũ propter aliquas occaſiones . aut
nimia fetus magnitudo et ſiſ̄ia. ¶Quito
notandum quoniam licet aromatica nari
bus appoſita attrahant matricē ad ſuperio
ra tamē quãdo eſt ibi fetus non ſed cõfor
tant . et ideo aromatica naribus appoſita
reddunt partum facilem uirtutē confortã
do. ¶Vltimo notandum ꝙ ſi queratur ĩ
quo tempore partus ſit facilior dico ꝙ in
uere propter uirtutis fortitudinem et ſi di
ceretur ꝙ in eſtate propter raritatez et me
atus latitudinem dico quia non ſufficit ꝙ
uirtus deficit exalando.

¶De retentione ſecundine.

REtentIo ſecũdine inducit multa no/
cumenta propter uapores et fumos
retentos qui aliquando aſcendũt ad caput
aliquando ad cor . aliquando inducũt do/
lorem in toto uentre. Retinetur aut prop
ter debilitatē uirtutis expulſiue aut ꝙ ſan
guis menſtruorũ retinetur in multa q̄tita
te aut quia pecus generatum eſt in matri
ce. Imprimis prouocetur uomitus . 2° ꝓ
uocetur ſternutatio. tertio retineatur hane
litus. quarto potetur ſucus porri et diure.
ſicut aniſi cimini et ſimilia. quinto ſuffu/
migetur cuz ſemine porri aut arthemeſia.
aut ſauina origano perforata ſinapi. ſterco
re bouino ſicco. ſtercore colũbino aut cum
oculo piſcis albi ſalſi aut cũ ungulis equoꝝ
aut ruta et abſinthio aut cũ ſpolio ſerpentiſ
et ꝙ circũtingatur aut ſuffumigetur cũ ari
ſtologia aut cũ naſturcio et ficubus ſiccis.
Et ex nominatis poteſt fieri balneum aut
emplaſtrũ et ꝙ empl̄m ligetur ſupra cox
as. Sexto obſtetrix inungat manuz ſuam
cũ oleo de lilio et intromittat in matricē
ſi parua manus eſt et paulatine ſine uiolē
tia extrahatur . Septimo ſupponãtur ea q̄
faciunt aborſum . Octauo ſi ex his omni
bus haberi nõ poteſt dimittatur quia poſt
aliquos dies natura confortabitur et expel
let eam aut quaſi integram aut quaſi con
uerſam in aquoſitatem . Vltimo conforte
mus matrē cũ cibis laudabilibus et electu
ariis aromaticis ſicut ē dyanthos cuz mu
ſco potio muſcata et ſimilia. ¶CLARI
FICATIO . Intelligēdum ꝙ uomitus
ualet in expulſione ſecundine licet moue/
at ad ſuperiora pro tanto quia eſt anguſti
oſus et quia ſuſcitat uirtutem expulſiuam
partiũ inferioruz que ſuſcitata expellit no
ciua. ¶Secundo intelligendũ ſm̄ conſtan
tinũ ꝙ ſecundina et alii panniculi genera
ti ſunt anteq̄ ueniat ſanguis menſtruoruz
ex ſeminibus igitur generabitur ſecũdina.
et licet raro generetur ex ſanguine q̄ magis
neceſſarius ē conſtitutioni fetus. ſecundina
tamē ē magis neceſſaria conſeruationi fe
tus et ideo natura uoluit ſecundinã ex ſe
minibus fabricare. ¶Tertio notanduz ꝙ
ſapientes anathoici ponunt ꝙ fetus inuol
uitur quodã pãniculo ubi recipiũtur ſup/
fluitates ſecunde digeſtionis ſicut ē urina
et eſt alter panniculus qui recipit ſuperflu
itates tertie digeſtionis ſicut ē ſudor . Et
tunc queritur quare nõ ē alter qui recipiat
ſuperfluitates prime q̄ ſunt ſtercora . dico
ꝙ in hoc caſu non impedit . quia fetus nõ
recipit nutrimentum per ſtomacũ ſed per
umbilicum. unde ab epate matris delegatē
ſanguis purus uſq; ad epar fetus mediante
umbilico fetus et inde nutritur et ꝙ ſang
uis purus non habet ſuperfluitates groſſas
ideo nõ ſunt ibi feces quare nõ fuit ibi ter
tius panniculus . Alie autē ſuperfluitates
ſunt ualde parue et ideo bene poſſunt con
ſeruari uſq; ad tempus natiuitatis. ¶Vlti
mo notandũ ꝙ ſternutatio et uomitus et
appoſitio odorum et ſimilium iuuant ad

expellendum ſecundinã et hoc quia ſuſci
tant et commouent uirtutem expulſiuam
ſopitam ut dictum ē .et ſi aliquo modo
faciunt deſcendtere matricem tñ maius ē
iuuamentum

¶De mola matricis

MOla matricis eſt quoddam carnis
fruſtum enorme et quaſi ſine fi/
gura et uocatur apud quoſdaꝫ pe
cus . alii uocant fratrem lumbardorum .
Alii autem uocant arpiam de nomini/
bus autem nulla ſit contentio . ¶CAV
SA. Generatur autem mola cum multi/
tudo ſeminis mulieris calidi currit ad ma
tricem cum carẽtia ſeminis uirilis. et ideo
non põt generari embrio ſed quidaꝫ glo/
bus enormis et credunt mulieres eſſe inp̄g
nate cum nõ ſint. ¶SIGNA. Mola au
tem aſſimilatur inpregnationi ꝓpter mul
ta. primo quia menſtrua retinentur. ſecun
do uenter eſt tumidus. et ſentitur motus
ſicut ſi eſſet embrio et mamille indurant̃
et cadit appetitus et diſcoloratur mulier.
Signa autem diſtinctiua ſunt iſta quoniã
motus eſt inordinatus nec periodat̃ i mo
la nec mouetur de latere ad latus niſi cuꝫ
compreſſione et uenter eſt durior q̃ in cõ
ceptu naturali et pedes ſunt molles ualde
in conceptu aũt nullũ iſtorum ē. ¶PSO
NOSTICATIO. Mola uniuerſaliter
ē difficilis curationis .aliquãdo aũt ſtabit
per quatuor annos. aliquãdo uſq; ad fineꝫ
vite et non recipit curationẽ. aliquãdo au
teꝫ egredit̃ quoddã fruſtũ carnis enorme
aliquãdo ſanguis multus. aliquando uẽto
ſitas multa. ¶CVRATIO. Imprimis
uitet exerciciũ deinde dormiat ſupra dor
ſum cũ eleuatione cruriũ et etiã coxarum
ꝓuocet uomitũ deinde ſi particularia con
ueniãt fiat flebothomia deinde farmacia
deinde utat̃ diur. deinde apponãtur ea q̃
ꝓuocãt aborſũ. vitet oĩa indigeſtibilia et
omnia generãtia uentoſitatẽ. balneetur et
ſtuphetur in aqua decoctionis malue et ſi
miliũ mollificantiũ . Et ſi ex his nõ curet̃
utatur tali ſirupo. ℞. arthemeſie ſauine ut̃
uſq; calamenti leuiſtici bectonice geman
dree añ. ℥. ii. aniſi maratri ſquinanti ſpice
nardi ſpice celti. calami aroma. ciperi .añ.
℥. i. aceti albi. ℥. iiii. mellis lib. i. et. ʒ. et fi/
at ſirupus. purgetur cum theodoriton em
periſton. deinde fiat ſtupha et ponant̃ ea
que poſita ſunt i ſirupo .utatur aurea alex
andrina et ſuffumigetur cum eis que po/
nuntur in ſirupo et balneetur in eiſdem ⁊
emplaſtretur cũ eiſdẽ. Deinde ſi iſta non
ualent inungat obſtetrix digitũ in oleo pe
troleo et concutiat hoſtiũ matricis. dein
de ſuffumigetur cũ mirra caſtoreo et elle
boro . Et ſi ex iſtis non curetur teneat̃ to
tus ordo ꝓcreandi aborſũ. et ſi iſta nõ va
lent requieſcat in pace. ¶CLARIFICA
TIO . Intelligendũ ꝙ uermes et reptilia
et arpia et frater lõbardorum poſſunt ge/
nerari in matrice ſed uermes raro quia in
inteſtinis generantur ex ſuperfluitate im
munda multũ . rariſſime aũt in matrice.
Sed aĩal enorme qđ põt appellari mola ſeu
arpia bene põt generari ex ſemine mulier̃
corrupto et ex carentia ſpermatis uiri et
ex calore inaturali. naturale tñ corpori ge
nerato et frequentius ut dicitur generatur
in mulieribus lombardis quia magis labo
rant quia ſunt multũ ſubiecte aut ꝓpter
corruptionem nutrimenti ſicut in apulia
ut aliqui uoluerunt. De augmento auteꝫ
umbilici et uaricũ et gibboſitate et ſimili
bus non curo huiuſmõi apponere .aut qa
raro accidunt aut quia forte nõ recipiunt
curationẽ aut quia reſtauratoribus derelin
quo. et forte de omnibus iſtis faciã unum
capitulũ breue

¶De ſciatica paſſione

GVtta artetica ſciatica podagra et
cyragra magnã habent conueniẽ
tiã ad inuicẽ . ſed gutta põt locuꝫ

generis obtinere qꝫ ut plurimũ om̃es iſte
paſſiones generantur per viã reumatiſmi
et qꝫ reuma diſtillat ſicut gutta aque . iõ
omnes iſte paſſiones poſſunt dici nomine
generali gutte. gutta igitur tenet locuꝫ ge
neris . alie auteꝫ quatuor ſunt ſpeties eius
artetica aũt põt dici cuꝫ currit materia ad
iuncturas digitorũ pedũ manuũ et eſt tu
mor aliquãdo. et ideo artetica ab artubus
nomẽ ſumpſit. Sciatica aũt appellatur cuꝫ
deſcendit materia ad ligamẽtũ ancharum
uel currit ad locũ q̃ appellatur uertebrum
et ſcia. et iõ qñ materia cõprehenſa ẽ in li
gamẽto illo qđ ligat os cũ coxis tũc dicit̃
ſciatica licet poſſet fieri ex mala cõplexio
ne. Cyragra aũt appellatur cũ materia cõ-
prehenſa ẽ in ligamẽtis et lacertis manuũ
Podagra aũt appellatur cũ materia compꝫ
henſa ẽ in ligamẽtis et lacertis pedũ. et nõ
ẽ magna uis ſi artetica obtinet locũ gene-
ris ſicut gutta. Et ſm̃ hũc modũ loquẽdi
eſſent tres ſpecies et duo genera loco vni
us. de nominibus tñ nulla ẽ contentio pro
tanto qꝫ magnã cõuenientiã hñt iſta ĩ cau
ſis et ſignis et curis . quare iſta poſſumus
ſub uno caº comphendere. ¶ CAVSA
Cauſa eni iſtoꝝ aut ẽ exterior aut interior
Si exterior ẽ ſicut nimia caſitas diſſoluẽs
aut nimia fritas condenſans aut ociuꝫ ni-
miũ aut retentio alicuius qđ cõſueuit flue
re. aut exerciciũ nimiũ . et potiſſime poſt
ſacietatẽ. aut coitus nimius poſt repletõnẽ
Crapula etiã ẽ cã huiuſ. et nimia repletio
cibi et potus. vinũ ſumptũ forte poſt re-
pletionẽ cibi et potus. Venit aũt iſta paſ-
ſio ſenibus et conualeſcẽtibus et illis q̃ pa
tiũtur cronicas egritudines. et uenit in ve
re ꝑpter repletionẽ. et in eſtate ꝑpter diſ
ſolutionẽ et in autũno ꝑpter raritatẽ. Si
aũt fuerit cã interior tũc ẽ triplex. aut eni
ꝓuenit ex pte hu. aut mẽbri . aut uirtutis
ſi hu. ẽ ſicut ſãguinis habũdantia aut cole
re aut fl̃atis aut melancolie ſiue fuerit ſim
plex aut cõpoſita . Si ex parte mẽbri ẽ qꝫ
rarũ amplũ et dilatatur in ſuiis uĩs et fora
minibus . Si ex parte uirtutis ẽ ut qꝫ mẽ
brũ debile ſiue a natura ut qꝫ filius poda-
grici . aut qꝫ debilitatũ ẽ p̃ accidens et ita
debilitas particule patientis eſt fortiſſima
cã et fortitudo uirtutis impellentis et alio
rũ membrorũ. Et eſt intelligendũ ꝙ tan
ta humiditas currit aliquãdo ad iuncturã
ꝙ uertebrũ relinquit ſciã et claudicat niſi
curantur. materia ſciatice ut plurimũ con-
tinetur in iũctura. deinde uadit ad neruũ
latum. deinde a toto corpore currit ad lo
cũ preter naturã primã. ¶ SIGNA. In
telligendum ꝙ in cognitione cauſe aliquã
do decipimur ut ꝓbi gratia paſſio iunctu
rarũ erit aliquãdo đ cã frigida et nos opi
nabimur ꝙ ſit de cã ca. applicabimus fri-
gida et talia frigida iuuant aliquãdo nar-
cotizando . ſtupefaciendo eni ſedãt dolo-
reꝫ. et iõ qꝫ frigida iuuãt credimus ꝙ ma
teria ſit calida licet ſit frigida et ita ſumꝰ
decepti. Preterea materia erit aliqñ ca. et
nos credimus ꝙ ſit fr̃a et applicabimus fri
gida calidis et iuuãdo naturã exalando ſi
corpus nõ fuerit plectoricũ et qꝫ ca. iuuãt
credimus ꝙ materia ſit frigida cũ ẽ ca . et
ita ſumus decepti. Preterea aliqñ materia
multa fr̃a mouet̃ paroxiſmaliter ad iun-
cturas et inducit magnũ dolorẽ et qꝫ co-
lera ẽ de facili mobilis . iõ colera cõicatur
et fluit . et iõ rõe doloris totũ mẽbrũ ẽ ca.
rubeũ. aliqñ cũ fe. et ẽ urina colorata et in
tenſa et cũ uelocitate pulſus et inſõnietate
et ſiti et tunc manifeſte uidet̃ nobis ꝙ cã
ꝑncipalis ſit ca. et tñ ẽ fr̃a ſed furia parox
iſmi reducit talia ſinthomata. His igitur
modis et aliis multis decipimur ĩ paſſio-
nibus arteticis qꝫ materia cõtinet̃ interius
Cõſideremus ĩprimis locũ tactu ſi ẽ ca. ſi
cõplexio cõſuetudo etas aer et tp̃s ãni con
ueniũt ĩ caſitate. et ita đ aliis ꝑticularibus
Et ſi ſit ꝓbabilis uidet̃ ꝙ materia ſit ca.
et ſi locus ĩueniatur tactu frigidus frequẽ
ter et alia particularia oĩa ſeu plura conue

niunt in frigiditate ſatis ē rōnabile ꝙ ma
teria ſit f̄ra. Cōſiderent particularia et pa
roxiſmos et ante et poſt. deinde ad ſigna
magis particularia ueniamus. Si aūt dolor
arteticus fuerit ſine ḡuedine nō ſolū mala
cōplexio ſꝫ etiā materia vn̄ materia aliqn̄
ē ſimplex aliqn̄ cōpoſita et ſi medicus fue
rit diligēs ī applicatione medicaminū non
conferūt ut ca. uel f̄ra uidetur materia cō
poſita. et ſi ex calefacientibus tēpate dolor
augmētetur corpus uidetur eē plectoricuꝫ
q̄re aīr opandū ē. deinde ad magꝭ ꝑticl'ia
ueniamus. Si dolor ē magnus et color ē
ru. et dolor ē iterius extenſiuus pulſatiuus
et urina ē ſpiſſa et ru. z pulſus plenus et ꝙ
magis affligatur ī hora matutinali q̄ ī alia
hora et cōplexio ē ſāguinea et etas adoleſ
cētie et uitā ſuauitatꝭ et tp̄s ꝓnale et ꝑceſ
ſit gaudiū et multiplicauit cibaria q̄ gene
rāt ſanguinē ſatꝭ ē rōnabile ꝙ cā huius paſ
ſionis ſit ſāguis. tn̄ intelligendū ꝙ debile
ſignū ſumitur a calore ꝙ materia ē ī inte
rioribus ꝓfundata. Si aūt dolor ē acutus
pūgitiuus multū intēſus et color ē citrinꝰ
et vrina colorata et tenuis et egeſtiones
colerice et pulſus ē uelox et totus calidus
et potiſſime particula patiens et ipſe ē cole
ricus iuuenis q cucurrit et laborauit et tp̄s
ē ca. ſicut eſtas et ꝑceſſerint ea q̄ multipli
cāt colerā et affligatur magis in hora cole
rica et ita de aliis particularibus. certe ſatꝭ
uidetur rōnabile ꝙ cā huius paſſionis ſit
colera. Si aūt dolor ē modicus et color n̄
ſit mutatus de q̄ ſit curādū et urina eſt re
miſſa et egeſtiones ſūt mucillaginoſe et ta
ctus ē f̄rus et ipſe ē f̄l'aticus ſenex et tp̄s
yemale et multiplicauit cibaria q̄ generāt
flegma et ē homo mali regimis et diues
tūc bene uidetui rōnabile ꝙ materia ē f̄la
tica. et h̄ eſt materia q̄ frequētius inducit
dolores arteticos et potiſſime cū ē cruduꝫ
Si aūt dolor ē modicus et patiens extenu
atus et urina ē remiſſa et tenuis. et cum ē
melācolicus de cōplexione et tp̄s ē autum
nale et ꝑceſſit regimē multiplicatiuū me
lācolie et ita de aliis ꝑticularibus tūc mate
ria uidetur melācolica. Si aūt dolor fuerit
extenſiuus ſine grauedine et preceſſit regi
mē multiplicatiuū uētoſitatis tūc uidetur
de materia uētoſa. PRONOSTICA
TIO. Magr̄ p̄mus Ipo. docuit ꝓnoſti
care dicēs. Enuchi nō podagriȝāt neqꝫ cal
ui fiūt et ē uerū q̄tū ē ex ꝑte coitus ſꝫ ho
die uadit aliť negociū ꝙ enuchi et mulie
res et oīs ſexus et oīs etas multipicat ma
lū regimē et iō in podagricis poſſumus ꝓ
noſticare. Scdo ꝙ oīs iſte paſſiones ſunt
hereditarie ut plurimū et potiſſime poda
gra. Sperma eni imaculatū ē cū ſeqtur cor
ꝑis cōplexionē. et iō ſicut lepra ē morbus
hereditarius ita et podag̃. Tertio poſſumuſ
ꝓnoſticar̄ ꝙ dolores artetici inducūt ma
terie ī mēbro attenuationē. Quarto ſic ꝙ
artetica cōfirmata nō recipit curationē po
tiſſime qn̄ ē ex hu. diuerſ. Quīto ſic arte
tica de materia coſicaꝭ hoīe q multū ſe ī
plet mortē ſubitā inducit. Sexto ſic ſciati
ca et podagra cū ſūt curata de facili ꝓpter
modicā cāꝫ uel occaſionē reuertūtur et ꝓp
ter ſitū mēbri et latitudinē meatuū ſeu cō
cauitatū ī aliis iūcturis nō fit ita de facili
recidiuū. Septīo ſic in oībus doloribus gut
tarū ſciaticus dolor ē maior. Octauo ſic
dolor arteticus nō inducit ſpaſmū ꝙ nō ē
in cordis et neruis ſꝫ ī ligamētꝭ ſm̄ Galie.
ſic ī podagra burſa teſticulorū ꝓlongatur
Nono ſic qn̄ ī doloribus iūcturaꝝ ſupue
nerit urina ſpiſſa multa uelut ſubingaliuꝫ
et uarices curatio fit egritudinis. Decimo
ſic ſi a p̄ncipio ſuccurramus paſſionibus iun
cturarū de facili fit curatio. Vndecio ſic
fe. aliqn̄ curat dolores iūcturaꝝ. et aliquā
do facit euenire. Curatio. Circa iſtā ma
teriā multa ſūt cōſiderāda qm̄ ſi materia ē
ſolum ex mala complexione ꝙ apponātur
ſola alterātia. et ſi eſt cum materia dige
ratur materia et ꝙ euacuetur. et ſi materia
ē ſimplex ꝙ apponātur ſimplicia. et ſi ē cō

cópoſita ꝙ medicamĩa cóponãtur et diuer
ſimode ſm̃ diuerſitaté cóponétiũ. deinde
cóſideremus ſi materia é fr̃a et tũc nó po/
namus nimis ca. qm̃ traheret̃ materia ad
locũ dato ꝙ corpus non eſſet plectoricuꝫ.
deinde cóſideremus ſi materia é ca. et tũc
nó apponamus nimis fr̃a ꝙ nimis códen
ſarét materiã niſi cogeret nos uehementia
doloris et tũc ponamus repreſſa et paruꝫ
morent̃ iux̃ tñ couenientiã pticulariũ. De
inde debemus cóſiderare de flebothomia
q̃ nó fiat in pn̄° qm̃ reddit hu. curſibiles
niſi materia eẽt ſãguinea et ꝙ alia pticula
ria coueniãt. Deinde cóſideremus medici
nas laxatiuas ꝙ nó dent̃ fortes et potiſſie
in ꝓncipio et ſi dent̃ ꝙ ſalti dent̃ i pua q̃
titate. deide cóſideremus balnea ꝙ nullo
mó fiãt balnea aq̃ dulcis. ſꝫ i declinatione
pñt fieri ſulfurea et marina. deide cóſidere
mus cauteria empl̃a et unguéta et ꝙ nul/
lũ locale remediũ fiat niſi corpe mũdifica
to et bono regimie ſuppoſito. niſi malicia
coegerit nos ſinthomatũ ad hoc ꝙ tũc ſtu
pefaciétia cóponũt̃. deide cófortet̃ mébrũ
mãdans ut nó mittat. deinde mébrũ cui
mãdat̃ ut nó recipiat. Diuretica eni nó có
petũt i ꝓcipio qm̃ adurũt ſãguiné et faci
ũt materiã fluere ad locũ. et ſi eẽt poſſibi
le bonũ eẽt ꝙ uinũ omnino auferret̃ et ꝙ
loco eius uteret̃ idromelle multe cómixti
onis. repcuſſiua nó apponãt̃ corpe multuꝫ
plectorico exñte. Tyriaca multũ cópetit
in iſtis paſſionibus corpe tñ mũdificato ⁊
dicit Aui. ꝙ medicamé dꝫ mutari qm̃ a
liqñ iuuat hora una et aliqñ nocet. Et é in
telligendũ ꝙ uomitus mirabiliter cófert i
paſſioibus iũcturarũ ante cibũ et poſt. In
telligédũ etiã ꝙ cibaria debét uergere ad
groſſitié ne hu. de facili currãt ad locũ nó
tñ debét eſſe tãte groſſiciei ꝙ cauſét crudi
taté aut indigeſtioné. Intelligédũ etiã ꝙ
circa iſtã materiã ꝙ ſuſpecti ad hãc paſſi
oné debét facere flebothomiã i uere ꝓmo
de baſilica ſcḋo de ſafena. ſi particularia có

ueniãt ſubtus de pte exteriori. deinde fiat
uomitus. deinde medicĩa laxatiua. h° idé
fiat in autũno ſi uidet̃ expediés. uitet oĩa
nimis ca. ꝙ generãt colerá et nimis frigi
da ꝙ generãt flegma. uitet etiã ea q̃ gene
rãt melãcoliã. Et cũ paroxiſmus appinq̃
tur utatur tenui dieta. uitet etiã oĩa illa q̃
generãt hãc paſſioné q̃ ſuperius ſũt poſita
His generalibus uiſis ad pticularia acceda
mus. ❡CVRATIO de ſãguine. Impri
mis fiat fortis abſtinétia. utat̃ igit̃ cucur.
melo. vtatur etiã auenato ordeato et aui
bus cãpeſtribus et uino multũ liphato aut
aq̃ ordei deide fiat flebothomia de ſuperi
oribus et iferioribus ut dictũ é. deide uta
tur mãna caſſiafi. tamari. deide infrigide
tur locus cũ aq̃ ro. et ſandal̃. Deinde miti
get̃ dolor cũ mucillagie pſilii facta in ace
to. uel ſic decoquat̃ folia iuſqami iter pru
nas et ſup̃ locũ doloroſũ applicétur. ❡Cu
ratio de colera. ❡Detur cibus groſſus et ió
cópetunt létes prima aq̃ abiecta et caules
et faba fracta et ea q̃ dicta ſũt in paſſio/
ne ſãguinea. deide fiat uomitus. deide uta
tur iſto ſirupo. ℞. portula. lentigi. aq̃ fon
tis. añ. ℥. iii. ſuci cucur. lib. ſ. omniũ ſãdal.
añ. ʒ. i. uiola. florũ nenufa. añ. ℥. iii. aq̃ ro.
lib. ſ. panis zuccari lib. ſ. fiat ſirupus. dein
de purgetur cũ electuario de ſuco ro. qm̃
iſtud medicamé fuit ꝓprie inuentũ ꝓpt̃
guttas ca. aut purgetur cũ miroba. citri. pa
ratis ſicut oportꝫ. ſ. cũ mãna caſſiafi. tama
rin. deinde mitigetur dolor ut dictũ eſt
in paſſione ſãguinea. Vel ſic. ℞. ſumitatũ
papa. albi et ſi nó inueniatur recipiatur ſe
mé eius uſq̧ ad. ℥. i. iuſqami pomoꝝ mã
dragore ſum tatũ lacta. añ. ℥. i. opii. ℈. ii.
butiri uacci. cũ ſale. ℥. ii. farine ſiliginis et
aq̃ ro. ꝙ ſufficit et fiat empl̃m et tepidus
apponatur loco iũcture. Vel fiat empl̃m
de pane ſiliginis infuſo i lacte uaccarũ cũ
modico opio et deſup applicetur. deinde
cófortetur mébrũ mãdãs ſic. ℞. acatie ter
re ſigil. boli ar. pſidie balauſtie ſumac mir

tilli omniú ſandal. añ. ʒ. ii. conficiãtur cuꝫ
oleo mirtino et cera ꝙ ſufficit et fiat em
plastrú et extendatur ſupra alutã et ſupra
particulã patientẽ applicetur ut materia ã
tecedens ad locú nó fluat deinde euaporetẽ
materia coniũcta de particula patienti per
húc modú. ℞. camomil. melilo. uiola. ro.
añ. lib. ß. amig. ama. fenugre. ſe. lini añ. ℥.
i. aceti albi. ℥. iii. decoquãtur iſta in aqua
ꝙ ſufficit fiat fomẽtatio et fiat ter in die
Deinde ultimo fiãt uẽtoſe ſetones caute
ria ſanguiſuge et ſiſia. CVRATIO
cú materia ẽ flatica. Imꝑmis utatur uo
mitu añ cibú et poſt repletionẽ cibi et po
tus ĩ nocte et ĩ die nó. decoq̃tur igitur ra
fanus in aq̃ ubi ſit acetú et oleú ſiſa. et for
beat aquã et ꝓcocet uomitú cú pẽna. dein
de fiat criſter. ℞. utriuſq; cẽtau. añ. ᴍ. ii.
ſuci mercu. ℥. i. et. ß. malue mercu. biſmal.
añ. ᴍ. i. ſalis mellis añ. ℥. ß. furfurꝗ plenaꝫ
manú olei uio. ℥. iii. fiat decoctio lib. i. et
fiat criſtere. Deĩde digeratur ſic. ℞. came
dreos came. gẽtiane rute ſic. radi. ariſtolo.
añ. lib. ß. gario. cina. pionie aniſi maratri
añ. ℥. i. mellis ro. ℥. ii. fiat ſirupus. Vl poſ
ſet digeri cú his el'iis et potiſſime ĩ tꝑe uer
nali. ℞. diatrió pipeon dianiſon diacinuꝫ.
dyanthos cú muſco añ. lib. ß. miſceantur.
deĩde purgetur ſic. ℞. benedic. bermodac.
añ. ℥. v. yeralogodió. ʒ. iii. miſceãtur. Vel
fiat ſic. ℞. bermoda. aloe agari. pedis colú
bini cornu cerui. medulle cartami turbit.
añ. ʒ. iii. pulpe cologn. triú gene. pi. ʒizi. ci
na. ani. agari. bdellii maſti. añ. ℈. ii. folioꝝ
abſin. mẽte ſuci cauliú añ. ℥. iii. cõficiãtur
cú idromel. ꝙ ſufficit et fiat maſſa et cuꝫ
uti uolueris accipiat. ℥. ß. aut minus ſcḋm cõ
ueniẽtiã ꝑticulariú et fiãt pillule et exhi
beãtur ecũi dormitú. deĩde corꝑe ſufficien
ter múdificato euaporetur materia coniũ
cta ꝑmo ꝑ emplaſtra ſic. ℞. armo. opopona.
galba. eufor. añ. ℥. ß. tẽperẽtur ĩ aceto for
tiſſimo. poſtea. ℞. cerã oleú de lilio et pi
cẽ naualẽ ꝙ ſufficit fiat empl'm. vel pót
ꝑſolui materia cú iſto oleo. ℞. caſto. ſinapi
nucꝗ roma. cologn. aſe añ. ʒ. iii. deinde re
cipe uiperã uiuã et ueſpertiliones. x. deĩde
℞. ariſto. coſti lilii radi. añ. ʒ. i. oĩa iſta be
ne cõtrita buliãt ĩ oleo antiq̃ et cú iſto o
leo particula patiens inũgatur. Deinde ad
reſoluẽdú fiat fomẽtatio. ℞. maiora. foli
orú rute añ. ℥. ii. fecis aceti lib. i. aq̃ ꝙ ſuf
ficit buliant inſimul et fiãt fomẽtationes
Deinde mitigetur dolor ſic. ℞. mucillagi
nis fenugreci ſe. lini cauliú re. añ. ℥. ii. olei
ro. olei ſiſami. añ. ℥. i. cere ꝙ ſufficit fiat
unguentú uel empl'm zc̃. Deinde confor
tetur mẽbrú cui mãdatur. ℞. ſauine nucis
ciꝑſſi oſſiú dactilorú aduſtorú añ. ℥. i. dra
ganti gũmi ara. maſti. thuris añ. ʒ. iii. glu
tinis piſciú ꝙ ſufficit fiat empl'm. dein
de fiãt balnea ſulfurea aut aluminoſa aut
ſalſa. Deinde fricetur ꝑticula patiens cú ſa
le et alumĩe pulueriʒatis et in ſacculo poſi
tis. Deinde fiãt cauteria ſicut oportꝫ et ubi
oportet. dieta ſit tenuis q̃tú ad q̃titatẽ. uta
tur igitur frixis aſſis et auibus cãpeſtribus
et riſo et uino groſſo antiq̃ cú multa aqua
et ſiſibus groſſis nó tñ nimiú corrũpatur
digeſtia. Curató ꝺ materia melancolica
℞. ſuci boragi. ſuci fuiter. ſuci bugloſ. ſuci
meliſ. ſuci lappacii acuti añ. ℥. ii. camedreos
camepi. bectoni. ſaluie origani cala. añ. ℥.
i. mellis ro. lib. ß. fiat ſirupus. deĩde purge
tur cú yera rufi aut cú miroba. belli. et em
blici. deinde fiãt ea q̃ dicta ſút ĩ materia
flatica. Curatio cú materia eſt uentoſa
Iſta autẽ ſút materialia q̃ curãt uentoſã
ſ. radix ariſto. gẽtiane caſtorei origani ca
lamẽti aniſi maratri et ſiſia. et ex iſtis fiat
fomẽtatio aut unguẽtú aut empl'm aut o
leú. Intelligẽdú ꝙ tiriaca ualet in omibus
paſſionibus ut dictú ẽ corpore tñ múdifi
cato. CLARIFICATIO. Intelligẽ
dú ꝙ ſciatica paſſio inter oĩs hu. plus ge
neratur de flegmate et frequẽtius. et quia
multú habũdat et ꝙ ſemꝑ fluit róe humi
ditatis ſiue liquiditatꝭ et ꝙ natura ordina

uit flegma ut iret ad iuncturas ut hume
ctaret eas rõe ſuorũ meatuũ. hu. autẽ cali
dus licet ſit magis fluxibilis nihilominus
nõ fluit ad iũcturas ſed magis diſpergitur
aut euaporatᷓ. humor aũt melancolicus nõ
fluit cũ ſit humor groſſus et ſi cauſaret do
lorem ſciaticũ hoc eſſet ratione congeſtio
nis. ¶ Secũdo intelligendũ ꝙ licet oſſa nõ
ſentiant nec ligamẽta et ita in ſciatica nõ
debet eſſe dolor tamẽ ſentiunt rõe mem
brorum ſenſibiliũ multũ cũ quibus coniũ
guntur. et iõ in ſciatica eſt dolor magnus
ualde et potiſſime in tp̃e paroxiſmi et ita
ꝙ locus calet et rubet ubi multi decipiun
tur credentes ꝙ ſit materia calida cũ poſſi
bile ſit ꝙ ſit frigida. ſed rõe doloris humo
res calidi mittũtur ad locũ. ¶ Tertio notã
dũ ꝙ freqũetius incurrũt ſciaticã et poda
grã iuuenes nõ caſtrati q̃ caſtrati nec muli
eres ſiue caſtrate ſint ſiue ſenes ſiue pueri.
ꝙ caſtrati tarde incurrũt huiuſmõi paſſio
nes iuxta illud ypo. ut dictũ ẽ. Enuchi
nõ podogrizãt zc̃ qm̃ licet homines iſti
habũdẽt in ſupfluitatibus et uirtus ſit de
bilior nihilominus deficit calor et uirtus
q̃ mouebat materiã zc̃. nõ errãt tm̃ in re
gimine iſti. potiſſime in coitu qđ ẽ for
tiſſima cã paſſionis iũcturarum et potiſſi
me immediate poſt cibũ. Nũc aũt muli
er non laborat in coitu nec enuchi coeunt
iõ raro incurrũt iſtas paſſiones iũcturaruꝫ.
Iuuenes aũt nõ caſtrati ſunt fortes et cali
di et acquirunt ſupfluitatẽ rõe mali regi
minis. Et iõ dicebat Gali. ſupra illũ affo.
enuchi zc̃. Filii huius temporis uiuũt in
ſuauitate et luxuria et guloſitate et ideo ui
uunt podagrici. Semẽ eni coinquinatum
culpa parentũ. ¶ Quarto notandũ ꝙ arte
tica de materia fr̃a licet materia ſit magis
groſſa et q̃ ũ ẽ ex hoc reddatᷓ cure diffici
lioris q̃ ſi eẽt de materia ca. cũ calor ſit ma
gis exalabilis et citius digeſtibilis. nihilo
minus aliud qđ reddit ſciaticã de materia
ca. difficiliorẽ ad curãdũ quorũ unũ ẽ ma

nifeſto ſint homatũ et ꝙ hu. fluxibilis de fa
cili fluit ad locũ rõe doloris et quia ẽ con
tra curſum particulariũ iõ cã ẽ fortis ual
de al ter nõ eſſent generate ex materia ca.
Quito notãdũ ꝙ paſſio ſciatica largo mõ
ſumẽdo põt cãri ex mala cõplexione ſine
materia et tũc humor aliqs nec intus nec
extra tamẽ hoc eſt de raro cõtingentibus.
Proprie aũt loquẽdo de ſciatica ſemper ẽ
cũ materia cũ iſta paſſio de genere apoſte
matum ſentiatur zc̃. ¶ Sexto notanduꝫ
ꝙ mẽbrũ quod ẽ ſubiectũ iſtaruꝫ paſſio
num. ſ. podagre ciragre ſciatice artetice nõ
eſt neruus ſed ligamentum. et ſi dicatur q̃
modo eſt ibi tantus dolor dico ꝙ nõ prop
ter proprietateꝫ ſed propter compaſſioneꝫ
membrorum cũ quibus habent colliganti
am. ¶ Septimo notãdũ ꝙ licet plures ner
ui ueniant ad ſciam. tamen maior dolor
eſt in podagra licet nõ ſint tot nerui quot
fluxus. humor eſt ibi maior. et coartatio
et cõpreſſio maior quare zc̃. ¶ Octauo ad
uertendum ꝙ paſſio iuncturaruꝫ frequen
tius et plus accidit in uere propter humo
res qui tũc cõmouentᷓ qui in hieme aggre
gati ſunt. et ſcđo in autumno propter in
ordinationẽ temporis et multitudinẽ fru
ctuum. ¶ Nono conſiderandũ ꝙ cũ hu
iuſmodi egritudo ſit de genere apatum z
cũ apata terminẽtur aut per inſenſibilem
euacuationẽ aut per ſaniẽ aut p ſcliroſim.
ꝗro q̃ iſtarũ terminatõnũ iſta apata magꝭ
ẽminetᷓ. dico ꝙ magꝭ p iſenſibilẽ et ad hᵒ
laborãt oĩs nõ p ſaniẽ ꝙ ꝓtus ẽ debil' et
calor q generat ſaniẽ cũ ſint mẽbra oſſuo
ſa ligamẽtoſa fr̃a et iſẽſibilia. Xᵒ notãdũ
ꝙ lapis põt i iũcturalibus generari et rõe
materie fr̃atice et rõe ſtricture meatuũ et
lꝫ calor đficiat fortꝭ q ẽ neccius ad gñ̃ationẽ
lapidis. acqritᷓ tñ calor ex neus ſibi ſuffici
ens rõe cohartationis et iõ gñatᷓ lapis i ueſi
ca licet ſit mẽbꝝ frm. XIᵒ uidẽdũ ꝙ licꝫ
ĩ egritudinibus croĩcis ſit inchoãdum a de
bili medicamine et in acutis a forti tum

quia in hoc caſu materia eſt profunda in
membro etiã remoto ideo conuenit me/
dicina de ſe fortis ſicut yera manna quia
caſſiafiſtu. et tamarindi et mirobalani pa
rum ualent niſi ꝙ a principio detur fortis
debilis hoc ē dictuꝫ ꝙ medicina de ſe ſit
fortis ſed detur in parua q̃titate. ¶ Duode
cimo notandū uel aduertendum utrū vi
num competat cū ſit ca. et ſic. et cōforta
tiuum et conſumptiuum. dico ꝙ a princi
pio corpore exiſtēte plectorico nullo mo
do competit uinuꝫ ꝙ facit hu. currere ad
locum et cū hoc ratōne indigeſtionis con
uertitur in acetū et ideo percutit neruos.
In declinatione autem corpore mundifi
cato poteſt bene competere in parua q̃tita
te. et ideo uolunt auctores ꝙ ī omni egri
tudine neruali abſtineant patientes a vino
a principio ad minus per. xl. dies imo eti
am ſuſpecti et iō debēt abſtinere. et h° in
telligit in morbo cōplexionali ꝙ in mor
bo cōmuni non haberet locū. ¶ Tredecio
aduertendū ꝙ oximel pōt cōpetere in his
paſſionibus dū materia non ſit reumatica
nec nocet acetum. ꝙ ſunt ibi radicaliter
et mel et quia penetrat et ſubtiliat et ideo
pōt competere. Et iuxta hoc intelligēdū
ꝙ in paſſionibus iuncturaliū ꝓprie loquē
do non ē tumor de quo ſit curandū. Sed
quando materia conuertit ſe ad neruos et
loca ꝓxima tunc apparet ibi tumor et tūc
artetica poſſet appellari gutta et ideo habꝫ
duo nomina ut dictū ē gutta. ¶ Decimo
quarto intelligendū ꝙ flebothomia et bal
nea nō competunt directe in artetica paſ
ſione qm̄ reddit humorē curſibilē et ideo
tardemus q̃tum poterimus et ꝑmittamus
materiā maturari. Si aūt competat flebo
thomia hoc ē ꝙ corpus plectoricum ē et
paſſio ē de ſanguine et uirtus eſt fortis et
ita de aliis. balneū ſit calidum et ſic. ut di
ctum eſt. Et iuxta hoc intelligendum ꝙ
coitus non competit cū reddit hu. curſibi
les zc. ¶ Vltimo intelligenduꝫ ꝙ in iſtis
paſſionibus non eſt tumor proprie ꝙ hu
mores in quibus fundat iſta paſſio nō ſūt
bene dilatabiles et ſi accidat hoc quia hu/
mores currunt ad loca uicina q̃q̃ ſint ma
gis delectabilia ſicut ē zc

¶ Capitulū. xx. de exitu umbilici et gilboſi
tate et dolore dorſi et uaricibus.

Vmbilicus augmentatur propter
multas cās aut propter apoſtema
quod eſt ſub cute. aut ꝓpter rup
turā panniculi. aut quia caro ē augmenta
ta ſubtus umbilicū. aut ꝙ eſt ibi humidi/
tas aut uentoſitas. aut ē hoc ꝓpter idropi
ſim. et omnes iſti modi aut non recipiūt
curationē aut manu cyrugica curantur et
ideo reſtauratoribus derelinquo. ¶ DE
DISLOCATIONE. Diſlocatio fit
aliquando propter ſpaſmuꝫ de inanitione
et curetur ut dictū ē. aliquando propter
apoſtema ſicut illud. aliquando ex humi/
ditate lubricante et hoc ē ut plurimuꝫ. et
tunc accipiatur ruta caſtoreum euforbiuꝫ
piretrū nux cipreſſi aniſū ciminū et buli/
ant in oleo et cum illo inungatur frequēt
¶ DE VARICIBVS. Varices nō re
cipiunt curationē ſed ſi curentur in princi
pio fiat flebothomia uomitus et euacuēt
humor melancolicus cum fortitudine. fi
ant cauteria. inciſiones aūt ſunt periculo
ſe zc. ¶ DE DOLORE DORSI. Si
uenerit ex aliis paſſionibus curētur illa pri
us. et ſi non fricetur dorſum fortiter. de
inde inungatur cum oleo de lilio. habet e
nim oleum de lilio hanc uirtutē ꝙ dolo
res capitis et dorſi antiquos curat et ſi cor
pus eſſet mundificatū tanto melius. DI
GESTIVVM in apoſtematibus frigi
dis capitis. ℞. utriuſq; faluie utriuſq; cala
menti maiorane baſiliconis pionie. aā. ʒ.
iii. ſe. maiorane ſe. baſiliconis aniſi maratri
aā. ℥. i. mellis ro. lib. i. fiat ſirupus ¶ ME
DICAMEN purgās hu. frigidos. ℞.

agarici turbit añ.ʒ.iii. pulpe coloquintide
ʒ.i.maſticis zinzi.aniſi cinamo.bdelli ſal
gemme añ.℈.ii.conficiantur cũ oximelle
diuretico et cum uti uolueris fiant pillule
et accipiat a.ʒ.ii.uſq; ad.iii.ſm̃ conuenien-
tiam particulariu; quia pulpa coloquĩtide
eſt fortis ualde. Caputpurgiũ purgeẽ cor
pus .deinde proiciatur ĩ naribus ſucus ma
iorane tepidus uel ſucus mediane corticis
ſambuci uſq; ad duas guttas uel tres .Vel
fiat illud compoſitũ.℞.mirre nucis muſ
cate nig lle añ.ʒ.iii.ſalis armeni. pulpe co
loquintide añ.ʒ.i.pulueriʒentur et confici
ciantur cum oleo et fiant trociſci et cum
uti uolueris diſtẽperetur una modica por
tio cũ lacte mulieris puellã nutrientis et ĩ
naribus iniciatur. Si autem uolumus uti
lius operari buliat zinziber ĩ uino albo pu
ro forti et iſtud uinũ cottidie de mane p
nares ſuperius attrahatur et ſi ita facere ne
queris ſtet reſupinus et alter de uino iſto
tepido proiciat per nares . Et ſi teneat os
plenũ aqua tanto melius.¶MEDICA
MEN contra paſſiones capitis. Odoret
roſas ſandalos nenufar aquam ro.materia
exiſtens in capite bene digeritur per odo-
res .deinde utatur ſirupo ro.uiola.nenufa
ris ſirupo acetoſo añ.lib.ſ.miſceantur. de
inde purgetur cũ electuario de ſuco roſa.
Deinde ſi caput eſt calidũ et nõ poſſit dor
mire diſtemperetur farina papaueris cum
oleo ro.et oleo ſalicꝗ.et nenufar.et aq̃ ro.
et lacte mulieris et modico aceto et pan-
nus duplicatus ĩ iſto medicamine infuſus
imponatur fronti et timporibus.et d̃ iſto
medicamine in foraminibus narium ap-
ponatur et etiam odoret .et iſtud medica
men attrahatur per hanelitum et per na-
res quoniam iſtud medicamen facit mi-
rabiliter ad infrationẽ capitis in profũdo
Deinde ſi uolumus purgare caput reſoluã
tur camphora ſandalũ in aceto ſquillitico
et una gutta uel due in naribus inſtillẽtur
Pillule ſuauiter purgantes caput quaſi ab
omnibus humoribus ſed de flegmate plus
℞.turbit aloe añ.℥.ſ.pulpe coloquintide
diagridii añ.℥.i.maſticꝗ zinziberis bdellii
cinamomi foliorum mente foliorũ abſin
thii añ.℈.ii. conficiantur cum idromelle
et dentur.ʒ.ii.uel.iii.iuxta conuenientia;
particularium .¶MEDICAMEN
purgans melancolia;.℞. agarici epithimi
foliorum ſene corticũ mirobalanorum in
dorum bene gũmoſorum añ.ʒ.v. lapidis
armeni.ix.abluti.ʒ.ii.ſpice nardi maratri
maſticis cinamomi foliorum abſinthii ſa
lis gemme añ.℈.i.conficiantur cũ oximel
le ſquillitico et exhibeatur ab.℥.ſ.uſq; ad
i.¶MEDICAMEN purgãs omnes
humores .℞. florum borragi. fumiterre
abſinthii liquiritꝗ.mun.uuarum paſſarum
mundatarum ab arillis añ.℥.i.fiat deco-
ctio et in decoctione diſtẽperentur corti
ces omniũ mirobala. bene gũmoſorũ añ.
℥.iii.fricẽtur lento igne et colentur et co
latura detur in aurora uſq; ad.℥.iiii. Et ſi
uolumus plus euacuare de colera addamꝰ
caſſiãfiſtulã tamarin. et ſi plus de flegma
te addamus turbit et aloe. et ſi plus melã
coliã addamus agaricũ et lapides lazuli et
reprimantur iuxta naturas ſuas ſicut doc;
heben meſue. In dolore capitis antiq̃ cor
pore mũdificato et bono regimine ſuppo
ſito multũ v; oleũ d̃ lilio ſi caput inunga
tur.¶MEDICAMEN ad paſſiones
oculorũ.Si ẽ obtalmia de materia ca.cum
magno dolore.℞. memithe drag. gũmi
ara.infuſi in oleo ro.mandragore albumi
nis ouorũ añ.℥.i.conficiantur cũ aqua ro.
aut aqua papaueris aut cum aqua coriãdri
et una gutta occulis inſtilletur corpore tñ
mũdificato .¶Medicamen in obtalmia
antiqua cum ulceribus difficilis curatõnis
℞.aloes ablute thutie parate ſarcocolle nu
trite ceruſe ablute .añ.ʒ.i. nitri combuſti
ʒ.ſ.conficiantur cũ albumine ouorũ et aq̃
ro.et fiat colliriũ et una gutta modica o-
culis inſtilletur. ¶Medicamẽ qd̃ ualet in

doloribus antiquis oculoruꝫ.℞.cathimie
loti eris uſti ceruſe lote acatie lote añ.ʒ.i.
opii licii caſtorei croci aloes añ.℈.i.confi/
ciantur cum mucillagine gummi arabico
et aqua roſata et fiat colliriuꝫ. ¶MEDI
CAMEN ad conſtringēdum lacrimas
et acuens uiſum quando materia eſt cali/
da et corpus mundificatum.℞.thutie pa
rate ſicut oportet marchaſite cathimie au
ri et argenti coralli margaritarum perfora
tarum corticꝗ eris añ.℈.ii. puluerizentur i
ultimo et apponatur camphore.℈.ſ.muſci
grana.vi. conficiantur cum aqua pluuiali
ubi temperati fuerint mirtilli et ſumac
Medicamen quod ualet contra albugines
et maculas et albedines.℞. cancri marini
aduſti pulpe coloquintide ʒinzi. oſſis ſipie
nitri ſalis gēme piperis ſpume maris corti
cis ouorum a quibus exiuerunt pulli ſter/
coris lacerte uiridis margaritarum añ.ʒ.i.
fiat puluis ſubtiliſſimus et modica quanti
tas oculis inſtilletur et curat omnem ma
culam curabilem ſi corpus fuerit mundifi
catuꝫ. ¶MEDICAMEN contra cor
roſiones palpebraruꝫ.℞. cathimie auri.ʒ.
ſ.uitriol.℈.i.conficiantur cum aqua pluui
ali et modica gutta corroſioni applicetur.
Medicamen quod ualet illis qui uidēt de
longe et non de prope.℞. fellis corui ac/
cipitris perdicis gruis mellis colati añ.ʒ.i.
olei de balſamo.ʒ.ii.miſceātur et cottidie
oculis inſtilletur ¶Medicamen qđ ualet
medicis ut poſſint uidere contenta in uri
na et ꝙ ſciāt bene diſcernere de coloribus
et ualet barbitonſoribus in medio uene et
ualet lectoribus et monachis ut poſſint le
gere litteras minutas.℞.thutie parate ca/
thimie auri et argenti eris uſti ceruſe lote
ſpume maris ſalis gemme ſalis armo.triū
generum piperis gariofal.añ.ʒ.i.campho
re.℈.ſ.conficiantur cū aqua eufraxie et ſi
leris mōtani et cottidie mane et ſero ocul
inſtilletur .et facit mirabilia in homie bo
ni regiminis totum gaudium tranſit.

MEDICAMEN CONTRA do
lores aurium. Contra dolores aurium ex
ſanie et ulcere.℞. mirre olibani nitri gal
bani añ.ʒ.ii.ſuci papaueris albi amigdala
rum amararum excorticatarum .añ.ʒ.i.
conficiantur cum aceto et fiant trociſci.ʒ
ſi dolor fuerit uehemens clamoſus diſtem
peretur unus cum oleo et lacte mulieris
et modico opio et auribus inſtilletur.

¶MEDICAMEN CONTRA
dolores antiquos aurium .cum eſt ſanies
ibi.℞.capitum malorum granatorum et
corticum eorum ariſtologie uitrioli .galle
corticum eris mirre olibani aluminis añ.
ʒ.i.conficiantur cum aceto et fiāt trociſci

¶MEDICAMEN CONTRA
tinnitum aurium et contra paſſiones an/
tiquas.℞. utriuſqꝫ ellebori caſtorei mirre
ſeminis rute aniſi maratri maſticis thuris
añ.ʒ.i.conficiantur cum aceto et auribus
inſtilletur
¶MEDICAMEN CONTRA
ſuperfluas humiditates aurium.℞. ſcoriā
ferri abluatur cum aceto deinde deſiccetur
deinde teratur fortiter et per hunc modū
fiat.ix. deinde buliat donec uenerit ad ſpiſ
ſitudinem mellis et una gutta auribus in/
ſtilletur.
¶MEDICAMEN ad eradicandū
uerrucas et excreſcentias.℞.ſalis armoni.
uitrioli uſti corticum eris mirre añ.ʒ.i. fi
at puluis cum aceto et fiant trociſci et cuꝫ
uti uolueris fricetur excreſcentia fortiter
et parum de iſto medicamine deſuper ap
ponatur .iſta tamen operatio fiat poſt co
meſtionem ratione doloris.

¶MFDICAMFN contra dolores
dentium et corroſiones.℞. piperis piretri
lactis titimalli galbani ſtoracis .calamite
añ.et fiat confectio et dens liniatur

¶MEDICAMEN contra dolorem
dentium pulſatiuū. ℞. coloquintidā aloes
buliant diu in oleo et aceto in uaſe ferreo
et una gutta inſtilletur in aure que eſt ex
parte doloris. Cauterium quod ualet in
dolore dentium quando omnia alia reme
dia deficiunt. ℞. duas acus de ferro lon/
gas et igniantur et applicentur denti ꝑ cō/
cauitatē alicuius calami et poſtea alia et ſic
deinceps. ¶Medicamen dealbans et con
fortans gingiuas. ℞. ſalgemma et miſcea
tur cum melle et ligetur in carta et proici
atur in igne ſupra prunas et igniatur ſicut
carbo et deinde extinguatur in uino et đ
ſiccetur et puluerizetur. ℞. huius ſalis ſic
ꝑparati. ℥. ſ. mirre ſpume maris cinamo.
nucis cipreſſi florum ſquināti ligni aloes
añ. ʒ. ii. fiat puluis et ponatur in ſacculo ⁊
fricentur dentes. uel conficiantur cū mel
le et zuccaro et illiniantur dentes. ¶Me
dicamen confortans dētes debiles. ℞. ma
ſticē thus cornu ceruinū uſtum nuces cipſ
ſi radices cētauree capillos ueneris aduſtos
puluerizentur et miſceantur cum melle et
cera et oleo et fiat confectio ad modum
unguenti et illiniantur dentes.

¶Capitulum. xxii. de antidotis que ualent
contra paſſiones ſpiritualium

Medicamen digerens materiam fri
gidam in concauitate pectoris cō
tentam. ℞. radicum ireos lilii iſo
pi añ. ʒ. ii. praſſii. ʒ. ſ. fenugreci liquir. mū.
paſſulaꝝ munda. ab arillis caricarū dacti/
loruꝫ añ. ʒ. i. mellis lib. i. fiat ſirupus. Ma
teria digeſta purgetur ſic. ℞. turbit. ʒ. ii. a
loes agarici añ. ʒ. ſ. liquiriti. mūde ab arill̄
añ. ʒ. i. conficiantur cum idromelle et fi/
ant pillule et exhibeantur eunti dormitū
ſtomaco uacuo. Si materia calida domi/
netur in ſpiritualibus digeratur ſic. ℞. ca/
pillorum ueneris re. lib. ſ. quatuor ſe. frigi
dorum añ. ℥. i. florum uiolarum florū ne
nufar. añ. ℥. iii. panis zuccari fiat ſirupus.
Deinde purgetur ſic. ℞. florum borragi.
florum uiolarum liquiri. mun. uuarū paſ/
ſarum mū. ab arillis añ. ℥. i. fiat decoctio
et in decoctione diſtemperentur cortices
mirobalanorū citrinorum bene gūboſorū
℥. i. fricentur et colentur et colature adda
tur caſſiefiſtule munde. ℥. i. et detur in au
rora. Vel purgetur ſic. ℞. reubarbari aloes
añ. ℈. ii. dyagridi. ℈. i. maſticis ſpice nardi
liquiri. munde añ. ℈. ii. conficiantur cuꝫ ſi
rupo uiolato. et fiant pillule et dentur in
principio noctis. ¶MEDICAMEN
quod ualet in paſſionibus ſquinantie et re
laxatione uue et duarum amigdalarum ſi
cauſa fuerit calida. ℞. gallarum uiridium
ſumac mirtilli pſidie balauſtie liquir. mū.
uuarum paſſarum mundataruꝫ añ. ℥. i. cō
quaſſentur et buliant in aqua pluuiali et fi
at gargariſmus. ¶Si cā fuerit frigida. ℞.
maſticis thuris laudani mirre uuaruꝫ paſ/
ſarum caricarum añ. ℥. i. fiat decoctio in
aqua et fiat gargariſmus. ¶MEDICA
MEN quod ualet ad reſtringendū flux
um buca. a capite ad pectus et ad mem
bra ſubiecta. ℞. ſe. papaueris albi coriādri
draga. infuſi amidi ſuci liquiritie añ. ʒ. ſ.
conficiantur cum ſirupo mirtino et fiant
pillule et teneantur in faucibus hinc et in
de et potiſſime quando dormiet cū tunc
magis fluat reuma. Et ſi materia eſſꝫ fri
gida. ℞. maſticis thuris mirre nucis cipreſ
ſi ſtoracꝗ cala. liquiri. mun. uuarum paſſaꝝ
iuiubarum añ. ʒ. i. conficiantur cum ydro
melle et fiant pillule et teneantur in ore
ut dictum eſt. ¶MEDICAMEN
contra aſperitates gutturis. ℞. drag. gum
mi arabici infuſi liquiri. munde et ſuci ei
us uuarum paſſarum mun. iuiubarum añ
ʒ. iii. ſe. papauerꝫ albi. ʒ. ſ. dactil̄. mirre uel
maſticis thuris añ. ℥. i. conficiantur cum
ydromelle et fiant pillule et teneantur in
faucibus. ¶MEDICAMEN contra
ſputum ſanguinis. ℞. ſe. portula. ſe. papa.

albi ro. ſpodii coriandri p̄parati ſumac aca
tie mirtillorum ſuci liquiri. iuiubarū uuaꝝ
paſſarum munda. an̄. ℥. i. conficiantur cuꝫ
mucillagine draganti facta in aqua roſata
et fiant pillule et teneantur ſub lingua aut
in faucibus ¶ Medicamen contra tuſſim
ex ſiccitate. ℞. amigda. dulcium draganti
gūmi arabici amidi penidi ſuci liquiritie
dactilorum pinearum iuiubarum uuaruꝫ
paſſarum mundatarum ſe. papaueris albi.
lini torrefacti an̄. ʒ. i. conficiantur cū idro
melle et fiant pillule. ¶ Medicamen con
tra tuſſim de cauſa frigida. ℞. ireos iſopi
cinamomi maratri feſtucorum amig. dul
ciuꝫ an̄. ʒ. ii. ſtoracis calami. drag. olibani
an̄. ℈. ii. conficiantur cum idromelle et fi
ant pillule. ¶ Medicamen contra ulcera
pulmonis et ſputuꝫ ſanguinis. ℞. cinamo
mi coſti gallarū melanopiperis macropi
peris an̄. ʒ. iii. ſtoracis cala. liquiri. amigda
la. drag. an̄. ʒ. i. opii croci an̄. ℈. i. confician
tur cum idromelle et fiant pillule. ¶ Me
dicamen contra ſanguinē congelatū in pe
ctore. ℞. ireos iſopi liquiritie munde ari/
ſtologie fenugreci an̄. ʒ. i. piperis aniſi an̄.
ʒ. i. olibani mirre an̄. ℈. i. conficiantur cuꝫ
idromelle et fiant pillule. ¶ Medicamē
contra tremorem cordis. ℞. florum bora
ginis et bugloſſe. an̄. ʒ. ii. cinamomi ſpice
nardi gariofaloruꝫ doronici nucis muſca.
an̄. ʒ. i. conſerue citrangulorum. ℥. ſ. panis
zuccari ꝙ ſufficit fiat electuarium

¶ Capitulum. xxiii. de antidotis que ualent
in paſſionibus nutritiuoruꝫ ſicut ē ſtoma/
cus.

MEdicamen materiam frigidaꝫ di
gerens in ſtomaco. ℞. radicuꝫ bru
ſci ſparagi. graminis. an̄. ℥. ii. ſuci
mente ſuci abſinthii an̄. ℥. quart; ſuci ma
iorane baſiliconis an̄. ℥. i. mellis roſati lib.
i. fiat ſirupus ¶ Materia digeſta purgetur
ſic. ℞. uuarum paſſarum munda. florum
bora. uiolarum polipodii liquiriti. an̄. ℥. i.

turbit. ʒ. ii. aniſi. ℥. ſ. fiat decoctō et in de
coctione temperentur cortices mirobala.
Kebul. ℥. i. et. ſ. fricentur lento igne et co
latura detur in aurora. Si autem materia
eſſet calida digeratur ſic. ℞. acetoſe portu
lace lactuce an̄. ℥. ii. ſuci cucurbi. quartā. i.
omnium ſandalorum an̄. ʒ. ii. uini maloꝝ
granatorum. ℥. ii. panis zuccari lib. i. fiat ſi
rupus. ¶ Materia digeſta purgetur ſic. ℞.
liquiritie munde uuarum paſſarum mun
da. florum uiolarum florum boragini an̄.
ʒ. i. pruna. xxx. fiat decoctio et in deco/
ctione temperentur cortices mirobalano/
rum citrinorum bene gūmoſorum. ℥. i. z
fricentur lento igne et colentur et colatu
re addatur caſſiefiſtule. ℥. i. et detur in au/
rora. ¶ Medicamen contra paſſiones ſto
maci de cauſa frigida et uenarum meſai/
carum. ℞. galange nucis muſcate cinamo
mi trium generum piperis zinziberis gari
ofalorum an̄. ʒ. ii. aniſi maratri ameos ſiſe
leos carui cimini an̄. ℥. i. conſerue citrangu
lorum an̄. ℥. ſ. panis zuccari ꝙ ſufficit fiat
electuarium.

¶ MEDICAMEN contra uomituꝫ
et ſingultum. ℞. coſti mirre abſinthii ro/
ſarū ſpice nardi ſquināti maſticis ro. croci
xiloaloes caſſie ligne aſari an̄. ʒ. i. et. ſ. alo
es agarici an̄. ʒ. iii. fiat puluis ſubtilis. ℞.
tūc uini boni odoriferi lib. vi. mellis lib.
i. decoquantur donec medietas ſit conſūp
ta. et puluis predictus conficiatur cuꝫ iſta
decoctione et addatur panis zuccari ꝙ ſuf
ficit et condiatur ad modum electuarii.

¶ MEDICAMEN qđ digerit mate
rias frigidas uentoſas contentas in ſtoma
co epate et ſplene et inteſtinis. ℞. triū ge
nerum piperis an̄. ʒ. ii. zinzi. ſpice nar. xilo
balſami apii petroſilii ameos maratri ane/
ti liquiri. abſinthii caſſiefiſtu. cardami ga
rio. cinamo. ciperi ani. ſiſel. ariſto. lō. et ro.
maſti. aſari an̄. ʒ. ſ. pāis zuc. ꝙ ſufficit fiat
elm̄ et pōt appellari diaton pipeō. Medi
camē qđ pōt uocari diarenbar. qđ ualet ꝯ

oppilationes ſplenis et epatis et uentoſitatẽ
℞.reubar.℥.ſ.coſti croci cinamo.ſpi.nar.
caſſiefi.aſari mirre ſquinanti ariſto.lon.et
et ro.an̄.℈.ſ.mellis ꝙ ſufficit .et poſſunt
dari.ʒ.i.uel.ii. ¶ Medicamen quod deop
pilat epar et ſplenez et poteſt appellari dia/
leticia .℞.lacce.ʒ.vi.coſti ſpice nardi reu
barbari xilobalſa.caſſiefi.aſari croci ſqnã/
ti maſticis ariſto.lon.et ro.mirre gentian̄
maratri apii aniſi boli gariofa. cimini eu/
patorii abſinthii nucis muſcate cardamo.
cubebe an̄.ʒ.ſ.fiat puluis et condiatur cuz
pane de zuccaro ꝙ ſufficit quoniam con/
fectiones que cum melle fiũt ſunt inepti
ſaporis et liq̃fiunt et ſunt abhominabiles
et ideo conficimus ut plurimũ de zuccaro
Medicamẽ qđ purgat ca.ab epate.℞.reu
bar.℥.ſ.lacce ro.ſpodii eupatorii ſquinãti
an̄.ʒ.i.conficiantur cum ſuco endiuie et fi
ant trociſci et cũ uti uolueris dentur cum
aqua decoctionis endiuie et ſcariol̄.Et eſt
intelligendum ꝙ trifera ſarracenica multũ
ualet in hoc caſu . ¶ Medicamen qđ va
let contra paſſiones et dolorem ſtomaci z
uiſcerum et uentoſitates .℞.abſinthii ma
ratri aniſi roſarum amigda.ama.an̄.ʒ.iii.
aſari ſpice nar.ſquinãti ſe.apii ſeminis en
diuie ſeminis ſcariole reubarbari an̄.ʒ.ii.fi
ant trociſci cum ſuco eupatorii. ¶ Medi
camen quod ualet contra periodos fe.fleg
maticaruz.℞.abſinthii ſquinanti ſuci eu/
patorii re.aniſi maratri maſticis an̄.℥.iii.
drag.ſarcocolle cinamomi ſpodii. an̄.ʒ.i.
et.ſ.conficiantur cum ſuco endiuie et fiãt
trociſci. ¶ Medicamen quod ualet i acu/
tis fe.et caliditate epatis et ſiti.℞.roſaruz
ʒ.vi.ſpodii ſe.portulace quatuor ſeminuz
frigidorum munda.ſuci liquiri.an̄.ʒ.ii. a
midi dragãti an̄.ʒ.i.zuccari.℥.ſ.campho
re.ʒ.ſ.fiant trociſci cum mucilagine pſi/
lii. ¶ Medicamen laxatiuum delens fe.
cronicas.℞.pulueris roſa.recepte yerepig.
ʒ.iii.reubar.℥.ſ.aloe miroba.citri.an̄.ʒ.ii.
foliorũ abſinthii folio.eupato.mente ſpo
dii lacce ſpice nardi ſquinãti an̄.ʒ.ſ.melliſ
ꝙ ſufficit cõdiatur et detur a.ʒ.ii. uſq; ad
iii. ¶ Medicamen euacuans aquã citrinã
idropicorum.℞.euforbii foliorũ titimal
li turbit ſuci cucumeris aſinini an̄.ʒ.ii.ar/
moniaci ſerapini opoponaci bdelli an̄.ʒ.i.
maratri feniculi apii ſpice nardi caſſiefi.
aniſi an̄.℈.ii.conficiantur cum ſuco cala/
menti et melle ꝙ ſufficit et fiant pillule z
poſſumus dare a.ʒ.ſ.uſq; ad.ʒ.i.iuxta cõ/
uenientiam particularium. Intelligendũ
ꝙ iſta ſunt que competunt epati calido.ſ.
lacca ſcolopen.abſinthium ſpica nar.endi/
uia ſcariola .ſed ſpleni competunt cappari
tamariſci ſquinantũ mediane cortex fraxi
ini et ieneſtre .cappari autem cuz melle et
aceto competunt utriq; niſi ꝙ q̃titas de/
bet eſſe maior in ſplene q̃ in epate cum ci
bus ſplenis ſit groſſior q̃ epatis et ideo for
ciori indiget medicamine .ſicut dicit Ga.
vii° de ingenio ſanitatis ca° vi. uerſus fi
nem . ¶ Ad fortificationem autem predi
ctorum poſſumus addere radices feniculi
petroſilii yreos apii bruſci ſparagi grami/
nis aſari .etiam ualet praſſium origanum
calamentum capilli ueneris recentes mara
trum aniſum ſpica celti.calamus aromati/
cus quatuor ſemina frigida maiora et mi
nora cuſcute coſtus camedree cinamomuz
piper longum liquiritia reubar.et ſimilia.
Medicus ſiquidem diligens ex iſtis ma/
terialibus ex uno aut pluribus poterit face
re ſirupum aut electuarium aut condituz
aut trociſcos plures unguenta et ſimilia

¶ MEDICAMEN quod reſtringit
omnem fluxum uentris dum non ſit ex
oppilatione nec ex reumate et ꝙ corpus ſit
muddificatum. Et ſi dolor eſt in inferio/
ribus ꝙ amminiſtrentur per ſuperiora et
ſi eſt in inferioribus ꝙ amminiſtrentur p
criſtere . Et ſi eſt in medio ꝙ fiat utroq;
modo. ¶ Et cum hoc poteſt fieri oleum
ante et poſt emplaſtrum . Eſt igitur tale
℞.oſſium mirobalanorum aſſoruz ſpodii

Karabe naſturcii ſiluestris balauſtie glandi
um ſumac granatorum mirti gallaruꝫ paſ
ſularum ſilocaracte añ.ʒ.ii.torrefiant om
nia fortiter et incorporentur in aceto for
tiſſimo . deinde exiccentur in umbra et
tūc.℞.ipoquiſtidos ſuci barbe hircine añ
ʒ.iii.gallie muſcate maſticꝭ aniſi aſſi et nu
cis cipreſſi capitum malorum granatoruꝫ
dulcium fructus tamariſci.añ.ʒ.ſ.confici
antur cum ſirupo mirtino et fiant trociſci
et cum uti uolueris diſtemperetur unus cū
lacte cocto et exhibeatur . et ſi uolumus
proicere per criſtere decoquatur ſucus plan
taginis in lacte cum adipe renum capraꝝ
et butiro et diſtemperetur unus trociſcus
et iniciatur per criſtere .uel in iſtis inuol
uatur lana et applicetur ſupra totum uetrē
et ita de aliis ingeniis applicandi poſtq̄ ha
bemus. Vel fiat iſtud quod ualet i omni
fluxu dum tamen ꝙ non ſit ex oppilatio
ne.℞.reubarbari aſſi.ʒ.ſ.omnium miro
balanoruꝫ Karabe coralli albi et rubei ſpo
dii ſāguinis draconis ſandal' albi et rubei
margaritarum ſeminis canapis ſeminis a
cetoſe aluminis acatie boli armenici ſemī
nis portulace añ.ϡ.ii.conficiantur cū mu
cillagine drag.et gummi arabici. et fiant
trociſci mediocres in quantitate et diſtem
peretur unus cum lacte cocto et exhibea
tur .

Capitulum.xiiii.de antidotis contra paſ
ſiones renum ueſice et iuncturarum

Medicamen quod frangit lapidem
renum .℞.ſcorpiones et ponan
tur in olla noua uitreata cooperi
atur et lutetur luto ſapientie et ponatur in
furno unde exiuit panis .et ibi adurantur
deinde infrigidetur et puluis ſeruetur .et
poteſt dari a.ϡ.i.uſqꝫ ad.ʒ.ſ.et detur cum
uino albo . Oleum etiam ſcorpionum ſi
inungantur renes ſedat dolorem . Et eſt
intelligendum ſecunduꝫ intentionē Aui
cen.ꝙ ſicut caro uipere ualet a tota ſpecie
contra uenenum ſcorpionum .ita et con
tra lapidem renum ſed non econuerſo.

MEDICAMEN contra diſtillati
onem urine.℞. mirre maſticis thuris ſa
uine caſtorei nucis cipreſſi cimini aſſi añ.
ʒ.ii.copularum glādium ipoquiſtidos bo
li armenici .añ.ʒ.i.cere ꝙ ſufficit .et olei
mirtini et fiat emplaſtrum.

MEDICAMEN quod facit homi
nem fecundum.℞.ſeminis eruce ſeminiſ
ſquille ſeminis ceparum ſeminis bautie ſi
napi caudarum ſtincorum añ.ʒ.i.zinzibe
ris albi.℥.i.trium generum piperis ciamo
mi nucis muſcate añ.ʒ.ii. panis zuccari ꝙ
ſufficit fiat electuarium.

MEDICAMEN quod ualet cōtra
apoſtema durum.℞.medulle cerui uituli
adipis galline ſtoracis liquide diaquilō añ.
ʒ.ii.cōficiantur cum oleo ſiſamino aut cū
oleo amigdalarum dulcium et fiant peſſa
ria

MEDICAMEN contra paſſio
nes iuncturarum.℞. corticum omnium
mirobalanorum añ.℥.ſ. temperentur in
lacte per diem et nocteꝫ.deinde.℞. aloe
agaricum turbit añ.ʒ.iii. zinziberis liquiri
tie munde piperis longi aniſi cinamomi
ſalis indi radicum capparis bdelli maſticꝭ
conficiantur cum idromelle et cuꝫ uti uo
lueris accipias a.ʒ.ii.uſqꝫ ad.iii.et.ſ. iuxta
conuenientiam particularium.

MEDICAMEN ſedans dolorem
iuncturarum.℞. radicum lilii fenugreci
ſe.lini ſeminis iuſquiami .añ.ʒ.iii.reſine
℥.i.medulle cerui et uituli añ.℥.ii. olei ā
tiqui et cere ꝙ ſufficit et fiat unguentum

Capitulum.xv. de decoratione mulieruꝫ

Medicamen ad decorandum mulie
res et ſi fiat gratia uirorum tollera
bile eſt.ſi autem nō nō.℞.radi.lilii radi
cum ſerpentarie yari. cicerum excortica
toruꝫ riſi amidi ceruſe lote ſaponis gallici

añ.ʒ.ii.ponantur in olla noua cooperta et
decoquâtur in furno.deinde pulueriʒetur
tunc.℞.dyadraganti gummi arabici añ.
ʒ.i.infundatur in aqua de floribus fabaꝝ
tunc.℞.porcellanaruꝫ et temperêtur in a
qua limonuꝫ donec poſſunt malaxari tûc
℞.bora.ʒ.S.pulueriʒentur omnia iſta cuꝫ
quantitate ualde modica aſſungie porci et
commiſceantur cum aqua de floribus fa/
barum et fiat quaſi unguentum et cuꝫ uti
uolueris illiniatur tota facies de nocte .et
de mane abluatur facies cum aqua colatu
re furfuris tepida et iſtud medicamen ab
ſtergit et mundificat et dealbat et ſûme
et mirifice pulcrificat facieꝫ et reddit pla
num et equalem et gratioſam.cuilibet in
tuenti.Cauendum tamê ꝙ iſtud fiat gra
tia uirtutis quia aliter puniretur cû inimi
co.¶ Medicamen ad decorandum .℞.li
mones et findantur in quatuor partes uel
plures et decoquantur in uino albo et cuꝫ
illo uino facies abluatur .¶ Medicamen
ad decoranduꝫ.℞.limones nouas ſine te/
ſta et ponantur in uitreo et aſpergâtur cû
puluere ſalis gemme et aqua limonum ꝛ
cooperiatur et ſtet in ſole donec ſit quaſi
unguentum et illiniatur facies quia miri/
fice mundificat.deinde abluatur facies cû
aqua de floribus fabarum .¶ Medicamê
ad rubificandum poma maxillarum.℞.
aluminis braſili granorum ex quibus fit p̃
cetum ru.et pulueriʒentur et diſtemperê/
tur cum aqua uini diſtillata et cuꝫ pluma
illiniatur locus quem uolumus rubificare
Et ſi adderetur modicum aque ſalis arme
niaci color erit magis fixus et permanens
Caueatur tamen de iſta aqua quoniâ om
ne corpus corrodit et ideo ponatur in mi
nima quâtitate quia aliter etiam medica
men corrumperet quia ratione proportio
nis melius primo in brachio temptare q̃
in brachio apponeř. ¶ Intelligêdû eſt hic
ꝙ nos ordinamus quatuor opuſcula poſt
iſtud per dei gratiam et ſi adderentur hic
eſſet opus perfecti magiſterii ſcilicet libel
lus de regimine acutorum morborum et
libellus de criſi et de diebus creticis .et li
bellus qui intitulatur tabula ingeniorum
et ſine iſta factum eſt nihil et libellus de
duratione.

¶ Finit lilium magiſtri Bernardi d̃ gordo
nio opus clariſſimum medicinarum In al
ma ciuitate Neapoli per dominum fran/
ciſcum de tuppo parthenopeum legum ſtu
dentem impreſſum . Anno domini mil
leſimo CCCC°. LXXX°. Die uiceſi/
ma menſis Mai.

Primum vacat
Incipit liber
laborauit
ſi membra

particularium
ſumptus
mentis
et ſic

ad cor
uenenum
annos
videtur

dicemus
in loco
et peioris
eam perfectiſſime

maties corporis
in ictericia
tendum qꝛ
etiam locus

aqua calida
incluſus
niuoſa
nobilis

capite
per accidens
opaco
gis ualent

Tertio propter
De litargia
differt
ones uerſus

Hortor
quia ratione
aut ratione

ſapore
materia
intelligendum

Incipit particula
minui
induſtrie
maiora

non poteſt intrare
de nodo
aſini
vino albo

ut fiat
ex his
ſignificare
his dictis

fluere
tranſglutiendi
ibi aer
quare immutatur

intelligendum
difficultas
caprarum
ptiſis

virtutis
in pleureſi
butiro
ad conſumptionem

fenugreci
membrum
ex naturali
attracto

aut ſiccam
ſi uenerit
acuta
et ſingultus

Poſt
turbit
et ita
oppilationem

Capitulum.xii.
nis ſit
fluxus
de colica

puluis et
eſt diminutus
et valet
magis

ſparagi
zanda
competit
veneris

apoſtema
deſiſtamus
mixta
ſicut

confortant
defedatur
laxat
deinde lac

valde
intus et
deinde utatur

expellendum
niunt in
tilli omnium
quia in hoc

Finis

BERNARDUS GORDONIO
LILIUM MEDICINAE
NAPLES 1480